NOVUM TESTAMENTUM AMIATINUM.

LIPSIAE, TYPIS F. A. BROCKHAUSII.

CODEX AMIATINUS.

NOVUM TESTAMENTUM LATINE

INTERPRETE HIERONYMO.

EX CELEBERRIMO

CODICE AMIATINO

OMNIUM ET ANTIQUISSIMO ET PRAESTANTISSIMO

NUNC PRIMUM EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF

PHILOSOPHIAE ET THEOLOGIAE DOCTOR, THEOLOGIAE IN ACADEMIA LIPSIENSI PROFESSOR PUBL. ORDIN. HON., ORDINIS REGII SAXONICI ALBERTI ANIMOSI, ORDINIS REGII BORUSSICI AQUILAE RUBRAE CLASSIS TERTIAE, ORDINIS REGII SUECICI DE STELLA POLARI, ORDINIS IMP. FRANCICI LEGIONIS HONORIS, ORDINIS REGII GRAECI SANCTISSIMI SALVATORIS, ORDINIS DUCALIS PARMENSIS S. LUDOVICI EQUES, SOCIETATUM HISTORICAE THEOLOGICAE LIPSIENSIS, ORIENTALIS GERMANICAE, HAGANAE PRO DEFENDENDA RELIGIONE CHRISTIANA SOCIUS.

ACCEDIT TABULA LAPIDI INCISA.

EDITIO PAUCIS VEL PRAEMISSIS VEL ADDITIS REPETITA, IPSO LIBRI TEXTU NON MUTATO.

LIPSIAE

AVENARIUS ET MENDELSSOHN.

MDCCCLIV.

Quum viris honestissimis, quorum sumptibus codicis Amiatini editio ante hos quatuor annos primum prodiit, eandem editionem visum esset repetere, ipso libri textu non mutato, consilium eorum haud impedivi, quod eo valiturum intellexissem ut liber in viris doctis magis pervulgaretur. Hoc est enim eiusmodi quod ipse exoptem. Quo enim plus studiorum posui in perscrutando huius codicis textu, eo magis perspexi quanta is esset bonitate, quanta prae ceteris eiusdem interpretationis testibus excelleret praestantia. Praestantiam autem dico in confirmando graecorum codicum antiquissimorum textu conspicuam. Quae res duplicem vim habet: quum enim luculenter probat textum graecum ex antiquissimis nostris haustum codicibus iam saeculo quarto celeberrimo latino interpreti ante oculos versatum esse; tum vero multo maiorem testatur interpretandi diligentiam in Hieronymo fuisse quam conieceris ex editionis vulgatae sive Clementinae textu.

Prae ceteris qui innotuerunt codicibus ad Amiatini virtutem accedere Fuldensem librum, eodem fere illum cum Amiatino tempore pariterque in Italia scriptum — scriptus est enim iussu Victoris episcopi Capuensis — infra dixi Prolegg. pag. XXIV. Quod quum per omnes Novi Testamenti libros, tum maxime per actus, epistulas et apocalypsin sum expertus. Non desunt quidem loci quibus Fuldensis vel potius Capuensis scriptura Amiatinae praestet, ut Ioh. 7, 39. ubi in solo Fuldensi codice deest DATUS, item Act. 15, 2. ubi in eodem legitur ALII EX ILLIS, quorum loco ceteri omnes ALII EX ALIIS exhibent; sed longe pluribus non dubium est quin praestet Amiatina Fuldensi. Qui vero utriusque consensione textus probatur, is raro aliunde corrigendus erit, ut quod ab ipso olim Hieronymo scriptum sit maxima cum probabilitate restituas. Quam rem accuratius indagaturos delegare licet ad TESTAMENTUM POLYGLOTTUM MEUM, quod sub prelo est: ibi enim ut antiquissimorum auxilio codicum maximeque Amiatini textum restituerem Hieronymi operam dedi. Quod antehac Carolo Lachmanno eam ipsam ob causam parum cessit, quod gravissimo codice Amiatino non utebatur nisi ex pessima collatione Flor. Fleckii, cf. infra pag. XXI sqq.

Ceterum nota est singularis auctoritas qua opus Hieronymi apud catholicos Romanos valet, quippe unde Clementina editio tantum non tota pendet. Quam auctoritatem quum ex animo optarem ut ad codicem Amiatinum vel maxime pertinere intelligeretur, unde nimirum ipsa divina veritas proficeret, libro meo primum edito memoriam proposui GREGORII XVI. in hunc modum conscriptam:

„Versionis librorum sacrorum per totum orbem Christianum celeberrimae quem locupletissimum testem nuper ex diuturnis tenebris protrahere contigit, eum nunc in litterarum lucem restitutum non sine pia memoria Gregorii XVI. edendum iudicavi. Tanta enim ille cum benevolentia ante hos septem annos

labores meos quum in graecis textus sacri monumentis tum in antiquissimis latinis codicibus *) positos existimavit, ut eum, si etiamnum in vivis esset, hanc tanti thesauri editionem boni consulturum fuisse spes esset. Quid quod mihi narravit se ipsum aliquando de nova textus hebraei editione paranda iussisse consilia iniri. Quod vero in defuncto ecclesiae catholicae principe celebrandum duxi, utinam ii penes quos in his rebus auctoritas est imitentur exsequanturque, ut quem ante haec tredecim saecula senex abbas Gregorio Magno studii sui pietatisque testem tradidit, is revera nunc pristinae veritatis vindex ex mortuis ad vivos redisse sit censendus."

Neque vero Pium Nonum a Gregorii XVI. de his studiis sententia abhorrere, ex iis didici quae ille manu Dominici Fioramontii, Maximo Pontifici ab Epistulis Latinis, ad me rescribi iussit die 21. Decembr. 1850. et die 4. Iunii 1851. Quum enim primum de suscepto opere ad illum scripsissem, responsum mihi sic est: „*Illustrissime Domine, Domine Colendissime, Litterae Tuae duodecima die Septembris proximi datae ad Maximum Pontificem Pium IX. diligenter perlatae fuerunt, qui cum ex ipsis intellexerit studere Te maxime in publicam lucem proferre Codicem Amiatinum Hieronymianae versionis Novi Testamenti, eiusmodi studiorum genus non potuit in Te ipso non laudare.*" Post vero oblato ipso opere rescriptum est his: „*Accepi nudius tertius litteras Tuas III. Kalendas Maii proximi datas, ac statim desiderio Tuo, Illustrissime Domine, sum obsequutus, quod erat de exemplari Amiatini Codicis mox a Te in lucem publicam editi Maximo Pontifici Pio IX. offerendo. Quo de munere multas sane ut Tibi persolverem gratias, mihi iniunxit Sanctitas Sua; atque ubi ex gravissimis summi pontificatus curis et occupationibus aliquid subsecivi temporis supererit, opus ipsum leget utique perlibenter. Senties hinc maiorem in modum, Illustrissime Domine, gratissimum eidem Maximo Pontifici accidisse hoc Tui erga se obsequii ac devotionis testimonium, ac propterea omnem Tibi impensius a Domino cupit et adprecatur tum animi tum corporis prosperitatem.*"

Hoc Summi Pontificis Romani exemplum velim ut quam plurimi viri docti, quibus revera summo ille loco habetur, severis sequantur studiis circa codicem Amiatinum positis. Reliquis vero apud quos ipsa veritas sacri textus summo loco est, nisi qui securitatem fidei obtendant studiorum criticorum contemtui, tantus rei sacrae thesaurus per se est commendatus.

Scribebam Lipsiae pridie diem festum S. Michaelis 1853.

*) In prolegomenis editionis Novi Testamenti meae Parisiensis coram me haec verba legit: „Libri versionis Hieronymianae manuscripti veteres inprimisque veterrimi persaepe a versione vulgata sancita ita differunt, ut vel ad graeca accedant illi ubi haec ab iisdem plane discedit, vel illi cum graecis consentiant antiquissimis ubi haec cum codicibus admodum recentibus facit. Videntur autem in magna lectionum quae putantur Hieronymianarum varietate libri brevi post Hieronymi aetatem exarati ab eius textu abesse proxime." Quae quum recitasset, prorsus probavit.

PROLEGOMENA.

I.

In itineribus meis, quae per quinquennium nuper non sine summo favore Friderici Augusti clementissimi Saxoniae regis suscepi, inprimis id agebam ut antiquissima monumenta sive graeca sive latina quae ad textum librorum sacrorum spectarent ubique terrarum investigarem atque ex bibliothecarum pulvere in publicam lucem protraherem. Quorum in numero latinus eminet liber olim Amiatinus nunc Laurentianus: qui quod ad nostra usque tempora pervenerit, singulari divinae providentiae beneficio debemus. Hieronymi enim ille interpretationem biblicam non plus centum et viginti annos post ipsius Hieronymi mortem scriptam continet. Qua re ut omnes codices eiusdem interpretationis testes antiquitatis laude superat, ita tanta conspicuus est scripturae sinceritate ut prae ceteris omnibus Hieronymianae veritatis vindex sit habendus.

Quem codicem quum exeunte fere saeculo decimo octavo A. M. Bandinius docte ac sollerter descripsisset, anno huius saeculi tricesimo tertio Ferd. Flor. Fleck cum vulgato textu partim ipse contulit partim per amicos conferendum curavit. Quod quum quam exigua illi fide fecissent dudum mihi dubium non esset, nequedum alius quisquam inventus esset qui tantum rei Christianae thesaurum in litterarum usum converteret, accurate religioseque illius tractandi magnum me tenebat desiderium quum auctumno anni 1843. Italiam perlustrans Florentiam adibam. Cui desiderio ut plene satisfacerem, clarissimorum bibliothecae Laurentianae custodum del Furia patris et filii liberalitas fecit. Quid quod ipse magnus dux Leopoldus, dignus gloria Medicaeorum principum, labores meos patrocinio suo haud indignos habuit.

Iamvero pretiosissimi libri manuscripti parte ea quae Novum Testamentum continet diligenter excussa, talis textus eius ratio tantaque auctoritas esse videbatur ut totum qualis esset typis exscribendo ipsi ecclesiae Christianae gratum me facturum spes esset. Ad quod opus

antequam accederem, opportunum hoc accidit quod Sam. Prid. Tregellius, vir doctissimus mihique amicissimus, collationem codicis Amiatini, quam ipse non ita multo post me Florentiae instituerat, ex Anglia Lipsiam transmisit: qua quidem ubique cum schedis meis comparata factum est ut magna cum fiducia textum Amiatinum edere possem.

De textu vero antequam breviter videamus, quum de historia codicis dicendum, tum ipse codex describendus erit. Qua in re magnopere a Bandinii pendebimus de codice Amiatino dissertatione, qua vir immortalis, ut solebat, tantum acuminis quantum studii probavit[1]).

II.

De translatione codicis Amiatini in bibliothecam Laurentianam Bandinius haec habet. „Quod autem in Laurentianam bibliothecam transierit, gratiae immortales munificentiae Petri Leopoldi, magni ducis nostri, nunc augustissimi imperatoris[2]), sunt referendae, qui rebus omnibus servandis quae sacris et profanis studiis quoquo modo conferre possunt semper intentus, quum ipsi innotuisset inter suppressi monachorum Cisterciensium montis Amiatae coenobii supellectiles hoc pretiosum monumentum reperiri, religiose iussit ut cum aliis codicibus ibidem existentibus in hoc Mediceum sacrarium toto terrarum orbe celeberrimum transferretur.“

III.

Porro quaeritur quomodo in Amiatinum monasterium[3]) codex noster pervenerit. Qua de re quum inquireret Bandinius, duo inprimis inventi sunt quorum studiis abbatia Amiatina tantum thesaurum debuisse

1) Inseruit eam dissertationem Bibliothecae Leopoldinae Laurentianae s. Catalogo codicum mss. qui iussu Petri Leopoldi in Laurentianam translati sunt. Tom. I. MDCCXCI. p. 701 — 732. Sed tanta ipsi Bandinio visa est libri Amiatini gravitas ut ubi primum in Laurentianam bibliothecam pervenisset, inventi thesauri rationem redderet quum in Novellis Litterariis Florentinis a. 1786, tum libello italice scripto cui titulus est Dissertazione di A. M. Bandini sull' antichissima bibbia creduta dei tempi di S. Gregorio PP. In Vinegia MDCCLXXXVI. nella stamperia Coleti. (Pagg. 90 in 4.)

2) Etruriam rexit ab anno 1765. usque 1790., Austriam ab 1790. usque 1792.

3) Exstructum est in honorem Salvatoris circa annum 750. in monte altissimo Amiatino (hodie monte delle fiore) inter Senam et Radicofani urbes in confinio Etruriae regnique pontificii sito. Quo quum monachi Benedictini per quinque fere saecula usi essent, iussu Gregorii IX. P. M. in eorum locum Cisterciensium ordo successit.

videri possit. Alter est Theobaldus episcopus, Clusinae ecclesiae diu praepositus, patronus coenobii Amiatini, in quo etiam corpus suum sepeliri iussit, clarissimus. Hunc qua auctoritate apud Ludovicum Pium Lothariumque valeret suspicari possis effecisse ut tam pretiosus codex abbatiae Amiatinae dono daretur. Certe enim apud Ughellium est, curasse Theobaldum codices quam plurimos in membranis exscribendos, unde Amiatini monachi possent sibi doctrinarum subsidia facile comparare.

Theobaldi vero meritum circa codicem nostrum in mera est coniectura positum: alterum vero ipse codex testatur in eo donando partem habuisse. Is est Petrus abbas Amiatinus, a Longobardis oriundus, qui circa finem saeculi noni et initium decimi coenobii sui curam gessit et pro magna auctoritate qua apud principes eius aetatis viros pollebat multis eximiisque beneficiis auxit. In his enim beneficiis ipsum fuisse codicem nostrum, ex carmine probabile fit quod folio primo verso inter duas columnas arcu superposito scriptum est litteris maximis. Quod carmen nunc sic legitur.

✠ *Coenobium* ad eximii merito venerabile *Salvatoris*,
  Quem caput ecclesiae dedicat alta fides,
Petrus Longobardorum extremis de finibus abbas
  Devoti affectus pignora mitto mei,
Meque meosque optans tanti inter gaudia patris
  In caelis memorem semper habere locum.

Haec vero carminis dedicatorii non prima ratio est, sed quemadmodum Petrus Longobardorum interpolavit. Quae enim verba, cursivis litteris a nobis expressa, ipsi metro repugnant, coenobium et Salvatoris, item Petrus Longobardorum, ea veteribus erasis superscripta sunt. Ista vero interpolatio testatur, vel certe videtur testari, Petrum abbatem coenobio suo, quod Salvatoris nomen gerebat, codicem hunc pretiosum, quem unde acquisierit non constat, dono dedisse, tam exigua illum quidem erga ipsum principem libri donatorem eumque auctorem religione usum ut depravato carmine dedicatorio pro illius nomine substitueret suum.

IV.

Hoc carmine amotis interpolationibus in integrum restituto in promtu est multum proficere ipsam libri Amiatini originem indagantem. Quo officio Bandinius tam egregie functus est ut nihil faciendum relinqueret. Ex iis enim quae sub recentiore veteris scripturae manserunt vestigiis

coniecit docteque probavit primum versum antiquissima manu sic fuisse scriptum

Culmen ad eximii merito venerabile Petri.

In restituendo vero altero versu, quem nomen interpolatoris invaserat, graviter adiutus est subscriptione graeca, quam singula folia curiose perlustrans in calce libri Levitici detexit, in hunc modum constituta

Ο ΚΥΡΙϹ ϹЄΡΒΑΝΔΟϹ
ΑΠΟΙΗϹЄΝ

Qua quum dubium non esset scriptoris libri nomen prodi, eius ope locum corruptum sic correxit ut pro Petrus Longobardorum legeret Servandus Latii: id quod ex spatio reliquiisque veterum litterarum — Є litteram secundam Petrus interpolator intactam ad suum nomen adhibuit — prorsus probari vidit. Totum igitur carmen in pristinam integritatem maxima cum probabilitate restitutum sic habet.

Culmen ad eximii merito venerabile Petri,
  Quem caput ecclesiae dedicat alta fides,
Servandus Latii extremis de finibus abbas
  Devoti affectus pignora mitto mei,
Meque meosque optans tanti inter gaudia patris
  In caelis memorem semper habere locum.

Jamvero Servandus ille quis fuerit quaerendum est. Hoc non obscurum est. Praeeunte enim Bandinio evolvimus Mabillonii annales ordinis S. Benedicti, ubi is tom. I. p. 94 seq.[1]) sub anno 541., ex Gregorio Magno (lib. 2. cap. 35.) narrans quid S. Placido moriente acciderit S. Benedicto, haec habet. „Servandus diaconus et abbas monasterii a Liberio patricio in Campaniae partibus constructi frequens adibat Casinum ut caelesti sancti Benedicti doctrinae pabulo reficeretur. Vulgata sancti Placidi acta ferunt, Servandi monasterium situm fuisse iuxta civitatem Alatrinam, haud procul a Verulis[2]), sancto Sebastiano martyri nuncupatum; atque adeo, si res ita habet, triginta fere passuum millibus Casino distans. Eius auctor Baronio videtur esse Liberius praefectus praetorio Galliarum pro Gotthis sub Theodorico semel iterumque sub Athalarico. Casinum venerat pro more Servandus abbas, aliquot discipulis suis qui eodem studio tenebantur

1) Corrige Bandinium, quem etiam Fleckius secutus est, paginam LXXXVI. citantem.

2) Optime igitur quadrat illud Servandus Latii extremis de finibus abbas.

comitatus." Narratur in iis quae sequuntur, S. Benedictum, quum per noctem Germani Capuani episcopi animam in sphaera ignea ab angelis in caelum deferri conspiceret, ut tanti miraculi testem haberet, ex inferiore turris parte in superiorem vocasse ad se Servandum. Rursus paullo infra de eadem turri Casinensi exponens habet „In eius vestibulo ad angulum turris orientalem exstant rudera veteris illius habitaculi largioris, in quo Benedicti et Servandi discipuli requievisse dicuntur."

Invenimus igitur Servandum discipulum S. Benedicti, abbatem monasterii a Liberio patricio in honorem S. Sebastiani „extremis in finibus Latii" aedificati, anno 541. visentem cum ipsius aliquot discipulis venerabilem suum magistrum in Casino monte. Eundem pro codicis nostri auctore habere quis dubitabit? Neque a vero longe aberraverit, si quis eum circa annum 541., eundem sub quo in annalibus ordinis S. Benedicti occurrit, scripsisse dixerit. Significatum enim est l. l. Servandum illo tempore iam ipsum discipulos habuisse.

Praeterea nescio an cum Bandinio faciam, ex carmine dedicatorio coniiciente, Servandum iam senem factum audita Gregorii pontificis electione anno 590. hunc bibliorum codicem ei dono misisse. Namque hoc quidem vix dubium est, *culmen venerabile Petri*, quod in primo disticho est, de apostolica sede dici; quemadmodum in carmine in laudem Caelestini I. pontificis Romani composito Romaeque in ecclesia S. Sabinae musivo opere expresso legitur *Culmen apostolicum cum Celestinus haberet* etc.[1]) Minus certum est, ad Gregorium Magnum quum sedem apostolicam occupasset a Servando sene codicem missum esse. Inde enim quod de ipso pontifice, ad quem liber mitteretur, nihil in carmine scriptum est, facile concluserit aliquis vix cogitandum esse de viro tanto totque conspicuo virtutibus, quippe quas poetam tacturum fuisse probabile sit. Quod equidem non magni faciam. A persona enim pii senis, cogitatione mortis pleni, minime abhorret ipsum Petrum, „tantum patrem in caelis," quam pontificem quamvis gloriosum malle celebrare. Neque magis opinioni nostrae illud obstat quod anno 590. Servandus senectute admodum provecta cogitandus est. Monachi enim nonagenarii neque tum neque hodie rari. Accedit, idque grave est, quod pervetus traditio illa, ex qua codex propria manu Gregorii Magni conscriptus dicebatur, facile inde oriri poterat quod certe ad eundem Gregorium dono missus esset propter eaque ab illo inde tempore aliquam celeberrimi nominis Gregorii communionem haberet.

1) Refert Ciampini in Vet. Monum. Romae 1690. I. cap. XXI. p. 190.

V.

Quam modo tetigimus traditionem, Gregorium Magnum codicem nostrum exarasse manu sua, de ea paucis nunc referendum erit. Hinc enim multa per saecula tantam codex Amiatinus celebritatem assecutus est ut iure meritoque in huius editionis titulo codex celeberrimus nuncupatus videatur.

Antiquissimum eius traditionis testimonium ab anno domini 1036. repetere licet. Debetur id Ughellio[1]), qui quum anno 1631. in monasterio Amiatino chartis historicis exscribendis vacaret monachis auctor fuit ut cryptam sive ecclesiam subterraneam inquirentes quum multas pretiosas reliquias sub Winizzone abbate anno 1036. in templi consecratione ibi reconditas, tum monumentum invenirent in quo sic scriptum est. „In nomine domini. Amen. Anno domini millesimo XXXVI. ind. IV. tempore beatissimi papae Benedicti de Tuscula, ex patre Alberico, et invictissimi imperatoris Conradi et Guinizzi abbatis consecratum est templum hoc ad honorem D. Salvatoris et beatae Mariae semper virginis et multorum sanctorum quorum nomina sunt per singula altaria, quae continentur in hoc scripto. Ad cuius consecrationem fuerant decem et octo inter episcopos et cardinales, inter quos fuit venerabilis patriarcha Aquezon[2]) cum comitatu clericorum et aliorum bonorum virorum" etc. Enumeratis porro reliquiis haec adduntur „et nonnullas alias honorificentissimas et colendissimas reliquias infinitorum pene sanctorum, quae summa cum affectione in armario loci sacrorum sive sacristia reconditae sunt, necnon Vetus Novumque Testamentum seu bibliam scriptam manibus beatissimi pontificis Gregorii."

Iam illa igitur aetate, i. e. saeculo undecimo, plane non dubitatum esse videtur quin Gregorius Magnus biblia Amiatina ipse scripserit. Neque aliter est saeculis subsecutis factum. Testis est Angelus Rocca, Augustinianus, bibliothecae Vaticanae quondam custos, qui in sua *Apostolica Vaticana bibliotheca* Rom. 1591. pag. 47. haec habet. „Latinorum bibliorum exemplar in Cisterciensium monasterio montis Amiatae agri Senensis custoditur, totum maiusculis litteris exaratum, sicut antiquitus apud Romanos scribi solebat. Id quod antiquitatem illam redolens, circiter iam mille a Chr. n. annos existimatur scriptum: nam tempore[3])

---

1) Cf. Ital. sacra III. p. 623.

2) id est Aquileiensis.

3) Cautius, utpote doctus bibliothecae praefectus, malebat tempus quam manum Gregorii dicere.

B. Gregorii Magni (electi anno 590.) conscriptum fuisse omnino existimatur."

Praetereo alia testimonia in eandem rem a Bandinio allata, in quibus est etiam Pii II. Piccolominei pontificis. Sed illud memoratu dignissimum est, quum sub auspiciis Sixti Quinti in castigando latinorum bibliorum textu multa Romae studia ponerentur, Amiatinum librum in iis fuisse qui ad id negotii adhiberentur. Cuius rei ipse codex testis est. In tegumento enim eius interiore haec verba scripta sunt. „La presente Bibia a dì 12. di Luglio 1587. fu portata all' Illustrissimo Cardinale Antonio Carafa per l'opera dell' emendazione della Bibia Latina vulgata, per ordine di S. Santità Sixto V. in Roma, e fu restituita alli 19. di Gennaro 1590. alli Reverendi P. D. Marcello Vanni e Don Stefano Pizzetti Monaci di Monastero di S. Salvatore in Montamiata. Io Arturo de' Conti d'Elci."[1])

VI.

Ad descriptionem codicis transeo. Membrana est laevi sed non ita tenui, forma longe maxima, molisque tantae ut ab uno homine non facile possit manibus portari. Foliis constat mille viginti undetriginta, quorum septingenti nonaginta sex ad Vetus, ducenti triginta duo ad Novum spectant Testamentum. Singuli quaterniones numerantur, ut mos fert antiquissimus, numero in calce ultimae cuiusque paginae prope marginem interiorem apposito. Quaevis pagina binis columnis divisa versus stichometrice compositos plerumque quadraginta tres habet. Praeter stichometricam nulla antiquissimae manus interpunctio est; nisi quod, quum plerumque scriptio continua sit, passim in mediis versibus intervalla observantur. Scriptura ex antiquo genere unciali est eaque satis elegans. Maiores litteras fere non habet nisi ubi nova sectio incipit. Compendia iam antiquitus usitatissima habet, ut $\overline{ds}$, $\overline{dns}$, $\overline{ihs}$[2]), $\overline{xps}$, $\overline{sps}$, $\overline{scs}$, cum declinatis. Aliquoties invenitur $\overline{isrl}$, quod ubicumque plene scribitur Israhel non Israel inveni. Porro haud raro ff

1) Videtur iste comes de Ilice tum temporis legatione magni ducis Etruriae apud sedem apostolicam functus esse et in bibliis Amiatinis Romam mittendis indeque ad Amiatinos monachos remittendis partem habuisse.

2) Hinc rectius poterat Ihesus quam Iesus a nobis edi. Accedit quod Lc 3, 29. in genealogia ipsum nomen Ihesu plene scriptum est, quemadmodum edidimus.

pro fratres positum est. Etiam semel vel bis legitur qm̄ pro quoniam. Denique frequentatur lineola m finale compensans.

Primi cuiusque libri versus rubricati sunt. Tituli librorum in medio summo paginarum margine appositi sunt, inter duo corcula sive potius foliola quae cordis formam habent inclusi.

VII.

Facsimile nostrum compositum est ad schedam a cl. Tregellio in eum usum praeparatam. Quod vide ne ad tabulam iudices a Fleckio exhibitam: ibi enim scriptura codicis miserrimum in modum deformata est. Memini etiam in splendido opere Silvestris palaeographico facsimile codicis Amiatini me vidisse. Quod contrarium in modum ac Fleckii ab ipso codice differre visum est: paullo enim pulchrius est.

Sed quo melius ex facsimili nostro ratio codicis disci possit, totam paginam, eamque ipsam unde illud desumtum est, adscribamus. Qua in re haec observa. Columnae I. versu 9. v superscriptum a correctore est. Ibidem v. 10. prima manu nihil positum est praeter batur: reliqua omnia praeposito puncto corrector apposuit, partim hoc ipso loco partim in superiore margine. Ibidem v. 39 sq. pro „mesopotamiam“ posuit „in mesopotamia.“ Intervalla I, 42. II, 34. item I, 43. ad exemplum codicis expressimus. Item D et L I, 34. II, 16. in ipso codice minora sunt quam utrumque U.

·//.rentur ab eo cum omni fiducia:

surrexerunt autem quidam
de synagoga quae appellatur
libertinorum
et cyrenensium et alexandrinoru~
et eorum qui erant a cilicia
et asia
disputantes cum stephano
et non poterant resistere
sapientiae et spui qui loqe
batur· propter quod redargue·//.
tunc summiserunt uiros
qui dicerent
se audisse eum dicentem
uerba blasphemiae
in mosen et dm
commouerunt itaque plebe~
et seniores et scribas
et concurrentes rapuerunt cu~
et adduxerunt in concilium
et statuerunt testes falsos
qui dicerent
homo iste non cessat loqui
uerba aduersus locum scm
et legem
audiuimus enim eum dicente~
quoniam ihs nazarenus hic
destruet locum istum
et mutauit traditiones quas
tradidit nobis moses
et intuentes eum omnes
qui sedebant in concilio
uiderunt faciem eius tam
quam angeli
Dixit autem princeps sacer
dotum si haec ita se habeant
qui ait
/XIX Uiri fratres et patres audite
ds gloriae apparuit patri nostro
abraham cum esset in meso
potamiam
prius quam moraretur in
charram et dixit ad illu~
exi de terra tua et de cogna
tione tua
et ueni in terram quam tibi
monstrauero
tunc exiit de terra chaldaeoru~
et habitauit in charram
et inde postquam mortuus
est pater eius
transtulit illum in terram
istam in qua nunc uos habitatis
et non dedit illi hereditate~
in ea nec passum pedis
sed repromisit dare illi eam
in possessionem
et semini eius post ipsum
cum non haberet filium
Locutus est autem ds
quia erit semen eius accola
in terra aliena
et seruituti eos subicient
et male tractabunt eos
annis quadringentis
et gentem cui seruierint
ego iudicabo dixit dns
et post haec exibunt et de
seruient mihi in loco isto
et dedit illi testamentum
circumcisionis
et sic genuit isaac
et circumcidit eum die octaua
et isaac iacob
et iacob duodecim patriarchas
et patriarchae aemulantes
ioseph uendiderunt in aegyp
tum et erat ds cum eo
et eripuit eum ex omnibus
tribulationibus eius
et dedit ei gratiam et sapien
tiam in conspectu pharaonis
regis aegyptiorum
et constituit eum praeposi
tum super aegyptum
et super omnem domum sua~
Uenit autem fames in uniuersa~

VIII.

Non inutile videtur cum Bandinio scripturarum sacrarum canonem exscribere, quemadmodum in prolegomenis textui Veteris Testamenti praetextis legitur. Is ita habet.

In hoc codice continentur Veteris et Novi Testamenti libri numero LXXI.

Genesis. Exodus. Leviticus. Numeri. Deuteronomium. Iosue. Iudicum. Ruth. Samuhel. Malachias. Paralypomenon. Liber Psalmorum. Proverbia. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientiae. Ecclesiasticum. Esaias. Hieremias. Hiezechiel. Danihel. Osee. Iohel. Amos. Abdias. Ionas. Michas. Naum. Habacuc. Soffonias. Aggeus. Zacharias. Malachias. Iob. Thobias. Iudith. Hester. Ezras. Machabeorum libri duo.

Evangelium secundum Matheum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Iohannem. Actus apostolorum. Epistulae Paulli apostoli ad Romanos I, ad Corintheos II, ad Galatas I, ad Ephesios I, ad Philippenses I, ad Colosenses I, ad Thessalonicenses II, ad Timotheum II, ad Titum I, ad Philimon I, ad Hebreos I. Epist. Iacobi I, Petri I[1]), Iohannis III, Iudae I. Apocalypsis Iohan. Amen.

Praeterea hi versus subscripti sunt.

Hieronyme interpres variis doctissime linguis,
Te Bethlehem celebrat, te totus personat orbis.
Te quoque nostra tuis promet bibliotheca libris,
Qua nova cum priscis condis donaria gazis.

IX.

Prae aliis picturis atque ornamentis in codice Amiatino conspicuis picturam eam quae Novum Testamentum praecedit cum Bandinio (cap. XVI.) describam. Ea totam implet paginam, circa quam ex omni parte fasciola crocea recurrit, argenteis parvis conspersa speculis. In medio circumscribitur discus variis coloribus et argenteis lamellis plurimum exornatus. In centro disci in fundo caeruleo caelestes sphaeras stellis conspersas creare videtur divinus opifex in maiestate sedens in cathedra seu solio cum pulvino ac postergali triangularis figurae. Comam bifariam divisam in fronte et post humeros conversam, simulque barbam in angulum acutum desinentem habet; eiusque caput rotundo aureoque

1) Sic: per errorem, ut videtur.

redimitum est diademate, argentea cruce distincto, cuius in praesens pauca supersunt vestigia. Nudis pedibus suppedaneum premit, rubraque talari tunica corpori adstricta praecingitur cum pallio violacei coloris superimposito, quod a laevo humero pendens circa corpus volvitur. Latinorum more episcoporum elata dextera manu videtur benedicere, sinistra autem manu, eodem cooperta amictu, clausum volumen auro insignitum sustinet. Duo alati angeli, duplici talari veste induti, altera subobscura, altera albiduli coloris, in capite aurati nimbi ornamentum habentes, se ad salvatoris utrumque latus excalceati curvato paulisper corpore prosternunt venerabundi manibusque argenteos baculos gestantes. Circa circulum, in quattuor pictae tabulae angulis, quattuor repraesentantur evangelistae cum propriis symbolis, pedibus stantes nudis, veste ac chlamyde induti versicolori ac nimbo caput redimiti. Sanctorum insuper evangeliorum volumen variis positionibus prae manibus habentes se invicem intuentur.

X.

Dicendum est quae ratio sit inter Laurentianum codicem et editionem nostram.

Ordinem singulorum librorum cum prologis, praefationibus, argumentis, capitulis, accurate expressimus quemadmodum in codice est, nisi quod epistulae ad Ephesios, ad Colossenses et ad Thessalonicenses secunda in codice argumenta capitulis postposita habent.

Porro inscriptiones et subscriptiones ex codice transscriptas dedimus, exceptis his. Et evangelia et praefationes evangeliorum praepositum habere solent INCIPIT. Evangeliis haec subscripta sunt EXPLICIT EVANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM: EXPLICIT EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM: EXPLICIT EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: EXPLICIT EVANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM. Capitulis evangelii secundum Lucam hic est titulus ITEM INDICIA SIVE CAPITULA LECTIONUM EVANGELII SECUNDUM LUCAM. Praeterea quicquid harum rerum singulare est, ut titulus libri actuum apostolorum non textui sed capitulis praepositus, ut quod apocalypsis nihil tituli habet, item quod prior epistula ad Timotheum nec in argumenti inscriptione nec in libri titulo numerum appositum habet, id omne ex codice in editionem nostram transiit.

Pertinent huc etiam notae eiusmodi ut FELICITER QUI LEGIS: DEO GRATIAS AMEN, quas subscriptionibus additas ab editione nostra abesse noluimus. Praeterea vero principio evangelii Matthaëi praeposita est invocatio CHRISTE FAVE. Item capitulis actuum apostolorum subscriptum est *ΘЄѠ ΧΑΡC.*

Textum autem universum quam diligentissime ad codicem conformavimus: nec orthographiam, quamvis magna inconstantia laboret, ex arbitrio mutavimus. Tamen minus recte hoc fecisse videbimur quod emendationes quas antiquissima scriptura subiit, sive orthographiam sive ipsam lectionem spectabant, modo recepimus modo non recepimus. Cuius rei haec caussa erat, quod in paranda hac editione[1]) non modo usui critico sed etiam legentium commoditati consulendum videbatur. Hinc igitur factum est ut correctorem sequeremur locis multis quibus vel per errorem aliquid praetermissum esse manifestum esset[2]), vel temere aliquid discreparet[3]), vel non sine vitii suspicione aliquid ita scriptum esset ut lectori non posset non molestum esse[4]). Hi loci plerique a correctore satis antiquo tractati sunt; nonnulli ipsa prima manu vel certe aequali videntur correcti. Aliquot vero loci, nullam emendationem experti quamquam manifesto vel manci vel vitiosi, ita comparati erant ut ipsi correctorem ageremus[5]). Quorum quidem omnium nihil quidquam in textum admis-

1) Aliter factum est in editionibus meis codicis Ephraemi, evangelii Palatini aliorumque monumentorum sacrorum.

2) Ita Lc 6, 37. dimittite et dimittimini Ioh 7, 40. turba Mc 6, 25. in disco Ioh 10, 16. et vocem meam audient Ioh 21. 8. trahentes rete piscium 1 Co 5, 9. -cariis non utique forni- Eph 1, 11. secundum 2 Co 3, 6. spiritus autem vivificat. Item Ioh 9, 21. quomo[do] 18, 10. ponti[fi]cis Act 4, 13. consta[n]tiam 17, 30. ubi[que].

3) Ut 1 Co 14, 8. de turba pro det tuba Rom 11, 11. dilecto pro delicto Philipp 4, 17. orationem pro rationem Apoc 5, 6. corona pro cornua Heb 12, 9. ubi prima manu omissum erat non. Item in brevibus: 1 Co XII. arescit pro arserit LVI. ceteris pro de heresibus 1 Thess II. edendum pro credendum. Huc pertinent etiam ii loci ubi correctorem secuti sumus in transpositione verborum, ut Mt 21, 5. filium subiugalis Act 4, 27. convenerunt enim, non enim convenerunt edidimus 1 Co 14, 22. in signum sunt, non in sunt signum Heb 9, 17. testamentum enim, non enim testamentum, etc. Locis eiusmodi pluribus probabile est auctorem codicis se ipsum correxisse.

4) Ut Act 27, 8. *Bini portus, **Boni portus 1 Co 14, 1. *propitetis, **prophetetis Lc 21, 4. *ex abundantia sibi, **ex abundanti sibi Act 15, 36. post aliquot autem dies dixit autem 15, 22. *Barsabbam, **Barsabbas Capp. Lucae LXXXVI. *praegrantibus, **praegnantibus.

5) Ita Lc 5, 3. eum dedimus pro autem 18, 7. ad se pro ac se 20, 23. ad eos pro eos 24, 48. vos pro vo Ioh 21, 3. navem pro noctem Act 24, 10. ex pro et Rom 16, 9. salutate pro salute 1 Co 11, 15. vero pro viro 2 Co 5, 15. vivunt pro viunt Col 2, 22. secundum pro secum 1 Tim 6, 4. pugnas pro pugnans 3 Ioh 9. gerere pro genere 1 Thess 5, 14. suscipite infirmos pro susc. infirmus. Accusativus in us pro os aliquoties, inprimis in capitulis similibusque locis positus est. Ubique edidi os, us in indice posito.

sum est quin asterisco notaremus et quid vel quo modo in codice scriptum esset accuratissime indicaremus in indice sub numero XIX.

Per compendium quaecumque scripta sunt[1]), sive in textu sive in praefationibus argumentis capitulis, ea plene scripta edidimus. Quod idem fecimus in compendiis aliquot quae in titulis atque subscriptionibus locum habent, ut INC sive INCP pro incipit, EXPL pro explicit sive expliciunt, ut capitulis Matthaei inscriptum est INCP CAPITULA LEC SEC MAT, ut APOS pro apostoli, EPIST pro epistula invenitur. Scilicet eadem in ipso codice alibi plene scripta sunt nec quidquam habent quod quomodo resolvas dubites. Ubicumque vero compendium peculiare aut grave esse visum est, id in titulis atque subscriptionibus retinuimus, sin est in textu[2]), tractavimus in indice sub numero XIX.

XI.

Interpunctionem, quae nobis dici solet, in codice non esse, iam supra est dictum. Hinc videndum est ne codicis auctoritate temere utaris ubi distinctio dubia est. Ubi vero pro ratione stichometrica apparet quomodo is qui codicem exaravit textum distinxerit, id curiose observavimus. Pertinent huc loci fere hi, quos vario modo interpungi constat.

Lc 9, 27. *vere* cum *sunt*, non cum *vobis* coniunctum est.

Lc 12, 53. post *dividentur* distinctum est.

Ioh 16, 8. *ille* cum *arguet*, non cum *venerit* coniunctum est.

Ioh 16, 8. *Et cum venerit* | *ille arguet* etc.

Rom 6, 10. *quod enim mortuus est* | *peccato mortuus est semel.*

1 Co 14, 33. *sicut in omnibus ecclesiis* | *sanctorum* | *mulieres in ecclesia taceant*

Gal 4, 14. codex ita *vobis iam pridem* | *et temptationem vestram* | *in carne mea non spraevistis* | *neque respuistis* |

Gal 4, 31 seq. *non sumus ancillae filii* | *sed liberae* | *qua libertate nos xps liberavit* | *state et nolite iterum* |

Col 1, 11 sq. *in omni patientia et longa* | *nimitate cum gaudio* | *gratias agentes patri* |

Col 2, 15. *traduxit confidenter* | *palam triumphans* | *illos in semet ipso* |

Col 3, 16. *abundanter* | *in omni sapientia docentes* | *et commonentes* | *vosmet ipsos* |

1 Thess 1, 2. *-riam facientes in orationibus* | *nostris* | *sine intermissione memo* | *res operis fidei vestrae* |

1) Cf. supra Nr. VI.
2) Cf. Mc 11, 33. 12, 37.

2 Tim 4, 5. *tu vero vigila in omnibus* | *labora* | *opus fac evangelistae* |
Heb 11, 1. *est autem fides* | *sperandorum substantia* | *rerum argumentum non parentum* |
Cf. etiam Mc 3, 10.

XII.

De veteribus textus sectionibus dicendum est, quarum duo genera, utrumque antiquissimum, in codice Amiatino habentur: alterum quod Ammonii atque Eusebii studiis debetur, in evangelico tantum textu conspicuum, alterum capitulorum sive brevium, tum in evangeliis tum in reliquis libris adhibitum. Illud quod attinet, quum nec tabulas decem canonum Eusebii nec numeros in evangeliorum margine positos ex ipso codice transscriptos haberem, secutus sum Fuldensem codicem saeculi VI. quemadmodum Lachmannus exscripsit. Qua re non vereor ne codici Amiatino aliena supposuerim. Quum enim canones isti in veteribus libris perraro variant, Fuldensis vero liber proxime ad Amiatini aetatem accedit, tum paucis locis iis quibus variant, ut in extremis sectionibus Marci et Lucae, id ipsum quod codex tuetur accurate notatum habui. Praeterea tabulae canonum Eusebii in codice Amiatino ita formatae sunt ut unaquaeque tabula variis auratis coloratisque columnis constet, columnae vero coniungantur arcubus, quorum exteriores mediis maiores auroque et ipsi atque coloribus ornati sunt. In margine autem textus continui non modo sectiones prout in unoquoque evangelio se excipiunt cum canone ad quem quaeque pertinet notantur, sed insuper adduntur ipsae reliquorum evangeliorum sectiones congruentes, ut ad Mc 16, 8. non modo Mc CCXXXIII, sed etiam Mt CCCLIIII. et Lc CCCXXXVIII. appositum est. II

Porro capitula sive breves satis habui ex indice singulis libris praemisso describere, cuius ope facile singuli ad quos pertinent textus continui loci inveniuntur: praeterquam hi aliunde satis noti sunt[1]). Propter capitulationem vero de omnibus epistulis editioni nostrae insertam in epistulis Pauli Fuldenses numeros adscripsi, mutatis paucis ubi Amiatinum a Fuldensi libro discrepare patebat. Idem continuavi in catholicis epistulis. Neque vero aliter codex in actibus apostolorum habet aut in

---

1) Prae ceteris vide Ios. Mar. Thomasii Opp. omnia. T. I. Romae MDCCXLVII. ubi bibliorum latinorum veteres tituli, sectiones et similia, adhibitis multis veteribus libris manuscriptis, pertractantur. Ab hoc Thomasii libro proficiscendum erit, si quis istorum capitulorum rationes ulterius indagare voluerit.

apocalypsi, quae, etsi nullus index praemissus est, pariter atque in Fuldensi codice aliisque in capitula viginti quinque describitur.

Praeterea per epistulas Paulinas in margine plerumque indicantur libri Veteris Testamenti quorum auctoritate apostolus utitur. Ita fit 2 Cor. 6, 16. ubi IN ESAIA adscriptum est, quod quum rarissimum esse dicebat Fleckius graviter falsus est; item Gal. 3, 20. ubi in margine additur IN HABACUC PROP̄. Quae quidem notationes, a Bandinio antiquissimae manui tributae, a correctore nisi fallor omnes profectae sunt.

XIII.

Iam Ferd. Flor. Fleckium ante decennium et quod excedit in excutiendo codice Amiatino operam collocasse, supra significatum est. Postquam anno 1837. in Anecdotis suis maximam partem sacris in itineribus italicis et gallicis collectis argumenta librorum Novi Testamenti publicavit, additis variantium lectionum speciminibus, pag. 163—188., tribus annis post versionis Novi Testamenti vulgatae editionem paravit cum variantibus in margine lectionibus codicis Amiatini, praemissa commentatione[1]) de eodem codice.

Qua re quod tanti thesauri sacri memoriam inter viros doctos maxime Germaniae instauravit, id grave est laudeque dignum: Bandinii enim libri qui huc valent apud nos rarissimi sunt. In lectionibus vero codicis exscribendis tam infeliciter ille versatus est ut quoties quantoque opere erraverit vix sit credibile. Memini enim in Tregellii exemplari (cf. supra) enumerationem errorum Fleckii me videre, quorum summa numerum millenarium longe excedebat[2]). Quem equidem numerum pro ea quae inter Tregellii atque meam collationem est ratione non modo non minuere sed etiam augere debebo. Quae vitiositas, quamvis vix ulla pagina immunis sit, passim maior passim minor est. Hoc inde factum videtur quod tres in excerpendo codice non eadem illi diligentia vel potius indiligentia laboraverunt: videtur vero ipse Fleckius in describendis iis quae a duobus amicis tradita habebat saepe falsus esse. Sunt autem erroris varii ac fere omnes qui cogitari possunt modi in libro Fleckii[3]). Ut enim innumeros locos quibus a vulgata editione

1) Ea commentatio plerumque ad verbum ex Bandinio fluxit.

2) Ita in Matthaeo numeravit 139, in Marco 82, in Luca 123, in Iohanne 77, in actis 122, in epistula ad Romanos 76, in 1. ad Corinthios 96, in apocalypsi 119, in epistulis catholicis 55.

3) Praeterea videndum est ne quis frequentissimis erroribus typographicis, quos Fleckius plerumque Essium secutus in ipso vulgato textu edidit, ad codicem

discedere codicem notare debebat praetermisit ac saepissime correctiones pro primae manus scriptura habuit, ita haud raro lectiones codicis peculiares vel minus accurate vel prorsus male attulit, vel etiam temere finxit. Quod ne inique a nobis dici videatur, quamquam si cuius intersit haud difficile erit quae Fleckii sunt cum nostris comparare, aliquid exemplorum afferendum erit. Plane praeteriit quod Mt 10, 12. in codice deest dicentes Pax huic domui, item quod Rom 13, 9. deest Non falsum testimonium dices. Rom 9, 25. notat deesse et, sed desunt verba et non dilectam dilectam 1 Co 15, 16. habet „Versiculus totus omissus," sed tantum dimidia eius pars omissa est Contra Act 8, 37. totus versus a prima manu deest; Fleckius notat deesse autem: item Act 18, 3. totus versus a prima manu deest, sed Fleckio duae eius differentiae a vulgatis laudantur: item Act 24, 6 ss. non vidit duo fere integros versus a prima manu deesse. Pessime vero tractavit locum Act 6, 10. ubi haec notat „qui loquebatur quod redargue ·//. Tunc (sic cum hoc signo)." Quem locum vide supra pag. XV.

Plane finxit lectiones quibus locis codex cum vulgata facit. Rom 4, 10. „an etiam in praeputio" 4, 16. „ut ei" 7, 3. „soluta est" 1 Co 7, 1. „scribsistis" Philipp 3, 19. „confusione eorum" 2 Tim 1, 13. „formam habes" Mc 6, 23. „et dabo" 6, 49. „viderunt et" 7, 10. mortem moriatur Lc 2, 1. „exivit" 15, 21. „et iam non sum". Quale vero hoc est quod ad Rom 11, 7. notat „ex cecatis (pro excaecati sunt)", quum recte in codice sit excecati sunt. Rursus saepe aliquid de vulgata lectione in codice deesse dicit quod non deest, nisi quod passim aliter positum est. Huiusmodi sunt Rom 4, 12. nostri Abrahae 8, 5. secundum spiritum 12, 8. in 1 Co 10, 28. est Philipp 4, 1. magis 1 Tim 1, 12. fui Mt 25, 44. te Mc 12, 6. filium 14, 27. omnes 15, 43. ab Lc 8, 27. et. Quomodo denique ipsas proprias codicis lectiones attulerit, clarum erit ex his epistulae ad Romanos locis. 13, 11. codex habet *flectetur omne genu, **flectent omnes genu. De quibus omnibus Fleckius „flectet (at syllaba ur erasa est)." 14, 10. notat „fratrem tuum in non manducando (hoc invenitur ad vocem fratrem tuum secundo loco positum)". At prima manus nihil prorsus addit ad fratrem tuum; secunda vero priore loco addit in non manducando, altero in manducando. 7. 15. affert „bonum quod volo hoc ago sed malum quod": at bonum

---

Amiatinum transferat, quippe quem ex notis Fleckii non discrepare viderit. Eiusmodi errores haud levi momento in sola apocalypsi hos sex notavi. 3, 18. omisit et 9, 15. omisit partem 10, 10. omisit angeli 18, 6. habet illis pro illi 21, 3. omisit de, item v. 4. neque clamor.

et malum plane desunt. 7, 6. indicat pr. m. legi morientes pro mortis, sed praeterit quod eadem manu pergitur in quo, non in qua. 9, 6. affert „qui ex Israel sunt, hi sunt: at sunt prius non est in codice. 16, 2. edidit „adsistitit (sic)": at in codice est pr. m. adsistit, unde sec. m. deleto si factum est adstitit.

Quae quum ita sint, textus Amiatinus[1]) a nobis editus nusquam nec ullo modo potest ad Fleckii notas iudicari. Nec enim usquam quod Fleckius exhibet non cognitum habui tum quum codicem ante oculos habebam, ita ut quicquid ille erravit non ad schedas meas sed ad ipsum codicem examinaverim. Quod idem factum est a cl. Tregellio.

XIV.

Iamvero nihil infelicius fieri potuit quam quod cl. Lachmannus in versione vulgata ad paucos sed veterrimos codices conformanda, quum inprimis Laurentiano codice utendum iudicabat, non secutus est nisi imperfectissimam ac vitiosissimam Fleckii collationem, unde errores et multos et graves non posset non in librum transferre suum. Neque rei suae bene prospexit eo quod Fleckio modo fidem habuit, modo non habuit. Quamquam enim, quo est acumine, passim invito collatore verum suspicatus est, tamen accidit ut diffidendo aeque ac fidendo falleretur. Quod ut aegerrime ferendum est, ita optime ille de hoc litterarum genere promeruit studiis in Fuldensi codice positis, qui non aetate tantum sed etiam lectionis bonitate prope ad Amiatinum accedit. Praeterea in latino pariter atque in graeco edendo textu ille primus quod sciam eiusmodi interpunctionem adhibuit quae et intellectui textus prodesset et antiqui sermonis conveniret rationi.

XV.

Textus Amiatino codice traditus ut innumeris locis ab editione Clementina pervulgata illa differt[2]), ita nullus dubito quin paucis exceptis eiusmodi sit quem ipse ediderit Hieronymus. Nemo igitur ullus,

1) Praeterea non maiore diligentia usus est in argumentis librorum Novi Testamenti ex codice edendis: quemadmodum in argumento evang. Iohannis plures versus (omnia quae post „corruptione" leguntur) plane praetermisit, et secundae ad Corinthios epistulae argumentum nullum esse perperam dixit.

2) Sixtina editio paullo pluribus locis quam Clementina cum lectione Amiatina facit. Cf. supra pag. XII sq. ubi relatum est ipsum Amiatinum codicem iussu Sixti V. Romae ad emendanda biblia adhibitum esse.

opinor, inter tot interpretationis Hieronymianae testes toto orbe dispersos pristinae veritatis vindex gravior exstitit. Plurimis locis ubi editio vulgata auctoritatem graecorum librorum nullam aut perexiguam habet, Amiatinus codex cum graecis consentit testibus iisque locupletissimis. Hinc non modo quam egregie Hieronymus interpretis officio satisfecerit luculenter testatur, sed etiam inter praestantissima subsidia habendus est ipsum textum apostolicum ex antiquis monumentis colligenti. Quod quo iure dicam, si quis quaerit, recentissima Novi Testamenti editio mea Lipsiensis (1849.), uberrimam probandi copiam faciet. Est autem, mea quidem sententia, interpretationis Hieronymi ex Amiatino potissimum codice haustae praestantia tanta ut graecum eius textum Erasmico Stephanico, quem Elzevirii suum reddiderunt, multum praestare confidenter dixerim.

Nihilominus nec vitia[1]) in Amiatino codice desunt, etsi plura iam emendavit corrector, nec lectiones quibus unus vel alter antiquorum librorum meliora tueri videatur: attamen non utique quo quodque magis graecum exprimit, eo propius ad Hieronymi textum accedere est censendum.

Prae ceteris vero prope ad virtutem Amiatini codicis accedere Fuldensem intellexi: inter utrumque affinitatem quandam fontium fuisse ex eiusmodi locis probabile fit ubi pariter erroneum aliquid vel certe singulare tenent. Exempla haec sunt. Mt 25, 41. ad sinistris, quod in utroque prima manu legitur Act 13, 8. avertere proconsule Am et Fuld* Act 13, 10. inimice omni iustitiae Am* et Fuld Act 13, 27. per omnem sabbatum Am et Fuld Rom 13, 11. proprior Am et Fuld* 2 Co 5, 16. ex hoc in utroque omissum prima manu 2 Co 11, 4. accepitis Am** et Fuld**, accipistis Am* accepistis Fuld* Apoc 11, 13. moto Am* Fuld*. Item, ubi Am et Fuld aliorum testimoniis confirmantur, Act 13, 32. ea Act 15, 28. necessario 2 Co 6, 1. gratia Apoc 17, 7. qui.

---

1) Praeter ea quae in ipso textu emendata edidi, huc pertinent loci hi. Mc 6, 14. inopinantur (pro inoperantur?) Mc 10, 30. cum persecutoribus Mc 14, 18. cum eis Lc 6, 26. prophetis Lc 9. 61. illi Ioh. 6, 23. gratias agentes Heb 10, 28. ubi desideratur testibus Apoc 21, 12. angulos. Ac nescio an eodem loco habeam Mt 16, 9 sq. ubi bis deest in Mc 2, 12. ubi post surrexit excidisse videtur et Lc 1, 23. facti sunt Lc 9, 29. factum Lc 19, 29. Bethania Ioh 11, 13. somnii Ioh 16, 1. vos Act 5, 3. et fraudares Act 20, 37. ubi factus excidisse videtur post fletus 2 Thess 2, 14. in quisitionem 1 Pe 4, 1. desit.

XVI.

Post textum de praefationibus, argumentis, capitulis, quae in codice Amiatino sunt, dicendum est.

Epistula Hieronymi ad papam Damasum de bibliorum interpretatione sibi demandata satis nota saepeque typis expressa est. Non desunt quibus Amiatinus textus a reliquis differat, licet non ubique videatur verum tenere.

Praefationes ad singulos evangelistas pariter ac prologus in evangelia quattuor iam in veteribus bibliorum latinorum editionibus, ut in editione Veneta a. 1483., edi solebant: in editione operum Hieronymi Vallarsiana non habentur. Has praefationes inprimis comparare iuvat cum editis a Petro Sabatario in Bibliorum sacrorum latinis versionibus antiquis tom. III. Parisiis 1751.

Item argumenta epistularum Pauli — catholicarum nulla sunt — dudum innotuerunt. Saepe Amiatinus textus tanta prae ceteris simplicitate est ut idem antiquissimus sit habendus: quemadmodum argumentum epistulae ad Colossenses his verbis exit *ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso*, codices vero iique veteres apud I. M. Thomasium[1]) addunt *per Tichicum diaconem*, aliique insuper *et Onesimum Accolitum ab urbe Roma.*

Prologus ad actus apostolorum in Amiatino codice non habetur. Duplex editus est in bibliorum latinorum editione Veneta a. 1483. et alibi. Neque magis apocalypsi quidquam eiusmodi praemissum est. Edidit vero ex pluribus codicibus, veteribus quidem sed Amiatino posterioribus, prologos apocalypsis I. M. Thomasius l. l. p. 471. et p. 381.

Porro capitula sive breves in codice Amiatino singulis Novi Testamenti libris omnibus, excepta apocalypsi, praemissa sunt. Horum quae ad evangelia spectant, in summa rei non diversa sunt ab iis quae Thomasius l. l. p. 297 sqq. p. 303 sqq. p. 305 sqq. p. 311 sqq. e codicibus suis publicavit. Textus in omnibus et Thomasianis et nostro ita variat ut unus ex altero passim sit corrigendus.

Supplendae sunt h. l. notae quattuor liturgicae quae capitulis Lucae et Johannis antiquissima quadam manu rubris litteris immixtae sunt. Ad caput enim Lucae LXXXIX. additum est *quae lectio potest quolibet tempore*

---

1) Ios. Mar. Thomasii cardinalis Opp. omnia. T. I. continens sacrorum bibliorum veteres titulos, sectiones etc. Ad mss. codd. recensuit notisque auxit Ant. Franc. Vezzosi. Romae 1747.

dici: item ad Iohannis caput XV. *legenda pro defunctis:* item ad Ioh. cap. XVII. *legenda circa pascha:* item ad Ioh. cap. XIX. *legenda in quadragesima.*

Capitula actuum apostolorum quemadmodum in Amiatino codice leguntur nunc primum edita sunt. Ad haec propius quidem accedunt initia lectionum ex codice Oratorii B. 6. desumta, apud Thomasium p. 353 sqq., quam capitula 63 quae idem p. 348 sqq. aut capitula 74 quae p. 356 sqq. ex variis affert codicibus.

Capitulatio de omnibus epistulis (i. e. Pauli) consimilis est canonibus epistularum beati Pauli apostoli sive, ut in alio codice est, concordiis canonum de corpore epistularum b. Pauli apost. a Thomasio pag. 384 sqq. editis.

Item capitula ad epistulas Pauli omnes, epistula ad Hebraeos non excepta, in rei summa non differunt ab editis a Thomasio pag. 388 sqq., ubi sunt epistulae ad Romanos, et pagg. 442—471., ubi reliquorum sunt[1]).

Epistularum catholicarum capitula apud Thomasium duplici forma afferuntur, pag. 364 sqq. et p. 372 sqq., sed tantum quae epistulae Iacobi et prioris Petri sunt pag. 372 sqq. cum nostris conveniunt. Quae igitur secundae Petri, trium Iohannis et epistulae Iudae capita in codice Amiatino scripta sunt, ea aliunde quod sciam nondum sunt edita.

Numeros capitulorum apocalypsis viginti quinque ipsi eius libri textui, suo quemque loco, in codice nostro adscriptos esse, significatum iam est supra. Index vero horum capitulorum non legitur. Videntur numeri illi, qui iidem in Fuldensi libro habentur, capitibus iis respondere quae Thomasius pag. 381 sq. edidit: a quibus diversa sunt quae habet pag. 471 sqq., altera 48, altera 38.

Iamvero observandum est, textum in his capitum indicibus multo magis quam librorum sacrorum textum corruptum tradi multoque rarius antiqua manu corrigi. Passim autem emendatio et tam necessaria et tam facilis ac pro facilitate tam certa videbatur ut ipsam emendationem ederemus. Ita cap. V. ad 2 Cor., quod in codice est De differentiae et apostoli obiurgantis peccamina et remittente, scripsimus De differentia tristitiae et apostoli obiurgantis peccamina et remittentis: cap. XI. ad 1 Tim. supplevimus et exercitio, quae verba post exercitio exciderant: cap. XII.

1) Bandinius in sua de codice Amiatino dissertatione, quum capitula epistularum Pauli inde a I. ad Corinthios omnino diversa dicit a relatis a Thomasio, falsus est eo quod non respexit nisi quae Thomasius pag. 395 sqq. exhibuit.

ad 2 Tim. pro De claritate ac prae, quae prorsus eadem in codice Thomasii sunt, praeeunte Thomasio correximus De caritate ac pace: cap. L ad Rom. scripsimus esca sua pro excasu: cap. LXI. ad act. apost. restituimus secundum pro inepto fecerunt. Quae quidem omnia, ut supra dictum est, accurate tractata sunt in indice lectionum sub XIX. Multo vero saepius a mutando nobis temperavimus, praesertim ubi eadem vel similia ex aliis codicibus apud Thomasium allata videbamus, etsi plerumque non deerant quibus falsa vel suspecta corrigerentur. Cuiusmodi sunt cap. XX. ad Rom. De differentia passionum et praesentiae et futurae: a servitute corruptionis liberari cupientes. Quae probabiliter in hunc modum scribenda sunt De differentia passionum praesentium et futurae gloriae: et de creatura a servitute liberari cupiente. Cap. VIII. epistulae 2. ad Cor. corruptum sic est in codice De duobus testamentis et utrique distantiae; Thomasius habet De duob. test. utriusque distantiae: nescio an praestet De duob. test. et utriusque distantia. Capiti X. Iohannis deesse videtur habentem. Cap. Lucae XLIX. ubi est non esse sub modio poni, vix a latinitate incultiore excusari poterit. Cap. XVI. ad Hebr. non recte habet Christi, etsi idem in aliis libris est. Exempla locorum corruptorum alia vide ad Hebr. cap. II. V. XII. XXV. XXVIII. XXX. XXXVI. 2 Petr. X. 3 Ioh. III.

Atque haec quidem ad corruptos locos pertinent. Praeterea vero ipsa latinitas in his capitulis negligentior notaeque inferioris est: id quod momentum habet, si quis de origine eorum viderit.

XVII.

Codex Amiatinus non ultimo loco ponendus est inter instrumenta ad cognoscendam eius latini sermonis formam quae, ut iam apud Gregorium Turonensem est, rusticitas nuncupari solet atque apud scriptores antiquos ecclesiasticos celebratur. Cui proprium hoc est quod multis modis a legibus desciscit quas scriptores Romani classici tum dicendo tum scribendo observarunt, ita ut alia quibus ab his discedit ad formationis doctrinam et ad syntaxin, alia ad orthographiam pertineant. Quae res hanc difficultatem habet quod plurima prioribus p. Chr. saeculis latine scripta ad nos non pervenerunt nisi codicibus tradita aevi multo sequioris, quos qui conscripserunt multa puriori grammaticae contraria expulerunt. Hinc enim aetatis eius qua rusticitas linguae iam invaluerat auctores multi non cum sua videntur aetate fecisse modumque adamasse cultiorem; rursusque si quod antiquissimum litterarum monumentum ex tenebris protrahitur, id prae ceteris obsoletum corruptumque existimatur.

Fit vero etiam ut singulare atque ab aetate Romana alienissimum habeatur quod ab ipsorum antiquorum Romanorum scriptis minime abesset nisi scioli homines medii aevi ex codicibus suis illud exsulare iussissent.

Quae quum ita sint, quicquid antiquissimorum monumentorum ad nostra usque tempora pervenit, non ad sensum nostrum grammaticum aut ad Ciceronianam quae videtur consuetudinem iudicandum est, sed omni studio circumspecteque ęxaminandum, ut quae per plura saecula hominibus latinis, non mediocri illis quidem ingenio, ratio placuerit discamus, indeque ad ea quae propter defectum monumentorum idoneorum nescimus caute concludamus.

Prae aliis qui nostra aetate hoc litterarum genus excoluerunt nominandus est Franc. Ios. Mone, qui nuper missas latinas et graecas, quemadmodum a secundo inde saeculo usque ad sextum in publico usu erant, ex vetustis membranis eruit docteque illustravit[1]).

Missarum istarum quum similem naturam capitulorum indices in codice nostro habeant, tum nec in ipso sacro textu reliquisque additamentis desunt quae utiliter adhibeantur ad latinitatem priorum p. Chr. saeculorum accurate cognoscendam. Id quod exemplis aliquot probare facile erit. Afferam autem primum eiusmodi quae probent quae codicis nostri o r t h o g r a p h i a sit, a libris impressis plerisque satis discrepans.

b et v promiscue ponuntur: brabium, beneficiis pro venef., corbos, angariaberit, vocaveris (pro -beris) etc[2])

b et p inter se commutantur: scribsi, nubta, optulerunt, optinere.

c pro qu ponitur: cotidie, cotidianus, secuntur, sterculinum. Item c pro ch, rursusque ch pro c: clamyde, simulacra, Machedonia, sepulchra. Item c pro g: tricesimus, rursusque g pro c: galliculas. Item c pro t: solacium, Porcium, contionabatur.

d et t promiscue adhibentur: adhuc athuc, aput apud, adque atque, aliud aliut, quadriduanum.

f saepissime pro ph legitur: profeta, philosofiam, orfanos, Efesum, Eufrate, Farisaei. Rursus ph pro f: Phafum, Ephafroditum. Item f pro ff: insuflatione.

g pro ch est: didragma. Item pro gu: ungentum (contra est intinguat). Duplicatur: suggillet.

h saepissime syllabis sive primis sive mediis praefigitur: harena, harundinem, his (pro is), holeribus, habundantius; nihilhominus, ex-

1) Lateinische und griechische Messen aus dem zweiten bis sechsten Jahrhundert. Herausgegeben von Franz Joseph Mone. Mit einer Schrifttafel. Francfurt a. M. 1850.

2) Passim ea commutatio in editionem Clementinam transisse videtur, ut Mt 4, 6. mandavit Rom 8, 32. donavit.

histimat, abhominati, Samuhel, Danihel, Iohel. Item saepe omittitur: Osanna, umeros, umorem, ordei; gomorra, exortari.

l pro ll, ll pro l ponuntur: milia, vilicus, vilicare; loquella, quaerella, vellint, tollerare, medellae.

m pro mm: consumamini; mm pro m: consummens. Eiicitur: circuentibus.

n modo duplicatur, modo eiicitur: mercennarius, Annanias; praegnatibus, conexum, strixit. Item ante s additur: quotienscunque, centensimus.

p duplicatur: reppulit; rursusque p pro pp ponitur: oportune.

r duplicatur: Charram.

s pro ss: promisio, promisa, conbuserunt.

t et th confunduntur: Tharsum, Thimotheum; Taddaeum, turabulum. Item duplicatur: quattuor, trittici.

x et s inter se commutantur: sescenti, sescenta; locuplex.

z pro s ponitur: Zmyrna, zmaragdus.

a pro e, e pro a: consparsio, dispargentur, seperatim.

a pro o: parapside. Item a pro au: ascultabant.

ae pro e rursusque e pro ae frequentissima sunt: scribae (pro - be), nubae, praetiosus, conpraehendere, saecundum, curiosae (pro - se); erugo, grecus, presens, pene, sepe.

ae pro oe: faenum, haedi, caelum, paenitentia, maerens. Contra semper est proelium.

e pro i: intellego, ingemescimus, ancellas, teloneum, besteis (semel in apocalypsi), delectum, archesynagogis, possedere, sustenere, neglegere. Item i pro e: dilicias, pellicia, calciamenta, calciati, praesipium, aduliscentiores, incrimentum, Ariopagum.

i eliditur: eicere[1]), proice, adicere, subiciuntur. Item infertur: unianimes, beneficientia.

i pro y saepe: lacrimae, hieme, silvestre, pithonem, philacteria, discolis, gazophilacium, Pamphilia.

o pro u: tribolis, fulgora. Item u pro o: epistula, diabulus, adulescens, lucustae, corroburat, depundio. Item o pro au: clodi.

u pro au: cludere, cluserunt. Item u pro y: murram, murratum.

In compositis assimilatio negligitur: adlidit, adtulerunt, adfectos, adpraehendit, adquirunt, adlevavit, adnuntiare, adspersus, adsumens: conburet, conlocata, conluctatio: exsiliens, exsurgens, exsuperat (contra est expectare, expuerunt): inruit, inlectus, inluserunt, inmobiles, inbecillis,

---

1) Haec elisio plerumque fit sequente i, ut eiciant, adiciuntur. Est vero etiam eecerunt Lc 20, 12. Item Mt 7, 22. eecimus, quod supple in editione: dedimus enim eiecimus.

inmunditia, inpone: subportantes: disrumpit. Contra assimilatio insolita est: quemammodum, summitti, ammiramini. Modo est temtare, modo temptare (nusquam tentare). Plerumque sumsi scriptum est, aliquoties sumpsi. Item legitur dampnatio, sed semper redemtio.

In his vero omnibus, ut iamiam significatum est, pauca sunt quae eodem ubique modo scribuntur; pleraque saepe vel plerumque peculiarem formam habent, sed passim variant. Quae quidem inconstantia, paucis exceptis[1]), in editione nostra servata est.

Porro pauca de formationis doctrina videamus.

1) in nominibus. Declin. III. nom. sing. promiscue in es et is exit: cives, messes; Iohannis, nubis. Genitivus es pro is habet: meliores, Basilides, Apelles. Accusativus em ubi vulgatum im: navem, turrem, Syrtem; item in declin. I. et III. n ubi vulgatum m: Caiaphan, Barnaban, Barabban, Zenan, Thoman, satanan, Iohannen. Ablativus e pro i habet: de mare, in mare. Genitivus sing. decl. II. i pro ii habet: Publi, rursusque vocativus ii pro i: filii David. Item nom. pl. saepe est hii; contra fili pro filii. Abl. sing. declin. IV. passim o pro u habet: moto. Pluralis nominativos decl. III. in is pro es habet: potentis estis, potestatis, traditionis; accusativos decl. II. in us pro os: 1 Thess. 5, 14. Apoc. 3, 18. (Mc 9, 1. solus?) ac saepius in argumentis et capitulis (etiam Ioh VI. renatus?); ablativum quis pro quibus. Adiectiva in is formantur ubi vulgatum est us: infirmibus, austeris (nom. sing.). Similiter diacones pro diaconi scribitur, item lampadae pro lampades.

2) in verbis. Inveniuntur infinitivi perfodiri, mergeri: imperativi cadete, confidete, timite. e et i inter se commutantur (coniugatione II. et III. promiscue adhibita?) in personis II. et III. praes. sing., ut seducet (Apoc 12, 9.) confidet (Mt 27, 43.) praecedet (2 Ioh 9.), sedit (Apoc 7, 10.) persuadit (Lc cap. XLVI.) audit (Rom 10, 20.) vidit (Ioh cap. XXXV.); dices (Apoc 3, 17.) permittes (Apoc 2, 20.), respondis (Mt 26, 62. Mc 15, 4. Ioh 18, 22.). Item e et i promiscue ponuntur in his: accepitis (1 Co 6, 7.) accipimus (Rom 1, 5.) praecipimus (Act 5, 28.): deficisti (Apoc 2, 3.) exigissem (Lc 19, 23.) accipistis, suscipistis. Item acciperis (1 Co 4, 7. 7, 28.) transferemini (Gal 1, 6.). Mt 13, 13. est audient pro audiunt. Legitur obstipuerunt et obstupuerunt, adsteterunt et adstitit. Rom 11, 26. est firet. Item viveritis Col 3, 7., collexistis Mt 25, 35 et 38., item strixit et adstrixissent

1) Haec accurate notata sunt, suo quodque loco, nisi quod in epistula Hieronymi ad Damasum constanter edidi Mattheus, quum passim esset Matheus.

Denique de syntaxi nonnulla depromamus.

Praepositiones quas antiqui apponunt ablativo, passim coniunguntur cum accusativo. De Paulum, de doctorem, de apostolo consolantem, de hereses, de fructum, de Decapolim, de fide et baptismum: quod soloecismi genus in capitum indicibus frequentissimum est. Item cum modestiam, cum exercitum, ex repromissionem, a Machedoniam, pro Thessalonicenses. Scriptum est etiam in apocalypsi prima manu ante sedenti.

Genus in pronominibus et relativis et demonstrativis parum observatur, ut est De verbo solacii quem: calicem quem etc. non bibam illam: de hoc genimine vitis etc. cum illum bibam: mulieris et bestiae quae portat eam, qui habet. Similis generis neglectio est in his Per omnem sabbatum Act 13, 27. omnem viride Apoc 9, 4. item Doctrinam praecepit praecavendum Mc cap. XXIIII, factum est species vultus eius altera Lc 9, 29. Etiam negligentius dictum est Non quae faciunt praecepit faciendum Mt cap. LXXVIIII.

Verba quae directionem ad aliquem locum vel contentionem ad aliquid indicant, saepe appositum habent ablativum vel nudum vel praemissa in praepositione. Ascendens Hierosolymis Mt 20, 17. (v. 18. Hierosolymam): venimus inde Philippis Act 16, 12: intrare in regno Mt 19, 23. (v. 24. in regnum): in quo intuens Act 11, 6: in plateis eicerent Act 5, 15: tradens in custodia Act 22, 4: introeuntes in monumento: egressus est in castello. Rursus quum aliquid aliquo loco, aliquo tempore, aliqua ratione sive esse sive fieri significatur, vel ubicumque in praepositio cum ablativo ab antiquis adhibetur, in praepositio cum accusativo coniuncta invenitur. Ita est sederet in montem Mc 13, 3. in exacerbationem Heb 3, 8. quis in eam dignus Mt 10, 11. confortare in gratiam 2 Tim 2, 1. vidi in dexteram sedentis Apoc 5, 1. videbat Lazarum in sinum eius Lc 16, 23. retribuetur tibi in resurrectionem Lc 14, 14. ambulate in dilectionem Eph 5, 2. in sapientiam ambulate Col 4, 5. habere in notitiam: dabo illi in calculum nomen novum: dives est in misericordiam.

Porro soloecismum redolent eiusmodi ut Caritatem diligentibus filios dicit dei: cui sedens: dignus mercedem suam: respondens et dixit: esset Mesopotamiam: quisque non receperit, non intrabit.

Denique nominativi negligentissime pro accusativis aliquoties, in capitibus maxime, positi sunt. Gratia dei recipiatis 2 Co 6, 1: reciperet doctrina eius, item cupiunt doctrina eius 3 Ioh cap. III: de temptationibus quae (pro quas) Iac cap. II: de ira quae (pro quam) Heb. cap. XXX.

XVIII.

Emendationes in codice Amiatino maximam partem antiqua manu, saeculi fere octavi vel noni, factae sunt: paucae recentiores sunt: passim difficile dictu est utrum emendatio ad ipsum auctorem an manum eius aequalem an ad correctorem posteriorem sit referenda. Correctoris studio quum multa debentur quibus ipse textus amplificatur vel in aliam lectionem mutatur, tum permulta quibus dictio ad leges antiquas grammaticas convenientior est reddita: quamquam sat multa per errorem aut soloecismum scripta intacta manserunt. Non inutile esset emendationes eas quae in re critica aliquid momenti haberent colligere, quo melius is textus ad quem corrector codicem conformare studebat cognosci posset. Nos quidem in edendo textu nec ubique illas arcendas nec plerumque recipiendas curavimus: qua in re paullo maiorem constantiam vellem adhibitam esse.

XIX.

INDEX LECTIONUM VEL MANU POSTERIORE VEL A NOBIS CORRECTARUM.

Epistula Hieronymi ad Damasum.

Pag. 1. editio uno: codex habet unio | quaerendum: codex quaerendus | Pag. 2. haec praesens: codex hoc praesens | perscriptus: codex peraescriptus

Prologus in evv. IV.

Pag. 8. Basilidis atque Apellis: codex basilides atque apelles | Boeotiaeque: codex boetique | Pag. 9. de divinitate: in codice de praetermissum est.

Praefatio.

Pag. 10. ex virgine: codex ex in virgine

Capitula.

LXVII. Parabola: codex Parabolam (improbatum igitur est m puncto superposito) | LXIX. secuti sunt eum: codex ·/sunt eum ·/secuti. Hoc modo verba transponenda esse significari solet.

Evangelium secundum Mattheum.

1, 15. Matthan autem: codex Mattham autem | 1, 17. quattuordecim: codex quattuordecem (ita secundo loco, sod primo et tertio quattuordecim) | 2, 13. somnio: altera manus delevit o extremum, sed oblita est in eius locum substituere s, ut esset somnis | 4, 18. mittentes: codex per errorem mittens. Ibidem in mare suppletum est in margine | 5, 40. remitte: in codice re super lineam suppletum est | 8, 34.

tota suppletum est super lineam | 10, 32. confitebitur: bi deletum est | 11, 4. respondens: corrector addidit ihs | 13, 50. eos: codex inepte ignis | 18, 19. quaecumque: sic prima manus; secunda quamcumque | 19, 25. mirabantur: in margine additur valde | 21, 5. filium: in margine suppletum est | 21, 25. caeciderunt: ci erasum est | 23, 18. qui autem: correctum est quicumque autem | 24, 46. dominus: in margine additur eius | 25, 41. a sinistris: in codice est ad sinistris, sed in medio d punctum positum est quo d deletur | 26, 23. in videtur ipsa prima manu suppletum esse | 26, 70. quod: sed correctum est quid | 27, 44. crucifixi: cruci suppletum est.

Praefatio.

quid: sic ex quod restitutum est | expositionem: codex explosionem. Expositionem igitur ex explosionem correctum est | in nos: sic in codice pro et correctum est.

Capitula.

XX. possint: sic prima manus, altera possent | XXVI. contradicit: sic correctum est in codice pro contradixerit | XXVII. passuri: prima manus pansuri

Evangelium secundum Marcum.

3, 27. domum: corrector in domum | 6, 25. in disco: suppletum est ipsa ut videtur prima manu | 11, 33. Iesu: in codice ihu; lineola altera erronea est | 12, 37. dominum: in codice dn; hinc dominum ex deum factum est | 13, 3. montem: m finale in codice improbavit corrector | 14, 43, Iudas: in margine corrector addidit Scarioth | 16, 8. timebant: sic in codice ex timebat restitutum est.

Praefatio.

sancto instigante spiritu: codex sco instigante spu sco | scripsit: correctum est descripsit | graecis: a improbatum est | perfectione: in margine est prophetatione | hominis: suppletum est.

Capitula.

VII. prophetia: codex prophetiae | XXII. praecipit: prima manus praecepit | XXXII. praecipit: codex praeccipit | XXXIIII. audisse Herodes: in codice est ·/audisse·/ herodes. Verba igitur transponi voluit corrector | XLVII. eloquio: in margine suppletum est | LXV. si sic: tantum sic, omisso si, ex codice exscripsi | LXXXVI. praegnantibus: codex praegrantibus.

Evangelium secundum Lucam.

2, 7 et 16. praesipio: utroque loco correctum est praesepio; non item versu 12. | 4, 5. diabulus: quae post hanc vocem verba desiderantur, in montem excelsum, unum versum explent: hunc igitur per in-

curiam librarius praetermisisse videtur | 5, 2. lavabant: correctum est levabant | 5, 3. eum: codex inepte autem | 5, 4. laxa: correctum est laxate | 5, 16. secedebat: codex se^ce^debat. Ibidem desertum: fuerat deserto, sed desertum restitutum est | 6, 37. dimittite, et dimittimini: haec in margine suppleta sunt | 7, 12. et ecce: in codice deletum est et | 8, 4. et: suppletum est | 8, 30. est: videtur snppletum esse | 8, 46. et: deletum est | 9, 41. Iesus: praemittitur in margine autem | 9, 54. vidissent: in margine autem additur | 10, 33. transiens: in textu transiens, in margine faciens | 11, 37. Pharisaeus: codex pharisaeis | 11, 42. Pharisaeis: codex pharisaeis | 12, 27. neunt: correctum est nent | 12, 39. perfodiri: in codice est perfodiri. Deletum igitur a correctore ri | 14, 14. resurrectionem: m finale improbatum est | 14, 27. meus esse: in codice est ·/meus ·/esse. Correctum igitur est esse meus | 14, 28. nonne: ne improbatum est | 16, 13. diliget: e ex i restitutum est | 17, 26. diebus: corrector maluit die | 18, 7. ad se: in codice est ac se | 19, 21. austeris: fuerat austerus sed, quemadmodum v. 22. ipsa prima manus habet, correctum est austeris | 20, 23. ad eos: in codice per incuriam omissum est ad | 20, 36. poterunt: u ex i correctum est | 21, 4. abuudanti: codex abundantia | 23, 7. eum ad: codex inepte ad eum ad | 23, 33. interficerentur: codex interficere^n^tur | 23, 54. parasceves: corrector parasceve | 24, 28. finxit se: codex ^se^finxit se | 24, 48. vos: s in codice omissum est.

Praefatio.

fecit: super lineam corrector addidit ds̄ (i. e. deus)

Evangelium secundum Iohannem.

1, 18. enarravit: in codice enarravit | 1, 26. vestrum: super lineam positum est | 3, 10. in corrector improbavit | 4, 1. magis: in codice magis | 4, 10. et: super lineam appositum est | 5, 2. super: improbavit corrector | 7, 40. turba: in margine suppletum | 8, 9. incipientes: pr. m. incipiens | 8, 20, apprendit: corrector apprehendit | 9, 21. quomodo: codex quomo^do^ | 9, 28. ei: suppletum est | 10, 16. et vocem meam audient: haec verba in margine apposita sunt | 11, 4, eam: a ex u restitutum est | 12, 19. nihil proficimus: suppleta sunt in margine | 16, 1. vobis: codex vos | 18, 10. pontificis: in codice est pr. m. ponticis | 18, 14. pro populo: in codice est pro ^po^pulo | 21, 3. navem: codex inepte noctem | 21, 7. tunicam: m delevit corrector | 21, 8. trahentes rete piscium: in margine apposita sunt.

Liber actuum apostolorum.

XLI. elegere: fuerat eligere, sed iam prima ut videtur manus reposuit elegere | LXI. secundum: codex inepte fecerunt | LXII. inter Caesari et Felici erasa est littera | LXIX. manu: codex manum | LXX. Alexandrinam: codex alexandrinam

1, 17. qui connumeratus: codex qui[a] connumeratus | 1, 26. Mathiam: correctum est Matthiam | 2, 7. omnes ecce: ita in codice legitur; sed sub omn superest vestigium vocis ecce: primum igitur librarius ecce omnes scripturus erat | 2, 9. et Iudaeam: corrector improbavit et | 4, 13. constantiam: pr. m. constatiam | 4, 20. possumus quae: codex possumus [nos] quae | 4, 27. enim: appositum est in margine | 4, 28. consilium: additur in margine tuum | 5, 5. expiravit: altera manus scripsit exspiravit, quod v. 10. ipsa prima manus habet | 5, 31. Israhel: codex h. l. isrl. Item alibi passim | 5, 34. homines: hoc eraso corrector scripsit apostolos | 6, 10. loquebatur: corrector addidit propter quod redarguerentur ab eo cum omni fiducia. Quod ita fecit ut priora usque redargue ipsi textui apponeret, reliqua in superiore margine suppleret. Vide supra pag. XV. | 7, 2. in Mesopotamia: sic secunda manus; prima Mesopotamiam. Vide supra pag. XV. | 7, 19. patres: corrector addidit nostros | 7, 22. est: super lineam positum est | 7, 44. patribus: correctum est cum patribus | 7, 51. duri: i in rasura, ipsa prima ut videtur manu, rescriptum est. Videtur ante fuisse dura | 7, 52. cuius nunc: codex cuius [vos] nunc | 8, 19. ad eum dixit: corrector poni vult dixit ad eum | 8, 36. Post hunc versum corrector signum posuit, ad quod respiciens sub textu haec supplevit Dixit Philippus Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait Credo dei filium esse Iesum Christum | 9, 2. ad Damascum: corrector pro ad scripsit in | 9, 4. Post hunc versum corrector addidit Durum tibi est contra stimulum calcitrare | 10, 4. Qui es: corrector Quid est | 10, 5 et 22. arcessi (vide contra ad 13, 7.): corrector accersi, item 10, 22. ex arcessire corrector fecit accersire. Nihil mutavit v. 29. | 11, 25. autem Tharsum: corrector autem Barnabas Tarsum | 11, 28. in universo orbe: corrector in universum orbem | 12, 4. tradens: recentior manus tradensque | 13, 7. accersitis: correctum est arcessitis | 13, 8. proconsulem: codex proconsule | 13, 10. filius: corrector filii. Ibidem omni: corrector omnis | 13, 13. cum eo: corrector addidit erant | 13, 29. scripta: corrector addidit sunt | 13, 32. eam: primum fuerat ea, sed correctum est ea¯ | 14, 1. crederent: secunda manus crederet | 14, 4. autem: suppletum est | 15, 2. quidam: corrector quidem; nescio quid sibi voluerit | 15, 22. Barsabbas: sic in

codice ex Barsabbam restitutum est | 15, 28. necessario: correctum est necessaria | 15, 36. dixit: in codice dixit autem, sed autem exstinctum est | 16, 19. ad forum: corrector in forum | 16, 22. iusserunt: corrector addidit eos | 16, 24. strinxit: in codice pr. m. est strixit | 17, 10. cum: corrector qui cum | 17, 13. Beroeae: codex beroae (v. 10. est beroeam) | 17, 23. inveni: corrector addidit et | 17, 30. ubique: que suppletum est | 18, 2. et: suppletum est | 18, 3. erat: corrector erant | 18, 3. Post hunc versum corrector addidit haec Et disputabat in synagoga per omne sabbatum suadebatque Iudaeos et Graecos | 18, 7. in codice est //titi /nomine ///iusti. Hinc corrector legit nomine titi iusti | 18, 26. Quem:, in codice est quae̅ | 19, 9. viam: corrector addidit d̅n̅i i. e. domini | 19, 34. Diana: correctum est Deana. Non item v. 35. | 19, 38. proconsules: sic est ex proconsulibus restitutum | 20, 4. est: suppletum est | 20, 20. vobis: a correctore deletum est | 20, 23. me: codex meae. Postea est ÷ in hierosolymis. Videtur haec improbandi signa manus ipsa antiquissima apposuisse | 20, 31. in die: corrector delevit in | 21, 21. dicens: sic ex dicentes emendatum est | 22, 25. adstrinxissent: codex pr. m. adstrixissent | 23, 3. sedens: codex pr. m. sedes | 23, 20. et certius: corrector delevit et | 24, 6. adprehendimus: in eius locum corrector substituit adprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. (7) Superveniens autem Lysias tribunus cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, (8) iubens accusatores eius ad te venire | 24, 10. Ex: codex et | 24, 22. de via dicens: codex de '/dicens '/via. Sed de in rasura positum est (antea di..), item e in dicens | 25, 15. adierunt: codex audierunt | 26, 5. velint: codex vellint, sed l alterum exstinctum est | 26, 9. contra: correctum est contraria | 27, 8. Boni: o videtur ex i correctum esse | 27, 44. omnes: corrector addidit animae | 28, 11. Castrorum: correctum est deleto r priore Castorum | 28, 15. Appii: alterum p corrector addidit | 28, 26. videbitis: codex pr. m. videtis.

Prologus in omnes epistulas.

Pag. 233. lin. 5. praeveniret: in codice omissum est | lin. 8. nihilominus: fuerat nihilhominus, sed h alterum erasum est | lin. 9. libros: codex libri | lin. 15. et quot: codex ut quot | lin. 22. apostolos: codex apostolus | lin. 23. enim: codex enim | Pag. 234. lin. 2. colligerent: codex pr. m. colligeret | lin. 4. singulas: codex singulos | lin. 14. repraehensione: codex repraehensione | lin. 23. Thessalonicenses: codex pr. m. thessanlonicenses.

Argumentum solius epistulae ad Romanos.

Pag. 235. lin. 1. gentibusque: corrector gentilibusque | lin. 5. deus: suppletum est manu antiquissima | lin. 12. se: suppletum est manu antiquissima | lin. 17. Et hoc ipsum non merebamini: haec in margine suppleta sunt | lin. 19. enim: improbatum est | lin. 20. maioris: codex maoris | lin. 24. in codice est oculis ·/veneranda ·/quibus:, corrector errasse videtur | lin. 25. fastidium: correctum est fastidio | lin. 27. in codice pr. m. est procatione | Pag. 236. lin. 5. Sic autem: codex Si[c] autem | lin. 13. ut: suppletum est. Postea in codice pr. m. est debuerit | lin. 16. vocandos: in codice sequitur, sed exstinctum est, ostendat.

Capitulatio de omnibus epistulis.

2. Tess: correctum est Thess. Idem fit 10. et 21. | 6. XVIIII: correctum est XVIII. | 32. ad usus: suppletum est in margine. Ibidem proprios: codex proprius | 38. et: codex pr. m. ut | 43. XXVII: correctum est XXVI. (44. De parentum etc. dele asteriscum ante XXVII.) | 53. perfidiam: codex perfidia.

Argumentum.

evangelicam: corrector evangelicamque

Breves.

VI. male: codex malae | XI. tribulationis: codex pr. m. tribulatione | XII. et: in codice desideratur | XIV. differentia: codex differentiam. Postea Adae: codex Iudae. Item et gratiae: in codice omissum est et | XV. nostri: deletum est | XXIII. a dilectione: codex in dilectione | XXXI. legis: desideratur in codice | XL. obsecrante: sic correctum est ex observante | XLVIII. potestate: codex potestatem | L. esca sua: codex excasu. Deinde in codice est ·/et spu sco ·/et gaudium | LI. in silentio habito, post passionem: haec omnia male praetermissa in codice.

Epistula ad Romanos.

1, 5. accipimus: sed i prius ex e restitutum est | 1, 18. sic in codice est: veritate‾ [in] iniustitia‾. Paullo ante est: impietatem et [in] iustitiam | 1, 25. saecula: corrector addidit amen | 1, 32. solum: corrector addidit qui, item post et | 2, 12. et quicumque in lege peccaverunt: haec in margine suppleta sunt | 2, 19. confidis: correctum est confidens | 2, 22. codex sic: abominis [ar] | 4, 24. reputabitur: ita ex reputabitabitur correctum est | 5, 10. essemus: suppletum est | 7, 6. morientes in quo: corrector mortis in qua | 7, 11. codex: occasionem | 8, 21. in: suppletum est. Item 8, 28. propositum | 8, 34. corrector sic: qui et resurrexit | 9, 12. aptata: corrector apta | 9, 32. ex: suppletum est | 10, 9. codex sic: confiteris [a] | 11, 11. delicto ex

dilecto restituit corrector | 12, 2. placens: corrector et placens | 13, 2. ordinationi: sic correctum est ex ordinatione | 13, 11. propior: codex proprior | 14, 4. iudices: sed e ex i restitutum est | 14, 10. fratrem tuum (prius): corrector addidit in non manducando. Item post fratrem tuum alterum addidit in manducando | 14, 11. flectetur omne: corrector flectent omnes | 14, 20. offendicum. Idem habes infra 1 Co. 9, 12. sed ibi corrector attigit | 14, 22. quo: correctum est quod | 15, 12. exsurget: sed s suppletum est | 15, 33. vobis. Amen: haec nescio an alterius sint manus (quae et ipsa perquam antiqua est). In codice sic: Ds autem pacis sit cum omnib' vobis amen' | 16, 1. correctum est Cenchris | 16, 2. adsistit: correctum est adstitit | 16, 9. Salutate: codex Salute | 16, 15. cum eis: corrector addidit sunt | 16, 25. vos: per incuriam bis scriptum est.

Argumentum.

alii: super lineam positum est.

Breves.

IIII. salvis: codex pr. m. salus | VI. eligente: primum fuerat eligentem | VII. sapientia: primum fuerat sapientiam | XI. propinante: codex propinare | XII. arserit: ita restitutum est ex arescit | XIV. stulti a: primum fuerat stultitia | XV. inani iactantia: ita restituit corrector ex inania iactantiae | XVI. cum: suppletum est | XVIII. codex pr. m.: De apostolos. Deinde omnibus correctum est ex hominibus. Postea est: ·/operati ·/fuerint | XIX. generante: primum fuerat generantem | XXV. a: suppletum est | XXVI. tollerare: alterum l improbatum est | XXX. domini: corrector dominici | XXXV. viro ac muliere: prima manus viros ac mulieres | XXXVI. permaneat: prima manus permaneant | XL. Paulo: ex Paulum correctum est | XLIII. cedente: ex credente correctum est | XLIIII. baptismo: primum fuerat baptismum | et prostratione: codex ·/staratione ·/et pro | XLVII. sustenere: corrector sustinere | XLIX. codex: omnia expediat universa | LVI. et heresibus: ita corrector pro ceteris reposuit | LX. unitate: primum fuerat unitatem | LXI. id quod perfectum est: prima manus hic quod perfectum | LXIX. Stephanae: prima manus stephanis.

Epistula ad Corinthios I.

1, 18. id est nobis: haec altera manus delevit | 2, 14. codex: examinavitur | 2, 15. ipse: corrector et ipse | 3, 1. codex: ·/in xpo ·/parvulis | 3, 4. Quid igitur: codex quidicitur | 4, 11. cedimur: correctum est caedimur | 4, 15. codex pr. m. pedagorum | 5, 5. codex: veritis |

5, 9. Quae inter forni- et -cariis leguntur (-cariis non utique forni-), suppleta sunt | 5, 11. is: primum fuerat his | 7, 24. in quo: codex in qua | 7, 25. codex: misericordiam suam | 7, 34. domini: codex dī (est igitur domini ex dei factum) | 7, 35. observandi: altera manus obsecrandi | 7, 39. liberata: corrector addidit est | 7, 40. permanserit: suppletum est | 8, 2. codex pr. m. exhistimat | 8, 7. primum fuerat idolotytum | 7, 7. codex: de fructum | 9, 12. codex: sed non omnia sustinemus ne quod offendicum | 9, 13. codex: operatur | 9, 24: ut: in margine additur omnes | 9, 26. verberans: codex verberant | 10, 8. codex: Ne[que] fornicemur | 10, 13. non: suppletum est | 10, 24. codex: esst | 10, 28. codex pr. m. immolatium | 10, 31. codex: in gloriam | 10, 33. querens: correctum est quaerens | 11, 15. vero: codex viro | 11, 23. dominus: corrector addidit noster | 11, 26. Quotienscumque: n corrector delevit | 11, 29. corpus: corrector addidit domini | 12, 3. potens: correctum est potest | 12, 25. sint: ita ex sunt correctum est | 12, 28. exin gratia: altera manus exinde gratias | 13, 1. codex: vel [ut] aes | 13, 2. et: suppletum est | 14, 1. prophetetis: ita ex propitetis correctum est | 14, 2. spiritu: corrector spiritus | 14, 3. codex: exortationem | 14, 6. corrector: in revelatione | 14, 8. det tuba: primum fuerat de turba | 14, 15. et: suppletum est | 14, 22. codex: in ·/sunt ·/signum | 14, 23. omnis: corrector omnes | 14, 31. codex exortentur | 14, 33. sed: sic ex et factum est | 15, 3. vobis enim: correctum est enim vobis | 15, 7. deinde: dein primum omissum erat | 15, 10. habundantius: sed h deletum est | 15, 14. non: suppletum est | 15, 22. codex: vivificabuntur, sed bu erasum est | 15, 25. ponat: in margine additur omnes | 15, 46. prius non: corrector non prius | 15, 47. caelo: corrector addidit caelestis | 15, 48. qualis: corrector et qualis | 15, 50, codex pr. m. possedere | 15, 54. qui: fuerat quia, sed a deletum est | 16, 2. collecta: corrector collectae | 16, 3. presens: corrector praesens | 16, 15. Fortunati: u ex i correctum est | 16, 22. Maranatha: sed t suppletum est.

Argumentum.

Troadae: secunda manus addidit per titum.

Capitula.

II. ceterorumque: sed que ex quae correctum est | quod: desideratur in codice | V. codex sic: De differentiae et apostoli obiurgantis peccamina remittente | VIII. distantiae: primum fuerat distiantiae | X. corrector: excaecante | XIII. et: codex ut | XX. ex: codex et | XXIIII.

corrector: conparante; item XXVI. gloriante, recensente, enarrante; item XXVIII. consolante.

Epistula ad Corinthios II.

1, 6. codex: ex^{h}ortatione, item opera^{n}tur | tollerantia: sed alterum l erasum est | 1, 9. codex i^{n}nobis | 1, 12. corrector: non in sapientia 1, 17. ergo: corrector hoc ergo | 2, 8. in: suppletum est | 2, 13. eis: suppletum est | 3, 6. spiritus autem vivificat: haec suppleta sunt | 3, 11. corrector: in gloria | 4, 9. persecutionem patimur: prima manus bis scripsit | 4, 10. corpore: corrector addidit nostro | 4, 14. codex: ·/suscitavit ·/cum Iesu | 5, 4. gravati: videtur primitus fuisse ingravati | 5, 15. vivunt: codex viunt | 5, 16. nos: corrector nos ex hoc | 6, 1. codex ex^{h}ortamur | gratiam: codex gratia | 6, 13. dilatamini et vos: in margine suppleta sunt | 6, 15. codex: cum ^{in}fidele | 7, 2. prima manus: corrumpimur | 7, 12. eum: suppletum est | 8, 7. Voces insuper vestra in nos rescriptae sunt posteriore quadam manu, quum membrana ex igne detrimentum fecisset | 8, 8. ingenium: codex ingenitum t eraso | 8, 11. promtus: sic corrector ex proptus fecit | 8, 13. codex: alii^{s} sit | 9, 4. invenerint: corrector addidit vos | 9, 13. illos: fuerat illis | 9, 15. codex: ^{in}enarrabili | 10, 2. Cf. ad 8, 7. is qui ex igne deperdita rescripsit per errorem et pro nos dedit | 10, 5. in: suppletum est | 10, 8. dedit: corrector addidit nobis | 11, 4. accepitis. sic corrector pro accipistis | 11, 5. codex pr. m. exhistimo | 11, 14. codex: sa^{ta}nas | 11, 20. vos in: codex in vos | 11, 21. in: suppletum est | 12, 18. codex: ^{h}isdem.

Argumentum.

prius: codex primus m deleto.

Breves.

VII. hoc: suppletum est | VIII. corrector: destruente | XII. nos: suppletum est | XVI. atque: codex pr. m. autquae | XXVIII. laboris: corrector liboris (i. e. livoris) | XXIX. spiritus: sequitur in codice p, sed deletum est | XXXVII. corrector: portante.

Epistula ad Galatas.

1, 4. primum fuerat eriperent | 1, 14. codex: co^{a}etaneos | 1, 15. codex: m^{e}ae | 2, 2. codex cucurrerem sed cu erasum est | 3, 2. volo a vobis: videtur librarius scripturus fuisse a vobis volo | 3, 3. cum: corrector ut cum. Ibidem correctum est consummamini | 3, 10. non: in codice desideratur | 3, 13. legis: suppletum est | 3, 18. primum fuerat ex repromissionem, item per promissiones | 3, 20. codex:

pr. m. unus | 4, 1. corrector: a servo | 4, 9. codex: ·/elementa ·/egena | 4, 14. corrector: sprevistis | 4, 25. codex: qui ^{con}iunctus | 4, 27. primum fuerat deserte | 5, 10. codex: confido ^{in} vobis | 5, 15. corrector: consummamini | 5, 24. corrector: carnem suam | 6, 6. codex pr. m. catecizatur | 6, 9. suo enim: corrector enim suo | 6, 12. pr. m. perscutionem | 6, 13. codex: ne^{que} enim.

Breves.

XIX. codex: sustent^{ta}ione | XXXI. codex: mi^{ni}sterio.

Epistula ad Ephesios.

1, 2. nostro et domino: primum fuerat et domino nostro | 1, 5. codex: in ^{ad}optionem | 1, 6. dilecto: corrector addidit filio suo | 1, 11. secundum: suppletum est | 1, 13. sancto: codex $\overline{spu}$ (debebat $\overline{sco}$ esse) | 1, 22. codex: subsubiecit | 2, 2. codex pr. m. potestis | 2, 19. codex: advaenae | 3, 20. codex: intelle^{gi}mus | quae: corrector quam | 4, 9. in: corrector primum in | 4, 11. corrector sic: quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas | 4, 14. ad: super lineam positum est | 5, 2. corrector: in dilectione | 5, 4. non: suppletum est | 5, 10. codex: si^{t} beneplacitum | 5, 17. dei: corrector domini | 6, 21. sciatis vos: corrector vos sciatis | 6, 24. corrector: dominum nostrum Iesum Christum in incorruptionem. Amen.

Argumentum.

codex: apostolus.

Capitula.

I. fuerint: i ex u correctum est | V. quod: suppletum est | XII. et (secundum): in margine suppletum | XIIII. laudibus: suppletum.

Epistula ad Philippenses.

1, 6. Iesu Christi: altera manus Christi Iesu | 1, 18. gaudeo: codex gaudebo b eraso | 1, 27. evangelio: ita ex evangelium correctum | 2, 1. quod: corrector qua | 2, 9. nomen: corrector addidit quod est | 2, 10. codex: flectat^{ur} | 2, 14. codex: faciente en litteris erasis | 2. 25. corrector: Ephaphroditum | 3, 12. codex: sequo^{r} autem | 3, 14. super^{nae} | 3, 13. perfecti: corrector addidit sumus | 4, 2. h deletum est | 4, 8. laus: corrector addidit disciplinae | 4, 15. videtur primum fuisse: a Machedoniam | 4, 17. Non: corrector addidit quia | rationem: codex orationem | 4, 18. corrector: Ephaphrodito.

Argumentum.

codex: pr^{a}eventi.

Capitula.

VIII. se: in codice desideratur | deleto: codex delecto | cyrograffo:

alterum f improbatum est | universis: codex universais | XXVI. corrector: Colossensibus.

Epistula ad Colosenses.

1, 8. dilectionem: ita ex delectationem restitutum est | 1, 9. in: deletum est | 1, 20. corrector: reconciliari | 1, 22. et: videtur suppletum esse | 2, 1. corrector: Laodiciae | 2, 5. codex: et^{si} corpore | 2, 8. codex: vide^{te} ne | 2, 14. chirograffum: alterum f erasum est | 2, 15. corrector: potestates | 2, 18. corrector: in humilitate et religione | 2, 22. secundum: codex vitiose secum | 3, 5. membra: corrector ergo membra | 3, 11. et: suppletum est | 3, 13. corrector: sicut et | 3, 24. codex pr. m. scietis | 4, 5. corrector: in sapientia | 4, 13. codex: ^{h}ierapoli | 4, 15. corrector: Laodiciae.

Argumentum.

in Christo Iesu: haec improbavit corrector.

Capitula.

I. codex pr. m. salvano | II. codex: ad ^{cr}edendum | VI. corrector: operante | VII. codex pr. m. interficerent | XII. et: suppletum est | XVII. codex: sraptu | XXIII. codex: thessalonicentium | servetur: sequitur in codice omnes.

Epistula ad Thessalonicenses I.

1, 8. et: in codice sed erasum praecedit | 2, 1. corrector: ipsi scitis | ad vos: suppleta sunt | 2, 4. codex: credere^{tur} | 3, 12. autem: corrector autem dominus | 4, 4. codex: sanctificatio^{ne} | 5, 13. codex: ut ^{h}abeatis | 5, 14. codex: infirmus; postea ^{e}stote | 5, 15. corrector: in invicem.

Epistula ad Thessalonicenses II.

1, 12. corrector: domini nostri | 2, 15. corrector: traditiones | 3, 1. codex pr. m. curat | 3, 11. codex pr. m. curiosae.

Capitula.

IIII. codex: de ^{h}ymeneo | VI. deo: codex: d̄no n exstincto | Iesus: sequitur dominus, sed deletum est | VIII. corrector: formula | XI. et exercitio: haec in codice praetermissa sunt | XIII. corrector: doctore, postea pr. m. debeant | XX. corrector: accusatione | XXIII. codex pr. m. infirmus, item abstinuerit vino | XXIIII. codex: peccantis, postea pr. m. operantibus.

Epistula ad Timotheum (I.)

1, 9. primum fuerat patricidiis et matricidiis | 1, 14. codex: superabundavit ^{he} gratia (i. e. haec?) | 1, 20. codex: qui^{bu}s | 2, 3. prima manus salvatori n̄o d̄o: secunda salvatore n̄ro deo | 4, 1. codex: de-

scendent n priore eraso, item pr. m. spiritus | 5, 4. corrector: discat | 5, 10. codex: omnes | 5, 11. corrector: adulescentiores | 5, 16. quae: ita ex qui correctum | 5, 18. corrector: mercede sua | 6, 4. pugnas: codex pugnans | 6, 12. codex: certare | 6, 13. codex: red^{di}dit | 6, 16. codex: potenst.

Argumentum.

codex: ex^{h}ortatione.

Capitula.

I. codex: caritiatis i secundo deleto | IX. et: deletum est | XI. codex: in vasa, item continentem | XII. codex vitiose: claritate ac prae cum | XIII. codex: Des | XVI. corrector: instituto | XVIII. inportune: in margine suppletum | XIX. tempus: suppletum est | codex: refutuarent | XXI. corrector: Dema, item XXIII. defensione.

Epistula ad Timotheum II.

1, 8. me: suppletum est | 2, 1. corrector: in gratia | 2, 5. codex: legi^{ti}me | 2, 14. codex: ad ^{sub}versionem | 2, 20. solum: sequitur autem | 2, 25. videtur prima manu scriptum fuisse cum modestiam | 3, 15. codex: qui^{a} ab | 3, 17. opus: corrector addidit bonum | 4, 10. Galliam: corrector Galatiam | 4. 14. eius: in rasura scriptum est. (Antea sua?) | 4, 16. me: suppletum est.

Capitula.

II. codex: episcopis s extremo deleto | IX. codex pr. m. arthimon. Postea: a^{d} bona opera ^{ne} infructuosi | X corrector: salutante.

Epistula ad Titum.

1, 3. codex: saecundum | 1, 10. et: improbavit corrector | codex: vaniloquio o extremo eraso | 1, 15. codex: sed ^{in}quinatae | 1, 16. corrector: sint | codex: abhominati h eraso | 2, 2. in: improbatum | 2, 3. corrector: criminatrices | 2, 8. codex pr. m. his | 3, 2. codex: pblasphemare | modestos: corrector sed modestos.

Epistula ad Philemonem.

II. corrector: faciente | 20. te: suppletum est | 23. codex: conconcaptivus.

Argumentum.

codex: ad ^{h}ebraeos conscriptam

Breves.

I. codex: iudaeus, item ex^{h}ortatio | II. codex: nequesunt praeconium | V. quam: deest in codice | VI. codex: ^{re}promissionis, item iudaeus, item exhortator | VII. codex: sacramenti | XI. codex: ingentiam | XII.

codex: domino, item XV. meliores, XIX. celebrabant, XXI. per animas, ibidem purificare, XXII. solius, XXIII. que nova, XXX. inmanum, ibidem quae (edidi quam), XXXI. perpeitua i deleto, XXXV. humilis, XXXVI. doctrinamq· (edidi doctrina quam), ibidem esca | XXXVIII. codex: adsumpstione | quo sine: codex quosin

Epistula ad Hebraeos.

2, 6. prima manus: memo res, altera: memor es (ita ut r ex initio versus ad finem versus praecedentis translatum sit) | 2, 14. codex: ʰisdem | 2, 17. et: deletum est | 2, 18. pr. m. et, item temptatur | 3, 2. corrector: domo | 3, 3. codex: habitatus | 3, 8. corrector: in exacervatione | 3, 18. increduli: in erasit corrector | 4, 6. codex: ⁱⁿillam | 4, 10. est: suppletum est | 4, 15. pontificem: suppletum est | corrector: pro similitudine | 5, 6. alio: in margine additur loco | 5, 8. codex: filius didicit, sed lineola erasa est | 6, 1. pr. m. incoationis, item iacentes, | 6, 20. codex. introit | 7, 1. corrector: caede | 7, 20. sacerdotes facti sunt: haec in margine suppleta sunt | 8, 6. codex: scm (i. e. sanctum) | 9, 4. una: deletum est | 9, 12. corrector: redemptione inventa | 9, 13. codex: adspersus d improbato | 9, 17. codex: ·/enim ·/testamentum | 9, 18. sanguine: suppletum est | 9, 25. corrector: saepe | 10, 1. codex: ʰisdem | 10, 22. corrector: aspersi | 10, 34. corrector: suscepistis | 11, 6. placere: corrector addidit deo | 11, 12. codex: ʰarena | 11, 31. corrector: periit, item 12, 8. filii | 12, 9. non: suppletum est | 12, 29. codex: consummens m altero eraso | 13, 8. in: suppletum est. | In subscriptione scriptum est epistuli.

Capitula.

XIV. locuntur: corrector addidit quod culpa nequeant detractionis

Epistula Iacobi.

2, 6. codex: exhonoratis, item 2, 9. redarguiti i eraso | 2, 11. pr. m. bis mechaberis | 2, 20. mortua: corrector otiosa | 4, 15. codex: ·/voluerit ·/dns | 5, 1. codex: Age, item 5, 2. putraefactae | 5, 9. ad: corrector ante.

Capitula.

III. sacerdotes: correctum est ex sacerdotem | IIII. codex: seminis | V. hortatur: in codice desideratur | XVII. codex: passibonibus.

Epistula Petri I.

1, 8. codex: non videritis | 1, 23. ex: suppletum est, item 1, 24. ut | 2, 6. corrector: confundetur | 2, 10. codex: ᶜᵒⁿsecuti, item 2, 19. quiˢ tristitias | 3, 11. declinet: corrector addidit autem | 3, 18. vivi-

ficatos: o ex u correctum est | 3, 22. codex: deglu[t]tiens | 4, 3. codex: vinolent[i]is, item 5, 8. sobri[i].

Capitula.

IIII. de: in codice desideratur, item V. reservat.

Epistula Petri II.

1, 4. codex: promi[s]sa | 1, 5. omnem: suppletum est, sed prima ut videtur manu | 1, 19. corrector: dies lucescat | 2, 3. in: suppletum est | 2, 17. codex pr. m. exagitate, | 2, 19. codex: qui[s] superatus 2, 20. ei[s] posteriora 3, 4. promi[s]sio.

Capitula.

VI. codex: concupiscentia[s] eius | XIX. codex: peccatis.

Epistula Iohannis I.

1, 3. filio: corrector cum filio | 1, 10. faciemus: e erasum est | 4, 16. dei: improbatum est | et qui: et suppletum est | 5, 10. credit: corrector addidit filio | credidit: corrector credit | 5, 12. filium: corrector addidit dei.

Epistula Iohannis II.

II. codex· ambularet, item III. antic[h]ristus | 7. codex: non [con]fi[n]tetur | 9. praecedit: sed i ex e correctum est | 11. illius: in margine suppletum | 12. codex: c[h]artam.

Epistula Iohannis III.

II. codex: ope[ra]retur, item III. diot[h]repes | 9. gerere: codex genere.

Epistula Iudae.

I. codex: his [qui] in | III. pr. m. mihahel | 4. dominum: corrector et dominum | 9. pr. m. mihahel.

Apocalypsis Iohannis.

1, 1. illi: suppletum est | 1, 7. corrector: pupunxerunt | et: suppletum est | 1, 9. corrector iohannes | codex pr. m. in insulam qui | 1, 10. codex: turbae r eraso | 1, 13. medio: in margine additum septem | filium: corrector filio | 1, 14. corrector: autem eius et, item et tamquam nix | 2, 1. corrector: scribe, item dicit | 2, 2. codex: potest t extremo eraso | 2, 3. corrector: defecisti | 2, 8. ecclesiae: suppletum est | corrector: scribe | 2, 17. corrector: in calculo | 2, 18. codex: tyath[a]ire, item scribae, item oculus sed correctum est oculos | 2, 20. corrector: permittis, item 2, 22. mechantur 2, 24. altitudines 3, 7 bis claudit | 3, 12. illum ex illam restitutum est | 3, 17. corrector: dicis | mirabilis: correctum est ex mirabiles | corrector: caecus | 4, 3

codex: zmaragdine (a) | 4, 10. sedentem: ex sedenti factum | 5, 1. corrector: dextera | 5, 6. cornua: ex corona restitutum | spiritus: corrector septem spiritus | 5, 7. accepit: in margine additum librum | 6, 9. corrector: altare | 6, 11. codex pr. m. impleatur | 7, 3. codex: noli[te] | 7, 10. corrector: sedet | 7, 14. codex: illis | 7, 17. corrector: deducet | 8, 4. corrector: et de manu | 9, 4. codex: omnem | 9, 5. codex: eorum [ut] cruciatus | 9, 7. codex: similitudine[s], ibidem earum a ex o correcto | 9, 11. codex: angelorum, ibidem [h]ebreicae, item 9, 14. habet (ba) | 9, 20. daemonia: suppletum est, ibidem corrector: simulacra | 10, 1. corrector: nube | 10, 8. dicentem: improbatum est, ibidem codex: mecum [et] dicentem, item ·/librum ·/accipe | 10, 11. corrector: dicit | 11, 4. domini: suppletum est | 11, 7. bestia: codex bestiae | 11, 8. magnae: corrector addidit iacebunt | 11, 10. corrector: habitabaut | 11, 12. codex pr. m. ascende, ibidem corrector: nube | 11, 13. corrector: motu | 11, 17. corrector: agimus tibi | 11, 18. codex: et [ex]terminandi | 12, 5. gentes: suppletum est | 12, 10. codex: qui[a] proiectus | 12, 13. et: improbatum correctori | 12, 14. codex: ·/duae alae ·/mulieri | 13, 17. corrector: nisi qui | 14, 3. codex: poterant n deleto | 14, 4. corrector: hominibus | 14, 5. corrector: enim sunt | 14, 7. corrector: timete | 14, 9. alius: deletum est | 14, 10. corrector: sulphure | 14, 15. corrector: messis | 14, 18. corrector: magna ad eum qui habebat | 14, 20. mille: suppletum est | 15, 4. corrector: pius es, item 15, 5. et ecce | 17, 1. qui: suppletum est | 17, 4. corrector: inmunditiae | 17, 7. qui: corrector quae | 17, 11. codex: in [in]teritum | 18, 12. correctum (sed inepte) videtur lapideo | 19, 2 seq. membrana h. l. scissa periit alleluia, item syllaba rum de suorum. 19, 10. inde ab et fratrum usque testimonium tantummodo haec supersunt: et --rum tuorum --tium testimonium ihu -- adora --imonium | 19, 6. codex pr. m. tonitrum | 19, 12. codex: et [in] capite ·/diademata (in margine additur ·/eius) | 19, 19. corrector: exercitu | 20, 1. codex: descentem (den) | 21, 7. totum versum corrector supplevit | 21, 11. corrector: iaspidi | 21, 19. corrector: praetioso | 22, 2. corrector: singulos reddentes | 22, 11. inter verba sordescat adhuc et faciat aliquid membranae abscissum est. Perisse videntur verba et iustus iustitiam, quae supplevi. | 22, 14. sit: suppletum est | 22, 16. codex: testificicari.

BEATISSIMO PAPAE DAMASO HIERONYMUS.

Novum opus facere me cogis ex veteri, ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam et, quia inter se variant, quae sint illa quae cum graeca consentiant veritate decernam. Pius labor, sed periculosa praesumtio, iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam et caniscentem mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen adsumserit et a saliva quam semel inbibit viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem, me falsarium me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere mutare corrigere? Adversum quam invidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes, et verum non esse quod variat etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot sunt enim pene quot codices. Sin autem veritas est quaerenda de pluribus, cur non ad grecam originem revertentes ea quae vel a vitiosis interpretibus male edita vel a praesumtoribus imperitis emendata perversius vel a librariis dormitantibus addita sunt aut mutata corrigimus? Neque vero ego de veteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in graecam linguam versum tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quaero quid Aquila quid Symmachus sapiant, quare Theodotio inter novos et veteres medius incedat: sit illa vera interpretatio quam apostoli probaverunt. De novo nunc loquor testamento, quod graecum non dubium est, excepto apostolo Mattheo, qui primus in Iudaea evangelium Christi hebraeis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat et diversos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quaerendum est. Praetermitto eos codices quos a Luciano et Hesychio nuncupatos paucorum hominum adserit perversa contentio: quibus utique nec in veteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit nec in novo profuit emendasse, cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse quae addita

sunt. Igitur haec praesens praefatiuncula pollicetur quattuor tantum evangelia, quorum ordo iste est, Mattheus Marcus Lucas Iohannes, codicum graecorum emendata conlatione sed et veterum. Quae ne multum e lectionis latinae consuetudine discreparent, ita calamo temperavimus ut his tantum quae sensum videbantur mutare correctis reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Eusebius caesariensis episcopus alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordinavit, sicut in graeco habentur expressimus; quo si quis de curiosis voluerit nosse quae in evangeliis vel eadem vel vicina vel sola sint, eorum distinctione cognoscat. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius evangelista plus dixit, in alio quia minus putaverint addiderunt; vel dum eumdem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat ad eius exemplum ceteros quoque aestimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura Lucae atque Matthei, rursum in Mattheo Iohannis et Marci, et ceteris reliquorum quae aliis propria sunt inveniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato et similia omnium scies et singulis sua quaeque restitues. In canone primo concordant quattuor, Mattheus Marcus Lucas Iohannes; in canone secundo tres, Mattheus Marcus Lucas; in canone tertio tres, Mattheus Lucas Iohannes; in canone quarto tres, Mattheus Marcus Iohannes; in canone quinto duo, Mattheus Lucas; in canone sexto duo, Mattheus Marcus; in canone septimo duo, Mattheus Iohannes; in canone octavo duo, Lucas Marcus; in canone nono duo, Lucas Iohannes; in canone decimo propria unusquisque quae non habentur in aliis ediderunt. Singulis vero evangeliis ab uno incipiens usque in finem librorum dispar numerus increscit. Hic nigro colore perscriptus sub se habet alium ex minio numerum discolorem, qui ad decem usque procedens indicat, prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice verbi gratia illud sive illud capitulum scire volueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis invento illum quem quaerebas numerum eiusdem evangelistae qui et ipse ex inscriptione signatur invenies, atque e vicinia ceterorum tramitibus inspectis quos numeros e regione habeant adnotabis; et cum scieris, recurres ad volumina singulorum, et sine mora repertis numeris quos ante signaveras repperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto ut in Christo valeas et memineris mei, papa beatissime.

Canon I in quo quattuor

Matth.	Marc.	Luc.	Ioh.
8	2	7	10
11	4	10	6
11	4	10	12
11	4	10	14
11	4	10	28
14	5	13	15
23	27	17	46
23	27	34	46
23	27	45	46
70	20	37	38
87	139	250	141
87	139	250	146
98	96	116	40
98	96	116	111
98	96	116	120
98	96	116	129
98	96	116	131
98	96	116	144
133	37	77	109
141	50	19	59
142	51	21	35
147	64	93	49
166	82	94	17
166	82	94	74
209	119	234	100
211	121	238	21
220	122	239	77
220	129	242	85
220	129	261	88
244	139	250	141
244	139	250	146
274	156	260	20
274	156	260	48
274	156	260	96
276	158	74	98
280	162	269	122
284	165	266	55

Matth.	Marc.	Luc.	Ioh.
284	165	266	63
284	165	266	65
284	165	266	67
289	170	275	126
291	172	279	156
294	175	281	161
295	176	282	42
295	176	282	57
300	181	285	79
300	181	285	158
302	183	287	160
304	184	289	170
306	187	290	162
306	187	290	174
310	191	297	69
313	194	294	172
314	195	291	166
314	195	291	168
315	196	292	175
318	199	300	176
320	200	302	178
320	200	302	180
325	204	310	184
326	205	311	188
326	205	313	194
328	206	314	196
331	209	315	197
332	210	318	197
334	212	321	201
335	214	324	199
336	215	317	198
336	215	319	198
343	223	329	204
348	227	332	206
349	228	333	208
352	231	336	209
352	231	336	211

explicit canon I in quo quattuor.

Canon II in quo tres

Matth.	Marc.	Luc.
15	6	15
21	10	32
31	102	185
32	39	79
32	39	133
50	41	56
62	13	4
62	13	24
63	18	33
67	15	26
69	47	83
71	21	38
72	22	39
72	22	186
73	23	40
74	49	85
76	52	169
79	29	86
80	30	44
82	53	87
82	53	110
83	54	87
83	54	112
85	55	88
85	55	114
88	141	148
88	141	251
92	40	80
94	86	97
94	86	146
103	1	70
114	24	41
116	25	42
116	25	165
116	25	177
121	32	127
122	33	129
123	34	147
130	35	82
131	36	76
135	38	78
137	44	167
143	57	90
144	59	12
149	66	35
149	66	43
153	69	36
164	79	144

Matth.	Marc.	Luc.
168	83	95
168	83	206
170	85	96
172	87	98
174	91	99
176	93	101
178	95	102
178	95	217
179	99	197
190	105	195
192	106	216
193	107	121
193	107	218
194	108	152
194	108	219
195	109	220
198	110	221
199	111	173
201	112	222
203	114	270
205	116	224
206	117	232
208	118	233
217	127	240
219	128	241
223	130	243
225	134	245
226	133	244
229	135	137
229	135	246
242	137	237
242	137	248
243	138	249
248	143	209
248	143	253
249	144	254
251	146	255
253	148	204
258	150	257
259	151	258
264	153	156
269	154	228
271	42	250
278	160	263
281	163	268
285	166	265
285	166	267
296	177	280
296	177	284
301	182	286

Matth.	Marc.	Luc.
308	189	305
312	193	299
316	197	293
317	198	295
322	202	309
338	218	322
339	219	325
340	220	327
342	222	323
344	224	328
346	225	330
353	232	337
354	233	338

explicit canon II.

Canon III in quo tres

Matth.	Luc.	Ioh.
1	14	1
1	14	3
1	14	5
7	6	2
7	6	25
59	63	116
64	65	37
90	58	118
90	58	139
97	211	105
111	119	30
111	119	114
111	119	148
112	119	8
112	119	44
112	119	61
112	119	76
112	119	87
112	119	90
112	119	142
112	119	154
146	92	47

explicit canon III.

Canon IIII in quo tres

Matth.	Marc.	Ioh.
18	8	26
117	26	93
117	26	95
150	67	51
161	77	23
161	77	53
204	115	91
204	115	135
216	125	128
216	125	133
216	125	137
216	125	150
277	159	98
279	161	72
279	161	121
287	168	152
293	174	107
297	178	70
299	180	103
307	188	164
321	201	192
323	203	183
329	207	185
329	207	187
333	211	203

explicit canon IIII.

Canon V in quo duo

Matth.	Luc.
3	2
10	8
12	11
16	16
25	46
27	48
28	47
30	49
34	194
36	162
38	53
40	52
41	55
43	125
46	153
47	134
48	191
49	150
51	59
53	125
54	54
55	170
57	61
58	60
60	171
61	64
65	172
66	66
68	105
78	108
84	111
86	109
93	145
95	160
96	182
96	184
102	69
104	71
105	193
107	73
108	115
110	118
119	126
125	62
127	128
128	132
129	130
132	81
134	120
138	168
156	57
158	226
162	161
175	200
182	187
182	189
183	198
187	199
197	272
213	235
221	181
228	139
231	179
231	215
232	142
234	136
236	135
237	138
238	140
240	141
241	175
255	202
256	205
257	213
261	207
262	212
265	157
266	155
266	157
267	158
270	229
272	231

explicit canon V.

Canon VI in quo duo

Matth.	Marc.
9	3
17	7
20	9
22	11
44	126
77	63
100	98
139	45
145	60
148	65
152	68
154	71
157	72
159	73
160	76
163	78
165	80
169	84
173	89
180	100
189	103
202	113
214	120
215	124
224	131
246	140
247	142
250	145
252	147
254	149
260	152
263	153
275	157

Matth.	Marc.
282	164
286	167
288	169
290	171
292	173
298	179
305	185
309	190
311	192
330	208
337	217
341	221
347	226
350	229

EXPLICIT CANON VI.

Canon VII in quo duo

Matth.	Ioh.
5	83
19	19
19	32
19	34
120	82
185	215
207	101

EXPLICIT CANON VII.

Canon VIII in quo duo

Luc.	Marc.
23	12
25	14
27	16
27	28
28	17
84	48
89	56
91	61
100	75
103	97
247	136
277	216
335	230

EXPLICIT CANON VIII.

Canon IX in quo duo

Luc.	Ioh.
30	219
30	222
262	113
262	124
274	227
274	229
274	231
303	182
303	186
303	190
307	182
307	186
307	190
312	182
312	186
312	190
340	213
340	217
341	221
341	223
341	225

EXPLICIT CANON IX.

Canon X in quo Matth. proprie

2	99	188
4	101	191
6	106	196
13	109	200
24	113	210
26	115	212
29	118	218
33	124	222
35	126	227
37	136	230
39	140	233
42	151	235
45	155	239
52	167	245
56	171	268
75	177	273
81	181	283
89	184	303
91	186	319

Canon X in quo Matth. proprie

324	345	355
327	351	

EXPLICIT CANON X IN QUO MATTH. PROPRIE.

Canon X in quo Marc. proprie

19	74	101
31	81	104
43	88	123
46	90	132
58	92	186
62	94	213
70		

EXPLICIT CANON X IN QUO MARC. PROPRIE.

Canon X in quo Luc. proprie

1	149	236
3	151	252
5	154	256
9	159	259
18	163	264
20	164	271
22	166	273
29	174	276
31	176	278
50	178	283
51	180	288
67	183	296
68	188	298
72	190	301
75	192	304
104	196	306
106	201	308
107	203	316
113	208	320
117	210	326
122	214	331
124	223	334
131	225	339
143	227	342

EXPLICIT CANON X IN QUO LUC. PROPRIE.

CANON X IN QUO IOHANNES PROPRIE

4	31	58	81	108	134	157	189	216
7	33	60	84	110	136	159	191	218
9	36	62	86	112	138	163	193	220
11	39	64	89	115	140	165	195	224
13	41	66	92	117	143	167	200	226
16	43	68	94	119	145	169	202	228
18	45	71	97	123	147	171	205	230
22	50	73	99	125	149	173	207	232
24	52	75	102	127	151	177	210	
27	54	78	104	130	153	179	212	
29	56	80	106	132	155	181	214	

EXPLICIT CANON X IN QUO IOHANNES PROPRIE.

Plures fuisse qui evangelia scripserunt, et Lucas evangelista testatur dicens Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum quae in nobis completae sunt sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem et ministraverunt ei, et perseverantia usque ad praesens tempus monumenta declarant, quae a diversis auctoribus edita diversarum heresium fuere principia: ut est illud iuxta Aegyptios et Thoman et Matthian et Bartholomaeum, duodecim apostolorum, et *Basilidis atque Apellis, ac reliquorum quos enumerare longissimum est, quum hoc tantum in praesentiarum necesse est dicere, extitisse quosdam qui sine spiritu et gratia conati sunt magis ordinare narrationem quam historiae texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari Vae qui prophetant de corde suo, qui ambulant post spiritum suum, qui dicunt Dicit dominus, et dominus non misit eos. De quibus et salvator in evangelio Iohannis loquitur Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt et latrones. Qui venerunt, non qui missi sunt. Ipse enim ait Veniebant, et ego non mittebam eos. In venientibus praesumtio temeritatis, in missis obsequium veritatis est. Ecclesia autem quae super petram domini voce fundata est, quam introduxit rex in cubiculum suum et ad quam per foramen descensionis occulte misit manum suam, similis dammulae hinnulorum cervorum, quattuor flumina paradisi instar eructans, quattuor et angulos et anulos habet, per quos quasi per arcam testamenti et custos legis domini lignis mobilibus vehitur. Primus omnium Matheus est publicanus cognomento Levi, qui evangelium in Iudaea hebreo sermone edidit, ob eorum vel maxime causam qui in Iesum crediderant ex Iudaeis et nequiquam legis umbra succedente evangelii veritatem servabant. Secundus Marcus interpres apostoli Petri et Alexandrinae ecclesiae primus episcopus, qui dominum quidem salvatorem ipse non vidit, sed ea quae magistrum audierat praedicantem iuxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus Antiochensis, cuius laus in evangelio, qui et ipse discipulus apostoli Pauli in Achaiae *Boeotiaeque partibus volumen condidit, quaedam altius repetens et, ut ipse in prohemio confitetur, audita magis quam visa describens. Ultimus Iohannes apostolus et evangelista, quem Iesus

amavit plurimum, qui super pectus domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potavit, et qui solus de cruce meruit audire Ecce mater tua. Is cum esset in Asia et iam tunc hereticorum semina pullulassent, Cerinthi Hebionis et ceterorum qui negant Christum in carne venisse, quos et ipse in epistula sua anticristos vocat et apostolus Paulus frequenter percutit, coactus est ab omnibus pene tunc Asiae episcopis et multarum ecclesiarum legationibus, de divinitate salvatoris altius scribere et ad ipsum ut ita dicam dei verbum non tam audaci quam felici temeritate prorumpere, ut ecclesiastica narrat historia, cum a fratribus cogeretur ut scriberet, ita facturum respondisse si indicto ieiunio in commune omnes deum deprecarentur; quo expleto revelatione saturatus in illud prohemium caelo veniens eructavit In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus erat hoc verbum: hoc erat in principio apud deum. Haec igitur quattuor evangelia multum ante praedicta Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima visio ita contexitur Et in medio sicut similitudo quattuor animalium, et vultus eorum facies hominis et facies leonis et facies vituli et facies aquilae. Prima hominis facies Matheum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere Liber generationis Iesu Christi filii David filii Abraham. Secunda Marcum, in quo vox leonis in heremo rugientis auditur Vox clamantis in deserto Parate viam domini, rectas facite semitas eius. Tertia vituli, quae evangelistam Lucam a Zacharia sacerdote sumsisse initium praefiguravit. Quarta Iohannem evangelistam, qui adsumtis pinnis aquilae et ad altiora festinans et de verbo dei disputat. Cetera quae sequuntur in eundem sensum proficiunt. Crura eorum recta et pinnati pedes, et quocumque spiritus ibat ibant et non revertebantur, et dorsa eorum plena oculis, et scintillae et lampades in medio discurrentes, et rota in rota, et in singulis quattuor facies. Unde et apocalypsis Iohannis post expositionem viginti quattuor seniorum, qui tenentes citharas et fialas adorant agnum dei, introducit fulgura et tonitrua et septem spiritus discurrentes et mare vitreum et quattuor animalia plena oculis, dicens Animal primum simile leoni, et secundum simile vitulo, et tertium simile hominis, et quartum simile aquilae volanti. Et post paululum Plena inquit erant oculis, et requiem non habebant die ac nocte, dicentia Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostenditur quattuor tantum debere evangelia suscipi, et omnes apocriforum nenias mortuis magis hereticis quam ecclesiasticis vivis canendas.

PRAEFATIO.

Matheus ex Iudaea, sicut in ordine primus ponitur, evangelium in Iudaea primus scripsit: cuius vocatio ad deum ex publicanis actibus fuit. Duorum in generatione Christi principia praesumens, unius cuius prima circumcisio in carne, alterius secundum cor electio fuit: et ex utrisque in patribus Christus est. Sicque quater denario numero triformiter posito, principium a credendi fide in electionis tempus porrigens et ex electione in transmigrationis diem dirigens atque a transmigratione usque in Christum definiens decursam domini adventus ostendit generationem, ut et numero satisfaciens et tempori et se quod esset ostenderet et dei in se opus monstrans etiam in his quorum genus posuit Christi operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel ratio, quod fidei necessarium est. Deus Christus est: qui factus est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgine, passus in carne, omnia in cruce fixit, ut triumphans ea in semet ipso resurgens in corpore et patris nomen in patribus filio et filii nomen patri restitueret in filiis, sine principio sine fine, ostendens unum se cum patre esse, quia unus est. In quo evangelio utile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere ut et vocationem apostoli et opus evangelii et dilectionem dei in carne nascentis per universa legentes intellegant, atque id in eo in quo adprehensi sunt et adprehendere expetunt recognoscant. Nobis enim in hoc studio argumenti fuit, et fidem factae rei tradere et operantis dei intellegendam diligenter esse dispositionem a quaerentibus non tacere.

EXPLICIT

INCIPIUNT CAPITULA LECTIONUM SECUNDUM MATTHEUM.

I. Generationum quadraginta duarum ab Adam usque ad Christum ordo narratur.

II. Nativitas Iesu Christi de Maria sponso eius Ioseph angelo revelante praedicitur.

III. Natum Christum magi stella sibi duce nuntiante oblatis muneribus adoraverunt.

IIII. Angelo praemonente Ioseph cum Christo fugit in Aegyptum et Herodes occidit infantes.

V. De praedicatione Iohannis baptistae, quod vox clamantis sit Paenitentiam agite.

VI. De baptismo Christi in Iordane a Iohanne et signo trinitatis, patris scilicet eius in voce et utriusque spiritus in columba.

VII. De quadraginta dierum ieiunio et diabolo trina temtatione devicto.

VIII. Relicta Nazareth praedicat terrae Zabulon et Neptalim iuxta vaticinium Esaiae paenitentiam agere iubens.

VIIII. Vocat Petrum Andream Iacobum et Iohannem piscatores, qui mox secuti sunt eum.

X. Per totam Galilaeam praedicat omnes sanando languores.

XI. In monte discipulos docens septem beatitudines et octavam persecutionis exponit.

XII. Discipulos sal terrae et mundi lumen appellans praecipit in splendore operum patrem glorificandum.

XIII. Ob implendam legem venisse se dicens Pharisaeorum docet iustitiam superandam, et homicidium lege vetans etiam munus offerendum fratris iubet reconciliatione differri.

XIIII. Consentiendum in via adversario, non moechandum docens, iubet vitia vel caros inemendabiles sub nomine oculi vel dextrae scandalizantis abscidi.

XV. Quod adulter sit qui uxorem excepta fornicationis causa demiserit: prohibens etiam omnino iurare, docet nec percutienti nec expolianti nec angarianti nec petenti vel mutuare volenti resistere.

XVI. Amandum proximum lege firmans etiam inimicos praecipit diligendos.

XVII. Elemosynam docet in abscondito faciendam, quam sinistra nesciat, id est appetitio laudis humanae.

XVIII. Orationis formulam in septem petitionibus tradens ait peccata nisi dimittentibus non dimitti.

XIX. Docet sine tristitia ieiunandum nec thesaurizandum in terra.

XX. Lucernam corporis oculum appellans, nec duobus dominis posse servire nec sollicitudinem escae et vestis habendam sed regnum dei omnibus praeferendum docet, nec debere sollicitum esse in crastinum.

XXI. De mensura iudicii dicens, festucae vel trabis comparatione facta docet prius propria et post fratris vitia resecanda.

XXII. Sanctum canibus porcisque non dandum, sed petendum quaerendum pulsandumve praeficit.

XXIII. Per latam viam multos, per angustam paucos introire testatur, et falsos cavendos esse prophetas: nomine quoque fructuum bonarum et malarum arborum docet quia nec malum voluntas bona nec bonum opus potest facere voluntas mala.

XXIIII. Non vocantes nomen domini nec virtutes in eius nomine facientes sed implentes voluntatem dei intrare dicit in regnum caelorum, adhibita comparatione aedificantis domum super petram aut super harenam.

XXV. Leprosum extensione manus ac prolatione verbi Volo mundavit.

XXVI. Centurionis puerum curans Iudaeos de regno, in quo gentes promittit venturos, asserit expellendos.

XXVII. Socrus Petri dominicae manus tactu sanata ministrat, et multi varia infirmitate curantur.

XXVIII. Dicenti Sequar te, non habere se dicit ubi caput reclinet: et interrogantem discipulum a paterna vetuit sepultura.

XXIX. In navi dormiens a periclitantibus excitatus tranquillitatem verbo restituit.

XXX. In terra Gerassenorum sanatis hominibus daemones ire permittit in porcos.

XXXI. In civitate sua paralyticum curat prius dimittendo peccata.

XXXII. Matheum vocat, et murmurantibus de publicanorum convivio Pharisaeis ait male habentibus opus esse medico, similitudinem panni rudis ac vini vel utrium ponens.

XXXIII. Pergens ad resuscitandam filiam principis mulierem a profluvio sanguinis sanat, suscitans et puellam.

XXXIIII. Transiens duos caecos inluminat, et muto linguam eiecto daemone reddit.

XXXV. Omnem languorem curans, operarios pro multa messe discipulos virtutibus et doctrina confirmat.

XXXVI. Sicut oves inter lupos missi ut non timeant eos qui corpus occidunt, clementer informat.

XXXVII. Gladium se non pacem in terram mittere dicens, nec amari patrem aut matrem super se praecipiens, receptorem quoque iusti mercedem iusti accipere manifestat.

XXXVIII. Iohannes misit ad Iesum; qui dimissis nuntiis multa de eo turbis enuntiat.

XXXIX. Increpat civitates quae paenitentiam etiam factis apud se virtutibus non egerunt.

XL. Confessio laudis Iesu refertur ad patrem et invitatio oneratorum et laborantium ad quietem.

XLI. Discipulorum sabbato spicas vellentium reprehensores exemplo David et circumcisione redarguit.

XLII. In synagoga manum aridam sanat, et Pharisaeis consilium adversus eum facientibus multos curat, et prophetia de ipso completa memoratur.

XLIII. Caecum mutumque curans a daemonio liberat, et in Belzebub dicentes id facere responsione sua destruit dicens blasphemiam in sanctum spiritum non remitti; arborem quoque ex fructu posse cognosci, et rationem de verbo otioso in diem iudicii reddi.

XLIIII. Pharisaeis signum petentibus Ionae signum dari praedicit, Ninevitas et reginam austri commemorans, et de spiritu immundo septempliciter in homine redeunte disputans.

XLV. Matrem et fratres discipulos dicit vel omnem qui patris eius fecerit voluntatem.

XLVI. Sedens super mare parabolam dicit fructus tricensimi, sexagensimi et centensimi, quam seorsum exponit discipulis.

XLVII. Parabolam de zizaniis ponens iungit de grano sinapis et fermento, postquam exponit zizaniorum parabolam discipulis intra domum.

XLVIII. Thesauri vel margaritae repertae comparatione proposita similiter parabolam de saginae piscibus separandis exponit.

XLIX. Mirantibus se prophetam dixit honorem in sua patria non habere.

L. Iohannis ab Herode occisi caput datum refertur in disco.

LI. Quinque panibus et duobus piscibus quinque virorum milia saturantur.

LII. Ambulans supra mare Petrum mergentem levat, et in Gennesar multi fimbriae tactu salvantur.

LIII. Quaerentibus de non lotis discipulorum manibus ea dicit hominem quae de corde exeunt inquinare.

LIIII. Cananeae filiam a daemonio laudata matris fide curavit.

LV. Multis in loco deserto sanatis, quattuor virorum milia septem sunt panibus saturati.

LVI. Item petentibus dari de caelo signum Ionae potius dari praedixit.

LVII. Fermenti nomine cavendum praecipit a doctrina Pharisaeorum.

LVIII. Interrogante domino quem eum dicerent homines esse confessio Petri caelorum ab eo clavibus muneratur.

LIX. Passurum se praenuntians contradicentem Petrum increpat, et omnem volentem sequi se docet abnegare se ipsum.

LX. Dicens quosdam non visuros mortem donec videant eum venientem in regno, mox refertur transfiguratus in monte.

LXI. Puerum lunaticum curat, et discipulis de sua impossibilitate quaerentibus ait genus illud oratione ieiunioque pellendum.

LXII. Tributum Caesari staterem in ore piscis inventum dari praecepit, et eum maiorem futurum qui se ut parvulus humiliaverit docens ait nec minimum scandalizandum, et item membrorum nomine vitia vel caros incurabiles praecepit abscidendos.

LXIII. De ove erronea et correptione fratris enuntians, et consentientibus dicit orata praestari et peccanti septuagies septies iubet ignosci, adhibita parabola servi debitoris qui negata conservo miseratione damnatur.

LXIIII. Cum rationem de libello repudii temtantibus reddidisset, tria esse genera docuit eunuchorum.

LXV. Praecepit oblatos sibi benedicendos parvulos non repelli.

LXVI. Secunda domini responsione divite contristato, contemnentibus propter se temporalia centuplum et vitam promittit aeternam.

LXVII. *Parabola de operariis in vinea tempore diverso conductis adhibita unam paremque dicit eos accepisse mercedem.

LXVIII. Praedicens se passurum, matri filiorum Zebedaei petenti negatis sedibus, ait volentem fieri primum debere potius esse servum.

LXIX. Item alii duo caeci sedentes secus viam inluminati *secuti sunt eum.

LXX. Secundum scripturam prophetiae sedit super asinae pullum, et ingressus templum eicit vendentes: ubi sanat caecos et claudos clamantibus parvulis Osanna filio David.

LXXI. Arefacta ficulnea verbo mirantibus dicit omnia quae petunt credentes accipere.

LXXII. Interrogantes in qua potestate mira patraret de baptismo Iohannis *interrogat, iungens parabolam patris in vineam filios mittentis; concludens in regnum dei sacerdotes a meretricibus praecedendos.

LXXIII. Parabolam de vinitoribus ponit, qui perimentes missos ad se servos etiam filium occiderunt.

LXXIIII. Parabolam de contemtoribus ad nuptias invitatis.

LXXV. Temtantes de tributo Caesaris dando suprainscriptionis vel imaginis interrogatione destruxit.

LXXVI. De uxore septem .fratrum temtantes inrisores resurrectionis incredulos arguit Sadducaeos.

LXXVII. De magno legis mandato temtatus respondit dilectionis dei et proximi primum esse.

LXXVIII. Interroganti domino cuius filius esset Christus cum respondissent Pharisaei David, audito centensimi noni psalmi principio tacuerunt.

LXXVIIII. Non quae faciunt sed quae dicunt Pharisaei praecepit faciendum: multipliciter increpat Pharisaeos de proselyto, de iuramento, de camelo et culice, calice et catino, monumentis eos comparans dealbatis.

LXXX. Item arguit Pharisaeos aedificantes sepulchra prophetarum, et ad Hierusalem dicit Lapidas eos qui ad te missi sunt.

LXXXI. Discipulis interrogantibus signum adventus et finis saeculi multa cavenda praecipit.

LXXXII. Vigilandum praedicit nescientibus horam adventus sui, subiciens parabolam de decem virginibus.

LXXXIII. Parabolam dicit hominis tribus servis talenta diversi numeri commendantis.

LXXXIIII. Ex omnibus gentibus in iudicio positurum se praedicit oves a dextris, hedos a sinistris.

LXXXV. Praenuntiat pascha post biduum seque tradendum: referturque consilium Iudaeorum, et de alabastro ungenti quo mulier eum devota perfudit: vel quod Iuda triginta argenteis eum placuit venditurus.

LXXXVI. Series passionis enarratur usque ad locum quo ait Munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

LXXXVII. Resurrectionis similiter ordo refertur a vespere sabbati usque ad locum quo ait Et divulgatum est verbum istud apud Iudaeos usque in hodiernum diem.

LXXXVIII. Undecim discipulis in monte adorantibus baptizandi formulam tradit et suam eis usque in finem saeculi praesentiam pollicetur.

EXPLICIUNT CAPITULA LECTIONUM.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM.

I.

1 (1, 3.) Liber generationis Iesu Christi filii David filii Abraham. 2 Abra-
ham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam
et fratres eius. 3 Iudas autem genuit Phares et Zarad de Thamar, Pha-
res autem genuit Esrom, Esrom autem genuit Aram, 4 Aram autem ge-
nuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naasson, Naasson autem genuit
Salmon, 5 Salmon autem genuit Booz de Racab, Booz genuit Obeth ex
Ruth, Obeth autem genuit Iesse, Iesse autem genuit David regem. 6 David
autem rex genuit Salomonem ex ea quae fuit Uriae, 7 Salomon autem
genuit Roboam, Roboam autem genuit Abiam, Abia autem genuit Asa, 8 Asa
autem genuit Iosaphat, Iosaphat autem genuit Ioram, Ioram autem genuit
Oziam, 9 Ozias autem genuit Ioatham, Ioatham autem genuit Achaz,
Achaz autem genuit Ezechiam, 10 Ezechias autem genuit Manassem, Ma-
nasses autem genuit Amon, Amon autem genuit Iosiam, 11 Iosias autem
genuit Iechoniam et fratres eius in transmigrationem Babylonis. 12 Et post
transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit
Zorobabel, 13 Zorobabel autem genuit Abiud, Abiud autem genuit Eliachim,
Eliachim autem genuit Azor, 14 Azor autem genuit Saddoc, Saddoc au-
tem genuit Achim, Achim autem genuit Eliud, 15 Eliud autem genuit
Eleazar, Eleazar autem genuit Matthan, Matthan autem genuit Iacob,
16 Iacob autem genuit Ioseph virum Mariae, de qua natus est Iesus qui
vocatur Christus. 17 (2, 10.) Omnes ergo generationes ab Abraham usque
ad David generationes quattuordecim, et a David usque transmigratio-
nem Babylonis generationes * quattuordecim, et a transmigratione Baby-
lonis usque ad Christum generationes quattuordecim. 18 Christi autem
generatio sic erat (3, 5.) Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph,
ante quam convenirent inventa est in utero habens de spiritu sancto.
19 (4, 10.) Ioseph autem vir eius, cum esset iustus et nollet eam traducere,
voluit occulte dimittere eam. 20 Haec autem eo cogitante, ecce angelus

domini in somnis paruit ei dicens Ioseph filii David, noli timere acci-
pere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de spiritu
sancto est. 21 Pariet autem filium, et vocabis nomen eius Iesum: ipse
enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. 22 Hoc autem totum
factum est ut adimpleretur id quod dictum est a domino per prophetam
dicentem 23 Ecce virgo in utero habebit et pariet filium, et vocabunt
nomen eius Emmanuhel, quod est interpretatum Nobiscum deus. 24 Ex-
surgens autem Ioseph a somno fecit sicut praecepit ei angelus domini,
et accepit coniugem suam. 25 Et non cognoscebat eam donec peperit
filium suum primogenitum, et vocavit nomen eius Iesum.

II.

1 Cum ergo natus esset Iesus in Bethleem Iudeae in diebus Herodis
regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam 2 dicentes Ubi est
qui natus est rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam eius in oriente, et
venimus adorare eum. 3 Audiens autem Herodes rex turbatus est, et
omnis Hierosolyma cum illo. 4 Et congregans omnes principes sacerdo-
tum et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. 5 (5, 7.) At
illi dixerunt ei In Bethleem Iudeae. Sic enim scriptum est per prophe-
tam 6 Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus
Iuda: ex te enim exiet dux qui reget populum meum Israhel. 7 (6, 10.) Tunc
Herodes clam vocatis magis diligenter didicit ab eis tempus stellae quae
apparuit eis, 8 et mittens illos in Bethleem dixit Ite et interrogate dili-
genter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens
adorem eum. 9 Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella,
quam viderant in oriente, antecedebat eos usque dum veniens staret
supra ubi erat puer. 10 Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno
valde, 11 et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius,
et procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis obtulerunt ei
munera, aurum tus et murram. 12 Et responso accepto in somnis ne
redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.
13 Qui cum recessissent, ecce angelus domini apparuit in somnio Ioseph
dicens Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in Aegyptum,
et esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim ut Herodes quaerat
puerum ad perdendum eum. 14 Qui consurgens accepit puerum et ma-
trem eius nocte et recessit in Aegyptum, 15 et erat ibi usque ad obitum
Herodis; ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam di-
centem Ex Aegypto vocavi filium meum. 16 Tunc Herodes videns quo-

niam inlusus esset a magis iratus est valde, et mittens occidit omnes
pueros qui erant in Bethleem et in omnibus finibus eius, a bimatu et
infra, secundum tempus quod exquisierat a magis. 17 Tunc adimpletum
est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem 18 Vox in
Rama audita est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos,
et noluit consolari, quia non sunt. 19 Defuncto autem Herode, ecce ap-
paruit angelus domini in somnis Ioseph in Aegypto 20 dicens Surge et
accipe puerum et matrem eius et vade in terram Israhel: defuncti sunt
enim qui quaerebant animam pueri. 21 Qui surgens accepit puerum et
matrem eius et venit in terram Israhel. 22 Audiens autem quia Arche-
laus regnaret in Iudaea pro Herode patre suo, timuit illuc ire, et ad-
monitus in somnis secessit in partes Galilaeae. 23 Et veniens habitavit
in civitate quae vocatur Nazareth; ut adimpleretur quod dictum est per
prophetas quoniam Nazareus vocabitur.

III.

1 (7, 3.) In diebus autem illis venit Iohannes baptista praedicans in de-
serto Iudaeae 2 et dicens Paenitentiam agite: adpropinquavit enim re-
gnum caelorum. 3 (8, 1.) Hic est enim qui dictus est per Esaiam prophe-
tam dicentem Vox clamantis in deserto Parate viam domini, rectas facite
semitas eius. 4 (9, 6.) Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis
camelorum et zonam pelliciam circa lumbos eius; esca autem eius erat
lucustae et mel silvestre. 5 Tunc exiebat ad eum Hierosolyma et omnis
Iudaea et omnis regio circum Iordanen, 6 et baptizabantur in Iordane
ab eo confitentes peccata sua. 7 (10, 5.) Videns autem multos Pharisaeorum
et Sadducaeorum venientes ad baptismum suum dixit eis Progenies vi-
perarum, quis demonstravit vobis fugere a futura ira? 8 Facite ergo
fructum dignum paenitentiae, 9 et ne velitis dicere intra vos Patrem
habemus Abraham: dico enim vobis quoniam potest deus de lapidibus
istis suscitare filios Abraham. 10 Iam enim securis ad radicem arborum
posita est; omnis ergo arbor quae non facit fructum bonum excidetur
et in ignem mittetur. 11 (11, 1.) Ego quidem vos baptizo in aqua in pae-
nitentiam; qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non
sum dignus calciamenta portare: ipse vos baptizavit in spiritu sancto et
igni. 12 (12, 5.) Cuius ventilabrum in manu sua, et permundavit aream
suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet
igni inextinguibili. 13 (13, 10.) Tunc venit Iesus a Galilaea in Iordanen ad
Iohannem ut baptizaretur ab eo. 14 Iohannes autem prohibebat eum di-

cens Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? 15 Respondens au-
tem Iesus dixit ei Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iu-
stitiam. Tunc dimisit eum. 16 (14,1.) Baptizatus autem confestim ʿascendit
de aqua, et ecce aperti sunt ei caeli, et vidit spiritum dei descenden-
tem sicut columbam venientem super se. 17 Et ecce vox de caelis di-
cens Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

IV.

1 (15,2.) Tunc Iesus ductus est in desertum ab spiritu ut temtaretur a
diabolo. 2 (16,5.) Et cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta no-
ctibus, postea esuriit. 3 Et accedens temtator dixit ei Si filius dei es,
dic ut lapides isti panes fiant. 4 Qui respondens dixit Scriptum est Non
in pane solo vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei.
Tunc assumsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra
pinnaculum templi, 6 et dixit ei Si filius dei es, mitte te deorsum: scriptum
est enim quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne
forte offendas ad lapidem pedem tuum. 7 Ait illi Iesus Rursum scriptum
est Non temtabis dominum deum tuum. 8 Iterum assumit eum diabolus
in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et glo-
riam eorum, 9 et dixit illi Haec tibi omnia dabo, si cadens adoraveris
me. 10 Tunc dicit ei Iesus Vade satanas: scriptum est Dominum deum
tuum adorabis et illi soli servies. 11 (17,6.) Tunc reliquit eum diabolus, et
ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. 12 (18,4.) Cum autem audisset
quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilaeam, 13 (19,7.) et relicta ci-
vitate Nazareth venit et habitavit in Capharnaum maritimam in finibus
Zabulon et Nepthalim; 14 ut impleretur quod dictum est per Esaiam
prophetam 15 Terra Zabulon et Nepthalim, via maris trans Iordanen,
Galilaeae gentium, 16 populus qui sedebat in tenebris lumen vidit magnum,
et sedentibus in regione et umbra mortis, lux orta est eis. 17 (20,6.) Ex-
inde coepit Iesus praedicare et dicere Paenitentiam agite: adpropinqua-
vit enim regnum caelorum. 18 Ambulans autem iuxta mare Galilaeae
vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus et Andream fratrem eius,
*mittentes rete *in mare; erant enim piscatores. 19 (21,2.) Et ait illis Venite
post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. 20 At illi continuo re-
lictis retibus secuti sunt eum. 21 (22,2.) Et procedens inde vidit alios duos
fratres, Iacobum Zebedaei et Iohannem fratrem eius, in navi cum Zebe-
daeo patre eorum reficientes retia sua, et vocavit eos. 22 Illi autem sta-
tim relictis retibus et patre secuti sunt eum. 23 (23,1.) Et circumibat Iesus

totam Galilaeam, docens in synagogis eorum et praedicans evangelium
regni et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo.
24 Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male
habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui daemo-
nia habebant, et lunaticos et paralyticos, et curavit eos. 25 Et secutae
sunt eum turbae multae de Galilaea et Decapolim et Hierosolymis et
de Iudaea et de trans Iordanen.

V.

1 (24, 10.) Videns autem turbas ascendit in montem; et cum sedisset, ac-
cesserunt ad eum discipuli eius. 2 (25, 5.) Et aperiens os suum docebat
eos dicens 3 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelo-
rum. 4 (26, 10.) Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 5 (27, 5.) Beati qui
lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 6 (28, 5.) Beati qui esuriunt et sitiunt
iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 7 (29, 10) Beati misericordes, quoniam
ipsi misericordiam consequentur. 8 Beati mundo corde, quoniam ipsi
deum videbunt. 9 Beati pacifici, quoniam ipsi filii dei vocabuntur. 10 Beati
qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est re-
gnum caelorum. 11 (30. 5.) Beati estis cum maledixerint vobis et persecuti
vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter
me: 12 gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cae-
lis; sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. 13 (31, 2.) Vos
estis sal terrae: quod si sal evanuerit, in quo sallietur? ad nihilum valet
ultra nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. 14 (32, 2.) Vos estis
lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita; 15 neque
accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum,
ut luceat omnibus qui in domo sunt. 16 Sic luceat lux vestra coram ho-
minibus, ut videant vestra bona opera et glorificent patrem vestrum qui
in caelis est. 17 (33, 10.) Nolite putare quoniam veni solvere legem aut pro-
phetas: non veni solvere sed adimplere. 18 (34, 5.) Amen quippe dico vo-
bis, donec transeat caelum et terra, iota unum aut unus apex non prae-
teribit a lege, donec omnia fiunt. 19 (35, 10.) Qui ergo solverit unum de
mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno
caelorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno
caelorum. 20 Dico enim vobis quia nisi abundaverit iustitia vestra plus
quam scribarum et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum.
21 Audistis quia dictum est antiquis Non occides: qui autem occiderit,
reus erit iudicio. 22 Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri

suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio:
qui autem dixerit fatue, reus erit gehennae ignis. 23 Si ergo offeres mu-
nus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet ali-
quid adversum te, 24 relinque ibi munus tuum ad altare, et vade prius
reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offers munus tuum. 25 (36,5.) Esto
consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo, ne forte tradat
te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro et in carcerem mitta-
ris. 26 Amen dico tibi, non exies inde donec reddas novissimum qua-
drantem. 27 (37,10.) Audistis quia dictum est antiquis Non moechaveris. 28 Ego
autem dico vobis quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscen-
dum eam, iam moechatus est eam in corde suo. 29 Quod si oculus tuus
dexter scandalizat te, erue eum et proice abs te: expedit enim tibi ut
pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in
gehennam. 30 Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam et
proice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum
quam totum corpus tuum eat in gehennam. 31 Dictum est autem Qui-
cumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. 32 Ego autem
dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis
causa, facit eam moechari, et qui dimissam duxerit adulterat. 33 Iterum
audistis quia dictum est antiquis Non peierabis, reddes autem domino
iuramenta tua. 34 Ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per
caelum, quia thronus dei est, 35 neque per terram, quia scabellum est
pedum eius, neque per Hierosolymam, quia civitas est magni regis;
36 neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album
facere aut nigrum. 37 Sit autem sermo vester est est, non non: quod
autem his abundantius est, a malo est. 38 Audistis quia dictum est Ocu-
lum pro oculo et dentem pro dente. 39 Ego autem dico vobis non re-
sistere malo: (38,5.) sed si quis te percusserit in dextera maxilla tua, praebe
illi et alteram. 40 Et illi qui vult tecum iudicio contendere et tunicam
tuam tollere, *remitte et pallium. 41 (39,10.) Et quicumque te angariaberit
mille passus, vade cum illo alia duo. 42 Qui petit a te, da ei, et vo-
lenti mutuari a te ne avertaris. 43 (40,5.) Audistis quia dictum est Diliges
proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. 44 Ego autem dico vo-
bis Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro
persequentibus et calumniantibus vos; 45 ut sitis filii patris vestri qui in
caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit
super iustos et iniustos. 46 (41,5.) Si enim diligatis eos qui vos diligunt,
quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? 47 Et si
salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne ethnici

hoc faciunt? [48] Estote ergo vos perfecti, sicut et pater vester caelestis
perfectus est.

VI.

[1 (42, 10.)] Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut
videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum
qui in caelis est. [2] Cum ergo facies elemosynam, noli tuba canere ante
te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab
hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. [3] Te autem
faciente elemosynam ne sciat sinistra tua quid faciat dextera tua, [4] ut sit
elemosyna tua in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito red-
det tibi. [5] Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in
synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab homi-
nibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. [6] Tu autem cum
orabis, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio tuo ora patrem tuum in
abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. [7 (43, 5.)] Orantes
autem nolite multum loqui sicut ethnici; putant enim quia in multiloquio
suo exaudiantur. [8] Nolite ergo assimilari eis: scit enim pater vester
quibus opus sit vobis ante quam petatis eum. [9] Sic ergo vos orabitis
Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, [10] adveniat re-
gnum tuum, fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra, [11] panem no-
strum supersubstantialem da nobis hodie, [12] et dimitte nobis debita no-
stra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, [13] et ne inducas nos in
temtationem, sed libera nos a malo. [14 (44, 6.)] Si enim dimiseritis homini-
bus peccata eorum, dimittet et vobis pater vester caelestis delicta ve-
stra; [15] si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet
peccata vestra. [16 (45, 10.)] Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae
tristes; exterminant enim facies suas ut pareant hominibus ieiunantes.
Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam. [17] Tu autem cum
ieiunas, unge caput tuum et faciem tuam lava, [18] ne videaris hominibus
ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito: et pater tuus qui videt in
abscondito reddet tibi. [19] Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra,
ubi erugo et tinea demolitur, ubi fures effodiunt et furantur; [20 (46, 5.)] the-
saurizate autem vobis thesauros in caelo, ubi neque erugo neque tinea
demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur. [21] Ubi enim est the-
saurus tuus, ibi est et cor tuum. [22 (47, 5.)] Lucerna corporis est oculus.
Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit; [23] si au-
tem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si

ergo lumen quod in te est tenebrae sunt, tenebrae quantae erunt.
[24 (48, 5.)] Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habe-
bit et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum contemnet. Non
potestis deo servire et mamonae. [25 (49, 5.)] Ideo dico vobis, ne solliciti si-
tis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro quid indua-
mini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus est quam ve-
stimentum? [26] Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt neque me-
tunt neque congregant in horrea, et pater vester caelestis pascit illa:
nonne vos magis plures estis illis? [27] Quis autem vestrum cogitans pot-
est adicere ad staturam suam cubitum unum? [28] Et de vestimento quid
solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt; non laborant ne-
que nent: [29] dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua
coopertus est sicut unum ex istis. [30] Si autem faenum agri, quod hodie
est et cras in clibanum mittitur, deus sic vestit, quanto magis vos, mi-
nimae fidei? [31] Nolite ergo solliciti esse dicentes Quid manducabimus
aut quid bibemus aut quo operiemur? [32] Haec enim omnia gentes in-
quirunt: scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. [33] Quaerite
autem primum regnum et iustitiam eius: et omnia haec adicientur vobis.
[34] Nolite ergo esse solliciti in crastinum: crastinus enim dies sollicitus erit
sibi ipse. Sufficit diei malitia sua.

VII.

[1 (50, 2.)] Nolite iudicare, ut non iudicemini: [2] in quo enim iudicio iudi-
caveritis iudicabimini, et in qua mensura mensi fueritis metietur vobis.
[3 (51, 5.)] Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo
tuo non vides? [4] Aut quomodo dicis fratri tuo Sine eiciam festucam de
oculo tuo, et ecce trabes est in oculo tuo? [5] Hypocrita, eice primum
trabem de oculo tuo, et tunc videbis eicere festucam de oculo fratris
tui. [6 (52, 10.)] Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas ve-
stras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis et conversi dis-
rumpant vos. [7 (53, 5.)] Petite, et dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pul-
sate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui quaerit
invenit, et pulsanti aperietur. [9] Aut quis est ex vobis homo, quem si
petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? [10] Aut si pis-
cem petet, numquid serpentem porriget ei? [11] Si ergo vos, cum sitis
mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in
caelis est dabit bona petentibus se. [12 (54, 5.)] Omnia ergo quaecumque
vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis: haec est enim lex et

prophetae. [13] (55,5.) Intrate per angustam portam: quia lata porta et spa-
tiosa via quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam.
[14] Quam angusta porta et arta via quae ducit ad vitam, et pauci sunt
qui inveniunt eam. [15] (56,10.) Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad
vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: [16] a fructi-
bus eorum cognoscetis eos. (57,5.) Numquid colligunt de spinis uvas, aut
de tribolis ficus? [17] (58,5.) Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala
autem arbor fructus malos facit. [18] Non potest arbor bona fructus ma-
los facere, neque arbor mala fructus bonos facere. [19] Omnis arbor quae
non facit fructum bonum exciditur et in ignem mittitur. [20] Igitur ex fructi-
bus eorum cognoscetis eos. [21] (59,3.) Non omnis qui dicit mihi Domine
domine, intrabit in regnum caelorum; sed qui facit voluntatem patris
mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. [22] (60,5.) Multi di-
cent mihi in illa die Domine domine, nonne in nomine tuo prophetavi-
mus, et in nomine tuo daemonia *eiecimus, et in nomine tuo virtutes
multas fecimus? [23] Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos: dis-
cedite a me, qui operamini iniquitatem. [24] (60,5.) Omnis ergo qui audit
verba mea haec et facit ea assimilabitur viro sapienti, qui aedificavit
domum suam supra petram: [25] et descendit pluvia et venerunt flumina
et flaverunt venti et inruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata
enim erat supra petram. [26] Et omnis qui audit verba mea haec et non
facit ea similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam supra hare-
nam: [27] et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et in-
ruerunt in domum illam, et cecidit; et fuit ruina eius magna. [28] (62,2.) Et
factum est cum consummasset Iesus verba haec, ammirabantur turbae
super doctrinam eius: [29] erat enim docens eos sicut potestatem habens,
non sicut scribae eorum et Pharisaei.

VIII.

[1] (63,2.) Cum autem descendisset de monte, secutae sunt eum turbae
multae. [2] Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens Domine, si vis,
potes me mundare. [3] Et extendens manum tetigit eum Iesus dicens Volo,
mundare. Et confestim mundata est lepra eius. [4] Et ait illi Iesus Vide
nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, et offer munus quod
praecepit Moses, in testimonium illis. [5] (64,3.) Cum autem introisset Ca-
pharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum [6] et dicens Domine,
puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur. [7] Ait illi Iesus
Ego veniam et curabo eum. [8] Et respondens centurio ait Domine, non

sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sa-
nabitur puer meus. 9 Nam et ego homo sum sub potestate, habens sub
me milites, et dico huic Vade, et vadit, et alio Veni, et venit, et servo
meo Fac hoc, et facit. 10 Audiens autem Iesus miratus est et sequenti-
bus se dixit Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israhel.
11 (65,5.) Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et
recumbent cum Abraham et Isaac et Iacob in regno caelorum; 12 filii
autem regni eicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor
dentium. 13 (66,5.) Et dixit Iesus centurioni Vade, et sicut credidisti fiat
tibi. Et sanatus est puer in hora illa. 14 (67,2.) Et cum venisset Iesus in
domum Petri, vidit socrum eius iacentem et febricitantem: 15 et tetigit
manum eius, et dimisit eam febris, et surrexit et ministrabat eis. 16 Ves-
pere autem facto optulerunt ei multos daemonia habentes: et eiciebat
spiritus verbo, et omnes male habentes curavit; 17 ut adimpleretur quod
dictum est per Esaiam prophetam dicentem Ipse infirmitates nostras ac-
cepit et egrotationes portavit. 18 Videns autem Iesus turbas multas cir-
cum se, iussit ire trans fretum. 19 (68,5.) Et accedens unus scriba ait illi
Magister, sequar te quocumque ieris. 20 Et dicit ei Iesus Vulpes foveas
habent et volucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi ca-
put reclinet. 21 Alius autem de discipulis eius ait illi Domine, permitte
me primum ire et sepelire patrem meum. 22 Iesus autem ait illi Sequere
me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. 23 (69,2.) Et ascendente eo
in naviculam secuti sunt eum discipuli eius. 24 Et ecce motus magnus
factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus; ipse vero dor-
miebat. 25 Et accesserunt et suscitaverunt eum dicentes Domine salva
nos, perimus. 26 Et dicit eis Quid timidi estis, modicae fidei? Tunc
surgens increpavit vento et mari, et facta est tranquillitas magna. 27 Porro
homines mirati sunt dicentes Qualis est hic, quia et venti et mare oboe-
diunt ei? 28 Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum,
occurrerunt ei duo habentes daemonia de monumentis exeuntes, saevi
nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. 29 Et ecce clamave-
runt dicentes Quid nobis et tibi, filii dei? Venisti huc ante tempus tor-
quere nos? 30 Erat autem non longe ab illis grex porcorum multorum
pascens. 31 Daemones autem rogabant eum dicentes Si eicis nos, mitte
nos in gregem porcorum. 32 Et ait illis Ite. At illi exeuntes abierunt
in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per praeceps in mare, et
mortui sunt in aquis. 33 Pastores autem fugerunt, et venientes in civitatem
nuntiaverunt omnia et de his qui daemonia habuerant. 34 Et ecce tota
civitas exiit obviam Iesu, et viso eo rogabant ut transiret a finibus eorum.

IX.

1 (70, 1.) Et ascendens in naviculam transfretavit, et venit in civitatem
suam. 2 Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto: et videns
Iesus fidem illorum dixit paralytico Confide filii, remittuntur tibi peccata
tua. 3 Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se Hic blasphemat. 4 Et
cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit Ut quid cogitatis mala in
cordibus vestris? 5 Quid est facilius, dicere Dimittuntur tibi peccata, aut
dicere Surge et ambula? 6 Ut sciatis autem quoniam filius hominis ha-
bet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico Surge,
tolle lectum tuum et vade in domum tuam. 7 Et surrexit et abiit in
domum suam. 8 Videntes autem turbae timuerunt et glorificaverunt deum
qui dedit potestatem talem hominibus. 9 (71, 2.) Et cum transiret inde Ie-
sus, vidit hominem sedentem in teloneo, Mattheum nomine, et ait illi
Sequere me. Et surgens secutus est eum. 10 (72, 2.) Et factum est dis-
cumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes dis-
cumbebant cum Iesu et discipulis eius. 11 Et videntes Pharisaei dicebant
discipulis eius Quare cum publicanis et peccatoribns manducat magister
vester? 12 (73, 2.) At Iesus audiens ait Non est opus valentibus medico sed
male habentibus. 13 Euntes autem discite quid est Misericordiam volo
et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos sed peccatores. 14 Tunc
accesserunt ad eum discipuli Iohannis dicentes Quare nos et Pharisaei
ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? 15 Et ait illis Ie-
sus Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus?
Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt.
16 Nemo autem inmittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus:
tollit enim plenitudinem eius a vestimento, et peior scissura fit. 17 Neque
mittunt vinum novum in utres veteres: alioquin rumpuntur utres, et vi-
num effunditur et utres pereunt; sed vinum novum in utres novos mit-
tunt, et ambo conservantur. 18 (74, 2.) Haec illo loquente ad eos, ecce prin-
ceps unus accessit et adorabat eum dicens Filia mea modo defuncta
est: sed veni inpone manum super eam, et vivet. 19 Et surgens Iesus
sequebatur eum et discipuli eius. 20 Et ecce mulier quae sanguinis fluxum
patiebatur duodecim annis accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti
eius: 21 dicebat enim intra se Si tetigero tantum vestimentum eius, salva
ero. 22 At Iesus conversus et videns eam dixit Confide filia, fides tua
te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. 23 Et cum ve-
nisset Iesus in domum principis et vidisset tibicines et turbam tumul-
tuantem, dicebat 24 Recedite: non est enim mortua puella sed dormit.

Et deridebant eum. 25 Et cum eiecta esset turba, intravit et tenuit ma-
num eius, et surrexit puella. 26 Et exiit fama haec in universam terram
illam. 27 (75, 10.) Et transeunte inde Iesu secuti sunt eum duo caeci cla-
mantes et dicentes Miserere nostri, filii David. 28 Cum autem venisset
domum, accesserunt ad eum caeci: et dicit eis Iesus Creditis quia pos-
sum hoc facere vobis? Dicunt ei Utique, domine. 29 Tunc tetigit oculos
eorum dicens Secundum fidem vestram fiat vobis. 30 Et aperti sunt
oculi illorum: et comminatus est illis Iesus dicens Videte ne quis sciat.
31 Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. 32 Egressis
autem illis ecce optulerunt ei hominem mutum, daemonium habentem.
33 Et eiecto daemone locutus est mutus, et miratae sunt turbae dicentes
Numquam apparuit sic in Israhel. 34 Pharisaei autem dicebant In prin-
cipe daemoniorum eicit daemones. 35 (76, 2.) Et circumibat Iesus civitates
omnes et castella, docens in synagogis eorum et praedicans evangelium
regni et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. 36 (77, 6.) Videns
autem turbas misertus est eis, quia erant vexati et iacentes sicut oves
non habentes pastorem. 37 (78, 5.) Tunc dicit discipulis suis Messis quidem
multa, operarii autem pauci: 38 rogate ergo dominum messis ut eiciat
operarios in messem suam.

X.

1 (79, 2.) Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem
spirituum inmundorum, ut eicerent eos et curarent omnem languorem et
omnem infirmitatem. 2 (80, 2.) Duodecim autem apostolorum nomina sunt
haec. Primus Simon qui dicitur Petrus et Andreas frater eius, 3 Iaco-
bus Zebedaei et Iohannes frater eius, Philippus et Bartholomaeus, Tho-
mas et Mattheus publicanus, et Iacobus Alphei et Thaddaeus, 4 Simon
Cananaeus et Iudas Scariotes, qui et tradidit eum. 5 (81, 10.) Hos duode-
cim misit Iesus praecipiens eis et dicens In viam gentium ne abieritis,
et in civitates Samaritanorum ne intraveritis, 6 sed potius ite ad oves
quae perierunt domus Israhel. 7 (82, 2.) Euntes autem praedicate dicentes
quia adpropinquavit regnum caelorum. 8 Infirmos curate, mortuos sus-
citate, leprosos mundate, daemones eicite: gratis accepistis, gratis date.
9 Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis ve-
stris, 10 non peram in via neque duas tunicas neque calciamenta neque
virgam: dignus enim est operarius cibo suo. 11 (83, 2.) In quamcumque ci-
vitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in eam dignus sit: et
ibi manete donec exeatis. 12 (84, 5.) Intrantes autem in domum salutate

eam: 13 et si quidem fuerit domus digna, veniat pax vestra super eam;
si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertatur. 14 (85, 2.) Et qui-
cumque non receperit vos neque audierit sermones vestros, exeuntes
foras de domo vel de civitate excutite pulverem de pedibus vestris in
testimonium eorum. 15 Amen dico vobis, tolerabilius erit terrae Sodo-
morum et Gomorraeorum in die iudicii quam illi civitati. 16 (86, 5.) Ecce
ego mitto vos sicut oves in medio luporum: estote ergo prudentes sicut
serpentes, et simplices sicut columbae. 17 (87, 1.) Cavete autem ab homi-
nibus: tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos,
18 et ad praesides et ad reges ducimini propter me, in testimonium illis
et gentibus. 19 (88, 2.) Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo
aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.
20 Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loqui-
tur in vobis. 21 Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium,
et insurgent filii in parentes et morte eos afficient. 22 Et eritis odio
omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit in finem, hic
salvus erit. 23 (89, 10.) Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite
in aliam. Amen enim dico vobis, non consummabitis civitates Israhel
donec veniat filius hominis. 24 (90, 3) Non est discipulus super magistrum,
nec servus super dominum suum: 25 sufficit discipulo ut sit sicut magi-
ster eius, et servus sicut dominus eius. (91, 10.) Si patrem familias Beel-
zebub vocaverunt, quanto magis domesticos eius? 26 Ne ergo timueri-
tis eos. (92, 2.) Nihil enim opertum quod non revelabitur, et occultum quod
non sciatur. 27 (93, 5.) Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; et quod
in aure auditis, praedicate super tecta. 28 Et nolite timere eos qui oc-
cidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius eum
timete qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. 29 Nonne
duo passeres asse veniunt? Et unus ex illis non cadet super terram
sine patre vestro. 30 Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt.
31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. 32 Omnis
ergo qui *confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram
patre meo qui est in caelis. 33 (94, 2.) Qui autem negaverit me coram ho-
minibus, negabo et ego eum coram patre meo qui est in caelis. 34 (95, 5.) Nolite
arbitrari quia venerim mittere pacem in terram: non veni pacem mit-
tere sed gladium. 35 Veni enim separare hominem adversus patrem
suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam,
36 et inimici hominis domestici eius. 37 (96, 5.) Qui amat patrem et matrem
plus quam me non est me dignus, et qui amat filium aut filiam super
me non est me dignus, 38 et qui non accipit crucem suam et sequitur

me non est me dignus. [39 (97, 3.)] Qui invenit animam suam perdet illam,
et qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. [40 (98, 1.)] Qui re-
cipit vos me recipit, et qui me recipit recipit eum qui me misit. [41 (99, 10.)] Qui
recipit prophetam in nomine prophetae mercedem prophetae accipiet, et
qui recipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet. [42 (100, 5.)] Et
quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae
tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

XI.

[1 (101, 10.)] Et factum est cum consummasset Iesus praecipiens duodecim
discipulis suis, transiit inde ut doceret et praedicaret in civitatibus eorum.
[2 (102, 5.)] Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens
duos de discipulis suis [3] ait illi Tu es qui venturus es, an alium ex-
pectamus? [4] Et respondens * ait illis Euntes renuntiate Iohanni quae
audistis et vidistis: [5] caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur,
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, [6] et beatus est
qui non fuerit scandalizatus in me. [7] Illis autem abeuntibus coepit Iesus
dicere ad turbas de Iohanne Quid existis in desertum videre? harundi-
nem vento agitatam? [8] Sed quid existis videre? hominem mollibus ve-
stitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. [9] Sed quid
existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam.
[10 (103, 2.)] Hic enim est de quo scriptum est Ecce ego mitto angelum meum
ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te. [11 (104, 5.)] Amen dico
vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne baptista; qui au-
tem minor est in regno caelorum maior est illo. [12 (105, 5.)] A diebus autem
Iohannis baptistae usque nunc regnum caelorum vim patitur, et violenti
rapiunt illud. [13 (106, 10.)] Omnes enim prophetae et lex usque ad Iohannen
prophetaverunt: [14] si vultis recipere, ipse est Helias qui venturus est.
[15] Qui habet aures audiendi audiat. [16 (107, 5.)] Cui autem similem aestimabo
generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes
coaequalibus [17] dicunt Cecinimus vobis et non saltastis, lamentavimus et
non planxistis. [18] Venit enim Iohannes neque manducans neque bibens,
et dicunt Daemonium habet. [19] Venit filius hominis manducans et bibens,
et dicunt Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum
amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis. [20 (108, 5.)] Tunc coepit ex-
probrare civitatibus in quibus factae sunt plurimae virtutes eius, quia
non egissent paenitentiam. [21] Vae tibi Chorazain, vae tibi Bethsaida,
quia si in Tyro et Sidone factae essent virtutes quae factae sunt in

vobis, olim in cilicio et cinere paenitentiam egissent. 22 Verum tamen dico
vobis, Tyro et Sidoni remissius erit in die iudicii quam vobis. 23 Et tu
Capharnaum, numquid usque in caelum exaltaberis? Usque in infernum
descendes, (109, 10.) quia si in Sodomis factae fuissent virtutes quae factae
sunt in te, forte mansissent usque in hunc diem. 24 Verum tamen dico
vobis quia terrae Sodomorum remissius erit in die iudicii quam tibi.
25 (110, 5.) In illo tempore respondens Iesus dixit Confiteor tibi pater, do-
mine caeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus,
et revelasti ea parvulis. 26 Ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te.
27 (111, 3.) Omnia mihi tradita sunt a patre meo, (112, 3.) et nemo novit fi-
lium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius et cui voluerit filius
revelare. 28 (113, 10.) Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et
ego reficiam vos. 29 Tollite iugum meum super vos, et discite a me
quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.
30 Iugum enim meum suave est, et onus meum leve est.

XII.

1 (114, 2.) In illo tempore abiit Iesus sabbato per sata: discipuli autem
eius esurientes coeperunt vellere spicas et manducare. 2 Pharisaei au-
tem videntes dixerunt ei Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis
facere sabbatis. 3 At ille dixit eis Non legistis quid fecerit David, quando
esuriit, et qui cum eo erant? 4 quomodo intravit in domum dei et pa-
nes propositionis comedit, quos non licebat ei edere neque his qui cum
eo erant, nisi solis sacerdotibus? 5 (115, 10.) Aut non legistis in lege quia
sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant et sine crimine sunt?
6 Dico autem vobis quia templo maior est hic. 7 Si autem sciretis quid
est Misericordiam volo et non sacrificium, numquam condemnassetis in-
nocentes. 8 Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. 9 (116, 2.) Et
cum inde transisset, venit in synagogam eorum. 10 Et ecce homo ma-
num habens aridam: et interrogabant eum dicentes Si licet sabbatis cu-
rare? ut accusarent eum. 11 Ipse autem dixit illis Quis erit ex vobis
homo qui habeat ovem unam, et si ceciderit haec sabbatis in foveam,
nonne tenebit et levabit eam? 12 Quanto magis melior est homo ove:
itaque licet sabbatis bene facere. 13 Tunc ait homini Extende manum
tuam. Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. 14 (117, 4.) Exeuntes
autem Pharisaei consilium faciebant adversus eum, quomodo eum per-
derent. 15 (118, 10.) Iesus autem sciens secessit inde, et secuti sunt eum
multi, et curavit eos omnes, 16 et praecepit eis ne manifestum eum fa-

cerent; 17 ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam di-
centem 18 Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene pla-
cuit animae meae: ponam spiritum meum super eum, et iudicium genti-
bus nuntiabit. 19 Non contendet neque clamabit, neque audiet aliquis in
plateis vocem eius; 20 harundinem quassatam non confringet et linum
fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium: 21 et in
nomine eius gentes sperabunt. 22 (119, 5.) Tunc oblatus est ei daemonium
habens caecus et mutus, et curavit eum ita ut loqueretur et videret.
23 (120, 7.) Et stupebant omnes turbae et dicebant Numquid hic est filius
David? 24 (121, 2.) Pharisaei autem audientes dixerunt Hic non eicit dae-
mones nisi in Beelzebub principem daemonum. 25 (122, 2.) Iesus autem sciens
cogitationes eorum dixit eis Omne regnum divisum contra se desolabi-
tur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. 26 Et si
satanas satanan eicit, adversus se divisus est: quomodo ergo stabit re-
gnum eius? 27 Et si ego in Beelzebub eicio daemones: filii vestri in quo
eiciunt? Ideo ipsi iudices erunt vestri. 28 Si autem ego in spiritu dei
eicio daemones, igitur pervenit in vos regnum dei. 29 Aut quomodo
potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius diripere, nisi prius
alligaverit fortem? et tunc domum illius diripiat. 30 Qui non est mecum
contra me est, et qui non congregat mecum spargit. 31 (123, 2.) Ideo dico
vobis Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem
blasphemiae non remittetur. 32 Et quicumque dixerit verbum contra fi-
lium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra spiritum sanctum,
non remittetur ei neque in hoc saeculo neque in futuro. 33 (124, 10.) Aut
facite arborem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam
et fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. 34 Proge-
nies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abun-
dantia enim cordis os loquitur. 35 (125, 5.) Bonus homo de bono thesauro
profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala. 36 (126, 10.) Dico
autem vobis quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines,
reddent rationem de eo in die iudicii. 37 Ex verbis enim tuis iustifica-
beris, et ex verbis tuis condemnaberis. 38 (127, 5.) Tunc responderunt ei
quidam de scribis et Pharisaeis dicentes Magister, volumus a te signum
videre. 39 (128, 5.) Qui respondens ait illis Generatio mala et adultera si-
gnum quaerit, et signum non dabitur ei nisi signum Ionae prophetae.
40 Sicut enim fuit Ionas in ventre coeti tribus diebus et tribus noctibus,
sic erit filius hominis in corde terrae tribus diebus et tribus noctibus.
41 Viri Ninevitae surgent in iudicio cum generatione ista et condemna-
bunt eam, quia paenitentiam egerunt in praedicatione Ionae, et ecce plus

quam Iona hic. 42 Regina austri surget in iudicio cum generatione ista
et condemnabit eam, quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salo-
monis, et ecce plus quam Salomon hic. 43 (129,5.) Cum autem inmundus spiri-
tus exierit ab homine, ambulat per loca arida quaerens requiem, et non in-
venit: 44 tunc dicit Revertar in domum meam unde exivi: et veniens invenit
vacantem, scopis mundatam et ornatam: 45 tunc vadit et assumit se-
ptem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi: et fiunt
novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic
pessimae. 46 (130,2.) Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius et fra-
tres stabant foris quaerentes loqui ei. 47 Dixit autem ei quidam Ecce
mater tua et fratres tui foris stant quaerentes te. 48 At ille respondens
dicenti sibi ait Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei? 49 Et
extendens manum in discipulos dixit Ecce mater mea et fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse
meus et frater et soror et mater est.

XIII.

1 (131,2.) In illo die exiens Iesus de domo sedebat secus mare. 2 Et
congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in naviculam ascendens
sederet, et omnis turba stabat in litore. 3 Et locutus est eis multa in
parabolis, dicens Ecce exiit qui seminat seminare. 4 Et dum seminat,
quaedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres et comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebat terram multam;
et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae: 6 sole
autem orto aestuaverunt, et quia non habebant radicem aruerunt. 7 Alia
autem ceciderunt in spinas, et creverunt spinae et suffocaverunt ea. 8 Alia
vero ceciderunt in terram bonam, et dabant fructum aliud centesimum,
aliud sexagesimum, aliud tricesimum. 9 Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et accedentes discipuli dixerunt ei Quare in parabolis loqueris? 11 Qui
respondens ait illis Quia vobis datum est nosse mysteria regni caelorum,
illis autem non est datum. 12 (132,5.) Qui enim habet, dabitur ei et abun-
dabit; qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo. 13 (133,1.) Ideo
in parabolis loquor eis, quia videntes non vident et audientes non au-
dient neque intellegunt; 14 ut adimpleatur eis prophetia Esaiae dicens
Auditu audietis, et non intellegetis; et videntes videbitis, et non videbitis.
15 Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt,
et oculos suos cluserunt, ne quando oculis videant et auribus audiant et
corde intellegant et convertantur, et sanem eos. 16 (134,5.) Vestri autem

beati oculi quia vident, et aures vestrae quia audiunt. 17 Amen quippe
dico vobis quia multi prophetae et iusti cupierunt videre quae videtis,
et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt. 18 (135, 2.) Vos
ergo audite parabolam seminantis. 19 Omnis qui audit verbum regni et
non intellegit, venit malus et rapit quod seminatum est in corde eius:
hic est qui secus viam seminatus est. 20 Qui autem supra petrosa se-
minatus est, hic est qui verbum audit et continuo cum gaudio accipit
illud, 21 non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem
tribulatione et persecutione propter verbum continuo scandalizatur. 22 Qui
autem est seminatus in spinis, hic est qui verbum audit, et sollicitudo
saeculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu effi-
citur. 23 Qui vero in terra bona seminatus est, hic est qui audit ver-
bum et intellegit, et fructum affert, et facit aliud quidem centum, aliud
autem sexaginta, porro aliud triginta. 24 (136, 10.) Aliam parabolam propo-
suit illis dicens Simile factum est regnum caelorum homini qui semina-
vit bonum semen in agro suo. 25 Cum autem dormirent homines, venit
inimicus eius et superseminavit zizania in medio tritici et abiit. 26 Cum
autem crevisset herba et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania.
27 Accedentes autem servi patris familias dixerunt ei Domine, nonne bo-
num semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? 28 Et ait
illis Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei Vis, imus et col-
ligimus ea? 29 Et ait Non, ne forte colligentes zizania eradicetis simul
et triticum cum eis. 30 Sinite utraque crescere usque ad messem, et in
tempore messis dicam messoribus Colligite primum zizania et alligate ea
fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.
31 (137, 2.) Aliam parabolam proposuit eis dicens Simile est regnum caelo-
rum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo: 32 quod
minimum quidem est omnibus seminibus; cum autem creverit, maius est
omnibus holeribus et fit arbor, ita ut volucres caeli veniant et habitent
in ramis eius. 33 (138, 5.) Aliam parabolam locutus est eis dicens Simile est re-
gnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae sa-
tis tribus, donec fermentatum est totum. 34 (139, 6.) Haec omnia locutus est
Iesus in parabolis ad turbas, et sine parabolis non loquebatur eis; 35 ut
adimpleretur quod dictum erat per prophetam dicentem Aperiam in pa-
rabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi. 36 (140, 10.) Tunc
dimissis turbis venit in domum, et accesserunt ad eum discipuli eius
dicentes Dissere nobis parabolam zizaniorum agri. 37 Qui respondens
ait Qui seminat bonum semen est filius hominis, 38 ager autem est mun-
dus, bonum vero semen hi sunt filii regni; zizania autem filii sunt ne-

quam, 39 inimicus autem qui seminavit ea est diabolus; messis vero
consummatio saeculi est, messores autem angeli sunt. 40 Sicut ergo col-
liguntur zizania et igni comburuntur, sic erit in consummatione saeculi.
41 Mittet filius hominis angelos suos, et colligent de regno eius omnia
scandala et eos qui faciunt iniquitatem, 42 et mittent eos in caminum
ignis: ibi erit fletus et stridor dentium. 43 Tunc iusti fulgebunt sicut
sol in regno patris sui. Qui habet aures audiat. 44 Simile est regnum
caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscon-
dit, et prae gaudio illius vadit et vendit universa quae habet, et emit
agrum illum. 45 Iterum simile est regnum caelorum homini negotiatori
quaerenti bonas margaritas, 46 inventa autem una pretiosa margarita
abiit et vendidit omnia quae habuit, et emit eam. 47 Iterum simile est
regnum caelorum sagenae missae in mare ex omni genere piscium con-
greganti, 48 quam cum impleta esset educentes et secus litus sedentes
elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. 49 Sic erit in con-
summatione saeculi: exibunt angeli et separabunt malos de medio iu-
storum, 50 et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor
dentium. 51 Intellexistis haec omnia? Dicunt ei Etiam. 52 Ait illis Ideo
omnis scriba doctus in regno caelorum similis est homini patri familias,
qui profert de thesauro suo nova et vetera. 53 Et factum est cum con-
summasset Iesus parabolas istas, transiit inde. 54 (141, 1.) Et veniens in pa-
triam suam docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et dice-
rent Unde huic sapientia haec et virtus? 55 Nonne hic est fabri filius?
Nonne mater eius dicitur Maria, et frater eius Iacobus et Ioseph et Si-
mon et Iudas? 56 Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde
ergo huic omnia ista? 57 Et scandalizabantur in eo. (142, 1.) Iesus autem
dixit eis Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

XIV.

1 (143, 2.) In illo tempore audiit Herodes tetrarcha famam Iesu, 2 et ait
pueris suis Hic est Iohannes baptista: ipse surrexit a mortuis, et ideo
virtutes operantur in eo. 3 (144, 2.) Herodes enim tenuit Iohannem et alli-
gavit eum et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui.
4 Dicebat enim illi Iohannes Non licet tibi habere eam. 5 Et volens illum
occidere timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. 6 (145, 6.) Die
autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio et placuit Herodi;
7 unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

[8] At illa praemonita a matre sua Da mihi, inquit, hic in disco caput
Iohannis baptistae. [9] Et contristatus est rex; propter iuramentum autem
et eos qui pariter recumbebant iussit dari, [10] misitque et decollavit Io-
hannem in carcere. [11] Et allatum est caput eius in disco et datum est
puellae, et tulit matri suae. [12] Et accedentes discipuli eius tulerunt cor-
pus et sepelierunt illud, et venientes nuntiaverunt Iesu. [13] (146,3.) Quod
cum audisset Iesus, secessit inde in navicula in locum desertum seor-
sum; et cum audissent turbae, secutae sunt eum pedestres de civitati-
bus. [14] Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eius et curavit
languidos eorum. [15] (147,1.) Vespere autem facto accesserunt ad eum di-
scipuli eius dicentes Desertus est locus, et hora iam praeteriit: dimitte
turbas, ut euntes in castella emant sibi escas. [16] Iesus autem dixit eis
Non habent necesse ire: date illis vos manducare. [17] Responderunt ei
Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. [18] Qui ait eis Af-
ferte illos mihi huc. [19] Et cum iussisset turbam discumbere supra fae-
num, acceptis quinque panibus et duobus piscibus aspiciens in caelum
benedixit, et fregit et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.
[20] Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duo-
decim cophinos fragmentorum plenos. [21] Manducantium autem fuit nu-
merus quinque milia virorum, exceptis mulieribus et parvulis. [22] (148,6.) Et
statim iussit discipulos ascendere in navicula et praecedere eum trans
fretum, donec dimitteret turbas. [23] (149,2.) Et dimissa turba ascendit in
montem solus orare. (150,4.) Vespere autem facto solus erat ibi. [24] Navi-
cula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius
ventus. [25] Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare.
[26] Et videntes eum supra mare ambulantem turbati sunt, dicentes quia
phantasma est, et prae timore clamaverunt. [27] Statimque Iesus locutus
est eis dicens Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. [28] (151,10.) Respon-
dens autem Petrus dixit Domine, si tu es, iube me venire ad te super
aquas. [29] At ipse ait Veni. Et descendens Petrus de navicula ambulabat
super aquam ut veniret ad Iesum. [30] Videns vero ventum validum timuit, et
cum coepisset mergeri, clamavit dicens Domine, salvum me fac. [31] Et conti-
nuo Iesus extendens manum apprehendit eum, et ait illi Modicae fidei, quare
dubitasti? [32] (152,6.) Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. [33] Qui
autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum dicentes Vere filius dei
es. [34] (153,2.) Et cum transfretassent, venerunt in terram Gennesar. [35] Et cum
cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et
optulerunt ei omnes male habentes, [36] et rogabant eum ut vel fimbriam
vestimenti eius tangerent: et quicumque tetigerunt salvi facti sunt.

XV.

1 (154, 6.) Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis scribae et Phari-
saei dicentes 2 Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum?
non enim lavant manus suas cum panem manducant. 3 Ipse autem re-
spondens ait illis Quare et vos transgredimini mandatum dei propter
traditionem vestram? Nam deus dixit 4 Honora patrem tuum et ma-
trem, et Qui male dixerit patri vel matri, morte moriatur. 5 Vos autem
dicitis Quicumque dixerit patri vel matri Munus quodcumque est ex me
tibi proderit, 6 et non honorificavit patrem suum aut matrem: et irri-
tum fecistis mandatum dei propter traditionem vestram. 7 Hypocritae,
bene prophetavit de vobis Esaias dicens 8 Populus hic labiis me hono-
rat, cor autem eorum longe est a me: 9 sine causa autem colunt me
docentes doctrinas et mandata hominum. 10 Et convocatis ad se turbis
dixit eis Audite et intellegite. 11 Non quod intrat in os coinquinat ho-
minem; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. 12 (155, 10.) Tunc
accedentes discipuli eius dixerunt ei Scis quia Pharisaei audito verbo
scandalizati sunt? 13 At ille respondens ait Omnis plantatio quam non
plantavit pater meus caelestis eradicabitur. 14 (156, 5.) Sinite illos: caeci sunt
duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in
foveam cadunt. 15 (157, 6.) Respondens autem Petrus dixit ei Edissere nobis
parabolam istam. 16 At ille dixit Adhuc et vos sine intellectu estis?
17 Non intellegitis quia omne quod in os intrat in ventrem vadit et in
secessu emittitur? 18 Quae autem procedunt de ore de corde exeunt,
et ea coinquinant hominem. 19 De corde enim exeunt cogitationes ma-
lae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphe-
miae. 20 Haec sunt quae coinquinant hominem; non lotis autem manibus
manducare non coinquinat hominem. 21 Et egressus inde Iesus secessit
in partes Tyri et Sidonis. 22 Et ecce mulier Chananaea a finibus illis
egressa clamavit dicens Miserere mei, domine filii David: filia mea male
a daemonio vexatur. 23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes
discipuli eius rogabant eum dicentes Dimitte eam, quia clamat post nos.
24 (158, 5.) Ipse autem respondens ait Non sum missus nisi ad oves quae
perierunt domus Israhel. 25 (159, 6.) At illa venit et adoravit eum dicens
Domine, adiuva me. 26 Qui respondens ait Non est bonum sumere pa-
nem filiorum et mittere canibus. 27 At illa dixit Etiam, domine: nam et
catelli edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum. 28 Tunc
respondens Iesus ait illi O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut
vis. Et sanata est filia illius ex illa hora. 29 (160, 6.) Et cum transisset inde

Iesus, venit secus mare Galilaeae, et ascendens in montem sedebat ibi.
30 Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos clodos
caecos debiles et alios multos, et proiecerunt eos ad pedes eius, et
curavit eos, 31 ita ut turbae mirarentur videntes mutos loquentes, clo-
dos ambulantes, caecos videntes, et magnificabant deum Israhel. 32 Iesus
autem convocatis discipulis suis dixit Misereor turbae, quia triduo iam
perseverant mecum et non habent quod manducent: et dimittere eos ie-
iunos nolo, ne deficiant in via. 33 Et dicunt ei discipuli Unde ergo no-
bis in deserto panes tantos ut saturemus turbam tantam? 34 Et ait illis
Iesus Quot panes habetis? At illi dixerunt Septem, et paucos pisci-
culos. 35 Et praecepit turbae ut discumberet super terram. 36 Et acci-
piens septem panes et pisces et gratias agens fregit et dedit discipulis
suis, et discipuli dederunt populo. 37 Et comederunt omnes et satu-
rati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas ple-
nas. 38 Erant autem qui manducaverant quattuor milia hominum extra
parvulos et mulieres. 39 Et dimissa turba ascendit in naviculam, et venit
in fines Magedan.

XVI.

1 (161, 4.) Et accesserunt ad eum Pharisaei et Sadducaei temtantes, et
rogaverunt eum ut signum de caelo ostenderet eis. 2 (162, 5.) At ille re-
spondens ait eis Facto vespere dicitis Serenum erit, rubicundum est enim
caelum: 3 et mane Hodie tempestas, rutilat enim triste caelum. 4 (163, 6.) Fa-
ciem ergo caeli diiudicare nostis, signa autem temporum non potestis.
Generatio mala et adultera signum quaerit, et signum non dabitur ei
nisi signum Ionae. Et relictis illis abiit. 5 Et cum venissent discipuli
eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. 6 (164, 2.) Qui dixit illis Intue-
mini et cavete a fermento Pharisaeorum et Sadducaeorum. 7 (165, 6.) At illi
cogitabant inter se dicentes quia panes non accepimus. 8 Sciens autem
Iesus dixit Quid cogitatis inter vos, modicae fidei, quia panes non ha-
betis? 9 Nondum intellegitis, neque recordamini quinque panum quinque
milia hominum, et quot cophinos sumsistis? 10 Neque septem panum
quattuor milia hominum, et quot sportas sumsistis? 11 Quare non intel-
legitis quia non de pane dixi vobis Cavete a fermento Pharisaeorum et
Sadducaeorum? 12 Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fer-
mento panum sed a doctrina Pharisaeorum et Sadducaeorum. 13 (166, 1.) Venit
autem Iesus in partes Caesareae Philippi, et interrogabat discipulos suos
dicens Quem dicunt homines esse filium hominis? 14 At illi dixerunt

Alii Iohannen baptistam, alii autem Heliam, alii vero Hieremiam aut unum
ex prophetis. 15 Dicit illis Vos autem quem me esse dicitis? 16 Respon-
dens Simon Petrus dixit Tu es Christus filius dei vivi. 17 (167, 10.) Respon-
dens autem Iesus dixit Beatus es, Simon Bar Iona, quia caro et sanguis
non revelavit tibi, sed pater meus qui in caelis est. 18 Et ego dico tibi
quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et
portae inferi non praevalebunt adversum eam. 19 Et tibi dabo claves
regni caelorum: et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in
caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum in caelis.
20 (168, 2.) Tunc praecepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset
Iesus Christus. 21 Exinde coepit Iesus ostendere discipulis suis quia
oporteret eum ire Hierosolymam et multa pati a senioribus et scribis
et principibus sacerdotum et occidi et tertia die resurgere. 22 (169, 6.) Et
adsumens eum Petrus coepit increpare illum dicens Absit a te, domine:
non erit tibi hoc. 23 Qui conversus dixit Petro Vade post me, satana:
scandalum es mihi, quia non sapis ea quae dei sunt sed ea quae ho-
minum. 24 (170, 2.) Tunc Iesus dixit discipulis suis Si quis vult post me
venire, abneget semet ipsum et tollat crucem suam et sequatur me.
25 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem
perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. 26 Quid enim prodest
homini si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum
patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27 (171, 10.) Fi-
lius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, et
tunc reddet unicuique secundum opus eius. 28 (172, 2.) Amen dico vobis,
sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant
filium hominis venientem in regno suo.

XVII.

1 Et post dies sex adsumsit Iesus Petrum et Iacobum et Iohannem
fratrem eius, et ducit illos in montem excelsum seorsum: 2 et transfi-
guratus est ante eos, et resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta au-
tem eius facta sunt alba sicut nix. 3 Et ecce apparuit illis Moses et
Helias cum eo loquentes. 4 Respondens autem Petrus dixit ad Iesum
Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi
unum et Mosi unum et Heliae unum. 5 Adhuc eo loquente, ecce nubis lucida
obumbravit eos, et ecce vox de nube dicens Hic est filius meus dile-
ctus, in quo mihi bene complacuit: ipsum audite. 6 Et audientes disci-
puli ceciderunt in faciem suam et timuerunt valde. 7 Et accessit Iesus

et tetigit eos dixitque eis Surgite et nolite timere. [8] Levantes autem
oculos suos neminem viderunt nisi solum Iesum. [9] Et descendentibus
illis de monte praecepit Iesus dicens Nemini dixeritis visionem donec
filius hominis a mortuis resurgat. [10] (173, 6.) Et interrogaverunt eum dis-
cipuli dicentes Quid ergo scribae dicunt quod Heliam oporteat primum
venire? [11] At ille respondens ait Helias quidem venturus est et restituet
omnia: [12] dico autem vobis quia Helias iam venit, et non cognoverunt
eum, sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt. Sic et filius hominis
passurus est ab eis. [13] Tunc intellexerunt discipuli quia de Iohanne ba-
ptista dixisset. [14] (174, 2.) Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum
homo genibus provolutis ante eum [15] dicens Domine, miserere filii mei,
quia lunaticus est et male patitur: nam saepe cadit in ignem et crebro
in aquam. [16] Et optuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum.
[17] Respondens Iesus ait O generatio incredula et perversa, quo usque ero
vobiscum? usque quo patiar vos? Afferte huc illum ad me. [18] Et in-
crepavit eum Iesus, et exiit ab eo daemonium, et curatus est puer ex
illa hora. [19] (175, 5.) Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto et dixe-
runt Quare nos non potuimus eicere illum? [20] Dicit illis Propter incre-
dulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut
granum sinapis, dicetis monti huic Transi hinc, et transibit, et nihil in-
possibile erit vobis. [21] Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem
et ieiunium. [22] (176, 2.) Conversantibus autem eis in Galilaea, dixit illis Ie-
sus Filius hominis tradendus est in manus hominum, [23] et occident eum,
et tertio die resurget. Et contristati sunt vehementer. [24] (177, 10.) Et cum
venissent Capharnaum, accesserunt qui didragma accipiebant ad Petrum
et dixerunt Magister vester non solvit didragma? [25] Ait Etiam. Et cum
intrasset domum, praevenit eum Iesus dicens Quid tibi videtur, Simon?
reges terrae a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab
alienis? [26] Et ille dixit Ab alienis. Dixit illi Iesus Ergo liberi sunt filii.
[27] Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare et mitte hamum, et
eum piscem qui primus ascenderit tolle, et aperto ore eius invenies sta-
terem: illum sumens da eis pro me et te.

XVIII.

[1] (178, 2.) In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes Quis pu-
tas maior est in regno caelorum? [2] Et advocans Iesus parvulum statuit
eum in medio eorum [3] et dixit Amen dico vobis, nisi conversi fueritis
et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regno caelorum. [4] Quicumque

ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno caelo-
rum: [5] et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me su-
scipit: [6 (179, 2.)] qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me
credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et de-
mergatur in profundum maris. [7] Vae mundo ab scandalis. Necesse est
enim ut veniant scandala, verum tamen vae homini per quem scandalum
venit. [8 (180, 6.)] Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide
eum et proice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel
clodum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem ae-
ternum. [9] Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proice abs te:
bonum tibi est uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem
mitti in gehennam ignis. [10 (181, 10.)] Videte ne contemnatis unum ex his
pusillis: dico enim vobis quia angeli eorum in caelis semper vident fa-
ciem patris mei qui in caelis est. [11] Venit enim filius hominis salvare
quod perierat. [12 (182, 5.)] Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves
et erraverit una ex eis, nonne relinquet nonaginta novem in montibus
et vadit quaerere eam quae erravit? [13] Et si contigerit ut inveniat eam,
amen dico vobis quia gaudebit super ea magis quam super nonaginta
novem quae non erraverunt. [14] Sic non est voluntas ante patrem ve-
strum qui in caelis est ut pereat unus de pusillis istis. [15 (183, 5.)] Si autem
peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum so-
lum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: [16 (184, 10.)] si autem non te
audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum testium
vel trium stet omne verbum. [17] Quod si non audierit eos, dic ecclesiae:
si autem et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.
[18 (185, 7.)] Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt
ligata et in caelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta
et in caelo. [19 (186, 10.)] Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consense-
rint super terram de omni re, quaecumque petierint, fiet illis a patre
meo qui in caelis est: [20] ubi enim sunt duo vel tres congregati in no-
mine meo, ibi sum in medio eorum. [21 (187, 5.)] Tunc accedens Petrus ad
eum dixit Domine, quoties peccabit in me frater meus et dimittam ei?
usque septies? [22] Dicit illi Iesus Non dico tibi usque septies, sed us-
que septuagies septies. [23 (188, 10.)] Ideo adsimilatum est regnum caelorum
homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis. [24] Et cum coe-
pisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat decem milia
talenta. [25] Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus
venundari et uxorem eius et filios et omnia quae habebat, et reddi de-
bitum. [26] Procedens autem servus ille orabat eum dicens Patientiam

habe in me, et omnia reddam tibi. 27 Misertus autem dominus servi
illius dimisit eum, et debitum dimisit ei. 28 Egressus autem servus ille
invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios, et te-
nens suffocabat eum dicens Redde quod debes. 29 Et procidens conser-
vus eius rogabat eum dicens Patientiam habe in me, et omnia reddam
tibi. 30 Ille autem noluit, sed abiit et misit eum in carcerem donec red-
deret debitum. 31 Videntes autem conservi eius quae fiebant contristati
sunt valde, et venerunt et narraverunt domino suo omnia quae facta
erant. 32 Tunc vocavit illum dominus suus et ait illi Serve nequam,
omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: 33 non ergo oportuit et
te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? 34 Et iratus
dominus eius tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet universum
debitum. 35 Sic et pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis
unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

XIX.

1 (189, 6.) Et factum est cum consummasset Iesus sermones istos, mi-
gravit a Galilaea et venit in fines Iudaeae trans Iordanen, 2 et secutae
sunt eum turbae multae, et curavit eos ibi. 3 Et accesserunt ad eum
Pharisaei temtantes eum et dicentes Si licet homini dimittere uxorem
suam quacumque ex causa? 4 Qui respondens ait eis Non legistis quia
qui fecit ab initio masculum et feminam fecit eos, 5 et dixit Propter
hoc dimittit homo patrem et matrem et adherebit uxori suae, et erunt
duo in carne una. 6 Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo
deus coniunxit, homo non separet. 7 Dicunt illi Quid ergo Moses man-
davit dari libellum repudii et dimittere? 8 Ait illis Quoniam Moses ad
duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio
autem non sic fuit. 9 (190, 2.) Dico autem vobis quia quicumque dimiserit
uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit, moechatur, et qui
dimissam duxerit, moechatur. 10 (191, 10.) Dicunt ei discipuli eius Si ita est
causa homini cum muliere, non expedit nubere. 11 Qui dixit Non omnes
capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi qui
de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt ab homi-
nibus, et sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum caelo-
rum. Qui potest capere capiat. 13 (192, 2.) Tunc oblati sunt ei parvuli ut
manus eis imponeret et oraret; discipuli autem increpabant eos. 14 Iesus
vero ait eis Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire: ta-
lium est enim regnum caelorum. 15 Et cum imposuisset eis manus, abiit

inde. 16 (193, 2.) Et ecce unus accedens ait illi Magister bone, quid boni
faciam ut habeam vitam aeternam? 17 Qui dixit ei Quid me interrogas
de bono? unus est bonus deus: si autem vis ad vitam ingredi, serva
mandata. 18 Dicit illi Quae? Iesus autem dixit Non homicidium facies,
non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices, 19 ho-
nora patrem et matrem, et diliges proximum tuum sicut te ipsum. 20 Dicit
illi adulescens Omnia haec custodivi: quid adhuc mihi deest? 21 (194, 2.) Ait
illi Iesus Si vis perfectus esse, vade vende quae habes et da pauperi-
bus, et habebis thesaurum in caelo, et veni sequere me. 22 (195, 2.) Cum
audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens mul-
tas possessiones. 23 Iesus autem dixit discipulis suis Amen dico vobis
quia dives difficile intrabit in regno caelorum. 24 Et iterum dico vobis,
facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in
regnum caelorum. 25 Auditis autem his discipuli mirabantur *dicentes
Quis ergo poterit salvus esse? 26 Aspiciens autem Iesus dixit illis Apud
homines hoc inpossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt.
27 Tunc respondens Petrus dixit ei Ecce nos reliquimus omnia et secuti
sumus te: quid ergo erit nobis? 28 (196, 10.) Iesus autem dixit illis Amen
dico vobis quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit
filius hominis in sede maiestatis suae, (197, 5.) sedebitis et vos super sedes
duodecim iudicantes duodecim tribus Israhel. 29 (198, 2.) Et omnis qui re-
liquit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxo-
rem aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et
vitam aeternam possidebit. 30 (199, 2.) Multi autem erunt primi novissimi,
et novissimi primi.

XX.

1 (200, 10.) Simile est enim regnum caelorum homini patri familias, qui exiit
primo mane conducere operarios in vineam suam. 2 Conventione autem fa-
cta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam. 3 Et egressus
circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, 4 et illis dixit Ite
et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. 5 Illi autem
abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit si-
militer. 6 Circa undecimam vero exiit et invenit alios stantes, et dicit
illis Quid hic statis tota die otiosi? 7 Dicunt ei Quia nemo nos con-
duxit. Dicit illis Ite et vos in vineam. 8 Cum sero autem factum esset,
dicit dominus vineae procuratori suo Voca operarios et redde illis mer-
cedem, incipiens a novissimis usque ad primos. 9 Cum venissent ergo

qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.
10 Venientes autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi:
acceperunt autem et ipsi singulos denarios. 11 Et accipientes murmura-
bant adversus patrem familias 12 dicentes Hi novissimi una hora fecerunt,
et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et aestus. 13 At
ille respondens uni eorum dixit Amice, non facio tibi iniuriam: nonne
ex denario convenisti mecum? 14 Tolle quod tuum est et vade: volo
autem et huic novissimo dare sicut et tibi. 15 Aut non licet mihi quod
volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? 16 Sic
erunt novissimi primi, et primi novissimi: multi sunt enim vocati, pauci
autem electi. 17 (201, 2.) Et ascendens Iesus Hierosolymis assumsit duode-
cim discipulos secreto et ait illis 18 Ecce ascendimus Hierosolymam, et
filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemna-
bunt eum morte, 19 et tradent eum gentibus ad deludendum et flagel-
landum et crucifigendum, et tertia die resurget. 20 (202, 6.) Tunc accessit
ad eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis adorans et petens ali-
quid ab eo. 21 Qui dixit ei Quid vis? Ait illi Dic ut sedeant hi duo filii
mei unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. 22 Re-
spondens autem Iesus dixit Nescitis quid petatis. Potestis bibere cali-
cem quem ego bibiturus sum? Dicunt Possumus. 23 Ait illis Calicem
quidem meum bibetis; sedere autem ad dexteram meam et sinistram
non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. 24 (203, 2.) Et
audientes decem indignati sunt de duobus fratribus. 25 Iesus autem vo-
cavit eos ad se et ait Scitis quia principes gentium dominantur eorum,
et qui maiores sunt potestatem exercent in eos. 26 Non ita erit inter
vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister,
27 et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus: 28 (204, 4.) sicut
filius hominis non venit ministrari, sed ministrare et dare animam suam
redemtionem pro multis. 29 (205, 2.) Et egredientibus illis ab Hiericho se-
cuta est eum turba multa. 30 Et ecce duo caeci sedentes secus viam
audierunt quia Iesus transiret, et clamaverunt dicentes Domine, miserere
nostri, filii David. 31 Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi
magis clamabant dicentes Domine, miserere nostri, filii David. 32 Et ste-
tit Iesus et vocavit eos, et ait Quid vultis ut faciam vobis? 33 Dicunt
illi Domine, ut aperiantur oculi nostri. 34 Misertus autem eorum Iesus
tetigit oculos eorum: et confestim viderunt et secuti sunt eum.

XX, 10 — 34.

XXI.

1 (206, 2.) Et cum appropinquassent Hierosolymis et venissent Bethfage
ad montem oliveti, tunc Iesus misit duos discipulos 2 dicens eis Ite in
castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam et
pullum cum ea: solvite et adducite mihi. 3 Et si quis vobis aliquid di-
xerit, dicite quia dominus his opus habet, et confestim dimittet eos.
4 (207, 7.) Hoc autem factum est ut impleretur quod dictum est per pro-
phetam dicentem 5 Dicite filiae Sion Ecce rex tuus venit tibi mansue-
tus et sedens super asinam et pullum *filium subiugalis. 6 (208, 2.) Euntes
autem discipuli fecerunt sicut praecepit illis Iesus, 7 et adduxerunt asi-
nam et pullum, et inposuerunt super eis vestimenta sua, et eum desu-
per sedere fecerunt. 8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua
in via, alii autem caedebant ramos de arboribus et sternebant in via;
9 (209, 1.) turbae autem quae praecedebant et quae sequebantur clamabant
dicentes Osanna filio David, benedictus qui venturus est in nomine do-
mini, osanna in altissimis. 10 (210, 10.) Et cum intrasset Hierosolymam,
commota est universa civitas dicens Quis est hic? 11 Populus autem
dicebat Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilaeae. 12 (211, 1.) Et intravit
Iesus in templum dei, et eiciebat omnes vendentes et ementes in tem-
plo, et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas ever-
tit, 13 et dicit eis Scriptum est Domus mea domus orationis vocabitur:
vos autem fecistis illam speluncam latronum. 14 (212, 10.) Et accesserunt ad
eum caeci et claudi in templo, et sanavit eos. 15 (213, 5.) Videntes autem
principes sacerdotum et scribae mirabilia quae fecit, et pueros claman-
tes in templo et dicentes Osanna filio David, indignati sunt 16 et dixe-
runt ei Audis quid isti dicant? Iesus autem dicit eis Utique: numquam
legistis quia ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem? 17 (214, 6.) Et
relictis illis abiit foras extra civitatem in Bethaniam, ibique mansit.
18 Mane autem revertens in civitatem esuriit, 19 et videns fici arborem
unam secus viam venit ad eam, et nihil invenit in ea nisi folia tantum.
Et ait illi Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta
est continuo ficulnea. 20 Et videntes discipuli mirati sunt dicentes Quo-
modo continuo aruit? 21 (215, 6.) Respondens autem Iesus ait eis Amen dico
vobis, si habueritis fidem et non haesitaveritis, non solum de ficulnea
facietis, sed et si monti huic dixeritis Tolle et iacta te in mare, fiet:
22 (216, 4.) et omnia quaecumque petieritis in oratione credentes accipietis.
23 (217, 2.) Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem prin-
cipes sacerdotum et seniores populi dicentes In qua potestate haec facis?

et quis tibi dedit hanc potestatem? [24] Respondens Iesus dixit illis In-
terrogabo vos et ego unum sermonem, quem si dixeritis mihi, et ego
vobis dicam in qua potestate haec facio. [25] Baptismum Iohannis unde
erat? e caelo an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes
[26] Si dixerimus E caelo, dicet nobis Quare ergo non credidistis illi? si au-
tem dixerimus Ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habent Io-
hannen sicut prophetam. [27] Et respondentes Iesu dixerunt Nescimus.
Ait illis et ipse Nec ego dico vobis in qua potestate haec faciam.
[28] (218, 10.) Quid autem vobis videtur? Homo habebat duos filios, et acce-
dens ad primum dixit Filii, vade hodie operare in vinea mea. [29] Ille
autem respondens ait Nolo; postea autem paenitentia motus abiit. [30] Ac-
cedens autem ad alterum dixit similiter. At ille respondens ait Eo, do-
mine; et non ibit. [31] Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt
Novissimus. Dicit illis Iesus Amen dico vobis quia publicani et mere-
trices praecedent vos in regno dei. [32] Venit enim ad vos Iohannes in
via iustitiae, et non credidistis ei: publicani autem et meretrices credi-
derunt ei, vos autem videntes nec paenitentiam habuistis postea ut cre-
deretis ei. [33] (219, 2.) Aliam parabolam audite. Homo erat pater familias
qui plantavit vineam, et saepe circumdedit ei et fodit in ea torcular et
aedificavit turrem, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est.
[34] Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad
agricolas ut acciperent fructus eius. [35] Et agricolae adprehensis servis
eius alium caeciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. [36] Ite-
rum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. [37] No-
vissime autem misit ad eos filium suum dicens Verebuntur filium meum.
[38] Agricolae autem videntes filium dixerunt intra se Hic est heres: ve-
nite occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. [39] Et apprehensum
eum eiecerunt extra vineam et occiderunt. [40] Cum ergo venerit domi-
nus vineae, quid faciet agricolis illis? [41] Aiunt illi Malos male perdet,
et vineam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.
[42] Dicit illis Iesus Numquam legistis in scripturis Lapidem quem repro-
baverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli; a domino factum
est istud, et est mirabile in oculis nostris? [43] Ideo dico vobis quia au-
feretur a vobis regnum dei et dabitur genti facienti fructus eius. [44] Et
qui ceciderit super lapidem istum confringetur: super quem vero ceciderit,
conteret eum. [45] (220, 1.) Et cum audissent principes sacerdotum et Phari-
saei parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret: [46] et quaerentes
eum tenere timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

XXII.

1 (221. 5.) Et respondens Iesus dixit iterum in parabolis eis, dicens, 2 Si-
mile factum est regnum caelorum homini regi qui fecit nuptias filio suo:
3 Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire.
4 Iterum misit alios servos dicens Dicite invitatis Ecce prandium meum
paravi, tauri mei et altilia occisa et omnia parata: venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt, et abierunt alius in villam suam, alius vero ad
negotiationem suam. 6 Reliqui vero tenuerunt servos eius et contumelia
adfectos occiderunt. 7 Rex autem cum audisset iratus est, et missis ex-
ercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.
8 Tunc ait servis suis Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati erant
non fuerunt digni. 9 Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inve-
neritis vocate ad nuptias. 10 Et egressi servi eius in vias congregave-
runt omnes quos invenerunt, malos et bonos, et impletae sunt nuptiae
discumbentium. 11 (222. 10.) Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit
ibi hominem non vestitum veste nuptiali, 12 et ait illi Amice, quomodo huc
intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. 13 Tunc dixit rex
ministris Ligatis pedibus eius et manibus mittite eum in tenebras exte-
riores: ibi erit fletus et stridor dentium. 14 Multi autem sunt vocati,
pauci vero electi. 15 (223. 2.) Tunc abeuntes Pharisaei consilium inierunt ut
caperent eum in sermone. 16 Et mittunt ei discipulos suos cum Hero-
dianis dicentes Magister, scimus quia verax es et viam dei in veritate
doces, et non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam ho-
minum: 17 dic ergo nobis quid tibi videatur, licet censum dari Caesari
an non? 18 Cognita autem Iesus nequitia eorum ait Quid me temtatis,
hypocritae? 19 Ostendite mihi nomisma census. At illi optulerunt ei de-
narium. 20 Et ait illis Iesus Cuius est imago haec et suprascriptio?
21 Dicunt ei Caesaris. Tunc ait illis Reddite ergo quae sunt Caesaris
Caesari, et quae sunt dei deo. 22 Et audientes mirati sunt, et relicto eo
abierunt. 23 In illo die accesserunt ad eum Sadducaei, qui dicunt non
esse resurrectionem, et interrogaverunt eum 24 dicentes Magister, Moses
dixit Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxo-
rem illius et suscitet semen fratri suo. 25 Erant autem apud nos septem
fratres: et primus uxore ducta defunctus est, et non habens semen re-
liquit uxorem suam fratri suo. 26 Similiter secundus et tertius, usque
ad septimum. 27 Novissime autem omnium et mulier defuncta est. 28 In
resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? omnes enim habuerunt
eam. 29 Respondens autem Iesus ait illis Erratis, nescientes scripturas

neque virtutem dei. [30] In resurrectione enim neque nubent neque nuben-
tur, sed sunt sicut angeli dei in caelo. [31] De resurrectione autem mor-
tuorum non legistis quod dictum est a deo dicente vobis [32] Ego sum
deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob? Non est deus mortuorum sed
viventium. [33] Et audientes turbae mirabantur in doctrina eius. [34] (224,6.) Pha-
risaei autem audientes quod silentium inposuisset Sadducaeis, convene-
runt in unum, [35] et interrogavit eum unus ex eis legis doctor temtans
eum [36] Magister, quod est mandatum magnum in lege? [37] Ait illi Iesus
Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et
in tota mente tua. [38] Hoc est enim maximum et primum mandatum.
[39] Secundum autem simile est huic Diliges proximum tuum sicut te ipsum.
[40] In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetae. [41] (225,2.) Con-
gregatis autem Pharisaeis interrogavit eos Iesus [42] dicens Quid vobis
videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei David. [43] Ait illis Quo-
modo ergo David in spiritu vocat eum dominum dicens [44] Dixit domi-
nus domino meo Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos sca-
billum pedum tuorum? [45] Si ergo David vocat eum dominum, quomodo
filius eius est? [46] (226,2.) Et nemo poterat respondere ei verbum, neque
ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

XXIII.

[1] (227,10.) Tunc Iesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos [2] di-
cens Super cathedram Mosi sederunt scribae et Pharisaei: [3] omnia ergo
quaecumque dixerint vobis servate et facite; secundum opera vero eo-
rum nolite facere: dicunt enim et non faciunt. [4] (228,5.) Alligant autem
onera gravia et inportabilia et inponunt in umeros hominum, digito
autem suo nolunt ea movere. [5] (229,2.) Omnia vero opera sua faciunt ut
videantur ab hominibus: dilatant enim philacteria sua et magnificant
fimbrias: [6] amant enim primos recubitus in caenis et primas cathedras
in synagogis [7] et salutationes in foro et vocari ab hominibus rabbi.
[8] (230,10.) Vos autem nolite vocari rabbi: unus enim est magister ve-
ster, omnes autem vos fratres estis. [9] Et patrem nolite vocare vobis
super terram: unus enim est pater vester qui in caelis est. [10] Nec vo-
cemini magistri, quia magister vester unus est Christus. [11] (231,5.) Qui maior
est vestrum, erit minister vester: [12] qui autem se exaltaverit humiliabi-
tur, et qui se humiliaverit exaltabitur. [13] (232,5.) Vae autem vobis, scribae
et Pharisaei hypocritae, quia clauditis regnum caelorum ante homines:
vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. [15] (233,10.) Vae vobis,
scribae et Pharisaei hypocritae, quia circuitis mare et aridam ut faciatis

unum proselytum, et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennae du-
plo quam vos. 16 Vae vobis, duces caeci qui dicitis Quicumque iurave-
rit per templum, nihil est; qui autem iuraverit in aurum templi, debet.
17 Stulti et caeci, quid enim maius est, aurum an templum quod sancti-
ficat aurum? 18 Et quicumque iuraverit in altare, nihil est; qui autem
iuraverit in dono quod est super illud, debet. 19 Caeci, quid enim maius
est, donum an altare quod sanctificat donum? 20 Qui ergo iurat in al-
tare, iurat in eo et in omnibus quae super illud sunt: 21 et qui iura-
verit in templo, iurat in illo et in eo qui inhabitat in ipso: 22 et qui iurat
in caelo, iurat in throno dei et in eo qui sedet super eum. 23 (234,5.) Vae
vobis, scribae et Pharisaei hypocritae, quia decimatis mentam et anethum
et cyminum, et reliquistis quae graviora sunt legis, iudicium et miseri-
cordiam et fidem: haec oportuit facere et illa non omittere. 24 Duces
caeci, excolantes culicem, camelum autem gluttientes. 25 (236,5.) Vae vobis,
scribae et Pharisaei hypocritae, quia mundatis quod deforis est calicis
et parapsidis, intus autem pleni sunt rapina et inmunditia. 26 Pharisee
caece, munda prius quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat et id
quod deforis est mundum. 27 (237,5.) Vae vobis scribae et Pharisaei hy-
pocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae aforis parent ho-
minibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni
spurcitia. 28 Sic et vos aforis quidem paretis hominibus iusti, intus au-
tem pleni estis hypocrisi et iniquitate. 29 (238,5.) Vae vobis, scribae et
Pharisaei hypocritae, qui aedificatis sepulchra prophetarum et ornatis
monumenta iustorum, 30 et dicitis Si fuissemus in diebus patrum nostro-
rum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. 31 Itaque te-
stimonio estis vobismet ipsis quia filii estis eorum qui prophetas occi-
derunt. 32 (239,10.) Et vos implete mensuram patrum vestrorum. 33 Serpentes
genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennae? 34 (240,5.) Ideo
ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas, ex illis occi-
detis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris et per-
sequimini de civitate in civitatem, 35 ut veniat super vos omnis sanguis
iustus qui effusus est super terram, a sanguine Abel iusti usque ad
sanguinem Zachariae filii Barachiae, quem occidistis inter templum et
altare. 36 Amen dico vobis, venient haec omnia super generationem
istam. 37 (241,5.) Hierusalem Hierusalem, quae occidis prophetas et lapidas
eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemad-
modum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti. 38 Ecce re-
linquitur vobis domus vestra deserta. 39 Dico enim vobis, non me vi-
debitis amodo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine domini.

XXIII, 16 — 39.

XXIV.

1 (242, 2.) Et egressus Iesus de templo ibat, et accesserunt discipuli eius
ut ostenderent ei aedificationes templi. 2 Ipse autem respondens dixit
eis Videtis haec omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super
lapidem qui non destruatur. 3 (243, 2.) Sedente autem eo super montem
oliveti accesserunt ad eum discipuli secreto dicentes Dic nobis quando
haec erunt, et quod signum adventus tui et consummationis saeculi?
4 Et respondens Iesus dixit eis Videte ne quis vos seducat. 5 Multi enim
venient in nomine meo dicentes Ego sum Christus, et multos seducent.
6 Audituri enim estis proelia et opiniones proeliorum: videte ne turbe-
mini; oportet enim haec fieri, sed nondum est finis. 7 Consurget enim
gens in gentem et regnum in regnum, et erunt pestilentiae et fames et
terrae motus per loca. 8 Haec autem omnia initia sunt dolorum. 9 (244, 1.) Tunc
tradent vos in tribulatione et occident vos, et eritis odio omnibus gen-
tibus propter nomen meum. 10 (245, 10.) Et tunc scandalizabuntur multi et
invicem tradent et odio habebunt invicem. 11 Et multi pseudoprophetae
surgent et seducent multos. 12 Et quoniam abundabit iniquitas, refrige-
scet caritas multorum. 13 Qui autem perseveraverit usque in finem, hic
salvus erit. 14 (246, 6.) Et praedicabitur hoc evangelium regni in universo
orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.
15 (247, 6.) Cum ergo videritis abominationem desolationis, quae dicta est a
Danihele propheta, stantem in loco sancto: qui legit intellegat: 16 (248, 2.) tunc
qui in Iudaea sunt fugiant ad montes, 17 et qui in tecto non descendat
tollere aliquid de domo sua, 18 et qui in agro non revertatur tollere
tunicam suam. 19 (249, 2.) Vae autem praegnatibus et nutrientibus in illis
diebus. 20 (250, 6.) Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sabbato:
21 (251, 2.) erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi
usque modo neque fiet; 22 (252, 6.) et nisi breviati fuissent dies illi, non
fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.
23 (253, 2.) Tunc si quis vobis dixerit Ecce hic Christus aut illic: nolite cre-
dere. 24 (254, 6.) Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt
signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest,
etiam electi. 25 Ecce praedixi vobis. 26 (255, 5.) Si ergo dixerint vobis
Ecce in deserto est, nolite exire: Ecce in penetralibus, nolite credere.
27 (256, 5.) Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem,
ita erit et adventus filii hominis. 28 (257, 5.) Ubicumque fuerit corpus, illuc
congregabuntur aquilae. 29 (258, 2.) Statim autem post tribulationem dierum
illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent

de caelo, et virtutes caelorum commovebuntur: 30 et tunc parebit si-
gnum filii hominis in caelo, (259, 2.) et tunc plangent omnes tribus terrae,
et videbunt filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute multa
et maiestate. 31 Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et con-
gregabunt electos eius a quattuor ventis a summis caelorum usque ad
terminos eorum. 32 Ab arbore autem fici discite parabolam. Cum iam
ramus eius tener fuerit et folia nata, scitis quia prope est aestas: 33 ita
et vos cum videritis haec omnia, scitote quia prope est in ianuis. 34 Amen
dico vobis quia non praeteribit haec generatio donec omnia haec fiant.
35 Caelum et terra transibunt, verba vero mea non praeteribunt. 36 (260, 6.) De
die autem illa et hora nemo scit, neque angeli caelorum, nisi pater so-
lus. 37 (261, 5.) Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus filii hominis.
38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nu-
bentes et nuptum tradentes, usque ad eum diem quo intravit in arcam
Noe, 39 et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes, ita erit
et adventus filii hominis. 40 (262, 5.) Tunc duo erunt in agro: unus adsu-
metur, et unus relinquetur; 41 duae molentes in mola: una adsumetur,
et una relinquetur. 42 (263, 6.) Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus
vester venturus sit. 43 (264, 2.) Illud autem scitote, quoniam si sciret pater
familias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique et non sineret per-
fodiri domum suam. 44 Ideo et vos estote parati, quia qua nescitis hora
filius hominis venturus est. 45 (265, 5.) Quis putas est fidelis servus et pru-
dens, quem constituit dominus suus supra familiam suam, ut det illis ci-
bum in tempore? 46 (266, 5.) Beatus ille servus quem cum venerit *dominus
invenerit sic facientem. 47 Amen dico vobis quoniam super omnia bona
sua constituet eum. 48 (267, 5.) Si autem dixerit malus servus ille in corde
suo Moram facit dominus meus venire, 49 et coeperit percutere conser-
vos suos, manducet autem et bibat cum ebriis: 50 veniet dominus servi
illius in die qua non sperat et hora qua ignorat, 51 et dividet eum, par-
temque eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus et stridor dentium.

XXV.

1 (268, 10.) Tunc simile erit regnum caelorum decem virginibus, quae ac-
cipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponsae. 2 Quinque
autem ex eis erant fatuae, et quinque prudentes: 3 sed quinque fatuae
acceptis lampadibus non sumserunt oleum secum, 4 prudentes vero ac-
ceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. 5 Moram autem faciente
sponso dormitaverunt omnes et dormierunt. 6 Media autem nocte clamor

factus est Ecce sponsus venit, exite obviam ei. [7] Tunc surrexerunt omnes
virgines illae et ornaverunt lampades suas. [8] Fatuae autem sapientibus
dixerunt Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae extinguntur.
[9] Responderunt prudentes dicentes Ne forte non sufficiat nobis et vobis,
ite potius ad vendentes et emite vobis. [10] Dum autem irent emere, ve-
nit sponsus, et quae paratae erant intraverunt cum eo ad nuptias, et
clausa est ianua. [11] Novissime veniunt et reliquae virgines dicentes Do-
mine domine, aperi nobis. [12] At ille respondens ait Amen dico vobis,
nescio vos. [13] Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. [14] (269, 2.) Sicut
enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona
sua, [15] (270, 5.) et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum,
unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. [16] Abiit
autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis et lucratus
est alia quinque. [17] Similiter qui duo acceperat lucratus est alia duo.
[18] Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terra et abscondit pecu-
niam domini sui. [19] Post multum vero temporis venit dominus servorum
illorum et posuit rationem cum eis. [20] Et accedens qui quinque talenta
acceperat optulit alia quinque talenta, dicens Domine, quinque talenta
mihi tradidisti, et ecce alia quinque superlucratus sum. [21] Ait illi domi-
nus eius Euge bone serve et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, su-
per multa te constituam: intra in gaudium domini tui. [22] Accessit autem
et qui duo talenta acceperat et ait Domine, duo talenta tradidisti mihi,
ecce alia duo lucratus sum. [23] Ait illi dominus eius Euge bone serve
et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra
in gaudium domini tui. [24] Accedens autem et qui unum talentum acce-
perat ait Domine, scio quia homo durus es, et metis ubi non seminasti,
et congregas ubi non sparsisti: [25] et timens abii et abscondi talentum
tuum in terra: ecce habes quod tuum est. [26] Respondens autem domi-
nus eius dixit ei Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non se-
mino, et congrego ubi non sparsi? [27] oportuit ergo te mittere pecuniam
meam nummulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum est
cum usura. [28] Tollite itaque ab eo talentum, et date ei qui habet de-
cem talenta. [29] (271, 2.) Omni enim habenti dabitur et abundabit; ei autem
qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. [30] (272, 5.) Et in-
utilem servum eicite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor
dentium. [31] (273, 10.) Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, et
omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suae, [32] et
congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem
sicut pastor segregat oves ab haedis, [33] et statuet oves quidem a dextris

suis, haedos autem a sinistris. 34 Tunc dicet rex his qui a dextris eius
erunt Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a
constitutione mundi. 35 Esurivi enim et dedistis mihi manducare, sitivi
et dedistis mihi bibere, hospes eram et collexistis me, 36 nudus et ope-
ruistis me, infirmus et visitastis me, in carcere et venistis ad me. 37 Tunc
respondebunt ei iusti dicentes Domine, quando te vidimus esurientem et
pavimus, sitientem et dedimus tibi potum? 38 Quando autem te vidimus
hospitem et colleximus te, aut nudum et cooperuimus? 39 Aut quando
te vidimus infirmum et in carcere, et venimus ad te? 40 Et respondens
rex dicet illis Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus
meis minimis, mihi fecistis. 41 Tunc dicet et his qui a sinistris erunt
Discedite a me maledicti in ignem aeternum qui praeparatus est dia-
bolo et angelis eius. 42 Esurivi enim et non dedistis mihi manducare,
sitivi et non dedistis mihi potum, 43 hospes eram et non collexistis me,
nudus et non operuistis me, infirmus et in carcere et non visitastis me.
44 Tunc respondebunt et ipsi dicentes Domine, quando te vidimus esurien-
tem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum vel in carcere,
et non ministravimus tibi? 45 Tunc respondebit illis dicens Amen dico
vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. 46 Et
ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.

XXVI.

1 (274, 1.) Et factum est cum consummasset Iesus sermones hos omnes,
dixit discipulis suis 2 Scitis quia post biduum pascha fiet, et filius ho-
minis tradetur ut crucifigatur. 3 (275, 6.) Tunc congregati sunt principes sa-
cerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui diceba-
tur Caiaphas, 4 et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent et occiderent.
5 Dicebant autem Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.
6 (276, 1.) Cum autem esset Iesus in Bethania in domo Simonis leprosi, 7 ac-
cessit ad eum mulier habens alabastrum ungenti pretiosi, et effudit su-
per caput ipsius recumbentis. 8 Videntes autem discipuli indignati sunt
dicentes Ut quid perditio haec? 9 Potuit enim istud venundari multo et
dari pauperibus. 10 Sciens autem Iesus ait illis Quid molesti estis mu-
lieri? opus bonum operata est in me. 11 Nam semper pauperes habetis
vobiscum, me autem non semper habetis. 12 (277, 4.) Mittens enim haec un-
gentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit. 13 Amen dico
vobis, ubicumque praedicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, di-
cetur et quod haec fecit in memoriam eius. 14 (278, 2.) Tunc abiit unus de

duodecim, qui dicebatur Iudas Scariot, ad principes sacerdotum 15 et ait
illis Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constitue-
runt ei triginta argenteos. 16 Et exinde quaerebat oportunitatem ut eum
traderet. 17 Prima autem azymorum accesserunt discipuli ad Iesum di-
centes Ubi vis paremus tibi comedere pascha? 18 At Iesus dixit Ite in
civitatem ad quendam et dicite ei Magister dicit Tempus meum prope
est, apud te facio pascha cum discipulis meis. 19 Et fecerunt discipuli
sicut constituit illis Iesus, et paraverunt pascha. 20 Vespere autem facto
discumbebat cum duodecim discipulis, 21 (279, 4.) et edentibus illis dixit Amen
dico vobis quia unus vestrum me traditurus est. 22 (280, 1.) Et contristati
valde coeperunt singuli dicere Numquid ego sum, domine? 23 (281, 2.) At
ipse respondens ait Qui intingit mecum manum * in parapside, hic me
tradet. 24 Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de illo; (282, 6.) vae
autem homini illi per quem filius hominis traditur: bonum erat ei si
natus non fuisset homo ille. 25 (283, 10.) Respondens autem Iudas, qui tra-
didit eum, dixit Numquid ego sum, rabbi? ait illi Tu dixisti. 26 (284, 1.) Ce-
nantibus autem eis accepit Iesus panem et benedixit ac fregit deditque
discipulis suis et ait Accipite et comedite: hoc est corpus meum. 27 (285, 2.) Et
accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens Bibite ex hoc omnes:
28 hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effunditur
in remissionem peccatorum. 29 Dico autem vobis, non bibam a modo de
hoc genimine vitis usque in diem cum illum bibam vobiscum novum in
regno patris mei. 30 (286, 6.) Et hymno dicto exierunt in montem oliveti.
31 (287, 4.) Tunc dicit illis Iesus Omnes vos scandalum patiemini in me in
ista nocte: (288, 6.) scriptum est enim Percutiam pastorem, et dispargentur
oves gregis. 32 Postquam autem resurrexero, praecedam vos in Gali-
laeam. 33 (289, 1.) Respondens autem Petrus ait illi Etsi omnes scandalizati
fuerint in te, ego numquam scandalizabor. 34 Ait illi Iesus Amen dico
tibi quia in hac nocte ante quam gallus cantet ter me negabis. 35 (290, 6.) Ait
illi Petrus Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter
et omnes discipuli dixerunt. 36 (291, 1.) Tunc venit Iesus cum illis in villam
quae dicitur Gesemani, (292, 6.) et dixit discipulis suis Sedete hic donec
vadam illuc et orem. 37 Et adsumto Petro et duobus filiis Zebedaei
coepit contristari et mestus esse. 38 (293, 4.) Tunc ait illis Tristis est anima
mea usque ad mortem: sustinete hic et vigilate mecum. 39 (294, 1.) Et pro-
gressus pusillum procidit in faciem suam orans et dicens Pater, si pos-
sibile est transeat calix iste: (295, 1.) verum tamen non sicut ego volo sed
sicut tu. 40 (296, 2.) Et venit ad discipulos et invenit eos dormientes, et di-
cit Petro Sic non potuistis una hora vigilare mecum? 41 Vigilate et orate

ut non intretis in temtationem: [(297,4.)] spiritus quidem promtus est, caro
autem infirma. [42 (298,6.)] Iterum secundo abiit et oravit dicens Pater mi,
si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. [43] Et
venit iterum et invenit eos dormientes; erant enim oculi eorum gravati.
[44] Et relictis illis iterum abiit et oravit tertio eundem sermonem dicens.
[45 (299,4.)] Tunc venit ad discipulos suos et dicit illis Dormite iam et requie-
scite: ecce appropinquavit hora, et filius hominis tradetur in manus pec-
catorum. [46] Surgite, eamus: ecce adpropinquavit qui me tradit. [47 (300,1.)] Ad-
huc ipso loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, et cum eo turba
multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senio-
ribus populi. [48 (301,2.)] Qui autem tradidit eum, dedit illis signum dicens
Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. [49] Et confestim ac-
cedens ad Iesum dixit Have rabbi, et osculatus est eum. [50] Dixitque illi
Iesus Amice, ad quod venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in
Iesum et tenuerunt eum. [51 (302,1.)] Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu
extendens manum exemit gladium suum, et percutiens servum principis
sacerdotum amputavit auriculam eius. [52 (303,10.)] Tunc ait illi Iesus Con-
verte gladium tuum in locum suum: omnes enim qui acceperint gladium
gladio peribunt. [53] An putas quia non possum rogare patrem meum, et
exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum? [54] Quo-
modo ergo implebuntur scripturae quia sic oportet fieri? [55 (304,1.)] In illa
hora dixit Iesus turbis Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fu-
stibus comprehendere me: cotidie apud vos sedebam docens in templo,
et non me tenuistis. [56 (305,6.)] Hoc autem totum factum est ut implerentur
scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. [57 (306,1.)] At
illi tenentes Iesum duxerunt ad Caiaphan principem sacerdotum, ubi scri-
bae et seniores convenerant. [58 (307,4.)] Petrus autem sequebatur eum a
longe usque in atrium principis sacerdotum: et ingressus intro sedebat
cum ministris ut videret finem. [59 (308,2.)] Principes autem sacerdotum et
omne concilium quaerebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum
morti traderent, [60] et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent:
[(309,6.)] novissime autem venerunt duo falsi testes [61] et dixerunt Hic dixit Pos-
sum destruere templum dei et post triduum aedificare illud. [62] Et sur-
gens princeps sacerdotum ait illi Nihil respondis ad ea quae isti adver-
sum te testificantur? [63] Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum
ait illi Adiuro te per deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius
dei. [64 (310,1.)] Dicit illi Iesus Tu dixisti: verum tamen dico vobis, a modo
videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis et venientem in nu-
bibus caeli. [65 (311,6.)] Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens

Blasphemavit: (312,2.) quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis
blasphemiam. 66 Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt Reus est
mortis. 67 (313,1.) Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis eum ceciderunt,
alii autem palmas in faciem ei dederunt, 68 dicentes Prophetiza nobis,
Christe, quis est qui te percussit? 69 (314,1.) Petrus vero sedebat foris in
atrio, et accessit ad eum una ancilla dicens Et tu cum Iesu Galilaeo eras.
70 At ille negavit coram omnibus dicens Nescio * quod dicis. 71 (315, 1.) Ex-
eunte autem illo ianuam vidit eum alia et ait his qui erant ibi Et hic
erat cum Iesu Nazareno. 72 Et iterum negavit cum iuramento quia non
novi hominem. 73 Et post pusillum accesserunt qui stabant et dixerunt
Petro Vere et tu ex illis es: nam et loquella tua manifestum te facit.
74 Tunc coepit detestari et iurare quia non novisset hominem. Et conti-
nuo gallus cantavit. 75 (316,2.) Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod
dixerat Prius quam gallus cantet ter me negabis, et egressus foras plo-
ravit amare.

XXVII.

1 (317,2.) Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdo-
tum et seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderent. 2 (318,1.) Et
vinctum adduxerunt eum et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. 3 (319,10.) Tunc
videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, paenitentia ductus
rettulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus 4 dicens
Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt Quid ad nos? tu
videris. 5 Et proiectis argenteis in templo recessit, et abiens laqueo se
suspendit. 6 Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt Non
licet mittere eos in corbanan, quia pretium sanguinis est. 7 Consilio au-
tem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum.
8 Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, ager sanguinis, usque
in hodiernum diem. 9 Et tunc impletum est quod dictum est per Hiere-
miam prophetam dicentem Et acceperunt triginta argenteos pretium ap-
pretiati quem appretiaverunt a filiis Israhel, 10 et dederunt eos in agrum
figuli, sicut constituit mihi dominus. 11 (320,1.) Iesus autem stetit ante prae-
sidem, et interrogavit eum praeses dicens Tu es rex Iudaeorum? Dicit
ei Iesus Tu dicis. 12 (321,4.) Et cum accusaretur a principibus sacerdotum
et senioribus, nihil respondit. 13 Tunc dicit illi Pilatus Non audis quanta
adversum te dicant testimonia? 14 Et non respondit ei ad ullum verbum,
ita ut miraretur praeses vehementer. 15 (322,2.) Per diem autem sollemnem
consueverat praeses dimittere populo unum vinctum quem voluissent.

16 (323,4.) Habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barabbas.
17 Congregatis ergo illis dixit Pilatus Quem vultis dimittam vobis, Barab-
ban an Iesum qui dicitur Christus? 18 Sciebat enim quod per invidiam
tradidissent eum. 19 (324,10.) Sedente autem illo pro tribunali misit ad il-
lum uxor eius dicens Nihil tibi et iusto illi: multa enim passa sum ho-
die per visum propter eum. 20 (325,1.) Princeps autem sacerdotum et se-
niores persuaserunt populis ut peterent Barabban, Iesum vero perderent.
21 Respondens autem praeses ait illis Quem vultis vobis de duobus di-
mitti? At illi dixerunt Barabban. 22 (326,1.) Dicit illis Pilatus Quid igitur
faciam de Iesu qui dicitur Christus? 23 Dicunt omnes Crucifigatur. Ait
illis praeses Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes Cru-
cifigatur. 24 (327,10.) Videns autem Pilatus quia nihil proficeret sed magis
tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo dicens Innocens
ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. 25 Et respondens universus
populus dixit Sanguis eius super nos et super filios nostros. 26 (328,1.) Tunc
dimisit illis Barabban, Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifige-
retur. 27 (329,4.) Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio con-
gregaverunt ad eum universam cohortem: 28 et exuentes eum clamydem
coccineam circumdederunt ei, 29 et plectentes coronam de spinis posue-
runt super caput eius et harundinem in dextera eius, et genu flexo ante
eum inludebant dicentes Have rex Iudaeorum. 30 (330,6.) Et exspuentes
in eum acceperunt harundinem et percutiebant caput eius. 31 Et post
quam inluserunt ei, exuerunt eum clamyde et induerunt eum vestimen-
tis eius, et duxerunt eum ut crucifigerent. 32 (331,1.) Exeuntes autem in-
venerunt hominem Cyreneum nomine Simonem: hunc angariaverunt ut
tolleret crucem eius. 33 (332,1.) Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha,
quod est calvariae locus. 34 (333,4.) Et dederunt ei vinum bibere cum felle
mixtum, et cum gustasset noluit bibere. 35 (334,1.) Postquam autem cruci-
fixerunt eum, diviserunt vestimenta eius sortem mittentes, ut impleretur
quod dictum est per prophetam Diviserunt sibi vestimenta mea, et super
vestem meam miserunt sortem. 36 Et sedentes servabant eum. 37 (335,1.) Et
inposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam Hic est Iesus rex
Iudaeorum. 38 (336,1.) Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a
dextris et unus a sinistris. 39 (337,6.) Praetereuntes autem blasphemabant
eum, moventes capita sua 40 et dicentes Qui destruebat templum dei et
in triduo illud reaedificabat: salva temet ipsum: si filius dei es, descende
de cruce. 41 (338,2.) Similiter et principes sacerdotum inludentes cum scri-
bis et senioribus dicentes 42 Alios salvos fecit, se ipsum non potest
salvum facere: si rex Israhel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei.

43 Confidet in deo: liberet nunc eum si vult; dixit enim quia dei filius
sum. 44 (339, 2.) Id ipsum autem et latrones qui *crucifixi erant cum eo
inproperabant ei. 45 (340, 2.) A sexta autem hora tenebrae factae sunt super
universam terram usque ad horam nonam. 46 (341, 6.) Circa horam vero
nonam clamavit Iesus voce magna dicens Heli heli lema sabacthani, hoc
est Deus meus deus meus, ut quid dereliquisti me? 47 Quidam autem
illic stantes et audientes dicebant Heliam vocat iste. 48 (342, 2.) Et continuo
currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto et inposuit ha-
rundini, et dabat ei bibere. 49 Ceteri vero dicebant Sine videamus an
veniat Helias liberans eum. 50 (343, 1.) Iesus autem iterum clamans voce
magna emisit spiritum. 51 (344, 2.) Et ecce velum templi scissum est in duas
partes a summo usque deorsum, (345, 10.) et terra mota est, et petrae
scissae sunt, 52 et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum
qui dormierant surrexerunt. 53 Et exeuntes de monumentis post resur-
rectionem eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis.
54 (346, 2.) Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Iesum, viso ter-
rae motu et his quae fiebant, timuerunt valde dicentes Vere dei filius
erat iste. 55 (347, 6.) Erant autem ibi mulieres multae a longe, quae secu-
tae erant Iesum a Galilaea ministrantes ei: 56 inter quas erat Maria
Magdalene, et Maria Iacobi et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedaei.
57 (348, 1.) Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives ab Ari-
mathia, nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu: 58 hic accessit
ad Pilatum et petit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.
59 (349, 1.) Et accepto corpore Ioseph involvit illud in sindone munda, 60 et
posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra, et advol-
vit saxum magnum ad ostium monumenti et abiit. 61 (350, 6.) Erat autem ibi
Maria Magdalene et altera Maria, sedentes contra sepulchrum. 62 (351, 10.) Al-
tera autem die, quae est post parasceven, convenerunt principes sacer-
dotum et Pharisaei ad Pilatum 63 dicentes Domine, recordati sumus quia
seductor ille dixit adhuc vivens Post tres dies resurgam. 64 Iube ergo
custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli
eius et furentur eum et dicant plebi Surrexit a mortuis, et erit novissi-
mus error peior priore. 65 Ait illis Pilatus Habetis custodiam: ite custo-
dite sicut scitis. 66 Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes
lapidem cum custodibus.

XXVIII.

1 (352, 1.) Vespere autem sabbati, quae lucescit in prima sabbati, venit
Maria Magdalene et altera Maria videre sepulchrum. 2 Et ecce terrae motus

factus est magnus: angelus enim domini descendit de caelo et accedens
revolvit lapidem, et sedebat super eum: 3 erat enim aspectus eius sicut
fulgur et vestimentum eius sicut nix. 4 Prae timore autem eius exterriti
sunt custodes et facti sunt velut mortui. 5 (353, 2.) Respondens autem an-
gelus dixit mulieribus Nolite timere vos: scio enim quod Iesum qui cru-
cifixus est quaeritis: 6 non est hic, surrexit enim sicut dixit: venite vi-
dete locum ubi positus erat dominus. 7 Et cito euntes dicite discipulis
eius quia surrexit, et ecce praecedit vos in Galilaeam: ibi eum videbi-
tis. Ecce praedixi vobis. 8 (354, 2.) Et exierunt cito de monumento cum
timore et magno gaudio currentes nuntiare discipulis eius. 9 (355, 10.) Et
ecce Iesus occurrit illis dicens Havete. Illae autem accesserunt et tenue-
runt pedes eius et adoraverunt eum. 10 Tunc ait illis Iesus Nolite ti-
mere: ite nuntiate fratribus meis ut eant in Galilaeam: ibi me videbunt.
11 Quae cum abissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem
et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quae facta fuerant. 12 Et
congregati cum senioribus consilio accepto pecuniam copiosam dederunt
militibus, 13 dicentes Dicite quia discipuli eius nocte venerunt et furati
sunt eum nobis dormientibus: 14 et si hoc auditum fuerit a praeside,
nos suadebimus ei et securos vos faciemus. 15 At illi accepta pecunia
fecerunt sicut erant docti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudaeos
usque in hodiernum diem. 16 Undecim autem discipuli abierunt in Gali-
laeam, in montem ubi constituerat illis Iesus, 17 et videntes eum adora-
verunt, quidam autem dubitaverunt. 18 Et accedens Iesus locutus est eis
dicens Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. 19 Euntes ergo
docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii et spiri-
tus sancti, 20 docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis:
et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem
saeculi. Amen.

XXVIII, 3 — 20.

PRAEFATIO.

Marcus evangelista dei et Petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus, sacerdotium in Israhel agens secundum carnem levita, conversus ad fidem Christi evangelium in Italia scripsit, ostendens in eo *quid et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in voce propheticae exclamationis instituens ordinem leviticae electionis ostendit, ut praedicans praedestinatum Iohannem filium Zachariae in voce angeli adnuntiantis inmissum, non solum verbum caro factum sed et corpus domini per verbum divinae vocis animatum initio evangelicae praedicationis ostenderet, ut qui haec legens sciret cui initium carnis in domino et dei advenientis habitaculum deberet agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo domini praedicare deum inchoans non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere, sed totum in primis *expositionem deserti ieiunium numeri temtationem diaboli congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intellegendum singula in brevi compingens nec auctoritatem factae rei demeret et perficiendo operi plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur ut sacerdotio reprobus haberetur, sed tantum consentiens fidei praedestinata potuit electio ut nec sic in opere verbi perderet quod prius meruerat in genere. Nam Alexandriae episcopus fuit, cuius per singula opus scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam domini in carne intellegere naturam: quae *in nos primum requiri, dehinc inquisita volumus agnosci, habentes mercedem exhortationis quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt, qui autem incrementum praestat deus est.

EXPLICIT

INCIPIUNT CAPITULA LECTIONUM SECUNDUM MARCUM.

I. Esaiae testimonio Iohannes angelus id est nuntius appellatur, et praedicatio eius baptismusque refertur.

II. Christus praedicans baptizatur, ubi trinitatis panditur sacramentum.

III. De vocatione Petri, Andreae, Iacobi et Iohannis piscatorum.

IIII. In synagoga de homine spiritum inmundum metuentem et confitentem expellens sua ab hominibus potestate laudatur.

V. A socru Petri febre verbo tactuque depulsa, varia cunctos infirmitate curavit.

VI. Leprosus verbo quo ait Volo mundatur, et curatio paralytico cum remissione tribuitur peccatorum.

VII. Levi, qui et Mattheus, de teloneo vocatur, et pro publicanorum convivio querella vel obiectio Pharisaeorum panni veteris et vini vel utrium comparatione refellitur.

VIII. Pro spicarum in sabbato vulsione reprehensoribus increpatis, sequitur manus aridae restitutio.

VIIII. Consilium contra eum faciunt Pharisaei: deserviente sibi navicula, tangentes eum diversis infirmitatibus egroti sanantur.

X. Duodecim discipulos ad praedicandum verbo conlatis virtutibus mittit: et in Belzebub eum posse dicentes redarguit, inremissibilem esse dicens in spiritum sanctum blasphemiam: et matrem ac fratres eos vocat qui patris fecerint voluntatem.

XI. Docens proponit parabolam seminantis, et suis eam seorsum exponit clara manifestatione discipulis.

XII. Lucernam sub modio non ponendam, vel dormiente homine sata eius crescere, et de grano sinapis dicit.

XIII. Tempestatem verbo compescens, et daemones eiciens ire concessit in porcos.

XIIII. Vadens mortuam suscitare filiam Iairi, mulierem a profluvio sanguinis sanans, suscitat protinus et puellam.

XV. Mirantes doctrinam et virtutes fabri filium dicunt, audientes ab eo non esse prophetam sine honore nisi in patria sua.

XVI. Mittens duodecim praedicaturos praeceptis instruit, conlata gratia sanitatum.

XVII. Herodes tenens Iohannem die sui natalis occidit caputque eius saltationis praemium in disco filiae tradit.

XVIII. De quinque panibus et duobus piscibus quinque virorum milia saturavit.

XIX. Quarta noctis vigilia venit ad discipulos ambulans supra mare.

XX. Accusant Pharisaei discipulos non lotis manibus manducantes, et increpantur ab eo de parentum inspretione, vel de ceteris exponente quae *possint hominem inquinare.

XXI. Mulieris syrophenissae filiam a daemonio liberat.

XXII. Muto surdoque vocem restituens dicit Effeta.

XXIII. De septem panibus et paucis pisciculis quattuor hominum milia saturavit.

XXIIII. Pharisaeis signum quaerentibus dari negat, et doctrinam eorum praecepit sub fermenti nomine praecavendum.

XXV. Caecum paulatim curat et ut nemini diceret imperat.

XXVI. Interrogantibus quem eum dicerent, Petrus Christum dei confitetur, et mox quia domino passurum se dicenti *contradicit arguitur.

XXVII. Qui perdit, inquit, animam suam propter me, invenit eam: nec gustaturos quosdam mortem donec videant eum in regno eius: statimque transfiguratus inducitur, et Iohannem Heliae passuri ipse similia passum dicit.

XXVIII. Omnis populus videns dominum pavescens occurrensque salutat: et filius cuiusdam incredulitatem suam iuvari precantis a daemonio liberatur.

XXIX. Tradendum se praenuntians, et discipulos quid in via tractassent interrogans, docet primatum non esse quaerendum.

XXX. Virtutem in eius nomine facientes non sinit prohiberi, et de abscisione membrorum scandalizantium figuraliter docet.

XXXI. Pharisaeos de uxore dimittenda quaerentes Mosi testimonio convincit, et infantes a se vetari prohibens benedicit.

XXXII. De difficultate divitum intrandi in regnum dei mirantibus discipulis ait contemtores bonorum saecularium centuplum cum persecutionibus recepturos.

XXXIII. Item praedicens se occidendum, sedes petentes Iacobum increpat et Iohannem, de principatu gentiles prohibens imitandos humilitatis exemplo monstrato.

XXXIIII. Bartimaeus caecus mendicans inluminatur et sequitur.

XXXV. Mittit adduci pullum asinae, cui sedens audit a turbis osanna.

XXXVI. Egressus de templo ficulneae maledicit, regressusque venden-

tes eicit, arefactaque ficulnea mirantibus ait orantes credendo accipere postulata.

XXXVII. De potestate percontantibus, Iudaeos ipse de baptismo Iohannis interrogando convincit, et de vinea colonisque pessimis parabolam ponit.

XXXVIII. Temtantes de reddendo Caesaris tributo consequenter ex suprascriptione vel imagine confutavit.

XXXIX. Sadducaeis de muliere septem fratrum uxore temtantibus ob incredulitatem resurrectionis exprobrat.

XL. Scribae de mandato legis interroganti geminum dilectionis ostendit: et cuius sit filius Christus interrogans docet ex principio psalmi centensimi noni: salutationum quoque eorum in foro ambitum notat.

XLI. In gazophilacium pauperem viduam duo minuta mittentem cunctis dona iactantibus praefert.

XLII. Aedificationes templi monstrantibus praenuntiat ruituras, et de diversis ultimi temporis temtationibus futuris prolixius disputans seductiones ammonet praecavendas.

XLIII. Diem adventus solum patrem scire dicens, nescientes eam servos vigilare praecipit et orare.

XLIIII. De alabastro ungenti vel proditione Iudae traditoris ac praeparatione paschae refertur, nec non et cenae eius mysticae panditur sacramentum.

XLV. Traditionis ac passionis eius gesta narrantur.

XLVI. Resurrectionis eius perinde breviter veritate monstrata quorundam incredulitas clementer arguitur, et ascensio atque a dextris dei consessio vel discipulorum praedicatio signis sequentibus indicatur.

EXPLICIUNT CAPITULA LECTIONUM.

EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

I.

1 (1, 2.) Initium evangelii Iesu Christi filii dei 2 sicut scriptum est in
Esaia propheta Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui prae-
parabit viam tuam: 3 (2, 1.) vox clamantis in deserto Parate viam domini,
rectas facite semitas eius. 4 (3, 6.) Fuit Iohannes in deserto baptizans et
praedicans baptismum paenitentiae in remissionem peccatorum. 5 Et egre-
diebatur ad illum omnis Iudaeae regio et Hierosolymitae universi, et
baptizabantur ab illo in Iordane flumine confitentes peccata sua. 6 Et erat
Iohannes vestitus pilis cameli, et zona pellicia circa lumbos eius, et lu-
custas et mel silvestre edebat. Et praedicabat dicens 7 (4, 1.) Venit for-
tior me post me, cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam
calciamentorum eius: 8 ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos
spiritu sancto. 9 (5, 1.) Et factum est in diebus illis venit Iesus a Nazareth
Galilaeae, et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. 10 Et statim ascen-
dens de aqua vidit apertos caelos et spiritum tamquam columbam de-
scendentem et manentem in ipso, 11 et vox facta est de caelis Tu es
filius meus dilectus, in te complacui. 12 (6, 2.) Et statim spiritus expellit
eum in desertum. 13 Et erat in deserto quadraginta diebus et quadra-
ginta noctibus, et temtabatur a satana, (7, 6.) eratque cum bestiis, et an-
geli ministrabant illi. 14 (8, 4.) Postquam autem traditus est Iohannes, venit
Iesus in Galilaeam, (9, 6.) praedicans evangelium regni dei 15 et dicens
quoniam impletum est tempus et appropinquavit regnum dei: paenite-
mini et credite evangelio. 16 Et praeteriens secus mare Galilaeae vidit
Simonem et Andream fratrem eius, mittentes retia in mare; erant enim
piscatores. 17 (10, 2.) Et dixit eis Iesus Venite post me, et faciam vos fieri
piscatores hominum. 18 Et protinus relictis retibus secuti sunt eum.
19 (11, 6.) Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedaei et Iohannem
fratrem eius, et ipsos in navi componentes retia, 20 et statim vocavit illos.
Et relicto patre suo Zebedaeo in navi cum mercennariis secuti sunt eum.

21 (12, 8.) Et ingrediuntur Capharnaum, et statim sabbatis ingressus synago-
gam docebat eos, 22 (13, 2.) et stupebant super doctrina eius: erat enim
docens eos quasi potestatem habens et non sicut scribae. 23 (14, 8.) Et erat
in synagoga eorum homo in spiritu inmundo, et exclamavit 24 dicens
Quid nobis et tibi, Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio quis es,
sanctus dei. 25 Et comminatus est ei Iesus dicens Obmutesce et exi de
homine. 26 Et discerpens eum spiritus inmundus et exclamans voce magna
exivit ab eo. 27 Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se di-
centes Quidnam est hoc? quae doctrina haec nova? quia in potestate et
spiritibus inmundis imperat, et oboediunt ei. 28 Et processit rumor eius
statim in omnem regionem Galilaeae. 29 (15, 2.) Et protinus egredientes de
synagoga venerunt in domum Simonis et Andreae cum Iacobo et Io-
hanne. 30 Decumbebat autem socrus Simonis febricitans, et statim dicunt
ei de illa. 31 Et accedens elevavit eam, adprehensa manu eius: et con-
tinuo dimisit eam febris, et ministrabat eis. 32 Vespere autem facto, cum
occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes et daemonia ha-
bentes, 33 et erat omnis civitas congregata ad ianuam: 34 et curavit
multos qui vexabantur variis languoribus, et daemonia multa eiciebat,
(16, 8.) et non sinebat loqui ea, quoniam sciebant eum. 35 (17, 8.) Et diluculo
valde surgens egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. 36 Et
secutus est eum Simon et qui cum illo erant, 37 et cum invenissent eum,
dixerunt ei quia omnes quaerunt te. 38 Et ait illis Eamus in proximos
vicos et civitates ut et ibi praedicem: ad hoc enim veni. 39 Et erat
praedicans in synagogis eorum et omni Galilaea, et daemonia eiciens.
40 (18, 2.) Et venit ad eum leprosus deprecans eum, et genu flexo dixit Si
vis, potes me mundare. 41 Iesus autem misertus eius extendit manum
suam, et tangens eum ait illi Volo, mundare. 42 Et cum dixisset, statim
discessit ab eo lepra, et mundatus est. 43 Et comminatus ei statim eicit
illum, 44 et dicit ei Vide nemini dixeris, sed vade ostende te principi
sacerdotum, et offer pro emundatione tua quae praecepit Moses, in te-
stimonium illis. 45 (19, 10.) At ille egressus coepit praedicare et diffamare
sermonem, ita ut iam non posset manifeste in civitatem introire sed fo-
ris in desertis locis esse, et conveniebant ad eum undique.

II.

1 (20, 1.) Et iterum intravit Capharnaum post dies. 2 Et auditum est
quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad
ianuam, et loquebatur eis verbum. 3 Et venerunt ferentes ad eum

paralyticum qui a quattuor portabatur. [4] Et cum non possent offerre
eum illi prae turba, nudaverunt tectum ubi erat, et patefacientes sum-
miserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. [5] Cum vidisset autem Ie-
sus fidem illorum, ait paralytico Filii, dimittuntur tibi peccata. [6] Erant
autem illic quidam de scribis sedentes et cogitantes in cordibus suis
[7] Quid hic sic loquitur? blasphemat: quis potest dimittere peccata nisi
solus deus? [8] Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent
inter se, dicit illis Quid ista cogitatis in cordibus vestris? [9] Quid est fa-
cilius, dicere paralytico Dimittuntur tibi peccata, an dicere Surge et tolle
grabattum tuum et ambula? [10] Ut autem sciatis quia potestatem habet
filius hominis in terra dimittendi peccata, ait paralytico [11] Tibi dico Surge
tolle grabattum tuum et vade in domum tuam. [12] Et statim ille surrexit
sublato grabatto abiit coram omnibus, ita ut ammirarentur omnes et ho-
norificarent deum, dicentes quia numquam sic vidimus. [13] (21, 2.) Et egres-
sus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, et docebat
eos. [14] Et cum praeteriret, vidit Levin Alphei sedentem ad teloneum,
et ait illi Sequere me. Et surgens secutus est eum. [15] (22, 2.) Et factum
est cum accumberet in domo illius, multi publicani et peccatores simul
discumbebant cum Iesu et discipulis eius; erant enim multi qui et se-
quebantur eum. [16] Et scribae et Pharisaei videntes quia manducaret cum
peccatoribus et publicanis dicebant discipulis eius Quare cum publicanis
et peccatoribus manducat et bibit magister vester? [17] (23, 2.) Hoc audito
Iesus ait illis Non necesse habent sani medicum sed qui male habent:
non enim veni vocare iustos sed peccatores. [18] Et erant discipuli Io-
hannis et Pharisaei ieiunantes: et veniunt et dicunt illi Quare discipuli
Iohannis et Pharisaeorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant?
[19] Et ait illis Iesus Numquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum
illis est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt
ieiunare. [20] Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc
ieiunabunt in illa die. [21] Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento
veteri: alioquin auferet supplementum novum a veteri, et maior scissura
fit. [22] Et nemo mittit vinum novellum in utres veteres: alioquin disrum-
pet vinum utres, et vinum effunditur et utres peribunt: sed vinum no-
vum in utres novos mitti debet. [23] (24, 2.) Et factum est iterum cum sab-
batis ambularet per sata, et discipuli eius coeperunt praegredi et vel-
lere spicas. [24] Pharisaei autem dicebant ei Ecce quid faciunt sabbatis
quod non licet? [25] Et ait illis Numquam legistis quid fecerit David,
quando necessitatem habuit et esuriit ipse et qui cum eo erant? [26] quo-
modo introiit domum dei sub Abiathar principe sacerdotum et panes

propositionis manducavit, quos non licet manducare nisi sacerdotibus, et
dedit eis qui cum eo erant? 27 (25, 2.) Et dicebat eis Sabbatum propter
hominem factum est, et non homo propter sabbatum: 28 itaque domi-
nus est filius hominis etiam sabbati.

III.

1 Et introiit iterum synagogam, et erat ibi homo habens manum ari-
dam: 2 et observabant eum si sabbatis curaret, ut accusarent illum.
3 Et ait homini habenti manum aridam Surge in medium. 4 Et dicit eis
Licet sabbatis bene facere an male? animam salvam facere an perdere?
At illi tacebant. 5 Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cae-
citate cordis eorum, dicit homini Extende manum tuam. Et extendit, et
restituta est manus illi. 6 (26, 4.) Exeuntes autem statim Pharisaei cum He-
rodianis consilium faciebant adversus eum, quomodo eum perderent.
7 Et Iesus cum discipulis suis secessit ad mare, (27, 1.) et multa turba a
Galilaea et Iudaea secuta est eum: 8 ab Hierosolymis et ab Idumaea
et trans Iordanen, et qui circa Tyrum et Sidonem, multitudo magna,
audientes quae faciebat venerunt ad eum. 9 Et dixit discipulis suis ut
navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum: 10 mul-
tos enim sanabat, ita ut inruerent in eum ut illum tangerent: quotquot
autem habebant plagas, 11 et spiritus inmundi cum illum videbant, pro-
cidebant ei (28, 8.) et clamabant dicentes 12 Tu es filius dei. Et vehe-
menter comminabatur eis ne manifestarent illum. 13 (29, 2.) Et ascendens
in montem vocavit ad se quos voluit ipse, et venerunt ad eum. 14 Et
fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos praedicare evan-
gelium: 15 et dedit illis potestatem curandi infirmitates et eiciendi dae-
monia. 16 (30, 2.) Et imposuit Simoni nomen Petrus, 17 et Iacobum Zebedaei
et Iohannem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod
est filii tonitrui, 18 et Andream et Philippum et Bartholomeum et Mat-
theum et Thomam et Iacobum Alphei et Taddaeum et Simonem Cana-
naeum 19 et Iudam Scariot, qui et tradidit illum. 20 (31, 10.) Et veniunt ad
domum, et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem man-
ducare. 21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim
quoniam in furorem versus est. 22 (32, 2.) Et scribae qui ab Hierosolymis
descenderant dicebant quoniam Beelzebub habet, et quia in principe
daemonum eicit daemonia. 23 (33, 2.) Et convocatis eis in parabolis dicebat
illis Quomodo potest satanas satanan eicere? 24 Et si regnum in se divi-
datur, non potest stare regnum illius. 25 Et si domus super semet ipsam

dispertiatur, non potest domus illa stare. 26 Et si satanas consurrexit in
semet ipsum, dispertitus est, et non poterit stare sed finem habet. 27 Nemo
potest vasa fortis ingressus *domum diripere, nisi prius fortem alliget,
et tunc domum eius deripiet. 28 (34, 2.) Amen dico vobis quoniam omnia
dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiae quibus blasphemave-
rint: 29 qui autem blasphemaverit in spiritum sanctum, non habet re-
missionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti. 30 Quoniam dice-
bant Spiritum inmundum habet. 31 (35, 2.) Et veniunt mater eius et fratres,
et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum: 32 et sedebat circa
eum turba, et dicunt ei Ecce mater tua et fratres tui foris quaerunt te.
33 Et respondens eis ait Quae est mater mea et fratres mei? 34 Et cir-
cumspiciens eos qui in circuitu eius sedebant ait Ecce mater mea et
fratres mei: 35 qui enim fecerit voluntatem dei, hic frater meus et so-
ror mea et mater est.

IV.

1 (36, 2.) Et iterum coepit docere ad mare, et congregata est ad eum
turba multa, ita ut in navem ascendens sederet in mari: et omnis turba
circa mare super terram erat. 2 Et docebat illos in parabolis multa, et
dicebat illis in doctrina sua 3 Audite. Ecce exiit seminans ad seminan-
dum. 4 Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres
et comederunt illud. 5 Aliud vero cecidit super petrosa ubi non habuit
terram multam, et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem
terrae; 6 et quando exortus est sol, exaestuavit, eo quod non haberet
radicem exaruit. 7 Et aliud cecidit in spinis, et ascenderunt spinae et
suffocaverunt illud, et fructum non dedit. 8 Et aliud cecidit in terram
bonam, et dabat fructum ascendentem et crescentem, et adferebat unum
triginta et unum sexaginta et unum centum. 9 Et dicebat Qui habet
aures audiendi audiat. 10 Et cum esset singularis, interrogaverunt eum
hi qui cum eo erant cum duodecim parabolas. 11 Et dicebat eis Vobis
datum est scire mysterium regni dei, (37, 1.) illis autem qui foris sunt in
parabolis omnia fiunt, 12 ut videntes videant et non videant, et audien-
tes audiant et non intellegant, ne quando convertantur et dimittantur
eis peccata. 13 Et ait illis Nescitis parabolam hanc, et quomodo omnes
parabolas cognoscetis? 14 (38, 2.) Qui seminat, verbum seminat. 15 Hi au-
tem sunt qui circa viam ubi seminatur verbum, et cum audierint, con-
festim venit satanas et aufert verbum quod seminatum est in corda eo-
rum. 16 Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur, qui cum

audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud, 17 et non habent
radicem in se sed temporales sunt, deinde orta tribulatione et perse-
cutione propter verbum confestim scandalizantur. 18 Et alii sunt qui in
spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt, 19 et aerumnae saeculi
et deceptio divitiarum et circa reliqua concupiscentiae introeuntes suffo-
cant verbum, et sine fructu efficitur. 20 Et hi sunt qui super terram
bonam seminati sunt, qui audiunt verbum et suscipiunt, et fructificant
unum triginta et unum sexaginta et unum centum. 21 (39, 2.) Et dicebat il-
lis Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? nonne
ut super candelabrum ponatur? 22 (40, 2.) Non enim est aliquid abscondi-
tum quod non manifestetur, nec factum est occultum sed ut in palam
veniat. 23 Si quis habet aures audiendi, audiat. 24 (41, 2.) Et dicebat illis
Videte quid audiatis: in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis, et
adicietur vobis. 25 (42, 2.) Qui enim habet, dabitur illi, et qui non habet,
etiam quod habet auferetur ab illo. 26 (43, 10.) Et dicebat Sic est regnum
dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, 27 et dormiat
et exsurgat nocte ac die, et semen germinet et increscat dum nescit
ille. 28 Ultro enim terra fructificat primum herbam deinde spicam, de-
inde plenum frumentum in spica. 29 Et cum se produxerit fructus, sta-
tim mittit falcem, quoniam adest messis. 30 (44, 2.) Et dicebat Cui adsi-
milabimus regnum dei, aut cui parabolae comparabimus illud? 31 Sicut
granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus
seminibus quae sunt in terra, 32 et cum seminatum fuerit, ascendit et
fit maius omnibus holeribus et facit ramos magnos, ita ut possint sub
umbra eius aves caeli habitare. 33 (45, 6.) Et talibus multis parabolis lo-
quebatur eis verbum, prout poterant audire; 34 sine parabola autem non
loquebatur eis, (46, 10.) seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.
35 (47, 2.) Et ait illis illa die cum sero esset factum Transeamus contra.
36 Et dimittentes turbam adsumunt eum ita ut erant in navi, et aliae na-
ves erant cum illo. 37 Et facta est procella magna venti, et fluctus mit-
tebat in navem, ita ut impleretur navis. 38 Et erat ipse in puppi supra
cervical dormiens: et excitant eum et dicunt ei Magister, non ad te per-
tinet quia perimus? 39 Et exsurgens comminatus est vento et dixit
mari Tace et obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas
magna. 40 Et ait illis Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et ti-
muerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum Quis putas est iste,
quia et ventus et mare oboediunt ei?

V.

1 Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. 2 Et
exeunti ei de navi statim occurrit ei de monumentis homo in spiritu
inmundo, 3 qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis
iam quisquam eum poterat ligare, 4 quoniam saepe compedibus et ca-
tenis vinctus disrupisset catenas et compedes comminuisset, et nemo
poterat eum domare, 5 et semper nocte ac die in monumentis et in
montibus erat et clamans et concidens se lapidibus. 6 Videns autem
Iesum a longe cucurrit et adoravit eum, 7 et clamans voce magna di-
cit Quid mihi et tibi, Iesu filii dei summi? adiuro te per deum, ne me
torqueas. 8 Dicebat enim illi Exi spiritus inmunde ab homine. 9 Et
interrogabat eum Quod tibi nomen est? Et dicit ei Legio nomen mihi
est, quia multi sumus. 10 Et deprecabatur eum multum ne se expelle-
ret extra regionem. 11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum
magnus pascens: 12 et deprecabantur eum spiritus dicentes Mitte nos
in porcos, ut in eos introeamus. 13 Et concessit eis statim Iesus: et
exeuntes spiritus inmundi introierunt in porcos, et magno impetu grex
praecipitatus est in mare ad duo milia, et suffocati sunt in mare. 14 Qui
autem pascebant eos fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in agros:
et egressi sunt videre quid esset facti, 15 et veniunt ad Iesum, et vi-
dent illum qui a daemonio vexabatur sedentem vestitum et sanae men-
tis, et timuerunt. 16 Et narraverunt illis qui viderant qualiter factum esset
ei qui daemonium habuerat, et de porcis. 17 Et rogare eum coeperunt
ut discederet a finibus eorum. 18 (48,8.) Cumque ascenderet navem, coe-
pit illum deprecari qui daemonio vexatus fuerat ut esset cum illo. 19 Et
non admisit eum, sed ait illi Vade in domum tuam ad tuos, et adnun-
tia illis quanta tibi dominus fecerit et misertus sit tui. 20 Et abiit et
coepit praedicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus, et omnes mira-
bantur. 21 (49,2.) Et cum transcendisset Iesus in navi rursus trans fretum,
convenit turba multa ad illum, et erat circa mare. 22 Et venit quidam
de archesynagogis, nomine Iairus, et videns eum procidit ad pedes
eius, 23 et deprecabatur eum multum, dicens quoniam filia mea in ex-
tremis est: veni inpone manus super eam, ut salva sit et vivat. 24 Et
abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant illum.
25 Et mulier quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim, 26 et fue-
rat multa perpessa a compluribus medicis et erogaverat omnia sua, nec
quicquam profecerat sed magis deterius habebat, 27 cum audisset de
Iesu, venit in turba retro et tetigit vestimentum eius: 28 dicebat enim

quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero. 29 Et confestim sicca-
tus est fons sanguinis eius, et sensit corpore quod sanata esset a plaga.
30 Et statim Iesus cognoscens in semet ipso virtutem quae exierat de
eo, conversus ad turbam aiebat Quis tetigit vestimenta mea? 31 Et di-
cebant ei discipuli sui Vides turbam comprimentem te, et dicis Quis me
tetigit? 32 Et circumspiciebat videre eam quae hoc fecerat. 33 Mulier
autem timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et pro-
cidit ante eum et dixit ei omnem veritatem. 34 Ille autem dixit ei Filia,
fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua.
35 Adhuc eo loquente veniunt ab archesynagogo dicentes quia filia tua
mortua est: quid ultra vexas magistrum? 36 Iesus autem verbo quod
dicebatur audito ait archesynagogo Noli timere, tantummodo crede.
37 Et non admisit quemquam sequi se nisi Petrum et Iacobum et Io-
hannem fratrem Iacobi. 38 Et veniunt in domum archesynagogi, et videt
tumultum et flentes et heiulantes multum, 39 et ingressus ait eis Quid
turbamini et ploratis? puella non est mortua sed dormit. 40 Et inride-
bant eum. Ipse vero eiectis omnibus adsumit patrem et matrem puel-
lae et qui secum erant, et ingreditur ubi erat puella iacens. 41 Et te-
nens manum puellae ait illi Talitha cumi, quod est interpretatum Puella,
tibi dico, surge. 42 Et confestim surrexit puella et ambulabat: erat au-
tem annorum duodecim: et obstipuerunt stupore maximo. 43 Et prae-
cepit illis vehementer ut nemo id sciret, et dixit dari illi manducare.

VI.

1 (50, 1.) Et egressus inde abiit in patriam suam, et sequebantur illum
discipuli sui. 2 Et facto sabbato coepit in synagoga docere: et multi
audientes admirabantur in doctrina eius dicentes Unde huic haec omnia?
et quae est sapientia quae data est illi, et virtutes tales quae per ma-
nus eius efficiuntur? 3 Nonne iste est faber, filius Mariae, frater Iacobi
et Ioseph et Iudae et Simonis? nonne et sorores eius hic nobiscum
sunt? Et scandalizabantur in illo. 4 (51, 1.) Et dicebat eis Iesus quia non
est propheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in
domo sua. 5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos in-
firmos inpositis manibus curavit. 6 Et mirabatur propter incredulitatem
illorum, (52, 2.) et circumibat castella in circuitu docens. 7 (53, 2.) Et convo-
cavit duodecim, et coepit eos mittere binos, et dabat illis potestatem
spirituum inmundorum, 8 et praecepit eis ne quid tollerent in via nisi
virgam tantum, non peram non panem neque in zona aes, 9 sed cal-

ciatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. [10] (54, 2.) Et dicebat eis
Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde.
[11] (55, 2.) Et quicumque non receperint vos nec audierint vos, exeuntes inde
excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. [12] (56, 8.) Et ex-
euntes praedicabant ut paenitentiam agerent, [13] et daemonia multa ei-
ciebant, et ungebant oleo multos egrotos et sanabant. [14] (57, 2.) Et audivit
Herodes rex, manifestum enim factum est nomen eius, et dicebat quia
Iohannes baptista resurrexit a mortuis, et propterea inopinantur virtutes
in illo. [15] Alii autem dicebant quia Helias est, alii vero dicebant Pro-
pheta est quasi unus ex prophetis. [16] (58, 2.) Quo audito Herodes ait
Quem ego decollavi Iohannen, hic a mortuis resurrexit. [17] (59, 2.) Ipse
enim Herodes misit ac tenuit Iohannen et vinxit eum in carcere propter
Herodiadam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam: [18] dicebat
enim Iohannes Herodi Non licet tibi habere uxorem fratris tui. [19] Hero-
dias autem insidiabatur illi et volebat occidere eum, nec poterat: [20] He-
rodes enim metuebat Iohannen, sciens eum virum iustum et sanctum,
et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audie-
bat. [21] (60, 6.) Et cum dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cae-
nam fecit principibus et tribunis et primis Galilaeae: [22] cumque introis-
set filia ipsius Herodiadis et saltasset et placuisset Herodi simulque re-
cumbentibus, rex ait puellae Pete a me quod vis, et dabo tibi. [23] Et
iuravit illi quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.
[24] Quae cum exisset, dixit matri suae Quid petam? Et illa dixit Caput
Iohannis baptistae. [25] Cumque introisset statim cum festinatione ad re-
gem, petivit dicens Volo ut protinus des mihi *in disco caput Iohannis
baptistae. [26] Et contristatus rex propter iusiurandum et propter simul
recumbentes noluit eam contristare, [27] sed misso speculatore praecepit
adferri caput eius in disco. Et decollavit eum in carcere, [28] et attulit
caput eius in disco et dedit illud puellae, et puella dedit matri suae.
[29] Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt corpus eius et posue-
runt illud in monumento. [30] (61, 8.) Et convenientes apostoli ad Iesum re-
nuntiaverunt illi omnia quae egerant et docuerant. [31] (62, 10.) Et ait illis
Venite seorsum in desertum locum et requiescite pusillum. Erant enim
qui veniebant et rediebant multi, nec manducandi spatium habebant.
[32] (63, 6.) Et ascendentes in navi abierunt in desertum locum seorsum. [33] Et
viderunt eos abeuntes et cognoverunt multi, et pedestres et de omni-
bus civitatibus concurrerunt illuc et praevenerunt eos. [34] Et exiens vi-
dit multam turbam Iesus et misertus est super eos, quia erant sicut
oves non habentes pastorem, et coepit docere illos multa. [35] (64, 1.) Et cum

iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius dicentes Desertus est
locus hic, et iam hora praeterivit: [36] dimitte illos, ut euntes in proxi-
mas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. [37] Et respondens
ait illis Date eis manducare. Et dixerunt ei Euntes emamus denariis
ducentis panes, et dabimus eis manducare. [38] Et dicit eis Quot panes
habetis? ite et videte. Et cum cognovissent, dicunt Quinque, et duos
pisces. [39] Et praecepit illis ut accumbere facerent omnes secundum con-
tubernia super viride faenum. [40] Et discubuerunt in partes per cente-
nos et per quinquagenos. [41] Et acceptis quinque panibus et duobus
piscibus intuens in caelum benedixit, et fregit panes et dedit discipulis
suis ut ponerent ante eos, et duos pisces divisit omnibus. [42] Et man-
ducaverunt omnes et saturati sunt: [43] et sustulerunt reliquias fragmen-
torum duodecim cophinos plenos, et de piscibus. [44] Erant autem qui
manducaverunt quinque milia virorum. [45 (65, 6.)] Et statim coegit discipulos
suos ascendere navem ut praecederent eum trans fretum ad Bethsai-
dam, dum ipse dimitteret populum. [46 (66, 2.)] Et cum dimisisset eos, abiit
in montem orare. [47 (67, 4.)] Et cum sero esset, erat navis in medio mari,
et ipse solus in terra. [48] Et videns eos laborantes in remigando, erat
enim ventus contrarius eis, et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos
ambulans super mare, et volebat praeterire eos. [49] At illi ut viderunt
eum ambulantem super mare, putaverunt phantasma esse, et exclama-
verunt: [50] omnes enim eum viderunt et conturbati sunt. Et statim lo-
cutus est cum eis et dixit illis Confidite, ego sum, nolite timere. [51 (68, 6.)] Et
ascendit ad illos in navem, et cessavit ventus: et plus magis intra se
stupebant. [52] Non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum
obcaecatum. [53 (69, 2.)] Et cum transfretassent, pervenerunt in terram Gen-
nesareth et applicuerunt. [54] Cumque egressi essent de navi, continuo
cognoverunt eum, [55] et percurrentes universam regionem illam coeperunt
in grabattis eos qui se male habebant circumferre ubi audiebant eum
esse. [56] Et quocumque introibat in vicos vel in villas aut in civitates,
in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum ut vel fimbriam ve-
stimenti eius tangerent, et quotquot tangebant eum salvi fiebant.

VII.

[1 (70, 10.)] Et conveniunt ad eum Pharisaei et quidam de scribis, venien-
tes ab Hierosolymis. [2] Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius
communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.
[3] Pharisaei enim et omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non man-

ducant, tenentes traditionem seniorum, [4] et a foro nisi baptizentur non
comedunt: et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare, baptismata
calicum et urceorum et aeramentorum et lectorum. [5] (71, 6.) Et interrogant
eum Pharisaei et scribae Quare discipuli tui non ambulant iuxta tradi-
tionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? [6] At ille
respondens dixit eis Bene prophetavit Esaias de vobis hypocritis, sicut
scriptum est Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est
a me: [7] in vanum autem me colunt, docentes doctrinas praecepta ho-
minum. [8] Relinquentes enim mandata dei tenetis traditionem hominum,
baptismata urceorum et calicum, et alia similia his facitis multa. [9] Et
dicebat illis Bene irritum facitis praeceptum dei ut traditionem vestram
servetis. [10] Moses enim dixit Honora patrem tuum et matrem tuam, et
Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur: [11] vos autem dicitis
Si dixerit homo patri aut matri Corban, quod est donum, quodcumque
ex me tibi profuerit, [12] et ultra non dimittitis eum quicquam facere
patri suo aut matri, [13] rescindentes verbum dei per traditionem vestram
quam tradidistis: et similia huiusmodi multa facitis. [14] Et advocans ite-
rum turbam dicebat illis Audite me omnes et intellegite. [15] Nihil est
extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare, sed quae
de homine procedunt, illa sunt quae communicant hominem. [16] Si quis
habet aures audiendi, audiat. [17] (72, 6.) Et cum introisset in domum a turba,
interrogabant eum discipuli eius parabolam. [18] Et ait illis Sic et vos in-
prudentes estis? non intellegitis quia omne extrinsecus introiens in ho-
minem non potest eum communicare, [19] quia non introit in cor eius sed
in ventrem, et in secessum exit, purgans omnes escas? [20] Dicebat autem
quoniam quae de homine exeunt, illa communicant hominem: [21] ab in-
tus enim de corde hominum cogitationes malae procedunt, adulteria,
fornicationes, homicidia, [22] furta, avaritiae, nequitiae, dolus, inpudicitia,
oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia: [23] omnia haec mala ab
intus procedunt et communicant hominem. [24] Et inde surgens abiit in
fines Tyri et Sidonis: et ingressus domum neminem voluit scire, et non
potuit latere. [25] Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius habebat filia
spiritum inmundum, intravit et procidit ad pedes eius: [26] erat autem
mulier gentilis, Syrophoenissa genere, (73, 6.) et rogabat eum ut daemo-
nium eiceret de filia eius. [27] Qui dixit illi Sine prius saturari filios: non
est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. [28] At illa
respondit et dicit ei Utique, domine: nam et catelli sub mensa come-
dunt de micis puerorum. [29] Et ait illi Propter hunc sermonem vade:
exiit daemonium de filia tua. [30] Et cum abisset domum suam, invenit

puellam iacentem supra lectum et daemonium exisse. [31] (74,10.) Et iterum
exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilaeae inter me-
dios fines Decapoleos. [32] Et adducunt ei surdum et mutum, et depre-
cantur eum ut inponat illi manum. [33] Et adprehendens eum de turba
seorsum misit digitos suos in auriculas, et expuens tetigit linguam eius,
[34] et suspiciens in caelum ingemuit, et ait illi Effetha, quod est adape-
rire. [35] Et statim apertae sunt aures eius, et solutum est vinculum lin-
guae eius, et loquebatur recte. [36] Et praecepit illis ne cui dicerent:
(75, 8.) quanto autem eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant, [37] et
eo amplius admirabantur dicentes (76, 6.) Bene omnia fecit, et surdos fe-
cit audire et mutos loqui.

VIII.

[1] In illis diebus iterum cum turba multa esset nec haberent quod
manducarent, convocatis discipulis ait illis [2] Misereor super turba, quia
ecce iam triduo sustinent me nec habent quod manducent, [3] et si di-
misero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex
eis de longe venerunt. [4] Et responderunt ei discipuli sui Unde istos
poterit quis hic saturare panibus in solitudine? [5] Et interrogavit eos
Quot panes habetis? Qui dixerunt Septem. [6] Et praecepit turbae dis-
cumbere supra terram: et accipiens septem panes gratias agens fregit,
et dabat discipulis suis ut adponerent, et adposuerunt turbae. [7] Et ha-
bebant pisciculos paucos: et ipsos benedixit et iussit adponi. [8] Et man
ducaverunt et saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis,
septem sportas. [9] Erant autem qui manducaverant quasi quattuor milia:
et dimisit eos. [10] Et statim ascendens navem cum discipulis suis venit
in partes Dalmanutha. [11] (77, 4.) Et exierunt Pharisaei et coeperunt con-
quirere cum eo, quaerentes ab illo signum de caelo temtantes eum.
[12] (78, 6.) Et ingemescens spiritu ait Quid generatio ista quaerit signum?
Amen dico vobis si dabitur generationi isti signum. [13] Et dimittens eos
ascendens iterum abiit trans fretum. [14] Et obliti sunt sumere panes, et
nisi unum panem non habebant secum in navi. [15] (79, 2.) Et praecipiebat
eis dicens Videte cavete a fermento Pharisaeorum et fermento Herodis.
[16] (80, 6.) Et cogitabant ad alterutrum dicentes quia panes non habemus.
[17] Quo cognito Iesus ait illis Quid cogitatis quia panes non habetis? non-
dum cognoscitis neque intellegitis? adhuc caecatum habetis cor vestrum?
[18] Oculos habentes non videtis, et aures habentes non auditis? nec re-
cordamini, [19] quando quinque panes fregi in quinque milia, et quot

cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei Duodecim. [20] Quando
et septem panes in quattuor milia, quot sportas fragmentorum tulistis?
Et dicunt ei Septem. [21] Et dicebat eis Quomodo nondum intellegitis?
[22] (81, 10.) Et veniunt Bethsaida: et adducunt ei caecum, et rogabant eum
ut illum tangeret. [23] Et adprehendens manum caeci eduxit eum extra
vicum, et expuens in oculos eius inpositis manibus suis interrogavit eum
si aliquid videret. [24] Et aspiciens ait Video homines velut arbores am-
bulantes. [25] Deinde iterum inposuit manus super oculos eius, et coepit
videre, et restitutus est ita ut videret clare omnia. [26] Et misit illum in
domum suam dicens Vade in domum tuam, et si in vicum introieris,
nemini dixeris. [27] (82, 1.) Et egressus est Iesus et discipuli eius in castello
Caesareae Philippi: et in via interrogabat discipulos suos dicens eis
Quem me dicunt esse homines? [28] Qui responderunt illi dicentes Io-
hannen baptistam, alii Heliam, alii vero quasi unum de prophetis. [29] Tunc
dicit illis Vos vero quem me dicitis esse? Respondens Petrus ait ei Tu
es Christus. [30] (83, 2.) Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo. [31] Et
coepit docere illos quoniam oportet filium hominis multa pati et repro-
bari a senioribus et a summis sacerdotibus et scribis et occidi et post
tres dies resurgere, [32] et palam verbum loquebatur. (84, 6.) Et adprehen-
dens eum Petrus coepit increpare eum. [33] Qui conversus et videns di-
scipulos suos comminatus est Petro dicens Vade retro me, satana, quo-
niam non sapis quae dei sunt sed quae sunt hominum. [34] (85, 2.) Et con-
vocata turba cum discipulis suis dixit eis Si quis vult post me sequi,
deneget se ipsum et tollat crucem suam, et sequatur me. [35] Qui enim
voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit
animam suam propter me et evangelium, salvam eam faciet. [36] Quid
enim proderit homini, si lucretur mundum totum et detrimentum faciet
animae suae? [37] Aut quid dabit homo commutationem pro anima sua?
[38] (86, 2.) Qui enim me confusus fuerit et mea verba in generatione ista ad-
ultera et peccatrice, et filius hominis confundetur eum, cum venerit in
gloria patris sui cum angelis sanctis. [39] Et dicebat illis Amen dico vobis
quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec vi-
deant regnum dei veniens in virtute.

IX.

[1] (87, 2.) Et post dies sex adsumit Iesus Petrum et Iacobum et Iohan-
nem, et ducit illos in montem excelsum seorsum solus, et transfiguratus
est coram ipsis: [2] et vestimenta eius facta sunt splendentia candida

nimis velut nix, qualia fullo super terram non potest candida facere.
[3] Et apparuit illis Helias cum Mose, et erant loquentes cum Iesu. [4] Et
respondens Petrus ait Iesu Rabbi, bonum est hic nos esse, et faciamus
tria tabernacula, tibi unum et Mosi unum et Heliae unum. [5] Non enim
sciebat quid diceret: erant autem timore exterriti. [6] Et facta est nubes
obumbrans eos, et venit vox de nube dicens Hic est filius meus ca-
rissimus, audite illum. [7] Et statim circumspicientes neminem amplius vi-
derunt nisi Iesum tantum secum. [8] Et descendentibus illis de monte,
praecepit illis ne cui quae vidissent narrarent, nisi cum filius hominis a
mortuis resurrexerit. [9 (88, 10.)] Et verbum continuerunt apud se, conquiren-
tes quid esset Cum a mortuis resurrexerit. [10 (89, 6.)] Et interrogabant eum
dicentes Quid ergo dicunt Pharisaei et scribae quia Heliam oporteat ve-
nire primum? [11] Qui respondens ait illis Helias cum venerit primo resti-
tuet omnia: et quomodo scriptum est in filium hominis ut multa patia-
tur et contemnatur? [12] Sed dico vobis quia et Helias venit, et fecerunt
illi quaecumque voluerunt, sicut scriptum est de eo. [13 90, (10.)] Et veniens
ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos et scribas conquiren-
tes cum illis. [14] Et confestim omnis populus videns eum stupefactus est,
expaverunt, et accurrentes salutabant eum. [15] Et interrogavit eos Quid
inter vos conquiritis? [16 (91, 2.)] Et respondens unus de turba dixit Magi-
ster, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, [17] qui ubicum-
que eum adprehenderit adlidit eum, et spumat et stridet dentibus et
arescit: et dixi discipulis tuis ut eicerent illum, et non potuerunt. [18] Qui
respondens eis dicit O generatio incredula, quamdiu apud vos ero?
quamdiu vos patiar? adferte illum ad me. [19] Et adtulerunt eum. Et
cum vidisset illum, statim spiritus conturbavit eum, et elisus in terram
volutabatur spumans. [20] Et interrogavit patrem eius Quantum tem-
poris est ex quo hoc ei accidit? At ille ait Ab infantia: [21] et frequen-
ter eum et in ignem et in aquas misit ut eum perderet: sed si quid
potes, adiuva nos, misertus nostri. [22] Iesus autem ait illi Si potes cre-
dere, omnia possibilia credenti. [23] Et continuo exclamans pater pueri
cum lacrimis aiebat Credo, adiuva incredulitatem meam. [24] Et cum vi-
deret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui inmundo di-
cens illi Surde et mute spiritus, ego tibi praecipio, exi ab eo et am-
plius ne introeas in eum. [25] Et exclamans multum discerpens eum exiit
ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent quia mortuus
est. [26] Iesus autem tenens manum eius elevavit illum, et surrexit. [27 (92, 10.)] Et
cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum Quare
nos non potuimus eicere eum? [28] Et dixit illis Hoc genus in nullo potest

exire nisi in oratione et ieiunio. [29 (93, 2.)] Et inde profecti praetergredie-
bantur Galilaeam, nec volebat quemquam scire. [30] Docebat autem di-
scipulos suos, et dicebat illis quoniam filius hominis tradetur in manus
hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. [31] At illi igno-
rabant verbum, et timebant eum interrogare. [32 (94, 10.)] Et venerunt Ca-
pharnaum. Qui cum domi esset, interrogabat eos Quid in via tracta-
batis? [33 (95, 2.)] At illi tacebant, siquidem inter se in via disputaverant
quis esset illorum maior. [34] Et residens vocavit duodecim et ait illis
Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus et omnium minister.
[35] Et accipiens puerum statuit eum in medio eorum; quem ut complexus
esset, ait illis [36] Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine
meo, me recipit: [(96, 1.)] et quicumque me susceperit, non me suscipit sed
eum qui me misit. [37 (97, 8.)] Respondit illi Iohannes dicens Magister, vidi-
mus quendam in nomine tuo eicientem daemonia, qui non sequitur nos,
et prohibuimus eum. [38] Iesus autem ait Nolite prohibere eum: nemo
est enim qui faciat virtutem in nomine meo et possit cito male loqui de
me. [39] Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. [40 (98, 6.)] Quis-
quis enim potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi
estis, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. [41 (99, 2.)] Et quisquis
scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei
magis si circumdaretur mola asinaria collo eius et in mare mitteretur.
[42 (100, 6.)] Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi
debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam,
in ignem inextinguibilem, [43 (101, 10.)] ubi vermis eorum non moritur et ignis
non extinguitur. [44] Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum
est tibi claudum introire in vitam aeternam, quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis, [45] ubi vermis eorum non moritur
et ignis non extinguitur. [46] Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum:
bonum est tibi luscum introire in regnum dei, quam duos oculos haben-
tem mitti in gehennam ignis, [47] ubi vermis eorum non moritur et ignis
non extinguitur. [48] Omnis enim igne sallietur, et omnis victima sallietur.
[49 (102, 2.)] Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis?
Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

X.

[1 (103, 6.)] Et inde exsurgens venit in fines Iudaeae ultra Iordanen, et
conveniunt iterum turbae ad eum, et sicut consueverat iterum docebat
illos. [2] Et accedentes Pharisaei interrogabant eum si licet viro uxorem

dimittere, temtantes eum. [3] At ille respondens dixit eis Quid vobis prae-
cepit Moses? [4] Qui dixerunt Moses permisit libellum repudii scribere et
dimittere. [5] Quibus respondens Iesus ait Ad duritiam cordis vestri scripsit
vobis praeceptum istud; [6] ab initio autem creaturae masculum et femi-
nam fecit eos deus: [7] propter hoc relinquet homo patrem suum et ma-
trem et adherebit ad uxorem suam, [8] et erunt duo in carne una. Ita-
que iam non sunt duo sed una caro. [9] Quod ergo deus iunxit, homo
non separet. [10 (104, 10.)] Et in domo iterum discipuli eius de eodem inter-
rogaverunt eum. [11 (105, 2.)] Et dicit illis Quicumque dimiserit uxorem suam
et aliam duxerit, adulterium committit super eam: [12] et si uxor dimise-
rit virum suum et alii nupserit, moechatur. [13 (106, 2.)] Et offerebant illi par-
vulos ut tangeret illos: discipuli autem comminabantur offerentibus. [14] Quos
cum videret Iesus, indigne tulit et ait illis Sinite parvulos venire ad me,
et ne prohibueritis eos: talium est enim regnum dei. [15] Amen dico vo-
bis, quisque non receperit regnum dei velut parvulus, non intrabit in
illud. [16] Et complexans eos et inponens manus super illos benedicebat
eos. [17 (107, 2.)] Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu
flexo ante eum rogabat eum Magister bone, quid faciam ut vitam ae-
ternam percipiam? [18] Iesus autem dixit ei Quid me dicis bonum? nemo
bonus nisi unus deus. [19] Praecepta nosti Ne adulteres, ne occidas, ne
fureris, ne falsum testimonium dixeris, ne fraudem feceris, honora pa-
trem tuum et matrem. [20] Et ille respondens ait Magister, haec omnia
observavi a iuventute mea. [21 (108, 2.)] Iesus autem intuitus eum dilexit eum
et dixit illi Unum tibi deest: vade quaecumque habes vende et da pau-
peribus, et habebis thesaurum in caelo, et veni sequere me. [22 (109, 2.)] Qui
contristatus in verbo abiit maerens: erat enim habens possessiones mul-
tas. [23] Et circumspiciens Iesus ait discipulis suis Quam difficile qui pe-
cunias habent in regnum dei introibunt. [24] Discipuli autem obstupesce-
bant in verbis eius. At Iesus rursus respondens ait illis Filioli, quam
difficile est confidentes in pecuniis in regnum dei introire. [25] Facilius est
camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum dei.
[26] Qui magis admirabantur, dicentes ad semet ipsos Et quis potest sal-
vus fieri? [27] Et intuens illos Iesus ait Apud homines inpossibile est, sed
non apud deum: omnia enim possibilia sunt apud deum. [28] Coepit Pe-
trus ei dicere Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. [29 (110, 2.)] Re-
spondens Iesus ait Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum
aut fratres aut sorores aut matrem aut patrem aut filios aut agros pro-
pter me et propter evangelium, [30] qui non accipiat centies tantum nunc
in tempore hoc domos et fratres et sorores et matres et filios et agros

cum persecutoribus, et in saeculo futuro vitam aeternam. 31 (111, 2.) Multi
autem erunt primi novissimi, et novissimi primi. 32 (112, 2.) Erant autem in
via ascendentes in Hierosolyma, et praecedebat illos Iesus, et stupebant
et sequentes timebant. Et adsumens iterum duodecim coepit illis dicere
quae essent ei eventura, 33 quia ecce ascendimus in Hierosolyma, et
filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et damnabunt
eum morte et tradent eum gentibus, 34 et inludent ei et conspuent eum
et flagellabunt eum, interficient eum et tertia die resurget. 35 (113, 6.) Et
accedunt ad eum Iacobus et Iohannes filii Zebedaei dicentes Magister,
volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. 36 At ille dixit eis Quid
vultis ut faciam vobis? 37 Et dixerunt Da nobis ut unus ad dextram
tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. 38 Iesus autem
ait eis Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem quem ego bibo?
aut baptismum quo ego baptizor baptizari? 39 At illi dixerunt ei Pos-
sumus. Iesus autem ait eis Calicem quidem quem ego bibo bibetis, et
baptismum quo ego baptizor baptizabimini: 40 sedere autem ad dextram
meam vel ad sinistram, non est meum dare, sed quibus paratum est.
41 (114, 2.) Et audientes decem coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne.
42 Iesus autem vocans eos ait illis Scitis quia hi qui videntur principari
gentibus dominantur eis, et principes eorum potestatem habent ipsorum:
43 non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior erit ve-
ster minister, 44 et quicumque voluerit in vobis primus esse erit omnium
servus. 45 (115, 4.) Nam et filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed
ut ministraret et daret animam suam redemtionem pro multis. 46 (116, 2.) Et
veniunt Hierichum: et proficiscente eo Hiericho et discipulis eius et plu-
rima multitudine filius Timaei Bartimeus caecus sedebat iuxta viam
mendicans. 47 Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, coepit cla-
mare et dicere Filii David Iesus, miserere mei. 48 Et comminabantur ei
multi ut taceret. At ille multo magis clamavit Filii David, miserere mei.
49 Et stans Iesus praecepit illum vocari. Et vocant caecum dicentes ei
Animaequior esto, surge, vocat te. 50 Qui proiecto vestimento suo exi-
liens venit ad eum. 51 Et respondens Iesus dixit illi Quid vis tibi fa-
ciam? Caecus autem dixit ei Rabboni, ut videam. 52 Iesus autem ait
illi Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur
eum in viam.

X, 31 — 52.

XI.

1 (117, 2.) Et cum adpropinquarent Hierosolymae et Bethaniae ad mon-
tem olivarum, mittit duos ex discipulis suis 2 et ait illis Ite in castel-
lum quod est contra vos, et statim introeuntes illud invenietis pullum
ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum et addu-
cite. 3 Et si quis vobis dixerit Quid facitis? dicite quia domino neces-
sarius est, et continuo illum dimittet huc. 4 (118, 2.) Et abeuntes invene-
runt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio, et solvunt eum. 5 Et
quidam de illic stantibus dicebant illis Quid facitis solventes pullum?
6 Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis Iesus, et dimiserunt eis. 7 Et
duxerunt pullum ad Iesum: et inponunt illi vestimenta sua, et sedit su-
per eum. 8 Multi autem vestimenta sua straverunt in via, alii autem
frondes caedebant de arboribus et sternebant in via. 9 (119, 1.) Et qui praei-
bant et qui sequebantur clamabant dicentes Osanna, 10 benedictus qui
venit in nomine domini, benedictum quod venit regnum patris nostri
David, osanna in excelsis. 11 (120, 6.) Et introivit Hierosolyma in templum:
et circumspectis omnibus, cum iam vespere esset hora, exivit in Betha-
niam cum duodecim. 12 Et alia die cum irent a Bethania, esuriit, 13 cum-
que vidisset a longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret
in ea, et cum venisset ad eam, nihil invenit praeter folia: non enim erat
tempus ficorum. 14 Et respondens dixit ei Iam non amplius in aeternum
quisquam fructum ex te manducet. Et audiebant discipuli eius. 15 Et
veniunt Hierosolymam. (121, 1.) Et cum introisset templum, coepit eicere
vendentes et ementes in templo, et mensas nummulariorum et cathedras
vendentium columbas evertit, 16 et non sinebat ut quisquam transferret
vas per templum. 17 Et docebat dicens eis Non scriptum est quia do-
mus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feci-
stis eam speluncam latronum. 18 (122, 1.) Quo audito principes sacerdotum
et scribae quaerebant quomodo eum perderent: timebant enim eum,
quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius. 19 (123, 10.) Et
cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. 20 Et cum mane trans-
irent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. 21 Et recordatus Petrus
dicit ei Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. 22 (124, 6.) Et respondens
Iesus ait illis Habete fidem dei: 23 amen dico vobis quia quicumque
dixerit huic monti Tollere et mittere in mare, et non hesitaverit in corde
suo, sed crediderit quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. 24 (125, 4.) Propterea
dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, et
veniet vobis. 25 (126, 6.) Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid ha-

betis adversum aliquem, ut et pater vester qui in caelis est dimittat
vobis peccata vestra. 26 Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester
qui in caelis est dimittet vobis peccata vestra. 27 (127, 2.) Et veniunt rur-
sus Hierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum
summi sacerdotes et scribae et seniores 28 et dicunt illi In qua potestate
haec facis? et quis tibi dedit hanc potestatem ut ista facias? 29 Iesus
autem respondens ait illis Interrogabo vos et ego unum verbum, et re-
spondete mihi, et dicam vobis in qua potestate haec faciam. 30 Baptis-
mum Iohannis de caelo erat an ex hominibus? respondete mihi. 31 At
illi cogitabant secum dicentes Si dixerimus De caelo, dicet Quare ergo
non credidistis ei? 32 si dixerimus Ex hominibus, timebant populum:
omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. 33 Et respon-
dentes dicunt Iesu Nescimus. Respondens Iesus ait illis Neque ego
dico vobis in qua potestate haec faciam.

XII.

1 (128, 2.) Et coepit illis in parabolis loqui. Vineam pastinavit homo, et
circumdedit saepem et fodit lacum et aedificavit turrem, et locavit eam
agricolis, et peregre profectus est. 2 Et misit ad agricolas in tempore
servum ut ab agricolis acciperet de fructu vineae: 3 qui adprehensum
eum ceciderunt et dimiserunt vacuum. 4 Et iterum misit ad illos alium
servum: et illum in capite vulneraverunt et contumeliis affecerunt. 5 Et
rursum alium misit: et illum occiderunt, et plures alios, quosdam cae-
dentes, alios vero occidentes. 6 Adhuc ergo unum habens filium caris-
simum et illum misit ad eos novissimum, dicens quia reverebuntur filium
meum. 7 Coloni autem dixerunt ad invicem Hic est heres: venite occi-
damus eum, et nostra erit hereditas. 8 Et apprehendentes eum occide-
runt et eiecerunt extra vineam. 9 Quid ergo faciet dominus vineae?
Veniet et perdet colonos, et dabit vineam aliis. 10 Nec scripturam hanc
legistis Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput
anguli: 11 a domino factum est istud et est admirabile in oculis nostris?
12 (129, 1.) Et quaerebant eum tenere, et timuerunt turbam: cognoverunt
enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.
13 (130, 2.) Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisaeis et Herodianis ut eum
caperent in verbo. 14 Qui venientes dicunt ei Magister, scimus quia ve-
rax es et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominis, sed
in veritate viam domini doces: licet dari tributum Caesari, an non da-
bimus? 15 Qui sciens versutiam eorum ait illis Quid me temtatis? adferte

mihi denarium ut videam. [16] At illi attulerunt. Et ait illis Cuius est
imago haec et inscriptio? Dicunt illi Caesaris. [17] Respondens autem Iesus
dixit illis Reddite igitur quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt dei
deo. Et mirabantur super eo. [18] Et venerunt ad eum Sadducaei, qui
dicunt resurrectionem non esse, et interrogabant eum dicentes [19] Ma-
gister, Moses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit
uxorem et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius et re-
suscitet semen fratri suo. [20] Septem ergo fratres erant: et primus ac-
cepit uxorem, et mortuus est non relicto semine: [21] et secundus acce-
pit eam et mortuus est, et nec iste reliquit semen: et tertius similiter.
[22] Et acceperunt eam similiter septem et non reliquerunt semen: novis-
sima omnium defuncta est mulier. [23] In resurrectione ergo cum resur-
rexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.
[24] Et respondens Iesus ait illis Non ideo erratis non scientes scripturas
neque virtutem dei? [25] Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nu-
bent neque nubentur, sed sunt sicut angeli in caelis. [26] De mortuis au-
tem, quod resurgant, non legistis in libro Mosi super rubum quomodo
dixerit illi deus inquiens Ego sum deus Abraham et deus Isaac et deus
Iacob? [27] Non est deus mortuorum sed vivorum. Vos ergo multum
erratis. [28 (131, 6.)] Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conqui-
rentes, et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod
esset primum omnium mandatum. [29] Iesus autem respondit ei quia pri-
mum omnium mandatum est Audi Israhel, dominus deus noster deus
unus est, [30] et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex
tota anima tua et ex tota mente tua et ex tota virtute tua. Hoc est
primum mandatum. [31] Secundum autem simile est illi Diliges proximum
tuum tamquam te ipsum. Maius horum aliud mandatum non est. [32 (132, 10.)] Et
ait illi scriba Bene, magister, in veritate dixisti quia unus est et non est
alius praeter eum: [33] et ut diligatur ex toto corde et ex toto intellectu
et ex tota anima et ex tota fortitudine, et diligere proximum tamquam
se ipsum maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis. [34] Iesus
autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi Non es longe a regno
dei. [(133, 2.)] Et nemo iam audebat eum interrogare. [35 (134, 2.)] Et respon-
dens Iesus dicebat docens in templo Quomodo dicunt scribae Christum
filium esse David? [36] Ipse enim David dicit in spiritu sancto Dixit do-
minus domino meo Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum. [37] Ipse ergo David dicit eum dominum, et
unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit. [38 (135, 2.)] Et
dicebat eis in doctrina sua Cavete a scribis, qui volunt in stolis ambulare

et salutari in foro [39] et in primis cathedris sedere in synagogis et pri-
mos discubitus in caenis: [40 (136, 8.)] qui devorant domos viduarum sub
obtentu prolixae orationis, hi accipient prolixius iudicium. [41] Et sedens
Iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactaret aes in
gazophylacium, et multi divites iactabant multa: [42] cum venisset autem
una vidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. [43] Et convo-
cans discipulos suos ait illis Amen dico vobis quoniam vidua haec pau-
per plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium: [44] omnes enim
ex eo quod abundabat illis miserunt, haec vero de paenuria sua omnia
quae habuit misit, totum victum suum.

XIII.

[1 (137, 2.)] Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis
Magister, aspice quales lapides et quales structurae. [2] Et respondens
Iesus ait illi Vides has omnes magnas aedificationes? non relinquetur
lapis super lapidem qui non destruatur. [3 (138, 2.)] Et cum sederet in *mon-
tem olivarum contra templum, interrogabant eum seperatim Petrus et
Iacobus et Iohannes et Andreas [4] Dic nobis quando ista fient? et quod
signum erit quando haec omnia incipient consummari? [5] Et respondens
Iesus coepit dicere illis Videte ne quis vos seducat: [6] multi enim ve-
nient in nomine meo, dicentes quia ego sum, et multos seducent. [7] Cum
audieritis autem bella et opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim
fieri; sed nondum finis. [8] Exsurget autem gens contra gentem et regnum
super regnum, et erunt terrae motus per loca et fames. Initium dolo-
rum haec. [9 (139, 1.)] Videte autem vosmet ipsos: tradent enim vos conci-
liis, et in synagogis vapulabitis, et ante praesides et reges stabitis pro-
pter me, in testimonium illis. [10 (140, 6.)] Et in omnes gentes primum oportet
praedicari evangelium. [11 (141, 2.)] Et cum duxerint vos tradentes, nolite
praecogitare quid loquamini, sed quod datum vobis fuerit in illa hora,
id loquimini: non enim estis vos loquentes sed spiritus sanctus. [12] Tra-
det autem frater fratrem in mortem et pater filium, et consurgent filii
in parentes et morte adficient eos, [13] et eritis odio omnibus propter
nomen meum: qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit. [14 (142, 6.)] Cum
autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet, qui
legit intellegat, [(143, 2.)] tunc qui in Iudaea sunt fugiant in montes, [15] et qui
super tectum ne descendat in domum nec introeat ut tollat quid de
domo sua, [16] et qui in agro erit non revertatur retro tollere vestimen-
tum suum. [17 (144, 2.)] Vae autem praegnatibus et nutrientibus in illis diebus.

[18] (145, 6.) Orate vero ut hieme non fiant. [19] (146, 2.) Erunt enim dies illi tri-
bulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit
deus usque nunc neque fient. [20] (147, 6.) Et nisi breviasset dominus dies,
non fuisset salva omnis caro: sed propter electos quos elegit breviavit
dies. [21] (148, 2.) Et tunc si quis vobis dixerit Ecce hic est Christus, ecce
illic, ne credideritis. [22] (149, 6.) Exsurgent enim pseudochristi et pseudo-
prophetae, et dabunt signa et portenta ad seducendos, si potest fieri,
etiam electos. [23] Vos ergo videte: ecce praedixi vobis omnia. [24] (150, 2.) Sed
in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, et luna non
dabit splendorem suum, [25] et stellae caeli erunt decidentes, et virtutes
quae sunt in caelis movebuntur. [26] (151, 2.) Et tunc videbunt filium hominis
venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. [27] Et tunc mittet an-
gelos suos et congregabit electos suos a quattuor ventis, a summo ter-
rae usque ad summum caeli. [28] A ficu autem discite parabolam. Cum
iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia, cognoscitis quia in
proximo sit aestas: [29] sic et vos cum videritis haec fieri, scitote quod
in proximo sit in ostiis. [30] Amen dico vobis quoniam non transibit ge-
neratio haec donec omnia ista fiant. [31] Caelum et terra transibunt, verba
autem mea non transibunt. [32] (152, 6.) De die autem illo vel hora nemo
scit, neque angeli in caelo neque filius, nisi pater. [33] (153, 6.) Videte, vigi-
late et orate: nescitis enim quando tempus sit. [34] (154, 2.) Sicut homo qui
peregre profectus reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem
cuiusque operis, et ianitori praecipiat ut vigilet. [35] (155, 2.) Vigilate ergo:
nescitis enim quando dominus domus veniat, sero an media nocte an
galli cantu an mane, [36] et cum venerit repente, inveniat vos dormientes.
[37] Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate.

XIV.

[1] (156, 1.) Erat autem pascha et azyma post biduum, (157, 6.) et quaere-
bant summi sacerdotes et scribae quomodo eum dolo tenerent et occi-
derent. [2] Dicebant enim Non in die festo, ne forte tumultus fieret po-
puli. [3] (158, 1.) Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi et recum-
beret, venit mulier habens alabastrum ungenti nardi spicati pretiosi, et
fracto alabastro effudit super caput eius. [4] Erant autem quidam indigne
ferentes intra semet ipsos et dicentes Ut quid perditio ista ungenti facta
est? [5] Poterat enim ungentum istud veniri plus quam trecentis denariis
et dari pauperibus. Et fremebant in eam. [6] Iesus autem dixit Sinite
eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. [7] Semper

enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis potestis illis benefa-
cere, me autem non semper habetis. 8 (159,4.) Quod habuit haec fecit,
praevenit ungere corpus meum in sepulturam. 9 Amen dico vobis, ubi-
cumque praedicatum fuerit evangelium istud in universo mundo, et quod
fecit haec narrabitur in memoriam eius. 10 (160,2.) Et Iudas Scariotis, unus
de duodecim, abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. 11 Qui
audientes gavisi sunt, et promiserunt ei pecuniam se daturos: et quae-
rebat quomodo illum oportune traderet. 12 Et primo die azymorum,
quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli Quo vis eamus et pare-
mus tibi ut manduces pascha? 13 Et mittit duos ex discipulis suis et di-
cit eis Ite in civitatem: et occurrit vobis homo laguenam aquae baiulans,
sequimini eum, 14 et quocumque introierit dicite domino domus quia
magister dicit Ubi est refectio mea ubi pascha cum discipulis meis man-
ducem? 15 Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum, et illic
parate nobis. 16 Et abierunt discipuli eius et venerunt in civitatem, et
invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt pascha. 17 (161,4.) Vespere au-
tem facto venit cum duodecim. 18 Et discumbentibus cum eis et man-
ducantibus ait Iesus Amen dico vobis quia unus ex vobis me tradet,
qui manducat mecum. 19 (162,1.) At illi coeperunt contristari et dicere ei
singillatim Numquid ego? 20 (163,2.) Qui ait illis Unus ex duodecim, qui in-
tingit mecum in catino. 21 Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum
est de eo; vae autem homini illi per quem filius hominis traditur: (164,6.) bo-
num est ei si non esset natus homo ille. 22 (165,1.) Et manducantibus
illis accepit Iesus panem et benedicens fregit et dedit eis, et ait Sumite,
hoc est corpus meum. 23 (166,2.) Et accepto calice gratias agens dedit
eis, et biberunt ex illo omnes. 24 Et ait illis Hic est sanguis meus novi
testamenti, qui pro multis effunditur. 25 Amen dico vobis quod iam non
bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum
in regno dei. 26 (167,6.) Et hymno dicto exierunt in montem olivarum.
27 (168,4.) Et ait eis Iesus Omnes scandalizabimini in nocte ista, quia scri-
ptum est Percutiam pastorem, et dispargentur oves. 28 (169,6.) Sed post-
ea quam surrexero, praecedam vos in Galilaeam. 29 (170,1.) Petrus autem
ait ei Etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego. 30 Et ait illi Iesus
Amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac, prius quam bis gallus vocem
dederit, ter me es negaturus. 31 (171,6.) At ille amplius loquebatur Etsi
oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem et
omnes dicebant. 32 (172,1.) Et veniunt in praedium cui nomen Gesemani,
(173,6.) et ait discipulis suis Sedete hic donec orem. 33 Et adsumit Petrum
et Iacobum et Iohannen secum, et coepit pavere et taedere. 34 (174,4.) Et ait

illis Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic et vigilate.
35 (175, 1.) Et cum processisset paululum, procidit super terram, et orabat
ut si fieri posset transiret ab eo hora, 36 et dixit Abba pater, omnia
tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me: (176, 1.) sed non quod
ego volo sed quod tu. 37 (177, 2.) Et venit et invenit eos dormientes, et
ait Petro Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare? 38 Vigilate et
orate ut non intretis in temtationem: (178, 4.) spiritus quidem promtus, caro
vero infirma. 39 (179, 6.) Et iterum abiens oravit eundem sermonem dicens.
40 Et reversus denuo invenit eos dormientes; erant enim oculi illorum
gravati, et ignorabant quid responderent ei. 41 (180, 4.) Et venit tertio et
ait illis Dormite iam et requiescite: sufficit: venit hora: ecce traditur
filius hominis in manus peccatorum. 42 Surgite, eamus: ecce qui me
tradit prope est. 43 (181, 1.) Et adhuc eo loquente venit Iudas unus ex
duodecim, et cum illo turba multa cum gladiis et lignis, a summis sa-
cerdotibus et a scribis et a senioribus. 44 (182, 2.) Dederat autem traditor
eius signum eis dicens Quemcumque osculatus fuero, ipse est: tenete
eum, et caute ducite. 45 Et cum venisset, statim accedens ad eum ait
Rabbi, et osculatus est eum. 46 At illi manus iniecerunt in eum et te-
nuerunt eum. 47 (183, 1.) Unus autem quidam de circumstantibus educens
gladium percussit servum summi sacerdotis et amputavit illi auriculam.
48 (184, 1.) Et respondens Iesus ait illis Tamquam ad latronem existis cum
gladiis et lignis comprehendere me: 49 cotidie eram apud vos in templo
docens, et non me tenuistis. Sed ut adimpleantur scripturae. 50 (185, 6.) Tunc
discipuli eius relinquentes eum omnes fugerunt. 51 (186, 10.) Adulescens au-
tem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo, et tenuerunt
eum: 52 at ille reiecta sindone nudus profugit ab eis. 53 (187, 1.) Et adduxe-
runt Iesum ad summum sacerdotem, et conveniunt omnes sacerdotes et
scribae et seniores. 54 (188, 4.) Petrus autem a longe secutus est eum us-
que in atrium summi sacerdotis, et sedebat cum ministris et calefaciebat
se ad ignem. 55 (189, 2.) Summi vero sacerdotes et omne concilium quae-
rebant adversus Iesum testimonium ut eum morti traderent, nec inve-
niebant: 56 multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum, et
convenientia testimonia non erant. 57 (190, 6.) Et quidam surgentes falsum
testimonium ferebant adversus eum, dicentes 58 quoniam nos audivimus
eum dicentem Ego dissolvam templum hoc manu factum, et per tri-
duum aliud non manu factum aedificabo. 59 Et non erat conveniens te-
stimonium illorum. 60 Et exsurgens summus sacerdos in medium inter-
rogavit Iesum dicens Non respondes quicquam ad ea quae tibi obiciun-
tur ab his? 61 Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus

sacerdos interrogabat eum et dicit ei Tu es Christus, filius benedicti?
62 (191, 1.) Iesus autem dixit illi Ego sum: et videbitis filium hominis a dex-
tris sedentem virtutis et venientem cum nubibus caeli. 63 (192, 6.) Summus
autem sacerdos scindens vestimenta sua ait (193, 2.) Quid adhuc desidera-
mus testes? 64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes
condemnaverunt eum esse reum mortis. 65 (194, 1.) Et coeperunt quidam
conspuere eum et velare faciem eius et colaphis eum caedere et dicere
ei Prophetiza: et ministri alapis eum caedebant. 66 (195, 1.) Et cum esset
Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis, 67 et
cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum ait Et tu cum Iesu
Nazareno eras. 68 At ille negavit dicens Neque scio neque novi quid
dicas. (196, 1.) Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit. 69 Rursus au-
tem cum vidisset illum ancilla, coepit dicere circumstantibus quia hic ex
illis est. 70 At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui adsta-
bant dicebant Petro Vere ex illis es: nam et Galilaeus es. 71 Ille autem
coepit anathematizare et iurare quia nescio hominem istum quem dicitis.
72 Et statim iterum gallus cantavit: (197, 2.) et recordatus est Petrus verbi
quod dixerat ei Iesus Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis: et
coepit flere.

XV.

1 (198, 2.) Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum
senioribus et scribis et universo concilio, (199, 1.) vincientes Iesum duxe-
runt et tradiderunt Pilato. 2 (200, 1.) Et interrogavit eum Pilatus Tu es rex
Iudaeorum? At ille respondens ait illi Tu dicis. 3 (201, 4.) Et accusabant
eum summi sacerdotes in multis. 4 Pilatus autem rursum interrogavit
eum dicens Non respondis quicquam? vide in quantis te accusant. 5 Iesus
autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. 6 (202, 2.) Per diem
autem festum dimittere solebat illis unum ex vinctis quemcumque petis-
sent. 7 (203, 4.) Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat
vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. 8 Et cum ascendisset turba,
coepit rogare sicut semper faciebat illis. 9 Pilatus autem respondit eis
et dixit Vultis dimittam vobis regem Iudaeorum? 10 Sciebat enim quod
per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. 11 (204, 1.) Pontifices au-
tem concitaverunt turbam ut magis Barabban dimitteret eis. 12 (205, 1.) Pi-
latus autem iterum respondens ait illis Quid ergo vultis faciam regi
Iudaeorum? 13 At illi iterum clamaverunt Crucifige eum. 14 Pilatus vero
dicebat eis Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant Crucifige eum.
15 (206, 1.) Pilatus autem volens populo satisfacere dimisit illis Barabban, et

tradidit Iesum flagellis caesum ut crucifigeretur. 16 (207, 4.) Milites autem
duxerunt eum in atrium praetorii, et convocant totam cohortem, 17 et
induunt eum purpura, et inponunt ei plectentes spineam coronam, 18 et
coeperunt salutare eum Have rex Iudaeorum: 19 et percutiebant caput
eius harundine et conspuebant eum, et ponentes genua adorabant eum.
20 (208, 6.) Et postquam inluserunt ei, exuerunt illum purpura et induerunt
eum vestimentis suis, et educunt illum ut crucifigerent eum. 21 (209, 1.) Et
angariaverunt praetereuntem quempiam, Simonem Cyreneum, venientem
de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem eius. 22 (210, 1.) Et
perducunt illum in Golgotha locum, quod est interpretatum calvariae
locus. 23 (211, 4.) Et dabant ei bibere murratum vinum, et non accepit.
24 (212, 1.) Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. 25 (213, 10.) Erat autem hora tertia et
crucifixerunt eum. 26 (214, 1.) Et erat titulus causae eius inscriptus Rex
Iudaeorum. 27 (215, 1.) Et cum eo crucifigunt duo latrones, unum a dextris
et alium a sinistris eius. 28 (216, 8.) Et adimpleta est scriptura quae dicit
Et cum iniquis reputatus est. 29 (217, 6.) Et praetereuntes blasphemabant
eum, moventes capita sua et dicentes Va qui destruit templum et in tribus diebus aedificat: 30 salvum fac temet ipsum descendens de cruce.
31 (218, 2.) Similiter et summi sacerdotes ludentes ad alterutrum cum scribis
dicebant Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. 32 Christus rex Israhel: descendat nunc de cruce, ut videamus et credamus.
(219, 2.) Et qui cum eo crucifixi erant conviciabantur ei. 33 (220, 2.) Et facta
hora sexta tenebrae factae sunt per totam terram usque in horam nonam. 34 (221, 6.) Et hora nona exclamavit Iesus voce magna dicens Heloi
heloi lama sabacthani, quod est interpretatum deus meus Deus meus,
ut quid dereliquisti me? 35 Et quidam de circumstantibus audientes dicebant Ecce Heliam vocat. 36 (222, 2.) Currens autem unus et implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei, dicens Sinite videamus si veniat Helias ad deponendum eum. 37 (223, 1.) Iesus autem emissa
voce magna exspiravit. 38 (224, 2.) Et velum templi scissum est in duo a
sursum usque deorsum. 39 (225, 2.) Videns autem centurio qui ex adverso
stabat quia sic clamans exspirasset, ait Vere homo hic filius dei erat.
40 (226, 6.) Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter quas et Maria Magdalene, et Maria Iacobi minoris et Ioseph mater, et Salomae, 41 et
cum esset in Galilaea sequebantur eum et ministrabant ei, et aliae multae quae simul cum eo ascenderant Hierosolymam. 42 (227, 1.) Et cum
iam sero esset factum, quia erat parasceve, quod est ante sabbatum,
43 venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, qui et ipse erat expectans

regnum dei, et audacter introiit ad Pilatum et petit corpus Iesu. 44 Pi-
latus autem mirabatur si iam obisset, et accersito centurione interroga-
vit eum si iam mortuus esset. 45 Et cum cognovisset a centurione, do-
navit corpus Ioseph. 46 (228, 1.) Ioseph autem mercatus sindonem et depo-
nens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento quod erat
excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti. 47 (229, 6.) Ma-
ria autem Magdalene et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

XVI.

1 (230, 8.) Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene et Maria Iacobi
et Salomae emerunt aromata, ut venientes ungerent eum. 2 (231, 1.) Et valde
mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam sole, 3 et di-
cebant ad invicem Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?
4 Et respicientes vident revolutum lapidem: erat quippe magnus valde.
5 Et introeuntes in monumento viderunt iuvenem sedentem in dextris,
coopertum stola candida, et obstupuerunt. 6 (232, 2.) Qui dicit illis Nolite
expavescere: Iesum quaeritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est
hic: ecce locus ubi posuerunt eum. 7 Sed ite dicite discipulis eius et
Petro quia praecedit vos in Galilaeam: ibi eum videbitis, sicut dixit vo-
bis. 8 (233, 2.) At illae exeuntes fugerunt de monumento: invaserat enim
eas tremor et pavor, et nemini quicquam dixerunt: timebant enim.
9 Surgens autem mane prima sabbati apparuit primo Mariae Magdalene,
de qua eiecerat septem daemonia. 10 Illa vadens nuntiavit his qui cum
eo fuerant, lugentibus et flentibus. 11 Et illi audientes quia viveret et
visus esset ab ea, non crediderunt. 12 Post haec autem duobus ex eis
ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam. 13 Et illi
euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis crediderunt. 14 Novissime recum-
bentibus illis undecim apparuit, et exprobravit incredulitatem illorum et
duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderant.
15 Et dixit eis Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni
creaturae. 16 Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit, qui vero non
crediderit condemnabitur. 17 Signa autem eos qui crediderint haec se-
quentur, in nomine meo daemonia eicient, linguis loquentur novis, 18 ser-
pentes tollent, et si mortiferum quid biberint non eos nocebit, super
egrotos manus inponent et bene habebunt. 19 Et dominus quidem post-
quam locutus est eis, adsumtus est in caelum et sedit a dextris dei.
20 Illi autem profecti praedicaverunt ubique, domino cooperante et ser-
monem confirmante sequentibus signis. Amen.

XV, 44 — XVI, 20.

EXPLICIT

PRAEFATIO.

Lucas Syrus natione, Anthiocensis, arte medicus, discipulus apostolorum, postea Paulum secutus, usque ad confessionem eius serviens domino sine crimine. Nam neque uxorem umquam habens neque filios, LXXIIII annorum obiit in Bythinia plenus spiritu sancto. Qui cum iam descripta essent evangelia, per Mattheum quidem in Iudaea, per Marcum autem in Italia, sancto instigante spiritu *in Achaiae partibus hoc *scripsit evangelium, significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta: cui extra ea quae ordo evangelicae dispositionis exposcit ea maxime necessitas fuit laboris ut primum *graecis fidelibus omni *perfectione venturi in carne dei manifestata ne iudaicis fabulis intenti in solo legis desiderio tenerentur neve hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti excederent a veritate elaboraret: dehinc ut in principio evangelii Iohannis nativitate praesumta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa esse quae essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in Christo impletae et repetendae a principio nativitatis humanae potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo adprehendens erat per Nathan filium introitu recurrentis in deum generationis admisso indispartibilis dei, praedicans in hominibus Christum suum perfecti opus *hominis redire in se per filium faceret, qui per David patrem venientibus iter praebebat in Christo. Cui Lucae non inmerito etiam scribendorum apostolicorum actuum potestas in mysterio datur, ut deo in deum pleno ac filio proditionis extincto, oratione ab apostolis facta sorte domini electionis numerus compleretur, sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulos recalcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum etsi per singula expediri a nobis utile fuerat, scientes tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere, vitamus publicam curiositatem, ne non tam demonstrare volentibus deum videremur quam fastidientibus prodisse.

EXPLICIT

INCIPIUNT CAPITULA LECTIONUM SECUNDUM LUCAM.

I. Praefatione Lucas Theophilo evangelium indicat per ordinem descripturum.

II. Sacerdotium iusti Zachariae refertur et visio in templo qua ei filius angelo revelante promittitur nasciturus, cuius etiam conceptio memoratur.

III. Missus angelus ad Mariam nasciturum loquitur salvatorem: quo mox concepto salutatur ab Elisabeth, exultante in utero Iohanne: unde post III menses reversa est in domum suam.

IIII. Nato Iohanne vox eloquii muto redditur patri ilico prophetanti. Puer in deserto est usque in diem ostensionis suae ad Israhel.

V. Refertur edictum Caesaris, et nativitas Christi pastoribus ab angelo nuntiatur, cum quo caelestis multitudo canit Gloria in excelsis deo.

VI. Angelis descendentibus pastores profecti salvatorem in praesepio positum reppererunt, deum super his quae videbant conlaudantes.

VII. Octavo die circumcisionis eius prophetia praesentis Symeonis iusti vel Annae prophetissae narratur.

VIII. Duodennis ipse remansit a suis in templo, quaerenti matri dicens In his quae patris mei oportet me esse.

VIIII. Anno XV. Tiberii Caesaris Iohannis orta praedicatio dicitur, qua cunctos ad paenitentiam cohortatur et calciamentis domini se fatetur indignum.

X. Herodes carceri dat Iohannem: et XXX annorum baptizato domino trinitatis in baptismo mysterium declaratur: generationum LXXVII a Christo sursum versus ad deum ordo contexitur.

XI. XL dierum ieiunium et trina temtatione diabolus superatus ostenditur.

XII. Fama regressi in Galilaeam refertur, et quod Esaiae librum accipiens de se impletum dixerit, nec habere prophetam honorem in patria sua: relata etiam vidua de Serapta vel leprosi Neman Syri mundatione, quod per medium eorum qui eum de monte praecipitare volebant transierit indicatur.

XIII. Confitentem in synagoga daemonem pellit ex homine.
XIIII. Socrus Petri et multorum infirmorum turba sanatur, et confessio daemonum prohibetur.
XV. Duabus naviculis captura piscium in verbo domini repente completis timor pavescentis Petri sociorumque eius edicitur.
XVI. Leproso mundato multi virtute domini curantur infirmi.
XVII. Paralyticum nudato tecto dimissum ante se et a peccatis et a paralysi curat.
XVIII. Levi, qui et Matheus, de teloneo vocatur. Murmurantes de publicanorum convivio vel de ieiunio adhibita sponsi et vestimenti ac vini novi comparatione redarguit.
XIX. Quaerentes de evulsione spicarum in sabbatis relato David exemplo convincit.
XX. In synagoga manum aridam sanat, repletis insipientia Pharisaeis.
XXI. Pernoctans in oratione, mane duodecim apostolos nominat: tangentes eum sanantur egroti.
XXII. Pauperes esurientes flentes persecutionem patientes beatos vocat, vae divitibus ac ridentibus dicens: etiam inimicos *praecipit diligendos, et percutienti vel nudanti minime resistendum.
XXIII. De festuca et trabe, arbore quoque bona et mala atque domo aedificanda parabolam ponit.
XXIIII. Centurionis servum curat, rogantibus pro eo senioribus et amicis.
XXV. Filius unicus viduae matris mortuus iam civitate elatus de feretro suscitatur.
XXVI. Regressis Iohannis nuntiis multa de eius magnitudine loquitur, et pueris sedentibus in foro generationem comparat Iudaeorum.
XXVII. Discumbentis domini pedes mulier lacrimis rigat, et Pharisaei cogitatio parabola duorum arguitur debitorum.
XXVIII. Evangelizanti domino et discipulis eius mulieres de suis dicuntur facultatibus ministrasse: parabolam quoque seminantis fructuumque proponit atque exponit.
XXIX. Lucernam sub vase non ponendam, et eos matrem fratresque vocandos ait qui patris fecerint voluntatem.
XXX. In navi dormiens excitatur a periclitantibus et tempestatem maris verbo compescit.
XXXI. Hominem a daemonum legione curavit, quos in porcos ire concessit
XXXII. Pergens ad filiam Iairi suscitandam mulierem a profluvio sanguinis salvat: resuscitatae puellae dari *praecipit manducare.
XXXIII. Conlatis virtutibus mittit duodecim praedicaturos, praeceptis salutaribus institutos

XXXIIII. Famam eius *audisse Herodes refertur, et apostoli dicuntur quae fecerant rettulisse.

XXXV. Quinque panibus et duobus piscibus quinque hominum milia saturat.

XXXVI. Interroganti discipulos, quem eum dicerent homines, Petrus respondit Christum dei; at ipse praenuntiat se passurum.

XXXVII. Docet ut eum quisque secuturus abneget semet ipsum, et quosdam non visuros ait mortem donec videant regnum dei: mox infertur transfiguratus in montem.

XXXVIII. Cuiusdam *filiam a daemonio increpata generationis incredulitate curavit.

XXXIX. Iterum dicit se passurum fore, et de primatu cogitationes eorum statuto in medio puero vetans humilitatem docet, et non prohiberi virtutes in ipsius nomine facientem.

XL. Ignem de caelo super contemtores petere volentes discipulos increpat, et dicenti Sequar te, vulpes foveas habere testatur, iubens sequenti dimittere mortuos et tenentem aratrum non respicere retro.

XLI. Designatis et aliis LXX duobus dat praecepta quibus debeant praedicare. Mox incredulas increpat civitates. LXX duobus reversis atque gaudentibus praecipit non de subiectione daemonum sed de suorum in caelo nominum scriptione gaudere.

XLII. Confessio laudis in gaudio refertur ad patrem, postquam infert priores iustos quae vident discipuli non vidisse.

XLIII. Legis perito de vita aeterna quaerente et quis eius esset proximus sciscitante inducit parabolam vulnerati cui conlatam a Samaritano misericordiam praecipit imitandam.

XLIIII. Querellam ministrantis Marthae de sorore non eam adiuvante optimam eam partem elegisse dicendo compescit.

XLV. Normam orationis quinque petitionum rogatus a discipulo tradit.

XLVI. Amici tres panes media nocte petiti parabolam ponens petendum quaerendum pulsandumque persuadit.

XLVII. Mutum daemoniacum restituto curat *eloquio, et in Belzebub talia eum posse dicentes de armato fortiore devicto et de spiritu immundo septempliciter in homine regresso redarguit.

XLVIII. Exclamanti mulieri beatum esse ventrem qui eum portasset respondit esse eum beatum qui servaverit verbum dei: et de signo Ionae dicens reginam austri commemorat.

XLIX. Lucernam dicens non esse sub modio poni, oculum docet simplicem esse debere.

L. Apud Pharisaeum prandere rogatus cogitantem de iudaico baptismate notans et vae Pharisaeis sexies dicens multa eorum mala coarguit.

LI. Discipulis praecipit et a fermento hypocrisis cavere, et eos qui corpus occidunt non metuere, nec in persecutione quid locuturi sint cogitare.

LII. Petenti quodam inter se et fratrem suum dividi hereditatem parabolam ponit de divite avaro: mox et discipulis sollicitudinem cibi vestisque qua carent aves praecipit evitandam.

LIII. Pusillo gregi regnum promittens, possidenda vel possessa propter elemosynam vendi lumbosque praecinctos et lucernas ardentes esse debere iubet. Vigilandum quoque servi boni malique mentione facta praecipiens, servum scientem voluntatem domini multis, ignorantem vero paucis vapulare confirmat.

LIIII. Ignem in terram se dicit necessitudinum divisione missurum, et faciem caeli probantes debere tempus intellegere manifestum, atque consentiendum adversario in via pronuntiat.

LV. Nuntiatis quibusdam a Pilato occisis ait omnes nisi paenitentiam agant similiter perituros, vel sicut illi decem et octo ruina turris oppressi: parabolam quoque de sterili arbore fici ponens indicat paenitentiam differentes: et mulierem ab annis decem et octo curvatam erigens de cura sabbati murmurantes exemplo bovis adaquandi refellit, gaudente populo de eius miraculis gloriosis.

LVI. Regnum dei grano sinapis comparans et fermento, de angusta quoque vitae via paucorum loquens, Erunt, inquit, primi novissimi et novissimi primi.

LVII. Herodem vulpem appellat, et Hierusalem increpat alis eius protegi respuentem.

LVIII. Hydropicum sabbato curans velut de umoris puteo liberatum, murmurantes Pharisaeos asini vel bovis in eo cadentis extractione confundit: humilitatem quoque sectandam docens, in convivio primum accubitum praecipit non quaerendum, nec divites sed pauperes qui non retribuant esse pascendos.

LIX. Ponit parabolam de invitatis qui se excusare studentes cena non fuerint digni.

LX. Odituris necessitudines insuper et animam suam et assumta cruce secuturis similitudinem aedificandae turris et de bello regum duorum exponit, neve sit quis sal infatuatum sed aures habeat audiendi.

LXI. Murmurantibus de peccatorum convivio parabolam ovis et dragmae ponit inventae, commendans gaudium de paenitentum salute futurum.

LXII. Parabolam ponens de frugi et luxurioso filiis, reversionem prodigi ad patrem salutem indicat paenitentum.

LXIII De vilico iniquitatis ex dissimilitudine qui debitum domini sui astu sollertiore minuerat introducit.

LXIIII. Non posse deo servire quemquam et mamonae: avaros increpat Pharisaeos: legemque dicens vel prophetas usque ad Iohannem baptistam: et quod dimittens quis uxorem moechetur.

LXV. Inmisericordem divitem purpuratum et pauperem Lazarum introducens, ostendit qualia sint passuri raptores si sic merentur puniri tenaces.

LXVI. Vae dicit scandalizanti, paenitenti vero fratri etiam septuagies septies praecipit remittendum.

LXVII. Augeri sibi petunt apostoli fidem, et audiunt de translatione arboris facultatem, positaque similitudine de servo arante vel pascente docet ut inutiles se etiam implentes quae praecepta sunt fateantur.

LXVIII. X leprosis mundatis unus tantum et hoc alienigena ad gratias revertitur referendas.

LXIX. Interrogatus de tempore regni dei respondit non cum observatione venturum, eumque fulgori comparans occupandos eos dicit homines sicut in diebus Noe et Loth, et de binis in tecto in mola et in agro singulos assumendos et singulos pronuntiat relinquendos.

LXX. Ad semper orandum parabolam de vidua ponit ultionem de adversario suo ab iniquo iudice postulante.

LXXI. Oratione Pharisaei in templo et publicani proposita docet non iactanda merita sed confitenda peccata.

LXXII. Parvulos a se vetari prohibens humilitatem sub eorum nomine significat optinendam.

LXXIII. Interrogans dives de possidenda vita aeterna secunda responsione tristis abscedit, et relinquentibus propter nomen suum temporalia dominus aeterna promittit.

LXXIIII. Tradendum se Hierosolymis passurumque praedicit.

LXXV. Iuxta Hiericho caeco mendicanti lumen in praesenti restituit.

LXXVI. Perambulans Hiericho Zaccheum publicanum absolvit, qui venit salvum facere quod perierat.

LXXVII. Parabolam ponit servorum accipientium a domino suo decem

mnas ut negotiarentur ex eis, et inimicos regni sui pronuntiat perimendos.

LXXVIII. Super pullum asinae sedit cunctis dicentibus Pax in caelo et gloria in excelsis, et de increpandis discipulis suis ait Si hi tacuerint, lapides clamabunt.

LXXIX. Videns civitatem flevit super eam praenuntians evertendam: de templo vendentes eicit: scribis insidiantibus a populo libenter auditur.

LXXX. Sciscitantes de potestate eius vicissim ab interrogante de Iohannis baptismo convincuntur.

LXXXI. Parabolam dicit de cultoribus vineae qui domini sui et servos et filium occiderunt.

LXXXII. Temtantes de tributo Caesaris reddendo denarii inscriptione convincit.

LXXXIII. Sadducaeis de septem fratrum uxore quaerentibus resurrectionem etiam Mosi testimonio firmat.

LXXXIIII. Quaerit quomodo Christus filius sit David, cum dominus ab eo vocaretur in psalmo centesimo nono: elationem quoque scribarum arguit: viduam in gazophilacium duo aera mittentem plus omnibus misisse confirmat.

LXXXV. Laudantibus aedificium templi praedicit ocius destruendum: et interrogantibus de fine respondit mala plurima praecessura, nec praecogitandum quid traditi loquantur, sed in patientia sua possideant animas suas.

LXXXVI. Circumdandam ab exercitu Hierusalem, et vae *praegnantibus, gladium quoque et captivitatem signaque caeli futura, seque venturum in nube cum potestate magna et maiestate praedicit.

LXXXVII. Resipiscite, inquit, quia adpropinquat redemtio vestra: ab ebrietate quoque et curis huius vitae prohibens, vigilandum praecipit et orandum.

LXXXVIII. Iudas paciscitur pretium: parant discipuli pascha: mysterium caenae dominicae celebratur.

LXXXIX. Contentionem discipulorum se ipsum illorum ministrum astruens tollit: quibus regnum promittens ait post aliqua Petro Confirma fratres tuos.*

XC. Passionis gesta narrantur, ubi inter cetera etiam auriculam, quam puero Petrus absciderat, ipse manus suae tactu restituit.

XCI. Crucifigentibus veniam a patre deposcens, etiam unum ex latronibus crucifixum confitentem absolvit.

XCII. Resurrexisse eum mulieres angelica revelatione cognoscunt, et Petrus ad monumentum currens ac videns quod factum fuerat ammiratur.

XCIII. A duobus, id est Cleopa et socio eius cuius nomen tacetur, euntibus in castellum quod tunc Emmaus vocabatur post confabulationem prolixam in fractione panis agnoscitur.

XCIIII. Conloquentibus discipulis adstans in medio dicit Pax vobis, et adhuc paventes spiritumque putantes ostensione transfixarum manuum pedumque confirmat: edens coram ipsis partem piscis assi et favum mellis instruit eos: promissum patris missurum se dicens ascendit in caelum.

EXPLICIUNT CAPITULA LECTIONUM.

EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

I.

1 (1, 10.) Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem quae
in nobis completae sunt rerum, 2 sicut tradiderunt nobis qui ab initio
ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, 3 visum est et mihi assecuto
a principio omnia diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theofile,
4 ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem. 5 Fuit
in diebus Herodis regis Iudaeae sacerdos quidam nomine Zacharias de
vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabet. 6 Erant
autem iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis et iustifi-
cationibus domini sine querella. 7 Et non erat illis filius, eo quod esset
Elisabet sterelis et ambo processissent in diebus suis. 8 Factum est au-
tem cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suae ante deum, 9 se-
cundum consuetudinem sacerdotii forte exiit ut incensum poneret ingres-
sus in templum domini, 10 et omnis multitudo erat populi orans foris
hora incensi. 11 Apparuit autem illi angelus domini stans a dextris altaris
incensi. 12 Et Zacharias turbatus est videns, et timor inruit super eum.
13 Ait autem ad illum angelus Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita
est deprecatio tua, et uxor tua Elisabet pariet tibi filium, et vocabis no-
men eius Iohannem, 14 et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in na-
tivitate eius gaudebunt: 15 erit enim magnus coram domino, et vinum
et sicera non bibet, et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris
suae, 16 et multos filiorum Israhel convertet ad dominum deum ipso-
rum: 17 et ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Heliae, ut con-
vertat corda patrum in filios et incredibiles ad prudentiam iustorum,
parare domino plebem perfectam. 18 Et dixit Zacharias ad angelum
Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in die-
bus suis. 19 Et respondens angelus dixit ei Ego sum Gabrihel qui adsto
ante deum, et missus sum loqui ad te et haec tibi evangelizare. 20 Et
ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo haec fiant, pro

eo quod non credidisti verbis meis, quae implebuntur in tempore suo.
21 Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse
in templo. 22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt
quod visionem vidisset in templo: et ipse erat innuens illis, et perman-
sit mutus. 23 Et facti sunt ut impleti sunt dies officii eius, abiit in do-
mum suam. 24 Post hos autem dies concepit Elisabet uxor eius, et oc-
cultabat se mensibus quinque, dicens 25 quia sic fecit mihi dominus in
diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines. 26 In
mense autem sexto missus est angelus Gabrihel a deo in civitatem Ga-
lilaeae cui nomen Nazareth, 27 ad virginem desponsatam viro cui nomen
erat Ioseph, de domo David, et nomen virginis Maria. 28 Et ingressus
angelus ad eam dixit Have, gratia plena: dominus tecum: benedicta tu
in mulieribus. 29 Quae cum audisset, turbata est in sermone eius, et
cogitabat qualis esset ista salutatio. 30 Et ait angelus ei Ne timeas, Ma-
ria: invenisti enim gratiam apud deum. 31 Ecce concipies in utero et
paries filium, et vocabis nomen eius Iesum: 32 hic erit magnus et filius
altissimi vocabitur, et dabit illi dominus sedem David patris eius, et re-
gnabit in domo Iacob in aeternum, 33 et regni eius non erit finis. 34 Dixit
autem Maria ad angelum Quomodo fiet istud, quoniam virum non co-
gnosco? 35 Et respondens angelus dixit ei Spiritus sanctus superveniet
in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur san-
ctum vocabitur filius dei. 36 Et ecce Elisabet cognata tua et ipsa con-
cepit filium in senecta sua, et hic mensis est sextus illi quae vocatur
sterelis: 37 quia non erit inpossibile apud deum omne verbum. 38 Dixit
autem Maria Ecce ancella domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et
discessit ab illa angelus. 39 Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit
in montana cum festinatione in civitatem Iuda, 40 et intravit in domum
Zachariae et salutavit Elisabet. 41 Et factum est ut audivit salutationem
Mariae Elisabet, exultavit infans in utero eius, et repleta est spiritu sancto
Elisabet, 42 et exclamavit voce magna et dixit Benedicta tu inter mulie-
res, et benedictus fructus ventris tui. 43 Et unde hoc mihi ut veniat
mater domini mei ad me? 44 Ecce enim ut facta est vox salutationis
tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. 45 Et
beata quae credidit quoniam perficientur ea quae dicta sunt ei a do-
mino. 46 Et ait Maria Magnificat anima mea dominum, 47 et exultavit
spiritus meus in deo salutari meo, 48 quia respexit humilitatem ancillae
suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, 49 quia
fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius, 50 et miseri-
cordia eius in progenies et progenies timentibus eum. 51 Fecit potentiam

in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui: [52] deposuit poten-
tes de sede et exaltavit humiles, [53] esurientes implevit bonis et divites
dimisit inanes. [54] Suscepit Israhel puerum suum memorari misericordiae,
[55] sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in sae-
cula. [56] Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa
est in domum suam. [57] Elisabeth autem impletum est tempus pariendi,
et peperit filium. [58] Et audierunt vicini et cognati eius quia magnifica-
vit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. [59] Et
factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum, et vocant eum
nomine patris eius Zachariam. [60] Et respondens mater eius dixit Ne-
quaquam, sed vocabitur Iohannes. [61] Et dixerunt ad illam quia nemo
est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. [62] Innuebant autem patri
eius quem vellet vocari eum. [63] Et postulans pugilarem scripsit dicens
Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. [64] Apertum est au-
tem ilico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens deum. [65] Et
factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana
Iudeae divulgabantur omnia verba haec, [66] et posuerunt omnes qui au-
dierant in corde suo, dicentes Quid putas puer iste erit? Etenim ma-
nus domini erat cum illo. [67] Et Zacharias pater eius impletus est spi-
ritu sancto et prophetavit dicens [68] Benedictus deus Israhel, quia visi-
tavit et fecit redemtionem plebi suae, [69] et erexit cornu salutis nobis
in domo David pueri sui, [70] sicut locutus est per os sanctorum qui a
saeculo sunt prophetarum eius, [71] salutem ex inimicis nostris et de manu
omnium qui nos oderunt, [72] ad faciendam misericordiam cum patribus
nostris et memorari testamenti sui sancti, [73] iusiurandum quod iuravit
ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis [74] ut sine timore de
manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi [75] in sanctitate et iu-
stitia coram ipso omnibus diebus nostris. [76] Et tu puer propheta altis-
simi vocaberis: praeibis enim ante faciem domini parare vias eius, [77] ad
dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum
[78] per viscera misericordiae dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex
alto, [79] inluminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad
dirigendos pedes nostros in viam pacis. [80] Puer autem crescebat et
confortabatur spiritu, et erat in deserto usque in diem ostensionis suae
ad Israhel.

II.

[1] Factum est autem in diebus illis exiit edictum a Caesare Augusto
ut describeretur universus orbis: [2] haec descriptio prima facta est prae-

side Syriae Cyrino: [3] et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam
civitatem. [4] Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth
in Iudaeam civitatem David quae vocatur Bethleem, eo quod esset de
domo et familia David, [5] ut profiteretur cum Maria desponsata sibi
uxore praegnate. [6] (2, 5.) Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt
dies ut pareret, [7] et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum
involvit et reclinavit eum in *praesipio, quia non erat eis locus in di-
versorio. [8] (3, 10.) Et pastores erant in regione eadem vigilantes et cu-
stodientes vigilias noctis supra gregem suum. [9] Et ecce angelus domini
stetit iuxta illos, et claritas dei circumfulsit illos, et timuerunt timore
magno. [10] Et dixit illis angelus Nolite timere: ecce enim evangelizo
vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, [11] quia natus est vo-
bis hodie salvator, qui est Christus dominus, in civitate David. [12] Et
hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum et positum in
praesipio. [13] Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis
laudantium deum et dicentium [14] Gloria in altissimis deo, et in terra
pax in hominibus bonae voluntatis. [15] Et factum est ut discesserunt ab
eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem Transeamus us-
que Bethlem et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit do-
minus et ostendit nobis. [16] Et venerunt festinantes, et invenerunt Ma-
riam et Ioseph et infantem positum in *praesipio. [17] Videntes autem
cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. [18] Et omnes
qui audierunt mirati sunt et de his quae dicta erant a pastoribus ad
ipsos: [19] Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde
suo. [20] Et reversi sunt pastores, glorificantes et laudantes deum in
omnibus quae audierant et viderant sicut dictum est ad illos. [21] Et post-
quam consummati sunt dies octo ut circumcideretur, vocatum est nomen
eius Iesus, quod vocatum est ab angelo prius quam in utero concipe-
retur. [22] Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem
Mosi, tulerunt illum in Hierusalem ut sisterent eum domino, [23] sicut
scriptum est in lege domini quia omne masculinum adaperiens vulvam
sanctum domino vocabitur, [24] et ut darent hostiam secundum quod di-
ctum est in lege, par turturum aut duos pullos columbarum. [25] Et ecce
homo erat in Hierusalem cui nomen Symeon, et homo iste iustus et ti-
moratus, expectans consolationem Israhel, et spiritus sanctus erat in eo:
[26] et responsum acceperat ab spiritu sancto, non visurum se mortem
nisi prius videret Christum domini. [27] Et venit in spiritu in templum:
et cum inducerent puerum Iesum parentes eius ut facerent secundum
consuetudinem legis pro eo, [28] et ipse accepit eum in ulnas suas et

benedixit deum et dixit 29 Nunc dimittis servum tuum, domine, secun-
dum verbum tuum in pace, 30 quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31 quod parasti ante faciem omnium populorum, 32 lumen ad revelatio-
nem gentium et gloriam plebis tuae Israhel. 33 Et erat pater eius et
mater mirantes super his quae dicebantur de illo. 34 Et benedixit illis
Symeon, et dixit ad Mariam matrem eius Ecce positus est hic in rui-
nam et resurrectionem multorum in Israhel et in signum cui contradice-
tur: 35 et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex mul-
tis cordibus cogitationes. 36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de
tribu Aser: haec processerat in diebus multis et vixerat cum viro suo
annis septem a virginitate sua, 37 et haec vidua usque ad annos octo-
ginta quattuor, quae non discedebat de templo ieiuniis et obsecrationi-
bus serviens nocte ac die. 38 Et haec ipsa hora superveniens confite-
batur domino et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemtionem
Hierusalem. 39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem domini, reversi
sunt in Galilaeam in civitatem suam Nazareth. 40 Puer autem crescebat
et confortabatur plenus sapientia, et gratia dei erat in illo. 41 Et ibant
parentes eius per omnes annos in Hierusalem in die sollemni paschae.
42 Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Hiero-
solymam secundum consuetudinem diei festi, 43 consummatisque diebus
cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, et non cognoverunt
parentes eius. 44 Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt
iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos, 45 et non inve-
nientes regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. 46 Et factum est
post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum,
audientem illos et interrogantem: 47 (4, 2.) stupebant autem omnes qui eum
audiebant super prudentia et responsis eius. 48 Et videntes ammirati
sunt, (5, 10.) et dixit mater eius ad illum Filii, quid fecisti nobis? ecce
pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. 49 Et ait ad illos Quid est
quod me quaerebatis? nesciebatis quia in his quae patris mei sunt opor-
tet me esse? 50 Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad
illos. 51 Et discendit cum eis et venit Nazareth, et erat subditus illis:
et mater eius conservabat omnia verba haec in corde suo. 52 Et Iesus
proficiebat sapientia aetate et gratia apud deum et homines.

III.

1 (6, 3.) Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontio Pilato Iudaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Itureae et Trachonitidis regionis, et Lysania

Abilinae tetrarcha, 2 sub principibus sacerdotum Anna et Caiapha, fa-
ctum est verbum dei super Iohannen Zachariae filium in deserto, 3 (7, 1.) et
venit in omnem regionem Iordanis praedicans baptismum paenitentiae
in remissionem peccatorum, 4 sicut scriptum est in libro sermonum
Esaiae prophetae Vox clamantis in deserto Parate viam domini, rectas
facite semitas eius: 5 omnis vallis implebitur et omnis mons et collis
humiliabitur, et erunt prava in directa et aspera in vias planas, 6 et vi-
debit omnis caro salutare dei. 7 (8, 5.) Dicebat ergo ad turbas quae exie-
bant ut baptizarentur ab ipso Genimina viperarum, quis ostendit vobis
fugere a ventura ira? 8 Facite ergo fructus dignos paenitentiae, et ne
coeperitis dicere Patrem habemus Abraham: dico enim vobis quia potest
deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. 9 Iam enim securis ad
radicem arborum posita est: omnis ergo arbor non faciens fructum ex-
ciditur et ignem mittitur. 10 (9, 10.) Et interrogabant eum turbae dicentes
Quid ergo faciemus? 11 Respondens autem dicebat illis Qui habet duas
tunicas det non habenti, et qui habet escas similiter faciat. 12 Venerunt
autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum Magister, quid
faciemus? 13 At ille dixit ad eos Nihil amplius quam constitutum est
vobis faciatis. 14 Interrogabant autem eum et milites dicentes Quid fa-
ciemus et nos? Et ait illis Neminem concutiatis neque calumniam facia-
tis, et contenti estote stipendiis vestris. 15 Existimante autem populo et
cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte ipse esset
Christus, 16 (10, 1.) respondit Iohannes dicens omnibus Ego quidem aqua
baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere
corrigiam calciamentorum eius, ipse vos baptizabit in spiritu sancto et
igni: 17 (11, 5.) cuius ventilabrum in manu eius, et purgavit aream suam,
et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem conburet igni
inextinguibili. 18 Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populum:
19 (12, 2.) Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade
uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes, 20 adiecit
et hoc supra omnia et inclusit Iohannen in carcere. 21 (13, 1.) Factum est
autem cum baptizaretur omnis populus, et Iesu baptizato et orante aper-
tum est caelum, 22 et descendit spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum, et vox de caelo facta est Tu es filius meus dilectus,
in te complacuit mihi. 23 (14, 3.) Et ipse Iesus erat incipiens quasi anno-
rum triginta, ut putaretur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mattat,
24 qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Iannae, qui fuit Ioseph, 25 qui
fuit Matthathiae, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Esli, qui fuit
Naggae, 26 qui fuit Maath, qui fuit Matthathiae, qui fuit Semei, qui fuit

Iosec, qui fuit Ioda, 27 qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zoroba-
bel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, 28 qui fuit Melchi, qui fuit Addi,
qui fuit Cosam, qui fuit Helmadam, qui fuit Her, 29 qui fuit Ihesu, qui
fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthad, qui fuit Levi, 30 qui fuit
Symeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliachim,
31 qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Matthata, qui fuit Nathan, qui
fuit David, 32 qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Sal-
mon, qui fuit Naasson, 33 qui fuit Aminadab, qui fuit Aran, qui fuit
Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudae, 34 qui fuit Iacob, qui fuit Isaac,
qui fuit Abraham, qui fuit Tharae, qui fuit Nachor, 35 qui fuit Seruch,
qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit Eber, qui fuit Sale, 36 qui fuit
Chainan, qui fuit Arfaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,
37 qui fuit Matthusale, qui fuit Enoch, qui fuit Iared, qui fuit Malelehel,
qui fuit Cainan, 38 qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui
fuit dei.

IV.

1 (15,2.) Iesus autem plenus spiritu saucto regressus est ab Iordane, et
agebatur in spiritu in desertum 2 diebus quadraginta, et temtabatur a
diabolo. (16,5.) Et nihil manducavit in diebus illis, et consummatis illis
esuriit. 3 Dixit autem illi diabolus Si filius dei es, dic lapidi huic ut pa-
nis fiat. 4 Et respondit ad illum Iesus Scriptum est quia non in pane
solo vivet homo sed in omni verbo dei. 5 Et duxit illum diabolus *et
ostendit illi omnia regna orbis terrae in momento temporis, 6 et ait ei
Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam illorum, quia mihi tra-
dita sunt et cui volo do illa: 7 tu ergo procidens si adoraveris coram
me, erunt tua omnia. 8 Et respondens Iesus dixit illi Scriptum est Do-
minum deum tuum adorabis et illi soli servies. 9 Et duxit illum in Hie-
rusalem et statuit eum supra pinnam templi, et dixit illi Si filius dei es,
mitte te hinc deorsum: 10 scriptum est enim quod angelis suis manda-
bit de te ut conservent te, 11 et quia in manibus tollent te ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum. 12 Et respondens Iesus ait illi Dictum
est Non temtabis dominum deum tuum. 13 Et consummata omni temta-
tione diabolus recessit ab illo usque ad tempus. 14 (17,1.) Et egressus est
Iesus in virtute spiritus in Galilaeam, et fama exiit per universam re-
gionem de illo: 15 et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificaba-
tur ab omnibus. 16 (18,10.) Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit
secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, et surrexit

legere. 17 Et traditus est illi liber prophetae Esaiae: et ut revolvit li-
brum, invenit locum ubi scriptum erat 18 Spiritus domini super me,
propter quod unxit me evangelizare pauperibus, misit me 19 praedicare
captivis remissionem et caecis visum, dimittere confractos in remissio-
nem, praedicare annum domini acceptum et diem retributionis. 20 Et
cum plicuisset librum, reddidit ministro et sedit, et omnium in synagoga
oculi erant intendentes in eum. 21 Coepit autem dicere ad illos quia
hodie impleta est haec scriptura in auribus vestris. 22 (19, 1.) Et omnes
testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiae quae procede-
bant de ore ipsius, et dicebant Nonne hic filius est Ioseph? 23 (20, 10.) Et
ait illis Utique dicetis mihi hanc similitudinem Medice, cura te ipsum:
quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua. 24 (21, 1.) Ait
autem Amen dico vobis quia nemo propheta acceptus est in patria sua.
25 (22, 10.) In veritate dico vobis, multae viduae erant in diebus Heliae in
Israhel, quando clusum est caelum annis tribus et mensibus sex, cum
facta est fames magna in omni terra, 26 et ad nullam illarum missus
est Helias nisi in Sareptha Sydonae ad mulierem viduam. 27 Et multi
leprosi erant in Israhel sub Helisaeo propheta, et nemo eorum munda
tus est nisi Neman Syrus. 28 Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec
audientes, 29 et surrexerunt et eiecerunt illum extra civitatem, et duxe-
runt illum usque ad supercilium montis, supra quem civitas illorum erat
aedificata, ut praecipitarent eum: 30 ipse autem transiens per medium
illorum ibat. 31 (23, 8.) Et descendit in Capharnaum civitatem Galilaeae, ibi-
que docebat illos sabbatis: 32 (24, 2.) et stupebant in doctrina eius, quia in
potestate erat sermo ipsius. 33 (25, 8.) Et in synagoga erat homo habens
daemonium inmundum, et exclamavit voce magna 34 dicens Sine, quid
nobis et tibi, Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis, san-
ctus dei. 35 Et increpavit illi Iesus dicens Ommutesce et exi ab illo. Et
cum proiecisset illud daemonium in medium, exiit ab illo nihilque illum
nocuit. 36 Et factus est pavor in omnibus, et conloquebantur ad invicem
dicentes Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat spi-
ritibus inmundis et exeunt? 37 Et divulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis. 38 (26, 2.) Surgens autem de synagoga introivit in domum
Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, et rogave-
runt illum pro ea. 39 Et stans super illam imperavit febri, et dimisit il-
lam: et continuo surgens ministrabat illis. 40 Cum sol autem occidisset,
omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum:
at ille singulis manus imponens curabat eos. 41 (27, 8.) Exiebant etiam dae-
monia a multis clamantia et dicentia quia tu es filius dei: et increpans

non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum. 42 (28, 8.) Facta
autem die egressus ibat in desertum locum, et turbae requirebant eum.
et venerunt usque ad ipsum, et detinebant illum ne discederet ab eis.
43 Quibus ille ait quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum
dei, quia ideo missus sum. 44 Et erat praedicans in synagogis Galilaeae.

V.

1 (29, 10.) Factum est autem cum turbae inruerent in eum ut audirent
verbum dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth: 2 et vidit duas
naves stantes secus stagnum, piscatores autem discenderant et *lavabant
retia. 3 Ascendens autem in unam navem quae erat Simonis, rogavit
*eum a terra reducere pusillum, et sedens docebat de navicula turbas.
4 (30, 9.) Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem Duc in altum, et *laxa
retia vestra in capturam. 5 Et respondens Simon dixit illi Praeceptor,
per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo
rete. 6 Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copio-
sam, rumpebatur autem rete eorum. 7 Et annuerunt sociis qui erant in
alia navi ut venirent et adiuvarent eos: et venerunt, et impleverunt am-
bas naviculas ita ut mergerentur. 8 (31, 10.) Quod cum videret Simon Pe-
trus, procidit ad genua Iesu dicens Exi a me, quia homo peccator sum,
domine. 9 Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant
in captura piscium quam ceperant, 10 similiter autem Iacobum et Io-
hannem filios Zebedaei, qui erant socii Simonis. (32, 2.) Et ait ad Simonem
Iesus Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. 11 Et subductis ad
terram navibus relictis omnibus secuti sunt illum. 12 (33, 2.) Et factum est
cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra: et videns Iesum
et procidens in faciem et rogavit eum dicens Domine, si vis, potes me
mundare. 13 Et extendens manum tetigit illum dicens Volo, mundare. Et
confestim lepra discessit ab illo. 14 Et ipse praecepit illi ut nemini di-
ceret, sed vade ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua sicut
praecepit Moses, in testimonium illis. 15 (34, 1.) Perambulabat autem magis
sermo de illo, et conveniebant turbae multae ut audirent et curarentur
ab infirmitatibus suis: 16 (35, 2.) ipse autem *secedebat in *desertum et
orabat. 17 (36, 2.) Et factum est in una dierum et ipse sedebat docens, et
erant Pharisaei sedentes et legis doctores, qui venerant ex omni castello
Galilaeae et Iudaeae et Hierusalem, et virtus erat domini ad sanandum
eos. 18 (37, 1.) Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyti-
cus, et quaerebant eum inferre et ponere ante eum: 19 et non invenientes

qua parte illum inferrent prae turba, ascenderunt supra tectum per te-
gulas et summiserunt illum cum lecto in medium, ante Iesum. [20] Quo-
rum fidem ut vidit, dixit Homo, remittuntur tibi peccata tua. [21] Et coe-
perunt cogitare scribae et Pharisaei dicentes Quis est hic qui loquitur
blasphemias? quis potest dimittere peccata nisi solus deus? [22] Ut cogno-
vit autem Iesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos Quid co-
gitatis in cordibus vestris? [23] Quid est facilius dicere Dimittuntur tibi
peccata, an dicere Surge et ambula? [24] Ut autem sciatis quia filius
hominis potestatem habet in terra dimittere peccata, ait paralytico Tibi
dico, surge, tolle lectum tuum et vade in domum tuam. [25] Et confestim
surgens coram illis tulit in quo iacebat, et abiit in domum suam magni-
ficans deum. [26] Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant deum:
et repleti sunt timore, dicentes quia vidimus mirabilia hodie. [27 (38, 2.)] Et
post haec exiit et vidit publicanum nomine Levi sedentem ad teloneum,
et ait illi Sequere me. [28] Et relictis omnibus surgens secutus est eum.
[29 (39, 2.)] Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua, et erat turba
multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. [30] Et
murmurabant Pharisaei et scribae eorum dicentes ad discipulos eius
Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? [31 (40, 2.)] Et
respondens Iesus dixit ad illos Non egent qui sani sunt medico sed qui
male habent: [32] non veni vocare iustos sed peccatores in paenitentiam.
[33] At illi dixerunt ad eum Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter
et obsecrationes faciunt, similiter et Pharisaeorum, tui autem edunt et
bibunt? [34] Quibus ipse ait Numquid potestis filios sponsi dum cum illis
est sponsus facere ieiunare? [35] Venient autem dies cum ablatus fuerit
ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. [36] Dicebat autem et si-
militudinem ad illos quia nemo commissuram a vestimento novo inmittit
in vestimentum vetus: alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit
commissura a novo. [37] Et nemo mittit vinum novum in utres veteres:
alioquin rumpit vinum novum utres, et ipsum effunditur et utres peri-
bunt: [38] sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque
conservantur. [39] Et nemo bibens vetus statim vult novum: dicit enim
Vetus melius est.

VI.

[1 (41, 2.)] Factum est autem in sabbato secundo primo, cum transiret
per sata, vellebant discipuli eius spicas et manducabant confricantes ma-
nibus. [2] Quidam autem Pharisaeorum dicebant illis Quid facitis quod
non licet in sabbatis? [3] Et respondens Iesus ad eos dixit Nec hoc

legistis quod fecit David cum esurisset ipse et qui cum eo erant? 4 quo-
modo intravit in domum dei et panes propositionis sumsit et mandu-
cavit et dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare nisi
tantum sacerdotibus? 5 (42, 2.) Et dicebat illis quia dominus est filius ho-
minis etiam sabbati. 6 Factum est autem et in alio sabbato ut intraret
in synagogam et doceret: et erat ibi homo, et manus eius dextra arida.
7 Observabant autem scribae et Pharisaei si sabbato curaret, ut inveni-
rent accusare illum. 8 Ipse vero sciebat cogitationes eorum, et ait ho-
mini qui habebat manum aridam Surge et sta in medium. Et surgens
stetit. 9 Ait autem ad illos Iesus Interrogo vos si licet sabbato bene
facere an male, animam salvam facere an perdere? 10 Et circumspectis
omnibus dixit homini Extende manum tuam. Et extendit, et restituta
est manus eius. 11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, et conloquebantur
ad invicem quidnam facerent Iesu. 12 (43, 2.) Factum est autem in illis die-
bus exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione dei. 13 (44, 2.) Et
cum dies factus esset, vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex
ipsis, quos et apostolos nominavit, 14 Simonem quem cognominavit Pe-
trum et Andrean fratrem eius, Iacobum et Iohannen, Philippum et Bar-
tholomeum, 15 Mattheum et Thoman, Iacobum Alphei et Simonem qui
vocatur Zelotes, 16 Iudam Iacobi et Iudam Scariot qui fuit proditor:
17 (45, 1.) et descendens cum illis stetit in loco campestri, et turba discipu-
lorum eius et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea et Hierusalem
et maritima et Tyri et Sidonis, 18 qui venerunt ut audirent eum et sa-
narentur a languoribus suis, et qui vexabantur a spiritibus inmundis
curabantur: 19 et omnis turba quaerebant eum tangere, quia virtus de
illo exiebat et sanabat omnes. 20 (46, 5.) Et ipse elevatis oculis in discipu-
los suos dicebat Beati pauperes, quia vestrum est regnum dei. 21 (47, 5.) Beati
qui nunc esuritis, quia saturabimini. (48, 5.) Beati qui nunc fletis, quia ri-
debitis. 22 (49, 5.) Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separave-
rint vos et exprobraverint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum
propter filium hominis. 23 Gaudete in illa die et exultate: ecce enim
merces vestra multa in caelo: secundum haec enim faciebant prophetis
patres eorum. 24 (50, 10.) Verum tamen vae vobis divitibus, quia habetis
consolationem vestram. 25 (51, 10.) Vae vobis qui saturati estis, quia esu-
rietis. Vae vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. 26 Vae cum
bene vobis dixerint omnes homines: secundum haec faciebant prophetis
patres eorum. 27 (52, 5.) Sed vobis dico qui auditis Diligite inimicos ve-
stros, benefacite his qui vos oderunt, 28 benedicite maledicentibus vobis,
orate pro calumniantibus vos. 29 (53, 5.) Et qui te percutit in maxillam

praebe et alteram, et ab eo qui auferet tibi vestimentum etiam tunicam
noli prohibere: 30 omni autem petenti te tribue, et qui auferet quae tua
sunt ne repetas. 31 (54,5.) Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos
facite illis similiter. 32 (55,5.) Et si diligitis eos qui vos diligunt, quae vo-
bis est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. 33 Et si bene-
feceritis his qui vobis benefaciunt, quae vobis est gratia? siquidem et
peccatores hoc faciunt. 34 Et si mutuum dederitis his a quibus speratis
recipere, quae gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus faene-
rantur ut recipiant aequalia. 35 Verum tamen diligite inimicos vestros, et
benefacite et mutuum date nihil inde sperantes: et erit merces vestra
multa, et eritis filii altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et
malos. 36 Estote ergo misericordes, sicut et pater vester misericors est:
37 (56,2.) Nolite iudicare, et non iudicabimini: nolite condemnare, et non
condemnabimini: * dimittite, et dimittimini: 38 date, et dabitur vobis, men-
suram bonam confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in si-
num vestrum: eadem quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vo-
bis. 39 (57,5.) Dicebat autem illis et similitudinem. Numquid potest caecus
caecum ducere? nonne ambo in foveam cadent? 40 (58,3.) Non est disci-
pulus super magistrum: perfectus autem omnis erit sicut magister eius.
41 (59,5.) Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem
quae in oculo tuo est non consideras? 42 Et quomodo potes dicere fratri
tuo Frater, sine eiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem
non videns? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo, et tunc re-
spicies ut educas festucam de oculo fratris tui. 43 (60,5.) Non est enim ar-
bor bona quae facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum
bonum. 44 Unaquaeque enim arbor de fructu suo cognoscitur: (61,5.) neque
enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. 45 (62,5.) Bo-
nus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo
de malo profert malum: ex abundantia enim cordis os loquitur. 46 (63,3.) Quid
autem vocatis me Domine domine, et non facitis quae dico? 47 (64,5.) Omnis
qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam vobis
cui similis sit. 48 Similis est homini aedificanti domum, qui fodit in al-
tum et posuit fundamenta supra petram; inundatione autem facta inli-
sum est flumen domui illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat
supra petram. 49 Qui autem audivit et non fecit, similis est homini ae-
dificanti domum suam supra terram sine fundamento, in qua inlisus est
fluvius, et continuo cecidit, et facta est ruina domus illius magna.

VII.

1 (65,3.) Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis,. intra-
vit Capharnaum. 2 Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat
moriturus, qui illi erat pretiosus. 3 Et cum audisset de Iesu, misit ad
eum seniores Iudaeorum, rogans eum ut veniret et salvaret servum eius.
4 At illi cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicite dicentes ei quia
dignus est ut hoc illi praestes: 5 diligit enim gentem nostram, et sy-
nagogam ipse aedificavit nobis. 6 Iesus autem ibat cum illis: et cum
iam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos dicens Do-
mine, noli vexari: non enim dignus sum ut sub tectum meum intres,
7 propter quod et me ipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad
te: sed dic verbo, et sanabitur puer meus. 8 Nam et ego homo sum
sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic Vade, et
vadit, et alio Veni, et venit, et servo meo Fac hoc, et facit. 9 Quo au-
dito Iesus miratus est, et conversus sequentibus se turbis dixit Amen
dico vobis, nec in Israhel tantam fidem inveni. 10 (66,5.) Et reversi qui
missi fuerant domum invenerunt servum qui languerat sanum. 11 (67,10.) Et
factum est deinceps ibat in civitatem quae vocatur Naim, et ibant cum
illo discipuli eius et turba copiosa. 12 Cum autem appropinquaret por-
tae civitatis, et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae,
et haec vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. 13 Quam cum vi-
disset dominus, misericordia motus super ea dixit illi Noli flere. 14 Et
accessit et tetigit loculum, hi autem qui portabant steterunt, et ait Adu-
lescens, tibi dico, surge. 15 Et resedit qui fuerat mortuus et coepit lo-
qui, et dedit illum matri suae. 16 Accepit autem omnes timor, et ma-
gnificabant deum dicentes quia propheta magnus surrexit in nobis, et
quia deus visitavit plebem suam. 17 (68,10.) Et exiit hic sermo in univer-
sam Iudaeam de eo et omnem circa regionem. 18 (69,5.) Et nuntiaverunt
Iohanni discipuli eius de omnibus his. 19 Et convocavit duos de disci-
pulis suis Iohannes et misit ad dominum dicens Tu es qui venturus es,
an alium expectamus? 20 Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt
Iohannes baptista misit nos ad te dicens Tu es qui venturus es, an
alium expectamus? 21 In ipsa autem hora curavit multos a languoribus
et plagis et spiritibus malis, et caecis multis donavit visum. 22 Et re-
spondens dixit illis Euntes nuntiate Iohanni quae vidistis et audistis,
quia caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: 23 et beatus est quicumque
non fuerit scandalizatus in me. 24 Et cum discessissent nuntii Iohannis,

coepit dicere de Iohanne ad turbas Quid existis in desertum videre?
harundinem vento moveri? [25] Sed quid existis videre? hominem molli-
bus vestimentis indutum? ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in
domibus regum sunt. [26] Sed quid existis videre? prophetam? utique
dico vobis, et plus quam prophetam. [27 (70, 2.)] Hic est de quo scriptum
est Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam
tuam ante te. [28 (71, 5.)] Dico enim vobis, maior inter natos mulierum pro-
pheta Iohanne baptista nemo est; qui autem minor est in regno dei,
maior est illo. [29 (72, 10.)] Et omnis populus audiens et publicani iustifica-
verunt deum, baptizati baptismo Iohannis: [30] Pharisaei autem et legis
periti consilium dei spreverunt in semet ipsos, non baptizati ab eo.
[31 (73, 5.)] Cui ergo similes dicam homines generationis huius, et cui similes
sunt? [32] Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus ad invi-
cem et dicentibus Cantavimus vobis tibiis et non saltastis, lamentavimus
et non plorastis. [33] Venit enim Iohannes baptista neque manducans pa-
nem neque bibens vinum, et dicitis Daemonium habet: [34] venit filius
hominis manducans et bibens, et dicitis Ecce homo devorator et bibens
vinum, amicus publicanorum et peccatorum. [35] Et iustificata est sapien-
tia ab omnibus filiis suis. [36 (74, 1.)] Rogabat autem illum quidam de Pha-
risaeis ut manducaret cum illo: et ingressus domum Pharisaei discubuit.
[37] Et ecce mulier quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod ac-
cubuit in domo Pharisaei, attulit alabastrum ungenti, [38] et stans retro
secus pedes eius lacrimis coepit rigare pedes eius et capillis capitis sui
tergebat, et osculabatur pedes eius et ungento ungebat. [39] Videns au-
tem Pharisaeus qui vocaverat eum ait intra se dicens Hic si esset pro-
pheta, sciret utique quae et qualis mulier esset quae tangit eum, quia
peccatrix est. [40] Et respondens Iesus dixit ad illum Simon, habeo tibi
aliquid dicere. At ille ait Magister, dic. [41] Duo debitores erant cuidam
faeneratori, unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta: [42] non
habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus
diliget? [43] Respondens Simon dixit Aestimo quia is cui plus donavit. At
ille dixit ei Recte iudicasti. [44] Et conversus ad mulierem dixit Simoni
Vides hanc mulierem? intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non
dedisti: haec autem lacrimis rigavit pedes meos et capillis suis tersit.
[45] Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intravit non cessavit
osculari pedes meos. [46] Oleo caput meum non unxisti: haec autem un-
gento unxit pedes meos. [47] Propter quod, dico tibi, remittentur ei pec-
cata multa, quoniam dilexit multum: cui autem minus dimittitur, minus
diligit. [48] Dixit autem ad illam Remittuntur tibi peccata. [49] Et coeperunt

qui simul discumbebant dicere intra se Quis est hic qui etiam peccata
dimittit? [50] Dixit autem ad mulierem Fides tua te salvam fecit: vade
in pace.

VIII.

[1] (75, 10.) Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per civitatem et
castellum praedicans et evangelizans regnum dei, et duodecim cum illo,
[2] et mulieres aliquae quae erant curatae ab spiritibus malignis et infir-
mitatibus, Maria quae vocatur Magdalene, de qua daemonia septem ex-
ierant, [3] et Iohanna uxor Chuza procuratoris Herodis, et Susanna, et
aliae multae quae ministrabant eis de facultatibus suis. [4] (76, 2.) Cum au-
tem turba plurima conveniret, * et de civitatibus properarent ad eum,
dixit per similitudinem [5] Exiit qui seminat seminare semen suum: et
dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres
caeli comederunt illud. [6] Et aliud cecidit super petram, et natum aruit,
quia non habebat umorem. [7] Et aliud cecidit secus spinas, et simul
exortae spinae suffocaverunt illud. [8] Et aliud cecidit in terram bonam,
et ortum fecit fructum centuplum. Haec dicens clamabat Qui habet au-
res audiendi audiat. [9] Interrogabant autem eum discipuli eius quae es-
set haec parabola. [10] Quibus ipse dixit Vobis datum est nosse myste-
rium regni dei, (77, 1.) ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant
et audientes non intellegant. [11] (78, 2.) Est autem haec parabola. Semen
est verbum dei. [12] Qui autem secus viam, sunt hi qui audiunt, deinde
venit diabolus et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.
[13] Nam qui supra petram, qui cum audierint cum gaudio suscipiunt ver-
bum, et hi radicem non habent, qui ad tempus credunt et in tempore
temtationis recedunt. [14] Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui au-
dierunt et sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitae euntes suffo-
cantur et non referunt fructum. [15] Quod autem in bonam terram, hi
sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent et fructum
afferunt in patientia. [16] (79, 2.) Nemo autem lucernam accendens operit eam
vase aut subtus lectum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes
videant lumen. [17] (80, 2.) Non enim est occultum quod non manifestetur,
nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. [18] (81, 5.) Vi-
dete ergo quomodo auditis: qui enim habet, dabitur illi, et quicumque
non habet, etiam quod putat se habere auferetur ab illo. [19] (82, 2.) Vene-
runt autem ad illum mater et fratres eius, et non poterant adire ad
eum prae turba. [20] Et nuntiatum est illi Mater tua et fratres tui stant
foris volentes te videre. [21] Qui respondens dixit ad eos Mater mea et

fratres mei hi sunt qui verbum dei audiunt et faciunt. 22 (83,2.) Factum
est autem in una dierum et ipse ascendit in una navicula et discipuli
eius, et ait ad illos Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. 23 Na-
vigantibus autem illis obdormivit: et descendit procella venti in stagnum,
et complebantur et periclitabantur. 24 Accedentes autem suscitaverunt
eum dicentes Praeceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum
et tempestatem aquae: et cessavit, et facta est tranquillitas. 25 Dixit
autem illis Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt dicentes ad
invicem Quis putas hic est, quia et ventis imperat et mari et oboediunt
ei? 26 Enavigaverunt autem ad regionem Gerasenorum, quae est contra
Galilaeam. 27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam
qui habebat daemonium iam temporibus multis, et vestimento non in-
duebatur, neque in domo manebat sed in monumentis. 28 Is ut vidit
Iesum, procidit ante illum et exclamans voce magna dixit Quid mihi et
tibi est, Iesu filii dei altissimi? obsecro te ne me torqueas. 29 Praeci-
piebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine: multis enim tempo-
ribus arripiebat illum, et vinciebatur catenis et compedibus custoditus,
et ruptis vinculis agebatur a daemonio in deserta. 30 Interrogavit autem
illum Iesus dicens Quod tibi nomen *est? At ille dixit Legio, quia intra-
verant daemonia multa in eum. 31 Et rogabant eum ne imperaret illis
ut in abyssum irent. 32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pa-
scentium in monte: et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi.
Et permisit illis. 33 Exierunt ergo daemonia ab homine et intraverunt
in porcos, et impetu abiit grex per praeceps in stagnum et suffocatus
est. 34 Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt et nuntiaverunt
in civitatem et in villas. 35 Exierunt autem videre quod factum est, et
venerunt ad Iesum, et invenerunt hominem sedentem, a quo daemonia
exierant, vestitum ac sana mente ad pedes eius, et timuerunt: 36 nun-
tiaverunt autem illis et qui viderant quomodo sanus factus esset a Le-
gione. 37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut
discederet ab ipsis, quia timore magno tenebantur: (84,8.) ipse autem
ascendens navem reversus est. 38 Et rogabat illum vir a quo daemo-
nia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus dicens 39 Redi
domum tuam, et narra quanta tibi fecit deus. Et abiit per universam
civitatem praedicans quanta illi fecisset Iesus. 40 (85,2.) Factum est autem
cum redisset Iesus, excepit illum turba: erant enim omnes expectantes
eum. 41 Et ecce venit vir cui nomen Iairus, et ipse princeps synagogae
erat, et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius:
42 quia filia unica erat illi fere annorum duodecim, et haec moriebatur.

Et contigit dum iret, a turba comprimebatur. 43 Et mulier quaedam erat
in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quae in medicos erogaverat omnem
substantiam suam nec ab ullo potuit curari: 44 accessit retro et tetigit
fimbriam vestimenti eius, et confestim stetit fluxus sanguinis eius. 45 Et
ait Iesus Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Pe-
trus et qui cum illo erant Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt,
et dicis Quis me tetigit? 46 Et dixit Iesus Tetigit me aliquis: nam *et
ego novi virtutem de me exisse. 47 Videns autem mulier quia non la-
tuit, tremens venit et procidit ante pedes illius, et ob quam causam
tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quemammodum confestim
sanata sit. 48 At ipse dixit illi Filia, fides tua te salvam fecit: vade in
pace. 49 Adhuc illo loquente venit a principe synagogae dicens ei quia
mortua est filia tua, noli vexare illum. 50 Iesus autem audito hoc verbo
respondit patri puellae Noli timere: crede tantum, et salva erit. 51 Et
cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum
Iacobum et Iohannem et patrem et matrem puellae. 52 Flebant autem
omnes et plangebant illam. At ille dixit Nolite flere: non est mortua
sed dormit. 53 Et deridebant eum, scientes quia mortua esset. 54 Ipse
autem tenens manum eius clamavit dicens Puella, surge. 55 Et reversus
est spiritus eius, et surrexit continuo: et iussit illi dari manducare. 56 Et
stupuerunt parentes eius; quibus praecipit ne alicui dicerent quod fa-
ctum erat.

IX.

1 (86,2.) Convocatis autem duodecim apostolis dedit illis virtutem et
potestatem super omnia daemonia et ut languores curarent, 2 et misit
illos praedicare regnum dei et sanare infirmos, 3 (87,2.) et ait ad illos
Nihil tuleritis in via, neque virgam neque peram neque panem neque
pecuniam neque duas tunicas habeatis, 4 et in quamcumque domum in-
traveritis, ibi manete et inde ne exeatis. 5 (88,2.) Et quicumque non re-
ceperint vos, exeuntes de civitate illa etiam pulverem pedum vestrorum
excutite in testimonium supra illos. 6 (89,8.) Egressi autem circumibant
per castella evangelizantes et curantes ubique. 7 (90,2.) Audivit autem He-
rodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo, et hesitabat eo quod dicere-
tur 8 a quibusdam quia Iohannes surrexit a mortuis, *a quibusdam vero
quia Helias apparuit, ab aliis autem quia propheta unus de antiquis sur-
rexit. 9 Et ait Herodes Iohannem ego decollavi: quis autem est iste de
quo audio ego talia? Et quaerebat videre eum. 10 (91,8.) Et reversi apo-

stoli narraverunt illi quaecumque fecerunt: (92,3.) et assumtis illis secessit
seorsum in locum desertum qui est Bethsaida. 11 Quod cum cognovissent
turbae, secutae sunt illum: et excepit illos, et loquebatur illis de regno
dei, et eos qui cura indigebant sanabat. 12 (93,1.) Dies autem coeperat
declinare: et accedentes duodecim dixerunt illi Dimitte turbas, ut eun-
tes in castella villasque quae circa sunt devertant et inveniant escas,
quia hic in loco deserto sumus. 13 Ait autem ad illos Vos date illis
manducare. At illi dixerunt Non sunt nobis plus quam quinque panes
et duo pisces, nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc tur-
bam escas. 14 Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad di-
scipulos suos Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. 15 Et
ita fecerunt, et discumbere fecerunt omnes. 16 Acceptis autem quinque
panibus et duobus piscibus respexit in caelum et benedixit illis et fre-
git, et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. 17 Et mandu-
caverunt omnes et saturati sunt: et sublatum est quod superfuit illis,
fragmentorum cophini duodecim. 18 (94,1.) Et factum est cum solus esset
orans, erant cum illo et discipuli: et interrogavit illos dicens Quem me
dicunt esse turbae? 19 At illi responderunt et dixerunt Iohannem bapti-
stam, alii autem Heliam, alii quia propheta unus de prioribus surrexit.
20 Dixit autem illis Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon
Petrus dixit Christum dei. 21 (95,2.) At ille increpans illos praecipit ne cui
dicerent hoc, 22 dicens quia oportet filium hominis multa pati et repro-
bari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis et occidi et tertia
die resurgere. 23 (96,2.) Dicebat autem ad omnes Si quis vult post me
venire, abneget se ipsum et tollat crucem suam cotidie et sequatur me.
24 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui
perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. 25 Quid enim
proficit homo si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat et
detrimentum sui faciat? 26 (97,2.) Nam qui me erubuerit et meos sermo-
nes, hunc filius hominis erubescit, cum venerit in maiestate sua et pa-
tris et sanctorum angelorum. 27 (98,2.) Dico autem vobis, vere sunt aliqui
hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei. 28 Fa-
ctum est autem post haec verba fere dies octo, et assumsit Petrum et
Iacobum et Iohannen et ascendit in montem ut oraret. 29 Et factum est
dum oraret species vultus eius altera et vestitus eius albus refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum eo: erant autem Moses et Helias,
31 visi in maiestate, et dicebant excessum eius quem completurus erat
in Hierusalem. 32 Petrus vero et qui cum illo gravati erant somno: et
evigilantes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant cum illo.

33 Et factum est dum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum Praeceptor,
bonum est nos hic esse, et faciamus tria tabernacula, unum tibi et unum
Mosi et unum Heliae, nesciens quid diceret. 34 Haec autem illo loquente
facta est nubis et obrumbravit eos: et timuerunt intrantibus illis in nu-
bem. 35 Et vox facta est de nube dicens Hic est filius meus dilectus,
ipsum audite. 36 Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi
tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quae vi-
derant. 37 (99, 2.) Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de
monte occurrit illi turba multa. 38 Et ecce vir de turba exclamavit di-
cens Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi,
39 et ecce spiritus apprehendit illum et subito clamat et elidit et dissi-
pat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. 40 Et rogavi disci-
pulos tuos ut eicerent illum, et non potuerunt. 41 Respondens Iesus
dixit O generatio infidelis et perversa, usque quo ero apud vos et pa-
tiar vos? Adduc filium tuum. 42 Et cum accederet, elisit illum daemo-
nium et dissipavit. 43 Et increpavit Iesus spiritum inmundum, et sanavit
puerum et reddidit illum patri eius. 44 (100, 8.) Stupebant autem omnes in
magnitudine dei: (101, 2.) omnibusque mirantibus in omnibus quae faciebat,
dixit ad discipulos suos Ponite vos in cordibus vestris sermones istos:
filius enim hominis futurus est ut tradatur in manus hominum. 45 At illi
ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent il-
lud, et timebant interrogare eum de hoc verbo. 46 (102, 2.) Intravit autem
cogitatio in eos, quis eorum maior esset. 47 At Iesus videns cogitatio-
nes cordis illorum, adprehendens puerum statuit eum secus se, 48 et ait
illis Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit, et
quicumque me recepit, recipit eum qui me misit: nam qui minor est
inter omnes vos, hic maior est. 49 (103, 8.) Respondens autem Iohannes dixit
Praeceptor, vidimus quendam in nomine tuo eicientem daemonia, et pro-
hibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. 50 Et ait ad illum Iesus Nolite
prohibere: qui enim non est adversus vos, pro vobis est. 51 (104, 10.) Factum
est autem dum complerentur dies assumtionis eius, et ipse faciem suam
firmavit ut iret Hierusalem, 52 et misit nuntios ante conspectum suum:
et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi: 53 et
non receperunt eum, quia facies eius erat euntis Hierusalem. 54 Cum vi-
dissent discipuli eius Iacobus et Iohannes, dixerunt Domine, vis dicimus
ut ignis descendat de caelo et consumat illos? 55 Et conversus increpa-
vit illos et dixit Nescitis cuius spiritus estis? 56 Filius hominis non ve-
nit animas perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. 57 (105, 5.) Fa-
ctum est autem ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum Sequar

te quocumque ieris. 58 Et ait illi Iesus Vulpes foveas habent et volucres
caeli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. 59 Ait
autem ad alterum Sequere me. Ille autem dixit Domine, permitte mihi
primum ire et sepelire patrem meum. 60 Dixitque Iesus Sine ut mortui
sepeliant mortuos suos: tu autem vade annuntia regnum dei. 61 (106,10.) Et
ait illi Sequar te, domine, sed primum permitte mihi renuntiare his qui
domi sunt. 62 Ait ad illum Iesus Nemo mittens manum suam in aratrum
et aspiciens retro aptus est regno dei.

X.

1 (107,10.) Post haec autem designavit dominus et alios septuaginta duos,
et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo
erat ipse venturus. 2 (108,5.) Et dicebat illis Messis quidem multa, operarii
autem pauci: rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in mes-
sem suam. 3 (109,5.) Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.
4 (110,2.) Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta, et nemi-
nem per viam salutaveritis. 5 (111,5.) In quamcumque domum intraveritis,
primum dicite Pax huic domui. 6 Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet
super illam pax vestra: sin autem, ad vos revertetur. 7 (112,2.) In eadem
autem domo manete, edentes et bibentes quae apud illos sunt: dignus
enim est operarius mercede sua. (113,10.) Nolite transire de domo in do-
mum. 8 Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos, man-
ducate quae apponuntur vobis, 9 et curate infirmos qui in illa sunt, et
dicite illis Appropinquavit in vos regnum dei. 10 (114,2.) In quamcumque
civitatem intraveritis et non receperint vos, exeuntes in plateas eius di-
cite 11 Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra extergimus
in vos: tamen hoc scitote quia appropiavit regnum dei. 12 Dico vobis
quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. 13 (115,5.) Vae tibi
Corazain, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro et Sidone factae fuissent
virtutes quae in vobis factae sunt, olim in cilicio et cinere sedentes pae-
niterent. 14 Verum tamen Tyro et Sidoni remissius erit in iudicio quam
vobis. 15 Et tu Capharnaum, usque in caelum exaltata, usque ad infer-
num demergeris. 16 (116,1.) Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me
spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. 17 (117,10.) Re-
versi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes Domine, etiam
daemonia subiciuntur nobis in nomine tuo. 18 Et ait illis Videbam sata-
nan sicut fulgur de caelo cadentem. 19 Ecce dedi vobis potestatem cal-
candi supra serpentes et scorpiones, et supra omnem virtutem inimici,

et nihil vobis nocebit. 20 Verum tamen in hoc nolite gaudere quia spiri-
tus vobis subiciuntur, gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in
caelis. 21 (118,5.) In ipsa hora exultavit spiritu sancto et dixit Confiteor
tibi pater, domine caeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus
et prudentibus, et revelasti ea parvulis: etiam pater, quia sic placuit
ante te. 22 (119,3.) Omnia mihi tradita sunt a patre: et nemo scit qui sit
filius, nisi pater, et qui sit pater, nisi filius et cui voluerit filius revelare.
23 (120,5.) Et conversus ad discipulos suos dixit Beati oculi qui vident quae
videtis: 24 dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt vi-
dere quae vos videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non
audierunt. 25 (121,2.) Et ecce quidam legis peritus surrexit temtans eum et
dicens Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? 26 At ille
dixit ad eum In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27 Ille respon-
dens dixit Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota
anima tua et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua, et proxi-
mum tuum sicut te ipsum. 28 Dixitque illi Recte respondisti: hoc fac,
et vives. 29 (122,10.) Ille autem volens iustificare se ipsum dixit ad Iesum
Et quis est meus proximus? 30 Suspiciens autem Iesus dixit Homo qui-
dam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, et incidit in latrones, qui
etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt semivivo relicto.
31 Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo
praeterivit. 32 Similiter et levita, cum esset secus locum et videret eum,
transiit. 33 Samaritanus autem quidam iter *transiens venit secus eum, et
videns eum misericordia motus est, 34 et appropians alligavit vulnera eius
infundens oleum et vinum, et imponens illum in iumentum suum duxit in
stabulum et curam eius egit: 35 et altera die protulit duos denarios et dedit
stabulario et ait Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego
cum rediero reddam tibi. 36 Quis horum trium videtur tibi proximus
fuisse illi qui incidit in latrones? 37 At ille dixit Qui fecit misericordiam
in illum. Et ait illi Iesus Vade et tu fac similiter. 38 Factum est autem
dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum, et mulier quaedam
Martha nomine excepit illum in domum suam. 39 Et huic erat soror no-
mine Maria, quae etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum il-
lius; 40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quae stetit
et ait Domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me solam
ministrare? dic ergo illi ut adiuvet me. 41 Et respondens dixit illi do-
minus Martha Martha, sollicita es et turbaris circa plurima: 42 porro
unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quae non aufe-
retur ab ea.

XI.

1 (123, 5.) Et factum est cum esset in loco quodam orans, ut cessavit,
dixit unus ex discipulis eius ad eum Domine, doce nos orare, sicut et
Iohannes docuit discipulos suos. 2 Et ait illis Cum oratis, dicite Pater,
sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: 3 panem nostrum co-
tidianum da nobis cotidie: 4 et dimitte nobis peccata nostra, siquidem
et ipsi dimittimus omni debenti nobis: et ne nos inducas in temtationem.
5 (124, 10.) Et ait ad illos Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum
media nocte et dicet illi Amice, commoda mihi tres panes, 6 quoniam
amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum;
7 et ille de intus dicat Noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est,
et pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere et dare tibi.
8 Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens
eo quod amicus eius sit, propter inprobitatem tamen eius surget et da-
bit illi quot habet necessarios. 9 (125, 5.) Et ego vobis dico Petite, et da-
bitur vobis: quaerite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. 10 Omnis
enim qui petit accipit, et qui quaerit invenit, et pulsanti aperietur. 11 Quis
autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? aut si
piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12 aut si petierit ovum,
numquid porrigit illi scorpionem? 13 Si ergo vos, cum sitis mali, nostis
bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester de caelo dabit
spiritum bonum petentibus se? 14 (126, 5.) Et erat eiciens daemonium, et
illud erat mutum: et cum eiecisset daemonium, locutus est mutus, et
ammiratae sunt turbae. 15 (127, 2.) Quidam autem ex eis dixerunt In Bel-
zebub principem daemoniorum eicit daemonia: 16 (128, 5.) et alii temtantes
signum de caelo quaerebant ab eo. 17 (129, 2.) Ipse autem ut vidit cogita-
tiones eorum, dixit eis Omne regnum in se ipso divisum desolatur, et
domus supra domum cadet. 18 Si autem et satanas in se ipsum divisus
est, quomodo stabit regnum ipsius? quia dicitis in Belzebub eicere me
daemonia. 19 Si autem ego in Belzebub eicio daemonia, filii vestri in
quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. 20 Porro si in digito dei ei-
cio daemonia, profecto praevenit in vos regnum dei. 21 Cum fortis ar-
matus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet: 22 si autem
fortior illo superveniens vicerit eum, universa arma eius auferet in qui-
bus confidebat, et spolia eius distribuit. 23 Qui non est mecum adver-
sum me est, et qui non colligit mecum dispergit. 24 (130, 5.) Cum immun-
dus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa quaerens
requiem: et non inveniens dicit Revertar in domum meam unde exivi.

25 Et cum venerit, invenit scopis mundatam: 26 et tunc vadit et assumit
septem alios spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi, et sunt no-
vissima hominis illius peiora prioribus. 27 (131, 10.) Factum est autem cum
haec diceret, extollens vocem quaedam mulier de turba dixit illi Beatus
venter qui te portavit, et ubera quae suxisti. 28 At ille dixit Quippini
beati qui audiunt verbum dei et custodiunt. 29 (132, 5.) Turbis autem con-
currentibus coepit dicere Generatio haec generatio nequam est: signum
quaerit, et signum non dabitur illi nisi signum Ionae. 30 Nam sicut Ionas
fuit signum Ninevitis, ita erit et filius hominis generationi isti. 31 Regina
austri surget in iudicio cum viris generationis huius et condemnabit il-
los, quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis: et ecce
plus Salomone hic. 32 Viri Ninevitae surgent in iudicio cum generatione
hac et condemnabunt illam, quia paenitentiam egerunt ad praedicationem
Ionae: et ecce plus Iona hic. 33 (133, 2.) Nemo lucernam accendit et in ab-
scondito ponit neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingre-
diuntur lumen videant. 34 (134, 5.) Lucerna corporis tui est oculus tuus: si
oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem
nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. 35 Vide ergo ne lu-
men quod in te est tenebrae sint. 36 Si ergo corpus tuum totum luci-
dum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum
et sicut lucerna fulgoris inluminabit te. 37 (135, 5.) Et cum loqueretur, ro-
gavit illum quidam *Pharisaeus ut pranderet apud se: et ingressus recu-
buit. 38 Pharisaeus autem coepit intra se reputans dicere quare non
baptizatus esset ante prandium. 39 Et ait dominus ad illum Nunc vos
Pharisaei quod de foris est calicis et catini mundatis, quod autem intus
est vestrum plenum est rapina et iniquitate. 40 Stulti, nonne qui fecit
quod de foris est, etiam id quod de intus est fecit? 41 Verum tamen quod
superest date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. 42 (136, 5.) Sed
vae vobis *Pharisaeis, quia decimatis mentam et rutam et omne holus,
et praeteritis iudicium et caritatem dei: haec autem oportuit facere, et
illa non omittere. 43 (137, 2.) Vae vobis Pharisaeis, qui diligitis primas ca-
thedras in synagogis et salutationes in foro. 44 (138, 5.) Vae vobis, quia
estis ut monumenta quae non parent, et homines ambulantes supra ne-
sciunt. 45 (139, 5.) Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi Magister,
haec dicens etiam nobis contumeliam facis. 46 At ille ait Et vobis le-
gis peritis vae, quia oneratis homines oneribus quae portari non possunt,
et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. 47 (140, 5.) Vae vobis, quia
aedificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos.
48 Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum,

quoniam quidem ipsi eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum se-
pulchra. 49 (141,5.) Propterea et sapientia dei dixit Mittam ad illos pro-
phetas et apostolos, et ex illis occident et persequentur, 50 ut inquiratur
sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a
generatione ista, 51 a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae,
qui periit inter altare et aedem: ita dico vobis, requiretur ab hac ge-
neratione. 52 (142,5.) Vae vobis legis peritis, quia tulistis clavem scientiae:
ipsi non introistis, et eos qui introiebant prohibuistis. 53 (143,10.) Cum haec
ad illos diceret, coeperunt Pharisaei et legis periti graviter insistere et
os eius opprimere de multis, 54 insidiantes et quaerentes capere aliquid
ex ore eius ut accusarent eum.

XII.

1 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent,
coepit dicere ad discipulos suos (144,2.) Adtendite a fermento Pharisaeo-
rum, quod est hypocrisis. 2 (145,5.) Nihil autem opertum est quod non
reveletur, neque absconditum quod non sciatur: 3 quoniam quae in te-
nebris dixistis, in lumine dicentur, et quod in aurem locuti estis in cu-
biculis, praedicabitur in tectis. 4 Dico autem vobis amicis meis, ne ter-
reamini ab his qui occidunt corpus et post haec non habent amplius
quod faciant. 5 Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui
postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vo-
bis, hunc timete. 6 Nonne quinque passeres veniunt depundio? et unus
ex illis non est in oblivione coram deo. 7 Sed et capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus plures estis.
8 Dico autem vobis, omnis quicumque confessus fuerit in me coram ho-
minibus, et filius hominis confitebitur in illo coram angelis dei: 9 (146,2.) qui
autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram angelis dei.
10 (147,2.) Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei
autem qui in spiritum sanctum blasphemaverit non remittetur. 11 (148,2.) Cum
autem inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates, nolite
solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis: 12 spiritus
enim sanctus docebit vos in ipsa hora quae oporteat dicere. 13 (149,10.) Ait
autem quidam ei de turba Magister, dic fratri meo ut dividat mecum
hereditatem. 14 At ille dixit ei Homo, quis me constituit iudicem aut
divisorem supra vos? 15 Dixitque ad illos Videte et cavete ab omni
avaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quae
possidet. 16 Dixit autem similitudinem ad illos dicens Hominis cuiusdam

divitis uberes fructus ager attulit: [17] et cogitabat intra se dicens Quid
faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? [18] Et dixit Hoc
faciam: destruam horrea mea et maiora faciam, et illuc congregabo
omnia quae nata sunt mihi et bona mea, [19] et dicam animae meae
Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede,
bibe, epulare. [20] Dixit autem illi deus Stulte, hac nocte animam tuam
repetunt a te: quae autem parasti, cuius erunt? [21] Sic est qui sibi the-
saurizat et non est in deum dives. [22 (150,5.)] Dixitque ad discipulos suos
Ideo dico vobis, nolite solliciti esse animae quid manducetis, neque cor-
pori quid vestiamini: [23] anima plus est quam esca, et corpus quam vesti-
mentum. [24] Considerate corbos, quia non seminant neque metunt, quibus
non est cellarium neque horreum, et deus pascit illos: quanto magis
vos plures estis illis? [25] Quis autem vestrum cogitando potest adicere
ad staturam suam cubitum unum? [26] Si ergo neque quod minimum est
potestis, quid de ceteris solliciti estis? [27] Considerate lilia, quomodo
crescunt: non laborant, non *neunt: dico autem vobis, nec Salomon in
omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. [28] Si autem faenum,
quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur, deus sic vestit,
quanto magis vos, pusillae fidei. [29] Et vos nolite quaerere quid mandu-
cetis aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli: [30] haec enim omnia
gentes mundi quaerunt, pater autem vester scit quoniam his indigetis.
[31] Verum tamen quaerite regnum dei, et haec omnia adicientur vobis.
[32 (151,10.)] Nolite timere, pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare
vobis regnum. [33 (152,2.)] Vendite quae possidetis et date elemosynam:
[(153,5.)] facite vobis sacculos qui non veterescunt, thesaurum non deficien-
tem in caelis, quo fur non appropiat neque tinea corrumpit. [34] Ubi enim
thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit. [35 (154,10.)] Sint lumbi vestri
praecincti et lucernae ardentes, [36] et vos similes hominibus expectanti-
bus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pul-
saverit confestim aperiant ei. [37 (155,5.)] Beati servi illi, quos cum venerit
dominus invenerit vigilantes: amen dico vobis quod praecingit se et fa-
ciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. [38] Et si venerit in se-
cunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati servi
illi. [39 (156,2.)] Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora
fur veniret, vigilaret utique et non sineret *perfodiri domum suam. [40] Et
vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.
[41 (157,5.)] Ait autem ei Petrus Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad
omnes? [42] Dixit autem dominus Quis putas est fidelis dispensator et
prudens, quem constituet dominus super familiam suam, ut det illis in

tempore tritici mensuram? [43] Beatus ille servus, quem cum venerit do-
minus invenerit ita facientem: [44] vere dico vobis quia supra omnia quae
possidet constituet illum. [45 (158,5.)] Quod si dixerit servus ille in corde
suo Moram facit dominus meus venire, et coeperit percutere pueros et
ancillas, et edere et bibere et inebriari, [46] veniet dominus servi illius in
die qua non sperat et hora qua nescit, et dividet eum partemque eius
cum infidelibus ponet. [47 (159,10.)] Ille autem servus qui cognovit volunta-
tem domini sui et non praeparavit et non fecit secundum voluntatem
eius, vapulavit multis; [48] qui autem non cognovit et fecit digna plagis,
vapulavit paucis: omni autem cui multum datum est, multum quaeretur
ab eo; et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo. [49 (160,5.)] Ignem
veni mittere in terram, et quid volo nisi accendatur? [50] Baptisma autem
habeo baptizari, et quomodo coartor usque dum perficiatur. [51] Putatis
quia pacem veni dare in terram? non dico vobis sed separationem.
[52] Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duo et duo
in tres [53] dividentur, pater in filium et filius in patrem suum, mater in
filiam et filia in matrem, socrus in nurum suam et nurus in socrum
suam. [54 (161,5.)] Dicebat autem et ad turbas Cum videritis nubem orien-
tem ab occasu, statim dicitis Nimbus venit, et ita fit: [55] et cum austrum
flantem, dicitis quia ventus erit, et fit. [56] Hypocritae, faciem terrae et
caeli nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? [57] Quid
autem et a vobis ipsis non iudicatis quid iustum est? [58 (162,5.)] Cum au-
tem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari
ab illo, ne forte trahat te apud iudicem et iudex tradat te exactori et
exactor mittat te in carcerem. [59] Dico tibi, non exies inde donec etiam
novissimum minutum reddas.

XIII.

[1 (163,10.)] Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Ga-
lilaeis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. [2] Et re-
spondens dixit illis Putatis quod hi Galilaei prae omnibus Galilaeis pec-
catores fuerunt, quia talia passi sunt? [3] Non dico vobis, sed nisi pae-
nitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. [4] Sicut illi decem et octo
supra quos cecidit turris in Siloam et occidit eos, putatis quia et ipsi
debitores fuerunt praeter omnes homines habitantes in Hierusalem? [5] Non
dico vobis, sed si non paenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.
[6 (164,10.)] Dicebat autem hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam
plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa et non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineae Ecce anni tres sunt ex quo venio
quaerens fructum in ficulnea hac et non invenio: succide ergo illam: ut
quid etiam terram occupat? 8 At ille respondens dixit illi Domine, di-
mitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam et mittam ster-
cora: 9 et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.
10 Erat autem docens in synogoga eorum sabbatis. 11 Et ecce mulier
quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata,
nec omnino poterat sursum respicere. 12 Quam cum vidisset Iesus, vo-
cavit ad se et ait illi Mulier, dimissa es ab infirmitate tua, 13 et impo-
suit illi manus: et confestim erecta est, et glorificabat deum. 14 (165, 5.) Re-
spondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus,
dicebat turbae Sex dies sunt in quibus oportet operari: in his ergo ve-
nite et curamini, et non in die sabbati. 15 Respondens autem ad illum
dominus et dixit Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit
bovem suum aut asinum a praesepio et ducit adaquare? 16 Hanc autem
filiam Abrahae, quam alligavit satanas ecce decem et octo annis, non
oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? 17 (166, 10.) Et cum haec diceret,
erubescebant omnes adversarii eius, et omnis populus gaudebat in univer-
sis quae gloriose fiebant ab eo. 18 (167, 2.) Dicebat ergo Cui simile est re-
gnum dei, et cui simile esse existimabo illud? 19 Simile est grano sina-
pis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit et factum est
in arborem magnam, et volucres caeli requieverunt in ramis eius. 20 (168, 5.) Et
iterum dixit Cui simile aestimabo regnum dei, 21 et cui simile est? fer-
mento, quod acceptum mulier abscondit in farinae sata tria, donec fer-
mentaretur totum. 22 (169, 2.) Et ibat per civitates et castella docens et iter
faciens in Hierusalem. 23 (170, 5.) Ait autem illi quidam Domine, si pauci
sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos 24 Contendite intrare per
angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerunt intrare et non pote-
runt. 25 (171, 5.) Cum autem intraverit pater familias et cluserit ostium, et
incipietis foris stare et pulsare ostium dicentes Domine, aperi nobis, et
respondens dicet vobis Nescio vos unde sitis: 26 tunc incipietis dicere
Manducavimus coram te et bibimus, et in plateis nostris docuisti. 27 Et
dicet vobis Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii ini-
quitatis. 28 Ibi erit fletus et stridor dentium, (172, 5.) cum videritis Abraham
et Isaac et Iacob et omnes prophetas introire in regno dei, vos autem
expelli foras. 29 Et venient ab oriente et occidente et aquilone et au-
stro, et accumbent in regno dei. 30 (173, 2.) Et ecce sunt novissimi qui
erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. 31 (174, 10.) In ipsa die
accesserunt quidam Pharisaeorum dicentes illi Exi et vade hinc, quia

Herodes vult te occidere. 32 Et ait illis Ite dicite vulpi illi Ecce eicio
daemonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia consummor. 33 Ve-
rum tamen oportet me hodie et cras et sequenti ambulare, quia non ca-
pit prophetam perire extra Hierusalem. 34 (175, 5.) Hierusalem Hierusalem,
quae occidis prophetas et lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pinnis, et
noluisti. 35 Ecce relinquitur vobis domus vestra. Dico autem vobis quia
non videbitis me donec veniat cum dicetis Benedictus qui venit in no-
mine domini.

XIV.

1 (176, 10.) Et factum est cum intraret in domum cuiusdam principis Pha-
risaeorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. 2 Et ecce
homo quidam hydropicus erat ante illum. 3 (177, 2.) Et respondens Iesus
dixit ad legis peritos et Pharisaeos Licet sabbato curare? 4 At illi tacue-
runt: ipse vero apprehensum sanavit ac dimisit. 5 Et respondens ad il-
los dixit Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non conti-
nuo extrahet illum die sabbati? 6 Et non poterant ad haec respondere
illi. 7 (178, 10.) Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo
primos accubitus elegerent, dicens ad illos 8 Cum invitatus fueris ad
nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invita-
tus ab eo, 9 et veniens is qui te et illum vocavit dicat tibi Da huic
locum, et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. 10 Sed
cum vocatus fueris, vade recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui
te invitavit dicat tibi Amice, ascende superius: tunc erit tibi gloria co-
ram simul descumbentibus: 11 (179, 5.) quia omnis qui se exaltat humiliabi-
tur, et qui se humiliat exaltabitur. 12 (180, 10.) Dicebat autem et ei qui se
invitaverat Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos ne-
que fratres tuos neque cognatos neque vicinos divites, ne forte et ipsi
te reinvitent et fiat tibi retributio. 13 Sed cum facis convivium, voca
pauperes debiles clodos caecos, 14 et beatus eris, quia non habent re-
tribuere tibi: retribuetur enim tibi in *resurrectionem iustorum. 15 Haec
cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit ei Beatus qui man-
ducavit panem in regno dei. 16 (181, 5.) At ipse dixit ei Homo quidam fe-
cit cenam magnam et vocavit multos. 17 Et misit servum suum hora
caenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. 18 Et
coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei Villam emi et necesse
habeo exire et videre illam: rogo te, habe me excusatum. 19 Et alter

dixit Iuga boum emi quinque et eo probare illa: roga te, habe me ex-
cusatum. 20 Et alius dixit Uxorem duxi et ideo non possum venire.
21 Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus pater fa-
milias dixit servo suo Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes
ac debiles et caecos et clodos introduc. 22 Et ait servus Domine, factum
est ut imperasti, et adhuc locus est. 23 Et ait dominus servo Exi in
vias et sepes et compelle intrare, ut impleatur domus mea: 24 dico au-
tem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustavit cenam
meam. 25 (182, 5.) Ibant autem turbae multae cum eo, et conversus dixit
ad illos 26 Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et
uxorem et filios et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam,
non potest meus esse discipulus. 27 Et qui non baiulat crucem suam et
venit post me, non potest *meus esse discipulus. 28 (183, 10.) Quis enim ex
vobis volens turrem aedificare *nonne prius sedens computat sumtus
qui necessarii sunt, si habet ad perficiendum? 29 ne postea quam posue-
rit fundamentum et non poterit perficere, omnes qui vident incipiant
inludere ei 30 dicentes quia hic homo coepit aedificare, et non potuit
consummare. 31 Aut qui rex iturus committere bellum adversum alium
regem non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere
ei qui cum viginti milibus venit ad se? 32 Alioquin adhuc illo longe
agente legationem mittens rogat ea quae pacis sunt. 33 (184, 5.) Sic ergo
omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet non potest
meus esse discipulus. 34 (185, 2.) Bonum est sal: si autem sal quoque eva-
nuerit, in quo condietur? 35 Neque in terram neque in sterculinum utile
est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

XV.

1 (186, 2.) Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut au-
dirent illum. 2 Et murmurabant Pharisaei et scribae dicentes quia hic
peccatores recipit et manducat cum illis. 3 (187, 5.) Et ait ad illos parabo-
lam istam, dicens 4 Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si
perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto et
vadit ad illam quae perierat, donec inveniat illam? 5 Et cum invenerit
illam, imponit in umeros suos gaudens, 6 et veniens domum convocat
amicos et vicinos, dicens illis Congratulamini mihi, quia inveni ovem
meam quae perierat. 7 Dico vobis quod ita gaudium erit in caelo super
uno peccatore paenitentiam habente quam super nonaginta novem iustis
qui non indigent paenitentia. 8 (188, 10.) Aut quae mulier habens dragmas

decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam et evertit
domum et quaerit diligenter, donec inveniat? 9 Et cum invenerit, con-
vocat amicas et vicinas dicens Congratulamini mihi, quia inveni dragmam
quam perdideram. 10 (189,5.) Ita dico vobis gaudium erit coram angelis
dei super uno peccatore paenitentiam agente. 11 (190,10.) Ait autem Homo
quidam habuit duos filios. 12 Et dixit adulescentior ex illis patri Pater,
da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis sub-
stantiam. 13 Et non post multos dies congregatis omnibus adulescentior
filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit
substantiam suam vivendo luxuriose. 14 Et postquam omnia consummas-
set, facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere: 15 et
abiit et adhesit uni civium regionis illius, et misit illum in villam suam
ut pasceret porcos. 16 Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis
quas porci manducabant; et nemo illi dabat. 17 In se autem reversus
dixit Quanti mercennarii patris mei abundant panibus, ego autem hic
fame pereo. 18 Surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi Pater,
peccavi in caelum et coram te, 19 et iam non sum dignus vocari filius
tuus: fac me sicut unum de mercennariis tuis. 20 Et surgens venit ad
patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius,
et misericordia motus est et accurrens cecidit supra collum eius et os-
culatus est eum. 21 Dixitque ei filius Pater, peccavi in caelum et coram
te, iam non sum dignus vocari filius tuus. 22 Dixit autem pater ad ser-
vos suos Cito proferte stolam primam et induite illum, et date anulum
in manum eius et calciamenta in pedes, 23 et adducite vitulum sagina-
tum et occidite, et manducemus et epulemur, 24 quia hic filius meus
mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Et coeperunt epulari.
25 Erat autem filius eius senior in agro: et cum veniret et appropinqua-
ret domui, audivit symphoniam et chorum, 26 et vocavit unum de ser-
vis et interrogavit quae haec essent. 27 Isque dixit illi Frater tuus ve-
nit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit.
28 Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus
coepit rogare illum. 29 At ille respondens dixit patri suo Ecce tot annis
servio tibi et numquam mandatum tuum praeterii, et numquam dedisti
mihi hedum ut cum amicis meis epularer: 30 sed postquam filius tuus
hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi
vitulum saginatum. 31 At ipse dixit illi Filii, tu semper mecum es, et
omnia mea tua sunt: 32 epulari autem et gaudere oportebat, quia frater
tuus hic mortuus erat et revixit, perierat et inventus est.

XV, 9 — 32.

XVI.

1 Dicebat autem et ad discipulos suos Homo quidam erat dives qui
habebat vilicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona
ipsius. 2 Et vocavit illum et ait illi Quid hoc audio de te? redde ra-
tionem vilicationis tuae: iam enim non poteris vilicare. 3 Ait autem vi-
licus intra se Quid faciam, quia dominus meus auferet a me vilicationem?
fodere non valeo, mendicare erubesco. 4 Scio quid faciam, ut cum amo-
tus fuero a vilicatione recipiant me in domos suas. 5 Convocatis itaque
singulis debitoribus domini sui dicebat primo Quantum debes domino
meo? 6 At ille dixit Centum cados olei. Dixitque illi Accipe cautionem
tuam et sede cito scribe quinquaginta. 7 Deinde alio dixit Tu vero
quantum debes? Qui ait Centum choros tritici. Ait illi Accipe litteras
tuas et scribe octoginta. 8 Et laudavit dominus vilicum iniquitatis, quia
prudenter fecisset: quia filii huius saeculi prudentiores filiis lucis in ge-
neratione sua sunt. 9 Et ego vobis dico, facite vobis amicos de ma-
mona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula.
10 Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est, et qui in modico
iniquus est, et in maiori iniquus est. 11 Si ergo in iniquo mamonae fi-
deles non fuistis, quod verum est quis credit vobis? 12 Et si in alieno
fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? 13 (191, 5.) Nemo
servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet et alterum
*diliget, aut uni adherebit et alterum contemnet: non potestis deo ser-
vire et mamonae. 14 (192, 10.) Audiebant autem omnia haec Pharisaei, qui
erant avari, et deridebant illum. 15 Et ait illis Vos estis qui iustificatis
vos coram hominibus, deus autem novit corda vestra: quia quod homi-
nibus altum est abominatio est ante deum. 16 (193, 5.) Lex et prophetae
usque ad Iohannen: ex eo regnum dei evangelizatur et omnis in illud
vim facit. 17 (194, 5.) Facilius est autem caelum et terram praeterire quam
de lege unum apicem cadere. 18 (195, 2.) Omnis qui dimittit uxorem suam
et ducit alteram moechatur, et qui dimissam a viro ducit moechatur.
19 (196, 10.) Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et
epulabatur cotidie splendide: 20 et erat quidam mendicus nomine Laza-
rus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, 21 cupiens saturari de
micis quae cadebant de mensa divitis; sed et canes veniebant et linge-
bant ulcera eius. 22 Factum est autem ut moreretur mendicus et por-
taretur ab angelis in sinum Abrahae: mortuus est autem et dives et
sepultus est in inferno. 23 Elevans autem oculos suos, cum esset in tor-
mentis, videbat Abraham a longe et Lazarum in sinum eius, 24 et ipse

clamans dixit Pater Abraham, miserere mei et mitte Lazarum ut intin-
guat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia
crucior in hac flamma. 25 Et dixit illi Abraham Filii, recordare quia re-
cepisti bona in vita tua et Lazarus similiter mala: nunc autem hic con-
solatur, tu vero cruciaris. 26 Et in his omnibus inter vos et nos chaos
magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos non pos-
sint, neque inde huc transmeare. 27 Et ait Rogo ergo te, pater, ut mit-
tas eum in domum patris mei, 28 habeo enim quinque fratres, ut testetur
illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. 29 Et ait illi Abra-
ham Habent Mosen et prophetas, audiant illos. 30 At ille dixit Non pa-
ter Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, paenitentiam agent.
31 Ait autem illi Si Mosen et prophetas non audiunt, neque si quis ex
mortuis surrexerit credent.

XVII.

1 (197, 2.) Et ad discipulos suos ait Inpossibile est ut non veniant scan-
dala, vae autem illi per quem veniunt: 2 utilius est illi si lapis molaris
inponatur circa collum eius et proiciatur in mare, quam ut scandalizet
unum de pusillis istis. 3 (198, 5.) Attendite vobis. Si peccaverit frater tuus,
increpa illum, et si paenitentiam egerit, dimitte illi: 4 (199, 5.) et si septies
in die peccaverit in te et septies in die conversus fuerit ad te dicens
Paenitet me, dimitte illi. 5 (200, 5.) Et dixerunt apostoli domino Adauge
nobis fidem. 6 Dixit autem dominus Si haberetis fidem sicut granum
sinapis, diceretis huic arbori moro Eradicare et transplantare in mare,
et oboediret vobis. 7 (201, 10.) Quis autem vestrum habens servum arantem
aut pascentem, qui regresso de agro dicet illi Statim transi recumbe?
8 et non dicet ei Para quod cenem, et praecinge te et ministra mihi do-
nec manducem et bibam, et post haec tu manducabis et bibes? 9 Num-
quid gratiam habet servo illi, quia fecit quae sibi imperaverat? 10 Non
puto. Sic et vos, cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite
Servi inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus. 11 Et factum est
dum iret in Hierusalem, transiebat per mediam Samariam et Galilaeam.
12 Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri
leprosi, qui steterunt a longe, 13 et levaverunt vocem dicentes Iesu
praeceptor, miserere nostri. 14 Quos ut vidit, dixit Ite ostendite vos sa-
cerdotibus. Et factum est dum irent, mundati sunt. 15 Unus autem ex
illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magni-
ficans deum, 16 et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens: et

hic erat Samaritanus. 17 Respondens autem Iesus dixit Nonne decem
mundati sunt? et novem ubi sunt? 18 Non est inventus qui rediret et
daret gloriam deo nisi hic alienigena? 19 Et ait illi Surge vade, quia
fides tua te salvum fecit. 20 (202, 5.) Interrogatus autem a Pharisaeis quando
venit regnum dei, respondit eis et dixit Non venit regnum dei cum ob-
servatione, 21 neque dicent Ecce hic, aut ecce illic: ecce enim regnum
dei intra vos est. 22 (203, 10.) Et ait ad discipulos Venient dies quando
desideretis videre unum diem filii hominis, et non videbitis. 23 (204, 2.) Et
dicent vobis Ecce hic, ecce illic: nolite ire, neque sectemini. 24 (205, 5.) Nam
sicut fulgor coruscans de sub caelo in ea quae sub caelo sunt fulget,
ita erit filius hominis in die sua. 25 (206, 2.) Primum autem oportet illum
multa pati et reprobari a generatione hac. 26 (207, 5.) Et sicut factum est
in diebus Noe, ita erit et in diebus filii hominis: 27 edebant et bibe-
bant, uxores ducebant et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intra-
vit Noe in arcam, et venit diluvium et perdidit omnes. 28 (208, 10.) Similiter
sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant, emebant et ven-
debant, plantabant et aedificabant: 29 qua die autem exiit Loth a So-
domis, pluit ignem et sulphur de caelo et omnes perdidit. 30 Secundum
haec erit qua die filius hominis revelabitur. 31 (209, 2.) In illa hora qui fue-
rit in tecto et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa, et qui in
agro similiter non redeat retro. 32 (210, 10.) Memores estote uxoris Loth.
33 (211, 3.) Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam,
et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. 34 (212, 5.) Dico vobis, illa
nocte erunt duo in tecto uno, unus assumetur et alter relinquetur: 35 duae
erunt molentes in unum, una assumetur et altera relinquetur: duo in
agro, unus assumetur et alter relinquetur. 36 (213, 5.) Respondentes dicunt
illi Ubi, domine? 37 Qui dixit eis Ubicumque fuerit corpus, illuc congre-
gabuntur aquilae.

XVIII.

1 (214, 10.) Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet sem-
per orare et non deficere, 2 dicens Iudex quidam erat in quadam civi-
tate, qui deum non timebat et hominem non reverebatur. 3 Vidua autem
quaedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum dicens Vindica me de
adversario meo. 4 Et nolebat per multum tempus. Post haec autem
dixit intra se Etsi deum non timeo nec hominem revereor, 5 tamen quia
molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens
suggillet me. 6 Ait autem dominus Audite quid iudex iniquitatis dicit:

[7] deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se
die ac nocte, et patientiam habebit in illis? [8] Dico vobis quia cito fa-
ciet vindictam illorum. Verum tamen filius hominis veniens putas inve-
niet fidem in terra? [9] Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant
tamquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam. [10] Duo homi-
nes ascenderunt in templum ut orarent, unus Pharisaeus et alter publi-
canus. [11] Pharisaeus stans haec apud se orabat Deus, gratias ago tibi
quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam
hic publicanus: [12] ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quae pos-
sideo. [13] Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad caelum
levare, sed percutiebat pectus suum dicens Deus, propitius esto mihi
peccatori. [14] Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab
illo: [(215,5.)] quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat ex-
altabitur. [15] [(216,2.)] Afferebant autem ad illum et infantes ut eos tangeret:
quod cum viderent discipuli, increpabant illos. [16] Iesus autem convocans
illos dixit Sinite pueros venire ad me, et nolite eos vetare: talium est
enim regnum dei. [17] [(217,2.)] Amen dico vobis, quicumque non acceperit
regnum dei sicut puer, non intrabit in illud. [18] [(218,2.)] Et interrogavit eum
quidam princeps Magister bone, quid faciens vitam aeternam possidebo?
[19] Dixit autem ei Iesus Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus
deus. [20] Mandata nosti, Non occides, Non moechaberis, Non furtum fa-
cies, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum et matrem.
[21] Qui ait Haec omnia custodivi a iuventute mea. [22] [(219,2.)] Quo audito
Iesus ait ei Adhuc unum tibi deest: omnia quaecumque habes vende et
da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo, et veni sequere me.
[23] [(220,2.)] His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde. [24] Videns
autem illum Iesus tristem factum dixit Quam difficile qui pecunias ha-
bent in regnum dei intrabunt: [25] facilius est enim camelum per foramen
acus transire quam divitem intrare in regnum dei. [26] Et dixerunt qui
audiebant Et quis potest salvus fieri? [27] Ait illis Quae inpossibilia sunt
apud homines, possibilia sunt apud deum. [28] Ait autem Petrus Ecce
nos dimisimus omnia et secuti sumus te. [29] [(221,2.)] Qui dixit eis Amen
dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes aut fratres aut
uxorem aut filios propter regnum dei, [30] et non recipiat multo plura in
hoc tempore, et in saeculo venturo vitam aeternam. [31] [(222,2.)] Assumsit
autem Iesus duodecim et ait illis Ecce ascendimus Hierosolymam, et
consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio homi-
nis: [32] tradetur enim gentibus, et inludetur et flagellabitur et conspuetur,
[33] et postquam flagellaverint occident eum, et die tertia resurget. [34] [(223,10.)] Et

ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis,
et non intellegebant quae dicebantur. 35 (224, 2.) Factum est autem cum
appropinquaret Hiericho, caecus quidam sedebat secus viam mendicans,
36 et cum audiret turbam praetereuntem, interrogabat quid hoc esset.
37 Dixerunt autem ei quod Iesus Nazarenus transiret. 38 Et clamavit di-
cens Iesu filii David, miserere mei. 39 Et qui praeibant increpabant eum
ut taceret: ipse vero multo magis clamavit Filii David, miserere mei.
40 Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se: et cum appropinquasset,
interrogavit illum 41 dicens Quid tibi vis faciam? At ille dixit Domine,
ut videam. 42 Et Iesus dixit illi Respice, fides tua te salvum fecit. 43 Et
confestim vidit, et sequebatur illum magnificans deum. Et omnis plebs
ut vidit, dedit laudem deo.

XIX.

1 (225, 10.) Et ingressus perambulabat Hiericho. 2 Et ecce vir nomine
Zaccheus, et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives, 3 et quae-
rebat videre Iesum quis esset, et non poterat prae turba, quia statura
pusillus erat. 4 Et praecurrens ascendit in arborem sycomorum ut vi-
deret illum, quia inde erat transiturus. 5 Et cum venisset ad locum,
suspiciens Iesus vidit illum et dixit ad eum Zacchee, festinans descende,
quia hodie in domo tua oportet me manere. 6 Et festinans descendit
et excepit illum gaudens. 7 Et cum viderent omnes, murmurabant di-
centes quod ad hominem peccatorem divertisset. 8 Stans autem Zac-
cheus dixit ad dominum Ecce dimidium bonorum meorum, domine, do
pauperibus, et si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum. 9 Ait Ie-
sus ad eum quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse fi-
lius sit Abrahae: 10 (226, 5.) venit enim filius hominis quaerere et salvare
quod perierat. 11 (227, 10.) Haec illis audientibus adiciens dixit parabolam,
eo quod esset prope Hierusalem, et quia existimarent quod confestim
regnum dei manifestaretur. 12 (228, 2.) Dixit ergo Homo quidam nobilis abiit
in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. 13 (229, 5.) Vocatis
autem decem servis suis dedit illis decem mnas, et ait ad illos Nego-
tiamini dum venio. 14 Cives autem eius oderant illum, et miserunt le-
gationem post illum dicentes Nolumus hunc regnare super nos. 15 Et
factum est ut rediret accepto regno, et iussit vocari servos quibus dedit
pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. 16 Venit autem
primus dicens Domine, mna tua decem mnas adquisivit. 17 Et ait illi
Euge bone serve, quia in modico fidelis fuisti, eris potestatem habens

supra decem civitates. 18 Et alter venit dicens Domine, mna tua fecit
quinque mnas. 19 Et huic ait Et tu esto supra quinque civitates. 20 Et
alter venit dicens Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in su-
dario: 21 timui enim, quia homo *austeris es, tollis quod non posuisti,
et metis quod non seminasti. 22 Dicit ei De ore tuo te iudico, serve
nequam. Sciebas quod ego austeris homo sum, tollens quod non posui,
et metens quod non seminavi? 23 et quare non dedisti pecuniam meam
ad mensam? et ego veniens cum usuris utique exigissem illud. 24 Et
adstantibus dixit Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas ha-
bet. 25 Et dixerunt ei Domine, habet decem mnas. 26 (230, 2.) Dico autem
vobis quia omni habenti dabitur, ab eo autem qui non habet, et quod
habet auferetur ab eo. 27 (231, 5.) Verum tamen inimicos meos illos, qui
noluerunt me regnare super se, adducite huc et interficite ante me.
28 (232, 2.) Et his dictis praecedebat ascendens Hierosolyma. 29 Et factum
est cum appropinquasset ad Bethphage et Bethania ad montem qui vo-
catur oliveti, misit duos discipulos suos 30 dicens Ite in castellum quod
contra est, in quod introeuntes invenietis pullum asinae alligatum, cui
nemo umquam hominum sedit: solvite illum et adducite. 31 Et si quis
vos interrogaverit Quare solvitis? sic dicetis ei quia dominus opera eius
desiderat. 32 (233, 2.) Abierunt autem qui missi erant, et invenerunt sicut
dixit illis stantem pullum. 33 Solventibus autem illis pullum dixerunt
domini eius ad illos Quid solvitis pullum? 34 At illi dixerunt quia do-
minus eum necessarium habet. 35 Et duxerunt illum ad Iesum, et ia-
ctantes vestimenta sua supra pullum inposuerunt Iesum. 36 Eunte autem
illo substernebant vestimenta sua in via. 37 (234, 1.) Et cum appropinquaret
iam ad descensum montis oliveti, coeperunt omnes turbae descendentium
gaudentes laudare deum voce magna super omnibus quas viderant vir-
tutibus, 38 dicentes Benedictus qui venit rex in nomine domini: pax in
caelo et gloria in excelsis. 39 (235, 5.) Et quidam Pharisaeorum de turbis
dixerunt ad illum Magister, increpa discipulos tuos. 40 Quibus ipse ait
Dico vobis quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. 41 (236, 10.) Et ut ap-
propinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens 42 quia si cogno-
visses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi: nunc autem
abscondita sunt ab oculis tuis: 43 quia venient dies in te, et circumda-
bunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te et coangustabunt te undi-
que, 44 ad terram prosternent te et filios qui in te sunt, (237, 2.) et non
relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tem-
pus visitationis tuae. 45 (238, 1.) Et ingressus in templum coepit eicere ven-
dentes in illo et ementes, 46 dicens illis Scriptum est quia domus mea

domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.
47 (239,1.) Et erat docens cotidie in templo. Principes autem sacerdotum
et scribae et principes plebis quaerebant illum perdere, 48 et non invenie-
bant quod facerent illi: omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

XX.

1 (240,2.) Et factum est in una dierum docente illo populum in templo
et evangelizante convenerunt principes sacerdotum et scribae cum se-
nioribus, 2 et aiunt dicentes ad illum Dic nobis, in qua potestate haec
facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? 3 Respondens autem
dixit ad illos Interrogabo vos et ego unum verbum, respondete mihi:
4 baptismum Iohannis de caelo erat an ex hominibus? 5 At illi cogita-
bant inter se dicentes quia si dixerimus De caelo, dicet Quare ergo non
credidistis ei? 6 si autem dixerimus Ex hominibus, plebs universa lapi-
dabit nos: certi sunt enim Iohannen prophetam esse. 7 Et responderunt
se nescire unde esset. 8 Et Iesus ait illis Neque ego dico vobis in qua
potestate haec facio. 9 (241,2.) Coepit autem dicere ad plebem parabolam
hanc. Homo plantavit vineam et locavit eam colonis, et ipse peregre
fuit multis temporibus. 10 Et in tempore misit ad cultores servum ut
de fructu vineae darent illi: qui caesum dimiserunt eum inanem. 11 Et
addidit alterum servum mittere: illi autem hunc quoque caedentes et
afficientes contumelia dimiserunt inanem. 12 Et addidit tertium mittere:
qui et illum vulnerantes eecerunt. 13 Dixit autem dominus vineae Quid
faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint vere-
buntur. 14 Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt in se dicentes Hic
est heres: occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. 15 Et eiectum illum
extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineae? 16 Ve-
niet et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt
illi Absit. 17 Ille autem aspiciens eos ait Quid est ergo hoc quod scri-
ptum est Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in
caput anguli? 18 Omnis qui ceciderit supra illum lapidem conquassabi-
tur: supra quem autem ceciderit, comminuet illum. 19 (242,1.) Et quaere-
bant principes sacerdotum et scribae mittere in illum manus illa hora,
et timuerunt populum: cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitu-
dinem istam. 20 (243,2.) Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos
simularent, ut caperent eum in sermone et traderent illum principatui et
potestati praesidis. 21 Et interrogaverunt illum dicentes Magister, scimus
quia recte dicis et doces et non accipis personam, sed in veritate viam

dei doces: 22 licet nobis dare tributum Caesari an non? 23 Considerans
autem dolum illorum dixit *ad eos Quid me temtatis? 24 Ostendite mihi
denarium: cuius habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixe-
runt Caesaris. 25 Et ait illis Reddite ergo quae Caesaris sunt Caesari,
et quae dei sunt deo. 26 Et non potuerunt verbum eius reprehendere
coram plebe, et mirati in responsis eius tacuerunt. 27 Accesserunt autem
quidam Sadducaeorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogave-
runt eum 28 dicentes Magister, Moses scripsit nobis Si frater alicuius
mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam
frater eius uxorem et suscitet semen fratri suo. 29 Septem ergo fratres
erant: et primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis: 30 et sequens
accepit illam, et ipse mortuus est sine filio: 31 et tertius accepit illam,
similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen et mortui sunt.
32 Novissima omnium mortua est et mulier. 33 In resurrectione ergo cu-
ius eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem. 34 Et ait
illis Iesus Filii saeculi huius nubunt et traduntur ad nuptias, 35 illi au-
tem qui digni habebuntur saeculo illo et resurrectione ex mortuis neque
nubunt neque ducunt uxores: 36 neque enim ultra mori *poterunt, aequa-
les enim angelis sunt, et filii sunt dei cum sint filii resurrectionis. 37 Quia
vero resurgant mortui, et Moses ostendit secus rubum, sicut dicit domi-
num deum Abraham et deum Isaac et deum Iacob: 38 deus autem non
est mortuorum sed vivorum: omnes enim vivunt ei. 39 Respondentes
autem quidam scribarum dixerunt Magister, bene dixisti. 40 (244, 2.) Et am-
plius non audebant eum quicquam interrogare. 41 (245, 2.) Dixit autem ad
illos Quomodo dicunt Christum filium David esse, 42 et ipse David dicit
in libro psalmorum Dixit dominus domino meo Sede a dextris meis
43 donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 44 David ergo
dominum illum vocat: et quomodo filius eius est? 45 (246, 2.) Audiente au-
tem omni populo dixit discipulis suis 46 Adtendite a scribis, qui volunt
ambulare in stolis et amant salutationes in foro et primas cathedras in sy-
nagogis et primos discubitus in conviviis, 47 (247, 8.) qui devorant domos vi-
duarum simulantes longam orationem: hi accipient damnationem maiorem.

XXI.

1 Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophila-
cium divites: 2 vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem
aera minuta duo, 3 et dixit Vere dico vobis quia vidua haec pauper
plus quam omnes misit. 4 Nam omnes hi ex *abundanti sibi miserunt

in munera dei: haec autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum
quem habuit misit. [5] (248, 2.) Et quibusdam dicentibus de templo, quod la-
pidibus bonis et donis ornatum esset, dixit [6] Haec quae videtis, venient
dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.
[7] (249, 2.) Interrogaverunt autem illum dicentes Praeceptor, quando haec
erunt, et quod signum cum fieri incipient? [8] Qui dixit Videte ne sedu-
camini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum et
tempus appropinquavit: nolite ergo ire post illos. [9] Cum autem audie-
ritis proelia et seditiones, nolite terreri: oportet primum haec fieri, sed
non statim finis. [10] Tunc dicebat illis Surget gens contra gentem et re-
gnum adversus regnum, [11] terrae motus magni erunt per loca et pesti-
lentiae et fames, terroresque de caelo et signa magna erunt. [12] (250, 1.) Sed
ante haec omnia inicient vobis manus suas et persequentur, tradentes
in synagogas et custodias, tradentes ad reges et ad praesides, propter
nomen meum. [13] Continget autem vobis in testimonium. [14] (251, 2.) Ponite
ergo in cordibus vestris non praemeditari quemadmodum respondea-
tis: [15] ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterint re-
sistere et contradicere omnes adversarii vestri. [16] Trademini autem a
parentibus et fratribus et cognatis et amicis, et morte afficient ex
vobis, [17] et eritis odio omnibus propter nomen meum: [18] et capil-
lus de capite vestro non peribit: [19] et in patientia vestra possidebitis
animas vestras. [20] (252, 10.) Cum autem videritis circumdari ab exercitu
Hierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius. [21] (253, 2.) Tunc
qui in Iudaea sunt fugiant in montes, et qui in medio eius descedant,
et qui in regionibus non intrent in eam, [22] quia dies ultionis hi sunt,
ut impleantur omnia quae scripta sunt. [23] (254, 2.) Vae autem praegnatibus
et nutrientibus in illis diebus: (255, 2.) erit enim pressura magna supra
terram et ira populo huic, [24] (256, 10.) et cadent in ore gladii et captivi
ducentur in omnes gentes, et Hierusalem calcabitur a gentibus, donec
impleantur tempora nationum. [25] (257, 2.) Et erunt signa in sole et luna et
in stellis, et in terris pressura gentium prae confusione sonitus maris et
fluctuum, [26] arescentibus hominibus prae timore et expectatione quae
supervenient universo orbi: nam virtutes caelorum movebuntur. [27] (258, 2.) Et
tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et
maiestate. [28] His autem fieri incipientibus respicite et levate capita ve-
stra, quoniam appropinquat redemtio vestra. [29] Et dixit illis similitudi-
nem. Videte ficulneam et omnes arbores: [30] cum producunt iam ex se
fructum, scitis quoniam prope est aestas: [31] ita et vos cum videritis
haec fieri, scitote quoniam prope est regnum dei. [32] Amen dico vobis

quia non praeteribit generatio haec donec omnia fiant. 33 Caelum et
terra transibunt, verba autem mea non transient. 34 (259, 10.) Adtendite au-
tem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et
curis huius vitae, et superveniat in vos repentina dies illa: 35 tamquam
laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terrae.
36 Vigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini fugere omnia
quae futura sunt et stare ante filium hominis. 37 Erat autem diebus do-
cens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur
oliveti. 38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

XXII.

1 (260, 1.) Appropinquabat autem dies festus azymorum qui dicitur pa-
scha, 2 (261, 1.) et quaerebant principes sacerdotum et scribae quomodo
eum interficerent; timebant vero plebem. 3 (262, 9.) Intravit autem satanas
in Iudam qui vocatur Scarioth, unum de duodecim: 4 (263, 2.) et abiit et
locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum
illum traderet eis. 5 Et gavisi sunt et pacti sunt pecuniam illi dare:
6 et spopondit, et quaerebat oportunitatem ut traderet illum sine turbis.
7 Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha: 8 et
misit Petrum et Iohannen dicens Euntes parate nobis pascha ut man-
ducemus. 9 At illi dixerunt Ubi vis paremus? 10 Et dixit ad eos Ecce
introeuntibus vobis in civitatem occurrit vobis homo amphoram aquae
portans: sequimini eum in domum in qua intrat, 11 et dicetis patri fa-
milias domus Dicet tibi magister Ubi est diversorium ubi pascha cum
discipulis meis manducem? 12 Et ipse vobis ostendet cenaculum ma-
gnum stratum, et ibi parate. 13 Euntes autem invenerunt sicut dixit illis,
et paraverunt pascha. 14 Et cum facta esset hora, discubuit, et duode-
cim apostoli cum eo. 15 (264, 10.) Et ait illis Desiderio desideravi hoc pascha
manducare vobiscum ante quam patiar: 16 (265, 2.) dico enim vobis quia
ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno dei. 17 Et ac-
cepto calice gratias egit et dixit Accipite et dividite inter vos: 18 dico
enim vobis quod non bibam de generatione vitis donec regnum dei ve-
niat. 19 (266, 1.) Et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens
Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in meam com-
memorationem. 20 (267, 2.) Similiter et calicem postquam cenavit, dicens Hic
est calix, novum testamentum in sanguine meo, quod pro vobis fundetur.
21 (268, 2.) Verum tamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa.
22 Et quidem filius hominis secundum quod definitum est vadit, verum

tamen vae illi homini per quem tradetur. [23] (269, 1.) Et ipsi coeperunt quae-
rere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. [24] (270, 2.) Facta
est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. [25] Dixit
autem eis Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent
super eos benefici vocantur: [26] vos autem non sic, sed qui maior est in
vobis fiat sicut iunior, et qui praecessor est sicut ministrator. [27] (271, 10.) Nam
quis maior est, qui recumbit an qui ministrat? nonne qui recumbit?
Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. [28] Vos autem
estis qui permansistis mecum in temtationibus meis: [29] et ego dispono
vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, [30] ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno (272, 5.) et sedeatis super thronos iudican-
tes duodecim tribus Israhel. [31] (273, 10.) Ait autem dominus Simon Simon,
ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum, [32] ego autem ro-
gavi pro te ut non deficiat fides tua: (274, 9.) et tu aliquando conversus
confirma fratres tuos. [33] (275, 1.) Qui dixit ei Domine, tecum paratus sum
et in carcerem et in mortem ire. [34] Et ille dixit Dico tibi, Petre, non
cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. (276, 10.) Et dixit eis
[35] Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamentis, numquid ali-
quid defuit vobis? [36] At illi dixerunt Nihil. Dixit ergo eis Sed nunc qui
habet sacculum tollat, similiter et peram, et qui non habet vendat tuni-
cam suam et emat gladium: [37] (277, 8.) dico autem vobis quoniam adhuc
hoc quod scriptum est oportet impleri in me Et quod cum iniustis de-
putatus est. Etenim ea quae sunt de me finem habent. [38] (278, 10.) At illi
dixerunt Domine, ecce gladii duo hic. At ille dixit eis Sat est. [39] (279, 1.) Et
egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum: secuti sunt
autem illum et discipuli. [40] (280, 2.) Et cum pervenisset ad locum, dixit il-
lis Orate ne intretis in temtationem. [41] (281, 1.) Et ipse avulsus est ab eis
quantum iactus est lapidis, et positis genibus orabat [42] dicens Pater, si
vis, transfer calicem istum a me: (282, 1.) verum tamen non mea voluntas
sed tua fiat. [43] (283, 10.) Apparuit autem illi angelus de caelo confortans
eum. Et factus est in agonia et prolixius orabat. [44] Et factus est sudor
eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. [45] (284, 2.) Et cum sur-
rexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos, invenit eos dormien-
tes prae tristitia, [46] et ait illis Quid dormitis? surgite, orate ne intretis
in temtationem. [47] (285, 1.) Adhuc eo loquente, ecce turba, et qui vocaba-
tur Iudas unus de duodecim antecedebat eos, et appropinquavit Iesu ut
oscularetur eum. [48] (286, 2.) Iesus autem dixit ei Iuda, osculo filium homi-
nis tradis? [49] (287, 1.) Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futu-
rum erat, dixerunt ei Domine, si percutimus in gladio? [50] Et percussit

unus ex illis servum principis sacerdotum et amputavit auriculam eius
dextram. [51] Respondens autem Iesus ait Sinite usque huc: [(288, 10.)] et cum
tetigisset auriculam eius, sanavit eum. [52 (289, 1.)] Dixit autem Iesus ad eos
qui venerant ad se, principes sacerdotum et magistratus templi et senio-
res Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus: [53] cum cotidie
vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed haec est
hora vestra et potestas tenebrarum. [54 (290, 1.)] Comprehendentes autem
eum duxerunt ad domum principis sacerdotum: [(291, 1.)] Petrus vero se-
quebatur a longe. [55] Accenso autem igni in medio atrio et circumse-
dentibus illis erat Petrus in medio eorum. [56] Quem cum vidisset ancilla
quaedam sedentem ad lumen et eum fuisset intuita, dixit Et hic cum
illo erat. [57 (292, 1.)] At ille negavit eum dicens Mulier, non novi illum. [58] Et
post pusillum alius videns eum dixit Et tu de illis es. Petrus vero ait
O homo, non sum. [59] Et intervallo facto quasi horae unius alius quidam
affirmabat dicens Vere et hic cum illo erat: nam et Galilaeus est. [60] Et
ait Petrus Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente
cantavit gallus, [61 (293, 2.)] et conversus dominus respexit Petrum, et recor-
datus est Petrus verbi domini, sicut dixit quia prius quam gallus cantet
ter me negabis: [62] et egressus foras Petrus flevit amare. [63 (294, 1.)] Et viri
qui tenebant eum inludebant ei caedentes, [64] et velaverunt eum et per-
cutiebant faciem eius, et interrogabant eum dicentes Prophetiza, quis est
qui te percussit? [65] Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
[66 (295, 2.)] Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis et principes sa-
cerdotum et scribae et duxerunt illum in concilium suum, dicentes Si tu
es Christus, dic nobis. [67 (296, 10.)] Et ait illis Si vobis dixero, non creditis
mihi: [68] si autem et interrogavero, non respondebitis mihi neque dimit-
tetis. [69 (297, 1.)] Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis
dei. [70 (298, 10.)] Dixerunt autem omnes Tu ergo es filius dei? Qui ait Vos
dicitis, quia ego sum. [71 (299, 2.)] At illi dixerunt Quid adhuc desideramus
testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius.

XXIII.

[1 (300, 1.)] Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum.
[2 (301, 10.)] Coeperunt autem illum accusare dicentes Hunc invenimus subver-
tentem gentem nostram et prohibentem tributa dare Caesari et dicentem
se Christum regem esse. [3 (302, 1.)] Pilatus autem interrogavit eum dicens
Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens ait Tu dicis. [4 (303, 9.)] Ait au-
tem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas Nihil invenio causae in

hoc homine. [5 (304,10.)] At illi invalescebant dicentes Commovet populum
docens per universam Iudaeam et incipiens a Galilaea usque huc. [6] Pi-
latus autem audiens Galilaeam interrogavit si homo Galilaeus esset, [7] et
ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Hero-
dem, qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus. [8] Herodes autem viso
Iesu gavisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum,
eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab
eo fieri. [9] Interrogabat autem illum multis sermonibus: at ipse nihil illi
respondebat. [10 (305,2.)] Stabant etiam principes sacerdotum et scribae con-
stanter accusantes eum. [11 (306,10.)] Sprevit autem illum Herodes cum ex-
ercitu suo, et inlusit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. [12] Et
facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant
ad invicem. [13 (307,9.)] Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et
magistratibus et plebe [14] dixit ad illos Optulistis mihi hunc hominem
quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans nullam
causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis. [15 (308,10.)] Sed
neque Herodes: nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte
actum est ei. [16 (309,2.)] Emendatum ergo illum dimittam. [17] Necesse au-
tem habebat dimittere eis per diem festum unum. [18 (310,1.)] Exclamavit
autem simul universa turba dicens Tolle hunc, et dimitte nobis Barab-
ban: [19] qui erat propter seditionem quondam factam in civitate et ho-
micidium missus in carcerem. [20 (311,1.)] Iterum autem Pilatus locutus est
ad illos volens dimittere Iesum. [21] At illi succlamabant dicentes Cruci-
fige, crucifige illum. [22 (312,9.)] Ille autem tertio dixit ad illos Quid enim
mali fecit iste? nullam causam mortis inveni in eo: corripiam ergo illum
et dimittam. [23 (313,1.)] At illi instabant vocibus magnis postulantes ut cruci-
figeretur, et invalescebant voces eorum, [24 (314,1.)] et Pilatus adiudicavit
fieri petitionem eorum: [25] dimisit autem illis eum qui propter homici-
dium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum
vero tradidit voluntati eorum. [26 (315,1.)] Et cum ducerent eum, appreben-
derunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa, et imposue-
runt illi crucem portare post Iesum. [27 (316,10.)] Sequebatur autem illum
multa turba populi et mulierum, quae plangebant et lamentabantur eum.
[28] Conversus autem ad illas Iesus dixit Filiae Hierusalem, nolite flere
super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros: [29] quoniam
ecce venient dies in quibus dicent Beatae steriles, et ventres qui non
genuerunt, et ubera quae non lactaverunt. [30] Tunc incipient dicere mon-
tibus Cadete super nos, et collibus Operite nos: [31] quia si in viridi ligno
haec faciunt, in arido quid fiet? [32 (317,1.)] Ducebantur autem et alii duo

nequam cum eo ut interficerentur. [33 (318, 1.)] Et postquam venerunt in lo-
cum qui vocatur calvariae, ibi crucifixerunt eum [(319, 1.)] et latrones, unum
a dextris et alterum a sinistris. [34 (320, 10.)] Iesus autem dicebat Pater, di-
mitte illis: non enim sciunt quid faciunt. [(321, 1.)] Dividentes vero vesti-
menta eius miserunt sortes. [35] Et stabat populus spectans, [(322, 2.)] et de-
ridebant illum principes cum eis dicentes Alios salvos fecit, se salvum
faciat, si hic est Christus dei electus. [36 (323, 2.)] Inludebant autem ei et
milites accedentes et acetum offerentes illi, [37] dicentes Si tu es rex
Iudaeorum, salvum te fac. [38 (324, 1.)] Erat autem et superscriptio inscripta
super illum litteris graecis et latinis et hebreicis Hic est rex Iudaeo-
rum. [39 (325, 2.)] Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat
eum dicens Si tu es Christus, salvum fac temet ipsum et nos. [40 (326, 10.)] Re-
spondens autem alter increpabat illum dicens Neque tu times deum,
quod in eadem damnatione es? [41] Et nos quidem iuste, nam digna
factis recepimus: hic vero nihil mali gessit. [42] Et dicebat ad Iesum Do-
mine, memento mei cum veneris in regnum tuum. [43] Et dixit illi Iesus
Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. [44 (327, 2.)] Erat autem fere
hora sexta et tenebrae factae sunt in universa terra usque in nonam
horam, [45] et obscuratus est sol, [(328, 2.)] et velum templi scissum est me-
dium. [46 (329, 1.)] Et clamans voce magna Iesus ait Pater, in manus tuas
commendo spiritum meum. Et haec dicens exspiravit. [47 (330, 2.)] Videns
autem centurio quod factum fuerat, glorificavit deum dicens Vere hic
homo iustus est. [48 (331, 10.)] Et omnis turba eorum qui simul aderant ad
spectaculum istud et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua re-
vertebantur. [49] Stabant autem omnes noti eius a longe, et mulieres quae
secutae erant eum a Galilaea, haec videntes. [50 (332, 1.)] Et ecce vir nomine
Ioseph, qui erat decurio, vir bonus et iustus, [51] hic non consenserat
concilio et actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudeae, qui expectabat
et ipse regnum dei: [52] hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Iesu,
[53 (333, 1.)] et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento ex-
ciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. [54 (334, 10.)] Et dies erat
parasceves, et sabbatum inlucescebat. [55] Subsecutae autem mulieres,
quae cum ipso venerant de Galilaea, viderunt monumentum et quemad-
modum positum erat corpus eius, [56 (335, 8.)] et revertentes paraverunt aro-
mata et ungenta: et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

XXIV.

[1 (336, 1.)] Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum
portantes quae paraverant aromata. [2] Et invenerunt lapidem revolutum

a monumento, 3 et ingressae non invenerunt corpus domini Iesu. 4 Et
factum est dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri stete-
runt secus illas in veste fulgenti: 5 (337, 2.) cum timerent autem et decli-
narent vultum in terram, dixerunt ad illas Quid quaeritis viventem cum
mortuis? 6 Non est hic, sed resurrexit: recordamini qualiter locutus est
vobis cum adhuc in Galilaea esset, 7 dicens quia oportet filium hominis
tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi et die tertia resurgere.
8 Et recordatae sunt verborum eius, 9 (338, 2.) et regressae a monumento
nuntiaverunt haec omnia illis undecim et ceteris omnibus. 10 (339, 10.) Erat
autem Maria Magdalene et Iohanna et Maria Iacobi et ceterae quae cum
eis erant, quae dicebant ad apostolos haec. 11 Et visa sunt ante illos
sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis. 12 Petrus autem
surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina posita,
et abiit secum mirans quod factum fuerat. 13 Et ecce duo ex illis ibant
ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hie-
rusalem, nomine Emmaus, 14 et ipsi loquebantur ad invicem de his omni-
bus quae acciderant. 15 Et factum est dum fabularentur et secum quae-
rerent, et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis: 16 oculi autem eorum
tenebantur ne eum agnoscerent. 17 Et ait ad illos Qui sunt hi sermo-
nes quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? 18 Et re-
spondens unus, cui nomen Cleopas, dixit ei Tu solus peregrinus es in
Hierusalem et non cognovisti quae facta sunt in illa his diebus? 19 Qui-
bus ille dixit Quae? Et dixerunt De Iesu Nazareno, qui fuit vir pro-
pheta potens in opere et sermone coram deo et omni populo, 20 et
quomodo eum tradiderunt summi sacerdotum et principes nostri in
damnationem mortis et crucifixerunt eum. 21 Nos autem sperabamus
quia ipse esset redemturus Israhel: et nunc super haec omnia tertia dies
hodie quod haec facta sunt. 22 Sed et mulieres quaedam ex nostris
terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum, 23 et non in-
vento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vi-
disse, qui dicunt eum vivere. 24 Et abieruut quidam ex nostris ad mo-
numentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non
invenerunt. 25 Et ipse dixit ad eos O stulti et tardi corde ad creden-
dum in omnibus quae locuti sunt prophetae. 26 Nonne haec oportuit
pati Christum et ita intrare in gloriam suam? 27 Et incipiens a Mose
et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de
ipso erant. 28 Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse finxit
se longius ire, 29 et coegerunt illum dicentes Mane nobiscum, quoniam
advesperascit et declinata est iam dies. Et intravit cum illis. 30 Et factum

est dum recumberet cum illis, accepit panem et benedixit ac fregit, et
porrigebat illis: 31 et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum: et
ipse evanuit ex oculis eorum. 32 Et dixerunt ad invicem Nonne cor
nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via et aperiret nobis
scripturas? 33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem, et
invenerunt congregatos undecim et eos qui cum ipsis erant, 34 dicentes
quod surrexit dominus vere et apparuit Simoni: 35 et ipsi narrabant
quae gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione pa-
nis. 36 (340, 9.) Dum haec autem locuntur, Iesus stetit in medio eorum et
dicit eis Pax vobis: ego sum, nolite timere. 37 Conturbati vero et con-
territi existimabunt se spiritum videre. 38 Et dixit eis Quid turbati estis
et cogitationes ascendunt in corda vestra? 39 Videte manus meas et
pedes, quia ipse ego sum: palpate et videte, quia spiritus carnem et
ossa non habet sicut me videtis habere. 40 Et cum hoc dixisset, osten-
dit eis manus et pedes. 41 (341, 5.) Adhuc autem illis non credentibus et
mirantibus prae gaudio, dixit Habetis hic aliquid quod manducetur? 42 At
illi optulerunt ei partem piscis assi et favum mellis: 43 et cum mandu-
casset coram eis, sumens reliquias dedit eis. 44 (342, 10.) Et dixit ad eos
Haec sunt verba quae locutus sum cum adhuc essem vobiscum, quo-
niam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege Mosi et pro-
phetis et psalmis de me. 45 Tunc aperuit illis sensum ut intellegerent
scripturas, 46 et dixit eis quoniam sic scriptum est, et sic oportebat
Christum pati et resurgere a mortuis die tertio, 47 et praedicari in no-
mine eius paenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, in-
cipientibus ab Hierosolyma. 48 Vos autem estis testes horum. 49 Et ego
mitto promissum patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quo-
ad usque induamini virtutem ex alto. 50 Eduxit autem eos foras in Be-
thaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis. 51 Et factum est dum
benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in caelum. 52 Et ipsi
adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, 53 et erant
semper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

EXPLICIT

PRAEFATIO.

Iohannes evangelista unus ex discipulis dei, qui virgo electus a deo est, quem de nuptiis volentem nubere vocavit deus: cui virginitatis in hoc duplex testimonium in evangelio datur, quod et prae ceteris dilectus a deo dicitur, et huic matrem suam iens ad crucem commendavit deus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans solus, verbum caro factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur, primum signum ponens quod in nuptiis fecit*, ut ostendens quod ipse erat legentibus demonstraret quod ubi dominus invitatur deficere nuptiarum vinum debeat, ut veteribus inmutatis nova omnia quae a Christo instituuntur appareant: de quo singula quaeque in mysterio acta vel dicta evangelii ratio quaerentibus monstrat. Hoc autem evangelium scripsit in Asia, postquam in Pathmos insula apocalypsin scripserat, ut cum in principio canonis incorruptibile principium in Genesi, et incorruptibilis finis per virginem in Apocalypsi redderetur, dicente Christo Ego sum λ et ω. Et hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui convocatis discipulis suis in Epheso per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulturae suae locum facta oratione positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scripturarum tempore dispositio vel librorum ordinatio ideo per singula a nobis non exponitur ut scienti desiderio conlocato et quaerentibus fructus laboris et deo magisterii doctrina servetur.

EXPLICIT

INCIPIUNT CAPITULA LECTIONUM SECUNDUM IOHANNEM.

I. In principio verbum deus apud deum, per quem facta sunt omnia, et Iohannes missus refertur ante eum, qui recipientes se facit filios dei per gratiam suam.

II. Interrogantibus Iudaeis Iohannes negat se esse Christum, sed missum se ante illum vocemque esse clamantis in deserto secundum Esaiam enuntiat; ipsum vero fatetur agnum tollentem peccata mundi et baptizantem in spiritu sancto, eo quod ipse sit supra omnes.

III. Ex duobus Iohannis discipulis qui secuti fuerant dominum unus Andreas adduxit fratrem suum, qui Petrus ab ipso nuncupatus: Philippus quoque vocatus Nathanaheli indicat, qui mox inter cetera eum dei filium confitetur.

IIII. In nuptiis aquam convertit in vinum: quo facto cognoscitur quod ubi ipse fuerit invitatus vinum necesse sit deficere nuptiarum.

V. Propinquante pascha Iudaeorum eicit vendentes e templo, et interrogantibus quod signum daret, solvendi templum et in triduo excitandi mysterium ponit.

VI. Nicodemo inter multa dicit nisi renatus in regnum dei intrare non posse, vel quod non iudicare sed salvare venerit mundum, et manifestari dicit opera quae in deo sunt facta.

VII. Iohanni in Aenon baptizanti dicitur Iesum baptizare: quem ille sponsum esse et oportere crescere, se autem minui, illumque de sursum et supra omnes esse, credentemque in eum habere vitam aeternam, super incredulum vero iram manere confirmat.

VIII. Apud puteum Iacob mulieri Samaritanae manifestatus plurima mystice loquitur, et multi Samaritanorum credunt in eum, dicentes Hic est vere salvator mundi.

VIIII. Reguli cuiusdam filius egrotans absentis domini voce sanatur dicentis patri eius Vade, filius tuus vivit: credidit ipse et domus eius tota.

X. Hominem XXXVIII annos in infirmitate sua dicendo Surge tolle grabattum tuum et ambula, in sabbato curat, aequalem se quod erat faciens deo.

XI. Quod filius sicut pater suscitans mortuos sit aequaliter honorandus, in quo credentes transeant de morte ad vitam: venturam quoque pronuntiat horam qua de monumentis boni malique resurgant.

XII. Pro testimonio suo Iohannem lucernam appellat: patrem quoque et scripturas de se testimonium perhibere, Iudaeos alium recepturos, de se autem Mosen scripsisse testatur.

XIII. Propinquante pascha Iudaeorum de quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum saturavit: pro quo signo cum regem eum vellent facere, fugit: et ambulans supra mare paventibus discipulis ait Ego sum, nolite timere.

XIIII. A turbis quaesitus et inventus ait Operamini cibum qui non perit, et panem de caelis verum dicit dare vitam mundo.

XV. Panem vitae se dicit et credentes in se resuscitaturum in novissimo die.*

XVI. Murmurantes Ioseph eum filium dicunt: at ipse inter multa carnem suam panem se daturum ait pro mundi vita, et cetera similia plurima de pane et carne sua testatur.

XVII. Verba sua spiritum vitamque pronuntiat, et unum ex duodecim diabolum appellat.*

XVIII. Iudaeis interficere eum quaerentibus ascendit occulte ad diem festum scaenopegiae, ubi diversa de eo et ab eo dicuntur, et quaerentes eum adprehendere nequeunt, quia nondum venerat hora eius.

XIX. Multis de turba credentibus plurima loquitur, inter quae Qui sitit veniat ad me et bibat: Nicodemo quoque pro ipso de audientia dicenti resistitur a Pharisaeis.*

XX. Mulierem in adulterio reprehensam atque ad se adductam nec ab accusatoribus condemnatam ipse sub condicione qua ulterius non peccaret absolvit.

XXI. Lucem mundi se dicens Pharisaeos de proprio testimonio resultantes arguit, iudicium suum verum esse confirmans.

XXII. Dicit Iudaeis Et vos in peccato vestro moriemini: a quibus interrogatus quis esset, principium se esse respondit, addens Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.

XXIII. Iudaeis credentibus ait Si manseritis in sermone meo, veritas liberabit vos: quibus respondentibus se esse liberos, dicit Qui facit peccatum servus est peccati, et inter alia multa diabolum homicidam et mendacii patrem adsignat.

XXIIII. Qui sermonem, inquit, meum servaverit, mortem non videbit

in aeternum: et inter cetera plurima ante Abraham se esse dicens, exivit de templo.

XXV. Caecum a nativitate sanaturus lucem mundi se dicit; quem cum inluminasset, multa Pharisaeis anxietate turbatis atque quaerentibus, ipse ab inluminato cognitus adoratur.

XXVI. Qui non intrat, inquit, in ovile per ostium fur est, seque dicit ostium et pastorem ovium, pro quibus se suam animam positurum et alias oves adducturum pronuntiat, ut fiat unum ovile, unus pastor.

XXVII. Potestatem habere se dicit ponendi ac resumendi animam suam: facta quoque encenia Hierosolymis inter multa quae Pharisaeis sciscitantibus dixerat ait Ego et pater unum sumus, et multi crediderunt in eum.

XXVIII. Lazarum quadriduanum mortuum suscitaturus dormire dicit; quem magna voce clamando resuscitans solvi iubet et abire, plurimis credentibus ex Iudaeis.

XXIX. Pontifices adversus eum consilium colligunt, in quo Caiphas unum debere mori pro populo prophetizat: et ante sex dies paschae ungento pedes domini perfunduntur, de cuius pretio Iudae murmur arguitur.

XXX. Turba cum ramis palmarum occurrens clamat osanna; ipse vero super pullum asinae sedit, Pharisaeis dicentibus Totus mundus post eum abiit.

XXXI. Nuntiatis gentilibus eum videre volentibus horam suae clarificationis esse dicit, et granum frumenti mortuum multum fructum pronuntiat allaturum: ministrantem quoque sibi honorificandum promittit a patre.

XXXII. Animam suam turbatam esse dicenti et clarificari se a patre poscenti vox de caelo ait Clarificavi: post haec multa prosequitur, inter quae se non ad iudicandum sed ad salvandum mundum venisse se testatur.

XXXIII. Surgens a cena pedes lavit discipulorum, exemplum dedisse se dicens ut ipsi conservis faciant quod omnium dominum fecisse probarunt.

XXXIIII. Non esse servum maiorem domino dicens, post testimonium scripturae Iudam intincti panis porrectione significat, et discipulos multipliciter exhortatur.

XXXV. Non turbetur cor vestrum, ait discipulis, ego sum via veritas et vita: qui vidit me, vidit et patrem; ego in patre et pater in me: quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam.

XXXVI. Diligentibus se discipulis mandataque servantibus paracletum promittit a patre mittendum mansurumque cum eis in aeternum, seque pacem dare eis pacemque relinquere pollicetur.

XXXVII. Se ipsum vitem et patrem agricolam dicens discipulosque palmites, sine se nihil eos facere posse testatur: et multis locutionum modis alternam eis dilectionem inculcat, cuius merito possent quodcumque petierint inpetrare.

XXXVIII. Eandem dilectionem instantius commendans, contemnendum docet odium mundi, praedicens qualia pro eius nomine sint passuri, et arguendum mundum a paracleto de peccato de iustitia et de iudicio manifestat.

XXXIX. Modicum et videndum se dicit ab eis, et iterum modicum et non videndum: de quo quaerentibus discipulis similitudinem mulieris post partum tristitiae prae gaudio non reminiscentis inducit: quos et a patre amari significans corroburat se relicturos, dicens In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.

XL. Ad patrem de clarificatione sua loquens discipulos prolixa et multimoda prosecutione commendat, passione protinus inminente.

XLI. Traditionis ac passionis eius per ordinem gesta narrantur.

XLII. Resurrectionis similiter manifestatio declaratur, qua Maria Magdalene Petro et Iohanni nuntiat sublatum corpus de monumento; quibus occurrentibus ac reversis ipsa post angelicam visionem visum a se dominum aestimans hortulanum, quo mox cognito iubetur discipulis nuntiare.

XLIII. Cum fores essent clausae, veniens ad discipulos pacem infert manibus latereque monstrato, quibus insuflatione significat spiritum sanctum: item post dies octo Thomas inspectione vel tactu lateris ac manuum confirmatur, audiens Beati qui non viderunt et crediderunt.

XLIIII. Manifestat se iterum ad mare Tiberiadis septem discipulis in captura piscium centum quinquaginta trium, cum resurrexisset a mortuis.

XLV. Usque tertio dicit Petro Amas me? quia ter eum negaverat, et pascendas oves aeque tertio commendans, extensione manuum significat ei quod crucis morte foret martyrio coronandus.

EXPLICIUNT CAPITULA LECTIONUM.

EVANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM.

I.

1 (1,3.) In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus
erat verbum. 2 Hoc erat in principio apud deum. 3 Omnia per ipsum
facta sunt, et sine ipso factum est nihil quod factum est. 4 In ipso vita
erat, et vita erat lux hominum: 5 et lux in tenebris lucet, et tenebrae
eam non comprehenderunt. 6 (2,3.) Fuit homo missus a deo, cui nomen
erat Iohannes: 7 hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de
lumine, ut omnes crederent per illum. 8 Non erat ille lux, sed ut te-
stimonium perhiberet de lumine. 9 (3,3.) Erat lux vera, quae inluminat
omnem hominem venientem in mundum. 10 In mundo erat, et mundus
per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. 11 (4,10.) In propria
venit, et sui eum non receperunt. 12 Quotquot autem receperunt eum,
dedit illis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius,
13 qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate
viri sed ex deo nati sunt. 14 (5,3.) Et verbum caro factum est et habita-
vit in nobis, et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre,
plenum gratiae et veritatis. 15 (6,1.) Iohannes testimonium perhibet de ipso
et clamat dicens Hic erat quem dixi vobis Qui post me venturus est,
ante me factus est, quia prior me erat. 16 (7,10.) Et de plenitudine eius
nos omnes accepimus, gratiam pro gratia: 17 quia lex per Mosen data
est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est. 18 (8,3.) Deum nemo
vidit umquam: unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarravit.
19 (9,10.) Et hoc testimonium Iohannis, quando miserunt Iudaei ab Hiero-
solymis sacerdotes et levitas ad eum, ut interrogarent eum Tu quis es?
20 Et confessus est et non negavit, et confessus est quia non sum ego
Christus. 21 Et interrogaverunt eum Quid ergo? Helias es tu? Et dicit
Non sum. Propheta es tu? Et respondit Non. 22 Dixerunt ergo ei Quis
es? ut responsum demus his qui miserunt nos: quid dicis de te ipso?
23 (10,1.) Ait Ego vox clamantis in deserto Dirigite viam domini sicut dixit

Esaias propheta. 24 (11, 10.) Et qui missi fuerant, erant ex Pharisaeis, 25 et
interrogaverunt eum et dixerunt Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
stus neque Helias neque propheta? 26 (12, 1.) Respondit eis Iohannes dicens
Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit quem vos non sci-
tis: 27 ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius
ego non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. 28 (13, 10.) Haec
in Bethania facta sunt trans Iordanen, ubi erat Iohannes baptizans. 29 Al-
tera die videt Iohannes Iesum venientem ad se, et ait Ecce agnus dei
qui tollit peccatum mundi. 30 (14, 1.) Hic est de quo dixi Post me venit
vir qui ante me factus est, quia prior me erat. 31 Et ego nesciebam
eum, sed ut manifestaretur in Israhel, propterea veni ego in aqua bapti-
zans. 32 (15, 1.) Et testimonium perhibuit Iohannes dicens quia vidi spiri-
tum descendentem quasi columbam de caelo, et mansit super eum. 33 Et
ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi
dixit Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum,
hic est qui baptizat in spiritu sancto. 34 Et ego vidi, et testimonium
perhibui quia hic est filius dei. 35 (16, 10.) Altera die iterum stabat Iohan-
nes et ex discipulis eius duo, 36 et respiciens Iesum ambulantem dicit
Ecce agnus dei. 37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti
sunt Iesum. 38 Conversus autem Iesus et videns eos sequentes se dicit
eis Quid quaeritis? Qui dixerunt ei Rabbi, quod dicitur interpretatum
magister, ubi habitas? 39 Dicit eis Venite et videte. Venerunt et viderunt
ubi maneret, et apud eum manserunt die illo; hora autem erat quasi
decima. 40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus
qui audierant ab Iohanne et secuti fuerant eum. 41 (17, 1.) Invenit hic pri-
mum fratrem suum Simonem, et dicit ei Invenimus Messiam, quod est
interpretatum Christus, 42 et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum
Iesus dixit Tu es Simon filius Iohanna, tu vocaveris Cephas, quod inter-
pretatur Petrus. 43 (18, 10.) In crastinum voluit exire in Galilaeam, et inve-
nit Philippum: et dicit ei Sequere me. 44 Erat autem Philippus a Beth-
saida, civitate Andreae et Petri. 45 Invenit Philippus Nathanahel et dicit
ei Quem scripsit Moses in lege et prophetae, invenimus, Iesum filium
Ioseph a Nazareth. 46 Et dixit ei Nathanahel A Nazareth potest aliquid
boni esse? Dicit ei Philippus Veni et vide. 47 Vidit Iesus Nathanahel
venientem ad se et dicit de eo Ecce vere Israhelita, in quo dolus non
est. 48 Dicit ei Nathanahel Unde me nosti? Respondit Iesus et dixit ei
Prius quam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. 49 Respon-
dit ei Nathanahel et ait Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israhel. 50 Re-
spondit Iesus et dixit ei Quia dixi tibi Vidi te sub ficu, credis? maius

his videbis. 51 Et dicit ei Amen amen dico vobis, videbitis caelum aper-
tum et angelos dei ascendentes et descendentes supra filium hominis.

II.

1 Et die tertio nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae, et erat mater
Iesu ibi: 2 vocatus est autem ibi et Iesus et discipuli eius ad nuptias.
3 Et deficiente vino dicit mater Iesu ad eum Vinum non habent. 4 Et
dicit ei Iesus Quid tibi et mihi est, mulier? nondum venit hora mea.
5 Dicit mater eius ministris Quodcumque dixerit vobis, facite. 6 Erant
autem ibi lapideae hydriae sex positae secundum purificationem Iudae-
orum, capientes singulae metretas binas vel ternas. 7 Dicit eis Iesus
Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. 8 Et di-
cit eis Iesus Haurite nunc et ferte archetriclino. Et tulerunt. 9 Ut au-
tem gustavit archetriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde
esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum ar-
chetriclinus 10 et dicit ei Omnis homo primum bonum vinum ponit, et
cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu servasti bonum vi-
num usque adhuc. 11 Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Gali-
laeae, et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.
12 (19, 7.) Post hoc descendit Capharnaum ipse et mater eius et fratres eius
et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus. 13 (20, 1.) Et prope-
rabat pascha Iudaeorum, et ascendit Hierosolyma Iesus. 14 (21, 1.) Et inve-
nit in templo vendentes boves et oves et columbas et nummularios se-
dentes, 15 et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de
templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit aes et mensas
subvertit, 16 et his qui columbas vendebant dixit Auferte ista hinc, no-
lite facere domum patris mei domum negotiationis. 17 (22, 10.) Recordati
vero sunt discipuli eius quia scriptum est Zelus domus tuae comedit me.
18 (23, 4.) Responderunt ergo Iudaei et dixerunt ei Quod signum ostendis
nobis, quia haec facis? 19 (24, 10.) Respondit Iesus et dixit eis Solvite tem-
plum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. 20 Dixerunt ergo Iudaei
Quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu tribus die-
bus excitabis illud? 21 Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22 Cum
ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc di-
cebat, et crediderunt scripturae et sermoni quem dixit Iesus. 23 Cum au-
tem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in no-
mine eius, videntes signa eius quae faciebat: 24 ipse autem Iesus non
credebat semet ipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus

ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim scie-
bat quid esset in homine.

III.

1 Erat autem homo ex Pharisaeis, Nicodemus nomine, princeps Iu-
daeorum: 2 hic venit ad eum nocte et dixit ei Rabbi, scimus quia a
deo venisti magister: nemo enim potest haec signa facere quae tu fa-
cis, nisi fuerit deus cum eo. 3 Respondit Iesus et dixit ei Amen amen
dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum dei.
4 Dicit ad eum Nicodemus Quomodo potest homo nasci cum senex sit?
numquid potest in ventrem matris suae iterato introire et nasci? 5 Re-
spondit Iesus Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et
spiritu, non potest introire in regnum dei. 6 Quod natum est ex carne
caro est, et quod natum est ex spiritu spiritus est. 7 Non mireris quia
dixi tibi Oportet vos nasci denuo. 8 Spiritus ubi vult spirat, et vocem
eius audis, sed non scis unde veniat et quo vadat: sic est omnis qui
natus est ex spiritu. 9 Respondit Nicodemus et dixit ei Quomodo pos-
sunt haec fieri? 10 Respondit Iesus et dixit ei Tu es magister *in Isra-
hel et haec ignoras? 11 Amen amen dico tibi quia quod scimus loquí-
mur et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis.
12 Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vobis caele-
stia credetis? 13 Et nemo ascendit in caelum nisi qui descendit de caelo,
filius hominis qui est in caelo. 14 Et sicut Moses exaltavit serpentem in
deserto, ita exaltari oportet filium hominis, 15 ut omnis qui credit in
ipso non pereat, sed habeat vitam aeternam. 16 Sic enim dilexit deus
mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum
non pereat, sed habeat vitam aeternam. 17 Non enim misit deus filium
suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum:
18 qui credit in eum non iudicatur; qui autem non credit iam iudicatus
est, quia non credidit in nomine unigeniti filii dei. 19 Hoc est autem iu-
dicium quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras
quam lucem: erant enim eorum mala opera. 20 Omnis enim qui male
agit odit lucem et non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius:
21 qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur eius opera,
quia in deo sunt facta. 22 Post haec venit Iesus et discipuli eius in Iu-
daeam terram, et illic morabatur cum eis et baptizabat. 23 (25, 3.) Erat au-
tem et Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim, quia aquae multae
erant illic, et adveniebant et baptizabantur: 24 (26, 4.) nondum enim missus

fuerat in carcerem Iohannes. 25 (27,10.) Facta est ergo quaestio ex disci-
pulis Iohannis cum Iudaeis de purificatione. 26 Et venerunt ad Iohannen
et dixerunt ei Rabbi, qui erat tecum trans Iordanen, cui tu testimonium
perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. 27 Respondit
Iohannes et dixit Non potest homo accipere quicquam nisi ei fuerit da-
tum de caelo. 28 (28,1.) Ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim
Ego non sum Christus, sed quia missus sum ante illum. 29 (29,10.) Qui ha-
bet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat et audit eum,
gaudio gaudet propter vocem sponsi: hoc ergo gaudium meum imple-
tum est. 30 Illum oportet crescere, me autem minui. 31 Qui de sursum
venit, supra omnes est. Qui est de terra, de terra est et de terra lo-
quitur: qui de caelo venit, supra omnes est, 32 et quod vidit et audivit,
hoc testatur: et testimonium eius nemo accipit. 33 Qui accipit eius testi-
monium, signavit quia deus verax est. 34 Quem enim misit deus, verba
dei loquitur: non enim ad mensuram dat deus spiritum. 35 (30,3.) Pater
diligit filium et omnia dedit in manu eius. 36 (31,10.) Qui credit in filium,
habet vitam aeternam: qui autem incredulus est, non videbit vitam, sed
ira dei manet super eum.

IV.

1 Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt Pharisaei quia Iesus plures
discipulos facit et baptizat *magis quam Iohannes, 2 quamquam Iesus
non baptizaret sed discipuli eius, 3 (32,7.) reliquit Iudaeam et abiit iterum
in Galilaeam. 4 (33,10.) Oportebat autem eum transire per Samariam. 5 Ve-
nit ergo in civitatem Samariae quae dicitur Sychar, iuxta praedium quod
dedit Iacob Ioseph filio suo. 6 Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo
fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem: hora erat quasi sexta.
7 Venit mulier de Samaria haurire aquam: dicit ei Iesus Da mihi bibere.
8 Discipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent. 9 Dicit ergo
ei mulier illa Samaritana Quomodo tu, Iudaeus cum sis, bibere a me
poscis, quae sum mulier Samaritana? non enim coutuntur Iudaei Sama-
ritanis. 10 Respondit Iesus *et dixit ei Si scires donum dei, et quis est
qui dicit tibi Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi
aquam vivam. 11 Dicit ei mulier Domine, neque in quo haurias habes,
et puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam? 12 Numquid tu
maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum et ex eo ipse bi-
bit et filii eius et pecora eius? 13 Respondit Iesus et dixit ei Omnis qui
bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego

dabo ei, non sitiet in aeternum, 14 sed aqua quam ego dabo ei fiet in
eo fons aquae salientis in vitam aeternam. 15 Dicit ad eum mulier Do-
mine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam neque veniam huc aurire.
16 Dicit ei Iesus Vade voca virum tuum et veni. 17 Respondit mulier et
dixit Non habeo virum. Dicit ei Iesus Bene dixisti quia non habeo vi-
rum: 18 quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes non est tuus
vir: hoc vere dixisti. 19 Dicit ei mulier Domine, video quia propheta
es tu. 20 Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis quia
in Hierosolymis est locus ubi adorare oportet. 21 Dicit ei Iesus Mulier,
crede mihi quia veniet hora quando neque in monte hoc neque in Hie-
rosolymis adorabitis patrem. 22 Vos adoratis quod nescitis, nos adora-
mus quod scimus, quia salus ex Iudaeis est: 23 sed venit hora et nunc
est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate: nam
et pater tales quaerit qui adorent eum. 24 Spiritus est deus, et eos qui
adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. 25 Dicit ei mulier
Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit ille, no-
bis adnuntiabit omnia. 26 Dicit ei Iesus Ego sum, qui loquor tecum.
27 Et continuo venerunt discipuli eius, et mirabantur quia cum muliere
loquebatur; nemo tamen dixit Quid quaeris aut quid loqueris cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam suam mulier et abiit in civitatem, et dicit illis
hominibus 29 Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quaecum-
que feci: numquid ipse est Christus? 30 Exierunt de civitate, et venie-
bant ad eum. 31 Interea rogabant eum discipuli dicentes Rabbi, man-
duca. 32 Ille autem dixit eis Ego cibum habeo manducare quem vos
non scitis. 33 Dicebant ergo discipuli ad invicem Numquid aliquis attulit
ei manducare? 34 Dicit eis Iesus Meus cibus est ut faciam voluntatem
eius qui misit me, ut perficiam opus eius. 35 Nonne vos dicitis quod
adhuc quattuor menses sunt et messis venit? Ecce dico vobis, levate
oculos vestros et videte regiones, quia albae sunt iam ad messem.
36 Et qui metit mercedem accipit et congregat fructum in vitam aeternam,
ut et qui seminat simul gaudeat et qui metit. 37 In hoc enim est verbum
verum, quia alius est qui seminat, et alius est qui metit. 38 Ego misi
vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, et vos in laborem
eorum introistis. 39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Sa-
maritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis quia dixit
mihi omnia quaecumque feci. Cum venissent ergo ad illum Samari-
tani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies, 41 et
multo plures crediderunt propter sermonem eius, 42 et mulieri dicebant
quia iam non propter tuam loquellam credimus: ipsi enim audivimus et

scimus quia vere hic est salvator mundi. [43 (34, 7.)] Post duos autem dies
exiit inde et abiit in Galilaeam. [44 (35, 1.)] Ipse enim Iesus testimonium
perhibuit quia propheta in sua patria honorem non habet. [45 (36, 10.)] Cum
ergo venisset in Galilaeam, exceperunt illum Galilaei, cum omnia vidis-
sent quae fecerat Hierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad
diem festum. [46] Venit ergo iterum in Cana Galilaeae, ubi fecit aquam
vinum. [(37, 3.)] Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur, Caphar-
naum: [47] hic cum audisset quia Iesus adveniret a Iudaea in Galilaeam,
abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius: in-
cipiebat enim mori. [48] Dixit ergo Iesus ad eum Nisi signa et prodigia
videritis, non creditis. [49] Dicit ad eum regulus Domine, descende prius
quam moriatur filius meus. [50] Dicit ei Iesus Vade, filius tuus vivit. Cre-
didit homo sermoni quem dixit ei Iesus, et ibat. [51] Iam autem eo de-
scendente servi occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes quia filius eius
viveret. [52] Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit: et
dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. [53] Cognovit ergo
pater quod illa hora erat in qua dixit ei Iesus Filius tuus vivit, et cre-
didit ipse et domus eius tota. [54] Hoc iterum secundum signum fecit
Iesus cum venisset a Iudaea in Galilaeam.

V.

[1 (38, 1.)] Post haec erat dies festus Iudaeorum, et ascendit Iesus Hiero-
solymis. [2] Est autem Hierosolymis *super probatica piscina quae cogno-
minatur hebraice Bethsaida, quinque porticus habens: [3] in his iacebat
multitudo magna languentium, caecorum, claudorum, aridorum, expectan-
tium aquae motum. [4] Angelus autem domini secundum tempus descen-
debat in piscinam et movebat aquam: qui ergo primus descendisset post
motum aquae, sanus fiebat a quocumque languore tenebatur. [5] Erat au-
tem quidam homo ibi triginta octo annos habens in infirmitate sua:
[6] hunc cum vidisset Iesus iacentem et cognovisset quia multum iam tem-
pus habet, dicit ei Vis sanus fieri? [7] Respondit ei languidus Domine,
hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam:
dum venio enim ego, alius ante me descendit. [8] Dicit ei Iesus Surge
tolle grabatum tuum et ambula. [9] Et statim sanus factus est homo et
sustulit grabattum suum, et ambulabat: erat autem sabbatum in illo die.
[10] Dicebant Iudaei illi qui sanatus fuerat Sabbatum est, non licet tibi tol-
lere grabattum tuum. [11 (39, 10.)] Respondit eis Qui me fecit sanum, ille
mihi dixit Tolle grabattum tuum et ambula. [12] Interrogaverunt ergo eum

Quis est ille homo qui dixit tibi Tolle grabattum tuum et ambula? [13] Is
autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset: Iesus enim decli-
navit a turba constituta in loco. [14] Postea invenit eum Iesus in templo
et dixit illi Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi ali-
quid contingat. [15] Abiit ille homo et nuntiavit Iudaeis quia Iesus esset
qui fecit eum sanum. [16] Propterea persequebantur Iudaei Iesum, quia
haec faciebat in sabbato. [17] Iesus autem respondit eis Pater meus us-
que modo operatur, et ego operor. [18] Propterea ergo magis quaerebant
eum Iudaei interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem
suum dicebat deum, aequalem se faciens deo. Respondit itaque Iesus
et dixit eis [19] Amen amen dico vobis, non potest filius a se facere
quicquam nisi quod viderit patrem facientem: quaecumque enim ille fe-
cerit, haec et filius similiter facit. [20] Pater enim diligit filium et omnia
demonstrat ei quae ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera, ut
vos miremini. [21] Sicut enim pater suscitat mortuos et vivificat, sic et
filius quos vult vivificat. [22] Neque enim pater iudicat quemquam, sed
iudicium omne dedit filio, [23] ut omnes honorificent filium sicut honori-
ficant patrem: (40, 1.) qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui
misit illum. [24] (41, 10.) Amen amen dico vobis quia qui verbum meum au-
dit et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, et in iudicium non
veniet sed transiet a morte in vitam. [25] Amen amen dico vobis quia
venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem filii dei, et qui
audierint vivent. [26] Sicut enim pater habet vitam in semet ipso, sic de-
dit et filio vitam habere in semet ipso, [27] et potestatem dedit ei et iu-
dicium facere, quia filius hominis est. [28] Nolite mirari hoc, quia venit
hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius, [29] et
procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitae, qui vero mala ege-
runt in resurrectionem iudicii. [30] Non possum ego a me ipso facere
quicquam: sicut audio iudico; et iudicium meum iustum est, (42, 1.) quia
non quaero voluntatem meam sed voluntatem eius qui me misit. [31] (43, 10.) Si
ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum:
[32] alius est qui testimonium perhibet de me, et scio quia verum est te-
stimonium quod perhibet de me. [33] Vos misistis ad Iohannem, et testi-
monium perhibuit veritati: [34] ego autem non ab homine testimonium ac-
cipio, sed haec dico ut vos salvi sitis. [35] Ille erat lucerna ardens et
lucens, vos autem voluistis exultare ad horam in luce eius. [36] Ego au-
tem habeo testimonium maius Iohanne: opera enim quae dedit mihi
pater ut perficiam ea, ipsa opera quae ego facio testimonium perhibent
de me quia pater me misit. [37] Et qui misit me pater, ipse testimonium

perhibuit de me: (44,3.) neque vocem eius umquam audistis, neque spe-
ciem eius vidistis, 38 (45,10.) et verbum eius non habetis in vobis manens:
quia quem misit ille, huic vos non creditis. 39 Scrutamini scripturas, quia
vos putatis in ipsis vitam aeternam habere, et illae sunt quae testimo-
nium perhibent de me; 40 et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.
41 Claritatem ab hominibus non accipio, 42 sed cognovi vos quia dilectio-
nem dei non habetis in vobis. 43 Ego veni in nomine patris mei, et non
accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. 44 Quo-
modo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam
quae a solo est deo non quaeritis? 45 Nolite putare quia ego accusatu-
rus sim vos apud patrem: est qui accusat vos Moses, in quo vos spe-
ratis. 46 Si enim crederetis Mosi, crederetis forsitan et mihi: de me
enim ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo meis
verbis credetis?

VI.

1 (46,1.) Post haec abiit Iesus trans mare Galilaeae quod est Tiberia-
dis, 2 et sequebatur eum multitudo magna, quia videbat signa quae fa-
ciebat super his qui infirmabantur. 3 (47,3.) Subit ergo in monte Iesus, et
ibi sedebat cum discipulis suis. 4 (48,1.) Erat autem proximum pascha,
dies festus Iudaeorum. 5 (49,1.) Cum sublevasset ergo oculos Iesus et vi-
disset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum Unde
ememus panes ut manducent hi? 6 Hoc autem dicebat temtans eum:
ipse enim sciebat quid esset facturus. 7 Respondit ei Philippus Ducento-
rum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid
accipiat. 8 Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri
9 Est puer unus hic qui habet quinque panes hordiacios et duos pisces:
sed haec quid sunt inter tantos? 10 Dixit ergo Iesus Facite homines
discumbere. Erat autem faenum multum in loco. Discubuerunt ergo
viri numero quasi quinque milia. 11 Accepit ergo panes Iesus, et cum
gratias egisset distribuit discumbentibus, similiter ex piscibus quantum
volebant. 12 Ut autem saturati sunt, dixit discipulis suis Colligite quae
superaverunt fragmentorum, ne pereant. 13 Collegerunt ergo et impleve-
runt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordiaciis,
quae superfuerunt his qui manducaverunt. 14 (50,10.) Illi ergo homines cum
vidissent quod fecerat signum, dicebant quia hic est vere propheta qui
venturus est in mundum. 15 Iesus ergo cum cognovisset quia venturi
essent ut raperent eum et facerent eum regem, (51,4.) fugit iterum in

montem ipse solus. [16] Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli
eius ad mare, [17] et cum ascendissent navem, venerunt trans mare in
Capharnaum. Et tenebrae iam factae erant, et non venerat ad eos Ie-
sus, [18] mare autem vento magno flante exsurgebat. [19] Cum remigassent
ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem
super mare et proximum navi fieri, et timuerunt. [20] Ille autem dicit eis
Ego sum, nolite timere. [21] Voluerunt ergo accipere eum in navem, et
statim fuit navis ad terram quam ibat. [22] (52, 10.) Altera die turba quae
stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia
non introisset cum discipulis suis Iesus in navem sed soli discipuli eius
abissent, [23] aliae vero supervenerunt naves a Tiberiade iuxta locum ubi
manducaverant panem gratias agentes domino: [24] cum ergo vidisset turba
quia Iesus non esset ibi neque discipuli eius, ascenderunt naviculas et
venerunt Capharnaum quaerentes Iesum. [25] Et cum invenissent eum trans
mare, dixerunt ei Rabbi, quando huc venisti? [26] Respondit eis Iesus et
dixit Amen amen dico vobis, quaeritis me non quia vidistis signa, sed
quia manducastis ex panibus et saturati estis. [27] Operamini non cibum
qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam, quem filius hominis vo-
bis dabit: hunc enim pater signavit deus. [28] Dixerunt ergo ad eum
Quid faciemus ut operemur opera dei? [29] Respondit Iesus et dixit eis
Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. [30] (53, 4.) Dixerunt
ergo ei Quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus tibi? quid
operaris? [31] (54, 10.) Patres nostri mannam manducaverunt in deserto, sicut
scriptum est Panem de caelo dedit eis manducare. [32] Dixit ergo eis
Iesus Amen amen dico vobis, non Moses dedit vobis panem de caelo,
sed pater meus dat vobis panem de caelo verum. [33] Panis enim dei
est qui descendit de caelo et dat vitam mundo. [34] Dixerunt ergo ad
eum Domine, semper da nobis panem hunc. [35] (55, 1.) Dixit autem eis
Iesus Ego sum panis vitae: qui veniet ad me non esuriet, et qui cre-
dit in me non sitiet umquam. [36] Sed dixi vobis quia et vidistis me et
non creditis. [37] (56, 10.) Omne quod dat mihi pater ad me veniet, et eum
qui venit ad me non eiciam foras, [38] (57, 1.) quia descendi de caelo non
ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me. [39] (58, 10.) Haec
est autem voluntas eius qui misit me patris, ut omne quod dedit mihi
non perdam ex eo, sed resuscitem illum novissimo die. [40] Haec est
enim voluntas patris mei qui misit me, ut omnis qui videt filium et cre-
dit in eum habeat vitam aeternam, et resuscitabo ego eum in novissimo
die. [41] (59, 1.) Murmurabant ergo Iudaei de illo, quia dixisset Ego sum
panis qui de caelo descendi, [42] et dicebant Nonne hic est Iesus filius

Ioseph, cuius nos novimus patrem et matrem? quomodo ergo dicit hic
quia de caelo descendi? 43 (60,10.) Respondit ergo Iesus et dixit eis No-
lite murmurare in invicem. 44 Nemo potest venire ad me nisi pater
qui misit me traxerit eum, et ego resuscitabo eum novissimo die. 45 Est
scriptum in prophetis Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audivit
a patre et didicit venit ad me. 46 (61,3.) Non quia patrem vidit quisquam
nisi is qui est a deo, hic vidit patrem. 47 (62,10.) Amen amen dico vobis,
qui credit in me habet vitam aeternam. 48 (63,1.) Ego sum panis vitae.
49 (64,10.) Patres vestri manducaverunt in deserto manna et mortui sunt:
50 hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit
non moriatur. 51 (65,1.) Ego sum panis vivus qui de caelo descendi: si
quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum: et panis quem ego
dabo caro mea est pro mundi vita. 52 (66,10.) Litigabant ergo Iudaei ad
invicem dicentes Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad man-
ducandum? 53 Dixit ergo eis Iesus Amen amen dico vobis, nisi mandu-
caveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis
vitam in vobis: 54 qui manducat meam carnem et bibet meum sangui-
nem, habet vitam aeternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
55 (67,1.) Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.
56 (68,10.) Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me
manet et ego in illo. 57 Sicut misit me vivens pater et ego vivo pro-
pter patrem, et qui manducat me et ipse vivet propter me. 58 Hic est
panis qui de caelo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri
manna et mortui sunt: qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.
59 Haec dixit in synagoga docens in Capharnaum. 60 Multi ergo audien-
tes ex discipulis eius dixerunt Durus est hic sermo: quis potest eum
audire? 61 Sciens autem Iesus apud semet ipsum quia murmurarent de
hoc discipuli eius, dixit eis Hoc vos scandalizat? 62 (69,1.) Si ergo videri-
tis filium hominis ascendentem ubi erat prius? 63 (70,4.) Spiritus est qui
vivificat, caro non prodest quicquam: (71,10.) verba quae ego locutus sum
vobis spiritus et vita sunt. 64 Sed sunt quidam ex vobis qui non cre-
dunt. (72,4.) Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, et quis
traditurus esset eum. 65 (73,10.) Et dicebat Propterea dixi vobis quia ne-
mo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. 66 Ex hoc
multi discipulorum eius abierunt retro, et iam non cum illo ambulabant.
67 Dixit ergo Iesus ad duodecim Numquid et vos vultis abire? 68 (74,1.) Re-
spondit ergo ei Simon Petrus Domine, ad quem ibimus? verba vitae
aeternae habes, 69 et nos credidimus et cognovimus quia tu es Chri-
stus filius dei. 70 (75,10.) Respondit eis Iesus Nonne ego vos duodecim

elegi? et ex vobis unus diabolus est. [71] Dicebat autem Iudam Simonis
Scariotis: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

VII.

[1] Post haec ambulabat Iesus in Galilaeam: non enim volebat in Iu-
daeam ambulare, quia quaerebant eum Iudaei interficere. [2] Erat autem
in proximo dies festus Iudaeorum scenopegia. [3] Dixerunt autem ad eum
fratres eius Transi hinc et vade in Iudaeam, ut et discipuli tui videant
opera tua quae facis: [4] nemo enim in occulto aliquid facit et quaerit
ipse in palam esse: si haec facis, manifesta te ipsum mundo. [5] Neque
enim fratres eius credebant in eum. [6] Dicit ergo eis Iesus Tempus meum
nondum venit, tempus autem vestrum semper est paratum. [7] Non potest
mundus odisse vos, me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de
illo quia opera eius mala sunt. [8] Vos ascendite ad diem festum hunc:
ego non ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum
impletum est. [9] Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. [10] Ut au-
tem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non
manifeste sed quasi in occulto. [11] Iudaei ergo quaerebant eum in die
festo et dicebant Ubi est ille? [12] Et murmur multus de eo erat in turba.
Quidam enim dicebant quia bonus est, alii autem dicebant Non, sed se-
ducit turbas: [13] nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum
Iudaeorum. [14] Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum
et docebat. [15] Et mirabantur Iudaei dicentes Quomodo hic litteras scit
cum non didicerit? [16] Respondit eis Iesus et dixit Mea doctrina non est
mea, sed eius qui misit me. [17] Si quis voluerit voluntatem eius facere,
cognoscet de doctrina utrum ex deo sit, an ego a me ipso loquar.
[18] Qui a semet ipso loquitur, gloriam propriam quaerit: qui autem quae-
rit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, et iniustitia in illo non est.
[19] Nonne Moses dedit vobis legem? et nemo ex vobis facit legem. [20] Quid
me quaeritis interficere? Respondit turba et dixit Daemonium habes:
quis te quaerit interficere? [21] Respondit Iesus et dixit eis Unum opus
feci, et omnes miramini. [22] Propterea Moses dedit vobis circumcisionem,
non quia ex Mose est sed ex patribus, et in sabbato circumciditis ho-
minem. [23] Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur
lex Mosi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?
[24] Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. [25] Di-
cebant ergo quidam ex Hierosolymis Nonne hic est quem quaerunt in-
terficere? [26] et ecce palam loquitur et nihil ei dicunt: numquid vere

cognoverunt principes quia hic est Christus? 27 Sed hunc scimus unde
sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. 28 (76,3.) Clamabat
ergo docens in templo Iesus et dicens Et me scitis et unde sim scitis:
et a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis:
29 ego scio eum, quia ab ipso sum et ipse me misit. 30 (77,1.) Quaerebant
ergo eum apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum
venerat hora eius. 31 (78,10.) De turba autem multi crediderunt in eum, et
dicebant Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quae
hic facit? 32 Audierunt Pharisaei turbam murmurantem de illo haec,
(79,1.) et miserunt principes et Pharisaei ministros ut apprehenderent eum.
33 (80,10.) Dixit ergo Iesus Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado
ad eum qui misit me. 34 (81,10.) Quaeritis me et non invenietis, et ubi sum
ego vos non potestis venire. 35 Dixerunt ergo Iudaei ad se ipsos Quo
hic iturus est, quia non inveniemus eum? numquid in dispersionem gen-
tium iturus est et docturus gentes? 36 Quis est hic sermo quem dixit
Quaeritis me et non invenietis, et ubi sum ego non potestis venire?
37 In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus et clamabat di-
cens Qui sitit, veniat ad me et bibat. 38 Qui credit in me, sicut dixit
scriptura, flumina de ventre eius fluent aquae vivae. 39 Hoc autem dixit
de spiritu quem accepturi erant credentes in eum: non enim erat spiri-
tus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus. 40 (82,7.) Ex illa ergo
turba cum audissent hos sermones eius, dicebant Hic est vere pro-
pheta: 41 alii dicebant Hic est Christus: (83,7.) quidam autem dicebant
Numquid a Galilaea Christus venit? 42 Nonne scriptura dicit quia ex
semine David et de Bethleem castello, ubi erat David, venit Christus?
43 (84,10.) Dissensio itaque facta est in turba propter eum. 44 (85,1.) Quidam
autem ex ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super illum
manus. 45 (86,10.) Venerunt ergo ministri ad pontifices et Pharisaeos: et
dixerunt eis illi Quare non adduxistis eum? 46 Responderunt ministri
Numquam sic locutus est homo sicut hic homo. 47 Responderunt ergo
eis Pharisaei Numquid et vos seducti estis? 48 Numquid aliquis ex prin-
cipibus credidit in eum aut ex Pharisaeis? 49 Sed turba haec quae non
novit legem maledicti sunt. 50 Dicit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad
eum nocte, qui unus erat ex ipsis 51 Numquid lex nostra iudicat homi-
nem nisi audierit ab ipso prius et cognoverit quid faciat? 52 Respon-
derunt et dixerunt ei Numquid et tu Galilaeus es? Scrutare et vide
quia propheta a Galilaea non surgit. 53 Et reversi sunt unusquisque in
domum suam.

VII, 27 — 53.

VIII.

1 Iesus autem perrexit in montem oliveti: 2 et diluculo iterum venit
in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos.
3 Adducunt autem scribae et Pharisaei mulierem in adulterio deprehen-
sam, et statuerunt eam in medio 4 et dixerunt ei Magister, haec mulier
modo deprehensa est in adulterio. 5 In lege autem Moses mandavit no-
bis huiusmodi lapidare: tu ergo quid dicis? 6 Haec autem dicebant tem-
tantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deor-
sum digito scribebat in terra. 7 Cum autem perseverarent interrogantes
eum, erexit se et dixit eis Qui sine peccato est vestrum, primus in il-
lam lapidem mittat. 8 Et iterum se inclinans scribebat in terra. 9 Au-
dientes autem unus post unum exiebant incipientes a senioribus, et re-
mansit solus et mulier in medio stans. 10 Erigens autem se Iesus dixit
ei Mulier, ubi sunt? nemo te condemnavit? 11 Quae dixit Nemo, do-
mine. Dixit autem Iesus Nec ego te condemnabo: vade et amplius iam
noli peccare. 12 Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens Ego sum lux
mundi: qui sequitur me, non ambulabit in tenebris sed habebit lucem
vitae. 13 Dixerunt ergo ei Pharisaei Tu de te ipso testimonium perhi-
bes: testimonium tuum non est verum. 14 Respondit Iesus et dixit eis
Etsi ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium
meum, quia scio unde veni et quo vado: vos autem nescitis unde ve-
nio aut quo vado. 15 Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico
quemquam: 16 et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus
non sum, sed ego et qui me misit pater. 17 Et in lege vestra scriptum
est quia duorum hominum testimonium verum est. 18 Ego sum qui te-
stimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui mi-
sit me pater. 19 Dicebant ergo ei Ubi est pater tuus? (87,3.) Respondit
Iesus Neque me scitis neque patrem meum: si me sciretis, forsitan et
patrem meum sciretis. 20 (88,1.) Haec verba locutus est in gazophylacio
docens in templo: et nemo apprendit eum, quia necdum venerat hora
eius. 21 (89,10.) Dixit ergo iterum eis Iesus Ego vado, et quaeritis me, et
in peccato vestro moriemini: quo ego vado vos non potestis venire.
22 Dicebant ergo Iudaei Numquid interficiet semet ipsum, quia dicit Quo
ego vado vos non potestis venire? 23 Et dicebat eis Vos de deorsum
estis, ego de supernis sum: vos de mundo hoc estis, ego non sum de
hoc mundo. 24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si
enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. 25 Di-
cebant ergo ei Tu quis es? Dixit eis Iesus Principium quia et loquor

vobis. 26 Multa habeo de vobis loqui et iudicare: sed qui misit me ve-
rax est, et ego quae audivi ab eo, haec loquor in mundo. 27 Et non
cognoverunt quia patrem eis dicebat. 28 Dixit ergo eis Iesus Cum ex-
altaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso
facio nihil, sed sicut docuit me pater, haec loquor. 29 Et qui me misit
mecum est: non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei facio
semper. 30 Haec illo loquente multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo
Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudaeos Si vos manseritis in sermone
meo, vere discipuli mei eritis, 32 et cognoscetis veritatem, et veritas
liberabit vos. 33 Responderunt ei Semen Abrahae sumus et nemini ser-
vivimus umquam: quomodo tu dicis Liberi eritis? 34 Respondit eis Ie-
sus Amen amen dico vobis quia omnis qui facit peccatum servus est
peccati: 35 servus autem non manet in domo in aeternum, filius manet
in aeternum: 36 si ergo filius vos liberaverit, vere liberi eritis. 37 Scio
quia filii Abrahae estis: sed quaeritis me interficere, quia sermo meus
non capit in vobis. 38 Ego quod vidi apud patrem loquor, et vos quae
vidistis apud patrem vestrum facitis. 39 Responderunt et dixerunt ei
Pater noster Abraham est. Dixit eis Iesus Si filii Abrahae estis, opera
Abrahae facite. 40 Nunc autem quaeritis me interficere, hominem qui
veritatem vobis locutus sum quam audivi a deo: hoc Abraham non fe-
cit. 41 Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei Nos ex forni-
catione non sumus nati, unum patrem habemus deum. 42 Dixit ergo eis
Iesus Si deus pater vester esset, diligeretis utique me: ego enim ex
deo processi et veni; neque enim a me ipso veni, sed ille me misit.
43 Quare loquellam meam non cognoscitis? quia non potestis audire ser-
monem meum. 44 Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri
vultis facere: ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit, quia
non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur,
quia mendax est et pater eius. 45 Ego autem quia veritatem dico, non
creditis mihi. 46 Quis ex vobis arguit me de peccato? Si veritatem dico,
quare vos non creditis mihi? 47 Qui est ex deo, verba dei audit: pro-
pterea vos non auditis, quia ex deo non estis. 48 Responderunt igitur
Iudaei et dixerunt ei Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu
et daemonium habes? 49 Respondit Iesus Ego daemonium non habeo,
sed honorifico patrem meum, et vos inhonoratis me. 50 Ego autem non
quaero gloriam meam: est qui quaerit et iudicat. 51 Amen amen dico
vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in ae-
ternum. 52 Dixerunt ergo Iudaei Nunc cognovimus quia daemonium ha-
bes: Abraham mortuus est et prophetae, et tu dicis Si quis sermonem

meum servaverit, non gustabit mortem in aeternum: 53 numquid tu maior
es patre nostro Abraham, qui mortuus est? et prophetae mortui sunt:
quem te ipsum facis? 54 Respondit Iesus Si ego glorifico me ipsum,
gloria mea nihil est: est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis
quia deus noster est, 55 et non cognovistis eum, ego autem novi eum.
Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax: sed scio eum
et sermonem eius servo. 56 Abraham pater vester exultavit ut videret
diem meum, et vidit et gavisus est. 57 Dixerunt ergo Iudaei ad eum
Quinquaginta annos nondum habes et Abraham vidisti? 58 Dixit eis Ie-
sus Amen amen dico vobis, ante quam Abraham fieret ego sum. 59 Tu-
lerunt ergo lapides ut iacerent in eum: Iesus autem abscondit se et
exivit de templo.

IX.

1 Et praeteriens vidit hominem caecum a nativitate. 2 Et interroga-
verunt eum discipuli sui Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes eius, ut
caecus nasceretur? 3 Respondit Iesus Neque hic peccavit neque paren-
tes eius, sed ut manifestetur opus dei in illo. 4 Me oportet operari
opera eius qui misit me, donec dies est: venit nox quando nemo pot-
est operari. 5 Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. 6 Haec cum
dixisset, expuit in terram et fecit lutum ex sputo et levit lutum super
oculos eius, 7 et dixit ei Vade lava in natatoria Siloae, quod interpre-
tatur missus. Abiit ergo et lavit, et venit videns. 8 Itaque vicini et qui
videbant eum prius quia mendicus erat, et dicebant Nonne hic est qui
sedebat et mendicabat? alii dicebant quia hic est: 9 alii autem Nequa-
quam, sed similis est eius: ille dicebat quia ego sum. 10 Dicebant ergo
ei Quomodo aperti sunt oculi tibi? 11 Respondit Ille homo qui dicitur
Iesus lutum fecit et unxit oculos meos, et dixit mihi Vade ad natato-
riam Siloae et lava: et abii et lavi et vidi. 12 Dixerunt ei Ubi est ille?
Ait Nescio. 13 Adducunt eum ad Phariseos, qui caecus fuerat: 14 erat
autem sabbatum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius. 15 Ite-
rum ergo interrogabant eum Pharisaei quomodo vidisset. Ille autem
dixit eis Lutum posuit mihi super oculos, et lavi, et video. 16 Dicebant
ergo ex Pharisaeis quidam Non est hic homo a deo, quia sabbatum non
custodit. Alii dicebant Quomodo potest homo peccator haec signa fa-
cere? Et scisma erat in eis. 17 Dicunt ergo caeco iterum Tu quid dicis
de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit quia propheta est. 18 Non
crediderunt ergo Iudaei de illo, quia caecus fuisset et vidisset, donec

vocaverunt parentes eius qui viderat, 19 et interrogaverunt eos dicentes
Hic est filius vester, quem vos dicitis quia caecus natus est? quomodo
ergo nunc videt? 20 Responderunt eis parentes eius et dixerunt Scimus
quia hic est filius noster et quia caecus natus est: 21 quomodo autem
nunc videat nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus: ipsum
interrogate, aetatem habet, ipse de se loquatur. 22 Haec dixerunt pa-
rentes eius quia timebant Iudaeos: iam enim conspiraverant Iudaei ut
si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret. 23 Propterea
parentes eius dixerunt quia aetatem habet, ipsum interrogate. 24 Voca-
verunt ergo rursum hominem qui fuerat caecus, et dixerunt ei Da glo-
riam deo: nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo ille Si
peccator est nescio: unum scio, quia caecus cum essem modo video.
26 Dixerunt ergo illi Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Re-
spondit eis Dixi vobis iam et audistis: quid iterum vultis audire? num-
quid et vos vultis discipuli eius fieri? 28 Maledixerunt ei et dixerunt
Tu discipulus illius es, nos autem Mosi discipuli sumus. 29 Nos scimus
quoniam Mosi locutus est deus, hunc autem nescimus unde sit. 30 Re-
spondit ille homo et dixit eis In hoc enim mirabile est, quia vos nesci-
tis unde sit, et aperuit meos oculos: 31 scimus autem quia peccatores
deus non audit, sed si quis dei cultor est et voluntatem eius facit, hunc
exaudit. 32 A saeculo non est auditum quia aperuit quis oculos caeci
nati: 33 nisi esset hic a deo, non poterat facere quicquam. 34 Respon-
derunt et dixerunt ei In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et
eiecerunt eum foras. 35 Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras, et cum
invenisset eum, dixit ei Tu credis in filium dei? 36 Respondit ille et
dixit Quis est, domine, ut credam in eum? 37 Et dixit ei Iesus Et vi-
disti eum, et qui loquitur tecum ipse est. 38 At ille ait Credo, domine,
et procidens adoravit eum. 39 Dixit ei Iesus In iudicium ego in hunc
mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident caeci fiant. 40 Et
audierunt ex Pharisaeis qui cum ipso erant, et dixerunt ei Numquid et
nos caeci sumus? 41 Dixit eis Iesus Si caeci essetis, non haberetis pec-
catum: nunc vero dicitis quia videmus, peccatum vestrum manet.

X.

1 Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium
sed ascendit aliunde, ille fur est et latro: 2 qui autem intrat per ostium,
pastor est ovium. 3 Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt,
et proprias oves vocat nominatim et educit eas. 4 Et cum proprias

oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum secuntur, quia sciunt vocem
eius: 5 alienum autem non sequentur sed fugient ab eo, quia non no-
verunt vocem alienorum. 6 Hoc proverbium dixit illis Iesus: illi autem
non cognoverunt quid loqueretur eis. 7 Dixit ergo eis iterum Iesus Amen
amen dico vobis quia ego sum ostium ovium. 8 Omnes quotquot vene-
runt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. 9 Ego sum
ostium: per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur,
et pascua inveniet. 10 Fur non venit nisi ut furetur et mactet et per-
dat· ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant. 11 Ego sum
pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus: 12 mercen-
narius et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum
venientem et dimittet oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves;
13 mercennarius autem fugit quia mercennarius est, et non pertinet ad
eum de ovibus. 14 Ego sum pastor bonus, et cognosco meas et cogno-
scunt me meae, 15 (90,3.) sicut novit me pater et ego agnosco patrem,
(91,4.) et animam meam pono pro ovibus. 16 (92,10.) Et alias oves habeo
quae non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, *et vocem
meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. 17 Propterea me pa-
ter diligit, quia ego pono animam meam, et iterum sumam eam. 18 Nemo
tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso: potestatem habeo po-
nendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam: hoc mandatum
accepi a patre meo. 19 Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter
sermones hos. 20 Dicebant autem multi ex ipsis Daemonium habet et
insanit: quid eum auditis? 21 Alii dicebant Haec verba non sunt daemo-
nium habentis: numquid daemonium potest caecorum oculos aperire?
22 Facta sunt autem encenia in Hierosolymis, et hiems erat, 23 et ambu-
labat Iesus in templo in porticu Salomonis. 24 Circumdederunt ergo eum
Iudaei et dicebant ei Quo usque animam nostram tollis? si tu es Chri-
stus, dic nobis palam. 25 Respondit eis Iesus Loquor vobis, et non cre-
ditis: opera quae ego facio in nomine patris mei, haec testimonium per-
hibent de me; 26 sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.
27 Oves meae vocem meam audiunt, et ego cognosco eas et secuntur
me, 28 et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, non
rapiet eas quisquam de manu mea. 29 Pater meus quod dedit mihi,
maius omnibus est, et nemo potest rapere de manu patris mei. 30 Ego
et pater unum sumus. 31 Sustulerunt lapides Iudaei ut lapidarent eum.
32 Respondit eis Iesus Multa opera bona ostendi vobis ex patre meo:
propter quod eorum opus me lapidatis? 33 Responderunt ei Iudaei De
bono opere non lapidamus te sed de blasphemia, et quia tu, homo cum

sis, facis te ipsum deum. 34 Respondit eis Iesus Nonne scriptum est in
lege vestra quia ego dixi Dii estis? 35 Si illos dixit deos, ad quos sermo
dei factus est, et non potest solvi scriptura, 36 quem pater sanctificavit
et misit in mundum, vos dicitis quia blasphemas, quia dixi Filius dei
sum? 37 Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: 38 si autem
facio, etsi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et
credatis quia in me est pater et ego in patre. 39 (93, 4.) Quaerebant ergo
eum prendere, et exivit de manibus eorum. 40 Et abiit iterum trans
Iordanen in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum, et mansit
illic. 41 (94, 10.) Et multi veniebant ad eum et dicebant quia Iohannes qui-
dem signum fecit nullum, 42 omnia autem quaecumque dixit Iohannes
de hoc vera erant. Et multi crediderunt in eum.

XI.

1 Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Ma-
riae et Marthae sororis eius. 2 Maria autem erat quae unxit dominum
ungento et extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirma-
batur. 3 Miserunt ergo sorores ad eum dicentes Domine, ecce quem
amas infirmatur. 4 Audiens autem Iesus dixit eis Infirmitas haec non est
ad mortem sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam. 5 Di-
ligebat autem Iesus Martham et sororem eius Mariam et Lazarum. 6 Ut
ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duo-
bus diebus: 7 deinde post haec dicit discipulis suis Eamus in Iudaeam
iterum. 8 Dicunt ei discipuli Rabbi, nunc quaerebant te lapidare Iudaei,
et iterum vadis illuc? 9 Respondit Iesus Nonne duodecim horae sunt
diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem huius mundi
videt: 10 si autem ambulaverit nocte, offendet, quia lux non est in eo.
11 Haec ait, et post hoc dicit eis Lazarus amicus noster dormit: sed vado
ut a somno exsuscitem eum. 12 Dixerunt ergo discipuli eius Domine,
si dormit, salvus erit. 13 Dixerat autem Iesus de morte eius, illi autem
putaverunt quia de dormitione somnii diceret. 14 Tunc ergo dixit eis
Iesus manifeste Lazarus mortuus est: 15 et gaudeo propter vos, ut cre-
datis, quoniam non eram ibi: sed eamus ad eum. 16 Dixit ergo Thomas
qui dicitur Didymus ad condiscipulos Eamus et nos, ut moriamur cum
eo. 17 Venit itaque Iesus et invenit eum quattuor dies iam in monu-
mento habentem. 18 Erat autem Bethania iuxta Hierosolyma quasi sta-
diis quindecim. 19 Multi autem ex Iudaeis venerant ad Martham et Ma-
riam, ut consolarentur eas de fratre suo. 20 Martha ergo ut audivit quia

Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. 21 Dixit ergo Martha
ad Iesum Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: 22 sed
et nunc scio quia quaecumque poposceris a deo dabit tibi. 23 Dicit illi
Iesus Resurget frater tuus. 24 Dicit ei Martha Scio quia resurget in re-
surrectione in novissima die. 25 Dixit ei Iesus Ego sum resurrectio et
vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit vivet; 26 et omnis qui
vivit et credit in me non morietur in aeternum. Credis hoc? 27 Ait illi
Utique domine, ego credidi quia tu es Christus filius dei, qui in mun-
dum venisti. 28 Et cum haec dixisset, abiit et vocavit Mariam sororem
suam silentio dicens Magister adest, vocat te. 29 Illa ut audivit, surgit
cito et venit ad eum: 30 nondum enim venerat Iesus in castellum, sed
erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. 31 Iudaei igitur qui
erant cum illa in domo et consolabantur eam, cum vidissent Mariam
quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes quia vadit ad mo-
numentum ut ploret ibi. 32 Maria ergo cum venisset ubi erat Iesus, vi-
dens eum cecidit ad pedes eius et dixit ei Domine, si fuisses hic, non
esset mortuus frater meus. 33 Iesus ergo ut vidit eam plorantem et Iu-
daeos qui venerant cum ea plorantes, fremuit spiritu et turbavit se ipsum,
34 et dixit Ubi posuistis eum? Dicunt ei Domine, veni et vide. 35 Et la-
crimatus est Iesus. 36 Dixerunt Iudaei Ecce quomodo amabat eum.
37 Quidam autem dixerunt ex ipsis Non poterat hic qui aperuit oculos
caeci facere ut et hic non moreretur? 38 Iesus ergo rursum fremens in
semet ipso venit ad monumentum: erat autem spelunca, et lapis super-
positus erat ei. 39 Ait Iesus Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius
qui mortuus fuerat Domine, iam faetet, quadriduanus enim est. 40 Dicit
ei Iesus Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei?
41 Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem elevatis sursum oculis dixit Pater,
gratias ago tibi quoniam audisti me. 42 Ego autem sciebam quia sem-
per me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia
tu me misisti. 43 Haec cum dixisset, voce magna clamavit Lazare, veni
foras. 44 Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus
institis, et facies illius sudario erat ligata. Dicit Iesus eis Solvite eum
et sinite abire. 45 Multi ergo ex Iudaeis, qui venerant ad Mariam et
viderant quae fecit, crediderunt in eum: 46 quidam autem ex ipsis abie-
runt ad Pharisaeos et dixerunt eis quae fecit Iesus. 47 Collegerunt ergo
pontifices et Pharisaei concilium, et dicebant Quid facimus, quia hic homo
multa signa facit? 48 Si dimittimus eum sic, omnes credunt in eum, et
venient Romani et tollent nostrum et locum et gentem. 49 Unus autem
ex ipsis, Caiaphas, cum esset pontifex anni illius, dixit eis Vos nescitis

quicquam, [50] nec cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo
pro populo et non tota gens pereat. [51] Hoc autem a semet ipso non
dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Iesus moritu-
rus erat pro gente, [52] et non tantum pro gente, sed et ut filios dei
qui erant dispersi congregaret in unum. [53] (95, 4.) Ab illo ergo die cogi-
taverunt ut interficerent eum. [54] Iesus ergo iam non in palam ambula-
bat apud Iudaeos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem
quae dicitur Efrem, et ibi morabatur cum discipulis. [55] (96, 1.) Proximum
autem erat pascha Iudaeorum, (97, 10.) et ascenderunt multi Hierosolyma
de regione ante pascha, ut sanctificarent se ipsos. [56] Quaerebant ergo
Iesum, et conloquebantur ad invicem in templo stantes Quid putatis,
quia non veniat ad diem festum? Dederant autem pontifices et Pharisaei
mandatum ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

XII.

[1] Iesus ergo ante sex dies paschae venit Bethaniam, ubi fuerat La-
zarus mortuus, quem suscitavit Iesus. [2] (98, 1.) Fecerunt autem ei cenam
ibi, et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus
cum eo. [3] Maria ergo accepit libram ungenti nardi pistici pretiosi, unxit
pedes Iesu et extersit capillis suis pedes eius, et domus impleta est ex
odore ungenti. [4] Dicit ergo unus ex discipulis eius Iudas Scariotis, qui
erat eum traditurus [5] Quare hoc ungentum non veniit trecentis dena-
riis et datum est egenis? [6] Dixit autem hoc non quia de egenis perti-
nebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens ea quae mitteban-
tur portabat. [7] Dixit ergo Iesus Sine illam, ut in die sepulturae meae
servet illud: [8] pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non
semper habetis. [9] (99, 10.) Cognovit ergo turba multa ex Iudaeis quia illic
est, et venerunt non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent
quem suscitavit a mortuis. [10] Cogitaverunt autem principes sacerdotum
ut et Lazarum interficerent, [11] quia multi propter illum abibant ex Iu-
daeis et credebant in Iesum. [12] (100, 1.) In crastinum autem turba multa
quae venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Hieroso-
lyma, [13] acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei, et cla-
mabant Osanna, benedictus qui venit in nomine domini, rex Israhel.
[14] (101, 7.) Et invenit Iesus asellum et sedit super eum, sicut scriptum est
[15] Noli timere, filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asi-
nae. [16] (102, 10.) Haec non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando
glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia haec erant scripta de eo,

et haec fecerunt ei. [17] Testimonium ergo perhibebat turba quae erat
cum eo quando Lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a
mortuis: [18] propterea et obviam venit ei turba, quia audierunt eum fe-
cisse hoc signum. [19] Pharisaei ergo dixerunt ad semet ipsos Videtis quia
nihil proficimus: ecce mundus totus post eum abiit. [20] Erant autem gen-
tiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo: [21] hi ergo
accesserunt ad Philippum qui erat a Bethsaida Galilaeae, et rogabant
eum dicentes Domine, volumus Iesum videre. [22] Venit Philippus et dicit
Andreae, Andreas rursum et Philippus dicunt Iesu. [23] (103, 4.) Iesus autem
respondit eis dicens Venit hora ut glorificetur filius hominis. [24] (104, 10.) Amen
amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fue-
rit, [25] ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum
adfert. (105, 3.) Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit animam
suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. [26] (106, 10.) Si quis
mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit:
si quis mihi ministrabit, honorificabit eum pater meus. [27] (107, 4.) Nunc ani-
ma mea turbata est, et quid dicam? Pater, salvifica me ex hora hac.
(108, 10.) Sed propterea veni in horam hanc: [28] pater, clarifica tuum no-
men. Venit ergo vox de caelo Et clarificavi et iterum clarificabo. [29] Turba
ergo quae stabat et audierat dicebant tonitruum factum esse: alii dice-
bant Angelus ei locutus est. [30] Respondit Iesus et dixit Non propter me
vox haec venit sed propter vos. [31] Nunc iudicium est mundi, nunc prin-
ceps huius mundi eicietur foras. [32] Et ego si exaltatus fuero a terra,
omnia traham ad me ipsum. [33] Hoc autem dicebat significans qua morte
esset moriturus. [34] Respondit ei turba Nos audivimus ex lege quia Chri-
stus manet in aeternum, et quomodo tu dicis Oportet exaltari filium ho-
minis? quis est iste filius hominis? [35] Dixit ergo Iesus Adhuc modicum
lumen in vobis est: ambulate dum lucem habetis, ut non tenebrae vos
comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. [36] Dum
lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Haec locutus est eis
Iesus, et abiit, et abscondit se ab eis. [37] Cum autem tanta signa fecis-
set coram eis, non credebant in eum, [38] ut sermo Esaiae prophetae
impleretur quem dixit Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium
domini cui revelatum est? [39] (109, 1.) Propterea non poterant credere, quia
iterum dixit Esaias [40] Excaecavit oculos eorum et induravit eorum cor,
ut non videant oculis et intellegant corde et convertantur et sanem eos.
[41] (110, 10.) Haec dixit Esaias quando vidit gloriam eius, et locutus est de
eo. [42] Verum tamen et ex principibus multi crediderunt in eum, sed
propter Pharisaeos non confitebantur, ut de synagoga non eicerentur:

43 dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. 44 (111, 1.) Iesus
autem clamavit et dixit Qui credit in me, non credit in me sed in eum
qui misit me, 45 et qui videt me, videt eum qui misit me. 46 (112, 10.) Ego
lux in mundo veni, ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat.
47 Et si quis audierit verba mea et non custodierit, ego non iudico eum:
non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. 48 Qui
spernit me et non accipit verba mea, habet qui iudicet eum: sermo
quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die. 49 Quia ego ex
me ipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum
dedit quid dicam et quid loquar. 50 Et scio quia mandatum eius vita
aeterna est. Quae ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

XIII.

1 Ante diem autem festum paschae sciens Iesus quia venit hora ut
transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in
mundo, in finem dilexit eos. 2 (113, 9.) Et cena facta, cum diabolus iam
misisset in corde ut traderet eum Iudas Simonis Scariotis, 3 (114, 3.) sciens
quia omnia dedit ei pater in manus, (115, 10.) et quia a deo exivit et ad
deum vadit, 4 surgit a cena et ponit vestimenta sua, et cum accepisset
linteum praecinxit se, 5 deinde mittit aquam in pelvem, et coepit lavare
pedes discipulorum et extergere linteo quo erat praecinctus. 6 Venit
ergo ad Simonem Petrum: et dicit ei Petrus Domine, tu mihi lavas pe-
des? 7 Respondit Iesus et dicit ei Quod ego facio tu nescis modo,
scies autem postea. 8 Dicit ei Petrus Non lavabis mihi pedes in aeter-
num. Respondit Iesus ei Si non lavero te, non habes partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus Domine, non tantum pedes meos sed et manus
et caput. 10 Dicit ei Iesus Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes la-
vet, sed est mundus totus: et vos mundi estis, sed non omnes. 11 Sciebat
enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit Non estis mundi
omnes. 12 Postquam ergo lavit pedes eorum et accepit vestimenta sua,
cum recubuisset iterum, dixit eis Scitis quid fecerim vobis? 13 (116, 3.) Vos
vocatis me Magister et domine, et bene dicitis: sum etenim. 14 (117, 10.) Si
ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter
alterius lavare pedes: 15 exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum
ego feci vobis ita et vos faciatis. 16 (118, 3.) Amen amen dico vobis, non
est servus maior domino suo, neque apostolus maior eo qui misit illum.
17 Si haec scitis, beati eritis si feceritis ea. 18 (119, 10.) Non de omnibus
vobis dico: ego scio quos elegerim, sed ut impleatur scriptura Qui

manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. 19 A modo
dico vobis prius quam fiat, ut credatis cum factum fuerit quia ego sum.
20 (120, 1.) Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit:
qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. 21 (121, 4.) Cum haec dixis-
set Iesus, turbatus est spiritu et protestatus est et dixit Amen amen
dico vobis quia unus ex vobis tradet me. 22 (122, 1.) Aspiciebant ergo ad
invicem discipuli, hesitantes de quo diceret. 23 (123, 10.) Erat ergo recum-
bens unus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus: 24 innuit
ergo huic Simon Petrus et dicit ei Quis est de quo dicit? 25 Itaque cum
recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei Domine, quis est? 26 Cui re-
spondit Iesus Ille est cui ego intinctum panem porrexero. (124, 9.) Et cum
intinxisset panem, dedit Iudae Simonis Scariotis. 27 Et post buccellam,
tunc introivit in illum satanas. (125, 10.) Dicit ei Iesus Quod facis fac citius.
28 Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei: 29 quidam
enim putabant quia loculos habebat Iudas quia dicit ei Iesus Eme ea
quae opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret. 30 Cum
ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo: erat autem nox. 31 Cum
ergo exisset, dicit Iesus Nunc clarificatus est filius hominis, et deus cla-
rificatus est in eo. 32 Si deus clarificatus est in eo, et deus clarificabit
eum in semet ipso, et continuo clarificabit eum. 33 Filioli, adhuc modi-
cum vobiscum sum. Quaeretis me, et sicut dixi Iudaeis Quo ego vado
vos non potestis venire, et vobis dico modo. 34 Mandatum novum do
vobis ut diligatis invicem, sicut dilexi vos ut et vos diligatis invicem.
35 In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem ha-
bueritis ad invicem. 36 (126, 1.) Dicit ei Simon Petrus Domine, quo vadis?
Respondit Iesus Quo ego vado non potes me modo sequi, sequeris au-
tem postea. 37 Dicit ei Petrus Quare non possum te sequi modo? ani-
mam meam pro te ponam. 38 Respondit Iesus Animam tuam pro me
ponis? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus donec me ter neges.

XIV.

1 (127, 10.) Non turbetur cor vestrum: creditis in deum, et in me credite.
2 In domo patris mei mansiones multae sunt: si quo minus, dixissem
vobis: quia vado parare vobis locum. 3 Et si abiero et praeparavero
vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum
ego et vos sitis. 4 Et quo ego vado scitis, et viam scitis. 5 Dicit ei
Thomas Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire?
Dicit ei Iesus Ego sum via et veritas et vita: nemo venit ad patrem

nisi per me. 7 Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovis-
setis: et a modo cognoscitis eum et vidistis eum. 8 Dicit ei Philippus
Domine, ostende nobis patrem, et sufficit nobis. 9 Dicit ei Iesus Tanto
tempore vobiscum sum, et non cognovistis me, Philippe? Qui vidit me,
vidit et patrem: quomodo tu dicis Ostende nobis patrem? 10 Non cre-
ditis quia ego in patre et pater in me est? Verba quae ego loquor vo-
bis a me ipso non loquor: pater autem in me manens, ipse facit opera.
11 Non creditis quia ego in patre et pater in me est? 12 Alioquin propter
opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera
quae ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad pa-
trem vado, 13 (128, 4.) et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam,
ut glorificetur pater in filio. 14 Si quid petieritis me in nomine meo,
hoc faciam. 15 Si diligitis me, mandata mea servate. 16 Et ego rogabo
patrem, et alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeter-
num, 17 spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non
videt eum nec scit eum: vos autem cognoscitis eum, quia apud vos
manebit et in vobis erit. 18 Non relinquam vos orfanos, veniam ad vos.
19 Adhuc modicum et mundus me iam non videt: vos autem videtis me,
quia ego vivo et vos vivetis. 20 In illo die vos cognoscetis quia ego
sum in patre meo et vos in me et ego in vobis. 21 Qui habet mandata
mea et servat ea, ille est qui diligit me: (129, 1.) qui autem diligit me, di-
ligetur a patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei me ipsum.
22 (130, 10.) Dicit ei Iudas, non ille Scariotis Domine, quid factum est quia
nobis manifestaturus es te ipsum et non mundo? 23 Respondit Iesus et
dixit ei Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et pater meus di-
liget eum, et ad eum veniemus et mansiones apud eum faciemus; 24 qui
non diligit me, sermones meos non servat: (131, 1.) et sermonem quem
audistis, non est meus, sed eius qui me misit patris. 25 Haec locutus
sum vobis apud vos manens: 26 (132, 10.) paracletus autem, spiritus sanctus
quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret
vobis omnia quaecumque dixero vobis. 27 Pacem relinquo vobis, pacem
meam do vobis: non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur
cor vestrum neque formidet. 28 Audistis quia ego dixi vobis Vado et
venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad patrem,
quia pater maior me est. 29 Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum
factum fuerit credatis. 30 Iam non multa loquar vobiscum: venit enim
princeps mundi huius, et in me non habet quicquam, 31 sed ut cogno-
scat mundus quia diligo patrem, et sicut mandatum dedit mihi pater sic
facio. Surgite, eamus hinc.

XIV, 7 — 31.

XV.

[1] Ego sum vitis vera, et pater meus agricola est. [2] Omnem palmi-
tem in me non ferentem fructum, tollet eum, et omnem qui fert fructum,
purgabit eum ut fructum plus adferat. [3] Iam vos mundi estis propter
sermonem quem locutus sum vobis: [4] manete in me, et ego in vobis.
Sicut palmes non potest ferre fructum a semet ipso nisi manserit in vite,
sic nec vos nisi in me manseritis. [5] Ego sum vitis, vos palmites: qui
manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil
potestis facere. [6] Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut pal-
mes et aruit, et colligent eos et in ignem mittunt, et ardent. [7] (133, 4.) Si
manseritis in me et verba mea in vobis manserint, quodcumque volue-
ritis petetis et fiet vobis. [8] (134, 10.) In hoc clarificatus est pater meus ut
fructum plurimum adferatis et efficiamini mei discipuli. [9] Sicut dilexit
me pater, et ego dilexi vos: manete in dilectione mea. [10] Si praecepta
mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego patris mei
praecepta servavi et maneo in eius dilectione. [11] Haec locutus sum vo-
bis ut gaudium meum in vobis sit et gaudium vestrum impleatur. [12] Hoc
est praeceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. [13] (135, 4.) Maio-
rem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro ami-
cis suis. [14] (136, 10.) Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio
vobis. [15] Iam non dico vos servos, quia servus nescit quid facit domi-
nus eius: vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a patre
meo nota feci vobis. [16] Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et
posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat, (137, 4.) ut
quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis. [17] (138, 10.) Haec
mando vobis ut diligatis invicem. [18] Si mundus vos odit, scitote quia
me priorem vobis odio habuit. [19] Si de mundo fuissetis, mundus quod
suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos
de mundo, propterea odit vos mundus. [20] (139, 3.) Mementote sermonis mei
quem ego dixi vobis Non est servus maior domino suo: (140, 10.) si me
persecuti sunt, et vos persequentur, si sermonem meum servaverunt, et
vestrum servabunt. [21] (141, 1.) Sed haec omnia facient vobis propter nomen
meum, (142, 3.) quia nesciunt eum qui misit me. [22] (143, 10.) Si non venissem
et locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusatio-
nem non habent de peccato suo. [23] (144, 1.) Qui me odit, et patrem meum
odit. [24] (145, 10.) Si opera non fecissem in eis quae nemo alius fecit, pec-
catum non haberent: nunc autem et viderunt et oderunt et me et pa-
trem meum. [25] Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est

quia odio me habuerunt gratis. [26] Cum autem venerit paracletus quem
ego mittam vobis a patre, spiritum veritatis qui a patre procedit, ille
testimonium perhibebit de me: [27] et vos testimonium perhibetis, quia ab
initio mecum estis.

XVI.

[1] Haec locutus sum vobis ut non scandalizemini. [2] Absque synagogis
facient vos: (146,1.) sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur
obsequium se praestare deo. [3] Et haec facient quia non noverunt patrem
neque me. [4] Sed haec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum
reminiscamini quia ego dixi vobis. [5] (147,10.) Haec autem vobis ab initio
non dixi quia vobiscum eram: at nunc vado ad eum qui me misit, et
nemo ex vobis interrogat me Quo vadis? [6] Sed quia haec locutus sum
vobis, tristitia implevit cor vestrum. [7] Sed ego veritatem dico vobis,
expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, paracletus non veniet
ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. [8] Et cum venerit, ille
arguet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. [9] De peccato
quidem, quia non credunt in me; [10] de iustitia vero, quia ad patrem
vado et iam non videbitis me; [11] de iudicio autem, quia princeps mundi
huius iudicatus est. [12] Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non pote-
stis portare modo: [13] cum autem venerit ille, spiritus veritatis, docebit
vos in omnem veritatem: non enim loquetur a semet ipso, sed quae-
cumque audiet loquetur, et quae ventura sunt annuntiabit vobis. [14] (148,3.) Ille
me clarificabit, quia de meo accipiet et adnuntiabit vobis. [15] Omnia
quaecumque habet pater mea sunt: (149,10.) propterea dixi quia de meo
accipiet et adnuntiabit vobis. [16] Modicum et iam non videbitis me, et
iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad patrem. [17] Dixerunt ergo
ex discipulis eius ad invicem Quid est hoc quod dicit nobis Modicum
et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me? et quia vado
ad patrem? [18] Dicebant ergo Quid est hoc quod dicit modicum? nesci-
mus quid loquitur. [19] Cognovit autem Iesus quia volebant eum interro-
gare, et dixit eis De hoc quaeritis inter vos quia dixi Modicum et non
videbitis me, et iterum modicum et videbitis me? [20] Amen amen dico
vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem
contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. [21] Mulier cum
parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit pue-
rum, iam non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo
in mundum. [22] Et vos igitur nunc quidem tristitiam habebitis: iterum

autem videbo vos et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo
tollit a vobis. 23 Et in illo die me non rogabitis quicquam: (150, 4.) amen
amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.
24 Usque modo non petistis quicquam in nomine meo: petite, et accipie-
tis, ut gaudium vestrum sit plenum. 25 (151, 10.) Haec in proverbiis locutus
sum vobis: venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed
palam de patre annuntiabo vobis. 26 Illo die in nomine meo petetis, et
non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis: 27 ipse enim pater
amat vos, quia vos me amatis et credidistis quia a deo exivi. 28 Exivi
a patre et veni in mundum: iterum relinquo mundum et vado ad pa-
trem. 29 Dicunt ei discipuli eius Ecce nunc palam loqueris, et prover-
bium nullum dicis. 30 Nunc scimus quia scis omnia, et non opus est
tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia a deo existi. 31 (152, 4.) Re-
spondit eis Iesus Modo creditis? 32 Ecce venit hora et iam venit, ut
dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis: et non
sum solus, quia pater mecum est. 33 (153, 10.) Haec locutus sum vobis ut
in me pacem habeatis. In mundum pressuram habebitis: sed confidete,
ego vici mundum.

XVII.

1 Haec locutus est Iesus, et sublevatis oculis in caelum dixit Pater,
venit hora: clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te, 2 sicut de-
disti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam
aeternam. 3 Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant te solum deum
verum et quem misisti Iesum Christum. 4 Ego te clarificavi super ter-
ram, opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam: 5 et nunc clarifica
me tu, pater, apud temet ipsum claritate quam habui prius quam mun-
dus esset apud te. 6 Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti
mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti, et sermonem tuum ser-
vaverunt: 7 nunc cognoverunt quia omnia quae dedisti mihi abs te sunt,
8 quia verba quae dedisti mihi dedi eis, et ipsi acceperunt, et cognove-
runt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. 9 Ego pro
eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui
sunt, 10 et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt, et clarificatus sum in
eis. 11 Et iam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te
venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint
unum sicut et nos. 12 Cum essem cum eis, ego servabam eos in no-
mine tuo: quos dedisti mihi custodivi, et nemo ex his peribit nisi filius

perditionis, ut scriptura impleatur. [13] Nunc autem ad te venio, et haec
loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in semet ipsis.
[14] Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus odio eos habuit, quia non
sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. [15] Non rogo ut tol-
las eos de mundo, sed ut serves eos ex malo. [16] De mundo non sunt,
sicut et ego non sum de mundo. [17] Sanctifica eos in veritate: sermo
tuus veritas est. [18] Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in
mundum: [19] et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctifi-
cati in veritate. [20] Non pro his autem rogo tantum, sed et pro eis qui
credituri sunt per verbum eorum in me, [21] ut omnes unum sint, sicut
tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus
credat quia tu me misisti. [22] Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi
illis, ut sint unum sicut nos unum sumus, [23] ego in eis et tu in me, ut
sint consummati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misisti, et
dilexisti eos sicut et me dilexisti. [24] Pater, quos dedisti mihi, volo ut
ubi ego sum et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam de-
disti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. [25] (154, 3.) Pater
iuste, et mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, (155, 10.) et hi
cognoverunt quia tu me misisti: [26] et notum feci eis nomen tuum et
notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.

XVIII.

[1] (156, 1.) Haec cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans
torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse et discipuli
eius. [2] (157, 10.) Sciebat autem et Iudas, qui tradebat eum, locum, quia fre-
quenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis. [3] (158, 1.) Iudas ergo
cum accepisset cohortem et a pontificibus et Pharisaeis ministros, venit
illuc cum lanternis et facibus et armis. [4] (159, 10.) Iesus itaque sciens omnia
quae ventura erant super eum, processit et dicit eis Quem quaeritis?
[5] Responderunt ei Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus Ego sum. Stabat
autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. [6] Ut ergo dixit eis Ego
sum, abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. [7] Iterum ergo eos in-
terrogavit Quem quaeritis? Illi autem dixerunt Iesum Nazarenum. [8] Re-
spondit Iesus Dixi vobis quia ego sum: si ergo me quaeritis, sinite hos
abire. [9] Ut impleretur sermo quem dixit quia quos dedisti mihi, non
perdidi ex ipsis quemquam. [10] (160, 1.) Simon ergo Petrus habens gladium
eduxit eum et percussit pontificis servum et abscidit eius auriculam
dextram: erat autem nomen servo Malchus. [11] (161, 1.) Dixit ergo Iesus

Petro Mitte gladium in vaginam: calicem quem dedit mihi pater, non
bibam illam? 12 (162, 1.) Cohors ergo et tribunus et ministri Iudaeorum com-
prehenderunt Iesum et ligaverunt eum, 13 (163, 10.) et adduxerunt eum ad
Annam primum: erat enim socer Caiaphae, qui erat pontifex anni illius:
14 erat autem Caiaphas qui consilium dederat Iudaeis quia expedit unum
hominem mori pro *populo. 15 (164, 4.) Sequebatur autem Iesum Simon Pe-
trus et alius discipulus: (165, 10.) discipulus autem ille erat notus pontifici
et introivit cum Iesu in atrium pontificis, 16 (166, 1.) Petrus autem stabat ad
ostium foris. (167, 10.) Exivit ergo discipulus ille qui erat notus pontifici et dixit
ostiariae, et introduxit Petrum. 17 (168, 1.) Dicit ergo Petro ancilla ostiaria
Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille Non sum.
18 (169, 10.) Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et
calefiebant: erat autem cum eis et Petrus stans et calefaciens se. 19 Pon-
tifex ergo interrogavit Iesum de discipulis et de doctrina eius. 20 (170, 1.) Re-
spondit ei Iesus Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in
synagoga et in templo, quo omnes Iudaei conveniunt, et in occulto lo-
cutus sum nihil. 21 (171, 10.) Quid me interrogas? interroga eos qui audie-
runt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt quae dixerim ego. 22 (172, 1.) Haec
autem cum dixisset, unus adsistens ministrorum dedit alapam Iesu, di-
cens Sic respondis pontifici? 23 (173, 10.) Respondit ei Iesus Si male locutus
sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me caedis?
24 (174, 1.) Et misit eum Annas ligatum ad Caiaphan pontificem. 25 (175, 1.) Erat
autem Simon Petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei Numquid
et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit Non sum. 26 Dicit unus
ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam Nonne
ego te vidi in horto cum illo? 27 Iterum ergo negavit Petrus, et statim
gallus cantavit. 28 (176, 1.) Adducunt ergo Iesum a Caiapha in praetorium:
erat autem mane: (177, 10.) et ipsi non introierunt in praetorium, ut non
contaminarentur sed manducarent pascha. 29 Exivit ergo Pilatus ad eos
foras et dixit Quam accusationem adfertis adversus hominem hunc?
30 Responderunt et dixerunt ei Si non esset hic malefactor, non tibi tra-
didissemus eum. 31 Dixit ergo eis Pilatus Accipite eum vos et secun-
dum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo Iudaei Nobis non li-
cet interficere quemquam. 32 Ut sermo Iesu impleretur, quem dixit
significans qua esset morte moriturus. 33 (178, 1.) Introivit ergo iterum in
praetorium Pilatus, et vocavit Iesum et dixit ei Tu es rex Iudaeorum?
34 (179, 10.) Et respondit Iesus A temet ipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt
de me? 35 Respondit Pilatus Numquid ego Iudaeus sum? gens tua et
pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? 36 Respondit Iesus Regnum

meum non est de mundo hoc: si ex hoc mundo esset regnum meum,
ministri mei decertarent ut non traderer Iudaeis: nunc autem meum
regnum non est hinc. 37 (180, 1.) Dixit itaque ei Pilatus Ergo rex es tu?
Respondit Iesus Tu dicis, quia rex sum ego. (181, 10.) Ego in hoc natus
sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati: omnis
qui est ex veritate audit meam vocem. 38 Dicit ei Pilatus Quid est ve-
ritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudaeos (182, 9.) et dicit eis
Ego nullam invenio in eo causam. 39 (183, 4.) Est autem consuetudo vobis
ut unum dimittam vobis in pascha: vultis ergo dimittam vobis regem
Iudaeorum? 40 (184, 1.) Clamaverunt rursum omnes dicentes Non hunc sed
Barabban. Erat autem Barabbas latro.

XIX.

1 (185, 4.) Tunc ergo adprehendit Pilatus Iesum et flagellavit, 2 et mili-
tes plectentes coronam de spinis inposuerunt capiti eius et veste pur-
purea circumdederunt eum, 3 et veniebant ad eum et dicebant Have
rex Iudaeorum, et dabant ei alapas. 4 (186, 9.) Exiit iterum Pilatus foras
et dicit eis Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia in eo
nullam causam invenio. 5 (187, 4.) Exiit ergo Iesus portans spineam coro-
nam et purpureum vestimentum. Et dicit eis Ecce homo. 6 (188, 1.) Cum
ergo vidissent eum pontifices et ministri, clamabant dicentes Crucifige,
crucifige. (189, 10.) Dicit eis Pilatus Accipite eum vos et crucifigite: (190, 9.) ego
enim non invenio in eo causam. 7 (191, 10.) Responderunt ei Iudaei Nos
legem habemus, et secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit.
8 (192, 4.) Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. 9 Et in-
gressus est praetorium iterum et dicit ad Iesum Unde es tu? Iesus au-
tem responsum non dedit ei. 10 (193, 10.) Dicit ergo ei Pilatus Mihi non
loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem
habeo dimittere te? 11 Respondit Iesus Non haberes potestatem adver-
sum me ullam nisi tibi esset datum de super: propterea qui tradidit me
tibi maius peccatum habet. 12 Exinde quaerebat Pilatus dimittere eum:
Iudaei autem clamabant dicentes Si hunc dimittis, non es amicus Caesa-
ris: omnis qui se regem facit contradicit Caesari. 13 Pilatus ergo cum
audisset hos sermones, adduxit foras Iesum, et sedit pro tribunali in
locum qui dicitur Lithostrotus, hebraice autem Gabbatha. 14 Erat autem
parasceve paschae, hora quasi sexta. Et dicit Iudaeis Ecce rex vester.
15 (194, 1.) Illi autem clamabant Tolle tolle, crucifige eum. (195, 10.) Dixit eis
Pilatus Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices Non habemus

regem nisi Caesarem. [16 (196, 1.)] Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifige-
retur. [(197, 1.)] Susceperunt autem Iesum et duxerunt, [17] et baiulans sibi
crucem exivit in eum qui dicitur calvariae locum, hebraice Golgotha,
[18] ubi eum crucifixerunt, [(198, 1.)] et cum eo alios duos hinc et hinc, medium
autem Iesum. [19 (199, 1.)] Scripsit autem et titulum Pilatus et posuit super
crucem: erat autem scriptum Iesus Nazarenus rex Iudaeorum. [20 (200, 10.)] Hunc
ergo titulum multi legerunt Iudaeorum, quia prope civitatem erat locus
ubi crucifixus est Iesus, et erat scriptum hebraice graece et latine. [21] Di-
cebant ergo pontifices Noli scribere Rex Iudaeorum, sed quia ipse dixit
Rex sum Iudaeorum. [22] Respondit Pilatus Quod scripsi, scripsi. [23 (201, 1.)] Mi-
lites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius et fece-
runt quattuor partes, unicuique militi partem, et tunicam. Erat autem
tunica inconsutilis, de super contexta per totum: [24] dixerunt ergo ad
invicem Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura
impleatur dicens Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam
miserunt sortem. Et milites quidem haec fecerunt: [25 (202, 10.)] stabant au-
tem iuxta crucem Iesu mater eius et soror matris eius Maria Cleopae
et Maria Magdalene. [26] Cum vidisset ergo Iesus matrem et discipulum
stantem quem diligebat, dicit matri suae Mulier, ecce filius tuus. [27] Deinde
dicit discipulo Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus
in sua. [28 (203, 4.)] Postea sciens Iesus quia iam omnia consummata sunt,
ut consummaretur scriptura, dicit Sitio. [29] Vas ergo positum erat aceto
plenum: illi autem spongiam plenam aceto hysopo circumponentes obtu-
lerunt ori eius. [30 (204, 1.)] Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit Con-
summatum est, et inclinato capite tradidit spiritum. [31 (205, 10.)] Iudaei ergo,
quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato,
erat enim magnus dies ille sabbati, rogaverunt Pilatum ut frangerentur
eorum crura et tollerentur. [32] Venerunt ergo milites, et primi quidem
fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo: [33] ad Iesum au-
tem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius
crura, [34] sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit
sanguis et aqua. [35] Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est
eius testimonium, et ille scit quia vera dicit, ut et vos credatis. [36] Facta
sunt enim haec ut scriptura impleatur Os non comminuetis ex eo. [37] Et
iterum alia scriptura dicit Videbunt in quem transfixerunt. [38 (206, 1.)] Post
haec autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathia, eo quod esset disci-
pulus Iesu, occultus autem propter metum Iudaeorum, ut tolleret corpus
Iesu: et permisit Pilatus. Venit ergo et tulit corpus Iesu: [39 (207, 10.)] venit
autem et Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam

murrae et aloes quasi libras centum. [40 (208,1.)] Acceperunt ergo corpus
Iesu et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos Iudaeis est
sepelire. [41] Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus, et in horto
monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat: [42] ibi ergo
propter parasceven Iudaeorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt
Iesum.

XX.

[1 (209,1.)] Una autem sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc
tenebrae essent, ad monumentum, et videt lapidem sublatum a monu-
mento. [2 (210,10.)] Cucurrit ergo et venit ad Simonem Petrum et ad alium
discipulum quem amabat Iesus, et dicit eis Tulerunt dominum de monu-
mento, et nescimus ubi posuerunt eum. [3] Exiit ergo Petrus et ille alius
discipulus, et venerunt ad monumentum: [4] currebant autem duo simul:
et ille alius discipulus praecucurrit citius Petro et venit primus ad mo-
numentum, [5] et cum se inclinasset, videt posita linteamina, non tamen
introivit. [6] Venit ergo Simon Petrus sequens eum et introivit in monu-
mentum, et videt linteamina posita, [7] et sudarium quod fuerat supra
caput eius non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in
unum locum. [8] Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus
ad monumentum, et vidit et credidit. [9] Nondum enim sciebat scriptu-
ram, quia oporteret eum a mortuis resurgere. [10] Abierunt ergo iterum
ad semet ipsos discipuli. [11 (211,1.)] Maria autem stabat ad monumentum
foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se et prospexit in monumen-
tum, [12] et vidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput et unum
ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. [13 (212,10.)] Dicunt ei illi Mulier,
quid ploras? Dicit eis quia tulerunt dominum meum, et nescio ubi po-
suerunt eum. [14] Haec cum dixisset, conversa est retrorsum, et videt
Iesum stantem, et non sciebat quia Iesus est. [15] Dicit ei Iesus Mulier,
quid ploras? quem quaeris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit
ei Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum
tollam. [16] Dicit ei Iesus Maria. Conversa illa dicit ei Rabboni, quod di-
citur magister. [17] Dicit ei Iesus Noli me tangere: nondum enim ascendi
ad patrem meum; vade autem ad fratres meos et dic eis Ascendo ad
patrem meum et patrem vestrum et deum meum et deum vestrum.
[18] Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quia vidi dominum, et haec
dixit mihi. [19 (213,9.)] Cum esset ergo sero die illo una sabbatorum, et
fores essent clausae ubi erant discipuli propter metum Iudaeorum, venit

Iesus et stetit in medio, et dicit eis Pax vobis. 20 Et hoc cum dixisset,
ostendit eis manus et latus. (214, 10.) Gavisi sunt ergo discipuli viso do-
mino. 21 Dixit ergo eis iterum Pax vobis: sicut misit me pater, et ego
mitto vos. 22 Hoc cum dixisset, insuflavit, et dicit eis Accipite spiritum
sanctum: 23 (215, 7.) quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum
retinueritis, retenta sunt. 24 (216, 10.) Thomas autem unus ex duodecim, qui
dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. 25 Dixerunt ergo
ei alii discipuli Vidimus dominum. Ille autem dixit eis Nisi videro in
manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum cla-
vorum et mittam manum meam in latus eius, non credam. 26 (217, 9.) Et
post dies octo iterum erant discipuli eius intus, et Thomas cum eis.
Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio et dixit Pax vobis. 27 Deinde
dicit Thomae Infer digitum tuum huc et vide manus meas, et adfer ma-
num tuam et mitte in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis.
28 (218, 10.) Respondit Thomas et dixit ei Dominus meus et deus meus. 29 Dicit
ei Iesus Quia vidisti me, credidisti: beati qui non viderunt et credide-
runt. 30 Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum
suorum, quae non sunt scripta in libro hoc: 31 haec autem scripta sunt
ut credatis quia Iesus est Christus filius dei, et ut credentes vitam ha-
beatis in nomine eius.

XXI.

1 (219, 9.) Postea manifestavit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Ma-
nifestavit autem sic. 2 Erant simul Simon Petrus et Thomas qui dicitur
Didymus et Nathanahel qui erat a Cana Galilaeae et filii Zebedaei et
alii ex discipulis eius duo. 3 Dicit eis Simon Petrus Vado piscari. Di-
cunt ei Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in *navem,
et illa nocte nihil prendiderunt. 4 Mane autem iam facto stetit Iesus in
litore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est. 5 Dicit ergo eis
Iesus Pueri, numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei Non. 6 Di-
cit eis Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo, et
iam non valebant illud trahere a multitudine piscium. 7 (220, 10.) Dicit ergo
discipulus ille quem diligebat Iesus Petro Dominus est. Simon Petrus
cum audisset quia dominus est, *tunicam succinxit se, erat enim nu-
dus, et misit se in mare: 8 alii autem discipuli navigio venerunt, non
enim longe erant a terra sed quasi cubitis ducentis, *trahentes rete pi-
scium. 9 (221, 9.) Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas
et piscem superpositum et panem. 10 Dicit eis Iesus Adferte de piscibus

quos prendistis nunc. 11 (222, 9.) Ascendit Simon Petrus et traxit rete in
terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus: et cum tanti
essent, non est scissum rete. 12 (223, 9.) Dicit eis Iesus Venite prandete.
(224, 10.) Et nemo audebat discumbentium interrogare eum Tu quis es?
scientes quia dominus esset. 13 (225, 9.) Et venit Iesus et accepit panem
et dat eis, et piscem similiter. 14 (226, 10.) Hoc iam tertio manifestatus est
Iesus discipulis cum resurrexisset a mortuis. 15 Cum ergo prandissent,
(227, 9.) dicit Simoni Petro Iesus Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit
ei Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei Pasce agnos meos.
16 (228, 10.) Dicit ei iterum Simon Iohannis, diligis me? Ait illi Etiam domine,
tu scis quia amo te. (229, 9.) Dicit ei Pasce agnos meos. 17 (230, 10.) Dicit ei
tertio Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus quia dixit ei
tertio Amas me? dicit ei Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te.
(231, 9.) Dicit ei Pasce oves meas. 18 (232, 10.) Amen amen dico tibi, cum es-
ses iunior, cingebas te et ambulabas ubi volebas: cum autem senueris,
extendes manus tuas, et alius te cinget et ducet quo non vis. 19 Hoc
autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et hoc cum
dixisset, dicit ei Sequere me. 20 Conversus Petrus vidit illum discipu-
lum quem diligebat Iesus sequentem, qui et recubuit in cena super pe-
ctus eius et dixit Domine, quis est qui tradit te? 21 Hunc ergo cum
vidisset Petrus, dicit Iesu Domine, hic autem quid? 22 Dicit ei Iesus
Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. 23 Exi-
vit ergo sermo iste in fratres quia discipulus ille non moritur. Et non
dixit ei Iesus Non moritur, sed Sic eum volo manere donec venio, quid
ad te? 24 Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his et scripsit
haec, et scimus quia verum est testimonium eius. 25 Sunt autem et alia
multa quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbi-
tror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Amen.

EXPLICIT

INCIPIT LIBER ACTUUM APOSTOLORUM.

I. Ubi dicitur Theophilo primum sermonem iam factum fuisse de operibus et doctrina Christi.

II. Ubi exsurgens Petrus in medio fratrum dixit de turba hominum fere CXX.

III. Ubi completis diebus pentecosten pariter erant congregati et spiritus sanctus supervenit in eos.

IIII. Ubi stans Petrus cum XI levavit vocem suam et locutus est.

V. Ubi testimonium Petrus de Iesu Nazareno dicit ad populum.

VI. Ubi dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos Quid faciemus, viri fratres: et Petrus ad illos Paenitentiam, inquit, agite.

VII. Ubi qui receperunt sermonem eius baptizati sunt.

VIII. Ubi Petrus et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam: et de clodo.

IX. Ubi Petrus et Iohannes loquentes ad populum: supervenerunt sacerdotes et magistratus templi, tenuerunt Petrum et Iohannem in custodiam eo quod annuntiarent in Iesu resurrectionem.

X. Ubi cognoverunt quod Petrus et Iohannes homines essent sine litteris et idiotae, et admirabant eos.

XI. Ubi dimissi Petrus et Iohannes venerunt ad suos, dixerunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent.

XII. Ubi multitudo credentium erat cor et anima una, et erant illis omnia communia.

XIII. Ubi Annanias et Saphira fraudaverunt de pretio quod vendiderant et mortui sunt.

XIIII. Ubi per manus apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe.

XV. Ubi exsurgens princeps sacerdotum et qui cum eo erant repleti zelo tenuerunt apostolos et posuerunt illos in custodia publica, illi autem educti ab angelo praedicabant Iesum Christum.

XVI. Ubi convocantes apostolos denuntiaverunt eis ne loquerentur de nomine Iesu et dimiserunt eos.

XVII. De numero crescentium discipulorum, et murmur Graecorum adversus Hebreos, et electione septem diaconorum.

XVIII. De Stephano: plenus gratia et fortitudine signa et prodigia faciebat in populo.

XIX. Ubi Stephanus confundit Iudaeos testimoniis legis, illi autem fremebant in eum.

XX. Ubi Stephanus repletus spiritu sancto intendens in caelum vidit gloriam dei et Iesum stantem a dextris dei, et lapidaverunt eum.

XXI. De persecutione quae facta est in ecclesia Hierosolymis et Sauli devastatione: et Philippus in Samaria praedicans.

XXII. De Simone mago, seducens gentem Samariae.

XXIII. Ubi Simon voluit dare pecuniam apostolis dicens Date et mihi hanc potestatem ut cui inposuero manum accipiat spiritum sanctum, et repulerunt eum.

XXIIII. Ubi angelus domini loquitur Philippo dicens Surge vade contra meridianum: et dum abisset, obvius est illi quidam Aethiops eunuchus, quem et baptizavit.

XXV. Ubi Saulus accipiens a principe epistulas ad Damascum ut vinctos teneret Christianos, et ubi circumfulsit eum lux de caelo.

XXVI. Ubi Saulus confundebat Iudaeos qui habitabant Damascum, et ubi in sporta per murum dimissus est.

XXVII. Ubi Petrus perambulans sanctos qui erant Lyddae pervenit ad hominem quendam nomine Aeneam paralyticum ab annis octo, quem et sanavit et in Ioppe mulierem nomine Thabitas resuscitavit.

XXVIII. De Cornelio centurione qui habitabat Caesaream, qui admonitus ab angelo accersivit ad se Petrum ut eum doceret, et ubi dum orat Petrus vidit caelum apertum et vas quoddam descendens ad terram, in quo erant quadrupedia et volatilia.

XXIX. Ubi Cornelius occurrens Petro procedens adoravit eum, et elevavit eum Petrus de terra: interrogavit eum ob quam causam miserit ad eum, et indicavit Cornelius omnia quae ab angelo ei fuerant dicta.

XXX. Ubi Petrus aperiens os suum docuit eum omnia de Christo Iesu et vocatione gentium.

XXXI. Ubi audierunt apostoli quod et gentes receperunt verbum dei, et Petrus exposuit illis visionem quod viderat de linteo.

XXXII. Ubi venerunt prophetae ab Hierosolymis Anthiociam et surrexit unus ex eis nomine Agabus et significabat per spiritum famem magnam futuram: et Herodes rex occidit Iacobum fratrem Iohannis, et Petrum posuit in carcerem.

XXXIII. Ubi angelus Petrum de carcere producit.
XXXIIII. Ubi perturbati milites quidnam de Petro factum fuisset.
XXXV. Ubi in ecclesia quae erat Anthiociae prophetae et doctores convenerant: et de Barjesu pseudopropheta.
XXXVI. Ubi Paulus navigans veniens Anthiociam evangelizavit ibi Christum Iesum filium dei vivi.
XXXVII. Ubi Iudaei repleti zelo contradicebant his quae a Paulo dicebantur, et gentes audiebant eum.
XXXVIII. Ubi Paulus et Barnabas venientes Iconio et praedicantes in synagoga, crediderunt Iudaeorum et Grecorum copiosa multitudo.
XXXIX. Ubi Paulus in Lystris claudum ex utero matris curavit, et ubi Paulum Mercurium vocaverunt et Barnabam Iovem.
XL. Quidam descendentes de Iudaea docebant Nisi circumcidamini, non potestis salvi fieri: unde facta seditione Paulo et Barnabae ascenderunt Hierosolymam, ubi erant Petrus et alii apostoli videre de verbo hoc.
XLI. Ubi placuit apostolis et senioribus elegere viros et mittere Anthiociam cum Paulo et Barnaban scribentes epistulas.
XLII. Ubi Paulus quendam discipulum nomine Timotheum secum voluit proficisci, circumcidit eum.
XLIII. Transeuntes autem Frygiam et Galatiam vetati sunt ab spiritu sancto loqui verbum in Asia, et temtabant ire Bythiniam, non permisit eos spiritus Iesu.
XLIIII. Ubi quaedam mulier nomine Lydia intendebat in his quae dicebantur a Paulo.
XLV. Ubi Paulus spiritum pithonis a puella expulit, et dum missi fuissent Paulus et Silas in carcerem, custos carceris credidit et baptizatus est.
XLVI. Ubi Paulus et Silas venerunt Tessalonicam, adaperiens de scripturis et insinuans quia Christum oportuit pati, et zelantes Iudaei tenuerunt Iasonem.
XLVII. Ubi Paulus veniens Athenis et Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo.
XLVIII. Egressus Paulus ab Athenis venit Corinthum ad quendam Iudaeum nomine Aquilam.
XLIX. Ubi Gallio proconsul noluit audire Iudaeos accusantes Paulum.
L. Ubi Apollo veniens Efesum praedicabat Christum, et superveniens Paulus Efesum et baptizavit ibi in nomine Iesu Christi qui baptismum Iohannis acceperant.

LI. Ubi temtaverunt quidam de circueuntibus Iudaeis spiritus malos in nomine domini Iesu eicere et confusi sunt.
LII. Ubi Demetrius faciens aedes argenteas Deanae.
LIII. Ubi Paulus vale faciens discipulis profectus est Macedonia; et ubi puerum qui somno gravi per fenestram ceciderat mortuum resuscitavit.
LIIII. Ubi Paulus per navigium circuiens VIIII civitates venit in domum Philippi evangelistae, cui erant filiae IIII prophetantes.
LV. Ubi prophetavit Agabus Paulo quod in Hierusalem persecutionem a Iudaeis pateretur pro Christo.
LVI. Ubi Paulus Hierusalem ascendit, deinde Hierosolymam ad fratres.
LVII. Ubi Paulus purificans se intravit templum et Iudaei iniecerunt in eum manus, et exposuit illis Paulus quomodo vocasset eum dominus Christus et baptizasset eum Annanias.
LVIII. Ubi quaerebant Iudaei occidere Paulum et dixit se civem romanum esse.
LIX. Ubi Paulus maledixit Annaniam principem eo quod percusserit maxillam eius, et insidias Iudaeorum ut Paulum occiderent.
LX. Et ubi Claudus Lysias scripsit Felici praesidi Caesarea et commendat Paulum.
LXI. Ubi milites *secundum praeceptum duxerunt Paulum Caesaream.
LXII. Ubi post V dies ascendit Annanias princeps ut accusarent Paulum Caesari *Felici.
LXIII. Ubi Felix Caesar distulit accusationes illorum.
LXIIII. Item ubi Festus Agrippae regi rationem de Paulo reddit eo quod a Iudaeis accusaretur.
LXV. Agrippa rex ait Paulo Loquere pro te, et Paulus dicit rationem.
LXVI. Ubi Festus ait Insanis Paule.
LXVII. Ubi datus est Paulus cuidam centurioni nomine Iulio in custodiam, qui et navigavit cum eo.
LXVIII. De afflictione Pauli et centurionis qui cum eo erat, ieiunantes in navigio.
LXIX. Ubi Paulus viperam de igne *manu pendentem protraxit et barbari putabant eum homicidam esse, et ubi patrem Publi febribus sanavit.
LXX. Ubi Paulus iterum navigans per *Alexandrinam venit Roma, ubi mansit adductum.

I.

[1] Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae
coepit Iesus facere et docere, [2] usque in diem qua praecipiens apo-
stolis per spiritum sanctum quos elegit adsumtus est: [3] quibus et prae-
buit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per
dies quadraginta apparens eis et loquens de regno dei: [4] et convescens
praecepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promis-
sionem patris quam audistis per os meum, [5] quia Iohannes quidem
baptizavit aqua, vos autem baptizamini spiritu sancto non post multos
hos dies. [6] Igitur qui convenerunt interrogabant eum dicentes Domine,
si in tempore hoc restitues regnum Israhel? [7] Dixit autem eis Non est
vestrum nosse tempora vel momenta quae pater posuit in sua potestate,
[8] sed accipietis virtutem supervenientis spiritus sancti in vos, et eritis
mihi testes in Hierusalem et in omni Iudaea et Samaria et usque ad
ultimum terrae. [9] Et cum haec dixisset, videntibus illis elevatus est, et
nubes suscepit eum ab oculis eorum. [10] Cumque intuerentur in caelum
euntem illum, ecce duo viri adstiterunt iuxta illos in vestibus albis,
[11] qui et dixerunt Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic
Iesus qui adsumtus est a vobis in caelum, sic veniet quemadmodum vi-
distis eum euntem in caelum. [12] Tunc reversi sunt Hierosolymam a
monte qui vocatur oliveti, qui est iuxta Hierusalem sabbati habens iter.
[13] Et cum introissent in cenaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus et
Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et
Matheus, Iacobus Alfei, Simon Zelotes et Iudas Iacobi: [14] hi omnes erant
perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu
et fratribus eius. [15] In diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum
dixit: erat autem turba hominum simul fere centum viginti: [16] Viri fra-
tres, oportet impleri scripturam quam praedixit spiritus sanctus per os
David de Iuda. qui fuit dux eorum qui conprehenderunt Iesum, [17] * qui

connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. [18] Et
hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit
medius, et diffusa sunt omnia viscera eius: [19] et notum factum est
omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eo-
rum Acheldemac, hoc est ager sanguinis. [20] Scriptum est enim in libro
psalmorum Fiat habitatio eius deserta, et non sit qui inhabitet in ea et
Episcopatum eius accipiat alter. [21] Oportet ergo ex his viris qui nobis-
cum congregati sunt in omni tempore quo intravit et exivit inter nos
dominus Iesus, [22] incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua
adsumtus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum
ex istis. [23] Et statuerunt duos, Ioseph qui vocatur Barsabba, qui cogno-
minatus est Iustus, et Mathiam. [24] Et orantes dixerunt Tu domine, qui
corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum, [25] ac-
cipere locum ministerii huius et apostolatus, de quo praevaricatus est
Iudas ut abiret in locum suum. [26] Et dederunt sortes eis, et cecidit sors
super *Mathiam, et adnumeratus est cum undecim apostolis.

II.

[1] Et cum complerentur dies pentecosten, erant omnes pariter in eo-
dem loco. [2] Et factus est repente de caelo sonus tamquam advenien-
tis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes,
[3] et apparuerunt illis dispertitae linguae tamquam ignis, seditque supra
singulos eorum, [4] et repleti sunt omnes spiritu sancto, et coeperunt lo-
qui variis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. [5] Erant autem
in Hierusalem habitantes Iudaei, viri religiosi ex omni natione quae sub
caelo est: [6] facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa
est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. [7] Stupebant
autem omnes et mirabantur dicentes Nonne *omnes ecce isti qui lo-
quuntur Galilaei sunt? [8] et quomodo nos audivimus unusquisque lingua
nostra in qua nati sumus, [9] Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant
Mesopotamiam *et Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam, [10] Fry-
giam et Pamphyliam, Aegyptum et partes Lybiae quae est circa Cyre-
nen, et advenae Romani, [11] Iudaei quoque et proselyti, Cretes et Ara-
bes, audivimus loquentes eos nostris linguis magnalia dei? [12] Stupebant
autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes Quidnam vult esse?
[13] Alii autem inridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. [14] Stans au-
tem Petrus cum undecim levavit vocem suam et locutus est eis Viri Iu-
daei et qui habitatis Hierusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus

percipite verba mea. 15 Non enim sicut vos aestimatis hi ebrii sunt,
cum sit hora diei tertia, 16 sed hoc est quod dictum est per prophe-
tam Iohel 17 Et erit in novissimis diebus, dicit dominus, effundam de
spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiae
vestrae, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia
somniabunt: 18 et quidem super servos meos et super ancellas meas in
diebus illis effundam de spiritu meo, et prophetabunt. 19 Et dabo pro-
digia in caelo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem
et vaporem fumi. 20 Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem
ante quam veniat dies domini magnus et manifestus. 21 Et erit, omnis
quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. 22 Viri Israhelitae, au-
dite verba haec. Iesum Nazarenum, virum adprobatum a deo in vobis
virtutibus et prodigiis et signis, quae fecit per illum deus in medio ve-
stri, sicut vos scitis, 23 hunc definito consilio praescientia dei traditum
per manus iniquorum adfigentes interemistis: 24 quem deus suscitavit
solutis doloribus inferni, iuxta quod inpossibile erat teneri illum ab eo.
25 David enim dicit in eum Providebam dominum coram me semper,
quoniam a dextris est mihi, ne commovear: 26 propter hoc delectatum
est cor meum et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescit
in spe, 27 quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec da-
bis sanctum tuum videre corruptionem. 28 Notas mihi fecisti vias vitae,
replebis me iucunditate cum facie tua. 29 Viri fratres, liceat audenter
dicere ad vos de patriarcha David, quoniam et defunctus est et sepul-
tus est, et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem.
30 Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi deus
de fructu ventris eius sedere super sedem eius, 31 providens locutus
est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno neque
caro eius vidit corruptionem. 32 Hunc Iesum resuscitavit deus, cuius
omnes nos testes sumus. 33 Dextera igitur dei exaltatus et promissione
spiritus sancti accepta a patre effudit hunc quem vos videtis et auditis.
34 Non enim David ascendit in caelos: dicit autem ipse Dicit dominus
domino meo Sede a dextris meis 35 donec ponam inimicos tuos scabil-
lum pedum tuorum. 36 Certissime ergo sciat omnis domus Israhel quia
et dominum eum et Christum deus fecit, hunc Iesum quem vos cruci-
fixistis. 37 His autem auditis conpuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum
et ad reliquos apostolos Quid faciemus, viri fratres? 38 Petrus vero ad
illos Paenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in
nomine domini Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et
accipietis donum sancti spiritus: 39 vobis enim est repromissio et filiis

vestris et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit dominus deus
noster. 40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur
eos dicens Salvamini a generatione ista prava. 41 Qui ergo receperunt
sermonem eius, baptizati sunt, et adpositae sunt in illa die animae cir-
citer tria milia: 42 erant autem perseverantes in doctrina apostolorum
et communicatione fractionis panis et orationibus. 43 Fiebat autem omni
animae timor; multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant in
Hierusalem, et metus erat magnus in universis. 44 Omnes enim qui cre-
debant erant pariter et habebant omnia communia, 45 possessiones et
substantias vendebant, et dividebant illa omnibus prout cuique opus erat:
46 cotidie quoque perdurantes unanimiter in templo et frangentes circa
domus panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis,
47 conlaudantes deum et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus
autem augebat qui salvi fierent cotidie in id ipsum.

III.

1 Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam ora-
tionis nonam. 2 Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris suae
baiulabatur; quem ponebant cotidie ad portam templi quae dicitur spe-
ciosa, ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. 3 Is cum
vidisset Petrum et Iohannem incipientes introire in templo, rogabat ut
elemosynam acciperet. 4 Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit
Respice in nos. 5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid acceptu-
rum ab eis. 6 Petrus autem dixit Argentum et aurum non est mihi:
quod autem habeo, hoc tibi dabo. In nomine Iesu Christi Nazareni surge
et ambula. 7 Et adprehensa ei manu dextera adlevavit eum, et proti-
nus consolidatae sunt bases eius et plantae, 8 et exiliens stetit, et am-
bulabat, et intravit cum illis in templum ambulans et exiliens et laudans
dominum. 9 Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum:
10 cognoscebant autem illum, quoniam ipse erat qui ad elemosynam se-
debat ad speciosam portam templi, et impleti sunt stupore et extasi in
eo quod contigerat illi. 11 Cum tenerent autem Petrum et Iohannem,
concurrit omnis populus ad eos ad porticum qui appellatur Salomonis
stupentes. 12 Videns autem Petrus respondit ad populum Viri Israheli-
tae, quid ammiramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra vir-
tute aut pietate fecerimus hunc ambulare? 13 Deus Abraham deus Isaac
et deus Iacob, deus patrum nostrorum, glorificavit filium suum Iesum,
quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo

dimitti: 14 vos autem sanctum et iustum negastis, et petistis virum ho-
micidam donari vobis, 15 auctorem vero vitae interfecistis; quem deus
suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. 16 Et in fide nominis eius
hunc quem vos videtis et nostis confirmavit nomen eius, et fides quae
per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium ve-
strum. 17 Et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et
principes vestri: 18 deus autem quae praenuntiavit per os omnium pro-
phetarum pati Christum suum, implevit sic. 19 Paenitemini igitur et con-
vertimini, ut deleantur vestra peccata; 20 ut cum venerint tempora re-
frigerii a conspectu domini, et miserit eum qui praedicatus est vobis,
Iesum Christum, 21 quem oportet caelum quidem suscipere usque in
tempora restitutionis omnium quae locutus est deus per os sanctorum
suorum a saeculo prophetarum. 22 Moses quidem dixit quia prophetam
vobis suscitavit deus vester de fratribus vestris tamquam me: ipsum au-
dietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. 23 Erit autem, omnis
anima quae non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. 24 Et
omnes prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt, et adnuntiave-
runt dies istos. 25 Vos estis filii prophetarum et testamenti quod dispo-
suit deus ad patres nostros, dicens ad Abraham Et in semine tuo bene-
dicentur omnes familiae terrae. 26 Vobis primum deus suscitans filium
suum misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a ne-
quitia sua.

IV.

1 Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacerdotes et
magistratus templi et Sadducaei, 2 dolentes quod docerent populum et
adnuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis, 3 et iniecerunt in eis
manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam ve-
spera. 4 Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt, et factus
est numerus virorum quinque milia. 5 Factum est autem in crastinum ut
congregarentur principes eorum et seniores et scribae in Hierusalem,
6 et Annas princeps sacerdotum et Caiphas et Iohannes et Alexander et
quotquot erant de genere sacerdotali, 7 et statuentes eos in medio in-
terrogabant In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos? 8 Tunc
Petrus repletus spiritu sancto dixit ad eos Principes populi et seniores,
9 si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste sal-
vus factus est, 10 notum sit omnibus vobis et omni plebi Israhel quia
in nomine Iesu Nazareni, quem vos crucifixistis, quem deus suscitavit a

mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sanus. 11 Hic est lapis qui re-
probatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli. 12 Et
non est in aliquo alio salus: nec enim nomen est aliud sub caelo da-
tum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. 13 Videntes autem Petri
*constantiam et Iohannis, conperto quod homines essent sine litteris et
idiotae, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuissent,
14 hominemque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil pote-
rant contradicere. 15 Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere,
et conferebant ad invicem 16 dicentes Quid faciemus hominibus istis?
quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitanti-
bus Hierusalem manifestum est, et non possumus negare: 17 sed ne
amplius divulgetur in populum, comminemur eis ne ultra loquantur in
nomine hoc ulli hominum. 18 Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino
loquerentur neque docerent in nomine Iesu. 19 Petrus vero et Iohannes
respondentes dixerunt ad eos Si iustum est in conspectu dei vos potius
audire quam deum, iudicate: 20 non enim possumus *quae vidimus et
audivimus non loqui. 21 At illi comminantes dimiserunt eos, non inve-
nientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant
id quod factum fuerat in eo quod acciderat: 22 annorum enim erat am-
plius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis.
23 Dimissi autem venerunt ad suos et adnuntiaverunt eis quanta ad eos
principes sacerdotum et seniores dixissent. 24 Qui cum audissent, unani-
miter levaverunt vocem ad deum et dixerunt Domine, tu qui fecisti cae-
lum et terram et mare et omnia quae in eis sunt, 25 qui spiritu sancto
per os patris nostri David pueri tui dixisti Quare fremuerunt gentes et
populi meditati sunt inania? 26 adsteterunt reges terrae et principes
convenerunt in unum adversus dominum et adversus Christum eius.
27 Convenerunt *enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum
Iesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et popu-
lis Israhel, 28 facere quae manus tua et consilium *decreverunt fieri.
29 Et nunc, domine, respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni
fiducia loqui verbum tuum, 30 in eo quod manum tuam extendas sani-
tates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. 31 Et cum
orassent, motus est locus in quo erant congregati, et repleti sunt omnes
sancto spiritu, et loquebantur verbum dei cum fiducia. 32 Multitudinis
autem credentium erat cor et anima una, nec quisquam eorum quae
possidebant aliquid suum esse dicebant, sed erant illis omnia commu-
nia. 33 Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis
Iesu Christi domini, et gratia magna erat in omnibus illis. 34 Neque enim

quisquam egens erat inter illos: quotquot enim possessores agrorum aut
domorum erant, vendentes adferebant pretia eorum quae vendebant
35 et ponebant ante pedes apostolorum; dividebatur autem singulis prout
cuique opus erat. 36 Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab
apostolis, quod est interpretatum filius consolationis, levites, Cyprius ge-
nere, 37 cum haberet agrum, vendidit illum et attulit pretium et posuit
ante pedes apostolorum.

V.

1 Vir autem quidam nomine Annanias cum Saphira uxore sua ven-
didit agrum, 2 et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua, et affe-
rens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. 3 Dixit autem Petrus
Annania, cur temtavit satanas cor tuum, mentire te spiritui sancto et
fraudares de pretio agri? 4 Nonne manens tibi manebat et venundatum
in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es
mentitus hominibus sed deo. 5 Audiens autem Annanias haec verba ce-
cidit et *expiravit. Et factus est timor magnus in omnes qui audierant:
6 surgentes autem iuvenes amoverunt eum et efferentes sepelierunt eum.
7 Factum est autem quasi horarum trium spatium et uxor eius nesciens
quod factum fuerat introiit. 8 Respondens autem ei Petrus Dic mihi, si
tanti agrum vendidistis? At illa dixit Etiam tanti. 9 Petrus autem ad
eam Quid utique convenit vobis temtare spiritum domini? Ecce pedes
eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. 10 Confe-
stim cecidit ante pedes eius et exspiravit: intrantes autem iuvenes inve-
nerunt illam mortuam, et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. 11 Et
factus est timor magnus in universa ecclesia et in omnes qui audierant
haec. 12 Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa
in plebe: et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis; 13 ceterorum
autem nemo audebat se coniungere illis, sed magnificabat eos populus:
14 magis autem augebatur credentium in domino multitudo virorum ac
mulierum, 15 ita ut in plateis eicerent infirmos et ponerent in lectulis
et grabattis ut veniente Petro saltim umbra illius obumbraret quemquam
eorum, et liberabantur ab infirmitate. 16 Concurrebat autem et multitudo
vicinarum civitatum Hierusalem, adferentes egros et vexatos ab spiriti-
bus inmundis; qui curabantur omnes. 17 Exsurgens autem princeps sa-
cerdotum et omnes qui cum illo erant, quae est heresis Sadducaeorum,
repleti sunt zelo 18 et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt illos
in custodia publica. 19 Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas

carceris et educens eos dixit 20 Ite et stantes loquimini in templo plebi
omnia verba vitae huius. 21 Qui cum audissent, intraverunt diluculo in
templum et docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum et qui
cum eo erant convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Isra-
hel, et miserunt in carcerem ut adducerentur. 22 Cum venissent autem
ministri et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt 23 di-
centes Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia et cu-
stodes stantes ad ianuas, aperientes autem neminem intus invenimus.
24 Ut audierunt autem hos sermones magistratus templi et principes sa-
cerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret. 25 Adveniens autem qui-
dam nuntiavit eis quia ecce viri quos posuistis in carcere sunt in templo
stantes et docentes populum. 26 Tunc abiit magistratus cum ministris et
adduxit illos sine vi: timebant enim populum, ne lapidarentur: 27 et cum
adduxissent illos, statuerunt in concilio, et interrogavit eos princeps sa-
cerdotum 28 dicens Praecipiendo praecipimus vobis ne doceretis in no-
mine isto, et ecce repletis Hierusalem doctrina vestra, et vultis inducere
super nos sanguinem hominis istius. 29 Respondens autem Petrus et apo-
stoli dixerunt Oboedire oportet deo magis quam hominibus. 30 Deus
patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis suspendentes
in ligno: 31 hunc deus principem et salvatorem exaltavit dextera sua
ad dandam paenitentiam *Israhel et remissionem peccatorum. 32 Et nos
testes sumus horum verborum, et spiritus sanctus quem dedit deus omni-
bus oboedientibus sibi. 33 Haec cum audissent, dissecabantur et cogita-
bant interficere illos. 34 Surgens autem quidam in concilio Pharisaeus
nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universae plebi, iussit foras ad
breve *homines fieri, 35 dixitque ad illos Viri Israhelitae, adtendite vobis
super hominibus istis, quid acturi sitis. 36 Ante enim hos dies extitit
Theodas dicens esse se aliquem, cui consensit numerus virorum circiter
quadringentorum; qui occisus est, et omnes qui credebant ei dissipati sunt,
et redactus est ad nihilum. 37 Post hunc extitit Iudas Galilaeus in diebus pro-
fessionis et avertit populum post se: et ipse periit, et omnes quotquot con-
senserunt ei dispersi sunt. 38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab homini-
bus istis et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus,
dissolvetur; 39 si vero ex deo est, non poteritis dissolvere eos, ne forte et
deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi, 40 et convocantes apo-
stolos caesis denuntiaverunt ne loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt
eos. 41 Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni
habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: 42 omni autem die in templo
et circa domos non cessabant docentes et evangelizantes Iesum Christum.

VI.

1 In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum est
murmur Grecorum adversus Hebreos, eo quod dispicerentur in ministe-
rio cotidiano viduae eorum. 2 Convocantes autem duodecim multitudi-
nem discipulorum dixerunt Non est aequum nos derelinquere verbum
dei et ministrare mensis. 3 Considerate ergo, fratres, viros ex vobis
boni testimonii septem plenos spiritu et sapientia, quos constituamus su-
per hoc opus: 4 nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.
5 Et placuit sermo coram omni multitudine, et elegerunt Stephanum, vi-
rum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum et Prochorum et Nica-
norem et Timonem et Parmenam et Nicolaum advenam Antiochenum:
6 hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et orantes inposuerunt eis
manus. 7 Et verbum dei crescebat, et multiplicabatur numerus discipu-
lorum in Hierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum oboediebat
fidei. 8 Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia
et signa magna in populo. 9 Surrexerunt autem quidam de synagoga
quae appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum et eo-
rum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano, 10 et non
poterant resistere sapientiae et spiritui qui loquebatur.* 11 Tunc summi-
serunt viros qui dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemiae
in Mosen et deum. 12 Commoverunt itaque plebem et seniores et scri-
bas, et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium, 13 et
statuerunt testes falsos qui dicerent Homo iste non cessat loqui verba
adversus locum sanctum et legem: 14 audivimus enim eum dicentem
quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum et mutavit traditiones
quas tradidit nobis Moses. 15 Et intuentes eum omnes qui sedebant in
concilio viderunt faciem eius tamquam angeli.

VII.

1 Dixit autem princeps sacerdotum si haec ita se habeant. 2 Qui ait
Viri fratres et patres, audite. Deus gloriae apparuit patri nostro Abra-
ham, cum esset *in Mesopotamia prius quam moraretur in Charram,
3 et dixit ad illum Exi de terra tua et de cognatione tua, et veni in
terram quam tibi monstravero. 4 Tunc exiit de terra Chaldaeorum et
habitavit in Charram. Et inde, postquam mortuus est pater eius, trans-
tulit illum in terram istam in qua nunc vos habitatis, 5 et non dedit illi
hereditatem in ea nec passum pedis, sed repromisit dare illi eam in

possessionem et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. [6] Lo-
cutus est autem deus quia erit semen eius accola in terra aliena, et
servituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis: [7] et
gentem cui servierint ego iudicabo, dixit dominus, et post haec exibunt
et deservient mihi in loco isto. [8] Et dedit illi testamentum circumcisio-
nis: et sic genuit Isaac et circumcidit eum die octava, et Isaac Iacob,
et Iacob duodecim patriarchas. [9] Et patriarchae aemulantes Ioseph ven-
diderunt in Aegyptum: et erat deus cum eo [10] et eripuit eum ex omni-
bus tribulationibus eius, et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu
Pharaonis regis Aegyptiorum, et constituit eum praepositum super Ae-
gyptum et super omnem domum suam. [11] Venit autem fames in univer-
sam Aegyptum et Chanaan et tribulatio magna, et non inveniebant cibos
patres nostri. [12] Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto,
misit patres nostros primum, [13] et in secundo cognitus est Ioseph a
fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. [14] Mittens autem
Ioseph arcessiit Iacob patrem suum et omnem cognationem in animabus
septuaginta quinque. [15] Et descendit Iacob in Aegyptum, et defunctus
est ipse et patres nostri, [16] et translati sunt in Sychem et positi sunt
in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Emmor filii Sy-
chem. [17] Cum adpropinquaret autem tempus repromissionis quam con-
fessus erat deus Abrahae, crevit populus et multiplicatus est in Aegypto,
[18] quoad usque surrexit rex alius in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.
[19] Hic circumveniens genus nostrum adflixit patres, ut exponerent in-
fantes suos, ne vivificarentur. [20] Eodem tempore natus est Moses, et
fuit gratus deo. Qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui:
[21] exposito autem illo sustulit eum filia Pharaonis et enutrivit eum sibi
in filium. [22] Et eruditus est Moses omni sapientia Aegyptiorum, et erat
potens in verbis et in operibus suis. [23] Cum autem impleretur ei qua-
draginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos
filios Israhel. [24] Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit
illum, et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat percusso Aegyptio.
[25] Existimabat autem intellegere fratres quoniam deus per manum ipsius
daret salutem illis: at illi non intellexerunt. [26] Sequenti vero die appa-
ruit illis litigantibus, et reconciliabat eos in pacem dicens Viri, fratres
estis: ut quid nocetis alterutrum? [27] Qui autem iniuriam faciebat proxi-
mo suo, reppulit eum dicens Quis te constituit principem et iudicem su-
per nos? [28] Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti
heri Aegyptium? [29] Fugit autem Moses in verbo isto, et factus est ad-
vena in terra Madiam, ubi generavit filios duos. [30] Et expletis annis

XL apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi.
[31] Moses autem videns admiratus est visum, et accedente illo ut consi-
deraret, facta est vox domini [32] Ego dominus patrum tuorum, deus
Abraham et deus Isaac et deus Iacob. Tremefactus est Moses, non au-
debat considerare. [33] Dixit autem illi dominus Solve calciamentum pe-
dum tuorum: locus enim in quo stas terra sancta est. [34] Videns vidi af-
flictionem populi mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audivi, et
descendi liberare eos: et nunc veni et mittam te in Aegyptum. [35] Hunc
Mosen, quem negaverunt dicentes Quis te constituit principem et iudi-
cem? hunc deus principem et redemtorem misit cum manu angeli qui
apparuit illi in rubo. [36] Hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra
Aegypti et in rubro mari et in deserto annis XL. [37] Hic est Moses qui
dixit filiis Israhel Prophetam vobis suscitavit deus de fratribus vestris
tamquam me, ipsum audietis. [38] Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine
cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina et cum patribus nostris,
qui accepit verba vitae dare nobis, [39] cui noluerunt oboedire patres no-
stri, sed reppulerunt et aversi sunt cordibus suis in Aegyptum, [40] di-
centes ad Aaron Fac nobis deos qui praecedant nos: Moses enim hic
qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei. [41] Et vi-
tulum fecerunt in illis diebus et optulerunt hostiam simulacro, et laeta-
bantur in operibus manuum suarum. [42] Convertit autem deus et tradi-
dit eos servire militiae caeli, sicut scriptum est in libro prophetarum
Numquid victimas aut hostias optulistis mihi annis XL in deserto, domus
Israhel, [43] et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei vestri Rem-
fam, figuras quas fecistis adorare eas? Transferam vos trans Babylonem.
[44] Tabernaculum testimonii fuit *patribus nostris in deserto, sicut disposuit
loquens ad Mosen, ut faceret illud secundum formam quam viderat,
[45] quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessio-
nem gentium quas expulit deus a facie patrum nostrorum, usque in die-
bus David, [46] qui invenit gratiam ante deum et petiit ut inveniret ta-
bernaculum deo Iacob. [47] Salomon autem aedificavit illi domum. [48] Sed
non excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit [49] Caelum mihi
sedis est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum aedi-
ficabitis mihi? dicit dominus, aut quis locus requietionis meae est?
[50] Nonne manus mea fecit haec omnia? [51] *Duri cervice et incircumcisi
cordibus et auribus, vos semper spiritui sancto restitistis, sicut patres
vestri et vos. [52] Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri?
Et occiderunt eos qui praenuntiabant de adventu iusti, cuius *nunc pro-
ditores et homicidae fuistis, [53] qui accepistis legem in dispositionem

angelorum et non custodistis. 54 Audientes autem haec dissecabantur
cordibus suis et stridebant dentibus in eum. 55 Cum autem esset plenus
spiritu sancto, intuens in caelum vidit gloriam dei et Iesum stantem a
dextris dei, et ait Ecce video caelos apertos et filium hominis a dextris
stantem dei. 56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas
et impetum fecerunt unanimiter in eum, 57 et eicientes eum extra civi-
tatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes
adulescentis qui vocabatur Saulus, 58 et lapidabant Stephanum invocan-
tem et dicentem Domine Iesu, suscipe spiritum meum. 59 Positis autem
genibus clamavit voce magna dicens Domine, ne statuas illis hoc pec-
catum. Et cum hoc dixisset, obdormivit. Saulus autem erat consen-
tiens neci eius.

VIII.

1 Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat
Hierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae et Samariae
praeter apostolos. 2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati et fece-
runt planctum magnum super illum. 3 Saulus vero devastabat ecclesiam,
per domos intrans, et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam.
4 Igitur qui dispersi erant pertransiebant evangelizantes verbum dei. 5 Phi-
lippus autem descendens in civitatem Samariae praedicabat illis Christum.
6 Intendebant autem turbae his quae a Philippo dicebantur, unanimiter
audientes et videntes signa quae faciebat: 7 multi enim eorum qui ha-
bebant spiritus inmundos, clamantes voce magna exiebant, 8 multi au-
tem paralytici et claudi curati sunt. 9 Factum est ergo magnum gaudium
in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ci-
vitate magus, seducens gentem Samariae, dicens esse se aliquem magnum,
10 cui ascultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes Hic est
virtus dei quae vocatur magna: 11 adtendebant autem eum propter quod
multo tempore magicis suis dementasset eos. 12 Cum ergo credidissent
Philippo evangelizanti de regno dei et nomine Iesu Christi, baptizaban-
tur viri ac mulieres. 13 Tunc Simon et ipse credidit, et cum baptizatus
esset, adherebat Philippo; videns etiam signa et virtutes maximas fieri
stupens admirabatur. 14 Cum autem audissent apostoli qui erant Hiero-
solymis quia recepit Samaria verbum dei, miserunt ad illos Petrum et
Iohannem. 15 Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent spi-
ritum sanctum: 16 necdum enim in quenquam illorum venerat, sed bapti-
zati tantum erant in nomine domini Iesu. 17 Tunc imponebant manus

super illos, et accipiebant spiritum sanctum. [18] Cum vidisset autem Si-
mon quia per inpositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus,
optulit eis pecuniam [19] dicens Date et mihi hanc potestatem, ut cuicum-
que inposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem * ad eum
dixit [20] Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum dei exi-
stimasti pecunia possideri. [21] Non est tibi pars neque sors in sermone
hoc: cor enim tuum non est rectum coram deo. [22] Paenitentiam itaque
age ab hac nequitia tua, et roga deum si forte remittatur tibi haec co-
gitatio cordis tui: [23] in felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis
video te esse. [24] Respondens autem Simon dixit Precamini vos pro me
ad dominum, ut nihil veniat super me horum quae dixistis. [25] Et illi
quidem testificati et locuti verbum domini rediebant Hierosolyma, et mul-
tis regionibus Samaritanorum evangelizabant. [26] Angelus autem domini
locutus est ad Philippum dicens Surge et vade contra meridianum ad
viam quae descendit ab Hierusalem in Gazam; haec est deserta. [27] Et
surgens abiit: et ecce vir Aethiops eunuchus potens Candacis reginae
Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Hieru-
salem, [28] et revertebatur sedens super currum suum legensque prophe-
tam Esaiam. [29] Dixit autem spiritus Philippo Accede et adiunge te ad
currum istum. [30] Adcurrens autem Philippus audivit illum legentem Esaiam
prophetam, et dixit Putasne intellegis quae legis? [31] Qui ait Et quomodo
possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascen-
deret et sederet secum. [32] Locus autem scripturae quem legebat erat
hic Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram ton-
dente se sine voce, sic non aperuit os suum. [33] In humilitate iudicium
eius sublatum est. Generationem illius quis enarrabit? quoniam tolletur
a terra vita eius. [34] Respondens autem eunuchus Philippo dixit Obsecro
te, de quo propheta hoc dicit? de se, an de alio aliquo? [35] Aperiens
autem Philippus os suum et incipiens ab scriptura ista evangelizavit illi
Iesum. [36] Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam, et ait
eunuchus Ecce aqua: quid prohibet me baptizari?* [38] Et iussit stare
currum, et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et
baptizavit eum. [39] Cum autem ascendissent de aqua, spiritus domini ra-
puit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus: ibat enim per viam
suam gaudens. [40] Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens
evangelizabat civitatibus cunctis donec veniret Caesaream.

VIII, 18 — 40.

IX.

1 Saulus autem adhuc aspirans minarum et caedis in discipulos do-
mini accessit ad principem sacerdotum 2 et petiit ab eo epistulas ad
Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius viae, viros ac mu-
lieres, vinctos perduceret in Hierusalem. 3 Et cum iter faceret, contigit
ut adpropinquaret Damasco, et subito circumfulsit eum lux de caelo,
4 et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi Saule Saule, quid me
persequeris? 5 Qui dixit Quis es, domine? Et ille Ego sum Iesus quem
tu persequeris. 6 Sed surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid
te oportet facere. 7 Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant
stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. 8 Surrexit
autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat: ad manus autem
illum trahentes introduxerunt Damascum. 9 Et erat tribus diebus non
videns, et non manducavit neque bibit. 10 Erat autem quidam discipulus
Damasci nomine Annanias, et dixit ad illum in visu dominus Annania.
At ille ait Ecce ego, domine. 11 Et dominus ad illum Surgens vade in
vicum qui vocatur rectus, et quaere in domo Iudae Saulum nomine
Tharsensem: ecce enim orat, 12 et vidit virum Annaniam nomine in-
troeuntem et inponentem sibi manus ut visum recipiat. 13 Respondit
autem Annanias Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala san-
ctis tuis fecerit in Hierusalem, 14 et hic habet potestatem a principibus
sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. 15 Dixit autem
ad eum dominus Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet
nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israhel: 16 ego enim
ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. 17 Et abiit
Annanias et introivit in domum, et inponens ei manus dixit Saule frater,
dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut vi-
deas et implearis spiritu sancto. 18 Et confestim ceciderunt ab oculis
eius tamquam squamae, et visum recepit, et surgens baptizatus est,
19 et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis
qui erant Damasci per dies aliquos. 20 Et continuo in synagogis prae-
dicabat Iesum quoniam hic est filius dei. 21 Stupebant autem omnes
qui audiebant, et dicebant Nonne hic est qui expugnabat in Hierusalem
eos qui invocant nomen istud? et huc ad hoc venit ut vinctos illos du-
ceret ad principes sacerdotum? 22 Saulus autem multo magis convale-
scebat et confundebat Iudaeos qui habitabant Damasci, adfirmans quo-
niam hic est Christus. 23 Cum implerentur autem dies multi, consilium
fecerunt Iudaei ut eum interficerent: 24 notae autem factae sunt Saulo

insidiae eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum in-
terficerent: [25] accipientes autem discipuli eius nocte per murum dimise-
runt eum summittentes in sporta. [26] Cum autem venisset in Hierusalem,
temtabat iungere se discipulis: et omnes timebant eum, non credentes
quia esset discipulus. [27] Barnabas autem adprehensum illum duxit ad
apostolos, et narravit illis quomodo in via vidisset dominum, et quia
locutus est ei, et quomodo Damasco fiducialiter ageret in nomine Iesu.
[28] Erat autem cum illis intrans et exiens in Hierusalem et fiducialiter
agens in nomine domini: [29] loquebatur quoque et disputabat cum Gre-
cis; illi autem quaerebant occidere illum. [30] Quod cum cognovissent
fratres, deduxerunt eum Caesaream et dimiserunt Tharsum. [31] Ecclesia
quidem per totam Iudaeam et Galilaeam et Samariam habebat pacem,
et aedificabatur ambulans in timore domini, et consolatione sancti spiri-
tus replebatur. [32] Factum est autem ut Petrus dum pertransiret univer-
sos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lyddae. [33] Invenit autem ibi
hominem quendam nomine Aeneam ab annis octo iacentem in grabatto,
qui erat paralyticus. [34] Et ait illi Petrus Aeneas, sanat te dominus Ie-
sus Christus: surge et sterne tibi. Et continuo surrexit. [35] Et viderunt
illum omnes qui habitabant Lyddae et Saronae, qui conversi sunt ad
dominum. [36] In Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabita, quae
interpretata dicitur Dorca: haec erat plena operibus bonis et elemosynis
quas faciebat. [37] Factum est autem in diebus illis ut infirmata morere-
tur: quam cum lavissent, posuerunt eam in cenaculo. [38] Cum autem
prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in
ea, miserunt duos viros ad eum rogantes Ne pigriteris venire usque ad
nos. [39] Exsurgens autem Petrus venit cum illis: et cum advenisset,
duxerunt illum in cenaculum, et circumsteterunt illum omnes viduae
flentes et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat illis Dorca. [40] Eiectis
autem omnibus foras Petrus ponens genua oravit, et conversus ad cor-
pus dixit Tabita, surge. At illa aperuit oculos suos, et viso Petro re-
sedit. [41] Dans autem illi manum erexit eam, et cum vocasset sanctos
et viduas, adsignavit eam vivam. [42] Notum autem factum est per uni-
versam Ioppen, et crediderunt multi in domino. [43] Factum est autem
ut dies multos moraretur in Ioppe apud quendam Simonem coriarium.

X.

[1] Vir autem quidam erat in Caesarea nomine Cornelius, centurio co-
hortis quae dicitur Italica, [2] religiosus et timens deum cum omni domo

sua, faciens elemosynas multas plebi et deprecans deum semper: [3] vi-
dit in visu manifeste, quasi hora nona diei, angelum dei introeuntem ad
se et dicentem sibi Corneli. [4] At ille intuens in eum timore correptus
dixit *Qui es, domine? Dixit autem illi Orationes tuae et elemosynae
tuae ascenderunt in memoriam in conspectu dei. [5] Et nunc mitte viros
in Ioppen et *arcessi Simonem quendam qui cognominatur Petrus: [6] hic
hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta
mare. [7] Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos
domesticos suos et militem metuentem dominum ex his qui illi pare-
bant; [8] quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen. [9] Postera
autem die iter illis facientibus et adpropinquantibus civitati, ascendit Pe-
trus in superiora ut oraret circa horam sextam, [10] et cum esuriret, vo-
luit gustare. Parantibus autem eis cecidit super eum mentis excessus,
[11] et vidit caelum apertum et descendens vas quoddam velut linteum
magnum quattuor initiis summitti de caelo in terram, [12] in quo erant
omnia quadrupedia et serpentia terrae et volatilia caeli. [13] Et facta est
vox ad eum Surge, Petre, occide et manduca. [14] Ait autem Petrus Ab-
sit, domine, quia numquam manducavi omne commune et inmundum.
[15] Et vox iterum secundo ad eum Quae deus purificavit tu commune ne
dixeris. [16] Hoc autem factum est per ter, et statim receptum est vas
in caelum. [17] Et dum intra se hesitaret Petrus, quidnam esset visio
quam vidisset, ecce viri qui missi erant a Cornelio inquirentes domum
Simonis adstiterunt ad ianuam, [18] et cum vocassent, interrogabant si
Simon qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. [19] Petro autem
cogitante de visione, dixit spiritus ei Ecce viri tres quaerunt te: [20] surge
itaque et discende, et vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos.
[21] Descendens autem Petrus ad viros dixit Ecce ego sum quem quaeri-
tis: quae causa est propter quam venistis? [22] Qui dixerunt Cornelius
centurio, vir iustus et timens deum et testimonium habens ab universa
gente Iudaeorum, responsum accepit ab angelo sancto, *arcessire te in
domum suam et audire verba abs te. [23] Introducens igitur eos recepit
hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum eis, et quidam
ex fratribus a Ioppen comitati sunt eum. [24] Altera autem die introivit
Caesaream. Cornelius vero expectabat illos convocatis cognatis suis et
necessariis amicis. [25] Et factum est cum introisset Petrus, obvius ei
Cornelius et procidens ad pedes eius adoravit. [26] Petrus vero levavit
eum dicens Surge: et ego ipse homo sum. [27] Et loquens cum illo in-
travit, et invenit multos qui convenerant, [28] dixitque ad illos Vos scitis
quomodo abominatum sit viro Iudaeo coniungi aut accedere ad alieni-

genam: et mihi ostendit deus neminem communem aut inmundum dicere
hominem; 29 propter quod sine dubitatione veni arcessitus. Interrogo
ergo, quam ob causam arcessistis me? 30 Et Cornelius ait A nudius
quartana die usque in hanc horam orans eram hora nona in domo mea,
et ecce vir stetit ante me in veste candida et ait 31 Corneli, exaudita est
oratio tua et elemosynae tuae commemoratae sunt in conspectu dei.
32 Mitte ergo in Ioppen et arcessi Simonem qui cognominatur Petrus:
hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. 33 Confestim igitur
misi ad te, et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a
domino. 34 Aperiens autem os Petrus dixit In veritate conperi quoniam
non est personarum acceptor deus, 35 sed in omni gente qui timet eum
et operatur iustitiam acceptus est illi. 36 Verbum misit filiis Israhel adnuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium dominus. 37 Vos
scitis quod factum est verbum per universam Iudaeam, incipiens enim
a Galilaea, post baptismum quod praedicavit Iohannes, 38 Iesum a Nazareth, quomodo unxit eum deus spiritu sancto et virtute, qui pertransivit benefaciendo et sanando oppressos a diabolo, quoniam deus erat
cum illo: 39 et nos testes sumus omnium quae fecit in regione Iudaeorum et in Hierusalem: quem et occiderunt suspendentes in ligno. 40 Hunc
deus suscitavit tertia die et dedit eum manifestum fieri, 41 non omni
populo sed testibus praeordinatis a deo, nobis qui manducavimus et
bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis: 42 et praecepit nobis
praedicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a deo
iudex vivorum et mortuorum. 43 Huic omnes prophetae testimonium
perhibent, remissionem omnium peccatorum accipere per nomen eius
omnes qui credunt in eum. 44 Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. 45 Et obstipuerunt ex circumcisione fideles qui venerunt cum Petro, quia et in nationes gratia spiritus sancti effusa est: 46 audiebant enim illos loquentes
linguis et magnificantes deum. 47 Tunc respondit Petrus Numquid aquam
quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos? 48 Et iussit eos in nomine Iesu Christi baptizari.
Tunc rogaverunt eum ut manerent aliquot diebus.

XI.

1 Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quoniam
et gentes receperunt verbum dei. 2 Cum ascendisset autem Petrus

in Hierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione,
3 dicentes Quare introisti ad viros praeputium habentes et manducasti
cum illis? 4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem dicens
5 Ego eram in civitate Ioppen orans, et vidi in excessu mentis visionem,
descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis sum-
mitti de caelo, et venit usque ad me; 6 in quo intuens considerabam,
et vidi quadrupedia terrae et bestias et reptilia et volatilia caeli. 7 Au-
divi autem et vocem dicentem mihi Surge, Petre, occide et manduca.
8 Dixi autem Nequaquam, domine, quia commune aut inmundum num-
quam introiit in os meum. 9 Respondit autem vox secundo de caelo
Quae deus mundavit tu commune ne dixeris. 10 Hoc autem factum est
per ter, et recepta sunt rursum omnia in caelum. 11 Et ecce confestim
tres viri adstiterunt in domo in qua eram, missi a Caesarea ad me.
12 Dixit autem spiritus mihi ut irem cum illis nihil hesitans. Venerunt
autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri.
13 Narravit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem
et dicentem sibi Mitte in Ioppen et arcessi Simonem qui cognominatur
Petrus, 14 qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa
domus tua. 15 Cum autem coepissem loqui, decidit spiritus sanctus su-
per eos sicut et in nos in initio. 16 Recordatus sum autem verbi do-
mini, sicut dicebat Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem bapti-
zabimini spiritu sancto. 17 Si ergo eandem gratiam dedit illis deus sicut
et nobis qui credidimus in dominum Iesum Christum, ego quis eram
qui possem prohibere deum? 18 His auditis tacuerunt, et glorificaverunt
deum dicentes Ergo et gentibus deus paenitentiam ad vitam dedit. 19 Et
illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Ste-
phano perambulaverunt usque Foenicem et Cyprum et Anthiociam, ne-
mini loquentes verbum nisi solis Iudaeis. 20 Erant autem quidam ex
eis viri Cyprii et Cyrenei, qui cum introissent Anthiociam, loquebantur
et ad Grecos adnuntiantes dominum Iesum. 21 Et erat manus domini
cum eis: multus quidem numerus credentium conversus est ad domi-
num. 22 Pervenit autem sermo ad aures ecclesiae quae erat Hierosoly-
mis super istis, et miserunt Barnaban usque Anthiociam: 23 qui cum
pervenisset et vidisset gratiam dei, gavisus est, et hortabatur omnes
proposito cordis permanere in domino, 24 quia erat vir bonus et plenus
spiritu sancto et fide. Et adposita est turba multa domino. 25 Profe-
ctus est autem *Tharsum ut quaereret Saulum; quem cum invenisset,
perduxit Anthiociam: 26 et annum totum conversati sunt in ecclesia et
docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Anthiociae

discipuli Christiani. [27] In his autem diebus supervenerunt ab Hierosoly-
mis prophetae Anthiociam: [28] et surgens unus ex eis nomine Agabus
significabat per spiritum famem magnam futuram in * universo orbe ter-
rarum, quae facta est sub Claudio. [29] Discipuli autem, prout quis ha-
bebat, proposuerunt in ministerium mittere habitantibus in Iudaea fratri-
bus: [30] quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae
et Sauli.

XII.

[1] Eodem autem tempore misit Herodes rex manus ut adfligeret quos-
dam de ecclesia. [2] Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.
[3] Videns autem quia placeret Iudaeis, adposuit adprehendere et Petrum:
erant autem dies azymorum: [4] quem cum adprehendisset, misit in car-
cerem, * tradens quattuor quaternionibus militum custodire eum, volens
post pascha producere eum populo. [5] Et Petrus quidem servabatur in
carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro
eo. [6] Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat
Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus, et custodes
ante ostium custodiebant carcerem. [7] Et ecce angelus domini adstitit,
et lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri suscitavit eum
dicens Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. [8] Dixit
autem angelus ad eum Praecingere et calcia te galliculas tuas. Et fecit
sic. Et dixit illi Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. [9] Et
exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per
angelum, aestimabat autem se visum videre. [10] Transeuntes autem pri-
mam et secundam custodiam venerunt ad portam ferream quae ducit
ad civitatem; quae ultro aperta est eis, et exeuntes processerunt vicum
unum, et continuo discessit angelus ab eo. [11] Et Petrus ad se rever-
sus dixit Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum et eripuit
me de manu Herodis et de omni expectatione plebis Iudaeorum. [12] Con-
sideransque venit ad domum Mariae matris Iohannis qui cognominatus
est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. [13] Pulsante autem
eo ostium ianuae processit puella ad audiendum, nomine Rodae, [14] et
ut cognovit vocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro
currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. [15] At illi dixerunt ad eam
Insanis. Illa autem adfirmabat sic se habere. Illi vero dicebant Ange-
lus eius est. [16] Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem ape-
ruissent, viderunt eum et obstipuerunt. [17] Annuens autem eis manu ut

tacerent, narravit quomodo dominus eduxisset eum de carcere, dixit-
que Nuntiate Iacobo et fratribus haec. Et egressus abiit in alium lo-
cum. [18] Facta autem die erat non parva turbatio inter milites, quid-
nam de Petro factum esset. [19] Herodes autem cum requisisset eum et
non invenisset, inquisitione facta de custodibus iussit eos duci, de-
scendensque a Iudaea in Caesaream ibi commoratus est. [20] Erat au-
tem iratus Tyriis et Sidoniis: at illi unanimes venerunt ad eum, et
persuaso Blasto qui erat super cubiculum regis postulabant pacem,
eo quod alerentur regiones eorum ab illo. [21] Statuto die Herodes ve-
stitus est veste regia seditque pro tribunali, et contionabatur ad eos:
[22] populus autem clamabat Dei voces et non hominis. [23] Confestim
autem percussit eum angelus domini, eo quod non dedisset honorem
deo, et consumtus a vermibus exspiravit. [24] Verbum autem domini cre-
scebat et multiplicabatur. [25] Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab
Hierosolymis expleto ministerio, adsumto Iohanne qui cognominatus
est Marcus.

XIII.

[1] Erant autem in ecclesia quae erat Anthiociae prophetae et docto-
res, in quibus Barnabas et Simeon qui vocabatur Niger, et Lucius Cy-
renensis et Manaen qui erat Herodis tetrarchae conlactaneus et Saulus.
[2] Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus dixit spiritus sanctus
Segregate mihi Barnaban et Saulum in opus quod adsumsi eos. [3] Tunc
ieiunantes et orantes inponentesque eis manus dimiserunt illos. [4] Et
ipsi quidem missi ab spiritu sancto abierunt Seleuciam, et inde navi-
gaverunt Cyprum, [5] et cum venissent Salamina, praedicabant verbum
dei in synagogis Iudaeorum: habebant autem et Iohannem in ministe-
rio. [6] Et cum perambulassent universam insulam usque Phafum, inve-
nerunt virum quendam magum pseudoprophetam Iudaeum, cui nomen
erat Bariesu, [7] qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro prudente.
Hic *accersitis Barnaba et Paulo desiderabat audire verbum domini:
[8] resistebat autem illis Elymas magus, sic enim interpretatur nomen eius,
quaerens avertere *proconsulem a fide. [9] Saulus autem, qui et Paulus,
repletus spiritu sancto intuens in eum [10] dixit O plene omni dolo et
omni fallacia, *filius diaboli, inimice *omni iustitiae, non desinis sub-
vertere vias domini rectas? [11] Et nunc ecce manus domini super te,
et eris caecus non videns solem usque ad tempus. Et confestim ce-
cidit in eum caligo et tenebrae, et circuiens quaerebat qui ei manum

daret. [12] Tunc proconsul cum vidisset factum, credidit, admirans super
doctrinam domini. [13] Et cum a Phafo navigassent Paulus et qui cum
eo*, venerunt Pergen Pamphiliae: Iohannes autem discedens ab eis re-
versus est Hierosolymam. [14] Illi vero pertranseuntes Pergen venerunt
Anthiociam Pisidiae, et ingressi synagogam die sabbatorum sederunt.
[15] Post lectionem autem legis et prophetarum miserunt principes syna-
gogae ad eos dicentes Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhor-
tationis ad plebem, dicite. [16] Surgens autem Paulus et manu silentium
indicens ait Viri Israhelitae et qui timetis deum, audite. [17] Deus plebis
Israhel elegit patres nostros, et plebem exaltavit, cum essent incolae
in terra Aegypti, et in brachio extento eduxit eos ex ea, [18] et per
quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto, [19] et
destruens gentes septem in terra Chanaan sorte distribuit eis terram
eorum, [20] quasi post quadringentos et quinquaginta annos, et post haec
dedit iudices usque ad Samuhel prophetam. [21] Et exinde postulaverunt
regem, et dedit illis deus Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin, an-
nis quadraginta: [22] et amoto illo suscitavit illis David regem, cui et te-
stimonium perhibens dixit Inveni David filium Iesse, virum secundum
cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. [23] Huius deus ex semine
secundum promissionem eduxit Israhel salvatorem Iesum, [24] praedicante
Iohanne ante faciem adventus eius baptismum paenitentiae omni populo
Israhel. [25] Cum impleret autem Iohannes cursum suum, dicebat Quem
me arbitramini esse, non sum ego, sed ecce venit post me cuius non
sum dignus calciamenta pedum solvere. [26] Viri fratres, filii generis Abra-
ham et qui in vobis timent deum, vobis verbum salutis huius missum
est. [27] Qui enim habitabant Hierusalem et principes eius hunc ignoran-
tes et voces prophetarum quae per omnem sabbatum leguntur iudican-
tes impleverunt, [28] et nullam causam mortis invenientes in eum petie-
runt a Pilato ut interficerent eum: [29] cumque consummassent omnia
quae de eo scripta*, deponentes eum de ligno posuerunt in monumento.
[30] Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die, [31] qui visus est per
dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilaea in Hierusa-
lem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. [32] Et nos vobis ad-
nuntiamus *eam quae ad patres nostros repromissio facta est, [33] quo-
niam hanc deus adimplevit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et in
psalmo secundo scriptum est Filius meus es tu, ego hodie genui te.
[34] Quod autem suscitaverit eum a mortuis, amplius iam non reversurum
in corruptionem, ita dixit quia dabo vobis sancta David fidelia. [35] Ideo-
que et alias dicit Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. [36] David

enim sua generatione cum administrasset voluntati dei, dormivit et ad-
positus est ad patres suos et vidit corruptionem: 37 quem vero deus
suscitavit, non vidit corruptionem. 38 Notum igitur sit vobis, viri fratres,
quia per hunc vobis remissio peccatorum adnuntiatur: 39 ab omnibus
quibus non potuistis in lege Mosi iustificari, in hoc omnis qui credit
iustificatur. 40 Videte ergo ne superveniat quod dictum est in prophetis
41 Videte, contemtores, et admiramini et disperdimini, quia opus operor
ego in diebus vestris, opus quod non credetis si quis enarraverit vobis.
42 Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi
verba haec. 43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iu-
daeorum et colentium advenarum Paulum et Barnaban, qui loquentes
suadebant eis ut permanerent in gratia dei. 44 Sequenti vero sabbato
pene universa civitas convenit audire verbum domini. 45 Videntes autem
turbas Iudaei repleti sunt zelo, et contradicebant his quae a Paulo di-
cebantur blasphemantes. 46 Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt
Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed quoniam repulistis illud
et indignos vos deiudicastis aeternae vitae, ecce convertimur ad gentes.
47 Sic enim praecepit nobis dominus Posui te in lumen gentibus, ut sis
in salutem usque ad extremum terrae. 48 Audientes autem gentes ga-
visae sunt, et glorificabant verbum domini, et crediderunt quotquot erant
praeordinati ad vitam aeternam: 49 disseminabatur autem verbum do-
mini in universam regionem. 50 Iudaei autem concitaverunt religiosas
mulieres et honestas et primos civitatis, et excitaverunt seditionem in
Paulum et Barnaban, et eiecerunt eos de finibus suis. 51 At illi excusso
pulvere pedum in eos venerunt Iconium: 52 discipuli quoque replebantur
gaudio et spiritu sancto.

XIV.

1 Factum est autem in Iconio ut simul introirent in synagogam Iu-
daeorum et loquerentur ita ut crederent Iudaeorum et Grecorum copiosa
multitudo. 2 Qui vero incredibiles fuerant Iudaei, suscitaverunt et ad
iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres. 3 Multo igitur
tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino, testimonium per-
hibente verbo gratiae suae dante signa et prodigia fieri per manus eo-
rum. 4 Divisa est autem multitudo civitatis, et quidam quidem erant
cum Iudaeis, quidam vero cum apostolis. 5 Cum autem factus esset im-
petus gentilium et Iudaeorum cum principibus suis, ut contumeliis adfli-
gerent et lapidarent eos, 6 intellegentes confugerunt ad civitates Lycao-

niae Lystram et Derben et universam in circuitu regionem, et ibi evan-
gelizantes erant. 7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, clau-
dus ex utero matris suae, qui numquam ambulaverat. 8 Hic audivit
Paulum loquentem; qui intuitus eum et videns quia haberet fidem ut
salvus fieret, 9 dixit magna voce Surge super pedes tuos rectus. Et
exilivit, et ambulabat. 10 Turbae autem cum vidissent quod fecerat Pau-
lus, levaverunt vocem suam lycaonice dicentes Dii similes facti homini-
bus descenderunt ad nos, 11 et vocabant Barnaban Iovem, Paulum vero
Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi: 12 sacerdos quoque Iovis qui
erat ante civitatem, tauros et coronas ante ianuas adferens, cum populis
volebat sacrificare. 13 Quod ubi audierunt apostoli Barnabas et Paulus,
conscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes 14 et dicentes Viri,
quid haec facitis? et nos mortales sumus similes vobis homines, adnun-
tiantes vobis ab his vanis converti ad deum vivum, qui fecit caelum et
terram, mare et omnia quae in eis sunt, 15 qui in praeteritis generatio-
nibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas, 16 et quidem non sine
testimonio semet ipsum reliquit benefaciens, de caelo dans pluvias et
tempora fructifera, implens cibo et laetitia corda vestra. 17 Et haec di-
centes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. 18 Supervenerunt au-
tem quidam ab Anthiocia et Iconio Iudaei, et persuasis turbis lapidan-
tesque Paulum traxerunt extra civitatem, aestimantes eum mortuum esse.
19 Circumdantibus autem eum discipulis surgens intravit civitatem, et po-
stera die profectus est cum Barnaba in Derben. 20 Cumque evangeli-
zassent civitati illi et docuissent multos, reversi sunt Lystram et Iconium
et Anthiociam, 21 confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut
permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnum dei. 22 Et cum constituissent illis per singulas eccle-
sias presbyteros, et orantes cum ieiunationibus commendaverunt eos
domino in quem crediderunt. 23 Transeuntesque Pisidiam venerunt in
Pamphiliam, 24 et loquentes in Pergen verbum domini descenderunt in
Attaliam, 25 et inde navigaverunt Anthiociam, unde erant traditi gratiae
dei in opus quod compleverunt. 26 Cum autem venissent et congregas-
sent ecclesiam, rettulerunt quanta fecisset dominus cum illis, et quia
aperuisset gentibus ostium fidei. 27 Morati sunt autem tempus non mo-
dicum cum discipulis.

XV.

1 Et quidam descendentes de Iudaea docebant fratres quia nisi cir-
cumcidamini secundum morem Mosi, non potestis salvi fieri. 2 Facta ergo

seditione non minima Paulo et Barnabae adversus illos, statuerunt ut
ascenderent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et
presbyteros in Hierusalem super hac quaestione. 3 Illi igitur deducti ab
ecclesia pertransiebant Foenicen et Samariam, narrantes conversationem
gentium, et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. 4 Cum autem
venissent Hierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et se-
nioribus, adnuntiantes quanta deus fecisset cum illis. 5 Surrexerunt autem
quidam de heresi Pharisaeorum qui crediderant, dicentes quia oportet
circumcidi eos, praecipere quoque servare legem Mosi; 6 conveneruntque
apostoli et seniores videre de verbo hoc. 7 Cum autem magna conqui-
sitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos Viri fratres, vos scitis quoniam
ab antiquis diebus in nobis elegit deus per os meum audire gentes ver-
bum evangelii et credere. 8 Et qui novit corda deus testimonium per-
hibuit dans illis sanctum spiritum sicut et nobis, 9 et nihil discrevit in-
ter nos et illos, fide purificans corda eorum. 10 Nunc ergo quid temtatis
deum, inponere iugum super cervices discipulorum quod neque patres
nostri neque nos portare potuimus? 11 Sed per gratiam domini Iesu
credimus salvari quemadmodum et illi. 12 Tacuit autem omnis multitudo,
et audiebant Barnaban et Paulum narrantes quanta fecisset deus signa
et prodigia in gentibus per eos. 13 Et postquam tacuerunt, respondit
Iacobus dicens Viri fratres, audite me. 14 Simon narravit quemadmodum
primum deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. 15 Et
huic concordant verba prophetarum, sicut scriptum est 16 Post haec re-
vertar et aedificabo tabernaculum quod decidit, et diruta eius reaedifi-
cabo et erigam illud, 17 ut requirant ceteri hominum dominum, et omnes
gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit dominus faciens
haec. 18 Notum a saeculo est domino opus suum. 19 Propter quod ego
iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad dominum,
20 sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacro-
rum et fornicatione et suffocatis et sanguine. 21 Moses enim a tempori-
bus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum praedicent in synagogis,
ubi per omne sabbatum legitur. 22 Tunc placuit apostolis et senioribus
cum omni ecclesia elegere viros ex eis et mittere Anthiociam cum Paulo
et Barnaba, Iudam qui cognominatur Barsabbas et Silam, viros primos
in fratribus, 23 scribentes per manus eorum Apostoli et seniores fratres
his qui sunt Anthiociae et Syriae et Ciliciae fratribus ex gentibus salu-
tem. 24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt
vos verbis evertentes animas vestras, quibus non mandavimus, 25 placuit
nobis collectis in unum elegere viros et mittere ad vos cum carissimis

nostris Barnaba et Paulo, [26] hominibus qui tradiderunt animas suas pro
nomine domini nostri Iesu Christi. [27] Misimus ergo Iudam et Silam, qui
et ipsi vobis verbis referent eadem. [28] Visum est enim spiritui sancto
et nobis nihil ultra inponere vobis oneris quam haec *necessario, [29] ut
abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine suffocato et for-
nicatione, a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. [30] Illi igitur
dimissi descenderunt Anthiociam, et congregata multitudine tradiderunt
epistulam. [31] Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione. [32] Iu-
das autem et Silas, et ipsi cum essent prophetae, verbo plurimo conso-
lati sunt fratres et confirmaverunt: [33] facto autem ibi tempore dimissi
sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserunt illos. [35] Paulus autem
et Barnabas demorabantur Anthiociae docentes et evangelizantes cum
aliis pluribus verbum domini. [36] Post aliquot autem dies dixit* ad Bar-
naban Paulus Revertentes visitemus fratres per universas civitates in
quibus praedicavimus verbum domini, quomodo se habeant. [37] Barnabas
autem volebat secum adsumere et Iohannem qui cognominatur Marcus.
[38] Paulus autem rogabat eum, qui discessisset ab eis a Pamphylia et non
isset cum eis in opus, non debere recipi eum. [39] Facta est autem dis-
sensio, ita ut discederent ab invicem, et Barnabas adsumto Marco navi-
garet Cyprum: [40] Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiae
domini a fratribus. [41] Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans
ecclesias.

XVI.

[1] Pervenit autem Derben et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat
ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudeae fidelis, patre gentili. [2] Huic
testimonium reddebant qui in Lystris erant et Iconio fratres. [3] Hunc
voluit Paulus secum proficisci, et adsumens circumcidit eum propter Iu-
daeos qui erant in illis locis: sciebant enim omnes quod pater eius gen-
tilis esset. [4] Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire
dogmata quae erant decreta ab apostolis et senioribus qui essent Hie-
rosolymis. [5] Et ecclesiae quidem confirmabantur fide et abundabant
numero cotidie. [6] Transeuntes autem Frygiam et Galatiae regionem
vetati sunt ab spiritu sancto loqui verbum in Asia: [7] cum venissent au-
tem in Mysiam, temtabant ire Bythiniam, et non permisit eos spiritus
Iesu. [8] Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem. [9] Et
visio per noctem Paulo ostensa est: vir Macedo quidam erat stans et
deprecans eum et dicens Transiens in Macedoniam adiuva nos. [10] Ut

autem visum vidit, statim quaesivimus proficisci in Macedoniam, certi
facti quia vocasset nos deus evangelizare eis. [11] Navigantes autem a
Troade recto cursu venimus Samothraciam, et sequenti die Neapolim,
[12] et inde Philippis, quae est prima parte Macedoniae civitas, colonia.
Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. [13] Die autem
sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi videbatur ora-
tio esse, et sedentes loquebamur mulieribus quae convenerant. [14] Et
quaedam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum colens
deum, audivit, cuius dominus aperuit cor intendere his quae dicebantur
a Paulo. [15] Cum autem baptizata esset et domus eius, deprecata est
dicens Si iudicastis me fidelem domino esse, introite in domum meam
et manete. Et coegit nos. [16] Factum est autem euntibus nobis ad ora-
tionem, puellam quandam habentem spiritum pithonem obviare nobis,
quae quaestum magnum praestabat dominis suis divinando. [17] Haec sub-
secuta Paulum et nos clamabat dicens Isti homines servi dei excelsi
sunt, qui adnuntiant vobis viam salutis. [18] Hoc autem faciebat multis
diebus. Dolens autem Paulus et conversus spiritui dixit Praecipio tibi
in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. [19] Videntes
autem domini eius quia exivit spes quaestus eorum, adprehendentes
Paulum et Silam perduxerunt *ad forum ad principes, [20] et offerentes
eos magistratibus dixerunt Hi homines conturbant civitatem nostram, cum
sint Iudaei, [21] et adnuntiant morem quem non licet nobis suscipere ne-
que facere, cum simus Romani. [22] Et concurrit plebs adversus eos, et
magistratus scissis tunicis eorum iusserunt *virgis caedi, [23] et cum mul-
tas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, praecipientes cu-
stodi ut diligenter custodiret eos; [24] qui cum tale praeceptum accepis-
set, misit eos in interiorem carcerem et pedes eorum *strinxit in ligno.
[25] Media autem nocte Paulus et Silas adorantes deum hymnum dicebant;
et audiebant eos qui in custodia erant. [26] Subito vero terrae motus
factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris, et aperta sunt
statim ostia omnia, et universorum vincula soluta sunt. [27] Expergefactus
autem custos carceris et videns apertas ianuas carceris, evaginato gla-
dio volebat se interficere, aestimans fugisse vinctos. [28] Clamavit Paulus
magna voce dicens Nihil mali tibi feceris: universi enim hic sumus.
[29] Petitoque lumine introgressus est, et tremefactus procidit ad pedes
Paulo et Silae, [30] et producens eos foras ait Domini, quid me oportet
facere ut salvus fiam? [31] At illi dixerunt Crede in domino Iesu, et sal-
vus eris tu et domus tua. [32] Et locuti sunt ei verbum domini, cum
omnibus qui erant in domo eius. [33] Et tollens eos in illa hora noctis

lavit plagas eorum, et baptizatus est ipse et omnis domus eius conti-
nuo: [34] cumque perduxisset eos in domum suam, adposuit eis mensam
et laetatus est cum omni domo sua credens deo. [35] Et cum dies factus
esset, miserunt magistratus lictores dicentes Dimittite homines illos.
[36] Nuntiavit autem custos carceris verba haec Paulo, quia miserunt ma-
gistratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes ite in pace. [37] Paulus au-
tem dixit eis Caesos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt
in carcerem, et nunc abscondite nos eiciunt? Non ita, sed veniant et
ipsi nos eiciant. [38] Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba haec:
timueruntque audito quod Romani essent, [39] et venientes deprecati sunt
eos, et educentes rogabant ut et egrederentur urbem. [40] Exeuntes au-
tem de carcere introierunt ad Lydiam, et visis fratribus consolati sunt
eos, et profecti sunt.

XVII.

[1] Cum autem perambulassent Amfipolim et Apolloniam, venerunt Thes-
salonicam, ubi erat synagoga Iudaeorum. [2] Secundum consuetudinem
autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de
scripturis, [3] adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati et re-
surgere a mortuis, et quia hic est Christus Iesus quem ego adnuntio
vobis. [4] Et quidam ex eis crediderunt et adiuncti sunt Paulo et Silae,
et de colentibus gentilibusque multitudo magna et mulieres nobiles non
paucae. [5] Zelantes autem Iudaei adsumentesque de vulgo viros quos-
dam malos et turba facta concitaverunt civitatem, et adsistentes domui
Iasonis quaerebant eos producere in populum; [6] et cum non invenissent
eos, trahebant Iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes
quoniam hi qui urbem concitant et huc venerunt, [7] quos suscepit Ia-
son: et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes
esse Iesum. [8] Concitaverunt autem plebem et principes civitatis audien-
tes haec, [9] et accepto satis ab Iasone et a ceteris dimiserunt eos.
[10] Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam in Be-
roeam: cum advenissent, in synagogam Iudaeorum introierunt. [11] Hi
autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonice, qui susceperunt
verbum cum omni aviditate, cotidie scrutantes scripturas, si haec ita se
haberent. [12] Et multi quidem crediderunt ex eis, et gentilium mulierum
honestarum et viri non pauci. [13] Cum autem cognovissent in Thessalo-
nica Iudaei quia et Beroeae praedicatum est a Paulo verbum dei, ve-
nerunt et illic commoventes et turbantes multitudinem. [14] Statimque tunc

Paulum dimiserunt fratres ut iret usque ad mare: Silas autem et Timo-
theus remanserunt ibi. [15] Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt
eum usque Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum,
ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt. [16] Paulus autem cum
Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolatriae
deditam civitatem. [17] Disputabat igitur in synagoga cum Iudaeis et co-
lentibus, et in foro per omnes dies ad eos qui aderant: [18] quidam au-
tem Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo, et quidam dice-
bant Quid vult seminiverbius hic dicere? alii vero Novorum daemoniorum
videtur adnuntiator esse; quia Iesum et resurrectionem adnuntiabat eis:
[19] et adprehensum eum ad Ariopagum duxerunt, dicentes Possumus scire
quae est haec nova quae a te dicitur doctrina? [20] Nova enim quaedam
infers auribus nostris: volumus ergo scire quidnam velint haec esse.
[21] Athenienses enim omnes et advenae hospites ad nihil aliud vacabant
nisi aut dicere aut audire aliquid novi. [22] Stans autem Paulus in medio
Ariopagi ait Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores vos vi-
deo: [23] praeteriens enim et videns simulacra vestra inveni *aram in qua
scriptum erat Ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego ad-
nuntio vobis. [24] Deus qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt, hic
caeli et terrae cum sit dominus, non in manufactis templis inhabitat,
[25] nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus
vitam et inspirationem et omnia, [26] fecitque ex uno omne genus homi-
num inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora
et terminos habitationis eorum, [27] quaerere deum, si forte adtractent
eum aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. [28] In
ipso enim vivimus et movemur et sumus; sicut et quidam vestrum poe-
tarum dixerunt Ipsius enim et genus sumus. [29] Genus ergo cum simus
dei, non debemus aestimare auro aut argento aut lapidi, sculpturae ar-
tis et cogitationis hominis, divinum esse simile. [30] Et tempora quidem
huius ignorantiae despiciens deus nunc adnuntiat hominibus ut omnes
*ubique paenitentiam agant, [31] eo quod statuit diem in qua iudicaturus
est orbem in aequitate, in viro in quo statuit, fidem praebens omnibus
suscitans eum a mortuis. [32] Cum audissent autem resurrectionem mor-
tuorum, quidam quidem inridebant, quidam vero dixerunt Audiemus te
de hoc iterum. [33] Sic Paulus exivit de medio illorum. [34] Quidam vero
viri adherentes ei crediderunt; in quibus et Dionisius Ariopagita et mu-
lier nomine Damaris et alii cum eis.

XVII, 15 — 34.

XVIII.

1 Post haec egressus ab Athenis venit Corintum, 2 *et inveniens
quendam Iudaeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat
ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepisset Claudius dis-
cedere omnes Iudaeos a Roma, accessit ad eos, 3 et quia eiusdem erat
artis, manebat apud eos et operabatur: *erat autem scenae factoriae
artis.* 5 Cum venissent autem a Macedonia Silas et Timotheus, instabat
verbo Paulus, testificans Iudaeis esse Christum Iesum. 6 Contradicenti-
bus autem eis et blasphemantibus excutiens vestimenta dixit ad eos
Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego ex hoc ad gentes va-
dam. 7 Et migrans inde intravit in domum cuiusdam *Titi nomine Iusti,
colentis deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. 8 Crispus autem
archisynagogus credidit domino cum omni domo sua, et multi Corinthio-
rum audientes credebant et baptizabantur. 9 Dixit autem dominus nocte
per visionem Paulo Noli timere, sed loquere et ne taceas: 10 propter
quod ego sum tecum, et nemo adponetur tibi ut noceat te, quoniam
populus est mihi multus in hac civitate. 11 Sedit autem annum et sex
menses docens in eis verbum dei. 12 Gallione autem proconsule Achaei
insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum et adduxerunt eum ad tribu-
nal, 13 dicentes quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum.
14 Incipiente autem Paulo aperire os dixit Gallio ad Iudaeos Si quidem
esset iniquum aliquid aut facinus pessimum, o viri Iudaei, recte vos su-
stinerem; 15 si vero quaestiones sunt de verbo et nominibus et legis
vestrae, vos ipsi videritis: iudex ego horum nolo esse. 16 Et eminavit
eos a tribunali. 17 Adprehendentes autem omnes Sostenen principem
synagogae percutiebant eum ante tribunal, et nihil eorum Gallioni curae
erat. 18 Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus vale
faciens navigavit Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, qui sibi toton-
derunt in Cencris caput: habebant enim votum: 19 devenitque Efesum,
et illos ibi reliquit; ipse vero ingressus synagogam disputavit cum Iu-
daeis. 20 Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non con-
sensit, 21 sed vale faciens et dicens Iterum revertar ad vos deo volente,
profectus est ab Efeso, 22 et descendens Caesaream ascendit et saluta-
vit ecclesiam, et descendit Anthiociam, 23 et facto ibi aliquanto tempore
profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem et Frygiam,
confirmans omnes discipulos. 24 Iudaeus autem quidam Apollo nomine,
Alexandrinus natione, vir eloquens, devenit Efesum, potens in scripturis.
25 Hic erat edoctus viam domini, et fervens spiritu loquebatur et docebat

diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis. 26 Hic
ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Pris-
cilla et Aquila, adsumserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam dei.
27 Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis
ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his qui credi-
derant: 28 vehementer enim Iudaeos revincebat publice ostendens per
scripturas esse Christum Iesum.

XIX.

1 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis
superioribus partibus veniret Efesum et inveniret quosdam discipulos,
2 dixitque ad eos Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi ad
eum Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. 3 Ille vero ait In quo
ergo baptizati estis? Qui dixerunt In Iohannis baptismate. 4 Dixit au-
tem Paulus Iohannes baptizavit baptisma paenitentiae populum, dicens
in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est in Iesum.
5 His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu. 6 Et cum inposuisset
illis manum Paulus, venit spiritus sanctus super eos, et loquebantur lin-
guis et prophetabant. 7 Erant autem omnes viri fere duodecim. 8 Intro-
gressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses dis-
putans et suadens de regno dei. 9 Cum autem quidam indurarentur et
non crederent, maledicentes viam *coram multitudine, discedens ab eis
segregavit discipulos, cottidie disputans in schola Tyranni cuiusdam. 10 Hoc
autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia au-
dirent verbum domini, Iudaei atque gentiles. 11 Virtutesque non quasli-
bet deus faciebat per manus Pauli, 12 ita ut etiam super languidos de-
ferrentur a corpore eius sudaria vel semicintia, et recedebant ab eis
languores et spiritus nequam egrediebantur. 13 Temtaverunt autem qui-
dam et de circueuntibus Iudaeis exorcistis invocare super eos qui ha-
bebant spiritus malos nomen domini Iesu, dicentes Adiuro vos per Ie-
sum quem Paulus praedicat. 14 Erant autem quidam Scevae Iudaei prin-
cipis sacerdotum septem filii qui hoc faciebant. 15 Respondens autem
spiritus nequam dixit eis Iesum novi et Paulum scio: vos autem qui
estis? 16 Et insiliens homo in eos, in quo erat daemonium pessimum, et
dominatus amborum invaluit contra eos, ita ut nudi et vulnerati effuge-
rent de domo illa. 17 Hoc autem notum factum est omnibus Iudaeis
atque gentilibus qui habitabant Ephesi, et cecidit timor super omnes
illos, et magnificabatur nomen domini Iesu, 18 multique credentium ve-

niebant confitentes et adnuntiantes actus suos. [19] Multi autem ex his
qui fuerant, curiosa sectati contulerunt libros et combuserunt coram omni-
bus: et computatis pretiis illorum invenerunt pecuniam denariorum quin-
quaginta milium. [20] Ita fortiter verbum domini crescebat et confirmabatur.
[21] His autem expletis proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia et
Achaia ire Hierosolymam, dicens quoniam postquam fuero ibi, oportet
me et Romam videre. [22] Mittens autem in Macedoniam duos ex mini-
strantibus sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.
[23] Facta est autem in illo tempore turbatio non minima de via. [24] De-
metrius enim quidam nomine, argentarius, faciens aedes argenteas Deanae
praestabat artificibus non modicum quaestum; [25] quos convocans et eos
qui huiusmodi erant opifices, dixit Viri, scitis quia de hoc artificio ad-
quisitio est nobis, [26] et videtis et auditis quia non solum Ephesi sed
pene totius Asiae Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens quo-
niam non sunt dii qui manibus fiunt. [27] Non solum autem haec pericli-
tabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnae Deanae tem-
plum in nihilum deputabitur, sed et destrui incipiet maiestas eius, quam
tota Asia et orbis colit. [28] His auditis repleti sunt ira et exclamaverunt
dicentes Magna Deana Ephesiorum. [29] Et impleta est civitas confusione,
et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho
Macedonibus, comitibus Pauli. [30] Paulo autem volente intrare in popu-
lum non permiserunt discipuli: [31] quidam autem et de Asiae principibus,
qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum.
[32] Alii autem aliud clamabant: erat enim ecclesia confusa, et plures ne-
sciebant qua ex causa convenissent. [33] De turba autem detraxerunt
Alexandrum, propellentibus eum Iudaeis. Alexander ergo manu silentio
postulato volebat rationem reddere populo. [34] Quem ut cognoverunt
Iudaeum esse, vox facta est una omnium quasi per horas duas claman-
tium Magna *Diana Ephesiorum. [35] Et cum sedasset scriba turbas, dixit
Viri Efesii, quis enim est hominum qui nesciat Ephesiorum civitatem cul-
tricem esse magnae Dianae Iovisque prolis? [36] Cum ergo his contradici
non possit, oportet vos sedatos esse et nihil temere agere. [37] Adduxi-
stis enim homines istos neque sacrilegos neque blasphemantes deam
vestram. [38] Quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent ad-
versus aliquem causam, conventus forenses aguntur et *proconsules sunt,
accusent invicem: [39] si quid autem alterius rei quaeritis, in legitima ec-
clesia poterit absolvi. [40] Nam et periclitamur argui seditionis hodiernae,
cum nullus obnoxius sit de quo possimus reddere rationem concursus
istius. Et cum haec dixisset, dimisit ecclesiam.

XIX, 19 — 40.

XX.

1 Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis et ex-
hortatus eos valedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam. 2 Cum
autem perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo ser-
mone, venit ad Graeciam; 3 ubi cum fuisset menses tres, factae sunt
illi insidiae a Iudaeis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut rever-
teretur per Macedoniam. 4 Comitatus est autem cum eo Sopater Pyri
Beroensis, Thessalonicensium vero Aristharchus et Secundus et Gaius
Derbeus et Timotheus, Asiani vero Tychicus et Trofimus: 5 hi cum prae-
cessissent, sustinebant nos Troadae: 6 nos vero navigavimus post dies
azymorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque,
ubi demorati sumus diebus septem. 7 In una autem sabbati cum con-
venissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat eis, profecturus in
crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem: 8 erant au-
tem lampadae copiosae in cenaculo ubi eramus congregati. 9 Sedens
autem quidam adulescens nomine Eutychus super fenestram, cum mer-
geretur somno gravi, disputante diu Paulo, eductus somno cecidit de
tertio cenaculo deorsum et sublatus est mortuus. 10 Ad quem cum de-
scendisset Paulus, incubuit super eum et complexus dixit Nolite turbari:
anima enim ipsius in eo est. 11 Ascendens autem frangensque panem
et gustans, satisque allocutus usque ad lucem, sic profectus est. 12 Ad-
duxerunt autem puerum viventem, et consolati sunt non minime. 13 Nos
autem ascendentes navem enavigavimus in Asson, inde suscepturi Pau-
lum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. 14 Cum autem
convenisset nos in Asson, adsumto eo venimus Mytilenen, 15 et inde
navigantes sequenti die venimus contra Chium, et alia die adplicuimus
Samum, et sequenti die venimus Miletum. 16 Proposuerat enim Paulus
transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia: festinabat enim,
si possibile sibi esset, ut diem pentecosten faceret Hierosolymis. 17 A Mi-
leto autem mittens Ephesum vocavit maiores natu ecclesiae: 18 qui cum
venissent ad eum et simul essent, dixit eis Vos scitis, a prima die qua
ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim,
19 serviens domino cum omni humilitate et lacrimis et temtationibus quae
mihi acciderunt ex insidiis Iudaeorum, 20 quomodo nihil subtraxerim vo-
bis utilium, quominus adnuntiarem vobis et docerem vos publice et
per domos, 21 testificans Iudaeis atque gentilibus in deum paenitentiam
et fidem in domino nostro Iesu Christo. 22 Et nunc ecce ego alligatus
spiritu vado in Hierusalem, quae in ea ventura sunt mihi ignorans,

23 nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens
quoniam vincula et tribulationes *me manent *in Hierosolymis. 24 Sed ni-
hil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dum-
modo consummem cursum meum et ministerium quod accepi a domino
Iesu, 'testificari evangelium gratiae dei. 25 Et nunc ecce ego scio quia
amplius non videbitis faciem meam vos omnes per quos transivi prae-
dicans regnum dei. 26 Quapropter contestor vos hodierna die quia mun-
dus sum a sanguine omnium: 27 non enim subterfugi quominus adnun-
tiarem omne consilium dei vobis. 28 Adtendite vobis et universo gregi,
in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei, quam
adquisivit sanguine suo. 29 Ego scio quoniam intrabunt post discessio-
nem meam lupi graves in vos, non parcentes gregi, 30 et ex vobis ip-
sis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.
31 Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte
et *in die non cessavi cum lacrimis monens unumquemque vestrum.
32 Et nunc commendo vos deo et verbo gratiae ipsius, qui potens est
aedificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. 33 Argentum aut
aurum aut vestem nullius concupivi: 34 ipsi scitis quoniam ad ea quae
mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus istae.
35 Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infir-
mos ac meminisse verbi domini Iesu, quoniam ipse dixit Beatius est ma-
gis dare quam accipere. 36 Et cum haec dixisset, positis genibus suis
cum omnibus illis oravit. 37 Magnus autem fletus est omnium, et pro-
cumbentes super collum Pauli osculabantur eum, 38 dolentes maxime in
verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et
deducebant eum ad navem.

XXI.

1 Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto
cursu venimus Cho, et sequenti die Rodum, et inde Patara. 2 Et cum
invenissemus navem transfretantem Foenicen, ascendentes navigavimus.
3 Cum paruissemus autem Cypro et relinquentes eam ad sinistram, navi-
gavimus in Syriam et venimus Tyrum: ibi enim navis erat expositura
onus. 4 Inventis autem discipulis mansimus ibi diebus septem, qui Paulo
dicebant per spiritum ne ascenderet Hierosolyma. 5 Et explicitis diebus
profecti ibamus deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque
foras civitatem, et positis genibus in litore oravimus: 6 et cum vale fe-
cissemus invicem, ascendimus in navem, illi autem redierunt in sua.

[7] Nos vero navigatione explicita a Tyro descendimus Ptolomaidam, et
salutatis fratribus mansimus die una apud illos. [8] Alia autem die pro-
fecti venimus Caesaream, et intrantes in domum Philippi evangelistae,
qui erat de septem, mansimus apud eum. [9] Huic autem erant filiae
quattuor virgines prophetantes. [10] Et cum moraremur per dies aliquot,
supervenit quidam a Iudaea propheta nomine Agabus. [11] Is cum venis-
set ad nos, tulit zonam Pauli et alligans sibi pedes et manus dixit Haec
dicit spiritus sanctus Virum cuius est zona haec sic alligabunt in Hieru-
salem Iudaei et tradent in manus gentium. [12] Quod cum audissemus,
rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet Hierosolyma. [13] Tunc
respondit Paulus et dixit Quid facitis flentes et affligentes cor meum?
Ego enim non solum alligari sed et mori in Hierusalem paratus sum
propter nomen domini Iesu. [14] Et cum ei suadere non possemus, quie-
vimus dicentes Domini voluntas fiat. [15] Post dies autem istos praeparati
ascendebamus Hierusalem: [16] venerunt autem et ex discipulis a Caesa-
rea nobiscum, adducentes apud quem hospitaremur, Mnasonem quendam
Cyprium, antiquum discipulum. [17] Et cum venissemus Hierosolyma, li-
benter exceperunt nos fratres. [18] Sequenti autem die introibat Paulus
nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. [19] Quos cum
salutasset, narrabat per singula quae fecisset deus in gentibus per mi-
nisterium ipsius. [20] At illi cum audissent, magnificabant deum, dixerunt-
que ei Vides, frater, quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt, et omnes
aemulatores sunt legis, [21] audierunt autem de te quia discessionem do-
ceas a Mose eorum qui per gentes sunt Iudaeorum, dicens non debere
eos circumcidere filios suos neque secundum consuetudinem ingredi.
[22] Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim
te supervenisse. [23] Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri
quattuor votum habentes super se: [24] his adsumtis sanctifica te cum il-
lis, et inpende in illis ut radant capita, et scient omnes quia quae de
te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. [25] De
his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus iudicantes ut ab-
stineant se ab idolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione.
[26] Tunc Paulus adsumtis viris postera die purificatus cum illis intravit in
templum, adnuntians expletionem dierum purificationis donec offerretur
pro unoquoque eorum oblatio. [27] Dum enim septem dies consummaren-
tur, hi qui ab Asia erant Iudaei cum vidissent eum in templo, conci-
taverunt omnem populum et iniecerunt ei manus, clamantes [28] Viri Isra-
helitae, adiuvate. Hic est homo qui adversus populum et legem et locum
hunc omnes ubique docens insuper et gentiles induxit in templum et

violavit sanctum locum istum.
[29] Viderant enim Trofimum Ephesium in civitate cum ipso, quem aestimaverunt quoniam in templum induxisset Paulus.
[30] Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi, et adprehendentes Paulum trahebant eum extra templum, et statim clausae sunt ianuae.
[31] Quaerentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Hierusalem:
[32] qui statim adsumtis militibus et centurionibus decucurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum.
[33] Tunc accedens tribunus adprehendit eum et iussit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset.
[34] Alii autem aliud clamabant in turba: et cum non posset certum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in castra.
[35] Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi:
[36] sequebatur enim multitudo populi clamans Tolle eum.
[37] Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit Grece nosti?
[38] nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti et eduxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum?
[39] Et dixit ad eum Paulus Ego homo sum quidem Iudaeus, a Tharso Ciliciae, non ignotae civitatis municeps: rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.
[40] Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem, et magno silentio facto allocutus est hebrea lingua dicens

XXII.

[1] Viri fratres et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.
[2] Cum audissent autem quia hebrea lingua loquitur ad illos, magis praestiterunt silentium.
[3] Et dixit Ego sum vir Iudaeus, natus Tharso Ciliciae, nutritus autem in istam civitatem, secus pedes Gamalihel eruditus iuxta veritatem paternae legis, aemulator legis sicut et vos omnes estis hodie,
[4] qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodia viros et mulieres,
[5] sicut princeps sacerdotum testimonium mihi reddit et omnes maiores natu, a quibus et epistulas accipiens ad fratres Damascum pergebam ut adducerem inde vinctos in Hierusalem ut punirentur.
[6] Factum est autem eunte me et adpropinquante Damasco, media die subito de caelo circumfulsit me lux copiosa,
[7] et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi Saule Saule, quid me persequeris?
[8] Ego autem respondi Quis es, domine? Dixitque ad me Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris.
[9] Et qui mecum erant lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui lo-

quebatur mecum. 10 Et dixi Quid faciam, domine? Dominus autem dixit
ad me Surgens vade Damascum, et ibi tibi dicetur de omnibus quae te
oporteat facere. 11 Et cum non viderem prae claritate luminis illius, ad
manum deductus a comitibus veni Damascum. 12 Annanias autem qui-
dam vir secundum legem, testimonium habens ab omnibus habitantibus
Iudaeis, 13 veniens ad me et adstans dixit mihi Saule frater, respice.
Et ego eadem hora respexi in eum. 14 At ille dixit Deus patrum no-
strorum praeordinavit te ut cognosceres voluntatem eius et videres iu-
stum et audires vocem ex ore eius, 15 quia eris testis illius ad omnes
homines eorum quae vidisti et audisti. 16 Et nunc quid moraris? Ex-
surge baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. 17 Factum
est autem revertenti mihi in Hierusalem et oranti in templo, fieri me in
stupore mentis 18 et videre illum dicentem mihi Festina et exi velociter
ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. 19 Et
ego dixi Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et
caedens per synagogas eos qui credebant in te; 20 et cum funderetur
sanguis Stephani testis tui, ego adstabam et consentiebam et custodie-
bam vestimenta interficientium illum. 21 Et dixit ad me Vade, quoniam
ego in nationes longe mittam te. 22 Audiebant autem eum usque ad
hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes Tolle de terra eius-
modi: non enim fas est eum vivere. 23 Vociferantibus autem eis et proi-
cientibus vestimenta sua et pulverem iactantibus in aerem, 24 iussit tri-
bunus induci eum in castra et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret
propter quam causam sic adclamarent ei. 25 Et cum *adstrinxissent eum
loris, dixit adstanti sibi centurioni Paulus Si hominem Romanum et in-
demnatum licet vobis flagellare? 26 Quo audito centurio accessit ad tri-
bunum et nuntiavit dicens Quid acturus es? hic enim homo cives roma-
nus est. 27 Accedens autem tribunus dixit illi Dic mihi, tu Romanus es?
At ille dixit Etiam. 28 Et respondit tribunus Ego multa pecunia civita-
tem hanc consecutus sum. Et Paulus ait Ego autem et natus sum.
29 Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant: tribunus
quoque timuit, postquam rescivit quia civis romanus esset et quia alli-
gasset eum. 30 Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa
accusaretur a Iudaeis, solvit eum et iussit sacerdotes convenire et omne
concilium, et producens Paulum statuit inter illos.

XXIII.

1 Intendens autem concilium Paulus ait Viri fratres, ego omni con-
scientia bona conversatus sum ante deum usque in hodiernum diem.

2 Princeps autem sacerdotum Annanias praecepit adstantibus sibi percu-
tere os eius. 3 Tunc Paulus ad eum dixit Percutiet te deus, paries de-
albate. Et tu *sedens iudicas me secundum legem, et contra legem
iubes me percuti? 4 Et qui adstabant dixerunt Summum sacerdotem
dei maledicis? 5 Dixit autem Paulus Nesciebam, fratres, quia princeps
est sacerdotum: scriptum est enim Principem populi tui non maledicis.
6 Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pha-
risaeorum, exclamavit in concilio Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius
Pharisaeorum: de spe et de resurrectione mortuorum ego iudicor. 7 Et
cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos,
et soluta est multitudo. 8 Sadducaei enim dicunt non esse resurrectio-
nem neque angelum neque spiritum, Farisaei autem utraque confitentur.
9 Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisaeorum
pugnabant dicentes Nihil mali invenimus in homine isto: quid si spiritus
locutus est ei aut angelus? 10 Et cum magna dissensio facta esset, ti-
mens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere
et rapere eum de medio eorum ac deducere eum in castra. 11 Sequenti
autem nocte adsistens ei dominus ait Constans esto: sicut enim testifica-
tus es de me Hierusalem, sic te oportet et Romae testificari. 12 Facta
autem die collegerunt se quidam ex Iudaeis et devoverunt se dicentes
neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum. 13 Erant
autem plus quam quadraginta qui hanc coniurationem fecerant: 14 qui
accesserunt principes sacerdotum et seniores et dixerunt Devotione de-
vovimus nos nihil gustaturos donec occidamus Paulum. 15 Nunc ergo
vos notum facite tribuno cum concilio ut producat illum ad vos, tam-
quam aliquid certius cognituri de eo: nos vero prius quam adpropiet
parati sumus interficere illum. 16 Quod cum audisset filius sororis Pauli
insidias, venit et intravit in castra narravitque Paulo. 17 Vocans autem
Paulus ad se unum ex centurionibus ait Adulescentem hunc perduc ad
tribunum: habet enim aliquid indicare illi. 18 Et ille quidem assumens
eum duxit ad tribunum et ait Vinctus Paulus rogavit me hunc adule-
scentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. 19 Adprehendens
autem tribunus manum illius secessit cum eo seorsum et interrogavit
illum Quid est quod habes indicare mihi? 20 Ille autem dixit Iudaeis
convenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi
aliquid *et certius inquisituri sint de illo. 21 Tu vero ne credideris illis:
insidiantur enim ex eis viri amplius quadraginta, qui se devoverunt non
manducare neque bibere donec interficiant eum, et nunc parati sunt ex-
pectantes promissum tuum. 22 Tribunus igitur dimisit adulescentem,

praecipiens ne cui loqueretur quoniam haec nota sibi fecisset. 23 Et vo-
catis duobus centurionibus dixit illis Parate milites ducentos, ut eant us-
que Caesaream, et equites septuaginta et lancearios ducentos, a tertia
hora noctis, 24 et iumenta praeparate, ut inponentes Paulum salvum per-
ducerent ad Felicem praesidem; 25 scribens epistulam continentem haec.
26 Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem. 27 Virum hunc conpre-
hensum a Iudaeis et incipientem interfici ab eis superveniens cum exer-
citu eripui, cognito quia Romanus est: 28 volensque scire causam quam
obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum; 29 quem inveni accu-
sari de quaestionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vincu-
lis habentem crimen. 30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis quas
paraverunt ei, misi ad te, denuntians et accusatoribus ut dicant apud
te. 31 Milites ergo secundum praeceptum sibi adsumentes Paulum duxe-
runt per noctem in Antipatridem, 32 et postera die, dimissis equitibus
ut irent cum eo, reversi sunt ad castra. 33 Qui cum venissent Caesa-
ream et tradidissent epistulam praesidi, statuerunt ante illum et Paulum.
34 Cum legisset autem et interrogasset de qua provincia esset, et cogno-
scens quia de Cilicia, 35 Audiam te, inquit, cum et accusatores tui ve-
nerint, iussitque in praetorio Herodis custodiri eum.

XXIV.

1 Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias
cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam oratore, qui adierunt
praesidem adversus Paulum. 2 Et citato Paulo coepit accusare Tertullus
dicens 3 Cum in multa pace agamus per te et multa corrigantur per
tuam providentiam semper et ubique, suscipimus, optime Felix, cum omni
gratiarum actione. 4 Ne diutius autem te protraham, oro breviter audias
nos pro tua clementia. 5 Invenimus hunc hominem pestiferum et conci-
tantem seditiones omnibus Iudaeis in universo orbe et auctorem sedi-
tionis sectae Nazarenorum, 6 qui etiam templum violare conatus est,
quem et * adprehendimus: 8 a quo poteris ipse iudicans de omnibus
istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. 9 Adiecerunt autem et
Iudaei dicentes haec ita se habere. 10 Respondit autem Paulus, adnuente
sibi praeside dicere, * Ex multis annis esse te iudicem genti huic sciens,
bono animo pro me satisfaciam. 11 Potes enim cognoscere quia non
plus sunt dies mihi quam duodecim ex quo ascendi adorare in Hieru-
salem: 12 et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem
aut concursum facientem turbae, neque in synagogis neque in civitate;

13 neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. 14 Confiteor
autem hoc tibi quod secundum sectam quam dicunt heresim sic deser-
vio patri deo meo, credens omnibus quae in lege et prophetis scripta
sunt, 15 spem habens in deum quam et hi ipsi expectant, resurrectio-
nem futuram iustorum et iniquorum. 16 In hoc et ipse studeo sine offen-
diculo conscientiam habere ad deum et ad homines semper. 17 Post
annos autem plures elemosynas facturus in gentem meam veni et obla-
tiones et vota, 18 in quibus invenerunt me purificatum in templo, non
cum turba neque cum tumultu, 19 quidam autem ex Asia Iudaei, quos
oportebat apud te praesto esse et accusare, si quid haberent adversum
me. 20 Aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem
in concilio, 21 nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos
stans quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis.
22 Distulit autem illos Felix, certissime sciens *de via, dicens Cum tribu-
nus descenderit Lysias, audiam vos, 23 iussitque centurioni custodire
eum, et habere requiem, nec quemquam prohibere de suis ministrare ei.
24 Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae
erat Iudaea, vocavit Paulum et audivit ab eo fidem quae est in Iesum
Christum: 25 disputante autem illo de iustitia et de castitate et de iudi-
cio futuro, timefactus Felix respondit Quod nunc attinet vade, tempore
autem oportuno arcessiam te; 26 simul et sperans quia pecunia daretur
ei a Paulo, propter quod et frequenter arcessiens eum loquebatur cum
eo. 27 Biennio autem expleto accepit successorem Felix Porcium Festum:
volens autem gratiam praestare Iudaeis Felix reliquit Paulum vinctum.

XXV.

1 Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit
Hierosolymam a Caesarea, 2 adieruntque eum principes sacerdotum et
primi Iudaeorum adversus Paulum, et rogabant eum 3 postulantes gra-
tiam adversum eum, ut iuberet perduci eum Hierusalem, insidias ten-
dentes ut eum interficerent in via. 4 Festus autem respondit servari
Paulum in Caesarea, se autem maturius profecturum: 5 Qui ergo in vo-
bis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen,
accusent eum. 6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quam
octo aut decem descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali
et iussit Paulum adduci. 7 Qui cum perductus esset, circumsteterunt
eum qui ab Hierosolyma descenderant Iudaei, multas et graves causas
obicientes, quas non poterant probare, 8 Paulo autem rationem reddente

quoniam neque in legem Iudaeorum neque in templum neque in Cae-
sarem quicquam peccavi. [9] Festus autem volens Iudaeis gratiam prae-
stare respondit Paulo et dixit Vis Hierosolyma ascendere et ibi de his
iudicari apud me? [10] Dixit autem Paulus Ad tribunal Caesaris sto, ubi
me oportet iudicari: Iudaeos non nocui, sicut tu melius nosti. [11] Si enim
nocui aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori; si vero nihil est
eorum quae isti accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem
appello. [12] Tunc Festus cum consilio locutus respondit Caesarem appel-
lasti, ad Caesarem ibis. [13] Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa
rex et Bernice descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. [14] Et
cum dies aliquot ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, di-
cens Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, [15] de quo, cum essem
Hierosolymis, adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum,
postulantes adversus illum damnationem; [16] ad quos respondi quia non
est consuetudo Romanis donare aliquem hominem prius quam is qui
accusatur praesentes habeat accusatores locumque defendendi accipiat
ad abluenda crimina. [17] Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione,
sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum; [18] de quo cum
stetissent accusatores nullam causam deferebant de quibus ego suspica-
bar malam, [19] quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant
adversus eum et de quodam Iesu defuncto, quem adfirmabat Paulus vi-
vere. [20] Hesitans autem ego de huiusmodi quaestione dicebam si vellet
ire Hierosolyma et ibi iudicari de istis. [21] Paulo autem appellante ut
servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum donec mittam eum
ad Caesarem. [22] Agrippa autem ad Festum Volebam et ipse hominem
audire. Cras, inquit, audies eum. [23] Altera autem die cum venisset
Agrippa et Bernice cum multa ambitione et introissent in auditorium
cum tribunis et viris principalibus civitatis, et iubente Festo adductus est
Paulus. [24] Et dixit Festus Agrippa rex et omnes qui simul adestis no-
biscum viri, videtis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit
me Hierosolymis petens et hic clamantes non oportere eum vivere am-
plius. [25] Ego vero comperi nihil dignum eum morte admisisse, ipso
autem hoc appellante ad Augustum iudicavi mittere. [26] De quo quid
certum scribam domino non habeo: propter quod produxi eum ad vos
et maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid
scribam: [27] sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum et causas
eius non significare.

XXV, 9 — 27.

XXVI.

1 Agrippa vero ad Paulum ait Permittitur tibi loqui pro temet ipso.
Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. 2 De omnibus qui-
bus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum apud te cum
sim defensurus me hodie, 3 maxime te sciente omnia quae apud Iu-
daeos sunt consuetudines et quaestiones: propter quod obsecro patien-
ter me audias. 4 Et quidem vitam meam a iuventute, quae ab initio
fuit in gente mea in Hierosolymis, noverunt omnes Iudaei, 5 praescien-
tes me ab initio, si *velint testimonium perhibere, quoniam secundum
certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. 6 Et nunc in spe
quae ad patres nostros repromissionis facta est a deo, sto iudicio sub-
iectus, 7 in qua XII tribus nostrae nocte ac die deservientes sperant
devenire: de qua spe accusor a Iudaeis, rex. 8 Quid incredibile iudi-
catur apud vos si deus mortuos suscitat? 9 Et ego quidem existimave-
ram me adversus nomen Iesu Nazarei debere multa *contra agere;
10 quod et feci Hierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus in-
clusi, a principibus sacerdotum potestate accepta, et cum occiderentur
detuli sententiam, 11 et per omnes synagogas frequenter puniens eos
conpellebam blasphemare, et amplius insaniens in eos persequebar us-
que in exteras civitates. 12 In quibus dum irem Damascum cum pote-
state et permissu principum sacerdotum, 13 die media vidi in via, rex,
de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos qui
mecum simul erant, 14 omnesque nos cum decidissemus in terram, au-
divi vocem loquentem mihi hebraeica lingua Saule Saule, quid me per-
sequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. 15 Ego autem dixi
Quis es, domine? Dominus autem dixit Ego Iesus quem tu persequeris.
16 Sed et surge et sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi ut
constituam te ministrum et testem eorum quae vidisti et eorum quibus
apparebo tibi, 17 eripiens te de populis et gentibus, in quas nunc ego
mitto te 18 aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem
et de potestate satanae ad deum, uti accipiant remissionem peccatorum
suorum et sortem inter sanctos per fidem quae est in me. 19 Unde,
rex Agrippa, non fui incredulus caelestis visionis, 20 sed his qui sunt
Damasci primum et Hierosolymis et in omni regione Iudeae et gentibus
adnuntiabam ut paenitentiam agerent et converterentur ad deum, digna
paenitentiae opera facientes. 21 Hac ex causa me Iudaei, cum essem in
templo, comprehensum temtabant interficere. 22 Auxilio autem adiutus
dei usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori, nihil

extra dicens quam ea quae prophetae sunt locuti futura esse et Moses,
23 si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen
adnuntiaturus est populo et gentibus. 24 Haec loquente eo et rationem
reddente Festus magna voce dixit Insanis, Paule: multae te litterae ad
insaniam convertunt. 25 Ait Paulus Non insanio, optime Feste, sed ve-
ritatis et sobrietatis verba loquor. 26 Scit enim de his rex, ad quem et
constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror; neque enim
in angulo quicquam horum gestum est. 27 Credis, rex Agrippa, prophe-
tis? Scio quia credis. 28 Agrippa autem ad Paulum In modico suades
me Christianum fieri. 29 Et Paulus Opto apud deum et in modico et in
magno non tantum te sed et omnes hos qui audiunt hodie fieri tales
qualis et ego sum, exceptis vinculis his. 30 Et exsurrexit rex et prae-
ses et Bernice et qui adsidebant eis, 31 et cum secessissent, loqueban-
tur ad invicem dicentes quia nihil morte aut vinculorum dignum quid
fecit homo iste. 32 Agrippa autem Festo dixit Dimitti poterat homo hic,
si non appellasset Caesarem.

XXVII.

1 Ut autem iudicatum est eum navigare in Italiam, et tradi Paulum
cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustae, 2 ascen-
dentes autem navem hadrumetinam incipientem navigare circa Asiae loca,
egressi sumus perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessaloni-
cense. 3 Sequenti autem die devenimus Sidonem: humane autem tractans
Iulius Paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. 4 Et inde
cum sustulissemus, subnavigavimus Cypro, propterea quod essent venti
contrarii, 5 et pelagus Ciliciae et Pamphyliae navigantes venimus Ly-
stram quae est Ciliciae. 6 Et ibi inveniens centurio navem alexandrinam
navigantem in Italiam, transposuit nos in eam. 7 Et cum multis diebus
tarde navigaremus et vix devenissemus contra Cium prohibente nos
vento, adnavigavimus Cretae secundum Salmonem, 8 et vix iuxta navi-
gantes venimus in locum quendam qui vocatur *Boni portus, cui iuxta
erat civitas Thalassa. 9 Multo autem tempore peracto, et cum iam non
esset tuta navigatio eo quod et ieiunium iam praeterisset, consolabatur
Paulus 10 dicens eis Viri, video quoniam cum iniuria et multo damno
non solum oneris et navis sed etiam animarum nostrarum incipit esse
navigatio. 11 Centurio autem gubernatori et nauclerio magis credebat
quam his quae a Paulo dicebantur. 12 Et cum aptus portus non esset
ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quo modo

possent devenientes Phoenicem hiemare, portum Cretae respicientem ad
africum et ad chorum. [13] Adspirante autem austro aestimantes proposi-
tum se tenere, cum sustulissent de Asso, legebant Cretam. [14] Non post
multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus qui vocatur eu-
roaquilo: [15] cumque arrepta esset navis et non posset conari in ventum,
data nave flatibus ferebamur. [16] Insulam autem quandam decurrentes,
quae vocatur Cauda, potuimus vix optinere scapham; [17] qua sublata
adiutoriis utebantur, accingentes navem; timentes ne in syrtem incide-
rent, summisso vase sic ferebantur. [18] Valide autem nobis tempestate
iactatis, sequenti die iactum fecerunt, [19] et tertia die suis manibus ar-
mamenta navis proiecerunt: [20] neque sole autem neque sideribus appa-
rentibus per plures dies, et tempestate non exigua inminente, iam ablata
erat spes omnis salutis nostrae. [21] Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc
stans Paulus in medio eorum dixit Oportebat quidem, o viri, audito me
non egredi a Creta lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. [22] Et nunc
suadeo vobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit ex
vobis praeterquam navis. [23] Adstitit enim mihi hac nocte angelus dei
cuius sum ego et cui deservio, [24] dicens Ne timeas, Paule: Caesari te
oportet adsistere, et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant tecum.
[25] Propter quod bono animo estote, viri: credo enim deo quia sic erit
quemadmodum dictum est mihi. [26] In insulam autem quandam oportet
nos devenire. [27] Sed postea quam quarta decima nos supervenit navi-
gantibus nobis in Hadria, circa mediam noctem suspicabantur nautae
apparere sibi aliquam regionem. [28] qui summittentes invenerunt passus
viginti, et pusillum inde separati invenerunt passus XV; [29] timentes au-
tem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quat-
tuor, optabant diem fieri. [30] Nautis vero quaerentibus fugere de navi,
cum misissent scapham in mare sub optentu quasi a prora inciperent
anchoras extendere, [31] dixit Paulus centurioni et militibus Nisi hi in
navi manserint, vos salvi fieri non potestis. [32] Tunc absciderunt milites
funes scaphae, et passi sunt eam excidere. [33] Et cum lux inciperet fieri,
rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens Quarta decima hodie die
expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes: [34] propter quod rogo
vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de
capite peribit. [35] Et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit deo
in conspectu omnium, et cum fregisset, coepit manducare. [36] Animae-
quiores autem facti omnes et ipsi adsumserunt cibum. [37] Eramus vero
universae animae in navi ducentae septuaginta sex. [38] Et satiati cibo
adleviabant navem, iactantes triticum in mare. [39] Cum autem dies factus

esset, terram non agnoscebant, sinum vero quendam considerabant ha-
bentem litus, in quem cogitabant si possent eicere navem. 40 Et cum
anchoras abstulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas
gubernaculorum, et levato artemone *secundum flatum aurae tendebant
ad litus. 41 Et cum incidissemus in locum bithalassum, inpegerunt navem:
et prora quidem fixa manebat inmobilis, puppis vero solvebatur a vi
maris. 42 Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis
cum enatasset effugeret: 43 centurio autem volens servare Paulum pro-
hibuit fieri, iussitque eos qui possent natare mittere se in mare primos
et evadere et ad terram exire, 44 et ceteros alios in tabulis ferebant,
quosdam super ea quae de navi essent. Et sic factum est ut omnes
*evaderent ad terram.

XXVIII.

1 Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Militene insula vocatur.
Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis: 2 accensa
enim pruna reficiebant nos omnes propter imbrem qui inminebat et fri-
gus. 3 Cum congregasset autem Paulus sarmentorum multitudinem et
inposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum
eius. 4 Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius, ad
invicem dicebant Utique homicida est homo iste, qui cum evaserit de
mari, ultio eum non dimisit vivere. 5 Et ille quidem excutiens bestiam
in ignem nihil mali passus est: 6 at illi existimabant eum in tumorem
convertendum et subito casurum et mori. Diu autem illis sperantibus et
videntibus nihil mali in eum fieri, convertentes se dicebant eum esse
deum. 7 In locis autem illis erant praedia principis insulae, nomine Pu-
plii, qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. 8 Contigit autem patrem
Puplii febribus et dysenteria vexatum iacere: ad quem Paulus intravit,
et cum orasset et inposuisset ei manus, salvavit eum. 9 Quo facto et
omnes qui in ipsa insula habebant infirmitates accedebant et curabantur;
10 qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus inposue-
runt quae necessaria erant. 11 Post menses autem tres navigavimus in
navi alexandrina, quae in insula hiemaverat, cui erat insigne *Castrorum.
12 Et cum venissemus Syracusas, mansimus ibi triduo: 13 inde circum-
legentes devenimus Regium: et post unum diem flante austro secundo
die venimus Puteolis, 14 ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud
eos dies septem, et sic venimus Romam. 15 Et inde cum audissent fra-
tres occurrerunt nobis usque ad *Appii forum et Tribus tabernis; quos

cum vidisset Paulus, gratias agens deo accepit fiduciam, [16] Cum venis-
semus autem Romam, permissum est Paulo manere sibi cum custodiente
se milite. [17] Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum:
cumque convenissent, dicebat eis Ego, viri fratres, nihil adversus plebem
faciens aut morem paternum, vinctus ab Hierosolymis traditus sum in
manus Romanorum; [18] qui cum interrogationem de me habuissent, vo-
luerunt me dimittere eo quod nulla causa esset mortis in me: [19] con-
tradicentibus autem Iudaeis coactus sum appellare Caesarem, non quasi
gentem meam habens aliquid accusare. [20] Propter hanc igitur causam
rogavi vos videre et adloqui: propter spem enim Israhel catena hac cir-
cumdatus sum. [21] At illi dixerunt ad eum Nos neque litteras accepimus
de te a Iudaea, neque adveniens aliquis fratrum adnuntiavit aut locutus
est quid de te malum. [22] Rogamus autem a te audire quae sentis: nam
de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. [23] Cum con-
stituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plures, quibus
exponebat testificans regnum dei suadensque eos de Iesu et lege Mosi
et prophetis, a mane usque ad vesperam. [24] Et quidam credebant his
quae dicebantur, quidam vero non credebant: [25] cumque invicem non
essent consentientes, discedebant dicente Paulo unum verbum quia bene
spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros
[26] dicens Vade ad populum istum et dic Aure audietis et non intellege-
tis, videntes videbitis et non videbitis: [27] incrassatum est enim cor po-
puli huius, et auribus graviter audierunt et oculos suos conpresserunt,
ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intellegant et con-
vertantur et sanem illos. [28] Notum ergo sit vobis quoniam gentibus mis-
sum est hoc salutare dei: ipsi et audient. [30] Mansit autem biennio toto
in suo conductu, et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, [31] prae-
dicans regnum dei et docens quae sunt de domino Iesu Christo cum
omni fiducia sine prohibitione. Amen.

EXPLICIT LIBER ACTUUM APOSTOLORUM.
DEO GRATIAS AMEN.

Primum quaeritur quare post evangelia, quae supplementum legis sunt et in quibus nobis exempla et praecepta vivendi plenissime digesta sunt, voluerit apostolus has epistulas ad singulas ecclesias destinare. Hac autem causa factum videtur, ut scilicet initia nascentis ecclesiae novis causis existentibus *praeveniret et praesentia atque orientia resecaret vitia, et ut post futuras excluderet quaestiones, exemplo prophetarum qui post editam legem Mosi, in qua omnia dei mandata legebantur, *nihilominus tamen doctrina sua re divina semper populi conpressere peccata et propter exemplum *libros ad nostram etiam memoriam transmiserunt. Deinde quaeritur cur non amplius quam decem epistulas ad ecclesias scripserit. Decem sunt enim cum illa quae dicitur ad Hebraeos: nam reliquae quattuor ad discipulos specialiter sunt porrectae. Ut ostenderet novum non discrepare a veteri testamento et se contra legem non facere Mosi, ad priorum numerum decalogi mandatorum suas epistulas ordinavit, *et quot ille praeceptis a Pharaone instituit liberatos, totidem hic epistulas a diaboli et idolatriae servitute edocet adquisitos. Nam et duas tabulas lapideas duorum testamentorum figuram habuisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistulam sane quae ad Hebreos scribitur quidam Pauli non esse contendunt, eo quod non sit eius nomine titulata et propter sermonis stilique distantiam, sed aut Barnabae iuxta Tertullianum aut Lucae iuxta quosdam vel certe Clementis discipuli apostolorum et episcopi romanae ecclesiae post *apostolos ordinati. Quibus ita respondendum est. Si *enim propterea Pauli non erit quia eius non habet nomen, ergo nec alicuius erit quia nullius nomine titulatur. Quod si absurdum est, ipsius magis esse credenda est quae tanto doctrinae suae fulget eloquio; sed quoniam apud Hebraeorum ecclesias quasi destructor legis falsa suspicione habebatur, voluit tacito nomine de figuris legis et veritate Christi reddere rationem, ne odium nominis fronte praelati utilitatem excluderet lectionis. Non est sane mirum si eloquentior videatur in proprio id est hebraeo quam in peregrino id est graeco, quo ceterae epistulae sunt scriptae sermone. Movet etiam quosdam quare Romanorum epistula in primo sit posita, cum eam non primam scriptam ratio manifestet. Nam hanc se proficiscentem Hierosolymam scripsisse testatur,

cum Corinthios et alios ante iam, ut ministerium quod secum portaturus erat *colligerent, litteris adhortatus sit. Unde intellegi quidam volunt ita omnes epistulas ordinatas ut prior poneretur quae posterior fuerat, destinata ut per *singulas epistulas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum namque plerique tam rudes erant ut non intellegerent dei se gratia et non suis meritis esse salvatos, et ob hoc duo inter se populi conflictarent. Idcirco illos indigere adserit confirmari, vitia gentilitatis priora commemorans. Corinthiis autem iam dicit scientiae gratiam esse concessam, et non tam omnes increpat quam cur peccantes non increpaverint reprehendit; sicut ait Auditur inter vos fornicatio; et iterum Congregatis vobis cum meo spiritu tradere huiusmodi satanae. In secunda vero laudantur et ut magis ac magis proficiant admonentur. Galatae vero iam nullius criminis arguuntur, nisi quod callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesi sane nulla *repraehensione sed multa laude sunt digni, quia fidem apostolicam servaverunt. Philippenses etiam multo magis conlaudantur, qui nec audire quidem falsos apostolos voluerunt. Colosenses autem tales erant ut cum apostolo visi corporaliter non fuissent, hac laude digni haberentur Etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum. Thessalonicenses nihilominus in duabus epistulis omni laude prosequitur eo quod non solum fidem inconcussam servaverunt veritatis, sed in persecutione civium fuerint constantes inventi. De Hebraeis vero quid dicendum est? quorum *Thessalonicenses qui plurimum laudati sunt imitatores facti esse dicuntur; sicut ipse ait Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiarum dei quae sunt in Iudaea: eadem enim passi estis et vos a contribulibus vestris quae et illi a Iudaeis. Apud ipsos quoque Hebraeos eadem commemorat dicens Nam et vinctis conpassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam.

EXPLICIT PROLOGUS IN OMNES EPISTULAS.

INCIPIT ARGUMENTUM SOLIUS EPISTULAE AD ROMANOS.

Romani qui ex Iudaeis *gentibusque crediderant, hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudaei dicebant Nos sumus populus dei, quos ab initio dilexit et fovit, nos circumcisi ex genere Abraham ex stirpe sancta descendimus, et notus retro apud Iudaeam tantum *deus: nos de Aegypto signis et virtutibus liberati mare sicco pertransivimus pede, cum inimicos nostros gravissimi fluctus involverent; nobis manna pluit dominus in deserto et quasi filiis suis caeleste pabulum ministravit; nos die noctuque in columna nubis ignisque praecessit ut nobis in invio iter ostenderet. Atque ut cetera eius circa nos inmensa beneficia taceamus, nos soli digni fuimus dei legem accipere et vocem dei loquentis audire eiusque cognoscere voluntatem, in qua lege repromissus est nobis Christus: ad quos etiam ipse *se venisse testatus est dicens Non veni nisi ad oves quae perierant domus Israhel, cum vos canes potius quam homines appellaverit. Aequumne ergo est ut hodie idola deserentes, quibus ab initio deservistis, nobis comparemini et non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini? *Et hoc ipsum non merebamini, nisi quod larga dei semper clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes autem e contrario respondebant Quanto *enim maiora erga vos dei beneficia narraveritis, tanto *maioris vos criminis reos esse monstrabitis: semper enim his omnibus extitistis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis ludebatis ante idola quae fecistis, et ipso ore quo paulo ante ob necem adversarii domino cantaveratis simulacra vobis fieri poposcistis, illis oculis veneranda *quibus deum in nube vel igne conspicere solebatis: manna quoque vobis *fastidium fuit, et semper in deserto contra dominum murmurastis, ad Aegyptum unde vos manu valida eiecerat redire volentes. Quid plura? ita patres vestri crebra *provocatione dominum inritaverunt ut omnes in haeremo morerentur, nec plus ex senioribus eorum quam duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus, cum etiamsi illa minime fecissetis, de hoc solo vos nemo dignos venia iudicaret quod dominum Christum, prophetarum semper vocibus vobis repromissum, non solum suscipere noluistis,

sed etiam morte pessima peremistis: quem nos ut cognovimus, statim credidimus, cum nobis de eo ante non fuerit praedicatum. Unde probatur, quod idolis servivimus, non obstinatione mentis sed ignorantiae deputandum: qui enim agnitum ilico sequimur, olim utique sequeremur si ante cognovissemus. *Sic autem vos de generis nobilitate iactatis, quasi non morum mutatio magis quam carnalis nativitas filios nos faciat esse sanctorum. Denique Esau et Ismael cum de stirpe sint Abrahae, minime tamen in filiis reputantur. His ergo taliter altercantibus apostolus se medium interponens ita partium dirimit quaestiones ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmet, ambos vero populos et scienter et graviter delequisse, Iudaeos quidem quod per praevaricationem legis deum inhonoraverint, gentes vero quod cum cognitum de creatura creatorem *ut deum *debuerint venerari, gloriam eius in manu facta mutaverint simulacra. Utrosque etiam similiter veniam consecutos aequales esse verissima ratione demonstrat, praesertim cum in eadem lege praedicatum sit et Iudaeos et gentes ad Christi fidem vocandos*, quam ob rem vicissim eos humilians ad pacem ad concordiam cohortatur.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIT CAPITULATIO DE OMNIBUS EPISTULIS.

De unitate ecclesiae: ad Corintios pr II. ad Ephesios XIIII et XV. ad Philipp V et VI et VII. et ad Col XIIII.

De perfectis: ad Corint pr II et VII et LXIII. ad Cor sec XXIII. ad Eph I et XV. ad Philipp XII. ad Colosen III et XXVI. ad *Tess pr XXIII. ad Timoth sec XVII.

De domino patre, quod ante saecula dominum filium nobis promiserit, quem postea suis temporibus declaravit: ad Cor pr VII. ad Tit I.

De aedificio cultuque doctrinae: ad Cor pr XII. ad Eph VIII et XV. ad Colos VI et X.

De sanctis hominibus, quod templum sint dei: ad Cor pr XIII. ad Cor sec XVIII. ad Eph VIII.

De integritate apostoli et quod semper manibus sit operatus: ad Cor pr XVIII et XLI. ad Cor sec *XVIIII et XXV et XXVI et XXVII. ad Tesalon pr VII.

De apostoli potestate: ad Cor pr XXI et XXIII. ad Cor sec XXIII et XXVII.

De absentia corporis apostoli et praesentia spiritus: ad Cor pr XXII. ad Col V. ad Thessal I. VIIII.

De traditione peccantium satanae: ad Cor pr XXIII. ad Timot I. IIII.

De separatione sanctorum ab eis qui contra legem veniunt: ad Cor pr XXIIII. ad Cor sec XVIII. ad Ephes XXII. ad *Tess sec VII VIIII. ad Timot pr XXIII et XXVI. ad Tim II. XIIII.

De baptismi gratia universa crimina diluente: ad Cor pr XXIII. ad Tit V.

De sanctis, quod membra sint domini: ad Cor pr XXIIII et LV et LXI. ad Gal V. ad Ephes II et XV et XXIIII et XXV. ad Colos II et III.

De libero et servo in domino quod sint aequaliter conliberti: ad Cor pr XXXVI et LXI. ad Gal XVI ad Col XIII.

De contemptu inanis gloriae ac praesentis: ad Cor pr XXXVIIII. ad Gal XXX. ad Philipp VI. ad Thes pr v.

De domino patre quod unus est, et de uno filio mediatore dei et hominum domino Iesu Christo: ad Cor pr XL. ad Gal XIII. ad Eph XIIII. ad Tit I et VII.

De his qui sacrariis deserviunt, quod eis de sacrario debeant exhiberi: ad Cor pr XL. ad Tim pr XVIIII. ad Tit II et VI.
De apostolo omnibus placente per omnia: ad Cor pr XLI et LII.
De traditione apostolica, quod a nemine debeat immutari: ad Cor pr LIII ad Gal II. ad Philipp XIII et XV. et Colos VI. ad Thes sec IIII et VII. ad Tim sec IIII et VIIII et XXII et XXVIIII et XXX. ad Tim sec III et VIIII et XVI.
De hereses: ad Cor pr LVI. ad Gal XXVIIII. ad Tit VIII.
De destructione prophetiae atque linguarum et omnium quae ex parte sunt, cum id quod perfectum est fuerit declaratum: ad Cor pr LVI. ad Eph XV.
De examinatione prophetiae: ad Cor pr LXIII. ad *Tess pr XXII.
De silentio mulierum in ecclesia: ad Cor pr LXIII. ad Tim pr VII.
De resurrectione: ad Cor pr LXV. ad Thess pr XVII. ad Thess sec I et II.
De exponendo veterem et induendo novum hominem: ad Cor pr LXV. ad Eph XVII. ad Colos XIII.
De collectis et ministerio quod fit in sanctis: ad Cor pr LXVI. ad Cor sec XXI et XXII.
De adulterantibus verbum dei: ad Cor sec V et VIIII.
De commendantibus semet ipsos: ad Cor sec IIII et XXIII.
De duobus testamentis: ad Cor sec VIII. ad Gal XXIII.
De deo istius saeculi: ad Cor sec X. ad Ephes III et XXX.
De domino Christo, quod imago est dei: ad Cor pr II. ad Philipp VI. ad Col VI.
De dissolutione terreni corporis ac praesentis: ad Cor sec XII. ad Philipp V. ad Tim sec XX.
De sanctis, quod quantum avaritiam fugerint tantum habundanter quod opus est debeant ad usus *proprios reservare: ad Cor sec XXII. ad Thes pr XVIIII et XXVII et XXVIIII.
De seductoribus: ad Cor sec XXVI. ad Gal XXV et XXVII et XXXV. ad Eph XXII. ad Phil X et XII. ad Col et VII et X. ad Tim pr X et XXVI. ad Tim sec X et XIIII et XV. ad Tit II.
De falsis fratribus: ad Cor sec XXVI. ad Gal III.
De apostolo hominibus displicente: ad Gal III. ad Thess pr IIII.
De sanctis ex gentibus, quod observationem veteris testamenti non debeant custodire: ad Gal XX. ad Col VIIII. ad Tit II.
De mutua sustentatione sanctorum: ad Gal XXX. ad Eph I. VIIII et XIII. ad Col XV. ad Thess LXXII.
De opere manuum, ut alienum non accipiatur *et ad usus proprios nihil desit: ad Ephes XVIIII. ad Thes pr XV. ad Thes sec VII et VIII.

De sanctis, quod deum debeant in omnibus imitari: ad Eph XX. ad Thes pr II.

De psalmis et hymnis et canticis in cordibus concinentis: ad Eph XXIII. ad Col XIIII.

De subiectione mulierum ad maritos: ad Eph XXIIII. ad Col XVI.

De virorum dilectione ad coniuges: ad Eph XXV. ad Col XIIII.

De obsequio filiorum ad parentes: ad Eph *XXVII. ad Col XVIII.

De parentum erga filios temperamento: ad Eph *XXVII. ad Col XVIIII.

De servorum obsequio: ad Eph XXVIII. ad Col XX. ad Tim pr XXV. ad Tit IIII.

De temperantia dominorum: ad Eph XXVIIII. ad Col XXI.

De apostolo petente sanctos ut pro eo in orationibus postularent: ad Eph XXX. ad Col XXV. ad Thes pr XXVII. ad Thes sec V.

De praesbyteris, quod ipsi fuerint aliquando episcopi: ad Tim pr VIII. ad Tit II.

De spe sanctorum, quod cum domino Christo in deo abscondita sit in caelis: ad Philipp XIII. ad Col I et XI.

De mutua correptione sanctornm: ad Col XIII. ad Thes pr XII. ad Thes sec VIII.

De fabulis et genealogiis et doctoribus vanis: ad Tim pr et XI et XXVI et XXX. ad Tim sec et XVI et XVIIII. ad Tit II et VII.

De episcoporum formula et de diaconorum ad Tim pr VIII ad Tit II.

De spiritu sancto *perfidiam novissimi temporis per apostolum praedicante: ad Tim pr X. ad Tim sec et XIIII et XVIIII.

De imperio docentium: ad Tim pr XIII. ad Tit V. ad Phil III.

De doctore ut se ipsum formulam discipulis bonis operibus in omnibus debeat exhibere: ad Thes sec VII. ad Tim pr XIII. ad Tim sec VIIII. ad Tit III.

De eo quod possibile sit omnibus et necesse universa mandata dominica plenissime custodire: ad Rom VI. ad Cor pr XXVII. ad Gal XXV. ad Tit II.

EXPLICIT CAPITULATIO DE OMNIBUS EPISTULIS.

INCIPIT ARGUMENTUM.

Romani sunt in partibus Italiae. Hi praeventi sunt a falsis apostolis et sub nomine domini nostri Iesu Christi in legem et prophetas erant inducti. Hos revocat apostolus ad veram *evangelicam fidem, scribens eis a Corintho.

EXPLICIT PRAEFATIO.

INCIPIUNT BREVES.

I. De nativitate domini secundum carnem.

II. De fide Romanorum et Paulo pro eis dominum deprecante.

III. De gentibus grecis ac barbaris, et primatu Iudaeorum atque Grecorum.

IIII. De ira dei in eos qui sunt veritatis contrarii et cognitum deum deserunt et deserviunt creaturae.

V. De impudicis viris ac feminis.

VI. De his iudicibus qui mala quae alios prohibuerint ipsi committunt, et patientia dei ad paenitentiam revocante, et poenis *male operantium et gloria operantium bonitatem, et quod non prosit circumcisio transgredientibus legem nec obsit praeputium gentibus naturaliter deum summum colentibus et custodientibus aequitatem.

VII. De Iudaeo, quid amplius habeat et quid ceteris gentibus antecellat.

VIII. De humana calumnia adversus iudicium dei et dicentibus Faciamus mala ut veniant bona.

IX. De Iudaeis et Grecis omnibus peccato constrictis, et de iustitia dei per fidem domini Iesu Christi.

X. De iustificatione hominis per fidem sine operibus.

XI. De gloriatione spei gloriae dei, pariter gloriatione *tribulationis.

XII. De passione domini pro impiis nobis *et praevaricatione hominis peccatoris Adae.

XIII. De morte regnante ab Adam usque ad Moysen et in eos qui non peccaverunt in similitudine praevaricationis Adae.

XIIII. De *differentia magnitudinis peccati *Adae humanum genus secum pariter deponentis ad mortem *et gratiae domini apud se credentes omnes in se relevantis ad vitam et gloriam sempiternam.

XV. De baptizatis, quod in morte domini sint baptizati, vivant autem non peccato cui iam mortui sunt sed iustitiae dei cui renati sunt, et resurrectione domini *nostri Iesu Christi.

XVI. De fidelibus, quod non sint sub lege sed sub gratia, et quod liberati a servitute peccati sint servi iustitiae dei.

XVII. De homine quamdiu vivit vinculo legis adstricto et in passione domini pariter moriente ut lege sit liber.

XVIII. De disputatione carnis et carnalium operum et spiritus ac spiritalium sanctitate.

XIX. De sanctis, quod non carnis sint debitores sed spiritus, et quod non spiritum timoris acciperint sed adoptionis filiorum dei.

XX. De differentia passionum et praesentiae et futurae: a servitute corruptionis liberari cupientes: et de spe et de spiritu pro sanctis gemitibus qui verbis deprimi non possunt ambitiosius postulante.

XXI. De praedestinatis conformibus filii dei.

XXII. De deo, quod pro nobis filio proprio non pepercit.

XXIII. De inpossibilitate separationis hominis christiani *a dilectione domini nostri Iesu Christi.

XXIIII. De testificatione Pauli doloris et de tristitia pro Iudaeis.

XXV. De duobus populis.

XXVI. De voluntate dei, quod quem vult indurat et cui vult clementissime miseretur.

XXVII. De comparatione figmenti et figuli.

XXVIII. De vasis irae ac misericordiae et gentium vocatione.

XXIX. De Esaia clamante pro populo Israhel.

XXX. De gentibus iustitiam fidei conprehendentibus et Iudaeis offendentibus in lapidem offensionis.

XXXI. De Paulo testimonium perhibente quod Iudaei aemulationem dei habeant ignorantes, et quod finis sit *legis dominus Christus.

XXXII. De iustitia legis et iustitia fidei.

XXXIII. De incredulitate Iudaeorum et gentium fide.

XXXIIII. De Iudaeis, quod non sint praepulsi a deo.

XXXV. De duritia Iudaeorum.

XXXVI. De Iudaeorum delicto, cum sit gentibus salus, quanto magis erit plenitudo eorum.

EXPLICIUNT BREVES.

INCIPIT CORPUS EPISTULAE AD ROMANOS.

I.

1 (1) Paulus servus Christi Iesu, vocatus apostolus segregatus in evan-
gelium dei, 2 quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis
sanctis, 3 de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum car-
nem, 4 qui praedestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum
sanctificationis ex resurrectione mortuorum, Iesu Christi domini nostri,
5 per quem * accipimus gratiam et apostolatum ad oboediendum fidei in
omnibus gentibus pro nomine eius, 6 in quibus estis et vos vocati Iesu
Christi, 7 omnibus qui sunt Romae in dilectione dei, vocatis sanctis. Gra-
tia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. 8 (2) Primum
quidem gratias ago deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis,
quia fides vestra adnuntiatur in universo mundo. 9 Testis enim mihi est
deus, cui servio in spiritu meo in evangelio filii eius, quod sine inter-
missione memoriam vestri facio, 10 semper in orationibus meis obse-
crans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in volun-
tate dei veniendi ad vos. 11 Desidero enim videre vos, ut aliquid in-
pertiar gratiae vobis spiritalis ad confirmandos vos, 12 id est simul
consolari in vobis per eam quae invicem est fidem, vestram adque
meam. 13 (3) Nolo autem vos ignorare, fratres, quia saepe proposui ve-
nire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam
et in vobis, sicut in ceteris gentibus. 14 Grecis ac barbaris, sapientibus
et insipientibus debitor sum: 15 ita quod in me promtum est et in vo-
bis qui Romae estis evangelizare. 16 Non enim erubesco evangelium:
virtus enim dei est in salute omni credenti, Iudaeo primum et Greco.
17 Iustitia enim dei in eo revelatur ex fide in fide, sicut scriptum est
Iustus autem ex fide vivit. 18 (4) Revelatur enim ira dei de caelo super
omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem * in in-
iustitiam detinent; 19 quia quod notum est dei, manifestum est in illis:
deus enim illis manifestavit. 20 Invisibilia enim ipsius a creatura mundi
per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius

virtus ac divinitas, ita ut sint inexcusabiles, 21 quia cum cognovissent
deum, non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanue-
runt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. 22 Di-
centes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, 23 et mutaverunt gloriam
incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et vo-
lucrum et quadrupedum et serpentium. 24 Propter quod tradidit illos
deus in desideria cordis eorum, in inmunditiam, ut contumeliis adficiant
corpora sua in semet ipsis, 25 qui conmutaverunt veritatem dei in men-
dacio, et coluerunt et servierunt creaturae potius quam creatori, qui est
benedictus in saecula*. 26 (5) Propterea tradidit illos deus in passiones
ignominiae. Nam feminae eorum inmutaverunt naturalem usum in eum
usum qui est contra naturam: 27 similiter autem et masculi relicto natu-
rali usu feminae exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in ma-
sculos turpitudinem operantes et mercedem quam oportuit erroris sui in
semet ipsis recipientes. 28 Et sicut non probaverunt deum habere in
notitiam, tradidit illos deus in reprobum sensum, ut faciant ea quae non
convenit, 29 repletos omni iniquitate malitia fornicatione avaritia nequitia,
plenos invidia homicidio contentione dolo malignitate, susurrones 30 de-
tractores, deo odibiles, contumeliosos superbos elatos, inventores malo-
rum, parentibus non oboedientes, 31 insipientes, inconpositos, sine ad-
fectione, absque foedere, sine misericordia: 32 qui cum iustitiam dei
cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte,
non solum *ea faciunt, sed et *consentiunt facientibus.

II.

1 (6) Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis qui iudicas. In
quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis qui
iudicas. 2 Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum veritatem
in eos qui talia agunt. 3 Existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos
qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? 4 An divitias
bonitatis eius et patientiae et longanimitatis contemnis, ignorans quoniam
benignitas dei ad paenitentiam te adducit? 5 Secundum duritiam autem
tuam et inpaenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis
iusti iudicii dei, 6 qui reddet unicuique secundum opera eius; 7 his qui-
dem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incor-
ruptionem quaerentibus vitam aeternam: 8 his autem qui ex contentione,
et qui non adquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indigna-
tio. 9 Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum,

Iudaei primum et Greci: [10] gloria autem et honor et pax omni operanti
bonum, Iudaeo primum et Greco. [11] Non est enim personarum acceptio
apud deum. [12] Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege et
peribunt; *et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.
[13] Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iu-
stificabuntur. [14] Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter
quae legis sunt faciunt, eiusmodi non habentes legem ipsi sibi sunt lex,
[15] qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum et inter se invicem cogitationum accusan-
tium aut etiam defendentium, [16] in die cum iudicavit deus occulta ho-
minum secundum evangelium meum per Iesum Christum. [17] Si autem
tu Iudaeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo [18] et
nosti voluntatem eius et probas utiliora, instructus per legem, [19] *confi-
dis te ipsum ducem esse caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt,
[20] eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scien-
tiae et veritatis in lege, [21] qui ergo alium doces, te ipsum non doces?
qui praedicas non furandum, furaris? [22] qui dicis non moechandum,
moecharis? qui *abominaris idola, sacrilegium facis? [23] qui in lege glo-
riaris, per praevaricationem legis deum inhonoras? [24] Nomen enim dei
per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. [25] Circumcisio
quidem prodest si legem observes; si autem praevaricator legis sis, cir-
cumcisio tua praeputium facta est. [26] Si igitur praeputium iustitias legis
custodiat, nonne praeputium illius in circumcisionem reputabitur? [27] Et
iudicabit quod ex natura est praeputium legem consummans te qui per
litteram et circumcisionem praevaricator legis es. [28] Non enim qui in
manifesto, Iudaeus est, neque quae in manifesto in carne, circumcisio,
[29] sed qui in abscondito, Iudaeus, et circumcisio cordis in spiritu non
littera, cuius laus non ex hominibus sed ex deo est.

III.

[1] [(7)] Quid ergo amplius est Iudaeo, aut quae utilitas circumcisionis?
[2] Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis
eloquia dei. [3] Quid enim si quidam illorum non crediderunt? numquid
incredulitas illorum fidem dei evacuabit? Absit. [4] Est autem deus verax,
omnis autem homo mendax, sicut scriptum est Ut iustificeris in sermo-
nibus tuis et vincas cum iudicaris. [5] [(8)] Si autem iniquitas nostra iusti-
tiam dei commendat, quid dicemus? numquid iniquus deus qui infert
iram? Secundum hominem dico. [6] Absit: alioquin quomodo iudicabit

deus mundum? 7 Si enim veritas dei in meo mendacio abundavit in
gloriam ipsius, quid athuc et ego tamquam peccator iudicor? 8 et non,
sicut blasphemamur et sicut aiunt nos quidam dicere, faciamus mala ut
veniant bona? quorum damnatio iusta est. 9 (9) Quid igitur praecellimus
eos? Nequaquam. Causati enim sumus Iudaeos et Grecos omnes sub
peccato esse, 10 sicut scriptum est quia non est iustus quisquam, 11 non
est intellegens, non est requirens deum: 12 omnes declinaverunt, simul
inutiles facti snnt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
13 Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, ve-
nenum aspidum sub labiis eorum: 14 quorum os maledictione et amari-
tudine plenum est. 15 Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem,
16 contritio et infelicitas in viis eorum, 17 et viam pacis non cognoverunt.
18 Non est timor dei ante oculos eorum. 19 Scimus autem quoniam quae-
cumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstrua-
tur et subditus fiat omnis mundus deo. 20 Quia ex operibus legis non
iustificabitur omnis caro coram illo: per legem enim cognitio peccati.
21 Nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est, iustificata a lege et
prophetis, 22 iustitia autem dei per fidem Iesu Christi, super omnes qui
credunt. Non enim est distinctio: 23 omnes enim peccaverunt et egent
gloriam dei, 24 iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem
quae est in Christo Iesu, 25 quem proposuit deus propitiationem per
fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiae suae, propter remis-
sionem praecedentium delictorum 26 in sustentatione dei, ad ostensionem
iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex
fide est Iesu. 27 (10) Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. Per quam
legem? factorum? non, sed per legem fidei. 28 Arbitramur enim iustifi-
cari hominem per fidem sine operibus legis. 29 An Iudaeorum deus tan-
tum? nonne et gentium? immo et gentium. 30 Quoniam quidem unus
deus qui iustificavit circumcisionem ex fide et praeputium per fidem.
31 Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

IV.

1 Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum
carnem? 2 Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam,
sed non apud deum. 3 Quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham
deo, et reputatum est illi ad iustitiam. 4 Ei autem qui operatur merces
non inputatur secundum gratiam sed secundum debitum: 5 ei autem
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur

fides eius ad iustitiam. 6 Sicut et David dicit beatitudinem hominis cui
deus accepto fert iustitiam sine operibus, 7 Beati quorum remissae sunt
iniquitates et quorum tecta sunt peccata: 8 beatus vir cui non imputabit
dominus peccatum. 9 Beatitudo haec in circumcisione, an etiam in prae-
putio? dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam. 10 Quo-
modo ergo reputata est? in circumcisione, an in praeputio? Non in cir-
cumcisione sed in praeputio. 11 Et signum accepit circumcisionis, signa-
culum iustitiae fidei quae est in praeputio, ut sit pater omnium credentium
per praeputium, ut reputetur et illis ad iustitiam, 12 et sit pater cir-
cumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcisione, sed et his qui
sectantur vestigia quae est in praeputio fidei patris nostri Abrahae.
13 Non enim per legem promissio Abrahae aut semini eius, ut heres es-
set mundi, sed per iustitiam fidei. 14 Si enim qui ex lege heredes sunt,
exinanita est fides, abolita est promissio: 15 lex enim iram operatur.
Ubi enim non est lex, nec praevaricatio. 16 Ideo ex fide ut secundum
gratiam, ut firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est so-
lum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui est pater omnium nostrum,
17 sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posui te, ante deum,
cui credidit, qui vivificat mortuos et vocat quae non sunt tamquam ea
quae sunt; 18 qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multa-
rum gentium, secundum quod dictum est Sic erit semen tuum, 19 et non
infirmatus fide consideravit corpus suum emortuum, cum fere centum
annorum esset, et emortuam vulvam Sarrae, 20 in repromissione etiam
dei non haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam deo,
21 plenissime sciens quia quaecumque promisit potens est et facere. 22 Ideo
et reputatum est illi ad iustitiam. 23 Non est autem scriptum tantum
propter ipsum quia reputatum est illi, 24 sed et propter nos, quibus
*reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Iesum dominum nostrum
a mortuis, 25 qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter
iustificationem nostram.

V.

1 (11) Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum
nostrum Iesum Christum, 2 per quem et accessum habemus fide in gra-
tiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriae filiorum dei. 3 Non
solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio
patientiam operatur, 4 patientia autem probationem, probatio vero spem;
5 spes autem non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris

per spiritum sanctum qui datus est nobis. 6 (12) Ut quid enim Christus,
cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est?
7 Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat
mori. 8 Commendat autem suam caritatem deus in nos, quoniam cum
adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. 9 Multo ma-
gis igitur iustificati nunc in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum.
10 Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii
eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. 11 Non solum
autem, sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Iesum Christum,
per quem nunc reconciliationem accepimus. 12 Propterea sicut per unum
hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors, et
ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. 13 Us-
que ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non in-
putatur cum lex non est. 14 (13) Sed regnavit mors ab Adam usque ad
Mosen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricatio-
nis Adae, qui est forma futuri. 15 (14) Sed non sicut delictum, ita et do-
num: si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei
et donum in gratiam unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.
16 Et non sicut per unum peccantem, ita et donum: nam iudicium ex
uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem.
17 Si enim in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abun-
dantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes in vitam regnabunt
per unum Iesum Christum. 18 Igitur sicut per unius delictum in omnes
homines in condemnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homi-
nes in iustificationem vitae: 19 sicut enim per inoboedientiam unius ho-
minis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius oboeditionem iusti
constituentur multi. 20 Lex autem subintravit ut abundaret delictum: ubi
autem abundavit delictum, superabundavit gratia; 21 ut sicut regnavit
peccatum in morte, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam
per Iesum Christum dominum nostrum.

VI.

1 Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?
2 Absit: qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3 (15) An ignoratis qui aquicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte
ipsius baptizati sumus? 4 Consepulti enim sumus cum illo per baptismum
in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris,
ita et nos in novitate vitae ambulemus. 5 Si enim conplantati facti sumus

similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus, [6] hoc scientes
quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus pec-
cati, ut ultra non serviamus peccato: [7] qui enim mortuus est, iustificatus
est a peccato. [8] Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia
simul etiam vivemus cum Christo, [9] scientes quod Christus surgens a
mortuis iam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur. [10] Quod
enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem vivit, vivit
deo. [11] Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viven-
tes autem deo in Christo Iesu. [12 (16)] Non ergo regnet peccatum in ve-
stro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius, [13] sed neque
exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo
tamquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma iustitiae deo.
[14] Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis sed
sub gratia. [15] Quid ergo? peccavimus, quoniam non sumus sub lege
sed sub gratia? Absit. [16] Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad
oboediendum, servi estis eius cui oboedistis, sive peccati sive oboeditio-
nis ad iustitiam? [17] Gratias autem deo, quod fuistis servi peccati, oboe-
distis autem ex corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis.
[18] Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiae. [19] Humanum dico
propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra
servire inmunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete mem-
bra vestra servire iustitiae in sanctificationem. [20] Cum enim servi esse-
tis peccati, liberi fuistis iustitiae. [21] Quem ergo fructum habuistis tunc?
in quibus nunc erubescitis: nam finis illorum mors est. [22] Nunc vero li-
berati a peccato, servi autem facti deo, habetis fructum vestrum in
sanctificationem, finem vero vitam aeternam. [23] Stipendia enim peccati
mors: gratia autem dei vita aeterna in Christo Iesu domino nostro.

VII.

[1 (17)] An ignoratis, fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in
homine dominatur quanto tempore vivit? [2] Nam quae sub viro est mu-
lier, vivente viro alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir eius, so-
luta est a lege viri. [3] Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit
cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri,
ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. [4] Itaque, fratres mei, et vos
mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis
resurrexit, ut fructificaremus deo. [5] Cum enim essemus in carne, pas-
siones peccatorum quae per legem erant operabantur in membris nostris,

ut fructificarent morti: [6] nunc autem soluti sumus a lege *morientes in quo detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate litterae. [7] Quid ergo dicimus? lex peccatum est? Absit: sed peccatum non cognovi nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret Non concupisces. [8] Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam: sine lege enim peccatum mortuum erat. [9] Ego autem vivebam sine lege aliquando: sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, [10] ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. [11] Nam peccatum *occasione accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit. [12] Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum et iustum et bonum. [13] Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. [14] (18) Scimus enim quod lex spiritalis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. [15] Quod enim operor, non intellego: non enim quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. [16] Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona: [17] nunc autem iam non ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. [18] Scio enim quia non inhabitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio: [19] non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago. [20] Si autem quod nolo, illud facio, non ego operor illud sed quod inhabitat in me peccatum. [21] Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum quoniam mihi malum adiacet: [22] condelector enim legi dei secundum interiorem hominem, [23] video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae et captivantem me in lege peccati quae est in membris meis. [24] Infelix ego homo: quis me liberavit de corpore mortis huius? [25] Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati.

VIII.

[1] Nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. [2] Lex enim spiritus vitae in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. [3] Nam quod inpossibile erat legis, in quo infirmabatur per carnem, deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et propter peccatum damnavit peccatum in carne, [4] ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem

ambulamus sed secundum spiritum. 5 Qui enim secundum carnem sunt,
quae carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum, quae sunt spiri-
tus sapiunt. 6 (19) Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spi-
ritus vita et pax. 7 Quoniam sapientia carnis inimicitia est in deum:
legi autem dei non subicitur, nec enim potest. 8 Qui autem in carne
sunt, deo placere non possunt. 9 Vos autem in carne non estis sed in
spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum
Christi non habet, hic non est eius. 10 Si autem Christus in vobis est,
corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vita propter
iustificationem. 11 Quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum a mortuis
habitat in vobis, qui suscitavit Iesum Christum a mortuis vivificavit et
mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis.
12 Ergo, fratres, debitores sumus non carni ut secundum carnem viva-
mus. 13 Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu
facta carnis mortificatis, vivetis. 14 Quicumque enim spiritu dei aguntur,
hi fili sunt dei. 15 (20) Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in ti-
more, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba
pater. 16 Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus
fili dei. 17 (20) Si autem filii, et heredes; heredes quidem dei, coheredes
autem Christi, si tamen conpatimur ut et conglorificemur. 18 Existimo
enim quod non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram
gloriam quae revelabitur in nobis. 19 Nam expectatio creaturae revela-
tionem filiorum dei expectat. 20 Vanitati enim creatura subiecta est, non
volens sed propter eum qui subiecit, in spem 21 quia et ipsa creatura
liberabitur a servitute corruptionis * in libertatem gloriae filiorum dei.
22 Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc:
23 non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes et
ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum expectantes redemptionem
corporis nostri. 24 (21) Spe enim salvi facti sumus: spes autem quae videtur
non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? 25 Si autem quod
non videmus speramus, per patientiam expectamus. 26 Similiter autem
et spiritus adiuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut opor-
tet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabili-
bus: 27 qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus, quia se-
cundum deum postulat pro sanctis. 28 Scimus autem quoniam diligenti-
bus deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum * propositum
vocati sunt sancti. 29 Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes
fieri imaginis filii eius, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.
30 (22) Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et

iustificavit: quos autem iustificavit, illos et magnificavit. 31 Quid ergo
dicimus ad haec? si deus pro nobis, quis contra nos? 32 Qui etiam filio
suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non
etiam cum illo omnia nobis donavit? 33 (23) Quis accusavit electos dei? deus
qui iustificat? 34 Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus
est, immo qui *resurrexit, qui et est ad dexteram dei, qui etiam inter-
pellat pro nobis? 35 Quis nos separavit a caritate Christi? tribulatio an
angustia an persecutio an fames an nuditas an periculum an gladius?
36 Sicut scriptum est quia propter te mortificamur tota die, aestimati
sumus ut oves occisionis. 37 Sed in his omnibus superamus propter eum
qui dilexit nos. 38 Certus sum enim quia neque mors neque vita neque
angeli neque principatus neque instantia neque futura neque fortitudo
39 neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos sepa-
rare a caritate dei quae est in Christo Iesu domino nostro.

IX.

1 (24) Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi per-
hibente conscientia mea in spiritu sancto, 2 quoniam tristitia est mihi
magna et continuus dolor cordi meo: 3 optabam enim ipse ego ana-
thema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum
carnem, 4 qui sunt Israhelitae, quorum adoptio est filiorum et gloria et
testamenta et legislatio et obsequium et promissa, 5 quorum patres, et
ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus bene-
dictus in saecula, amen. 6 (25) Non autem quo exciderit verbum dei. Non
enim omnes qui ex Israhel, hi sunt Israhelitae; 7 neque quia semen
sunt Abrahae, omnes filii, sed In Isaac vocabitur tibi semen. 8 Id est,
non qui filii carnis, hii filii dei, sed qui filii sunt promissionis aestiman-
tur in semine. 9 Promissionis autem verbum hoc est Secundum hoc
tempus veniam et erit Sarrae filius. 10 Non solum autem, sed et Re-
becca ex uno concubitu habens Isaac patre nostro: 11 cum enim non-
dum nati fuissent aut aliquid egissent bonum aut malum, ut secundum
electionem propositum dei maneret, non ex operibus sed ex vocante,
12 dictum est ei quia maior serviet minori, 13 sicut scriptum est Iacob
dilexi, Esau autem odio habui. 14 (26) Quid ergo dicemus? numquid ini-
quitas apud deum? Absit. 15 Mosi enim dicit Miserebor cuius misereor,
et misericordiam praestabo cuius miserebor. 16 Igitur non volentis ne-
que currentis, sed miserentis est dei. 17 Dicit scriptura Pharaoni quia
in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam et adnuntietur

nomen meum in universa terra. 18 (27) Ergo cuius vult miseretur, et quem
vult indurat. 19 Dicis itaque mihi Quid adhuc quaeritur? voluntati enim
eius quis resistit? 20 O homo, tu quis es qui respondeas deo? Numquid
dicit figmentum ei qui se finxit Quid me fecisti sic? 21 An non habet
potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliut quidem vas in ho-
norem, aliut vero in contumeliam? 22 (28) Quod si volens deus ostendere
iram et notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa
irae *aptata in interitum, 23 ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa
misericordiae, quae praeparavit in gloriam, 24 quos et vocavit nos non
solum ex Iudaeis sed etiam ex gentibus; 25 sicut in Osee dicit Vocavi
non plebem meam plebem meam et non misericordiam consecutam mi-
sericordiam consecutam, 26 et erit in loco ubi dictum est Non plebs
mea vos, ibi vocabuntur filii dei vivi. 27 (29) Esaias autem clamat pro
Israhel Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena maris, reliquiae
salvae fient: 28 verbum enim consummans et brevians in aequitate, quia
verbum breviatum faciet dominus super terram. 29 Et sicut praedixit
Esaias Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti
essemus et sicut Gomorra similes fuissemus. 30 (30) Quid ergo dicemus?
quod gentes quae non sectabantur iustitiam adpraehenderunt iustitiam,
iustitiam autem quae ex fide est; 31 Israhel vero sectans legem iustitiae
in legem iustitiae non pervenit. 32 Quare? quia non *ex fide, sed quasi
ex operibus: offenderunt in lapidem offensionis, 33 sicut scriptum est
Ecce pono in Sion lapidem offensionis et petram scandali, et omnis qui
credit in eum non confundetur.

X.

1 (31) Fratres, voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit
pro illis in salutem. 2 Testimonium enim perhibeo illis quod aemulatio-
nem dei habent, sed non secundum scientiam. 3 Ignorantes enim dei
iustitiam et suam quaerentes statuere, iustitiae dei non sunt subiecti.
4 Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. 5 (32) Moses enim
scripsit quoniam iustitiam quae ex lege est qui fecerit homo, vivet in ea.
6 Quae autem ex fide est iustitia sic dicit Ne dixeris in corde tuo Quis
ascendit in caelum? id est Christum deducere; 7 aut Quis descendit in
abyssum? hoc est Christum ex mortuis revocare. 8 Sed quid dicit scri-
ptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo: hoc est verbum
fidei quod praedicamus. 9 Quia si *confitearis in ore tuo dominum Ie-
sum, et in corde tuo credideris quod deus illum excitavit a mortuis,

salvus eris: [10] corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit
in salutem. [11] Dicit enim scriptura Omnis qui credit in illum non con-
fundetur. [12] Non enim est distinctio Iudaei et Greci: nam idem domi-
nus omnium, dives in omnes qui invocant illum. [13] Omnis enim quicumque
invocaverit nomen domini salvus erit. [14 (33)] Quomodo ergo invocabunt
in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt?
quomodo autem audient sine praedicante? [15] quomodo vero praedica-
bunt nisi mittantur? sicut scriptum est Quam speciosi pedes evangeli-
zantium pacem, evangelizantium bona. [16] Sed non omnes oboedierunt
evangelio. Esaias enim dicit Domine, quis credidit auditui nostro? [17] Ergo
fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. [18] Sed dico, num-
quid non audierunt? Et quidem In omnem terram exivit sonus eorum
et in fines orbis terrae verba eorum. [19] Sed dico, numquid Israhel non
cognovit? Primus Moses dicit Ego ad aemulationem vos adducam in
non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. [20] Esaias autem
audit et dicit Inventus sum non quaerentibus me, palam apparui his qui
me non interrogabant. [21] Ad Israhel autem dicit Tota die expandi ma-
nus meas ad populum non credentem et contradicentem.

XI.

[1 (34)] Dico ergo, numquid reppulit deus populum suum? Absit: nam
et ego Israhelita sum ex semine Abraham, tribu Beniamin. [2] Non rep-
pulit deus plebem suam quam praesciit. An nescitis in Helia quid dicit
scriptura, quemadmodum interpellat deum adversus Israhel? [3] Domine,
prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum
solus, et quaerunt animam meam. [4] Sed quid dicit illi responsum di-
vinum? Reliqui mihi septem milia virorum, qui non curvaverunt genu
Bahal. [5] Sic ergo et in hoc tempore reliquiae secundum electionem
gratiae factae sunt. [6] Si autem gratia, non ex operibus: alioquin gratia
iam non est gratia. [7 (35)] Quid ergo? quod quaerebat Israhel, hoc non
est consecutus, electio autem consecuta est: ceteri vero excecati sunt.
[8] Sicut scriptum est Dedit illis deus spiritum conpunctionis, oculos ut non
videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. [9] Et David
dicit Fiat mensa eorum in laqueum et in captionem et in scandalum et
in retributionem illis, [10] obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum
illorum semper incurva. [11 (36)] Dico ergo, numquid sic offenderunt ut cade-
rent? Absit, sed illorum *delicto salus gentibus, ut illos aemulentur.
[12] Quod si delictum illorum divitiae sunt mundi et deminutio eorum di-

vitiae gentium, quanto magis plenitudo eorum. 13 (37) Vobis enim dico
gentibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium
meum honorificabo, 14 si quo modo ad aemulandum provocem carnem
meam et salvos faciam aliquos ex illis. 15 Si enim amissio eorum re-
conciliatio est mundi, quae adsumptio nisi vita ex mortuis? 16 Quod si
delibatio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. 17 Quod si
aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in
illis et socius radicis et pinguidinis olivae factus es, 18 noli gloriari ad-
versus ramos: quod si gloriaris, non tu radicem portas sed radix te.
19 Dices ergo Fracti sunt rami ut ego inserar. 20 Bene: propter incre-
dulitatem fracti sunt, tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time:
21 si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem et severitatem dei, in eos quidem qui ceciderunt
severitatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitatem.
alioquin et tu excideris. 23 Sed et illi si non permanserint in incredu-
litate inserentur: potens est enim deus iterum inserere illos. 24 Nam si
tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bo-
nam olivam, quanto magis hi secundum naturam inserentur suae olivae.
25 (38) Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis vobis
ipsis sapientes, quia caecitas ex parte contigit in Israhel donec pleni-
tudo gentium intraret, 26 et sic omnis Israhel salvus firet: sicut scriptum
est Veniet ex Sion qui eripiat et advertet impiétates Iacob. 27 Et hoc
illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. 28 Secundum evan-
gelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem caris-
simi propter patres: 29 sine paenitentia enim sunt dona et vocatio dei.
30 Sicut enim aliquando et vos non credidistis deo, nunc autem miseri-
cordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, 31 ita et isti nunc
non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam con-
sequantur: 32 conclusit enim deus omnia in incredulitatem ut omnium
misereatur. 33 (39) O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae dei: quam
inconpraehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius. 34 Quis
enim cognovit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit? 35 aut
quis prior dedit illi et retribuetur ei? 36 Quoniam ex ipso et per ipsum
et in ipso omnia: ipsi gloria in saecula, amen.

XII.

1 (40) Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis
corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem, rationabile

obsequium vestrum. 2 Et nolite conformari huic saeculo, sed reforma-
mini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas dei bona
placens et perfecta. 3 (41) Dico enim per gratiam quae data est mihi
omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed
sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut divisit deus mensuram fidei.
4 (42) Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem
membra non eundem actum habent, 5 ita multi unum corpus sumus in
Christo, singuli autem alter alterius membra, 6 habentes autem dona-
tiones secundum gratiam quae data est nobis differentes, sive prophe-
tiam secundum rationem fidei, 7 sive ministerium in ministrando, sive
qui docet in doctrina, 8 qui exortatur in exortando, qui tribuit in sim-
plicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. 9 Dilectio
sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono, 10 caritatem fra-
ternitatis invicem diligentes, honore invicem praevenientes, 11 sollicitu-
dine non pigri, spiritu ferventes, domino servientes, 12 spe gaudentes,
in tribulatione patientes, orationi instantes, 13 memoriis sanctorum com-
municantes, hospitalitatem sectantes. 14 Benedicite persequentibus, bene-
dicite et nolite maledicere. 15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flen-
tibus. 16 Id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus
consentientes: nolite esse prudentes aput vosmet ipsos. 17 Nulli malum
pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram deo sed etiam
coram omnibus hominibus; 18 si fieri potest, quod ex vobis est, cum
omnibus hominibus pacem habentes; 19 non vosmet ipsos defendentes,
carissimi, sed date locum irae: scriptum est enim Mihi vindictam, ego
retribuam, dicit dominus. 20 Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum:
si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres supra
caput eius. 21 Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XIII.

1 (43) Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est
enim potestas nisi a deo: quae autem sunt, a deo ordinatae sunt. 2 Ita-
que qui resistit potestati, dei ordinationi resistit: qui autem resistunt,
ipsi sibi dampnationem adquirunt. 3 Nam principes non sunt timori boni
operis sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, et ha-
bebis laudem ex illa: 4 dei enim minister est tibi in bonum. Si autem
male feceris, time: non enim sine causa gladium portat: dei enim mi-
nister est, vindex in iram ei qui malum agit. 5 Ideo necessitate subditi
estote, non solum propter iram sed et propter conscientiam. 6 Ideo enim

et tributa praestatis: ministri enim dei sunt, in hoc ipsum servientes.
7 (44) Reddite omnibus debita; cui tributum, tributum; cui vectigal, vecti-
gal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. 8 Nemini quicquam
debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem im-
plevit. 9 Nam Non adulterabis, Non occides, Non furaveris, Non concu-
piscis, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur Diliges
proximum tuum sicut te ipsum. 10 Dilectio proximi malum non opera-
tur: plenitudo ergo legis est dilectio. 11 (45) Et hoc scientes tempus; quia
hora est iam nos de somno surgere: nunc autem * propior est nostra
salus quam cum credidimus. 12 Nox praecessit, dies autem adpropiavit:
abiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur armis lucis. 13 Sicut in
die honeste ambulemus, non in comesationibus et ebrietatibus, non in
cubilibus et inpudicitiis, non in contentione et aemulatione; 14 sed in-
duimini dominum Iesum Christum, (46) et carnis curam ne feceritis in
desideriis.

XIV.

1 Infirmum autem in fide adsumite, non in disceptationibus cogitatio-
num. 2 Alius enim credit manducare omnia: qui autem infirmus est,
holus manducet. 3 Is qui manducat non manducantem non spernat, et
qui non manducat manducantem non iudicet: deus enim illum adsumpsit.
4 Tu quis es qui * iudices alienum servum? Suo *domino stat aut cadit:
stabit autem, potens est enim deus statuere illum. 5 Nam alius iudicat
diem plus inter diem, alius iudicat omnem diem: unusquisque in suo
sensu abundet. 6 Qui sapit diem, domino sapit, et qui manducat, do-
mino manducat: gratias enim agit deo: et qui non manducat, domino
non manducat et gratias agit deo. 7 (47) Nemo enim nostrum sibi vivit,
et nemo sibi moritur. 8 Sive enim vivimus, domino vivimus; sive mo-
rimur, domino morimur: sive ergo vivimus sive morimur, domini sumus.
9 (48) In hoc enim Christus et mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum
et vivorum dominetur. 10 Tu autem quid iudicas fratrem tuum *? aut tu
quare spernis fratrem tuum *? Omnes enim stabimus ante tribunal dei.
11 Scriptum est enim Vivo ego, dicit dominus, quoniam mihi * flectetur
* omne genu, et omnis lingua confitebitur deo. 12 Itaque unusquisque no-
strum pro se rationem reddet deo. 13 Non ergo amplius invicem iudi-
cemus, sed iudicate hoc magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scan-
dalum. 14 (49) Scio et confido in domino Iesu quia nihil commune per
ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.

15 (50) Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum
caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mor-
tuus est. 16 Non ergo blasphemetur bonum nostrum. 17 Non est regnum
dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto:
18 qui enim in hoc servit Christo, placet deo et probatus est hominibus.
19 Itaque quae pacis sunt sectemur, et quae aedificationis sunt in invi-
cem custodiamus. 20 Noli propter escam destruere opus dei. Omnia
quidem munda sunt, sed malum est homini qui per *offendicum man-
ducat. 21 Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum ne-
que in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. 22 Tu
fidem habes? penes temet ipsum habe coram deo. Beatus qui non iu-
dicat semet ipsum in eo *quo probat. 23 Qui autem discernit, si man-
ducaverit, damnatus est, quia non ex fide: omne autem quod non est
ex fide peccatum est.

XV.

1 Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere et
non nobis placere. 2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bo-
num ad aedificationem: 3 etenim Christus non sibi placuit, sed sicut
scriptum est Inproperia inproperantium tibi ceciderunt super me. 4 (51) Quae-
cumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per
patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. 5 Deus autem
patientiae et solacii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum
Iesum Christum, 6 ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem
domini nostri Iesu Christi. 7 Propter quod suscipite invicem, sicut et
Christus suscepit vos in honorem dei. 8 Dico enim Christum Iesum mi-
nistrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei, ad confirmandas pro-
missiones patrum, 9 gentes autem super misericordiam honorare deum,
sicut scriptum est Propter hoc confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo
cantabo. 10 Et iterum dicit Laetamini gentes cum plebe eius. 11 Et ite-
rum Laudate omnes gentes dominum, et magnificate eum omnes populi.
12 Et rursum Esaias ait Erit radix Iesse, et qui *exsurget regere gentes,
in eo gentes sperabunt. 13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio et
pace in credendo, ut abundetis in spe et virtute spiritus sancti. 14 Cer-
tus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni
estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere:
15 audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam
vos reducens propter gratiam quae data est mihi a deo, 16 ut sim mi-

nister Christi Iesu in gentibus, sanctificans evangelium dei, ut fiat oblatio
gentium accepta, sanctificata in spiritu sancto. 17 Habeo igitur gloriam
in Christo Iesu ad deum: 18 non enim audeo aliquid loqui eorum quae
per me non efficit Christus in oboedientiam gentium, verbo et factis,
19 in virtute signorum et prodigiorum, in virtute spiritus sancti, ita ut ab
Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim evangelium Christi.
20 Sic autem hoc praedicavi evangelium, non ubi nominatus est Christus,
ne super alienum fundamentum aedificarem, 21 sed sicut scriptum est
Quibus non est adnuntiatum de eo, videbunt, et qui non audierunt intel-
legent. 22 Propter quod et inpediebar plurimum venire ad vos: 23 nunc
vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem
habens veniendi ad vos ex multis iam praecedentibus annis, 24 cum in
Hispaniam proficisci coepero, spero quod praeteriens videam vos et a
vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. 25 Nunc
igitur proficiscar Hierusalem ministrare sanctis. 26 Probaverunt enim Ma-
cedonia et Achaia conlationem aliquam facere in pauperes sanctorum
qui sunt Hierusalem. 27 Placuit enim eis, et debitores sunt eorum: nam
si spiritalium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnali-
bus ministrare eis. 28 Hoc igitur cum consummavero et adsignavero eis
fructum hunc, proficiscar per vos in Hispaniam: 29 scio autem quoniam
veniens ad vos in abundantia benedictionis Christi veniam. 30 Obsecro
igitur vos, fratres, per dominum nostrum Iesum Christum et per carita-
tem spiritus, ut adiuvetis me in orationibus pro me ad deum, 31 ut li-
berer ab infidelibus qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio accepta
fiat in Hierusolyma sanctis, 32 ut veniam ad vos in gaudio per volun-
tatem dei et refrigerer vobiscum. 33 Deus autem pacis sit cum omnibus
vobis. Amen.

XVI.

1 Commendo autem vobis Phoebem sororem nostram, quae est in
ministerio ecclesiae quae est *Cencris, 2 ut eam suscipiatis in domino
digne sanctis et adsistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit:
etenim ipsa quoque *adsistit multis et mihi ipsi. 3 Salutate Priscam et
Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, 4 qui pro anima mea suas cer-
vices subposuerunt, quibus non solus ego gratias ago sed et cunctae
ecclesiae gentium, 5 et domesticam eorum ecclesiam. Salutate Ephae-
netum dilectum mihi, qui est primitivus Asiae in Christo. 6 Salutate
Mariam, quae multum laboravit in vobis. 7 Salutate Andronicum et Iuliam

cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante
me fuerunt in Christo. 8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in do-
mino. 9 *Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo, et Stachyn
dilectum meum. 10 Salutate Apellen probum in Christo. 11 Salutate eos
qui sunt ex Arestoboli. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate
eos qui sunt ex Narcissi, qui sunt in domino. 12 Salutate Thryfenam et
Tryfosam, quae laborant in domino. Salutate Persidam carissimam, quae
multum laboravit in domino. 13 Salutate Rufum electum in domino, et
matrem eius et meam. 14 Salutate Asyncritum, Phlegonta, Hermen, Pa-
trobam, Hermam, et qui cum eis sunt fratres. 15 Salutate Philologum et
Iuliam, Nereum et sororem eius, et Olimpiadem, et omnes qui cum eis
*sanctos. 16 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ec-
clesiae Christi. 17 Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos qui dissen-
siones et offendicula praeter doctrinam quam vos didicistis faciunt, et
declinate ab illis: 18 huiuscemodi enim Christo domino nostro non ser-
viunt sed suo ventri, et per dulces sermones et benedictiones seducunt
corda innocentium. 19 Vestra enim oboedientia in omnem locum divul-
gata est: gaudeo igitur in vobis, sed volo vos sapientes esse in bono
et simplices in malo. 20 Deus autem pacis conterat satanan sub pedibus
vestris velociter. Gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum. 21 Salutat
vos Timotheus adiutor meus, et Lucius et Iason et Sosipater cognati
mei. 22 Saluto vos ego Tertius, qui scribsi epistulam, in domino. 23 Sa-
lutat vos Gaius hospes meus et universae ecclesiae. Salutat Erastus ar-
carius civitatis et Quartus frater. 25 Ei autem qui potens est *vos con-
firmare iuxta evangelium meum et praedicationem Iesu Christi, secundum
revelationem mysterii temporibus aeternis taciti, 26 quod nunc patefactum
est per scripturas prophetarum secundum praeceptum aeterni dei, ad
oboeditionem fidei in cunctis gentibus, cognito 27 solo sapienti deo, per
Iesum Christum, cui honor in saecula saeculorum.

EXPLICIT EPISTULA AD ROMANOS.

INCIPIT ARGUMENTUM AD CORINTHIOS P̄·

Corinthi sunt Achaei, et hi similiter ab apostolis audierunt verbum veritatis et subversi multifariae a falsis apostolis, quidam filosofiae verbosa eloquentia, *alii a secta legis iudaicae inducti: hos revocat apostolus ad veram et evangelicam sapientiam, scribens eis ab Epheso per Timotheum.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT BREVES.

I. De plenitudine divitiarum gratiae et scientiae Corinthiorum.
II. De apostolo ad unitatem Corinthios conponente.
III. De contentione Corinthiorum.
IIII. De verbo crucis, quod stultitia sit pereuntibus, *salvis vero futuris virtus sit dei.
V. De perditione sapientiae saeculi.
VI. De deo *eligente stultitiam istius saeculi et infirma et ignobilia, ut confundat sapientes et fortia, ut et qui gloriatur in domino glorietur.
VII. De sapientia mundi et *sapientia dei.
VIII. De bonis futuris quae nondum sunt cuique revelata.
IX. De spiritu omnia perscrutante.
X. De spiritu dei et mundi istius spiritu, et de spiritalibus hominibus et animalibus.
XI. De spiritalibus et carnalibus, et de apostolo lacte Corinthiis *pro pinante.
XII. De aedificio cultuque doctrinae, et aedificatoribus et doctoribus et mercedibus operantium, vel si cuius operatio *arserit detrimentum sit.
XIII. De sanctis, quod templum sint dei.
XIV. De sanctis, quod aliter sapientes esse non possint nisi *stulti a saeculo fuerint: et de sapientibus saeculi, quod ubi se aestimant sapere ipsi stultissimi depraehendantur.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD CORINTHIOS.

I.

1 (1) Paulus vocatus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei et *So-
stinens frater 2 ecclesiae dei quae est Corinthi, sanctificatis in Christo
Iesu, vocatis sanctis cum omnibus qui invocant nomen domini nostri Iesu
Christi in omni loco ipsorum et nostro. 3 Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino Iesu Christo. 4 Gratias ago deo meo semper
pro vobis in gratia dei quae data est vobis in Christo Iesu, 5 quia in
omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia,
6 sicut testimonium Christi confirmatum *in vobis, 7 ita ut nihil vobis
desit in ulla gratia, expectantibus revelationem domini nostri Iesu Christi;
8 qui et confirmavit vos usque ad finem sine crimine, in die adventus
domini nostri Iesu Christi. 9 Fidelis deus, per quem vocati estis in so-
cietatem filii eius Iesu Christi domini nostri. 10 (2) Obsecro autem vos,
fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes,
ut non sint in vobis scismata, sitis autem perfecti in eodem sensu et in
eadem scientia. 11 (3) Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei,
ab his qui sunt Cloes, quia contentiones inter vos sunt. 12 Hoc autem
dico quod unusquisque vestrum dicit Ego quidem sum Pauli, Ego autem
Apollo, Ego vero Cephae, Ego autem Christi. 13 Divisus est Christus?
numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati
estis? 14 (4) Gratias ago deo quod neminem vestrum baptizavi nisi Cris-
pum et Gaium, 15 ne quis dicat quod in nomine meo baptizati sitis.
16 Baptizavi autem et Stefanae domum: ceterum nescio si quem alium
baptizaverim. 17 Non enim misit me Christus baptizare sed evangelizare,
non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. 18 (5) Verbum enim
crucis pereuntibus quidem stultitia est, his autem qui salvi fiunt, *id est
nobis, virtus dei est. 19 Scriptum est enim Perdam sapientiam sapien-
tium, et prudentiam prudentium reprobabo. 20 Ubi sapiens? ubi scriba?
ubi inquisitor huius saeculi? Nonne stultam fecit deus sapientiam huius
mundi? 21 Nam quia in dei sapientiam non cognovit mundus per sapientiam

deum, placuit deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes;
[22] quoniam et Iudaei signa petunt et Graeci sapientiam quaerunt, [23] nos
autem praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gen-
tibus autem stultitiam, [24] ipsis autem vocatis, Iudaeis atque Grecis, Chri-
stum dei virtutem et dei sapientiam; [25] quia quod stultum est dei sa-
pientius est hominibus, et quod infirmum est dei fortius est hominibus.
[26] (6) Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes
secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: [27] sed quae
stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes, et infirma mundi
elegit deus ut confundat fortia, [28] et ignobilia mundi et contemptibilia
elegit deus, et quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret; [29] ut non
glorietur omnis caro in conspectu eius. [30] Ex ipso autem vos estis in
Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis a deo et iustitia et sancti-
ficatio et redemptio, [31] ut quemadmodum scriptum est Qui gloriatur, in
domino glorietur.

II.

[1] (7) Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non per sublimitatem
sermonis aut sapientiae adnuntians vobis testimonium Christi. [2] Non enim
iudicavi me scire aliquid inter vos nisi Christum Iesum, et hunc cruci-
fixum. [3] Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui aput vos,
[4] et sermo meus et praedicatio mea non in persuasione sapientiae verbi,
sed in ostensione spiritus et virtutis; [5] ut fides vestra non sit in sapientia
hominum sed in virtute dei. [6] Sapientiam autem loquimur inter perfe-
ctos; sapientiam vero non huius saeculi neque principum huius saeculi,
qui destruuntur, [7] sed loquimur dei sapientiam in mysterio, quae ab-
scondita est, quam praedestinavit deus ante saecula in gloriam nostram,
[8] quam nemo principum huius saeculi cognovit: si enim cognovissent,
numquam dominum gloriae crucifixissent. [9] (8) Sed sicut scriptum est
Quod oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit,
quae praeparavit deus his qui diligunt illum. [10] (9) Nobis autem revela-
bit deus per spiritum suum: spiritus enim omnia scrutatur, etiam pro-
funda dei. [11] Quis enim scit hominum quae sint hominis nisi spiritus
hominis qui in ipso est? Ita et quae dei sunt nemo cognovit nisi spiri-
tus dei. [12] (10) Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spi-
ritum qui ex deo est, ut sciamus quae a deo donata sunt nobis; [13] quae
et loquimur non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina
spiritus et virtutis, spiritalibus spiritalia conparantes. [14] Animalis autem

homo non percipit ea quae sunt spiritus dei: stultitia est enim illi, et
non potest intellegere, quia spiritaliter *examinatur. 15 Spiritalis autem
iudicat omnia; *ipse a nemine iudicatur. 16 Quis enim cognovit sensum
domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

III.

1 (11) Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi
carnalibus, tamquam *parvulis in Christo. 2 Lac vobis potum dedi, non
escam: nondum enim poteratis. Sed nec nunc quidem potestis: adhuc
enim estis carnales. 3 Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne
carnales estis et secundum hominem ambulatis? 4 Cum enim quis dicit
Ego quidem sum Pauli, alius autem Ego Apollo, nonne homines estis?
*Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? 5 Ministri eius cui credidi-
stis, et unicuique sicut dominus dedit. 6 Ego plantavi, Apollo rigavit,
sed deus incrementum dedit. 7 Itaque neque qui plantat est aliquid,
neque qui rigat, sed qui incrimentum dat deus. 8 Qui plantat autem et
qui rigat unum sunt, unusquisque autem propriam mercedem accipiet
secundum suum laborem. 9 (12) Dei enim sumus adiutores: dei agricul-
tura estis, dei aedificatio estis. 10 Secundum gratiam dei quae data est
mihi ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superaedifi-
cat. Unusquisque autem videat quomodo superaedificet. 11 Fundamentum
enim aliut nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est
Christus Iesus. 12 Si quis autem supraaedificat super fundamentum hoc
aurum, argentum, lapides praetiosos, ligna, faenum, stipulam, 13 unius-
cuiusque opus manifestum erit: dies enim declaravit, quia in igne reve-
labitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. 14 Si cuius opus
manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet: 15 si cuius opus ar-
serit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per
ignem. 16 (13) Nescitis quia templum dei estis et spiritus dei habitat in vo-
bis? 17 Si quis autem templum dei violaverit, disperdit illum deus: tem-
plum enim dei sanctum est, quod estis vos. 18 (14) Nemo vos seducat:
si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit
sapiens. 19 Sapientia enim huius mundi stultitia est aput deum. Scriptum
est enim Conpraehendam sapientes in astutia eorum. 20 Et iterum Do-
minus novit cogitationes hominum quoniam vanae sunt. 21 (15) Itaque nemo
glorietur in hominibus: 22 omnia enim vestra sunt, sive Paulus sive
Apollo sive Cephas, sive mundus sive vita sive mors, sive praesentia sive
futura: omnia enim vestra sunt, 23 vos autem Christi, Christus autem dei.

II, 15 — III, 23.

IV.

1 (16) Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores
mysteriorum dei. 2 Hic iam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis
inveniatur. 3 Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab hu-
mano die: sed neque ego me ipsum iudico: 4 nihil enim mihi conscius
sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, dominus
est. 5 Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat dominus,
qui et inluminabit abscondita tenebrarum et manifestavit consilia cor-
dium: et tunc laus erit unicuique a deo. 6 (17) Haec autem, fratres, trans-
figuravi in me et Apollo propter vos, ut in nobis discatis ne supra quam
scriptum est unus adversus alterum infletur pro alio. 7 Quis enim te
discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti,
quid gloriaris quasi non acciperis? 8 Iam saturati estis, iam divites facti
estis, sine nobis regnastis: et utinam regnaretis, ut et nos vobiscum
regnaremus. 9 (18) Puto enim, nos deus novissimos apostolos ostendit,
tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo et an-
gelis et hominibus. 10 Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes
in Christo; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem igno-
biles. 11 Usque in hanc oram et esurimus et sitimus et nudi sumus et
colaphis *cedimur et instabiles sumus 12 et laboramus operantes mani-
bus nostris, maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et su-
stinemus, 13 blasphemamur et obsecramus, tamquam purgamenta huius
mundi facti sumus, omnium peripsima usque adhuc. 14 Non ut confun-
dam vos, haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 15 (19) Nam
si decem milia *pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos pa-
tres: nam in Christo Iesu per evangelium ego vos genui. 16 Rogo ergo
vos, imitatores mei estote. 17 Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius
meus carissimus et fidelis in domino; qui vos commonefaciat vias meas
quae sunt in Christo, sicut ubique in omni ecclesia doceo. 18 (20) Tam-
quam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam: 19 veniam autem
cito ad vos, si dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum
qui inflati sunt sed virtutem: 20 non enim in sermone est regnum dei
sed in virtute. 21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, aut in caritate
et spiritu mansuetudinis?

V.

1 (21) Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio quales nec
inter gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat. 2 Et vos inflati estis,

et non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc
opus fecit? 3 (22) Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu,
iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est; 4 in nomine domini
nostri Iesu Christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini
Iesu, 5 tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus
sit in die domini Iesu. 6 (23) Non bona gloriatio vestra. Nescitis quia
modicum fermentum totam massam corrumpit? 7 Expurgate vetus fer-
mentum, ut sitis nova consparsio, sicut estis azymi: etenim pascha no-
strum immolatus est Christus. 8 Itaque epulemur non in fermento veteri
neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et
*veritatis. 9 (24) Scripsi vobis in epistula ne commisceamini *fornicariis;
10 non utique fornicariis huius mundi aut avaris aut rapacibus aut idolis
servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse. 11 Nunc autem
scripsi vobis non conmisceri, si *is qui frater nominatur est fornicator
aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax,
cum eiusmodi nec cibum sumere. 12 Quid enim mihi de his qui foris
sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? 13 Nam eos
qui foris sunt deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

VI.

1 (25) Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudi-
cari aput iniquos et non aput sanctos? 2 An nescitis quoniam sancti de
mundo iudicabunt? et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui
de minimis iudicetis? 3 Nescitis quoniam angelos iudicabimus, quanto
magis saecularia? 4 Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles
qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. 5 Ad verecundiam
vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudi-
care inter fratrem suum? 6 sed frater cum fratre iudicio contendit, et
hoc aput infideles? 7 (26) Iam quidem omnino delectum est in vobis quod
iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accepitis? quare
non magis fraudem patimini? 8 Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et
hoc fratribus. 9 (27) An nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt?
Nolite errare: neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri
10 neque molles neque masculorum concubitores neque fures neque avari
neque ebriosi neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt.
11 Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iu-
stificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi et in spiritu dei nostri.
12 (28) Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent,

sed ego sub nullius redigar potestate. 13 Esca ventri, et venter escis:
deus autem et hunc et haec destruet. Corpus autem non fornicationi
sed domino, et dominus corpori: 14 deus vero et dominum suscitavit et
nos suscitavit per virtutem suam. 15 (29) Nescitis quoniam corpora vestra
membra Christi sunt? tollens ergo membra Christi faciam membra me-
retricis? Absit. 16 An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum cor-
pus efficitur? Erunt enim, inquid, duo in carne una. 17 Qui autem ad-
heret domino, unus spiritus est. 18 (30) Fugite fornicationem. Omne enim
peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est: qui autem forni-
catur, in corpus suum peccat. 19 An nescitis quoniam membra vestra
templum est spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a deo, et
non estis vestri? 20 Empti enim estis praetio magno: glorificate et por-
tate deum in corpore vestro.

VII.

1 (31) De quibus autem scripsistis, bonum est homini mulierem non tan-
gere: 2 propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat,
et unaquaeque suum virum habeat. 3 Uxori vir debitum reddat, simili-
ter autem et uxor viro. 4 Mulier sui corporis potestatem non habeat
sed vir: similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet sed
mulier. 5 Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut
vacetis orationi: et iterum revertimini in id ipsum, ne temptet vos sa-
tanas propter incontinentiam vestram. 6 (32) Hoc autem dico secundum
indulgentiam, non secundum imperium. 7 Volo autem omnes homines
esse sicut me ipsum: sed unusquisque proprium habet donum ex deo,
alius quidem sic, alius vero sic. 8 (33) Dico autem non nuptis et viduis,
bonum est illis si sic maneant sicut et ego: 9 quod si non se continent,
nubant: melius est enim nubere quam uri. 10 (34) His enim qui matrimo-
nio iuncti sunt praecipio non ego sed dominus, uxorem a viro non di-
scedere; 11 quod si discesserit, manere innubtam aut viro suo reconci-
liari: et vir uxorem ne demittat. 12 Nam ceteris ego dico, non dominus.
(35) Si quis frater uxorem habet infidelem et haec consentit habitare cum
illo, non dimittat illam; 13 et si qua mulier habet virum infidelem et hic
consentit habitare cum illa, non dimittat virum. 14 Sanctificatus est enim
vir infidelis in muliere fideli, et sanctificata est mulier infidelis per vi-
rum fidelem: alioquin filii vestri inmundi essent, nunc autem sancti sunt.
15 Quod si infidelis discedit, discedat: non est enim servituti subiectus
frater aut soror in eiusmodi, in pace autem vocavit nos deus. 16 Unde
enim scis, mulier, si virum salvum facies? aut unde scis, vir, si mulie-

rem salvam facies? 17 Nisi unicuique sicut divisit dominus, unumquemque
sicut vocavit deus, ita ambulet, et sicut ubique in omnibus ecclesiis
doceo. 18 Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat praeputium: in
praeputio aliquis vocatus est? non circumcidatur. 19 Circumcisio nihil
est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum dei. 20 (36) Unus-
quisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. 21 Servus vo-
catus es? non sit tibi curae; sed et si potes liber fieri, magis utere.
22 Qui enim in domino vocatus est servus, libertus est domini: similiter
qui liber vocatus est, servus est Christi. 23 Praetio empti estis: nolite
fieri servi hominum. 24 Unusquisque in *quo vocatus est, fratres, in hoc
permaneat aput deum. 25 (37) De virginibus autem praeceptum domini
non habeo; consilium autem do tamquam misericordiam *consecutus a
domino ut sim fidelis. 26 Existimo ergo bonum esse propter instantem
necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. 27 Alligatus es uxori?
noli quaerere solutionem: solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem.
28 Si autem acciperis uxorem, non peccasti, et si nupserit virgo, non
peccabit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi, ego autem vo-
bis parcam. 29 Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est: reliquum est
ut qui habent uxores tamquam non habentes sint, 30 et qui flent tam-
quam non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui emunt
tamquam non possidentes, 31 et qui utuntur hoc mundo tamquam non
utantur: praeterit enim figura huius mundi. 32 Volo autem vos sine sol-
licitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae domini sunt, quo-
modo placeat deo: 33 qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt
huius mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. 34 Et mulier in-
nupta et virgo cogitat quae *domini sunt, ut sit sancta et corpore et
spiritu: quae autem nubta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo pla-
ceat viro. 35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vo-
bis iniciam, sed ad id quod honestum est et facultatem praebeat sine
impedimento dominum *observandi. 36 (38) Si quis autem turpem se vi-
deri existimat super virginem suam, quod sit superadulta, et ita oportet
fieri, quod vult faciat: non peccat si nubat. 37 Nam qui statuit in corde
suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae
voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene
facit. 38 Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, et
qui non iungit, melius facit. 39 Mulier alligata est quanto tempore vir
eius vivit; quod si dormierit vir eius, liberata*: cui vult nubat, tantum
in domino. 40 Beatior autem erit si sic *permanserit, secundum meum
consilium: puto autem quod et ego spiritum dei habeo.

VIII.

1 (39) De his autem quae idolis sacrificantur, scimus quoniam omnes
scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero aedificat. 2 Si quis se
*existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum
scire: 3 si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. 4 De escis
autem quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo,
et quod nullus deus nisi unus: 5 nam etsi sunt qui dicantur dii sive in
caelo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, 6 nobis ta-
men unus deus et pater, ex quo omnia et nos in illum, et unus domi-
nus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. 7 Sed non in
omnibus est scientia: quidam autem conscientia usque nunc idoli quasi
*idolothytum manducant, et conscientia ipsorum, cum sit infirma, pol-
luitur. 8 Esca autem nos non commendat deo: neque si non manduca-
verimus deficiemus, neque si manducaverimus abundavimus. 9 Videte
autem ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. 10 Si enim
quis viderit eum qui habet scientiam in idolo recumbentem, nonne con-
scientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta?
11 et peribit infirmus in tua scientia, frater propter quem Christus mor-
tuus est. 12 Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam
eorum infirmam in Christo peccatis. 13 Quapropter si esca scandalizat
fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum
scandalizem.

IX.

1 (40) Non sum liber? non sum apostolus? nonne Iesum dominum no-
strum vidi? nonne opus meum vos estis in domino? 2 Si aliis non sum
apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos
estis in domino. 3 Mea defensio aput eos qui me interrogant haec est.
4 Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? 5 Numquid
non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut et ceteri
apostoli et fratres domini et Cephas? 6 Aut solus ego et Barnabas non
habemus potestatem hoc operandi? 7 Quis militat suis stipendiis um-
quam? Quis plantat vineam et de *fructu eius non edit? Quis pascet
gregem et de lacte gregis non manducat? 8 Numquid secundum homi-
nem haec dico, an et lex haec non dicit? 9 Scriptum est enim in lege
Mosi Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bubus cura est deo,
10 an propter nos utique dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam

debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe fructus percipiendi.
11 Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra
metamus? 12 Si alii potestatis vestrae participes sunt, non potius nos?
Sed non usi sumus hac potestate, sed *omnia sustinemus ne quod *of-
fendicum demus evangelio Christi. 13 Nescitis quoniam qui in sacrario
*operantur quae de sacrario sunt edunt? qui altario deserviunt, cum
altario participantur? 14 Ita et dominus ordinavit his qui evangelium ad-
nuntiant de evangelio vivere: 15 ego autem nullo horum usus sum. Non
scripsi autem haec ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori
quam ut gloriam meam quis evacuet. 16 Nam si evangelizavero, non est
mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vae enim mihi est si non
evangelizavero. 17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo; si autem
invitus, dispensatio mihi credita est. 18 Quae est ergo merces mea? ut
evangelium praedicans sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar
potestate mea in evangelio. 19 (41) Nam cum liber essem ex omnibus,
omnium me servum feci ut plures lucri facerem: 20 et factus sum Iu-
daeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer; his qui sub lege sunt quasi
sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege
erant lucri facerem; 21 his qui sine lege erant tamquam sine lege essem,
cum sine lege dei non essem sed in lege essem Christi, ut lucri face-
rem eos qui sine lege erant: 22 factus sum infirmis infirmus, ut infirmos
lucri facerem: omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.
23 Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps eius efficiar.
24 (42) Nescitis quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed
unus accipit brabium? Sic currite ut *conprehendatis. 25 Omnis autem
qui in agone contendit ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut cor-
ruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. 26 (43) Ego igitur
sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem *verberans,
27 sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis
praedicaverim, ipse reprobus efficiar.

X.

1 (44) Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes
sub nube fuerunt et omnes mare transierunt, 2 et omnes in Mose bapti-
zati sunt in nube et in mari, 3 et omnes eandem escam spiritalem man-
ducaverunt 4 et omnes eundem potum spiritalem biberunt: bibebant
autem de spiritali consequenti eos petra, petra autem erat Christus:
5 sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo, nam prostrati sunt

in deserto. 6 (45) Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus
concupiscentes mala, sicut et illi concupierunt. 7 Neque idololatrae effi-
ciamini, sicut quidam ex ipsis; quemadmodum scriptum est Sedit popu-
lus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. 8 *Neque fornicemur,
sicut quidam ex ipsis fornicati sunt et ceciderunt una die XXIII. 9 Neque
temptemus Christum, sicut quidam eorum temptaverunt et a serpentibus
perierunt. 10 Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt
et perierunt ab exterminatore. 11 (46) Haec autem omnia in figura con-
tingebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines
saeculorum devenerunt. 12 Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.
13 Temptatio vos non adprehendat nisi humana. (47) Fidelis autem deus
est, qui *non patietur vos temptari super id quod potestis, sed faciet
cum temptatione etiam proventum, ut possitis sustinere. 14 Propter quod,
carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. 15 (48) Ut prudentibus loquor:
vos iudicate quod dico. 16 Calix benedictionis cui benedicimus nonne
communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus nonne par-
ticipatio corporis domini est? 17 Quoniam unus panis, unum corpus multi
sumus, omnesque de uno pane participamur. 18 (49) Videte Israhel se-
cundum carnem: nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? 19 Quid
ergo dico? quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolum sit ali-
quid? 20 Sed quae immolant gentes daemoniis immolant et non deo:
nolo autem vos socios fieri daemoniorum. 21 Non potestis calicem do-
mini bibere et calicem daemoniorum, non potestis mensae domini parti-
cipes esse et mensae daemoniorum. 22 An aemulemur dominum? num-
quid fortiores illo sumus? 23 Omnia licent, sed non omnia expediunt:
omnia licent, sed non omnia aedificant. 24 Nemo quod suum *est quae-
rat, sed quod alterius. 25 (50) Omne quod in macello venit manducate,
nihil interrogantes propter conscientiam. 26 Domini est terra et pleni-
tudo eius. 27 (51) Si quis vocat vos infidelium et vultis ire, omne quod
vobis adponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam: 28 si
quis autem dixerit Hoc *immolatium est idolis, nolite manducare propter
illum qui indicavit et propter conscientiam. 29 Conscientiam autem dico
non tuam sed alterius: ut quid enim libertas mea iudicatur ab alia con-
scientia? 30 Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod
gratias ago? 31 (52) Sive ergo manducatis sive bibitis vel aliut quid fa-
citis, omnia in *gloriam dei facite. 32 Sine offensione estote Iudaeis et
gentibus et ecclesiae dei; 33 sicut et ego per omnia omnibus placeo,
non *querens quod mihi utile est sed quod multis, ut salvi fiant.

X, 6 — 33.

XI.

1 (53) Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. 2 Laudo autem vos,
fratres, quod omnia mei memores estis et sicut tradidi vobis praecepta
mea tenetis. 3 (54) Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus
est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi deus. 4 (55) Omnis vir
orans aut prophetans velato capite deturpat caput suum. 5 Omnis autem
mulier orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum:
unum est enim atque si decalvetur. 6 Nam si non velatur mulier, et
tondeatur: si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput
suum. 7 Vir quidem non debet velare caput, quoniam imago et gloria
est dei: mulier autem gloria viri est. 8 Non enim vir ex muliere est,
sed mulier ex viro: 9 etenim non est creatus vir propter mulierem, sed
mulier propter virum. 10 Ideo debet mulier potestatem habere supra ca-
put propter angelos. 11 Verum tamen neque vir sine muliere neque mu-
lier sine viro in domino: 12 nam sicut mulier de viro, ita et vir per
mulierem, omnia autem ex deo. 13 Vos autem iudicate: decet mulierem
non velatam orare deum? 14 Nec ipsa natura docet vos quod vir qui-
dem si comam nutriat, ignominia est illi, 15 mulier *vero si comam nu-
triat, gloria est illi? quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. 16 Si quis
autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus,
neque ecclesiae dei. 17 Hoc autem praecipio, non laudans quod non in
melius sed in deterius convenitis. 18 (56) Primum quidem convenientibus
vobis in ecclesia audio scissuras esse, et ex parte credo. 19 Nam oportet
et hereses esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. 20 Con-
venientibus ergo vobis in unum iam non est dominicam cenam mandu-
care: 21 unusquisque enim suam cenam praesumit ad manducandum, et
alius quidem esurit, alius autem ebrius est. 22 Numquid domos non ha-
betis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam dei contemnitis, et
confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? laudo vos? in hoc
non laudo. 23 (57) Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis, quon-
iam dominus* Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem 24 et gratias
agens fregit et dixit Hoc est corpus meum, pro vobis tradetur: hoc
facite in meam commemorationem. 25 Similiter et calicem, postquam
cenavit, dicens Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc
facite, quotienscumque bibitis, in meam commemorationem. 26 *Quotiens-
cumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem do-
mini adnuntiatis donec veniat. 27 (58) Itaque quicumque manducaverit pa-
nem vel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis et sanguinis

domini. 28 Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat et
de calice bibat. 29 Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi
manducat et bibit non diiudicans corpus*. 30 Ideo inter vos multi infirmi
et inbecilles sunt, et dormiunt multi. 31 Quod si nosmet ipsos diiudica-
remus, non utique iudicaremur: 32 dum iudicamur autem, a domino cor-
ripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 33 (59) Itaque, fratres mei,
cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. 34 Si quis esurit,
domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum ve-
nero disponam.

XII.

1 (60) De spiritalibus autem nolo vos ignorare, fratres. 2 Scitis quoniam
cum gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes. 3 Ideo
notum vobis facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit Anathema
Iesu, et nemo *potens dicere Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. 4 Di-
visiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus: 5 et divisiones mini-
strationum sunt, idem autem dominus: 6 et divisiones operationum sunt,
idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. 7 Unicuique autem da-
tur manifestatio spiritus ad utilitatem. 8 Alii quidem per spiritum datur
sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum,
9 alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitatum in uno spiritū, 10 alii
operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera lin-
guarum, alii interpraetatio sermonum: 11 haec autem omnia operatur
unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. 12 Sicut enim
corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corpo-
ris cum sint multa unum corpus sunt, ita et Christus: 13 etenim in uno
spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei sive gen-
tiles, sive servi sive liberi, et omnes unum spiritum potati sumus. 14 Nam
et corpus non est unum membrum sed multa. 15 Si dixerit pes Quo-
niam non sum manus, non sum de corpore: non ideo non est de cor-
pore? 16 Si dixerit auris Quia non sum oculus, non sum de corpore:
non ideo non est de corpore? 17 Si totum corpus oculus, ubi auditus?
si totum auditus, ubi odoratus? 18 Nunc autem posuit deus membra,
unumquodque eorum in corpore sicut voluit. 19 Quod si essent omnia
unum membrum, ubi corpus? 20 Nunc autem multa quidem membra,
unum autem corpus. 21 Non potest autem dicere oculus manui Opera
tua non indigeo, aut iterum caput pedibus Non estis mihi necessarii:
22 sed multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse ne-

cessariora sunt, 23 et quae putamus ignorabiliora membra esse corporis,
his honorem abundantiorem circumdamus, et quae inhonesta sunt nostra,
abundantiorem honestatem habent, 24 honesta autem nostra nullius egent.
Sed deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo ho-
norem, 25 ut non sit schisma in corpore, sed id ipsum pro invicem sol-
licita *sint membra. 26 Et si quid patitur unum membrum, conpatiuntur
omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.
27 Vos autem estis corpus Christi et membra de membro. 28 Et quosdam
quidem posuit deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas,
tertio doctores, deinde virtutes, *exin *gratia curationum, opitulationes,
gubernationes, genera linguarum. 29 Numquid omnes apostoli? numquid
omnes prophetae? numquid omnes doctores? 30 numquid omnes virtutes?
numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis lo-
quuntur? numquid omnes interpraetantur? 31 Aemulamini autem caris-
mata maiora. (61) Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

XIII.

1 Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non ha-
beam, factus sum *velut aes sonans aut cymbalum tinniens. 2 Et si ha-
buero prophetiam et noverim mysteria omnia *et omnem scientiam, et
habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non
habuero, nihil sum. 3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facul-
tates meas, et si tradidero corpus meum ut ardeat, caritatem autem non
habuero, nihil mihi prodest. 4 Caritas patiens est, benigna est, caritas
non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, 5 non est ambitiosa,
non quaerit quae sua sunt, non inritatur, non cogitat malum, 6 non gau-
det super iniquitatem, congaudet autem veritati, 7 omnia suffert, omnia
credit, omnia sperat, omnia sustinet. 8 Caritas numquam excedit: sive
prophetiae, evacuabuntur: sive linguae, cessabunt: sive scientia, destrue-
tur. 9 Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus: 10 cum
autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. 11 Cum
essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam
ut parvulus: quando factus sum vir, evacuavi quae erant parvuli. 12 Vi-
demus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem:
nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.
13 Nunc autem manet fides spes caritas, tria haec: maior autem his est
caritas.

XIV.

1 (62) Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia, magis autem ut *pro-
phetetis. 2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur sed deo:
nemo enim audit, *spiritu autem loquitur mysteria. 3 Nam qui prophe-
tat, hominibus loquitur aedificationem et *exortationem et consolationes.
4 Qui loquitur lingua, semet ipsum aedificat; qui autem prophetat, eccle-
siam aedificat. 5 Volo autem omnes vos linguis loqui, magis autem pro-
phetare: nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis; nisi
forte ut interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat. 6 Nunc autem,
fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi si
vobis loquar aut in *revelationem aut scientia aut prophetia aut in do-
ctrina? 7 Tamen quae sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive ci-
thara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur quod canitur
aut quod citharizatur? 8 Etenim si incertam vocem *det tuba, quis pa-
ravit se ad bellum? 9 Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem
dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aere loquen-
tes. 10 Tam multa ut puta genera linguarum sunt in mundo, et nihil
sine voce est: 11 si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor
barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. 12 Sic et vos quoniam aemu-
latores estis spirituum, ad aedificationem ecclesiae quaerite ut abundetis.
13 Et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. 14 Nam si orem lin-
gua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. 15 Quid ergo
est? orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam *et mente.
16 Ceterum si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiotae, quomodo
dicet Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit: 17 nam
tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. 18 Gratias ago
deo meo quod omnium vestrum lingua loquor: 19 sed in ecclesia volo
quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem mi-
lia verborum in lingua. 20 Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed ma-
litia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. 21 In lege scriptum
est quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic
exaudient me, dicit dominus. 22 Itaque linguae in *signum sunt non fide-
libus sed infidelibus, prophetiae autem non infidelibus sed fidelibus.
23 Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et *omnis linguis loquan-
tur, intrent autem et idiotae aut infideles, nonne dicent quod insanitis?
24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, con-
vincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, 25 occulta cordis eius ma-
nifesta fiunt, et ita cadens in faciem adoravit deum, pronuntians quod

vere deus in vobis sit. 26 Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unus-
quisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin habet,
linguam habet, interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant.
27 Sive lingua quis loquitur, secundum duos aut ut multum tres, et per
partes, et unus interpretetur: 28 si autem non fuerit interpres, taceat in
ecclesia, sibi autem loquatur et deo. 29 (63) Prophetae duo aut tres di-
cant, et ceteri diiudicent: 30 quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior
taceat. 31 Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant
et omnes *exortentur. 32 Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt:
33 non enim est dissensionis deus *sed pacis, sicut in omnibus ecclesiis
sanctorum. 34 (64) Mulieres in ecclesiis taceant: non enim permittitur eis
loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. 35 Si quid autem volunt di-
scere, domi viros suos interrogent: turpe est enim mulieri loqui in ec-
clesia. 36 An a vobis verbum dei processit, aut in vos solos pervenit?
37 Si quis videtur propheta esse aut spiritalis, cognoscat quae scribo vo-
bis, quia domini sunt mandata: 38 si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 Itaque, fratres, aemulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere:
40 omnia autem honeste et secundum ordinem fiant.

XV.

1 (65) Notum autem vobis facio, fratres, evangelium quod praedicavi
vobis, quod et accepistis, in quo et statis, 2 per quod et salvamini, qua
ratione praedicaverim vobis si tenetis, nisi si frustra credidistis. 3 Tradidi
*vobis enim in primis, quod et accepi, quoniam Christus mortuus est
pro peccatis nostris secundum scripturas, 4 et quia sepultus est, et quia
surrexit tertia die secundum scripturas, 5 quia visus est Cephae et post
haec undecim. 6 Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul,
ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. 7 De-
inde visus est et Iacobo, *deinde apostolis omnibus. 8 Novissime autem
omnium tamquam abortivo visus est et mihi. 9 Ego enim sum minimus
apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus
sum ecclesiam dei: 10 gratia autem dei sum id quod sum, et gratia
eius in me vacua non fuit, sed *habundantius illis omnibus laboravi;
non ego autem, sed gratia dei mecum. 11 Sive enim ego sive illi, sic
praedicamus et sic credidistis. 12 Si autem Christus praedicatur, quod
resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resur-
rectio mortuorum non est? 13 Si autem resurrectio mortuorum non est,
neque Christus resurrexit: 14 si autem Christus *non resurrexit, inanis

ergo est praedicatio nostra, inanis ergo est et fides vestra, 15 invenimur
autem et falsi testes dei, quoniam testimonium diximus adversus deum
quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit. Si mortui non resur-
gunt, 16 neque Christus resurrexit. 17 Quod si Christus non resurrexit,
vana est fides vestra: adhuc enim estis in peccatis vestris: 18 ergo et
qui dormierunt in Christo, perierunt. 19 Si in hac vita tantum in Christo
sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. 20 Nunc au-
tem Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium. 21 Quoniam
enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. 22 Et
sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes *vivificabuntur.
23 Unusquisque autem in suo ordine: primitiae Christus, deinde hi qui
sunt Christi in adventu eius, 24 deinde finis, cum tradiderit regnum deo
et patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem.
25 Oportet autem illum regnare donec ponat *inimicos sub pedibus eius.
26 Novissima autem inimica destruetur mors. 27 Omnia enim subiecit sub
pedibus eius. Cum autem dicat Omnia subiecta sunt ei, sine dubio prae-
ter eum qui subiecit ei omnia: 28 cum autem subiecta fuerint illi omnia,
tunc ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia, ut sit deus
omnia in omnibus. 29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis,
si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? 30 Ut
quid et nos pereclitamur omni hora? 31 Cotidie morior propter vestram
gloriam, fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro. 32 Si se-
cundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest? Si
mortui non resurgunt, Manducemus et bibamus, cras enim moriemur.
33 Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos conloquia mala. 34 Evigilate
iuste et nolite peccare: ignorantiam dei enim quidam habent. Ad re-
verentiam vobis loquor. 35 Sed dicet aliquis Quomodo resurgunt mor-
tui? quali autem corpore veniunt? 36 Insipiens, tu quod seminas, non
vivificatur nisi prius moriatur: 37 et quod seminas, non corpus quod
futurum est seminas, sed nudum granum ut puta tritici aut alicuius ce-
terorum: 38 deus autem dat illi corpus sicut voluit, et unicuique semi-
num proprium corpus. 39 Non omnis caro eadem caro, sed alia homi-
num alia pecorum, alia caro volucrum, alia autem piscium. 40 Et corpora
caelestia, et corpora terrestria: sed alia quidem caelestium gloria, alia
autem terrestrium. 41 Alia claritas solis, alia claritas lunae, alia claritas
stellarum: stella enim a stella differt in claritate. 42 Sic et resurrectio
mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: 43 semi-
natur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget
in virtute: 44 seminatur corpus animale, surgit corpus spiritale. Si est

corpus animale; est et spiritale. Sic et scriptum est 45 Factus est
primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum
vivificantem. 46 Sed *prius non quod spiritale est, sed quod animale
est; deinde quod spiritale. 47 Primus homo de terra terrenus, secun-
dus homo de caelo*. 48 Qualis terrenus, tales et terreni, *qualis cae-
lestis, tales et caelestes: 49 igitur sicut portavimus imaginem terreni,
portemus et imaginem caelestis. 50 Hoc autem dico, fratres, quoniam
caro et sanguis regnum dei *possidere non possunt, neque corruptio
incorruptelam possidere. 51 Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem
resurgimus, sed non omnes immutabimur, 52 in momento, in ictu oculi,
in novissima tuba: canet enim, et mortui resurgent incorrupti, et nos in-
mutabimur. 53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam, et
mortale hoc induere inmortalitatem. 54 Cum autem mortale hoc induerit
inmortalitatem, tunc fiet sermo *qui scriptus est Absorta est mors in
victoria. 55 Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus?
56 Stimulus autem mortis peccatum est, virtus vero peccati lex. 57 Deo
autem gratias, qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum Iesum
Christum. 58 Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote et inmobiles, ab-
undantes in opera domini semper, scientes quod labor vester non est
inanis in domino.

XVI.

1 (66) De collectis autem quae fiunt in sanctis, sicut ordinavi ecclesiis
Galatiae, ita et vos facite. 2 Per unam sabbati unusquisque vestrum
aput se ponat recondens quod ei placuerit, ut non cum venero tunc
*collecta fiant. 3 Cum autem *presens fuero, quos probaveritis per epi-
stulas, hos mittam perferre gratiam vestram in Hierusalem: 4 quod si
dignum fuerit ut ego eam, mecum ibunt. 5 Veniam autem ad vos cum
Macedoniam pertransiero: nam Machedoniam pertransibo. 6 Apud vos
forsitan manebo vel etiam hiemabo, et vos me deducatis quocumque
iero. 7 Nolo enim vos modo in transitum videre: spero enim me ali-
quantum temporis manere apud vos, si dominus permiserit. 8 Permanebo
autem Ephesi usque ad pentecosten: 9 ostium enim mihi apertum est
magnum et evidens, et adversarii multi. 10 Si autem venerit Timotheus,
videte ut sine timore sit apud vos: opus enim domini operatur sicut et
egó: 11 ne quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace, ut
veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus. 12 (67) De Apollo autem
fratre, multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique

non fuit voluntas ut nunc veniret, veniet autem cum ei vacuum fuerit.
13 (68) Vigilate, state in fide, viriliter agite et confortamini. 14 Omnia ve-
stra in caritate fiant. 15 (69) Obsecro autem vos, fratres: nostis domum
Stephanae et *Fortunati, quoniam sunt primitiae Achaiae et in ministe-
rium sanctorum ordinaverunt se ipsos; 16 ut et vos subditi sitis eius-
modi et omni cooperanti et laboranti. 17 (70) Gaudeo autem in praesen-
tia Stephanae et Fortunati et Achaici, quoniam id quod vobis deerat
ipsi suppleverunt: 18 refecerunt enim et meum spiritum et vestrum.
Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. 19 (71) Salutant vos ecclesiae Asiae.
Salutant vos in domino multum Aquila et Prisca cum domestica sua ec-
clesia. 20 Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem in osculo sancto.
21 (72) Salutatio mea manu Pauli. 22 Si quis non amat dominum Iesum
Christum, sit anathema. *Maranatha. 23 Gratia domini Iesu vobiscum.
24 Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

EXPLICIT

INCIPIT ARGUMENTUM.

Post actam paenitentiam consolatoriam scribit eis a Troadae *, et conlaudans hortatur ad meliora.

EXPLICIT

INCIPIUNT CAPITULA AD CORINTHIOS SECUNDAE.

I. De passionibus et consolationibus.

II. De tribulatione ingenti Pauli ceterorumque in Asia: et * quod nemo in se fiduciam habere debeat sed in deo.

III. De mutua gloriatione sanctorum in die domini.

IIII. De apostolo deum testante quod adventum suum Corinthiis parcendo distulit.

V. De * differentia tristitiae, et apostoli obiurgantis peccamina * et remittentis.

VI. De sanctis, quod sint salvatis odor vitae in vitam, pereuntibus vero odor mortis in mortem: et de adulterantibus verbum dei.

VII. De epistulis commendaticiis.

VIII. De duobus testamentis et utrique * distantiae: et quod ubi est spiritus domini, ibi sit et libertas.

IX. De ambulantibus in astutia et adulterantibus verbum dei.

X. De deo istius saeculi sensum infidelium * excaecantem, et de domino Christo quod imago est dei.

XI. De passionibus et tolerantia passionum et gloria.

XII. De dissolutione terreni corporis ac praesentis et aedificatione ex deo quae est sempiterna in caelis.

XIII. De peregrinatione sanctorum a domino quamdiu sunt in corpore * et praesentia apud dominum cum excedunt corpore: de manifestatione omnium ante tribunal Christi Iesu domini.

XIIII. De apostolo suadente hominibus.

XV. De eis qui in facie et non in corde gloriantur.

XVI. De abolitione veterum et renovatione creaturae, et reconciliatione nostra ad deum per dominum nostrum Iesum Christum.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD CORINTHIOS SECUNDA.

I.

1 (1) Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem dei et Timotheus
frater ecclesiae dei quae est Corinthi, cum sanctis omnibus qui sunt in
universa Achaia. 2 Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino
Iesu Christo. 3 Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, pater
misericordiarum et deus totius consolationis, 4 qui consolatur nos in
omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni
praessura sunt, per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo; 5 quo-
niam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abun-
dat consolatio nostra. 6 Sive autem tribulamur, pro vestra *exortatione
et salute: sive consolamur, pro vestra consolatione, quae *operatur in
*tollerantia earundem passionum quas et nos patimur, et spes nostra
firma pro vobis, 7 scientes quoniam sicut socii passionum estis, sic eri-
tis et consolationis. 8 (2) Non enim volumus vos ignorare, fratres, de tri-
bulatione nostra quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati
sumus supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere: 9 sed ipsi in
nobis ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in *nobis
sed in deo, qui suscitat mortuos, 10 qui de tantis periculis eripuit nos
et eruet, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, 11 adiuvantibus
et vobis in oratione pro nobis, ut ex multarum facierum eius quae in
nobis est donationis per multos gratiae agantur pro nobis. 12 Nam glo-
ria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplici-
tate et sinceritate dei, et non *sapientia carnali, sed in gratia dei con-
versati sumus in mundo, abundantius autem ad vos. 13 (3) Non enim
alia scribimus vobis quam quae legistis et cognoscitis: spero autem quod
usque in finem cognoscetis, 14 sicut et cognovistis nos ex parte, quia
gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die domini nostri Iesu Christi.
15 Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam
haberetis, 16 et per vos transire in Machedoniam, et iterum a Mache-
donia venire ad vos et a vobis deduci in Iudaeam. 17 Cum *ergo

voluissem, numquid levitate usus sum? aut quae cogito secundum car-
nem cogito, ut sit apud me est et non? [18] Fidelis autem deus, quia
sermo noster qui fit apud vos, non est in illo est et non. [19] Dei enim
filius Iesus Christus, qui in vobis per nos praedicatus est, per me et
Silvanum et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. [20] Quod-
quod enim promissiones dei sunt, in illo est: ideo et per ipsum amen
deo ad gloriam nostram. [21] Qui autem confirmat nos vobiscum in Chri-
stum et qui unxit nos deus, [22] et qui signavit nos et dedit pignus spi-
ritus in cordibus nostris. [23] (4) Ego autem testem deum invoco in ani-
mam meam, quod parcens vobis non veni ultra Corinthum, [24] non quia
dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri: nam fide
stetistis.

II.

[1] (5) Statui autem hoc ipse apud me, ne iterum in tristitiam venirem
ad vos. [2] Si enim ego contristo vos, et quis est qui me laetificet, nisi
qui contristatur ex me? [3] Et hoc ipsum scripsi ut non cum venero
tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere,
confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum est.
[4] Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per lacri-
mas multas, non ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeo
abundantius in vobis. [5] Si quis autem contristavit, non me contristavit,
sed ex parte, ut non onerem, omnes vos. [6] Sufficit illi qui eiusmodi
est obiurgatio haec quae fit a pluribus, [7] ita ut e contrario magis do-
netis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eius-
modi est. [8] Propter quod obsecro vos ut confirmetis *in illum carita-
tem: [9] ideo enim scripsi ut cognoscam experimentum vestrum, an in
omnibus oboedientes sitis. [10] Cui autem aliquid donatis, et ego: nam
et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi,
[11] ut non circumveniamur a satana: non enim ignoramus cogitationes
eius. [12] (6) Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi et
ostium mihi apertum esset in domino, [13] non habui requiem spiritui
meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed vale faciens *eis
profectus sum in Machedoniam. [14] Deo autem gratias, qui semper trium-
phat nos in Christo Iesu et odorem notitiae suae manifestat per nos in
omni loco, [15] quia Christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt
et in his qui pereunt, [16] aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem
odor vitae in vitam. Et ad haec quis tam idoneus? [17] Non enim sumus

sicut plurimi adulterantes verbum dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex deo coram deo in Christo loquimur.

III.

[1] (7) Incipimus iterum nosmet ipsos commendare? aut numquid ege-
mus sicut quidam commendaticiis epistulis ad vos aut ex vobis? [2] Epi-
stula nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur
ab omnibus hominibus, [3] manifestati quoniam epistula estis Christi mi-
nistrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi, non in
tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. [4] (8) Fiduciam autem
talem habemus per Christum ad deum. [5] Non quod sufficientes simus
cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo
est, [6] qui et idoneos nos facit ministros novi testamenti, non litterae
sed spiritus: littera enim occidit, *spiritus autem vivificat. [7] Quod si mi-
nistratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non
possent intendere filii Israhel in faciem Mosi propter gloriam vultus eius
quae evacuatur, [8] quomodo non magis ministratio spiritus erit in glo-
riam? [9] Nam si ministerio damnationis gloria est, multo magis abundat
ministerium iustitiae in gloria. [10] Nam nec glorificatum est quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam. [11] Si enim quod evacuatur
per gloriam est, multo magis quod manet in *gloriam est. [12] (9) Haben-
tes igitur talem spem multa fiducia utimur, [13] et non sicut Moses pone-
bat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israhel in faciem
eius quod evacuatur. [14] Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in ho-
diernum enim diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti ma-
net non revelatum quoniam in Christo evacuatur, [15] sed usque in ho-
diernum diem, cum legitur Moses, velamen est positum super cor eorum:
[16] cum autem conversus fuerit ad deum, aufertur velamen. [17] Dominus
autem spiritus est: ubi autem spiritus domini, ibi libertas. [18] Nos vero
revelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem trans-
formamur a claritate in claritate, tamquam a domini spiritu.

IV.

[1] Ideo habentes hanc ministrationem iuxta quod misericordiam con-
secuti sumus, non deficimus, [2] sed abdicamus occulta dedecoris, non
ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei, sed in manifesta-
tione veritatis commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam ho-

minum coram deo. 3 (10) Quod si etiam opertum est evangelium nostrum,
in his qui pereunt est opertum, 4 in quibus deus huius saeculi excae-
cavit mentes infidelium, ut non fulgeat inluminatio evangelii gloriae Christi,
qui est imago dei. 5 Non enim nosmet ipsos praedicamus, sed Iesum
Christum dominum, nos autem servos vestros per Iesum; 6 quoniam
deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, qui inluxit in cordibus
nostris ad inluminationem scientiae claritatis dei in facie Christi Iesu.
7 Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit
virtutis dei et non ex nobis. 8 In omnibus tribulationem patimur, sed
non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; 9 * persecutionem pa-
timur, sed non derelinquimur; deicimur, sed non perimus; 10 semper
mortificationem Iesu in corpore * circumferentes, ut et vita Iesu in cor-
poribus nostris manifestetur. 11 (11) Semper enim nos qui vivimus in mor-
tem tradimur propter Iesum, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra
mortali. 12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. 13 Haben-
tes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est Credidi, propter quod
locutus sum, et nos credimus, propter quod et loquimur, 14 scientes
quoniam qui suscitavit Iesum et nos * suscitavit cum Iesu et constituet
vobiscum. 15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans per multos
gratiarum actione abundet in gloriam dei. 16 Propter quod non deficimus,
sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus
est renovatur de die in diem. 17 Id enim quod in praesenti est mo-
mentaneum et leve tribulationis nostrae supra modum in sublimitate ae-
ternum gloriae pondus operatur nobis, 18 non contemplantibus nobis
quae videntur sed quae non videntur: quae enim videntur temporalia
sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt.

V.

1 (12) Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habita-
tionis dissolvatur, quod aedificationem ex deo habeamus, domum non
manu factam aeternam in caelis. 2 Nam et in hoc ingemescimus, habi-
tationem nostram quae de caelo est superindui cupientes, 3 si tamen
vestiti non nudi inveniamur. 4 Nam et qui sumus in tabernaculo inge-
mescimus * gravati, eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri, ut ab-
sorveatur quod mortale est a vita. 5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum
deus, qui dedit nobis pignus spiritus. 6 (13) Audentes igitur semper et
scientes quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a domino: 7 per
fidem enim ambulamus et non per speciem: 8 audemus autem et bonam

voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et praesentes esse ad
deum. 9 Et ideo contendimus, sive absentes sive praesentes, placere illi.
10 Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat
unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum sive malum.
11 (14) Scientes ergo timorem domini hominibus suademus, deo autem
manifesti sumus: spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos
esse. 12 (15) Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem da-
mus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos qui in facie glorian-
tur et non in corde. 13 Sive enim mente excedimus, deo; sive sobrii
sumus, vobis. 14 Caritas enim Christi urget nos, 15 aestimantes hoc
quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et
pro omnibus mortuus est ut et qui *vivunt iam non sibi vivant, sed ei
qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. 16 (16) Itaque nos *neminem no-
vimus secundum carnem: et si cognovimus secundum carnem Christum,
sed nunc iam non novimus. 17 Si qua ergo in Christo, nova creatura:
vetera transierunt, ecce facta sunt nova. 18 Omnia autem ex deo, qui
reconciliavit nos sibi per Christum et dedit nobis ministerium reconci-
liationis, 19 quoniam quidem deus erat in Christo mundum reconcilians
sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum re-
conciliationis. 20 Pro Christo ergo legationem fungimur, tamquam deo
exhortante per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini deo. 21 Eum
qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur
iustitia dei in ipso.

VI.

1 Adiuvantes autem et *exortamur ne in vacuum *gratiam dei reci-
piatis. 2 Ait enim Tempore accepto exaudivi te, et die salutis adiuvavi
te. (17) Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 3 Nemini
dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, 4 sed
in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros, in multa pa-
tientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, 5 in plagis, in
carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, 6 in casti-
tate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in cari-
tate non ficta, 7 in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iustitiae a
dextris et sinistris, 8 per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bo-
nam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, 9 quasi
morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortificati, 10 quasi tristes
semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes,

tamquam nihil habentes et omnia possidentes. [11] (18) Os nostrum patet
ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. [12] Non angustiamini in
nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. [13] Eandem autem haben-
tes remunerationem, tamquam filiis dico, * dilatamini et vos. [14] Nolite
iugum ducere cum infidelibus: quae enim participatio iustitiae cum ini-
quitate? aut quae societas luci ad tenebras? [15] quae autem conventio
Christi ad Belial? aut quae pars fideli cum *infidele? [16] qui autem con-
sensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi, sicut
dicit deus quoniam inhabitabo in illis et inambulabo, et ero illorum deus
et ipsi erunt mihi populus. [17] Propter quod exite de medio eorum et
separamini, dicit dominus, et inmundum ne tetigeritis: [18] et ego reci-
piam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias,
dicit dominus omnipotens.

VII.

[1] (19) Has igitur habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab
omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in ti-
more dei. [2] Capite nos: neminem lesimus, neminem *corrumpimus, ne-
minem circumvenimus. [3] Non ad condemnationem dico: praedixi enim
quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum.
[4] (20) Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis:
repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.
[5] Nam et cum venissemus Machedoniam, nullam requiem habuit caro
nostra, sed omnem tribulationem passi: foris pugnae, intus timores. [6] Sed
qui consolatur humiles, consolatus est deus nos in adventu Titi; [7] non
solum autem in adventu eius, sed etiam in solacio quo consolatus est
in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram
aemulationem pro me, ita ut magis gauderem. [8] Quoniam etsi contri-
stavi vos in epistula, non me paenitet: etsi paeniteret, videns quod epi-
stula illa etsi ad horam vos contristavit, [9] nunc gaudeo, non quia con-
tristati estis, sed quia contristati estis ad paenitentiam: contristati enim
estis secundum deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. [10] Quae
enim secundum deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem ope-
ratur; saeculi autem tristitia mortem operatur. [11] Ecce enim hoc ipsum,
secundum deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem;
sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed
aemulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos
esse negotio. [12] Igitur etsi scribsi vobis, non propter eum qui fecit

iniuriam, nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam solli-
citudinem nostram quam pro vobis habemus coram deo. 13 Ideo con-
solati sumus: in consolatione autem nostra abundantius magis gavisi
sumus super gaudium Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus
vobis; 14 et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum con-
fusus, sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio
nostra quae fuit ad Titum veritas facta est. 15 Et viscera eius abundan-
tius in vos sunt, reminiscentis omnium vestrum oboedientiam, quomodo
cum timore et tremore excepistis eum. 16 Gaudeo quod in omnibus
confido in vobis.

VIII.

1 (21) Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam dei quae data est
in ecclesiis Machedoniae, 2 quod in multo experimento tribulationis ab-
undantia gaudi ipsorum et altissima paupertas eorum abundavit in divi-
tias simplicitatis eorum, 3 quia secundum virtutem, testimonium illis
reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, 4 cum multa exhortatione
obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in san-
ctos, 5 et non sicut speravimus, sed semet ipsos dederunt primum do-
mino, deinde nobis per voluntatem dei, 6 ita ut rogaremus Titum, ut
quemadmodum coepit ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.
7 (22) Sed sicut in omnibus abundatis, fide et sermone et scientia et omni
sollicitudine, *insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia ab-
undetis. 8 Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem etiam
vestrae caritatis *ingenium bonum comprobans: 9 scitis enim gratiam
domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum
esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. 10 Et consilium in hoc
do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere sed et velle coepi-
stis ab anno priore: 11 nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum
*promtus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis.
12 Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est,
non secundum quod non habet. 13 Non enim ut *aliis sit remissio, vo-
bis autem tribulatio, sed et ex aequalitate: 14 in praesenti tempore ve-
stra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestrae
inopiae sit supplementum, ut fiat aequalitas, 15 sicut scriptum est Qui
multum, non abundavit, et qui modicum, non minoravit. 16 Gratias autem
deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, 17 quoniam
exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate

profectus est ad vos. [18] Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est
in evangelio per omnes ecclesias: [19] non solum autem, sed et ordinatus
ab ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hac gratia quae ministratur
a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram, [20] devi-
tantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine quae ministratur a
nobis. [21] Providemus enim bona non solum coram deo sed etiam coram
hominibus. [22] Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem pro-
babimus in multis saepe sollicitum esse, nunc autem multo sollicitiorem
confidentia multa in vos. [23] Sive pro Tito, qui est socius meus et in
vos adiutor, sive fratres nostri, apostoli ecclesiarum, gloriae Christi.
[24] Ostensionem ergo quae est caritatis vestrae et nostrae gloriae pro
vobis in illos ostendite in facie ecclesiarum.

IX.

[1] Nam de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti est mihi scri-
bere vobis: [2] scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis
glorior apud Machedones, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito,
et vestra aemulatio provocavit plurimos. [3] Misi autem fratres, ut ne
quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi
parati sitis, [4] ne cum venerint mecum Machedones et invenerint inpa-
ratos, erubescamus nos, ut non dicamus vos, in hac substantia. [5] Neces-
sarium ergo existimavi rogare fratres ut praeveniant ad vos et praepa-
rent promissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictio-
nem, non quasi avaritiam. [6] Hoc autem Qui parce seminat, parce et
metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.
[7] Unusquisque prout destinavit de corde suo, non ex tristitia aut ex ne-
cessitate: Hilarem enim datorem diligit deus. [8] Potens est autem deus
omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem
sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum, [9] sicut scriptum
est Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in aeternum. [10] Qui
autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum prae-
stabit et multiplicabit semen vestrum et augebit incrementa frugum iu-
stitiae vestrae, [11] ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simpli-
citatem, quae operatur per nos gratiarum actionem deo, [12] quoniam
ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt sanctis, sed
etiam abundat per multas gratiarum actiones in domino; [13] per proba-
tionem ministerii huius glorificantes deum in oboedientia confessionis
vestrae in evangelium Christi et simplicitate communicationis in illos et

in omnes, 14 et ipsorum observatione pro vobis, desiderantium vos
propter eminentem gratiam dei in vobis. 15 Gratias deo super *inenar-
rabili dono eius.

X.

1 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et mo-
destiam Christi, qui in faciem quidem humilis inter vos, absens autem
confido in vobis. 2 (23) Rogo autem ne praesens audeam per eam con-
fidentiam qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur *nos tam-
quam secundum carnem ambulemus. 3 In carne enim ambulantes non
secundum carnem militamus: 4 nam arma militiae nostrae non carnalia,
sed potentia deo ad destructionem munitionum, 5 consilia destruentes
et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et *in cap-
tivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, 6 et in
promptu habentes ulcisci omnem inoboedientiam, cum inpleta fuerit ve-
stra oboedientia. 7 Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis con-
fidet sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse
Christi est, ita et nos. 8 Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de
potestate nostra, quam dedit *dominus in aedificationem et non in de-
structionem vestram, non erubescam. 9 Ut autem non existimer tam-
quam terrere vos per epistulas. 10 Quoniam quidem epistulae, inquiunt,
graves sunt et fortis, praesentia autem corporis infirma et sermo con-
temptibilis. 11 Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo
per epistulas absentes, tales et praesentes in facto. 12 Non enim aude-
mus inserere aut conparare nos quibusdam qui se ipsos commendant,
sed ipsi in nobis nosmet ipsos metientes et comparantes nosmet ipsos
nobis. 13 Nos autem non in inmensum gloriabimur, secundum mensuram
regulae quam mensus est nobis deus pertingendi usque ad vos. 14 Non
enim quasi non pertingentes ad vos superextendimus nos: usque ad
vos enim pervenimus in evangelio Christi 15 non in immensum glo-
riantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestrae,
in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, 16 etiam
in illa quae ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his
quae parata sunt gloriari. 17 Qui autem gloriatur, in domino glorietur:
18 non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem do-
minus commendat.

XI.

1 (24) Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae: sed et sup-
portate me. 2 Aemulor enim vos dei aemulatione: dispondi enim vos
uni viro virginem castam exhibere Christo. 3 Timeo autem ne sicut
serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et
excidant a simplicitate, quae est in Christo. 4 (25) Nam si is qui venit
alium Christum praedicat quem non praedicabimus, aut alium spiritum
*accepitis quem non accepistis, aut aliut evangelium quod non recipistis,
recte pateremini: 5 exhistimo enim nihil me minus fecisse magnis apo-
stolis. 6 Etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem
manifestatus sum vobis. 7 Aut numquid peccatum feci, me ipsum hu-
milians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium dei evangelizavi
vobis? 8 Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium
vestrum, 9 et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui: nam
quod mihi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Machedonia: et in
omnibus sine onere meme vobis servavi et servabo. 10 Est veritas Chri-
sti in me, quoniam haec gloria non infringetur in me in regionibus
Achaiae. 11 Quare? quia non diligo vos? Deus scit. 12 Quod autem
facio, et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem,
ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos. 13 (26) Nam eiusmodi pseu-
doapostoli, operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. 14 Et
non mirum: ipse enim *satanas transfigurat se in angelum lucis: 15 non
est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae;
quorum finis erit secundum opera ipsorum. 16 Iterum dico, ne quis me
putat insipientem: alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modi-
cum quid glorier. 17 Quod loquor, non loquor secundum dominum sed
quasi in insipientiam in hac substantia gloriae. 18 Quoniam multi glo-
riantur secundum carnem, et ego gloriabor. 19 Libenter enim suffertis
insipientes, cum sitis ipsi sapientes: 20 sustinetis enim si quis vos in
servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si
quis *vos in faciem caedit. 21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos
infirmi fuerimus: in quo quis audet, *in insipientiam dico, audeo et ego.
22 Hebraei sunt? et ego. Israhelitae sunt? et ego. Semen Abrahae
sunt? et ego. 23 Ministri Christi sunt? ut minus sapiens dico, plus ego;
in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum,
in mortibus frequenter: 24 a Iudaeis quinquies quadragenas una minus
accepi, 25 ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium
feci, nocte et die in profundum maris fui, 26 in itineribus saepe, pericu-

lis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gen-
tibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, peri-
culis in falsis fratribus, 27 in labore et aerumna, in vigiliis multis, in
fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate. 28 Praeter illa
quae extrinsecus sunt instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium eccle-
siarum. 29 Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et
ego non uror? 30 Si gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt glo-
riabor. 31 Deus et pater domini Iesu scit, qui est benedictus in saecula,
quod non mentior. 32 Damasci praepositus gentis Aretae regis custodie-
bat civitatem Damascenorum ut me conpraehenderet, 33 et per fenestram
in sportam dimissus sum per murum et effugi manus eius.

XII.

1 Si gloriari oportet, non expedit quidem, veniam autem ad visiones
et revelationes domini. 2 Scio hominem in Christo ante annos quattuor-
decim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, deus scit, ra-
ptum eiusmodi usque ad tertium caelum. 3 Et scio huiusmodi hominem,
sive in corpore sive extra corpus nescio, deus scit, 4 quoniam raptus
est in paradisum et audivit arcana verba, quae non licebat homini loqui.
5 Pro eiusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmita-
tibus meis. 6 Nam etsi voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem
enim dicam: parco autem ne quis in me existimet supra id quod videt
me aut audit ex me. 7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus
est mihi stimulus carnis meae, angelus satanae, ut me colafizet. 8 Pro-
pter quod ter dominum rogavi ut discederet a me. 9 Et dixit mihi
Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter
igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.
10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessi-
tatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor,
tunc potens sum. 11 Factus sum insipiens: vos me coegistis. Ego enim
a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab his qui sunt super
modum apostoli, tamen etsi nihil sum. 12 Signa tamen apostoli facta sunt
super vos in omni potentia, signis et prodigiis et virtutibus. 13 Quid est
enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse
non gravavi vos? (27) Donate mihi hanc iniuriam. 14 Ecce tertio hoc
paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis: non enim quaero
quae vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesauri-
zare, sed parentes filiis. 15 Ego enim libentissime impendam et super-

impendar ipse pro animabus vestris, licet plus diligens minus diligar.
[16] Sed esto, ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos
cepi. [17] Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos?
[18] Rogavi Titum et misi cum illo fratrem: numquid Titus vos circum-
venit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne *isdem vestigiis? [19] Olim
putatis quod excusemus nos apud vos. Coram deo in Christo loqui-
mur; omnia autem, carissimi, propter vestram aedificationem. [20] Timeo
enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos, et ego inve-
niar a vobis qualem non vultis, ne forte contentiones aemulationes ani-
mositates dissensiones detractiones susurrationes inflationes seditiones sint
inter vos, [21] ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos et lu-
geam multos ex his qui ante peccaverunt et non egerunt paenitentiam
super inmunditia et fornicatione et inpudicitia quam gesserunt.

XIII.

[1] Ecce tertio hoc venio ad vos: in ore duorum vel trium testium
stabit omne verbum. [2] Praedixi et praedico ut praesens vobis et nunc
absens, his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero
iterum non parcam. [3] An experimentum quaeritis eius qui in me loqui-
tur Christus, qui in vos non infirmatur, sed potens est in vobis? [4] Nam
etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivet ex virtute dei: nam et nos
infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute dei in vobis.
[5] Vosmet ipsos temptate si estis in fide, ipsi vos probate. An non cog-
noscitis vos ipsos, quia Christus Iesus in vobis est? nisi forte reprobi
estis. [6] Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi.
[7] Oramus autem deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati parea-
mus, sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi sumus.
[8] Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. [9] Gau-
deamus enim quando nos infirmi sumus, vos autem potentis estis: hoc
et oramus, vestram consummationem. [10] Ideo haec absens scribo ut
non praesens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit
mihi in aedificationem et non in destructionem. [11] (28) De cetero, fratres,
gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et
deus dilectionis et pacis erit vobiscum. [12] Salutate invicem in osculo
sancto. Salutant vos sancti omnes. [13] Gratia domini nostri Iesu Christi
et caritas dei et communicatio spiritus sancti cum omnibus vobis, amen.

EXPLICIT AD CORINTHIOS SECUNDA.

INCIPIT ARGUMENTUM AD GALATAS.

Galatae sunt Graeci. Hi verbum veritatis *prius ab apostolo acceperunt, sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis, ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT BREVES.

I. De resurrectione domini.

II. De apostolo a circumcisione Galatas refrenante et novas doctrinas anathematizante.

III. De apostolo hominibus displicente.

IIII. De apostolo evangelium non ab hominibus sed a deo divinitus consecuto.

V. De apostolo vitam suam priorem in iudaismo et postea segregationem ad apostolatum et deinceps iter omne vel cursum ad Galatas prosequente.

VI. De falsis fratribus: et de Petro in circumcisione, Paulo vero in gentibus ordinatis.

VII. De Petro Antiochia cum gentibus convivente, et de Paulo *hoc in conspectu omnium reprehendente.

VIII. De apostolo legem veteris testamenti per crucem et passionem domini *destruentem.

IX. De apostolo Galatarum stultitiam inclamante, quod cum ex auditu fidei spiritum accepissent, legi se et circumcisioni postmodum subiugassent.

X. De omnibus qui ex operibus legis sunt, quod subiecti sunt maledicto.

XI. De his qui in lege sunt, quod non iustificentur ad deum.

XII. De domino redimente *nos ex maledicto legis, cum pro nobis ipse factus sit maledictum.

XIII. De comparatione testamentis hominis ad promissionem dei in semine Abrahae, quod est dominus Christus.

XIIII. De lege posita quoad usque veniret semen repromissionis.
XV. De scriptura concludente omnia sub peccato et legis custodia ut promissio daretur credentibus ex fide domini Iesu Christi.
XVI. De aequalitate omnium gentium in domino Christo credentium, liberorum omnium *atque servorum.
XVII. De credentibus omnibus, quod unum semen sint Abrahae.
XVIII. De comparatione heredis infantis.
XIX. De Iudaeis credentibus sub elementis mundi servítio constrictis donec dominus factus ex femina atque sub lege a patre in saeculum mitteretur.
XX. De credentibus in dominum, quod non sint iam servi sed filii: et quod qui secundum legem veteris testamenti vult vivere, elementis mundi optat potius servire quam deo.
XXI. De fide in adventu apostoli et reverentia Galatarum.
XXII. De seductoribus Galatárum.
XXIII. De duobus filiis Abrahae et testamentis duobus, et monte Sina, et Hierusalem terrestri atque caelesti.
XXIIII. De circumcidentibus se, quod Iesus Christus eis nihil proderit, sed debitores sint totius legis faciendae.
XXV. De circumcisione et praeputio, quod nihil sint, nisi fides per dilectionem operata.
XXVI. De cursu primo fidei impedito Galatarum, et de damnatione malė suadentium ac seductorum.
XXVII. De circumcisione et crucis scandalo.
XXVIII. De impletione legis in proximi dilectione et periculo *laboris atque certaminis.
XXIX. De contentione carnis et *spiritus.
XXX. De contemptu inanis gloriae ac praesentis.
XXXI. De sustentatione mutua inter fratres, et de honore communi vel proprio.
XXXII. De humanitate discentium verbum domini erga doctores.
XXXIII. De seminatione carnalium vel spiritalium.
XXXIIII. De elemosina facienda in omnibus sed maxime ad domesticos fidei.
XXXV. De circumcisis non servantibus legem, et apostolo in cruce domini gloriante.
XXXVI. De circumcisione et praeputio quod nihil sint, sed nova creatura pacem habeat sempiternam.
XXXVII. De apostolo in corpore suo stigmata domini Iesu Christi *portantem.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD GALATAS.

I.

1 (1) Paulus apostolus, non ab hominibus neque per hominem sed
per Iesum Christum et deum patrem qui suscitavit eum a mortuis,
2 et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. 3 Gratia vobis et
pax a deo patre et domino nostro Iesu Christo; 4 qui dedit semet
ipsum pro peccatis nostris, ut *eriperet nos de praesenti saeculo nequam
secundum voluntatem dei et patris nostri, 5 cui est gloria in saecula
saeculorum, amen. 6 (2) Miror quod sic tam cito transferemini, ab eo
qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliut evangelium, 7 quod non est
aliut, nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evange-
lium Christi. 8 Sed licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis
praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. 9 Sicut prae-
diximus, et nunc iterum dico, si quis vobis evangelizaverit praeter id
quod accepistis, anathema sit. 10 (3) Modo enim hominibus suadeo aut
deo? aut quaero hominibus placere? Si athuc hominibus placerem,
Christi servus non essem. 11 (4) Notum enim vobis facio, fratres, evan-
gelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem:
12 neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per reve-
lationem Iesu Christi. 13 (5) Audistis enim conversationem meam ali-
quando in iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei
et expugnabam illam, 14 et proficiebam in iudaismo supra multos *coe-
taneos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum mea-
rum traditionum. 15 Cum autem placuit ei qui me segregavit de utero
matris *meae et vocavit per gratiam suam, 16 ut revelaret filium suum
in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non adquievi carni
et sanguini, 17 neque veni Hierusolyma ad antecessores meos aposto-
los, sed abii in Arabia, et iterum reversus sum Damascum. 18 Deinde
post annos tres veni Hierusolyma videre Petrum, et mansi apud eum
diebus quindecim: 19 alium autem apostolorum vidi neminem nisi Iaco-
bum fratrem domini. 20 Quae autem scribo vobis, ecce coram deo quo-
niam non mentior. 21 Deinde veni in partes Syriae et Ciliciae. 22 Eram

autem ignotus facie ecclesiis Iudeae quae erant in Christo, 23 tantum
autem auditum habebant quoniam qui persequebatur nos aliquando nunc
evangelizat fidem quam aliquando expugnabat, 24 et in me clarifica-
bant deum.

II.

1 (6) Deinde post annos quattuordecim iterum ascendi Hierusolyma
cum Barnaba, adsumpto et Tito: 2 ascendi autem secundum revelatio-
nem, et contuli cum illis evangelium quod praedico in gentibus, seorsum
autem his qui videbantur, ne forte in vacuum *currerem aut cucur-
rissem. 3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, con-
pulsus est circumcidi; 4 sed propter subintroductos autem falsos fratres,
qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo
Iesu, ut nos in servitutem redigerent; 5 quibus neque ad horam cessi-
mus subiectioni, ut veritas evangelii permaneat apud vos. 6 Ab his autem
qui videbantur esse aliquid: quales aliquando fuerint, nihil mea interest;
deus personam hominis non accipit: mihi enim qui videbantur nihil con-
tulerunt, 7 sed e contrario cum vidissent quod creditum est mihi evan-
gelium praeputii, sicut Petro circumcisionis: 8 qui enim operatus est
Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes:
9 et cum cognovissent gratiam quae data est mihi Iacobus Cephas et
Iohannes, qui videbantur columnae esse, dextras dederunt mihi et Bar-
nabae societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem; 10 tan-
tum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum
facere. 11 (7) Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei re-
stiti, quia repraehensibilis erat. 12 Prius enim quam venirent quidam
ab Iacobo, cum gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat et
segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant; 13 et simulationi
eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in
illa simulatione. 14 Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad
veritatem evangelii, dixi Cephae coram omnibus Si tu, cum Iudaeus sis,
gentiliter et non iudaicae vivis, quomodo gentes cogis iudaizare? 15 Nos
natura Iudaei et non ex gentibus peccatores, 16 scientes autem quod
non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi, et
nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi et non ex
operibus legis; propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis
caro. 17 (8) Quod si quaerentes iustificari in Christo inventi sumus et
ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. 18 Si

enim quae destruxi haec iterum reaedifico, praevaricatorem me consti-
tuo. 19 Ego enim per legem legi mortuus sum ut deo vivam; Christo
confixus sum cruci. 20 Vivo autem iam non ego, vivet vero in me Chri-
stus: quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii dei, qui dilexit
me et tradidit semet ipsum pro me. 21 Non abicio gratiam dei: si
enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

III.

1 (9) O insensati Galatae, quis vos fascinavit veritati non oboedire,
ante quorum oculos Iesus Christus praescriptus est crucifixus? 2 Hoc
solum *volo a vobis discere, ex operibus legis spiritum accepistis, an
ex auditu fidei? 3 Sic stulti estis? *cum spiritu coeperitis, nunc carne
*consumamini? 4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.
5 Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis, ex ope-
ribus legis an ex auditu fidei? 6 Sicut Abraham credidit deo, et repu-
tatum est ei ad iustitiam. 7 Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, hii
sunt filii Abrahae. 8 Providens autem scriptura quia ex fide iustificat
gentes deus, praenuntiavit Abrahae quia benedicentur in te omnes gen-
tes. 9 (10) Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.
10 Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum
est enim Maledictus omnis qui *non permanserit in omnibus quae scri-
pta sunt in libro legis ut faciat ea. 11 (11) Quoniam autem in lege nemo
iustificatur apud deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. 12 Lex
autem non est ex fide, sed Qui fecerit ea, vivet in illis. 13 (12) Christus
nos redimit de maledicto *legis, factus pro nobis maledictum, quia scri-
ptum est Maledictus omnis qui pendet in ligno; 14 ut in gentibus bene-
dictio Abrahae fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipia-
mus per fidem. 15 (13) Fratres, secundum hominem dico. Tamen hominis
confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. 16 Abrahae
dictae sunt promissiones et semini eius. Non dicit Et seminibus, quasi
in multis, sed quasi in uno Et semini tuo, qui est Christus. 17 Hoc
autem dico. Testamentum confirmatum a deo quae post quadrigentos
et triginta annos facta est lex non irritam facit ad evacuandam promis-
sionem. 18 Nam si ex lege hereditas, iam non ex *repromissione: Abra-
hae autem per *repromissionem donavit deus. 19 (14) Quid igitur lex?
Propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat,
ordinata per angelos in manu mediatoris. 20 Mediator autem *unius non
est, deus autem unus est. 21 (15) Lex ergo adversus promissa dei? Absit.

Si enim data esset lex quae posset vivificare, vere ex lege esset iusti-
tia: [22] sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide
Iesu Christi daretur credentibus. [23] Prius autem quam veniret fides sub
lege custodiebamur conclusi in eam fidem quae revelanda erat. [24] Ita-
que lex pedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur: [25] at
ubi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. [26] Omnes enim filii dei
estis per fidem in Christo Iesu. [27] (16) Quicumque enim in Christo bapti-
zati estis, Christum induistis. [28] Non est Iudaeus neque Grecus, non est
servus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vos
unum estis in Christo Iesu. [29] (17) Si autem vos Christi, ergo Abrahae
semen estis, secundum promissionem heredes.

IV.

[1] (18) Dico autem, quanto tempore heres parvulus est, nihil differt
*servo, cum sit dominus omnium, [2] sed sub tutoribus est et actoribus
usque ad praefinitum tempus a patre. [3] (19) Ita et nos cum essemus
parvuli, sub elementis mundi eramus servientes: [4] at ubi venit plenitudo
temporis, misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege,
[5] ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum recipere-
mus. [6] (20) Quoniam autem estis filii, misit deus spiritum filii sui in corda
nostra, clamantem Abba pater. [7] Itaque iam non es servus sed filius:
quod si filius, et heres per deum. [8] Sed tunc quidem ignorantes deum
his qui natura non sunt dii serviebatis: [9] nunc autem cum cognoveritis
deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini iterum ad infirma
et egena *elementa, quibus denuo servire vultis? [10] Dies observatis et
menses et tempora et annos. [11] Timeo vos, ne forte sine causa labo-
raverim in vobis. [12] Estote sicut et ego, quia et ego sicut vos. (21) Fra-
tres, obsecro vos. Nihil me laesistis: [13] scitis autem quia per infirmi-
tatem carnis evangelizavi vobis iam pridem, [14] et temptationem vestram
in carne mea non *spraevistis neque respuistis, sed sicut angelum dei
excepistis me, sicut Christum Iesum. [15] Ubi est ergo beatitudo vestra?
Testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset oculos vestros
eruissetis et dedissetis mihi. [16] Ergo inimicus vobis factus sum verum
dicens vobis? [17] (22) Aemulantur vos non bene, sed excludere vos vo-
lunt, ut illos aemulemini. [18] Bonum autem aemulamini in bono semper,
et non tantum cum praesens sum apud vos. [19] (23) Filioli mei, quos ite-
rum parturio, donec formetur Christus in vobis. [20] Vellem autem esse
apud vos modo et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi, qui sub lege vultis esse, legem non legistis? 22 Scriptum
est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum
de libera. 23 Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem
de libera, per repromissionem. 24 Quae sunt per allegoriam dicta. Haec
enim sunt duo testamenta, unum quidem a monte Sina, in servitutem
generans, quae est Agar. 25 Sina enim mons est in Arabia, qui *iunctus
est ei quae nunc est Hierusalem et servit cum filiis eius: 26 illa autem
quae sursum est Hierusalem libera est, quae est mater nostra. 27 Scri-
ptum est enim Laetare sterelis quae non paris, erumpe et clama quae
non parturis, quia multi filii *desertae magis quam eius quae habet vi-
rum. 28 Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus.
29 Sed quomodo tunc qui secundum carnem natus fuerat persequebatur
eum qui secundum spiritum, ita et nunc. 30 Sed quid dicit scriptura?
Eice ancillam et filium eius: non enim heres erit filius ancillae cum filio
liberae. 31 Itaque, fratres, non sumus ancillae filii sed liberae*.

V.

1 Qua libertate nos Christus liberavit, state, et nolite iterum iugo ser-
vitutis contineri. 2 (24) Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circum-
cidamini, Christus vobis nihil proderit: 3 testificor autem rursum omni
homini circumcidenti se quoniam debitor est universae legis faciendae.
4 Evacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis.
5 Nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus. 6 (25) Nam in
Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque praeputium, sed fides
quae per caritatem operatur. 7 (26) Currebatis bene: quis vos inpedivit
veritati non oboedire? 8 Persuasio non est ex eo qui vocat vos. 9 Mo-
dicum fermentum totam massam corrumpit. 10 Ego confido *vobis in
domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portavit iu-
dicium, quicumque est ille. 11 (27) Ego autem, fratres, si circumcisionem
athuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? ergo evacuatum est
scandalum crucis. 12 Utinam et abscindantur qui vos conturbant. 13 Vos
enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasio-
nem detis carnis, sed per caritatem servite invicem. 14 (28) Omnis enim
lex in uno sermone impletur, Diligis proximum tuum sicut te ipsum.
15 Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem *consu-
mamini. 16 (29) Dico autem, spiritu ambulate, et desiderium carnis non
perficietis. 17 Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem
adversus carnem: haec enim invicem adversantur, ut non quaecumque

vultis illa faciatis. [18] Quod si spiritu ducemini, non estis sub lege. [19] Ma-
nifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio inmunditia luxuria,
[20] idolorum servitus, veneficia inimicitiae contentiones aemulationes irae
rixae dissensiones sectae [21] invidiae homicidia ebrietates comesationis et
his similia; quae praedico vobis sicut praedixi, quoniam qui talia agunt
regnum dei non consequentur. [22] Fructus autem spiritus est caritas gau-
dium pax longanimitas bonitas benignitas fides [23] modestia continentia:
adversus huiusmodi non est lex. [24] Qui autem sunt Christi, carnem
*crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. [25] (30) Si vivimus spiritu, spi-
ritu et ambulemus. [26] Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem pro-
vocantes, invicem invidentes.

VI.

[1] (31) Fratres, etsi praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui
spiritales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans te
ipsum, ne et tu tempteris. [2] Alter alterius onera portate, et sic adim-
plebitis legem Christi. [3] Nam si quis existimat se aliquid esse, cum sit
nihil, ipse se seducit. [4] Opus autem suum probet unusquisque, et sic
in semet ipso tantum gloriam habebit et non altero: [5] unusquisque enim
onus suum portabit. [6] (32) Communicet autem is qui *cathecizatur ver-
bum ei qui se cathecizat in omnibus bonis. [7] (33) Nolite errare, deus non
inridetur. [8] Quae enim seminaverit homo, haec et metet; quoniam qui
seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem, qui autem semi-
nat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. [9] Bonum autem facien-
tes non deficiamus: tempore *suo enim metemus non deficientes. [10] (34) Ergo
dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad
domesticos fidei. [11] (35) Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu.
[12] Quicumque volunt placere in carne, hii cogunt vos circumcidi, tantum
ut crucis Christi *persecutionem non patiantur: [13] *neque enim qui cir-
cumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut in carne
vestra glorientur. [14] (36) Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce domini
nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo:
[15] in Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet neque praeputium,
sed nova creatura. [16] Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax
super illos et misericordia, et super Israhel dei. [17] (37) De cetero nemo
mihi molestus sit: ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto. [18] Gratia
domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, fratres, amen.

EXPLICIT EPISTULA AD GALATAS.

INCIPIT ARGUMENTUM AD EPHESIOS.

Ephesi sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis persteterunt in fide. Hos conlaudat apostolus, scribens eis a Roma de carcere per Tychicum diaconum.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De sanctis, quod ante constitutionem mundi in domino Christo electi sint, et de omni sapientia et prudentia sacramenti, et renovatione omnium in domino Christo quae in caelis sunt et quae in terra.

II. De apostolo pro Ephesiis depraecante, et resurrectione domini et ascensu et potestate.

III. De principe potestatis aeris huius spiritus.

IIII. De deo per divitias misericordiae sanctos cum Christo domino convivificante et in caelestibus conlocante.

V. De sanctis, quod non virtute sua ad domini gratiam veniant sed dono et benevolentia dei.

VI. De praeputio et circumcisione.

VII. De domino legem mandatorum in sententiis evacuante, ut duos conderet in semet ipso.

VIII. De civibus sanctorum et domesticis dei, et de aedificatione templi.

IX. De mysterio domini, quod ante passionem ipsius generationibus aliis non fuerit revelatum.

X. De gloria tribulationis.

XI. De omni patre in caelis et in terris, et homine interiore, et plenitudine scientiae dei.

XII. De domino super omnia quam a sanctis petitur abundantius largiente.

XIII. De unitate et mutua sustentatione sanctorum.

XIIII. De una fide et unum baptismum.

XV. De diversitate gratiae donationis dei et aedificationis corporis domini, et viro perfecto in mensuram aetatis plenitudinis Christi.

XVI. De stultitia gentium et libidine et omni turpitudine delictorum.
XVII. De exponendo veterem et induendo novum hominem, et de mendacio et veritate.
XVIII. De ira sed innocenti, et opera manuum.
XIX. De abstinentia mali sermonis et non contradicendo spiritum sanctum, et de mutua *sustentatione sanctorum.
XX. De dilectione, et quod sancti debeant deum in omnibus imitari.
XXI. De abstinentia scurrilitatis et omnium vitiorum.
XXII. De seductoribus et inpudicis.
XXIII. De cautione vivendi et sapientia.
XXIIII. De subiectione mulierum ad maritos.
XXV. De viris, ut diligant coniuges suas.
XXVI. De obsequio filiorum.
XXVII. De parentum erga filios temperamento.
XXVIII. De servorum obsequio.
XXIX. De temperamento dominorum.
XXX. De indumento armorum dei et insidiis diaboli et conluctatione adversus potestates.
XXXI. De fidelitate et *ministerio Tychici.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD EPHESIOS.

I.

1 (1) Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei sanctis omnibus
qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. 2 Gratia vobis et pax a
deo patre *nostro et domino Iesu Christo. 3 Benedictus deus et pater
domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiri-
tali in caelestibus in Christo, 4 sicut elegit nos in ipso ante mundi con-
stitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate,
5 qui praedestinavit nos in *adoptionem filiorum per Iesum Christum in
ipsum, secundum propositum voluntatis suae, 6 in laudem gloriae gra-
tiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto*, 7 in quo habemus redempti-
onem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum divitias
gratiae eius, 8 quae superabundavit in nobis in omni sapientia et pru-
dentia, 9 ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae, secundum
bonum placitum eius quod proposuit in eo 10 in dispensationem plenitu-
dinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis et quae in
terra sunt, in ipso, 11 in quo etiam sorte vocati sumus, praedestinati
secundum propositum eius qui omnia operatur *secundum consilium vo-
luntatis suae; 12 ut simus in laudem gloriae eius, qui ante speravimus
in Christo, 13 in quo et vos, cum audissetis verbum veritatis, evange-
lium salutis vestrae, in quo credentes signati estis spiritu promissionis
*sancto, 14 qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem adquisi-
tionis, in laudem gloriae eius. 15 (2) Propterea et ego, audiens fidem ve-
stram quae est in domino Iesu et dilectionem in omnes sanctos, 16 non
cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus
meis, 17 ut deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriae, det vobis spi-
ritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, 18 inluminatos oculos
cordis vestri, ut sciatis quae sit spes vocationis eius, quae divitiae glo-
riae hereditatis eius in sanctis, 19 et quae sit supereminens magnitudo
virtutis eius in nos qui credidimus secundum operationem potentiae vir-
tutis eius, 20 quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis et

constituens ad dexteram suam in caelestibus 21 supra omnem principatum
et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nomi-
natur non solum in hoc saeculo sed et in futuro, 22 et omnia *subiecit
sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnia ecclesiae, 23 quae
est corpus ipsius, plenitudo eius quia omnia in omnibus adimpletur.

II.

1 (3) Et vos, cum essetis mortui delictis peccatis vestris, 2 in quibus
aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum princi-
pem *potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffiden-
tiae; 3 in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis
carnis nostrae, facientes voluntatem carnis et cogitationem, et eramus
natura filii irae sicut et ceteri. 4 (4) Deus autem qui dives est in mise-
ricordiam, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, 5 et cum
essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo, gratia estis salvati,
6 et conresuscitavit et consedere fecit in caelestibus in Christo Iesu, 7 ut
ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae
in bonitate super nos in Christo Iesu. 8 (5) Gratia enim estis salvati per
fidem; et hoc non ex vobis, dei enim donum est: 9 non ex operibus,
ut ne quis glorietur: 10 ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu
in operibus bonis, quae praeparavit deus ut in illis ambulemus. 11 (6) Pro-
pter quod memores estote quod aliquando vos gentes in carne, qui di-
cimini praeputium ab ea quae dicitur circumcisio in carne manu facta,
12 quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversione Israhel
et hospites testamentorum promissionis, spem non habentes et sine deo
in mundo: 13 (7) nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis
longe, facti estis prope in sanguine Christi. 14 Ipse est enim pax nostra,
qui fecit utraque unum, et medium parietem macheriae solvens, 15 ini-
micitias in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos
condat in semet ipsum in unum novum hominem, faciens pacem, 16 et
reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem, interficiens inimicitiam
in semet ipso. 17 Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis
et pacem his qui prope, 18 quoniam per ipsum habemus accessum ambo
in uno spiritu ad patrem. 19 (8) Ergo iam non estis hospites et *adve-
nae, sed estis cives sanctorum et domestici dei, 20 superaedificati super
fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide
Christo Iesu, 21 in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum
sanctum in domino, 22 in quo et vos coaedificamini in habitaculum dei
in spiritu.

III.

1 (9) Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu pro vobis genti-
bus, 2 si tamen audistis dispensationem gratiae dei quae data est mihi
in vobis, 3 quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sa-
cramentum, sicut supra scripsi in brevi, 4 prout potestis legentes intel-
legere prudentiam meam in mysterio Christi, 5 quod aliis generationibus
non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis aposto-
lis eius et prophetis in spiritu, 6 esse gentes coheredes et concorpora-
les et conparticipes promissionis in Christo Iesu per evangelium, 7 cuius
factus sum minister secundum donum gratiae dei, quae data est mihi
secundum operationem virtutis eius. 8 Mihi omnium sanctorum minimo
data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divitias
Christi, 9 et inluminare omnes quae sit dispensatio sacramenti abscon-
diti a saeculis in deo qui omnia creavit; 10 ut innotescat principibus et
potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei, 11 se-
cundum praefinitionem saeculorum quam fecit in Christo Iesu domino
nostro; 12 in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem
eius. 13 (10) Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro
vobis, quae est gloria vestra. 14 (11) Huius rei gratia flecto genua mea
ad patrem domini nostri Iesu Christi, 15 ex quo omnis paternitas in cae-
lis et in terra nominatur, 16 ut det vobis secundum divitias gloriae suae
virtute conroborari per spiritum eius in interiore homine, 17 habitare
Christum per fidem in cordibus vestris, 18 in caritate radicati et fundati,
ut possitis conpraehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et lon-
gitudo et sublimitas et profundum, 19 scire etiam supereminentem scien-
tiae caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem dei. 20 (12) Ei
autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut
*intellegimus secundum virtutem *quae operatur in nobis, 21 ipsi gloria in
ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes saeculis saeculorum, amen.

IV.

1 (13) Obsecro itaque vos ego vinctus in domino ut digne ambuletis
vocatione qua vocati estis, 2 cum omni humilitate et mansuetudine, cum
patientia, subportantes invicem in caritate, 3 solliciti servare unitatem
spiritus in vinculo pacis. 4 Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati
estis in una spe vocationis vestrae. 5 (14) Unus dominus, una fides, unum
baptisma, 6 unus deus et pater omnium, qui super omnes et per omnia

et in omnibus nobis. 7 (15) Unicuique autem nostrum data est gratia se-
cundum mensuram donationis Christi. 8 Propter quod dicit Ascendens
in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. 9 Quod au-
tem ascendit, quid est nisi quod et descendit *in inferiores partes terrae?
10 Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes caelos, ut impleret
omnia. 11 Et ipse dedit quosdam quidem *prophetas, quosdam *quidem
apostolos, alios *evangelistas, alios autem pastores et doctores, 12 ad
consummationem sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corpo-
ris Christi, 13 donec occuramus omnes in unitatem fidei et agnitionis
filii dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi,
14 ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento do-
ctrinae in nequitia hominum, in astutia *ad circumventionem erroris,
15 veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui
est caput, Christus, 16 ex quo totum corpus conpactum et conexum per
omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram
uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in
caritate. 17 (16) Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non am-
buletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui, 18 tenebris obscu-
ratum habentes intellectum, alienati a vita dei, per ignorantiam quae est
in illis, propter caecitatem cordis ipsorum, 19 qui desperantes semet ip-
sos tradiderunt inpudicitiae in operationem inmunditiae omnis in avaritia.
20 (17) Vos autem non ita didicistis Christum, 21 si tamen illum audistis
et in ipso edocti estis sicut est veritas in Iesu, 22 deponere vos secun-
dum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secun-
dum desideria erroris: 23 renovamini autem spiritu mentis vestrae, 24 et
induite novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et
sanctitate veritatis. 25 Propter quod deponentes mendacium loquimini
veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra.
26 (18) Irascimini et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam ve-
stram. 27 Nolite locum dare diabulo. 28 Qui furabatur, iam non furetur,
magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut habeat
unde tribuat necessitatem patienti. 29 (19) Omnis sermo malus ex ore
vestro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem oportunitatis,
ut det gratiam audientibus. 30 Et nolite contristare spiritum sanctum dei,
in quo signati estis in die redemptionis. 31 Omnis amaritudo et ira et
indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia:
32 estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et
deus in Christo donavit nobis.

V.

[1 (20)] Estote ergo imitatores dei, sicut filii carissimi, [2] et ambulate in
* dilectionem, sicut et Christus dilexit nos et tradidit se ipsum pro nobis
oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. [3 (21)] Fornicatio autem
et omnis inmunditia aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet
sanctos, [4] aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas, quae ad rem
*non pertinent, sed magis gratiarum actio. [5] Hoc enim scitote intelle-
gentes, quod omnis fornicator aut inmundus aut avarus, quod est idolo-
rum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei. [6 (22)] Nemo
vos seducat inanibus verbis: propter haec enim venit ira dei in filios
diffidentiae. [7] Nolite ergo effici participes eorum. [8] Eratis enim ali-
quando tenebrae, nunc autem lux in domino: ut filii lucis ambulate;
[9] fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate; [10] pro-
bantes quod *sit beneplacitum deo, [11] et nolite communicare operibus
infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite. [12] Quae enim in
occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere: [13] omnia autem quae argu-
untur a lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur, lumen est.
[14] Propter quod dicit Surge qui dormis et exurge a mortuis, et inlumi-
navit tibi Christus. [15 (23)] Videte itaque, fratres, quomodo caute ambule-
tis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, [16] redimentes tempus, quo-
niam dies mali sunt. [17] Propterea nolite fieri inprudentes, sed intelle-
gentes quae sit voluntas *dei. [18] Et nolite inebriari vino, in quo est
omnis luxuria, sed implemini spiritu, [19] loquentis vosmet ipsis in psal-
mis et hymnis et canticis spiritalibus, cantantes et psallentes in cordi-
bus vestris domino, [20] gratias agentes semper pro omnibus in nomine
domini nostri Iesu Christi deo et patri, [21] subiecti invicem in timore
Christi. [22 (24)] Mulieres viris suis subiectae sint sicut domino, [23] quo-
niam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiae, ipse sal-
vator corporis. [24] Sed ut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres
viris suis in omnibus. [25 (25)] Viri, diligite uxores vestras, sicut et Chri-
stus dilexit ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea, [26] ut illam sanctifi-
caret mundans lavacro aquae in verbo, [27] ut exhiberet ipse sibi glo-
riosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid eius-
modi, sed ut sit sancta et inmaculata. [28] Ita et viri debent diligere
uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, se ipsum di-
ligit: [29] nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et
fovet eam, sicut et Christus ecclesiam, [30] quia membra sumus corporis
eius, de carne eius et de ossibus eius. [31] Propter hoc relinquet homo

patrem et matrem suam et adherebit uxori suae, et erunt duo in carne
una. 32 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et
in ecclesia. 33 Verum tamen et vos singuli unusquisque suam uxorem
sicut se ipsum diligat, uxor autem ut timeat virum.

VI.

1 (26) Filii, oboedite parentibus vestris in domino: hoc enim iustum
est. 2 Honora patrem tuum et matrem, quod est mandatum primum in
promissione, 3 ut bene sit tibi et sis longevus super terram. 4 (27) Et pa-
tres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in
disciplina et correptione domini. 5 (28) Servi, oboedite dominis carnalibus
cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, 6 non
ad oculum servientes quasi hominibus placeatis, sed ut servi Christi fa-
cientes voluntatem dei ex animo, 7 cum bona voluntate servientes sicut
domino et non hominibus, 8 scientes quoniam unusquisque quodcumque
fecerit bonum hoc percipiet a domino, sive servus sive liber. 9 (29) Et
domini, eadem facite illis, remittentes minas, scientes quia et illorum et
vester dominus est in caelis et personarum acceptio non est apud eum.
10 (30) De cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia virtutis
eius. 11 Induite vos arma dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli;
12 quia non est nobis conluctatio adversus carnem et sanguinem, sed ad-
versus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum ha-
rum, contra spiritalia nequitiae in caelestibus. 13 Propterea accipite arma
dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. 14 State
ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti lorica iustitiae, 15 et
calciati pedes in praeparatione evangelii pacis, 16 in omnibus sumentes
scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. 17 Et
galeam salutis adsumite, et gladium spiritus, quod est verbum dei, 18 per
omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et
in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis,
19 et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia
notum facere mysterium evangelii, 20 pro quo legatione fungor in catena,
ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. 21 (31) Ut autem et *sciatis
vos quae circa me sunt, quid agam, omnia nota vobis faciet Tychicus
carissimus frater et fidelis minister in domino, 22 quem misi ad vos in
hoc ipsum, ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra.
23 Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino Iesu Christo.
24 Gratia cum omnibus qui diligunt dominum *Iesum Christum in *incor-
ruptione.*

EXPLICIT AD EPHESIOS.

INCIPIT ARGUMENTUM AD PHILIPPENSES.

Philippenses sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis persteterunt in fide nec receperunt falsos *apostolos. Hos conlaudat apostolus, scribens eis a Roma de carcere per Ephafroditum.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De praesbyteris, quod ipsi *fuerint aliquando episcopi.
II. De apostolo pro Philippensibus depraecante.
III. De manifestatione vinculorum apostoli in universo praetorio.
IIII. De varietate praedicantium deum, et de apostolo parato ad vivendum atque moriendum, et de constantia passionis et persequentium interitu, patientium vero gloria et salute.
V. De domino, *quod cum in forma dei esset formam servi accipiens humiliavit se, factus oboediens usque ad mortem crucis.
VI. De sanctis, quod in bonis operibus non debeant murmurare.
VII. De fidelitate Timothei, et de neglegentibus ac magis sua quam domini Iesu Christi quaerentibus.
VIII. De Ephafrodito animam suam ad mortem propter opus domini fideliter offerente.
IX. De apostolo Philippenses in omnibus consolante.
X. De seductoribus, et circumcisione spiritali atque carnali.
XI. De perfectis.
XII. De apostolo admonente sanctos ut ipsum et qui secundum formulam ipsius ambulaverint imitentur: et de seductoribus populorum.
XIII. De apostolo sanctos hortante et ad concordiam et modestiam et severitatem et orationem spiritaliter componente.
XIIII. De veritate et castitate atque iustitia, et de omnibus *laudibus sempiternae gloriae atque virtutis.

XV. De sacramento apostoli, saturitatis ac famis et rerum omnium temperamento.

XVI. De apostolo a Machedonia proficiscente, quod nulla ei ecclesia communicaverit in ratione dandi et accipiendi nisi tantummodo Philippenses.

XVII. De desiderio sanctorum in gloria domini.

XVIII. De apostolo sanctos omnes in domino salutante.

XIX. De Caesaris domo, quod habuerit sanctos.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD PHILIPPENSES.

I.

1 (1) Paulus et Timotheus servi Iesu Christi omnibus sanctis in Chri-
sto Iesu qui sunt Philippis cum episcopis et diaconibus. 2 Gratia vobis
et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. 3 (2) Gratias ago
deo meo in omni memoria vestri 4 semper in cunctis orationibus meis
pro omnibus vobis cum gaudio depraecationem faciens 5 super commu-
nicatione vestra in evangelio a prima die usque nunc, 6 confidens hoc
ipsum quia qui coepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem
*Iesu Christi, 7 sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis, eo
quod habeam in corde vos et in vinculis meis et in defensione et con-
firmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse. 8 Testis enim
mihi est deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Christi Iesu.
9 Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et in
omni sensu, 10 ut probetis potiora, ut sitis sinceres et sine offensa in
diem Christi, 11 repleti fructu iustitiae per Christum Iesum, in gloriam
et laudem dei. 12 (3) Scire autem vos volo, fratres, quia quae circa me
sunt magis ad profectum venerunt evangelii, 13 ita ut vincula mea ma-
nifesta fierent in Christo in omni praetorio et in ceteris omnibus, 14 (4) et
plures e fratribus in domino confidentes vinculis meis abundantius audere
sine timore verbum dei loqui. 15 Quidam quidem et propter invidiam et
contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum prae-
dicant; 16 quidam ex caritate, scientes quoniam in defensionem evangelii
positus sum, 17 quidam autem ex *contentione Christum adnuntiant non
sincere, existimantes praessuram se suscitare vinculis meis. 18 Quid
enim? dum omni modo, sive per occasionem sive per veritatem, Chri-
stus adnuntietur, et in hoc *gaudeo, sed et gaudebo: 19 scio enim quia
hoc mihi proveniet in salutem per vestram orationem et subministratio-
nem spiritus Iesu Christi, 20 secundum expectationem et spem meam,
quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper et nunc mag-
nificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam sive per mortem.

21 Mihi vivere enim Christus est et mori lucrum: 22 quod si vivere in
carne, hic mihi fructus operis est, et quid eligam ignoro. 23 Coartor
autem e duobus, desiderium habens dissolvi et cum Christo esse, multo
magis melius; 24 permanere autem in carne necessarium est propter vos.
25 Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad
profectum vestrum et gaudium fidei, 26 ut gratulatio vestra abundet in
Christo Iesu in me per meum adventum iterum ad vos. 27 Tantum
digne *evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero et videro
vos sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unianimes,
conlaborantes fidei evangelii, 28 et in nullo terreamini ab adversariis;
quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a deo: 29 quia
vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut
etiam pro illo patiamini, 30 idem certamen habentes quale et vidistis in
me et nunc audistis de me.

II.

1 (5) Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si
*quod societas spiritus, si quid viscera et miserationes, 2 implete gau-
dium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unianimes, id
ipsum sentientes, 3 nihil per contentionem neque per inanem gloriam,
sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, 4 non quae sua
sunt singuli considerantes, sed et ea quae aliorum. 5 Hoc enim sentite
in vobis, quod et in Christo Iesu, 6 qui cum in forma dei esset, non
rapinam arbitratus est esse se aequalem deo, 7 sed semet ipsum exi-
nanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et ha-
bitu inventus ut homo, 8 humiliavit semet ipsum factus oboediens usque
ad mortem, mortem autem crucis. 9 Propter quod et deus illum exal-
tavit et donavit illi nomen *super omne nomen, 10 ut in nomine Iesu
omne genu *flectatur caelestium et terrestrium et infernorum, 11 et
omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus in gloria est dei
patris. 12 (6) Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedistis, non ut in
praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea cum metu
et tremore vestram salutem operamini: 13 deus enim est qui operatur
in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate. 14 Omnia autem *fa-
cite sine murmurationibus et hesitationibus, 15 ut sitis sine querella et
simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis pravae et per-
versae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, 16 verbum vitae
continentes, ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cu-

curri neque in vacuum laboravi. [17] Sed etsi immolor supra sacrificium
et obsequium fidei vestrae, gaudeo et congratulor omnibus vobis: [18] (7) id
ipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi. [19] (7) Spero autem
in domino Iesu Timotheum cito me mittere ad vos, ut et ego bono
animo sim cognitis quae circa vos sunt. [20] Neminem enim habeo tam
unianimem, qui sincera adfectione pro vobis sollicitus sit: [21] omnes enim
sua quaerunt, non quae sunt Iesu Christi. [22] Experimentum autem eius
cognoscite, quoniam sicut patri filius mecum servivit in evangelio. [23] Hunc
igitur spero me mittere mox ut videro que circa me sunt: [24] confido
autem in domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. [25] (8) Necessa-
rium autem existimavi *Epaphroditum fratrem et cooperatorem et com-
militonem meum, vestrum apostolum et ministrum necessitatis meae,
mittere ad vos, [26] quoniam quidem omnes vos desiderabat, et maestus
erat propterea quod audieratis illum infirmatum. [27] Nam et infirmatus
est usque ad mortem: sed deus misertus est eius, non solum autem
eius verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. [28] Fe-
stinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tri-
stitia sim. [29] Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino, et eius-
modi cum honore habitote, [30] quoniam propter opus Christi usque ad
mortem accessit tradens animam suam, ut impleret id quod ex vobis
deerat erga meum obsequium.

III.

[1] (9) De cetero, fratres mei, gaudete in domino. Eadem vobis scri-
bere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. [2] (10) Videte
canes, videte malos operarios, videte concisionem. [3] Nos enim sumus
circumcisio, qui spiritu deo servimus et gloriamur in Christo Iesu, et
non in carne fiduciam habentes; [4] quamquam ego habeam confidentiam
et in carne. (11) Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,
[5] circumcisus octava die, ex genere Israhel, de tribu Beniamin, Hebreus
ex Hebraeis, secundum legem Pharisaeus, [6] secundum aemulationem
persequens ecclesiam dei, secundum iustitiam quae in lege est conver-
satus sine quaerella. [7] Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum
propter Christum detrimenta. [8] Verum tamen et existimo omnia detri-
mentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi domini mei, pro-
pter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum
lucri faciam, [9] et inveniar in illo non habens meam iustitiam quae ex
lege est, sed illam quae ex fide est Christi, quae ex deo est iustitia in

fide, 10 ad agnoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et socie-
tatem passionum illius configuratus morti eius, 11 si quo modo occurram
ad resurrectionem quae est ex mortuis. 12 Non quod iam acceperim
aut iam perfectus sim: *sequor autem si conprehendam in quo et con-
prehensus sum a Christo Iesu. 13 Fratres, ego me non arbitror con-
praehendisse: unum autem, quae quidem retro sunt obliviscens, ad ea
vero quae sunt priora extendens me, 14 ad destinatum persequor, ad
brabium *supernae vocationis dei in Christo Iesu. 15 Quicumque ergo
perfecti*, hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis, et hoc vobis deus re-
velavit. 16 Verum tamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus et in
eadem permaneamus regula. 17 (12) Imitatores mei estote, fratres, et ob-
servate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nos. 18 Multi enim
ambulant, quos saepe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimi-
cos crucis Christi, 19 quorum finis interitus, quorum deus venter et glo-
ria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. 20 Nostra autem conver-
satio in caelis est, unde etiam salvatorem expectamus dominum Iesum
Christum, 21 qui reformavit corpus humilitatis nostrae configuratum cor-
pori claritatis suae, secundum operationem qua possit etiam subicere
sibi omnia.

IV.

1 Itaque, fratres mei carissimi et desiderantissimi, gaudium meum et
corona mea, sic state in domino, carissimi. 2 *Evhodiam rogo et Syn-
tychen depraecor id ipsum sapere in domino. 3 Etiam, rogo et te, ger-
mane conpar, adiuva illas quae mecum laboraverunt in evangelio cum
Clemente et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitae.
4 (13) Gaudete in domino semper: iterum dico, gaudete. 5 Modestia ve-
stra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. 6 Nihil solliciti
sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione peti-
tiones vestrae innotescant apud deum. 7 Et pax dei, quae exsuperat
omnem sensum, custodiat corda vestra et intellegentias vestras in Chri-
sto Iesu. 8 (14) De cetero, fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque
pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia,
quaecumque bonae famae, si qua virtus, si qua laus*, haec cogitate;
9 quae et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me, haec agite;
et deus pacis erit vobiscum. 10 (15) Gavisus sum autem in domino vehe-
menter, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire; sicut et
sentiebatis, occupati autem eratis. 11 Non quasi propter penuriam dico:

ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. 12 Scio et humiliari, scio
et abundare: ubique et in omnibus institutus sum, et satiari et esurire
et paenuriam pati. 13 Omnia possum in eo qui me confortat. 14 Verum
tamen bene fecistis communicantes tribulationi meae. 15 (16) Scitis autem
et vos, Philippenses, quod in principio evangelii, quando profectus sum
a *Machedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et ac-
cepti nisi vos soli, 16 quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi
misistis. 17 Non *quaero datum, sed requiro fructum abundantem in *ra-
tionem vestram. 18 (17) Habeo autem omnia et abundo: repletus sum ac-
ceptis ab Epaphrodito quae misistis, odorem suavitatis, hostiam acce-
ptam placentem deo. 19 Deus autem meus impleat omne desiderium
vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu. 20 Deo autem
et patri nostro gloria in saecula saeculorum, amen. 21 (18) Salutate omnem
sanctum in Christo Iesu. 22 Salutant vos qui mecum sunt fratres. (19) Sa-
lutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt.
23 Gratia domini Iesu Christi cum spiritu vestro, amen.

EXPLICIT EPISTULA AD PHILIPPENSES.

INCIPIT ARGUMENTUM AD COLOSENSES.

Colosenses et hi sicut Laudicenses sunt Asiani: et ipsi *praeventi erant a pseudoapostolis, nec ad hos accessit ipse apostolus, sed et hos per epistulam recorrigit. Audierant enim verbum ab Arcippo, qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De spe reposita sanctis in caelis.

II. De omni sapientia et intellectu spiritali: et de domino quod imago sit dei invisibilis, primogenitus totius creaturae, et quod in ipso et per ipsum creata sint universa et omnia illi constent.

III. De errore credentium primo et postea sanctitate.

IIII. De domino Christo, quod in eo sint omnes thesauri sapientiae atque scientiae conlocati.

V. De seducentium sublimitate verborum.

VI. De traditione apostolica, quod a nemine debeat immutari.

VII. De philosofia et seductionibus.

VIII. De domino convivificante cum *se sanctos ex gentibus *deleto decreti *cyrograffo crucique adfixo, *universis omnia peccamina demittente.

IX. De sanctis ex gentibus, quod observationem temporum et escarum testamenti veteris non debeant custodire.

X. De seductoribus.

XI. De sanctis, quod non terrena sapere debeant et quaerere sed superna.

XII. De mortificatione membrorum terrestrium, id est omnium abstinentia vitiorum.

XIII. De expoliatione veteris hominis cum omnibus vitiis et indumento novi cum renovatione.

XIIII. De virtutibus spiritalibus.
XV. De sanctis, quod omnia dictu factuque in nomine domini Christi agentes gratias deo patri per ipsum semper debeant operari.
XVI. De subiectione mulierum ad maritos.
XVII. De virorum dilectione ad coniuges et temperantia disciplinae.
XVIII. De filiorum obsequio ad parentes.
XIX. De patrum erga filios temperamento.
XX. De servorum obsequio.
XXI. De dominis erga servos.
XXII. De instantia et vigilantia orationis.
XXIII. De sermonis et salis et gratiae condimento.
XXIIII. De Thycico et Onesimo.
XXV. De Aristharco concaptivo apostoli et Marco consobrino Barnabae et Iesu Iusto ex circumcisione adiutoribus regni.
XXVI. De sollicitudine Ephafrae in oratione pro *Colosensibus et Laudicensibus et Hieropolitanis.
XXVII. De Luca medico et Dema.
XXVIII. De Nympha et domestica eius ecclesia.
XXIX. De apostolo mandante ut Colossensium epistulam Laudicenses legerent et Laudicensium Colossenses.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD COLOSENSES.

I.

1 (1) Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei et Timotheus
frater 2 his qui sunt Colosis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Iesu.
3 Gratia vobis et pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo et patri
domini nostri Iesu Christi semper pro vobis orantes, 4 audientes fidem
vestram in Christo Iesu et dilectionem quam habetis in sanctos omnes
5 propter spem quae reposita est vobis in caelis, quam audistis in verbo
veritatis evangelii 6 quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo
est et fructificat et crescit sicut in vobis, ex ea qua audistis die et co-
gnovistis gratiam dei in veritate, 7 sicut didicistis ab Epaphra carissimo
conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu, 8 qui
etiam manifestavit nobis *dilectionem vestram in spiritu. 9 (2) Ideo et
nos, ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes et postu-
lantes ut impleamini *in agnitione voluntatis eius in omni sapientia et
intellectu spiritali, 10 ut ambuletis digne deo per omnia placentes, in
omni opere bono fructificantes et crescentes scientia dei, 11 in omni
virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et
longanimitate cum gaudio, 12 gratias agentes patri, qui dignos vos fecit
in partem sortis sanctorum in lumine, 13 qui eripuit vos de potestate
tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis suae, 14 in quo habe-
mus redemptionem, remissionem peccatorum, 15 qui est imago dei in
visibilis, primogenitus omni creaturae, 16 quia in ipso condita sunt uni-
versa et in caelis et in terra, visibilia et invisibilia, sive throni sive
dominationes sive principatus sive potestates. Omnia per ipsum et in
ipso creata sunt, 17 et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant,
18 et ipse est caput corporis ecclesiae: qui est principium, primogenitus
ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso
conplacuit omnem plenitudinem habitare 20 et per eum *reconciliare
omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius sive quae in terris
sive quae in caelis sunt. 21 (3) Et vos cum essetis aliquando alienati et
inimici sensu in operibus malis, 22 nunc autem reconciliavit in corpore

I, 1 — 22.

carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos *et inre-
prehensibiles coram ipso, 23 si tamen permanetis in fide fundati et sta-
biles et inmobiles a spe evangelii quod audistis, quod praedicatum est
in universa creatura quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus
minister: 24 qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis et adimpleo ea
quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod
est ecclesia, 25 cuius factus sum ego minister secundum dispensationem
dei, quae data est mihi in vos ut impleam verbum dei, 26 mysterium
quod absconditum fuit a saeculis et generationibus, nunc autem manife-
statum est sanctis eius, 27 quibus voluit deus notas facere divitias glo-
riae sacramenti huius in gentibus, quod est Christus in vobis, spes glo-
riae, 28 quem nos adnuntiamus corripientes omnem hominem et docentes
omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem
perfectum in Christo Iesu; 29 in quo et laboro certando secundum ope-
rationem eius, quam operatur in me in virtute.

II.

1 (4) Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et
pro his qui sunt *Laudiciae et quicumque non viderunt faciem meam
in carne, 2 ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate et in
omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitione mysterii dei patris
Christi Iesu, 3 in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae ab-
sconditi. 4 (5) Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in suptilitate ser-
monum. 5 Nam *etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum,
gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius quae in Chri-
sto est fidei vestrae. 6 (6) Sicut ergo accepistis Christum Iesum domi-
num, in ipso ambulate, 7 radicati et superaedificati in ipso et confirmati
fide sicut et didicistis, abundantes in gratiarum actione. 8 (7) *Videte ne
quis vos decipiat per philosofiam et inanem fallaciam secundum tradi-
tionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum Christum,
9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, 10 et
estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, 11 in
quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta, in expoliatione
corporis carnis, in circumcisione Christi, 12 consepulti ei in baptismo,
in quo et resurrexistis per fidem operationis dei, qui suscitavit illum a
mortuis. 13 (8) Et vos, cum mortui essetis in delictis et praeputio carnis
vestrae, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, 14 delens
quod adversum nos erat *chirograffum decretis, quod erat contrarium
nobis, et ipsum tulit de medio, adfigens illud cruci, 15 expolians prin-

cipatus et *potestatis traduxit confidenter, palam triumphans illos in se-
met ipso. [16 (9)] Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in poto aut in parte
diei festi aut nominiae aut sabbatorum, [17] quae sunt umbra futurorum,
corpus autem Christi. [18 (10)] Nemo vos seducat volens in *humilitatem
et *religiones angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu
carnis suae, [19] et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus
et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum
dei. [20] Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid adhuc
tamquam viventes in mundo decernitis, [21] Ne tetigeris neque gustaveris
neque contrectaveris, [22] quae sunt omnia in interitu ipso usu, *secun-
dum praecepta et doctrinas hominum? [23] quae sunt rationem quidem
habentia sapientiae in superstitione et humilitate, et ad non parcendum
corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

III.

[1 (11)] Igitur si conresurrexistis Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi
Christus est in dextera dei sedens: [2] quae sursum sunt sapite, non quae
super terram. [3] Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum
Christo in deo: [4] cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos ap-
parebitis cum ipso in gloria. [5 (12)] Mortificate *membra vestra quae sunt
super terram, fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam ma-
lam et avaritiam, quae est simulachrorum servitus, [6] propter quae ve-
nit ira dei super filios incredulitatis: [7] in quibus et vos ambulastis ali-
quando, cum viveritis in illis. [8 (13)] Nunc autem deponite et vos omnia,
iram indignationem malitiam blasphemiam turpem sermonem de ore
vestro, [9] nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum
actibus eius, [10] et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem
secundum imaginem eius qui creavit eum, [11] ubi non est gentilis et
Iudaeus, circumcisio et praeputium, barbarus et Scytha, servus et liber,
sed omnia *et in omnibus Christus. [12 (14)] Induite vos ergo sicut electi
dei sancti et dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, mo-
destiam, patientiam, [13] subportantes invicem et donantes vobis ipsis, si
quis adversus aliquem habet quaerellam, sicut *dominus donavit vobis
ita et vos: [14 (15)] super omnia autem haec caritatem, quod est vinculum
perfectionis. [15] Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in quo et
vocati estis in uno corpore, et grati estote. [16] Verbum *Christi habitet
in vobis abundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vosmet
ipsos, psalmis hymnis canticis spiritalibus, in gratia cantantes in cordi-
bus vestris deo. [17] Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere,

omnia in nomine domini Iesu, gratias agentes deo et patri per ipsum.
18 (16) Mulieres, subditae estote viris, sicut oportet in domino. 19 (17) Viri,
diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. 20 (18) Filii, oboe-
dite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in domino. 21 (19) Pa-
tres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo
animo fiant. 22 (20) Servi, oboedite per omnia dominis carnalibus, non
ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cor-
dis timentes dominum. 23 Quodcumque facitis, ex animo operamini
sicut domino et non hominibus, 24 *scientis quod a domino accipietis
retributionem hereditatis. Domino Christo servite: 25 qui enim iniuriam
facit, recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio.

IV.

1 (21) Domini, quod iustum est et aequum servis praestate, scientes
quoniam et vos dominum habetis in caelo. 2 (22) Orationi instate, vigi-
lantes in ea in gratiarum actione, 3 orantes simul et pro nobis, ut deus
aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysteria Christi, propter
quod etiam vinctus sum, 4 ut manifestem illud ita ut oportet me loqui.
5 (23) In *sapientiam ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes.
6 Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo
oporteat vos unicuique respondere. 7 (24) Quae circa me sunt omnia vobis
nota faciet Thycicus carissimus frater et fidelis minister et conservus in
domino, 8 quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat quae circa
vos sunt et consoletur corda vestra, 9 cum Onesimo carissimo et fideli
fratre, qui est ex vobis: omnia quae hic aguntur nota faciet vobis.
10 (25) Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus
Barnabae, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum:
11 et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt
adiutores in regno dei, qui mihi fuerunt solacio. 12 (26) Salutat vos Epa-
phras qui ex vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis
in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. 13 Testi-
monium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro
his qui sunt Laodiciae et qui *Hierapoli. 14 (27) Salutat vos Lucas me-
dicus carissimus et Demas. 15 (28) Salutate fratres qui sunt *Laudiciae et
Nympham et quae in domo eius est ecclesia. 16 (29) Et cum lecta fuerit
apud vos epistula, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur, et ea
quae Laudicensium est vos legatis. 17 Et dicite Archippo Vide ministe-
rium quod accepisti in domino, ut illud impleas. 18 Salutatio mea manu
Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum, amen.

EXPLICIT AD COLOSENSES.

INCIPIT AD THESSALONICENSES P̅·

Thessalonicenses sunt Machedones *in Christo Iesu, qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide etiam in persecutione civium suorum, praeterea nec receperunt ea quae a falsis apostolis dicebantur. Hos conlaudat apostolus, scribens eis ab Athenis.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De apostolo et *Silvano et Timotheo pro Thessalonicensibus semper orantibus.

II. De fide Thessalonicensium singulari, et quod exemplum ceteris gentibus fuerint ad *credendum.

III. De passionibus apostolorum et contumeliis in Philippis.

IIII. De sinceritate apostoli: et quod non hominibus placendum sit sed domino deo.

V. De apostolo, cum possit oneri esse tamquam domini Christi apostolus, tamen adulationem et avaritiam et gloriam ab hominibus abnuente.

VI. De apostolo ne quem gravaret diebus ac noctibus manibus *operantem.

VII. De ira dei super Iudaeos, eo quod *interfecerint dominum et prophetas et apostolos fuerint persecuti.

VIII. De apostoli desiderio veniendi ad Thessalonicenses et diaboli impedimento.

IX. De sanctis, quod in tribulationibus moveri non debeant sed potius provocari.

X. De temptatore.

XI. De Thessalonicensibus apostolum videre cupientibus.

XII. De apostolo gaudente pro Thessalonicensibus *et ad deum preces et gratias referente.

XIII. De apostolo orante pro Thessalonicenses ut secundum traditionem ipsius ambularent.

XIIII. De abstinentia fornicationis et fraudis, et de possessione coniugii proprii.

XV. De amore fraternitatis.

XVI. De sanctis ut quieti sint, et unus quisque agat suum negotium, et ut nullius egeant manibus operentur.

XVII. De resurrectione et *raptu sanctorum in nubibus ad occurrendum in aera domino Christo Iesu.

XVIII. De infidelium ac male operantium interitu repentino.

XIX. De filiis lucis ac diei et filiis noctis ac tenebrarum.

XX. De somno communi et somno perfidiae et spiritalibus monimentis.

XXI. De reverentia in ministerio laborantium atque doctorum.

XXII. De non extinguendo spiritu nec spernenda prophetia et omnium examinatione.

XXIII. De apostolo praecante ut *Thessalonicensium integer spiritus et anima et corpus in adventum domini nostri Iesu Christi servetur.*

XXIIII. De apostolo petente ut pro eo Thessalonicenses in orationibus postularent.

XXV. De apostolo Thessalonicenses adiurante per deum ut omnibus fratribus epistula legatur.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES P̅·

I.

1 (1) Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium in
deo patre et domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax. 2 Gratias agi-
mus deo semper pro omnibus vobis, memoriam facientes in orationibus
nostris, sine intermissione 3 memores operis fidei vestrae et laboris et
caritatis et sustinentiae spei domini nostri Iesu Christi ante deum et pa-
trem nostrum, 4 (2) scientes, fratres dilecti a deo, electionem vestram,
5 quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum sed in
virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales
fuerimus vobis propter vos. 6 Et vos imitatores nostri facti estis et do-
mini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti,
7 ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Machedonia et in Achaia.
8 A vobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Machedonia*
et in Achaia, sed in omni loco fides vestra quae est ad deum profecta
est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui: 9 ipsi enim de nobis
adnuntiant, qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi
estis ad deum a simulachris, servire deo vivo et vero, 10 et expectare
filium eius de caelis, quem suscitavit ex mortuis, Iesum, qui eripuit nos
ab ira ventura.

II.

1 (3) Nam scitis *ipsi, fratres, introitum nostrum *ad vos, quia non in-
anis fuit, 2 sed ante passi et contumeliis adfecti, sicut scitis, in Philip-
pis, fiduciam habuimus in deo nostro loqui ad vos evangelium dei in
multa sollicitudine. 3 (4) Exhortatio enim nostra non de errore neque de
inmunditia neque in dolo, 4 sed sicut probati sumus a deo ut *crede-
retur nobis evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes sed
deo qui probat corda nostra. 5 (5) Neque enim aliquando fuimus in ser-
mone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiae, deus testis

est, [6] nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis neque ab
aliis, cum possimus oneri esse ut Christi apostoli: [7] sed facti sumus
parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos, [8] ita
desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum evangelium
dei sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. [9 (6)] Me-
mores enim estis, fratres, laborem nostrum et fatigationem: nocte et die
operantes, ne quem vestrum gravaremus, praedicavimus vobis evange-
lium dei. [10] Vos testis estis et deus, quam sancte et iuste et sine quae-
rella vobis qui credidistis fuimus, [11] sicut scitis qualiter unumquemque
vestrum tamquam pater filios suos depraecantes vos et consolantes [12] te-
stificati sumus ut ambularetis digne deo qui vocavit vos in suum regnum
et gloriam. [13] Ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione, quo-
niam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei, accepistis non ut
verbum hominum, sed sicut est vere verbum dei, qui operatur in vobis
qui credidistis. [14 (7)] Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum
dei quae sunt in Iudaea in Christo Iesu, quia eadem passi estis et vos
a contribulibus vestris sicut et ipsi a Iudaeis, [15] qui et dominum occi-
derunt Iesum et prophetas, et nos persecuti sunt, et deo non placent
et omnibus hominibus adversantur, [16] prohibentes nos gentibus loqui ut
salvae fiant, ut impleant peccata sua semper: praevenit enim ira dei
super illos usque in finem. [17 (8)] Nos autem, fratres, desolati a vobis ad
tempus horae, aspectu non corde, abundantius festinavimus faciem ve-
stram videre cum multo desiderio, [18] quoniam voluimus venire ad vos,
ego quidem Paulus et semel et iterum, sed inpedivit nos satanas. [19] Quae
est enim nostra spes aut gaudium aut corona gloriae? nonne vos ante
dominum nostrum Iesum estis in adventum eius? [20] Vos enim estis glo-
ria nostra et gaudium.

III.

[1 (9)] Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere
Athenis solis, [2] et misimus Timotheum fratrem nostrum et ministrum
dei in evangelio Christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide
vestra, [3] ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis
quod in hoc positi sumus: [4] nam et cum apud vos essemus, praedice-
bamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis.
[5 (10)] Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam
fidem vestram, ne forte temptaverit vos is qui temptat, et inanis fiat
labor noster. [6 (11)] Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis et

adnuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri
habetis bonam semper, desiderantes nos videre sicut nos quoque vos,
7 ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate et tribula-
tione nostra per vestram fidem, 8 quoniam nunc vivimus, si vos statis
in domino. 9 (12) Quam enim gratiarum actionem possumus deo retri-
buere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante deum
nostrum, 10 nocte et die abundantius orantes ut videamus faciem ve-
stram et compleamus ea quae desunt fidei vestrae? 11 Ipse autem deus
et pater noster et dominus Iesus dirigat viam nostram ad vos: 12 vos
autem *multiplicet et abundare faciat caritatem in invicem et in omnes,
quemadmodum et nos in vobis, 13 ad confirmanda corda vestra sine
quaerella in sanctitate ante deum et patrem nostrum in adventum do-
mini nostri Iesu cum omnibus sanctis eius. Amen.

IV.

1 (13) De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in domino
Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat am-
bulare et placere deo, sicut et ambulatis, ut et abundetis magis. 2 Sci-
tis enim quae praecepta dederimus vobis per dominum Iesum. 3 (14) Haec
est enim voluntas dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornica-
tione, 4 ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in *sanctifi-
catione et honore, 5 non in passione desiderii, sicut et gentes quae igno-
rant deum, 6 ut ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio
fratrem suum, quoniam vindex est dominus de his omnibus, sicut prae-
diximus vobis et testificati sumus. 7 Non enim vocavit nos deus in in-
munditia sed in sanctificatione. 8 Itaque qui haec spernit, non hominem
spernit sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in vobis.
9 (15) De caritate autem fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis:
ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem: 10 etenim facitis illud
in omnes fratres in universa Machedonia. (16) Rogamus autem vos, fra-
tres, ut abundetis magis .11 et operam detis ut quieti sitis et vestrum
negotium agatis et operemini manibus vestris, sicut praecepimus vobis,
12 et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desi-
deritis. 13 (17) Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut
non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. 14 Si enim cre-
dimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dor-
mierunt per Iesum adducet cum eo. 15 Hoc enim vobis dicimus in verbo
domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum domini,

non praeveniemus eos qui dormierunt, 16 quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi, 17 deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam domino in aera, et sic semper cum domino erimus. 18 Itaque consolamini invicem verbis istis.

V.

1 (18) De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis: 2 ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. 3 Cum enim dixerint Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. 4 (19) Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies ille tamquam fur conpraehendat: 5 omnes vos filii lucis estis et filii diei; non sumus noctis neque tenebrarum. 6 (20) Igitur non dormiamus sicut ceteri, sed vigilemus et sobrii simus. 7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. 8 Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis, 9 quoniam non posuit nos deus in iram, sed in adquisitionem salutis per dominum nostrum Iesum Christum, 10 qui mortuus est pro nobis, ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. 11 Propter quod consolamini invicem, et aedificate alterutrum, sicut et facitis. 12 (21) Rogamus autem, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos et praesunt vobis in domino et monent vos, 13 ut *habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum. Pacem habete cum eis. 14 Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillianimes, suscipite *infirmos, patientes estote ad omnes. 15 Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini et *invicem et in omnes. 16 Semper gaudete, 17 sine intermissione orate, 18 in omnibus gratias agite: haec enim voluntas dei est in Christo Iesu in omnibus vobis. 19 (22) Spiritum nolite extinguere, 20 prophetias nolite spernere: 21 omnia autem probate, quod bonum est tenete, 22 ab omni specie mala abstinete vos. 23 (23) Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia, et integer spiritus vester et anima et corpus sine quaerella in adventu domini nostri Iesu Christi servetur. 24 Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet. 25 (24) Fratres, orate pro nobis. 26 Salutate fratres omnes in osculo sancto. 27 (25) Adiuro vos per dominum, ut legatur epistula omnibus sanctis fratribus. 28 Gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES I·

INCIPIT ARGUMENTUM AD EOSDEM SECUNDAE.

Ad Thessalonicenses secundam scribit epistulam et notum facit eis de temporibus novissimis et de adversarii detectione. Scribit hanc epistulam ab Athenis.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De persecutione, quod exemplum sit iusti iudicii dei, et persecutorum supplicio sempiterno.
II. De discessione et antichristo.
III. De sanctis, quod a domino elegantur.
IIII. De apostolica traditione.
V. De apostolo praedicante quod non est omnium fides.
VI. De sanctis, quod ex omnibus malis a domino liberentur.
VII. De separatione sanctorum ab eis qui contra vivunt: et quod Paulus ac sui semper manibus fuerint operati.
VIII. De non operantibus et curiose agentibus.
IX. De separatione inoboedientium, ut revereantur.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES II.

I.

1 (1) Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium in
deo patre nostro et domino Iesu Christo. 2 Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino Iesu Christo. 3 Gratias agere debemus deo sem-
per pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides ve-
stra et abundat caritas uniuscuiusque vestrum in invicem, 4 ita ut nos
ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide in
omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis 5 in ex-
emplum iusti iudicii dei, ut digni habeamini regno dei, pro quo et pa-
timini; 6 si tamen iustum est apud deum retribuere tribulationem his
qui vos tribulant 7 et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in reve-
latione domini Iesu de caelo cum angelis virtutis eius 8 in flamma ignis
dantis vindictam his qui non noverunt deum et qui non oboediunt evan-
gelio domini nostri Iesu Christi; 9 qui poenas dabunt in interitum ae-
ternas a facie domini et a gloria virtutis eius, 10 cum venerit glorificari
in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia cre-
ditum est testimonium nostrum super vos in die illo. 11 In quo etiam
oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocatione sua deus et im-
pleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute, 12 ut clarifi-
cetur nomen domini *Iesu Christi in vobis et vos in illo secundum gra-
tiam dei nostri et domini Iesu Christi.

II.

1 (2) Rogamus autem vos, fratres, per adventum domini nostri Iesu
Christi et nostrae congregationis in ipsum, 2 ut non cito moveamini a
vestro sensu neque terreamini, neque per spiritum neque per sermonem
neque per epistulam tamquam per nos, quasi instet dies domini. 3 Ne
quis vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum et

revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, 4 qui adversatur et ex-
tollitur supra omne quod dicitur deus aut quod colitur, ita ut in templo
dei sedeat ostendens se tamquam sit deus. 5 Non retinetis quod cum
essemus apud vos haec dicebamus vobis? 6 Et nunc quid detineat sci-
tis, ut reveletur in suo tempore. 7 Nam mysterium iam operatur iniqui-
tatis, tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. 8 Et tunc
revelabitur ille iniquus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui et
destruet inlustratione adventus sui, 9 eum cuius est adventus secundum
operationem satanae in omni virtute, signis et prodigiis mendacibus,
10 in omni seductione iniquitatis his qui pereunt, eo quod caritatem ve-
ritatis non receperunt ut salvi fierent. 11 Ideo mittit illis deus operatio-
nem erroris, ut credant mendacio, 12 ut iudicentur omnes qui non cre-
diderunt veritati sed consenserunt iniquitati. 13 (3) Nos autem debemus
gratias agere deo semper pro vobis, fratres dilecti a deo, quod elege-
rit nos deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus et fide veri-
tatis, 14 in qua et vocavit vos per evangelium nostrum in quisitionem
gloriae domini nostri Iesu Christi. 15 (4) Itaque, fratres, state, et tenete
*traditionis quas didicistis sive per sermonem sive per epistulam no-
stram: 16 ipse autem dominus noster Iesus Christus et deus et pater
noster, qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam et spem bonam
in gratia, 17 exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et
sermone bono.

III.

1 (5) De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo dei *currat et cla-
rificetur sicut et apud vos, 2 et ut liberemur ab inportunis et malis
hominibus; non enim omnium est fides. 3 (6) Fidelis autem dominus est,
qui confirmavit vos et custodiet a malo. 4 Confidimus autem de vobis
in domino, quoniam quae praecipimus et facitis et facietis. 5 Dominus
autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia Christi. 6 (7) De-
nuntiamus autem vobis, fratres, in nomine domini nostri Iesu Christi, ut
subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum
traditionem quam acceperunt a nobis. 7 Ipsi scitis quemadmodum opor-
teat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, 8 neque gratis
panem manducavimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione nocte et
die operantes, ne quem vestrum gravaremus; 9 non quasi non habue-
rimus potestatem; sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imi-
tandum nos. 10 Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus

vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. 11 (8) Audimus
enim inter vos quosdam ambulantes inquiete, nihil operantes sed *curiose agentes: 12 his autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducent. 13 (9) Vos autem, fratres, nolite deficere bene facientes.
14 Quod si quis non oboedit verbo nostro per epistulam, hunc notate et non conmisceamini cum illo, ut confundatur: 15 et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. 16 Ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus cum omnibus vobis.
17 Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistula: ita scribo.
18 Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, amen.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES SEC·

INCIPIT ARGUMENTUM AD THIMOTHEUM.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconii et omnis ecclesiastice disciplinae, scribens ei a Machedonia.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De fabulis et genealogiis et doctoribus vanis ac perversa doctrina et plenitudine sanae doctrinae.

II. De lege, quod iustis posita non sit sed iniustis et omnibus sceleratis: et de apostoli vita pristina, et de misericordia dei super ignorantiam pro gratia.

III. De domino, quod salvare peccatores in saeculum venerit: et de apostolo ad exemplum credentium misericordiam consecuto.

IIII. De *Hymeneo et Alexandro traditis satanae.

V. De orationibus pro hominibus universis: et quod omnes homines velit salvos fieri deus.

VI. De *deo quod unus est, et de domino quod mediator dei et hominum unus est, homo Christus Iesus*.

VII. De libertate virorum ac mulierum orandi in omni loco, et habitu feminarum.

VIII. De episcoporum et coniugum *formulam, et diaconorum: et quod aliquando idem episcopi qui et praesbyteri dicebantur.

IX. De mysterio pietatis.

X. De spiritu sancto novissima tempora et simulatores et infidelium perfidiam per apostolum praedicante.

XI. De profanis et anilibus fabulis, et corporali exercitio *et exercitio pietatis.

XII. De labore sanctorum.

XIII. De *doctorem, quod se ipsum discipulis formulam bonis operibus in omnibus *debeat exhibere.

XIIII. De doctore, quod nihil aliud quam doctrinam et iustitias domini semper debeat meditari.

XV. De senioribus non increpandis.

XVI. De veris viduis, et de viduis filios vel nepotes habentibus.
XVII. De viduis adulescentioribus.
XVIII. De fidelibus viduas habentibus.
XIX. De praesbyteris praecedentibus, maxime laborantibus doctrina.
XX. De *accusationem adversus maiorem natu.
XXI. De peccantibus publice corripiendis.
XXII. De traditione apostolica non transeunda.
XXIII. De manibus non temere inponendis, et abstinentia peccatorum alienorum: et quod *infirmibus, etsi ante *abstinuerint, uti vino modico liceat.
XXIIII. De *peccatis quorumdam manifestis vel subsequentibus, similiter et *operibus bonis.
XXV. De servis.
XXVI. De seductoribus ac doctoribus falsis et ab eis separatione sanctorum.
XXVII. De sufficientia et avaritia.
XXVIII. De iustitia et omnibus virtutibus.
XXIX. De divitibus istius saeculi.
XXX. De prophanis novitatibus vocum.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM.

I.

1 (1) Paulus apostolus Iesu Christi secundum imperium dei salvatoris
nostri et Christi Iesu, spei nostrae, 2 Timotheo dilecto filio in fide. Gratia
misericordia et pax a deo patre et Christo Iesu domino nostro. 3 Sicut
rogavi te ut remaneris Ephesi, cum irem in Machedoniam, et denuntia-
res quibusdam ne aliter docerent 4 neque intenderent fabulis et genea-
logiis interminatis, quae quaestiones praestant magis quam aedificationem
dei quae est in fide. 5 Finis autem praecepti est caritas de corde puro
et conscientia bona et fide non ficta; 6 a quibus quidam aberrantes
conversi sunt in vaniloquium, 7 volentes esse legis doctores, non intel-
legentes neque quae loquuntur neque de quibus adfirmant. 8 (2) Scimus
autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur, 9 sciens hoc quia
lex iusto non est posita, sed iniustis et non subditis, impiis et peccato-
ribus, sceleratis et contaminatis, *patricidis et matricidis, homicidis, 10 for-
nicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et
si quid aliud sanae doctrinae adversatur, 11 quae est secundum evan-
gelium gloriae beati dei, quod creditum est mihi. 12 Gratias ago ei qui
me confortavit, Christo Iesu domino nostro, quia fidelem me existimavit
ponens in ministerio, 13 qui prius fui blasphemus et persecutor et con-
tumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in in-
credulitate; 14 superabundavit *gratia domini nostri cum fide et dilectione
quae est in Christo Iesu. 15 (3) Fidelis sermo et omni acceptione dignus,
quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quo-
rum primus ego sum: 16 sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in
me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad deformatio-
nem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam. 17 Regi autem sae-
culorum, inmortali invisibili soli deo, honor et gloria in saecula saeculo-
rum, amen. 18 (4) Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timotheae, secundum
praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, 19 ha-
bens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem
naufragaverunt; 20 ex *quis est Hymenius et Alexander, quos tradidi sa-
tanae, ut discant non blasphemare.

I, 1 — 20.

II.

1 (5) Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postu-
lationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, 2 pro regibus et
omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus
in omni pietate et castitate. 3 Hoc enim bonum est et acceptum coram
*salvatori nostro deo, 4 qui omnes homines vult salvos fieri et ad agni-
tionem veritatis venire. 5 (6) Unus enim deus, unus et mediator dei et
hominum, homo Christus Iesus, 6 qui dedit redemptionem semet ipsum
pro omnibus, testimonium temporibus suis, 7 in quo positus sum ego
praedicator et apostolus, veritatem dico, non mentior, doctor gentium in
fide et veritate. 8 (7) Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras
manus sine ira et disceptatione; 9 similiter et mulieres in habitu ornato
cum verecundia et sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro
aut margaritis vel veste praetiosa, 10 sed quod decet mulieres promit-
tentes pudicitiam per opera bona. 11 Mulier in silentio discat cum omni
subiectione: 12 docere autem mulieri non permitto, neque dominari in
virum, sed esse in silentio. 13 Adam enim prior figuratus est, deinde
Eva. 14 Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevari-
catione fuit, 15 salvabitur autem per filiorum generationem, si permanse-
rint in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

III.

1 (8) Fidelis sermo Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desi-
derat. 2 Oportet ergo episcopum inrepraehensibilem esse, unius uxoris
virum, sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, doctorem, 3 non vino-
lentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum,
4 suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni ca-
stitate. 5 Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae
dei diligentiam habebit? 6 Non neophytum, ne in superbia elatus in iu-
dicium incidat diaboli. 7 Oportet autem illum et testimonium habere
bonum ab his qui foris sunt, ut non in obprobrium incidat et laqueum
diaboli. 8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino de-
ditos, non turpe lucrum sectantes, 9 habentes mysterium fidei in con-
scientia pura. 10 Et hi autem probentur primum, et sic ministrent nul-
lum crimen habentes. 11 Mulieres similiter pudicas, non detrahentes,
sobrias, fideles in omnibus. 12 Diacones sint unius uxoris viri, qui filiis
suis bene praesunt et suis domibus. 13 Qui enim bene ministraverint,

gradum sibi bonum adquirent et multam fiduciam in fide quae est in
Christo Iesu. 14 (9) Haec tibi scribo, sperans venire ad te cito; 15 si au-
tem tardavero, ut scias quomodo te oporteat in domo dei conversari,
quae est ecclesia dei vivi, columna et firmamentum veritatis. 16 Et ma-
nifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne,
iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est gentibus, cre-
ditum est in mundo, adsumptum est in gloria.

IV.

1 (10) Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus
*descendent quidam a fide, attendentes *spiritibus erroris et doctrinis
daemoniorum, 2 in hypochrisi loquentium mendacium et cauteriatam ha-
bentium conscientiam suam, 3 prohibentium nubere, abstinere a civis,
quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et
his qui cognoverunt veritatem. 4 Quia omnis creatura dei bona, et nihil
reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: 5 sanctificatur enim
per verbum dei et orationem. 6 Haec proponens fratribus bonus eris
minister Iesu Christi, enutritus verbis fidei et bonae doctrinae quam ad-
secutus es: 7 (11) ineptas autem et aniles fabulas devita. Exerce te ipsum
ad pietatem. 8 Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas
autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et
futurae. 9 (12) Fidelis sermo et omni acceptione dignus. 10 In hoc enim la-
boramus et maledicimur, quia speramus in deum vivum, qui est salvator
omnium hominum, maxime fidelium. 11 (13) Praecipe haec et doce. 12 Nemo
adulescentiam tuam contemnat, sed exemplum esto fidelium, in verbo,
in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. 13 Dum venio, attende
lectioni, exortationi, doctrinae. 14 Noli neglegere gratiam quae in te est,
quae data est tibi per prophetiam cum inpositione manuum praesbyterii.
15 (14) Haec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omni-
bus. 16 Attende tibi et doctrinae, insta in illis: hoc enim faciens et te
ipsum salvum facies et qui te audiunt.

V.

1 (15) Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, iuvenes ut
fratres, 2 anus ut matres, iuvenculas ut sorores in omni castitate. 3 (16) Vi-
duas honora, quae vere viduae sunt. 4 Si qua autem vidua filios aut
nepotes habet, *discant primum domum suam regere et mutuam vicem

reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram deo. [5] Quae autem
vere vidua est et desolata, speravit in deum et instat obsecrationibus
et orationibus nocte ac die: [6] nam quae in deliciis est, vivens mortua
est. [7] Et hoc praecipe, ut inreprehensibiles sint. [8] Si quis autem suo-
rum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est
infideli deterior. [9] Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae
fuerit unius viri uxor, [10] in operibus bonis testimonium habens, si filios
edocavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem
patientibus subministravit, si *omne opus bonum subsecuta est. [11 (17)] *Adu-
liscentiores autem viduas devita: cum enim luxuriatae fuerint in Christo,
nubere volunt, [12] habentes damnationem, quia primam fidem irritam fe-
cerunt: [13] simul autem et otiosae discunt circumire domos, non solum
otiosae sed et verbosae et curiosae, loquentes quae non oportet. [14] Volo
ergo iuveniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam
occasionem dare adversario maledicti gratia. [15 (18)] Iam enim quaedam
conversae sunt retro satanan. [16] Si qua fidelis habet viduas, summini-
stret illis, ut non gravetur ecclesia, ut his *quae vere viduae sunt suf-
ficiat. [17 (19)] Qui bene praesunt praesbyteri, duplici honore digni habean-
tur, maxime qui laborant in verbo et in doctrina: [18] dicit enim scriptura
Non infrenabis os bovi trituranti, et Dignus est operarius *mercedem
suam. [19 (20)] Adversus praesbyterum accusationem noli recipere, nisi sub
duobus et tribus testibus. [20 (21)] Peccantem coram omnibus argue, ut et
ceteri timorem habeant. [21 (22)] Testor coram deo et Christo Iesu et ele-
ctis angelis, ut haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens in aliam
partem declinando. [22 (23)] Manus cito nemini inposueris, neque commu-
nicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. [23] Noli adhuc aquam
bibere, sed vino modico utere propter stomachum tuum et frequentes
tuas infirmitates. [24 (24)] Quorundam hominum peccata manifesta sunt prae-
cedentia ad iudicium, quosdam autem et subsequuntur: [25] similiter et
facta bona manifesta sunt, et quae aliter se habent abscondi non possunt.

VI.

[1 (25)] Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore
dignos arbitrentur, ne nomen domini et doctrina blasphemetur. [2] Qui
autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt, sed
magis serviant, quia fideles sunt et dilecti qui beneficii participes sunt.
[(26)] Haec doce et hortare. [3] Si quis aliter docet et non adquiescit sanis
sermonibus domini nostri Iesu Christi et ei quae secundum pietatem est

doctrinae, [4] superbus, nihil sciens, sed languens circa quaestiones et
*pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphe-
miae, suspiciones malae, [5] conflictationes hominum mente corruptorum
et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. [6] (27) Est
autem quaestus magnus pietas cum sufficientia. [7] Nihil enim intulimus
in mundo: haut dubium quia nec auferre quid possumus: [8] habentes
autem alimenta et quibus tegamur, his contenti sumus. [9] Nam qui vo-
lunt divites fieri, incidunt in temptationem et laqueum et desideria multa
inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem.
[10] Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam adpetentes
erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. [11] (28) Tu autem, o
homo dei, haec fuge, sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem,
patientiam, mansuetudinem: [12] *certa bonum certamen fidei, adpraehende
vitam aeternam, in qua vocatus es et confessus bonam confessionem
coram multis testibus. [13] Praecipio tibi coram deo qui vivificat omnia
et Christo Iesu, qui testimonium *reddidit sub Pontio Pilato bonam con-
fessionem; [14] ut serves mandatum sine macula, inrepraehensibile usque
in adventum domini nostri Iesu Christi, [15] quem suis temporibus osten-
det beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, [16] qui
solus habet inmortalitatem, lucem habitans inaccessibilem, quem vidit
nullus hominum sed nec videre *potest, cui honor et imperium sempi-
ternum, amen. [17] (29) Divitibus huius saeculi praecipe non superbe sa-
pere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in deo qui praestat nobis
omnia abunde ad fruendum, [18] bene agere, divites fieri in operibus bo-
nis, facile tribuere, communicare, [19] thesaurizare sibi fundamentum bonum
in futurum, ut adpraehendant veram vitam. [20] (30) O *Timotheae, depo-
situm custodi, devitans profanas vocum novitates et oppositiones falsi
nominis scientiae, [21] quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.
Gratia tecum, amen.

EXPLICIT EPISTULA AD TIMOTHEUM P̄·

INCIPIT AD EUNDEM SECUNDA.

INCIPIT ARGUMENTUM.

Item Timotheo scribit de *exortatione martyrii et omnis regulae veritatis, et quid futurum sit temporibus novissimis, et de sua passione.

EXPLICIT.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De Eunice atque Loide matre avia Timothei: et quod sancti non spiritum timoris acceperint sed virtutis et *caritatis.

II. De domino non secundum opera nostra sed secundum suum propositum ante tempora aeterna sanctos suos ad gratiam provocante.

III. De formula sane doctrinae: et de Asianorum perfidia, ex quibus erant Phygelus et Hermogenis: et de fide Onesifori ac sollicitudine.

IIII. De tradenda doctrina fidelibus, qui idonei erunt aliquos erudire.

V. De dei milite expedito et athletae comparatione.

VI. De fructu laborantis agricolae.

VII. De resurrectione domini ex mortuis.

VIII. De sanctis et commorientibus domino et conviventibus ac tolerantibus pariter atque regnantibus.

IX. De contentionibus *et subversione verborum.

X. De seductoribus.

XI. De magna domo *vasa diversis generibus continentem.

XII. De *caritate ac *pace cum sanctis.

XIII. De *quaestionibus stultis.

XIIII. De apostolo novissima tempora et seductores iniquitates omnes et scelera praedicante.

XV. De virtutibus sanctis et persecutionibus Pauli, et omnium semper tribulatione sanctorum.

XVI. De Timotheo ab infantia sacris litteris *institutum.

XVII. De scriptura divinitus inspirata.
XVIII. De apostolo testificante Timotheum ut oportune *inportune insisteret ad docendum.
XIX. De apostolo praedicante *tempus quo sanam doctrinam homines *refutarent.
XX. De apostolo martyrium suum et liberationem de saeculo praedicante.
XXI. De Timotheo et *Deman et Crescente, Tito, Luca, Marco, Thycico et Carpo: et de adferenda paenula et libris, maxime vero membranis.
XXII. De Alexandro aerario.
XXIII. De prima apostoli *defensionem.
XXIIII. De Priscilla et Aquila.
XXV. De Eubolo et Pudente et Lino et Claudio et fratribus universis.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM SEC·

I.

1 (1) Paulus, apostolus Christi Iesu per voluntatem dei secundum pro-
missionem vitae quae est in Christo Iesu, 2 Timotheo carissimo filio
gratia misericordia pax a deo patre et Christo Iesu domino nostro.
3 Gratias ago deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quam
sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac
die, 4 desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio im-
plear, 5 recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta,
quae et habitavit primum in avia tua Loide et matre tua Eunice, certus
sum autem quod et in te. 6 Propter quam causam admoneo te ut re-
suscites gratiam dei, quae est in te per inpositionem manuum mearum.
7 Non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed virtutis et dilectionis
et sobrietatis. 8 (2) Noli itaque erubescere testimonium domini nostri ne-
que *me vinctum eius, sed conlabora evangelio secundum virtutem dei,
9 qui nos liberavit et vocavit vocatione sancta, non secundum opera no-
stra, sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in
Christo Iesu ante tempora saecularia, 10 manifestata est autem nunc per
inluminationem salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mor-
tem, inluminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium, 11 in
quo positus sum ego praedicator et apostolus et magister gentium; 12 ob
quam causam etiam haec patior, sed non confundor: scio enim cui cre-
didi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum
diem. 13 (3) Formam habe sanorum verborum quae a me audisti in fide
et dilectione in Christo Iesu: 14 bonum depositum custodi per spiritum
sanctum qui habitat in nobis. 15 Scis hoc quod aversi sunt a me omnes
qui in Asia sunt, ex quibus est Phygelus et Hermogenes. 16 Det mise-
ricordiam dominus Onesifori domui, quia saepe me refrigeravit et ca-
tenam meam non erubuit, 17 sed cum Romam venissem, sollicite me
quaesivit et invenit. 18 Det illi dominus invenire misericordiam a do-
mino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit, melius tu nosti.

I, 1 — 18.

II.

1 (4) Tu ergo, fili mi, confortare in *gratiam quae est in Christo Iesu,
2 et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus ho-
minibus, qui idonei erunt et alios docere. 3 Labora sicut bonus miles
Christi Iesu. 4 (5) Nemo militans deo implicat se negotiis saecularibus,
ut ei placeat cui se probabit. 5 Nam et qui certat in agone, non
coronatur nisi *legitime certaverit. 6 (6) Laborantem agricolam oportet
primum de fructibus accipere. 7 Intellege quae dico: dabit enim tibi
dominus in omnibus intellectum. 8 (7) Memor esto Iesum Christum re-
surrexisse a mortuis ex semine David, secundum evangelium meum,
9 in quo laboro usque ad vincula quasi male operans, sed verbum dei
non est alligatum. 10 Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi
salutem consequantur quae est in Christo Iesu cum gloria caelesti.
11 (8) Fidelis sermo. Nam si conmortui sumus, et convivemus: 12 si su-
stinemus, et conregnavimus: si negabimus, et ille negavit nos: 13 si non
credimus, ille fidelis manet, negare se ipsum non potest. 14 Haec com-
mone testificans coram domino. Noli verbis contendere, ad nihil utile,
ad *subversionem audientium. 15 Sollicite cura te ipsum probabilem ex-
hibere deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis.
16 (9) Profana autem inaniloquia devita: multum enim proficient ad im-
pietatem, 17 et sermo eorum ut cancer serpit. Ex quibus est Hyme-
neus et Philetus, 18 qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem
iam factam, et subvertunt quorundam fidem. 19 (10) Sed firmum funda-
mentum dei stetit, habens signaculum hoc Cognovit dominus qui sunt
eius, et Discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini. 20 (11) In
magna autem domo non solum *sunt vasa aurea et argentea, sed et
lignea et fictilia, et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in
contumeliam: 21 si quis ergo mundaverit se ab istis, erit vas in hono-
rem sanctificatum et utile domino, ad omne opus bonum paratum.
22 (12) Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem, cari-
tatem, pacem cum his qui invocant dominum de corde puro. 23 (13) Stul-
tas autem et sine disciplina quaestiones devita, sciens quia generant
lites: 24 servum autem domini non oportet litigare, sed mansuetum esse
ad omnes, docibilem, patientem, 25 cum *modestia corripientem eos qui
resistunt, ne quando det illis deus paenitentiam ad cognoscendam veri-
tatem, 26 et resipiscant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur ad ipsius
voluntatem.

II, 1 — 26.

III.

[1 (14)] Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora
periculosa, [2] et erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi,
blasphemi, parentibus inoboedientes, ingrati, scelesti, [3] sine adfectione,
sine pace, criminatores, incontinentes, inmites, sine benignitate, [4] prodi-
tores, protervi, tumidi, voluptatium amatores magis quam dei, [5] haben-
tes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos
devita. [6] Ex his enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt
mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis, [7] semper
discentes et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. [8] Quemad-
modum autem Iamnes et Mambres restiterunt Mosi, ita et hi resistunt
veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. [9] Sed ultra non
proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum
fuit. [10 (15)] Tu autem adsecutus es meam doctrinam, institutionem, pro-
positum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, [11] persecutiones,
passiones, qualia mihi facta sunt Antiochiae, Iconii, Lystris, quales per-
secutiones sustinui, et ex omnibus me eripuit dominus. [12] Et omnes qui
volunt pie vivere in Christo Iesu persecutionem patientur. [13] Mali autem
homines et seductores proficient in peius, errantes et in errorem mit-
tentes. [14 (16)] Tu vero permane in his quae didicisti et credita sunt tibi,
sciens a quo didiceris, [15] et *quia ab infantia sacras litteras nosti, quae
te possint instruere ad salutem per fidem quae est in Christo Iesu.
[16 (17)] Omnis scriptura inspirata divinitus et utilis ad docendum, ad ar-
guendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, [17] ut perfectus sit
homo dei, ad omne opus *instructus.

IV.

[1 (18)] Testificor coram deo et Christo Iesu qui iudicaturus est vivos ac
mortuos, et adventum ipsius et regnum eius, [2] praedica verbum, insta
oportune inportune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.
[3 (19)] Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad
sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, [4] et a
veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. [5 (20)] Tu
vero vigila in omnibus, labora, opus fac evangelistae, ministerium tuum
imple. [6] Ego enim iam delibor, et tempus meaę resolutionis instat.
[7] Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: [8] in re-
liquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in

illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his qui diligunt
adventum eius. 9 (21) Festina venire ad me cito. 10 Demas enim me de-
reliquit, diligens hoc saeculum, et abiit Thessalonicam, Crescens in *Gal-
liam, Titus in Dalmatiam: 11 Lucas est mecum solus. Marcum adsume
et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. 12 Tychicum autem
misi Ephesum. 13 Paenulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens
adfer, et libros, maxime autem membranas. 14 (22) Alexander aerarius
multa mala mihi ostendit: reddat ei dominus secundum opera *eius.
15 Quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. 16 (23) In prima
mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes *me dereliquerunt: non
illis reputetur: 17 dominus autem mihi adstitit et confortavit me, ut per
me praedicatio impleatur et audiant omnes gentes, et liberatus sum de
ore leonis. 18 Liberabit me dominus ab omni opere malo et salvum
faciet in regnum suum caeleste: cui gloria in saecula saeculorum, amen.
19 (24) Saluta Priscam et Aquilam et Onesifori domum. 20 Erastus reman-
sit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. 21 Festina ante
hiemem venire. (25) Salutat te Eubulus et Pudens et Linus et Claudia
et fratres omnes. 22 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia
nobiscum, amen.

EXPLICIT AD TIMOTHEUM SECUNDA.

INCIPIT ARGUMENTUM AD TITUM.

Titum commonefacit et instruit de constitutione praesbyterii, et de spiritali conversatione, et hereticis vitandis qui in scripturis iudaicis credunt.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De domino patre, quod ante aeterna tempora dominum filium nobis promiserit, quem postea suis temporibus declaravit.

II. De *episcopi formula: et quod idem quondam episcopi fuerint qui et praesbyterii dicebantur: et de seductoribus ecclesiarum.

III. De senibus et iuvenibus: et quod doctor in omnibus bonis exemplum debeat esse discipulis.

IIII. De servis: et quod omnibus hominibus gratia dei inluxerit salutaris.

V. De imperio docentium et subiectione principibus ac potestatibus ad omne opus bonum: et de virtutibus omnibus: et quod non secundum opera hominum sed secundum voluntatem suam cui voluerit dominus miseretur.

VI. De credentibus deo, ut praeesse curent operibus bonis.

VII. De quaestionibus et genealogiis et legis contentionibus devitandis.

VIII. De heretico homine cum semel correptus fuerit evitando.

IX. De Tito et *Arthema et Tychico et Zena legis perito et Apollo: de apostolo doctrinam suis ad bona opera, ne infructuosi fierent, et usus necessarios pollicente.

X. De apostolo diligentes eum per litteras *salutantem.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD TITUM.

I.

1 (1) Paulus servus dei, apostolus autem Iesu Christi secundum fidem
electorum dei et agnitionem veritatis quae secundum pietatem est 2 in
spem vitae aeternae, quam promisit qui non mentitur deus ante tem-
pora saecularia, 3 manifestavit autem temporibus suis verbum suum in
praedicatione, quae credita est mihi *secundum praeceptum salvatoris
nostri dei, 4 Tito dilecto filio secundum communem fidem. Gratia et
pax a deo patre et Christo Iesu salvatore nostro. 5 (2) Huius rei gratia
reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas et constituas per civitates
praesbyteros, sicut et ego tibi disposui, 6 si quis sine crimine est, unius
uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae aut non
subditos. 7 Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispen-
satorem, non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percusso-
rem, non turpilucri cupidum, 8 sed hospitalem, benignum, sobrium, san-
ctum, iustum, continentem, 9 amplectentem eum qui secundum doctrinam
est fidelem sermonem, ut potens sit et exortari in doctrina sana et eos
qui contra dicunt arguere. 10 Sunt enim multi *et inoboedientes, vani-
loqui et seductores, maxime qui de circumcisione sunt, 11 quos oportet
redargui, qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet
turpis lucri gratia. 12 Dixit quidam ex illis proprius eorum propheta
Cretenses semper mendaces, malae bestiae, ventres pigri. 13 Testimo-
nium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint
in fide, 14 non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aver-
santium se a veritate. 15 Omnia munda mundis: coinquinatis autem et
infidelibus nihil mundum, sed *inquinatae sunt eorum et mens et con-
scientia. 16 Confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum * sunt
*abominati et incredibiles et ad omne opus bonum reprobi.

II.

1 (3) Tu autem loquere quae decet sanam doctrinam; 2 senes ut so-
brii sint, pudici, prudentes, sani fide, dilectione, *in patientia; 3 anus si-
militer in habitu sancto, non *criminatores, non vino multo servientes,
bene docentes, 4 ut prudentiam doceant adulescentulas, ut viros suos

ament, filios diligant, [5] prudentes, castas, domus curam habentes, benignas, subditas suis viris, ut non blasphemetur verbum dei. [6] Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. [7] In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina integritatem, gravitatem, [8] verbum sanum inrepraehensibilem, ut *is qui ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. [9] (4) Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, [10] non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam salvatoris dei nostri ornent in omnibus. [11] Apparuit enim gratia dei salvatoris omnibus hominibus, [12] erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo, [13] expectantes beatam spem et adventum gloriae magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi, [14] qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. [15] (5) Haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

III.

[1] Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus bonum paratos esse, [2] neminem *blasphemare, non litigiosos esse, *modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. [3] Eramus enim et nos aliquando insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem: [4] cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri dei, [5] non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti, [6] quem effudit in nos abunde per Christum Iesum salvatorem nostrum, [7] ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vitae aeternae. [8] (6) Fidelis sermo est, et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse qui credunt deo. Haec sunt bona et utilia hominibus. [9] (7) Stultas autem quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita: sunt enim inutiles et vanae. [10] (8) Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, [11] sciens quia subversus est qui eiusmodi est et delinquit proprio iudicio condemnatus. [12] (9) Cum misero ad te Artheman aut Tychicum, festina ad me venire Nichopolim: ibi enim statui hiemare. [13] Zenan legis peritum et Apollo sollicite praemitte, et nihil illis desit. [14] Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. [15] (10) Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis, amen.

EXPLICIT AD TITUM.

INCIPIT AD PHILEMONEM.

Philemoni familiares litteras facit pro Onesimo servo eius. Scribit autem ei a Roma de carcere per Onesimum acolotum.

EXPLICIT.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De Philemone et Appia et Arcippo et domestica ecclesia eius.
II. De Philemone et apostolo pro eo in orationibus semper memoriam *facientem.
III. De apostolo sene et vincto Philemoni imperante eundemque pariter obsecrante pro Onesimo servo ipsius, et parari sibi hospitium commendante.
IV. De Ephafra concaptivo apostoli et Marco et Aristharco et Dema et Luca adiutoribus Pauli.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA.

1 (1) Paulus vinctus Iesu Christi et Timotheus frater Philemoni dilecto
adiutori nostro 2 et Appiae sorori et Arcippo commilitoni nostro et ec-
clesiae quae in domo tua est. 3 Gratia vobis et pax a deo patre no-
stro et domino Iesu Christo. 4 (2) Gratias ago deo meo semper memo-
riam tui faciens in orationibus meis, 5 audiens caritatem tuam et fidem
quam habes in domino Iesu et in omnes sanctos, 6 ut communicatio
fidei tuae evidens fiat in agnitionem omnis boni in Christo Iesu. 7 Gau-
dium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera
sanctorum requieverunt per te, frater. 8 (3) Propter quod multam fidu-
ciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet,
9 propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc
autem et vinctus Iesu Christi. 10 Obsecro te de meo filio, quem genui

in vinculis, Onesimo, [11] qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et
tibi et mihi utilis, [12] quem remisi: tu autem illum, id est mea viscera,
suscipe. [13] Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi mini-
straret in vinculis evangelii: [14] sine consilio autem tuo nihil volui facere,
uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset sed voluntarium. [15] For-
sitan enim ideo discessit ad horam a te ut aeternum illum reciperes,
[16] iam non ut servum, sed plus servo carissimum fratrem, maxime mihi,
quanto autem magis tibi et in carne et in domino. [17] Si ergo habes me
socium, suscipe illum sicut me: [18] si autem aliquid nocuit tibi aut debet,
hoc mihi inputa. [19] Ego Paulus scribsi mea manu, ego reddam; ut non
dicam tibi quod et te ipsum mihi debes. [20] Ita, frater, ego *te fruar
in domino: refice viscera mea in domino. [21] Confidens oboedientia tua
scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. [22] Simul autem
et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vo-
bis. [23] (4) Salutat te Epaphras *concaptivus meus in Christo Iesu, [24] Mar-
cus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei [25] Gratia domini nostri
Iesu Christi cum spiritu vestro, amen.

EXPLICIT AD PHILEMONEM.

INCIPIT ARGUMENTUM AD HEBREOS.

Inprimis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistula scribendo non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis scriberet dignitatem. Haec causa est quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant quasi gentium apostolus et non Haebraeorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo iam Iohannes apostolus propter humilitatem in epistula sua nomen suum eadem ratione non praetulit. Hanc ergo epistulam fertur apostolus ad *Hebraeos conscriptam haebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati apostoli graeco sermone conscripsit.

EXPLICIT ARGUMENTUM.

INCIPIUNT BREVES AD HEBRAEOS.

I. De Christo quod deus sit: circa *Iudaeos *exortatio multiformis.
II. De suppliciis quae evadere *nequeunt *praeconum Christi contemptores.
III. De salvatore cui subiecta sunt omnia, omnibusque ipse per passionem subiectus est.
IIII. De passione per quam destruxit diabulum sibique fratres instruit.
V. De plebe gentium *quam domum Christi esse disseruit.
VI. De terra *repromissionis, quam *Iudaeos per fidem ingredi *exhortatur.
VII. De *sacramento diei septimi et millensimi anni.
VIII. De verbo divino, quod solum potest crimina expiare credentium.
IX. De Iudaeis quos prae omnibus Christum oportuit venerari.
X. De Hebraeis, quod ignoraverint deum et fuerint sine iudicio caeci.
XI. De cruce Christi, quam denuo in peccantibus post paenitentiae *indulgentiam sustinet.
XII. De exhortatione ministerii sanctorum, et de *domini iusiurandum.
XIII. De filio dei, qui Melchisedech non inmerito conparatus.
XIIII. De inmutatione legis veteris et sacerdotii.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA AD HEBRAEOS.

I.

[1] [(1)] Multifariae et multis modis olim deus loquens patribus in pro-
phetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, [2] quem consti-
tuit heredem universorum, per quem fecit et saecula; [3] qui cum sit
splendor gloriae et figura substantiae eius, portans quoque omnia verbo
virtutis suae, purgationem peccatorum faciens sedit ad dexteram maie-
statis in excelsis, [4] tanto melior angelis effectus, quanto differentius prae
illis nomen hereditavit. [5] Cui enim dixit aliquando angelorum Filius meus
es tu, ego hodie genui te? et rursum Ego ero illi in patre, et ipse erit
mihi in filio? [6] Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrae,
dicit Et adorent eum omnes angeli dei. [7] Et ad angelos quidem dicit
Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis: [8] ad
filium autem Thronus tuus, deus, in saeculum saeculi, et virga aequitatis
virga regni tui. [9] Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit
te, deus, deus tuus oleo exultationis prae participibus tuis. [10] Et Tu in
principio, domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt caeli:
[11] ipsi peribunt, tu autem permanebis: et omnia sicut vestimentum ve-
terescent, [12] et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur: tu autem
idem es, et anni tui non deficient. [13] [(2)] Ad quem autem angelorum dixit
aliquando Sede a dextris meis, quoad usque ponam inimicos tuos sca-
billum pedum tuorum? [14] Nonne omnes sunt administratorii spiritus in
ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis?

II.

[1] Propterea abundantius oportet observare nos ea quae audivimus,
ne forte effluamus. [2] Si enim qui per angelos dictus est sermo factus
est firmus, et omnis praevaricatio et inoboedientia accepit iustam mer-
cedis retributionem, [3] quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus
salutem? quae cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui

audierunt in nos confirmata est, 4 contestante deo signis et portentis et
variis virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam volun-
tatem. 5 (3) Non enim angelis subiecit deus orbem terrae futurum, de
quo loquimur. 6 Testatus autem est in quodam loco quis dicens Quid
est homo quod *memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum?
7 Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum,
et constituisti eum super opera manuum tuarum, 8 omnia subiecisti sub
pedibus eius. In eo enim quod ei omnia subiecit nihil dimisit non sub-
iectum ei: nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. 9 Eum autem
qui modico quam angeli minoratus est videmus Iesum propter passionem
mortis gloria et honore coronatum, ut gratia dei pro omnibus gustaret
mortem. 10 (4) Decebat enim eum, propter quem omnia et per quem
omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum
per passiones consummare. 11 Qui enim sanctificat et sanctificantur, ex
uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vo-
care, 12 dicens Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiae
laudabo te. 13 Et iterum Ego ero fidens in eum. Et iterum Ecce ego
et pueri mei, quos mihi dedit deus. 14 Quia ergo pueri communicaverunt
sanguini et carni, et ipse similiter participavit *isdem, ut per mortem de-
strueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabulum, 15 et libe-
raret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.
16 Nusquam enim angelos adpraehendit, sed semen Abrahae adpraehendit.
17 Unde debuit *et per omnia fratribus similare, ut misericors fieret et
fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. 18 In eo enim
in quo passus est ipse temptatus potens *est et eis qui *temptantur
auxiliari.

III.

1 (5) Unde, fratres sancti, vocationis caelestis participes, considerate
apostolum et pontificem confessionis nostrae Iesum, 2 qui fidelis est ei
qui fecit illum, sicut et Moses in omni *domu illius. 3 Amplioris enim
gloriae iste prae Mose dignus *habitus est, quanto ampliorem honorem
habet domus qui fabricavit illam. 4 Omnis namque domus fabricatur ab
aliquo: qui autem omnia creavit, deus. 5 Et Moses quidem fidelis erat
in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum quae dicenda
erant, 6 Christus vero tamquam filius in domo sua: quae domus sumus
nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus.
7 Quapropter sicut dicit spiritus sanctus Hodie si vocem eius audieritis,
8 nolite obdurare corda vestra sicut in *exacervationem secundum diem

temptationis in deserto, 9 ubi temptaverunt me patres vestri, probave-
runt et viderunt opera mea quadraginta annis. 10 Propter quod infensus
fui generationi huic et dixi Semper errant corde: ipsi autem non co-
gnoverunt vias meas, 11 sicut iuravi in ira mea Si introibunt in requiem
meam. 12 (6) Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum
incredulitatis discedendi a deo vivo, 13 sed adhortamini vosmet ipsos
per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex
vobis fallacia peccati: 14 participes enim Christi effecti sumus, si tamen
initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus. 15 Dum di-
citur Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra
quemadmodum in illa exacervatione. 16 Quidam enim audientes exacer-
vaverunt: sed non universi qui profecti sunt ab Aegypto per Mosen?
17 Quibus autem infensus est quadraginta annis? nonne illis qui pecca-
verunt? quorum cadavera prostrata sunt in deserto. 18 Quibus autem
iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui *increduli fuerunt?
19 Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

IV.

1 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem
eius existimetur aliqui ex vobis deesse. 2 (7) Etenim et nobis nuntiatum
est quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus, non ad-
mixtis fidei ex his quae audierunt. 3 Ingrediemur enim in requiem qui
credidimus, quemadmodum dixit Sicut iuravi in ira mea Si introibunt in
requiem meam, et quidem operibus ab institutione mundi factis. 4 Dixit
enim quodam loco de die septima sic Et requievit dominus die septima
ab omnibus operibus suis. 5 Et in isto rursum Si introibunt in requiem
meam. 6 Quoniam ergo superest quosdam introire *illam, et hii quibus
prioribus adnuntiatum est non introierunt propter incredulitatem, 7 iterum
terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo post tantum temporis,
sicut supra dictum est Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare
corda vestra. 8 Nam si eis Iesus requiem praestitisset, numquam de
alia loqueretur posthac die. 9 Itaque relinquitur sabbatismus populo dei.
10 Qui enim ingressus *est in requiem eius, etiam ipse requievit ab ope-
ribus suis sicut a suis deus. 11 (8) Festinemus ergo ingredi in illam re-
quiem, ut ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. 12 Vivus
enim est dei sermo et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti et
pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque
et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis: 13 et non

est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda et
aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. [14] Habentes ergo pon-
tificem magnum, qui penetravit caelos, Iesum filium dei, teneamus con-
fessionem. [15] Non enim habemus *pontificem qui non possit conpati
infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro *similitudinem
absque peccato. [16] (9) Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae,
ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio oportuno.

V.

[1] Omnis namque pontifex ex hominibus adsumptus pro hominibus
constituitur in his quae sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro
peccatis, [2] qui condolere possit his qui ignoranter errant, quoniam et
ipse circumdatus est infirmitate, [3] et propterea debet, quemadmodum
et pro populo, ita etiam pro semet ipso offerre pro peccatis. [4] Nec
quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a deo, tamquam Aaron.
[5] Sic et Christus non semet ipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui
locutus est ad eum Filius meus es tu, ego hodie genui te; [6] quemad-
modum et in alio dicit Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem
Melchisedech. [7] Qui in diebus carnis suae praeces supplicationesque ad
eum qui possit salvum illum a morte facere cum clamore valido et la-
crimis offerens et exauditus pro sua reverentia: [8] (10) et quidem cum
esset filius, *didicit ex his quae passus est oboedientiam, [9] et consum-
matus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae,
[10] appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. [11] De quo gran-
dis nobis sermo et ininterpraetabilis ad dicendum, quoniam inbecilles
facti estis ad audiendum. [12] Etenim cum deberitis magistri esse propter
tempus, rursum indigetis ut vos doceamini quae sint elementa exordii
sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.
[13] Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiae:
parvulus enim est: [14] perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui
pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

VI.

[1] (11) Quapropter intermittentes *inchoationis Christi sermonem, ad
perfectionem feramur, non rursum *iacientes fundamentum paeniten-
tiae ab operibus mortuis et fidei ad deum, [2] baptismatum doctrinae,
impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii

aeterni. 3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit deus. 4 Inpossibile
est enim eos qui semel sunt inluminati, gustaverunt etiam donum
caeleste et participes sunt facti spiritus sancti, 5 gustaverunt nihilo-
minus bonum dei verbum virtutesque saeculi venturi 6 et prolabsi sunt,
renovari rursum ad paenitentiam, rursum crucifigentes sibimet ipsis
filium dei et ostentui habentes. 7 Terra enim saepe venientem super
se bibens imbrem et generans herbam oportunam illis a quibus co-
litur, accepit benedictionem a deo: 8 proferens autem spinas ac tribu-
los reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combu-
stionem. 9 (12) Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora et vi-
ciniora saluti, tamen si ita loquimur. 10 Non enim iniustus deus, ut obli-
viscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius,
qui ministrastis sanctis et ministratis. 11 Cupimus autem unumquemque
vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in
finem, 12 ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et
patientia hereditabunt promissiones. 13 Abrahae namque promittens deus,
quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iurabit per semet
ipsum, 14 dicens Nisi benedicens benedicam te et multiplicans multipli-
cabo te: 15 et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. 16 Ho-
mines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversiae eorum finis
ad confirmationem est iuramentum. 17 In quo abundantius volens deus
ostendere pollicitationis heredibus inmobilitatem consilii sui, interposuit
iusiurandum, 18 ut per duas res inmobiles, quibus inpossibile est men-
tiri deum, fortissimum solacium habeamus qui confugimus ad tenendam
propositam spem, 19 quam sicut ancoram habemus animae tutam ac
firmam et incedentem usque in interiora velaminis, 20 ubi praecursor
pro nobis introiit Iesus, secundum ordinem Melchisedec pontifex factus
in aeternum.

VII.

1 (13) Hic enim Melchisedec, rex Salem, sacerdos dei summi, qui ob-
viavit Abrahae regresso a cede regum et benedixit ei, 2 cui decimas
omnium divisit Abraham, primum quidem qui interpretatur rex iustitiae,
deinde autem et rex Salem, quod est rex pacis, 3 sine patre, sine ma-
tre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitae habens,
adsimilatus autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. 4 Intuemini
autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de praecipuis Abraham pa-
triarcha. 5 Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes mandatum
habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus

suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahae: [6] cuius autem generatio non adnumeratur in eis, decimas sumpsit Abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. [7] Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. [8] Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem contestatus quia vivit. [9] Et ut ita dictum sit, per Abraham et Levi, qui decimas accepit, decimatus est: [10] athuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech. [11] [(14)] Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit, quid athuc necessarium secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem et non secundum ordinem Aaron dici? [12] Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. [13] In quo enim haec dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altario praesto fuit: [14] manifestum enim quod ex Iuda ortus est dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moses locutus est. [15] Et amplius athuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurget alius sacerdos, [16] qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitae insolubilis: [17] contestatur enim quoniam tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. [18] Reprobatio quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem: [19] nihil enim ad perfectum adduxit lex: [(15)] introductio vero melioris spei, per quam maximamus ad deum. [20] Et quantum est non sine iureiurando: alii quidem sine iureiurando *sacerdotes facti sunt, [21] hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum Iuravit dominus, et non paenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum: [22] in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. [23] Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: [24] hic autem eo quod maneat in aeternum sempiternum habet sacerdotium, [25] unde et salvare in perpetuo potest accedentes per semet ipsum ad deum, semper vivens ad interpellandum pro eis. [26] Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, inpollutus, segregatus a peccatis, et excelsior caelis factus, [27] qui non habet cotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel se offerendo. [28] Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes, sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, filium in aeternum perfectum.

VIII.

[1] [(16)] Capitulum autem super ea quae dicuntur, talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in caelis, [2] sanctorum

minister et tabernaculi veri, quod fixit dominus et non homo. 3 Omnis
enim pontifex ad offerenda munera et hostias constituitur; unde necesse
esse et hunc habere aliquid quod offerat. 4 Si ergo esset super terram,
nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera,
5 qui exemplari et umbrae deserviunt caelestium, sicut responsum est
Mosi, cum consummaret tabernaculum Vide, inquit, omnia facito secundum
exemplar quod tibi ostensum est in monte: 6 nunc autem melius sorti-
tus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in
melioribus repromissionibus *sanctum est. 7 (17) Nam si illud prius culpa
vacasset, non utique secundi locus inquireretur. 8 Vituperans enim eos
dicit Ecce dies veniunt, dicit dominus, et consummabo super domum
Israhel et super domum Iuda testamentum novum, 9 non secundum te-
stamentum quod feci patribus eorum in die qua adpraehendi manum
illorum ut educerem illos de terra Aegypti, quoniam ipsi non perman-
serunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit dominus. 10 Quia
hoc testamentum quod disponam domui Israhel post dies illos, dicit do-
minus, dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum super-
scribam eas, et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. 11 Et
non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum
dicens Cognosce dominum, quoniam omnes scient me a minore usque
ad maiorem eorum, 12 quia propitius ero iniquitatibus eorum, et pec-
catorum illorum iam non memorabor. 13 Dicendo autem novum vete-
ravit prius: quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

IX.

1 (18) Habuit quidem et prius iustificationes culturae et sanctum sae-
culare. 2 Tabernaculum enim factum est primum, in quo inerant can-
delabra et mensa et propositio panum, quae dicitur sancta. 3 Post ve-
lamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum,
4 aureum habens turibulum et arcam testamenti circumtectam ex omni
parte auro, in qua *una urna aurea habens manna et virga Aaron quae
fronduerat et tabulae testamenti, 5 superque eam Cherubin gloriae ob-
umbrantia propitiatorium: de quibus modo non est dicendum per sin-
gula. 6 His vero ita compositis in priori quidem tabernaculo semper
introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes: 7 (19) in se-
cundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem
offert pro sua et populi ignorantia, 8 hoc significante spiritu sancto,
nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo ha-
bente statum. 9 Quae parabola est temporis instantis, iuxta quam mu-

nera et hostiae offeruntur, quae non possunt iuxta conscientiam per-
fectum facere servientem, 10 solummodo in cibis et in potibus et variis
baptismis et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis inpositis.
11 (20) Christus autem adsistens pontifex futurorum bonorum per amplius
et perfectius tabernaculum non manu factum, id est non huius creatio-
nis, 12 neque per sanguinem hircorum et vitulorum, sed per proprium
sanguinem introivit semel in sancta, aeterna *inventa redemptione. 13 Si
enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitulae *adspersus inqui-
natos sanctificat ad emundationem carnis, 14 quanto magis sanguis Chri-
sti, qui per spiritum sanctum semet ipsum obtulit inmaculatum deo,
emundavit conscientiam vestram ab operibus mortuis ad serviendum
deo viventi. 15 Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte inter-
cedente in redemptionem earum praevaricationum quae erant sub priore
testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae heredi-
tatis. 16 (21) Ubi enim testamentum, mors necesse est intercedat testa-
toris: 17 *testamentum enim in mortuis confirmatum est; alioquin non-
dum valet dum vivit qui testatus est; 18 unde ne primum quidem sine
*sanguine dedicatum est. 19 Lecto enim omni mandato legis a Mose
universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua
et lana coccinea et hysopo, ipsum quoque librum et omnem populum
aspersit 20 dicens Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus.
21 Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter asper-
sit. 22 Et omnia paene in sanguine mundantur secundum legem, et sine
sanguinis fusione non fit remissio. 23 (22) Necesse est ergo exemplaria
quidem caelestium his mundari, ipsa autem caelestia melioribus hostiis
quam istis. 24 Non enim in manu factis sanctis Iesus introiit, exemplaria
verorum, sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui dei pro nobis,
25 neque ut *sepe offerat semet ipsum, quemadmodum pontifex intrat
in sancta per singulos annos in sanguine alieno: 26 alioquin oportebat
eum frequenter pati ab origine mundi, nunc autem semel in consum-
matione saeculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam appa-
ruit. 27 Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc
autem iudicium, 28 sic et Christus semel oblatus ad multorum exau-
rienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se in
salutem.

X.

1 (23) Umbram enim habens lex bonorum futurorum, non ipsam ima-
ginem rerum, per singulos annos *isdem ipsis hostiis, quas offerunt in-

desinenter, numquam potest accedentes perfectos facere: 2 alioquin non
cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati
cultores semel mundati? 3 Sed in ipsis commemoratio peccatorum per
singulos annos fit: 4 inpossibile enim est sanguine taurorum et hircorum
auferri peccata. 5 Ideo ingrediens mundum dicit Hostiam et oblationem
noluisti, corpus autem aptasti mihi, 6 holocaustomata et pro peccato
non tibi placuit: 7 tunc dixi Ecce venio, in capite libri scriptum est de
me, ut faciam, deus, voluntatem tuam. 8 Superius dicens quia hostias
et oblationes et holocaustomata et pro peccato noluisti nec placita sunt
tibi, quae secundum legem offeruntur, 9 tunc dixit Ecce venio ut faciam,
deus, voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat; 10 in qua
voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi in semel.
11 Et omnis quidem sacerdos praesto est cotidie ministrans et easdem
saepe offerens hostias, quae numquam possunt auferre peccata: 12 (24) hic
autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedit in dex-
tera dei, 13 de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabillum
pedum eius. 14 Una enim oblatione consummavit in sempiternum sancti-
ficatos. 15 Contestatur autem nos et spiritus sanctus: postquam enim
dixit 16 Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos,
dicit dominus, dando leges meas in cordibus eorum, et in mente eorum
superscribam eas, 17 et peccatorum et iniquitatum eorum iam non re-
cordabor amplius. 18 Ubi autem horum remissio, iam non oblatio pro
peccato. 19 (25) Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum
in sanguine Christi, 20 quam initiavit nobis viam novam et viventem per
velamen, id est carnem suam, 21 et sacerdotem magnum super domum
dei, 22 accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, adspersi corda
a conscientia mala et abluti corpus aqua munda, 23 teneamus spei no-
strae confessionem indeclinabilem: fidelis enim est qui repromisit: 24 et
consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum,
25 non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibus-
dam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis adpropinquantem
diem. 26 Voluntariae enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ve-
ritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia, 27 terribilis autem quae-
dam expectatio iudicii, et ignis aemulatio quae consumptura est adver-
sarios. 28 (26) Inritam quis faciens legem Mosi sine ulla miseratione duobus
vel tribus moritur: 29 quanto magis putatis deteriora mereri supplicia
qui filium dei conculcaverit et sanguinem testamenti pollutum duxerit,
in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? 30 Sci-
mus enim qui dixit Mihi vindictam, ego reddam. Et iterum quia iudi-

cavit dominus populum suum. 31 Horrendum est incidere in manus dei
viventis. 32 Rememoramini autem pristinos dies, in quibus inluminati
magnum certamen sustenuistis passionum, 33 et in altero quidem obpro-
briis et tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter
conversantium effecti. 34 Nam et vinctis conpassi estis, et rapinam bo-
norum vestrorum cum gaudio *suscipistis, cognoscentes vos habere me-
liorem et manentem substantiam. 35 (27) Nolite itaque amittere confiden-
tiam vestram, quae magnam habet remunerationem. 36 Patientia enim
vobis necessaria est, ut voluntatem dei facientes reportetis promissionem.
37 Adhuc enim modicum quantulum, qui venturus est veniet et non tar-
davit: 38 iustus autem meus ex fide vivit; quod si subtraxerit se, non
placebit animae meae. 39 Nos autem non sumus subtractionis in perdi-
tionem, sed fidei in adquisitionem animae.

XI.

1 Est autem fides sperandorum substantia, rerum argumentum non
parentum. 2 In hac enim testimonium consecuti sunt senes. 3 (28) Fide
intellegimus aptata esse saecula verbo dei, ut ex invisibilibus visibilia
fierent. 4 Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit deo, per quam
testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente mune-
ribus eius deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. 5 Fide Enoch
translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit
illum deus: ante translationem enim testimonium habebat placuisse deo;
6 sine fide autem inpossibile est placere*: credere enim oportet acce-
dentem ad deum, quia est et inquirentibus se remunerator fit. 7 Fide
Noe responso accepto de his quae adhuc non videbantur, metuens apta-
vit arcam in salutem domus suae, per quam damnavit mundum et iu-
stitiae quae per fidem est heres est institutus. 8 Fide qui vocatur Abra-
ham oboedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem, et
exiit nesciens quo iret. 9 Fide moratus est in terra repromissionis tam-
quam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac et Iacob coheredibus
repromissionis eiusdem: 10 expectabat enim fundamenta habentem civi-
tatem, cuius artifex et conditor deus. 11 (29) Fide et ipsa Sarra sterelis
virtutem in conceptionem seminis accepit etiam praeter tempus aetatis,
quoniam fidelem credidit esse qui promiserat. 12 Propter quod ab uno
orti sunt, et hoc emortuo, tamquam sidera caeli in multitudinem et sicut
*arena quae est ad oram maris innumerabilis. 13 Iuxta fidem defuncti
sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspi-

cientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt su-
pra terram. 14 Qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere.
15 Et si quidem illius meminissent de qua exierunt, habebant utique tem-
pus revertendi: 16 nunc autem meliorem adpetunt, id est caelestem. Ideo
non confunditur deus vocari deus eorum: paravit enim illis civitatem.
17 Fide obtulit Abraham Isaac, cum temptaretur, et unigenitum offerebat
qui susceperat repromissiones, 18 ad quem dictum est quia in Isaac vo-
cabitur tibi semen; 19 arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est
deus, unde eum et in parabola accepit. 20 Fide et de futuris benedixit
Isaac Iacob et Esau. 21 Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph be-
nedixit, et adoravit fastigium virgae eius. 22 Fide Ioseph moriens de
profectione filiorum Israhel memoratus est et de ossibus suis mandavit.
23 Fide Moses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo
quod vidissent eligantem infantem, et non timuerunt regis edictum. 24 Fide
Moses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis, 25 magis
eligens adfligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iucundi-
tatem, 26 maiores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum improperium
Christi: aspiciebat enim in remunerationem. 27 Fide reliquid Aegyptum,
non veritus animositatem regis: invisibilem enim tamquam videns susti-
nuit. 28 Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat
primitiva tangeret eos. 29 Fide transierunt mare rubrum tamquam per
aridam terram, quod experti Aegyptii devorati sunt. 30 Fide muri Hie-
richo ruerunt, circumiti dierum septem. 31 Fide Raab meretrix non *per-
ibit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. 32 Et quid adhuc
dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon Baruc Sam-
son Iepthe David et Samuhel et profetis, 33 qui per fidem devicerunt
regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt
ora leonum, 34 extincxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, con-
valuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exte-
rorum. 35 Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem
distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent re-
surrectionem: 36 alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula
et carceres, 37 lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii
mortui sunt, circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angu-
stiati, adflicti, 38 quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus erran-
tes et montibus et speluncis et in cavernis terrae. 39 Et hi omnes te-
stimonium fidei probati non acceperunt repromissionem, 40 deo pro no-
bis melius aliquid providente, ut ne sine nobis consummarentur.

XII.

1 (30) Ideoque et nos tantum habentes inpositam nubem testium, de-
ponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam cur-
ramus propositum nobis certamen, 2 aspicientes in auctorem fidei et
consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, con-
fusione contempta, atque in dextera sedis dei sedit. 3 Recogitate enim
eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semet ipsos contradi-
ctionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. 4 Nondum usque ad
sanguinem restitistis adversum peccatum repugnantes, 5 et obliti estis
consolationis, quae vobis tamquam filiis loquitur, dicens Fili mi, noli ne-
glegere disciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris: 6 quem
enim diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem reci-
pit. 7 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert deus: (31) quis
enim filius quem non corripit pater? 8 Quod si extra disciplinam estis,
cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non *fili estis. 9 Deinde
patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores et reverebamur: *non
multo magis obtemperavimus patri spirituum et vivemus? 10 Et illi qui-
dem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudie-
bant nos, hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem
eius. 11 Omnis autem disciplina in praesenti quidem videtur non esse
gaudii sed meroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per
eam reddidit iustitiae. 12 (32) Propter quod remissas manus et soluta ge-
nua erigite, 23 et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudi-
cans erret, magis autem sanetur. 14 Pacem sequimini cum omnibus, et
sanctimonia, sine qua nemo videbit dominum; 15 contemplantes ne quis
desit gratiae dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat
et per illam inquinentur multi, 16 ne quis fornicator aut profanus ut
Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua. 17 (33) Scitote enim
quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est: non
enim invenit paenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.
18 Non enim accessistis ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinem
et caliginem et procellam 19 et tubae sonum et vocem verborum, quam
qui audierunt excusaverunt se, ne eis fieret verbum: 20 non enim por-
tabant quod dicebatur Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur: 21 et,
ita terribile erat quod videbatur, Moses dixit Exterritus sum et treme-
bundus: 22 sed accessistis ad Sion montem et civitatem dei viventis,
Hierusalem caelestem, et multorum milium angelorum frequentiae, 23 et
ecclesiarum primitivorum qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium

deum, et spiritus iustorum perfectorum, 24 et testamenti novi mediato-
rem Iesum, et sanguinis sparsionem melius loquentem quam Abel.
25 (34) Videte ne recusetis loquentem: si enim illi non effugerunt recusan-
tes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de caelis
loquentem nobis avertimur; 26 cuius vox movit terram tunc, modo au
tem repromittit dicens Adhuc semel ego movebo non solum terram sed
et caelum. 27 Quod autem Adhuc semel dicit, declarat mobilium trans-
lationem tamquam factorum, ut maneant ea quae sunt inmobilia. 28 Itaque
regnum inmobile suscipientes habemus gratiam, per quam serviamus pla-
centes deo cum metu et reverentia: 29 etenim deus noster ignis *con-
sumens est.

XIII.

1 Caritas fraternitatis maneat. 2 Et hospitalitatem nolite oblivisci: per
hanc enim latuerunt quidam angelis hospitio receptis. 3 (35) Mementote
vinctorum tamquam simul vincti, et laborantium tamquam et ipsi in cor-
pore morantes. 4 Honorabile conubium in omnibus et torus inmaculatus:
fornicatores enim et adulteros iudicabit deus. 5 Sint mores sine avari-
tia, contenti praesentibus: ipse enim dixit Non te deseram neque dere-
linquam; 6 ita ut confidenter dicamus Dominus mihi adiutor est: non ti-
mebo quid faciat mihi homo. 7 Mementote praepositorum vestrorum, qui
vobis locuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conversationis
imitamini fidem. 8 Iesus Christus heri et hodie, ipse et *in saecula.
9 (36) Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci: optimum enim est gra-
tia stabiliri cor, non escis, quae non profuerunt inambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo
deserviunt. 11 Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in
sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. 12 Propter
quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra por-
tam passus est. 13 Exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium
eius portantes: 14 non enim habemus hic manentem civitatem, sed futu-
ram inquirimus. 15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper
deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. 16 Beneficientiae
autem et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur
deus. 17 (37) Oboedite praepositis vestris et subiacete eis: ipsi enim per-
vigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri; ut cum gaudio
hoc faciant et non gementes: hoc enim non expedit vobis. 18 Orate pro
nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus

bene volentes conversari. 19 Amplius autem depraecor vos hoc facere,
ut quo celerius restituar vobis. 20 (38) Deus autem pacis, qui eduxit de
mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti aeterni, domi-
num nostrum Iesum, 21 aptet vos in omni bono, ut faciatis voluntatem
eius, faciens vobis quod placeat coram se per Iesum Christum, cui glo-
ria in saecula saeculorum, amen. 22 (39) Rogo autem vos, fratres, suffe-
ratis verbum solacii: etenim perpaucis scripsi vobis. 23 Cognoscite fra-
trem nostrum Timotheum dimissum, cum quo, si celerius venerit, vi-
debo vos. 24 Salutate omnes praepositos vestros et omnes sanctos.
Salutant vos de Italia. 25 Gratia cum omnibus vobis, amen.

EXPLICIT ·EPISTULA PAULI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

DEO GRATIAS AMEN.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De inimicorum inritationibus risui deputandis.
II. De temptationibus adversarii, quae domini fore plurimi arbitrantur.
III. De homine vero, quod sit operis dominici documentum.
IIII. De sermone divino, quod sit operis indicio praedicandus.
V. De cultura religionis et ministerio pietatis.
VI. De caelestibus divitiis et terrenis, quae animas egestate consumunt.
VII. De lege libertatis quam implere omnifaria exhortatur et severitate.
VIII. De nudis sermonibus et fide sine operibus.
IX. De fide quae non potest opere remoto firmari.
X. De magistris qui citra totam perfectionem esse non possunt.
XI. De lingua vix domabili.
XII. De sapientia caelesti et terrena.
XIII. De amicis dei, quod mundi nequeant fore amatores.
XIIII. De his qui vera locuntur*.
XV. De incerto vitae et prolixis disputationibus.
XVI. De suppliciis divitum.
XVII. De adversorum tolerantiae retributione.
XVIII. De passione martyrum et domini.
XIX. De remediis vitae praesentis.
XX. De virtutibus sanctorum et conversationibus eorum qui fuerint peccatis adstricti.

EXPLICIUNT CAPITULA DE EPISTULA IACOBI.

INCIPIT EPISTULA IACOBI.

I.

1 (1) Iacobus dei et domini nostri Iesu Christi servus duodecim tribu-
bus quae sunt in dispersione salutem. 2 Omne gaudium existimate,
fratres mei, cum in temptationibus variis incideritis, 3 scientes quod
probatio fidei vestrae patientiam operatur. 4 Patientia opus perfectum
habeat, ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. 5 Si quis autem
vestrum indiget sapientiam, postulet a deo qui dat omnibus affluenter
et non inproperat, et dabitur ei. 6 Postulet autem in fide, nihil haesi-
tans: qui enim haesitat, similis est fluctui maris qui a vento movetur et
circumfertur. 7 Non ergo aestimet homo ille quod accipiat aliquid a do-
mino, 8 vir duplex animo, inconstans in omnibus viis suis. 9 Glorietur
autem frater humilis in exaltatione sua, 10 dives autem in humilitate
sua, quoniam sicut flos faeni transibit. 11 Exortus est enim sol cum ar-
dore et arefecit faenum, et flos eius decidit et decor vultus eius depe-
riit: ita et dives in itineribus suis marcescet. 12 (2) Beatus vir qui suffert
temtationem, quia cum probatus fuerit accipiet coronam vitae, quam re-
promisit deus diligentibus se. 13 Nemo cum temptatur dicat quoniam a
deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est, ipse autem nemi-
nem temptat: 14 unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua ab-
stractus et inlectus; 15 dehinc concupiscentia cum conceperit parit pecca-
tum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. 16 (3) Nolite
itaque errare, fratres mei dilectissimi. 17 Omne datum optimum et omne
donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum, apud quem
non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. 18 Voluntariae enim
genuit nos verbo veritatis, ut simus aliquod initium creaturae eius. 19 Scitis,
fratres mei dilecti. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus
autem ad loquendum et tardus ad iram: 20 ira enim viri iustitiam dei
non operatur. 21 (4) Propter quod abicientes omnem inmunditiam et abun-
dantiam malitiae in mansuetudine suscipite insitum verbum dei, quod
potest salvare animas vestras. 22 Estote autem factores verbi, et non

auditores tantum fallentes vosmet ipsos. 23 Quia si quis auditor est verbi
et non factor, hic conparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae
in speculo: 24 consideravit enim se et abiit et statim oblitus est qualis
fuerit. 25 Qui autem perspexerit in lege perfecta libertatis et permanse-
rit in ea, non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in
facto suo erit. 26 (5) Si quis autem putat se religiosum esse, non refre-
nans linguam suam sed seducens cor suum, huius vana est religio.
27 Religio autem munda et inmaculata apud deum et patrem haec est,
visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et inmaculatum se cu-
stodire ab hoc saeculo.

II.

1 (6) Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem do-
mini nostri Iesu Christi gloriae. 2 Etenim si introierit in conventu vestro
vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper
in sordido habitu, 3 et intendatis in eum qui indutus est veste prae-
clara et dixeritis ei Tu sede hic bene, pauperi autem dicatis Tu sta
illic aut sede sub scabillo pedum meorum, 4 nonne iudicatis apud vos-
met ipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum? 5 Audite, fratres
mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in
fide et heredes regni quod promisit deus diligentibus se? 6 Vos autem
*exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos,
et ipsi adtrahunt vos ad iudicia? 7 Nonne ipsi blasphemant bonum no-
men quod invocatum est super vos? 8 (7) Si tamen legem perficitis re-
galem secundum scripturas Diligis proximum tuum sicut te ipsum, bene
facitis: 9 si autem personas accipitis, peccatum operamini, *redarguti a
lege quasi transgressores. 10 Quicumque autem totam legem servaverit,
offendat autem in uno, factus est omnium reus. 11 Qui enim dixit Non
*mechaberis, dixit et Non occides: quod si non *mechaberis, occides
autem, factus es transgressor legis. 12 Sic loquimini et sic facite, sicut
per legem libertatis incipientes iudicari: 13 iudicium enim sine miseri-
cordia illi qui non fecerit misericordiam, superexaltat autem misericor-
dia iudicio. 14 (8) Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se ha-
bere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum?
15 Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant victu cotidiano, 16 di-
cat autem aliquis de vobis illis Ite in pace, caleficamini et saturamini,
non dederitis autem eis quae necessaria sunt corporis, quid proderit?
17 Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semet ipsa. 18 (9) Sed

dicet aliquis Tu fidem habes, et ego opera habeo: ostende mihi fidem
tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.
[19] Tu credis quoniam unus est deus? Bene facis: et daemones credunt
et contremescunt. [20] Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine
operibus *mortua est? [21] Abraham pater noster nonne ex operibus iu-
stificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? [22] Vides quoniam
fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est.
[23] Et suppleta est scriptura dicens Credidit Abraham deo, et reputatum
est ei ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. [24] Videtis quoniam ex
operibus iustificatur homo et non ex fide tantum? [25] Similiter autem et
Raab meretrix nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios et
alia via eiciens? [26] Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et
fides sine operibus mortua est.

III.

[1] (10) Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius
iudicium sumitis. [2] In multis enim offendimus omnes: si quis in verbo
non offendit, hic perfectus est vir: potest etiam circumducere freno to-
tum corpus. [3] Si autem equis frenos in ora mittimus ad consentiendum
nobis, et omne corpus illorum circumferimus: [4] ecce et naves, cum
magnae sint et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gu-
bernaculo ubi impetus dirigentis voluerit: [5] ita et lingua modicum qui-
dem membrum est et magna exaltat. (11) Ecce quantus ignis quam
magnam silvam incendit. [6] Et lingua ignis est, universitas iniquitatis
lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus et
inflammat rotam nativitatis nostrae, inflammata a gehenna. [7] Omnis enim
natura bestiarum et volucrum et serpentium ceterorumque domantur et
domata sunt a natura humana: [8] linguam autem nullus hominum do-
mare potest. Inquietum malum, plena veneno mortifero. [9] In ipsa bene-
dicimus deum et patrem, et in ipsa maledicimus homines qui ad simi-
litudinem dei facti sunt: [10] ex ipso ore procedit benedictio et maledictio.
Non oportet, fratres mei, haec ita fieri. [11] Numquid fons de eodem
foramine emanat dulcem et amaram aquam? [12] Numquid potest, fratres
mei, ficus uvas facere aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest
facere aquam. [13] Quis sapiens et disciplinatus inter vos? ostendat ex
bona conversatione operationem suam in mansuetudinem sapientiae.
[14] (12) Quod si zelum amarum habetis et contentiones in cordibus vestris,
nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. [15] Non est ista

sapientia de sursum descendens, sed terrena animalis diabolica. 16 Ubi
enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. 17 Quae
autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pa-
cifica modesta suadibilis, plena misericordia et fructibus bonis, non iu-
dicans, sine simulatione. 18 Fructus autem iustitiae in pace seminatur
facientibus pacem.

IV.

1 (13) Unde bella et lites inter vos? nonne ex concupiscentiis vestris
quae militant in membris vestris? 2 Concupiscitis, et non habetis: occi-
ditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis, et non
habetis propter quod non postulatis: 3 petitis, et non accipietis, eo quod
male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. 4 Adulteri, nescitis
quia amicitia huius mundi inimica est dei? (14) Quicumque ergo voluerit
amicus esse saeculi huius, inimicus dei constituitur. 5 An putatis quia
inaniter scriptura dicat Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in
vobis? 6 Maiorem autem dat gratiam: propter quod dicit Deus superbis
resistit, humilibus autem dat gratiam. 7 Subditi igitur estote deo: resi-
stite autem diabolo, et fugiet a vobis: 8 adpropinquate deo, et adpro-
pinquavit vobis. Emundate manus, peccatores, et purificate corda, du-
plices animo. 9 Miseri estote et lugete et plorate: risus vester in luctum
convertatur et gaudium in merorem. 10 Humiliamini in conspectu domini,
et exaltavit vos. 11 Nolite detrahere alterutrum, fratres mei. Qui detra-
hit fratri aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem:
si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. 12 Unus est le-
gislator et iudex, qui potest perdere et liberare: tu autem quis es qui
iudicas proximum? 13 (15) Ecce nunc qui dicitis Hodie aut crastino ibimus
in illam civitatem et faciemus quidem ibi annum et mercabimur et lu-
crum faciemus, 14 qui ignoratis quid sit in crastinum: 15 quae enim est
vita vestra? vapor est ad modicum parens et deinceps exterminabitur:
pro eo ut dicatis Si *dominus voluerit et vixerimus, faciemus hoc aut
illud. 16 Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio ta-
lis maligna est. 17 Scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum
est illi.

V.

1 (16) *Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis quae advenient
vobis. 2 Divitiae vestrae *putraefactae sunt, et vestimenta vestra a ti-
neis comesta sunt, 3 aurum et argentum vestrum eruginavit, et erugo

eorum in testimonium vobis erit et manducabit carnes vestras sicut ignis.
Thesaurizastis iram in novissimis diebus. [4] Ecce merces operariorum
qui messuerunt regiones vestras, qui fraudatus est a vobis, clamat, et
clamor ipsorum in aures domini Sabaoth introivit. [5] Epulati estis super
terram et in luxuriis enutristis corda vestra in diem occisionis. [6] Ad-
duxistis, occidistis iustum, et non resistit vobis. [7] Patientes igitur estote,
fratres, usque ad adventum domini. [(17)] Ecce agricola expectat praetio-
sum fructum terrae, patienter ferens donec accipiat temporaneum et se-
rotinum: [8] patientes estote et vos, confirmate corda vestra, quoniam
adventus domini adpropinquabit. [9] Nolite ingemescere, fratres, in alter-
utrum, ut non iudicemini: ecce iudex *ad ianuam adsistit. [10] Exemplum
accipite, fratres, laboris et patientiae per prophetas qui locuti sunt in
nomine domini. [11 (18)] Ecce beatificamus qui sustinuerunt: sufferentiam
Iob audistis, et finem domini vidistis, quoniam misericors est dominus
et miserator. [12 (19)] Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque
per caelum neque per terram neque aliud quodcumque iuramentum. Sit
autem sermo vester est est, non non, ut non sub iudicio decidatis. [13] Tri-
statur aliquis vestrum? oret aequo animo et psallat. [14] Infirmatur quis
in vobis? inducat praesbyteros ecclesiae, et orent super eum, ungentes
eum oleo in nomine domini. [15] Et oratio fidei salvabit infirmum, et al-
levabit eum dominus; et si in peccatis sit, dimittentur ei. [16] Confitemini
ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini: mul-
tum enim valet depraecatio iusti adsidua. [17 (20)] Helias homo erat similis
nobis passibilis, et oratione oravit ut non plueret super terram, et non
pluit annos tres et menses sex; [18] et rursus oravit, et caelum dedit
pluviam et terra dedit fructum suum. [19] Fratres mei, si quis ex vobis
erraverit a veritate et converterit quis eum, [20] scire debet quoniam qui
converti fecerit peccatorem ab errore vitae suae, salvabit animam eius
a morte et cooperit multitudinem peccatorum.

EXPLICIT EPISTULA IACOBI APOSTOLI.

INCIPIUNT CAPITULA SANCTI PETRI APOSTOLI $\overline{P}$·

I. De ingenerationis invicta potentia.
II. De prophetis qui animarum tolerantiam praedicant.
III. De pontificibus sacerdotum, qui *sacerdotes in castitate.
IIII. De *semine salutaris verbi.
V. De sacerdotibus, quos ad instar infantium ut concupiscant lac sine dolo *hortatur.
VI. De lapidibus vivis et hostiis spiritalibus.
VII. De populo adquisitionis, quem regale sacerdotium nominat.
VIII. De popularibus quos a vitiis carnis privari desiderat.
IX. De popularibus quos vivendi ordine docuit.
X. De exhortatione mulierum viris herentium.
XI. De viris quos quem ad modum cum mulieribus atque cum omnibus vivere debeant exhortatur.
XII. De arca per quam pauci salvantur.
XIII. De baptismo, quod a mundi actibus liberat.
XIIII. De cognoscentibus deum, quos non licet ulterius quam dei voluntati servire.
XV. De verbo divino, qui et mortuis, id est non credentibus, praedicatur.
XVI. De clero et populo, quos sibimet vicissim ministrare hortatur.
XVII. De usitatis* passionibus Christi.
XVIII. De iudicio, quod non ab exteris sed a domo dei incipiat.
XIX. De corona inmarcescibili.
XX. De mansuetudine et subiectione alterna, rugituque diabolico.
XXI. De deo qui optimum opus imitantes adiuvat.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA PETRI APOSTOLI P̄·

I.

1 Petrus apostolus Iesu Christi electis advenis dispersionis Ponti Ga-
latiae Cappadociae Asiae et Bythiniae, 2 secundum praescientiam dei
patris, in sanctificationem spiritus, in oboedientiam et aspersionem san-
guinis Iesu Christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. 3 (1) Benedictus
deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam miseri-
cordiam suam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu
Christi ex mortuis, 4 in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam
et inmarcescibilem, conservatam in caelis vobis 5 qui in virtute dei cu-
stodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo.
6 In quo exultatis, modicum nunc si oportet contristari in variis tempta-
tionibus, 7 ut probatio vestrae fidei multo praetiosior sit auro quod per
ignem probatur, (2) inveniatur in laudem et gloriam et honorem in re-
velationem Iesu Christi; 8 quem cum non videritis diligitis, in quem
nunc quoque non videntes creditis; quem cum *videritis, exultabitis lae-
titia inenarrabili et glorificata, 9 reportantes finem fidei vestrae, salutem
animarum vestrarum. 10 De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt
prophetae qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, 11 scrutantes in
quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi praenuntians
eas quae in Christo sunt passiones et posteriores glorias; 12 quibus re-
velatum est quia non sibi ipsis, vobis autem, ministrabant ea quae nunc
adnuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis spiritu sancto
misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere. 13 (3) Propter quod
succincti lumbos mentis vestrae, sobrii, perfecte sperate in eam quae
offertur vobis gratiam in revelatione Iesu Christi. 14 Quasi filii oboe-
dientiae, non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis, 15 sed
secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi sancti in omni conver-
satione sitis, 16 quoniam scriptum est Sancti estote, quia et ego san-
ctus sum. 17 Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum
iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore

conversamini, 18 scientes quod non corruptibilibus, auro vel argento,
redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, 19 sed
praetioso sanguine quasi agni inmaculati et incontaminati Iesu Christi,
20 praecogniti quidem ante constitutionem mundi, (4) manifestati autem
novissimis temporibus propter vos, 21 qui per ipsum fideles estis in deo
qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes
esset in deo. 22 Animas vestras castificantes in oboedientiam caritatis,
in fraternitatis amore simplici, ex corde invicem diligite attentius, 23 re-
nati non *ex semine corruptibili sed incorruptibili, per verbum dei vivi
et permanentis in aeternum. 24 Quia omnis caro ut faenum, et omnis
gloria eius tamquam flos faeni: exaruit faenum, et flos decidit: 25 ver-
bum autem domini manet in aeternum. (5) Hoc est autem verbum quod
evangelizatum est in vobis.

II.

1 Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulatio-
nes et invidias et omnes detractiones, 2 sicut modo geniti infantes, ra-
tionabile et sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem,
3 si tamen gustatis quoniam dulcis est dominus. 4 Ad quem accedentes,
lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a deo autem electum
et honorificatum, 5 (6) et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, do-
mus spiritales, sacerdotium sanctum, offerre spiritales hostias accepta-
biles deo per Iesum Christum, 6 propter quod continet scriptura Ecce
pono in Sion lapidem summum angularem electum praetiosum, et omnis
qui crediderit in eo non *confunditur. 7 Vobis igitur honor credentibus:
non credentibus autem lapis quem reprobaverunt aedificantes, hic factus
est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali 8 his qui offen-
dunt verbo nec credunt, in quo et positi sunt. 9 (7) Vos autem genus
electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus adquisitionis, ut vir-
tutes adnuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen
suum; 10 qui aliquando non populus, nunc autem populus dei; qui non
*consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. 11 (8) Ca-
rissimi, obsecro tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carna-
libus desideriis, quae militant adversus animam, 12 conversationem ve-
stram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detrahunt de vobis
tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glori-
ficent deum in die visitationis. 13 (9) Subiecti estote omni humanae crea-
turae propter deum, sive regi quasi praecellenti, 14 sive ducibus tam-

quam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum;
15 quia sic est voluntas dei, ut benefacientes obmutescere faciatis in-
prudentium hominum ignorantiam, 16 quasi liberi, et non quasi velamen
habentes malitiae libertatem, sed sicut servi dei. 17 Omnes honorate,
fraternitatem diligite, deum timete, regem honorificate. 18 Servi, subditi
in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam disco-
lis. 19 Haec est enim gratia, si propter conscientiam dei sustinet *quis
tristitias patiens iniuste. 20 Quae enim gloria est, si peccantes et cola-
phizati suffertis? Sed si bene facientes et patientes sustinetis, haec est
gratia apud deum. 21 In hoc enim vocati estis, quia et Christus passus
est pro vobis, relinquens vobis exemplum ut sequamini vestigia eius,
22 qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore eius, 23 qui
cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur,
tradebat autem se iudicanti iniuste, 24 qui peccata nostra ipse pertulit
in corpore suo per lignum, ut peccatis mortui iustitiae viveremus, cuius
livore sanati estis: 25 eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis
nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III.

1 (10) Similiter et mulieres subditae sint suis viris, ut et si qui non
credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, 2 con-
siderantes in timore castam conversationem vestram. 3 Quarum sit non
extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum
cultus, 4 sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti
et modesti spiritus, quod est in conspectu dei locuplex. 5 Sic enim ali-
quando et sanctae mulieres sperantes in domino ornabant se, subiectae
propriis viris, 6 sicut Sarra oboediebat Abrahae, dominum eum vocans,
cuius estis filiae bene facientes et non timentes ullam perturbationem.
7 (11) Viri similiter, cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vaso
muliebri, inpertientes honorem tamquam et coheredibus gratiae vitae,
ut ne impediantur orationes vetrae. 8 In fide autem omnes unanimes,
conpatientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles, 9 non redden-
tes malum pro malo vel maledictum pro maledicto, sed e contrario be-
nedicentes, quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possi-
deatis. 10 Qui enim vult vitam diligere et videre dies bonos, coherceat
linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum, 11 declinet *a
malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur eam, 12 quia oculi
domini super iustos et aures eius in praeces eorum, vultus autem do-

mini super facientes mala. [13] Et quis est qui vobis noceat, si boni aemu-
latores fueritis? [14] Sed et si quid patimini propter iustitiam, beati. Ti-
morem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini, [15] dominum
autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satis-
factionem omni poscenti vos rationem de ea quae in vobis est spe,
sed cum modestia et timore, [16] conscientiam habentes bonam, ut in eo
quod detrahunt de vobis confundantur qui calumniantur vestram bonam
in Christo conversationem. [17] (12) Melius est enim bene facientes, si velit
voluntas dei, pati quam male facientes. [18] Quia et Christus semel pro
peccatis mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret deo, mortificatos
carne, *vivificatos autem spiritu: [19] in quo et his qui in carcere erant
spiritibus veniens praedicavit, [20] qui increduli fuerant aliquando, quando
expectabat dei clementia in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua
pauci, id est octo animae salvae factae sunt per aquam. [21] (13) Quod et
vos nunc similis formae salvos fecit baptisma, non carnis depositio sor-
dium, sed conscientiae bonae interrogatio in deum, per resurrectionem
Iesu Christi, [22] qui est in dextera dei, *deglutiens mortem ut vitae aeter-
nae heredes efficeremur, profectus in caelum, subiectis sibi angelis et
potestatibus et virtutibus.

IV.

[1] (14) Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione arma-
mini, quia qui passus est carne desit a peccatis, [2] ut iam non hominum
desideriis sed voluntati dei quod reliquum est in carne vivat temporis.
[3] Sufficit enim praeteritum tempus ad voluntatem gentium consumman-
dam, qui ambulaverunt in luxuriis, in desideriis, *vinolentiis, comesatio-
nibus, potationibus et inlicitis idolorum cultibus; [4] in quo ammirantur non
concurrentibus vobis in eandem luxuriae confusionem, blasphemantes;
[5] qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare vivos et mortuos.
[6] (15) Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est, ut iudicentur qui-
dem secundum homines in carne, vivant autem secundum deum in spi-
ritu. [7] Omnium autem finis adpropinquabit. (16) Estote itaque prudentes
et vigilate in orationibus, [8] ante omnia mutuam in vosmet ipsos cari-
tatem habentes continuam, quia caritas cooperit multitudinem peccato-
rum, [9] hospitales invicem sine murmuratione, [10] unusquisque sicut acci-
pit gratiam, in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores
multiformis gratiae dei; [11] si quis loquitur, quasi sermones dei, si quis
ministrat, tamquam ex virtute quam administrat deus, ut in omnibus ho-
norificetur deus per Iesum Christum, cui est gloria et imperium in sae-

cula, amen. [12] [17)] Carissimi, nolite peregrinari in fervore qui ad temta-
tionem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat, [13] sed communi-
cantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelationem gloriae eius
gaudeatis exultantes. [14] Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis,
quoniam gloriae dei spiritus in vobis requiescit ab aliis blasphematus,
a vobis autem honorificatus. [15] [(18)] Nemo enim vestrum patiatur quasi
homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor: [16] si autem ut
Christianus, non erubescat, glorificet autem deum in isto nomine. [17] Quo-
niam tempus ut incipiat iudicium de domu dei: si autem primum a no-
bis, qui finis eorum qui non credunt dei evangelio? [18] Et si iustus vix
salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? [19] Itaque et hii qui pa-
tiuntur secundum voluntatem dei, fideli creatori commendant animas suas
in benefactis.

V.

[1] [(19)] Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro consenior et testis Chri-
sti passionum, qui et eius quae in futuro revelanda est gloriae commu-
nicator. [2] Pascite qui est in vobis gregem dei, providentes non coactos
sed spontaneae secundum deum, neque turpis lucri gratia sed voluntarie,
[3] neque ut dominantes in cleris, sed forme facti gregi ex animo: [4] et
cum apparuerit princeps pastorum, percipietis inmarcescibilem gloriae
coronam. [5] [(20)] Similiter adulescentes subditi estote senioribus, omnes
autem invicem humilitatem insinuate, quia deus superbis resistit, humi-
libus autem dat gratiam. [6] Humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut
vos exaltet in tempore visitationis, [7] omnem sollicitudinem vestram pro-
icientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. [8] *Sobrii estote, vigi-
late, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quae-
rens quem devoret; [9] cui resistite fortes fide, scientes eandem passionem
ei quae in mundo est vestrae fraternitatis fieri. [10] [(21)] Deus autem omnis
gratiae, qui vocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, mo-
dicum passos ipse perficiet confirmavit solidabitque. [11] Ipsi imperium in
saecula saeculorum, amen. [12] Per Silvanum vobis fidelem fratrem, ut
arbitror, breviter scripsi, obsecrans et contestans hanc esse veram gra-
tiam dei, in qua et state. [13] Salutat vos ecclesia quae est in Babylone
conelecta et Marcus filius meus. [14] Salutate invicem in osculo sancto.
Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu.

EXPLICIT EPISTULA PETRI APOSTOLI PRIMA.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De gratiae vocatione per gloriam.
II. De sacerdotibus dicit ut curam omnium hominum agant.
III. Idem Petrus hortatur nos ad bonam vocationem, et de obitu suo.
IIII. Idem post obitum suum hortatur ut bonorum memores simus, et *de visione Christi in monte.
V. De prophetia et pseudoprophetis: et quod angelis iniquis non pepercerit deus: de diluvio et Sodomis.
VI. Pios dominus eripit et iniquos in diem iudicii cruciandos *reservat.
VII. De his qui ea quae ignorant locuntur blasphemantes, secuti sententiam Balaam.
VIII. De his qui sine fructu sunt et his qui ad vomitum revertuntur.
IX. Hortatur in secunda epistula non audire falsos doctores.
X. De die novissima dicit, nolens aliquem perire.
XI. Novos caelos et novam terram expectare dicit, et ne in errorem transducti excedatis.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA PETRI APOSTOLI II.

I.

1 (1) Simon Petrus servus et apostolus Iesu Christi his qui coaequa-
lem nobis sortiti sunt fidem in iustitia dei nostri et salvatoris Iesu Christi.
2 Gratia vobis et pax adimpleatur in agnitione domini nostri, 3 quomodo
omnia nobis divinae virtutis suae quae ad vitam et pietatem donata est
per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute, 4 per
quam maxima et praetiosa nobis *promisa donavit, ut per haec effi-
ciamini divinae consortes naturae, fugientes eius quae in mundo est con-
cupiscentiae corruptionem. 5 (2) Vos autem curam omnem subinferentes
ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, 6 in scien-
tia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia au-
tem pietatem, 7 in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem
fraternitatis caritatem. 8 Haec autem omnia si vobiscum adsint et supe-
rent, non vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri Iesu
Christi cognitione: 9 cui enim non praesto sunt haec, caecus est et manu
temptans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum.
10 (3) Quapropter, fratres, magis agite ut per bona opera certam vestram
vocationem et electionem faciatis: haec enim facientes non peccabitis
aliquando. 11 Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeter-
num regnum domini nostri et salvatoris Iesu Christi. 12 Propter quod
incipiam vos semper commonere de his, et quidem scientes et confir-
matos in praesenti veritate. 13 Iustum autem arbitror, quandiu sum in
hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione, 14 certus quod velox
est depositio tabernaculi mei, secundum quod et dominus noster Iesus
Christus significavit mihi. 15 (4) Dabo autem operam et frequenter habere
vos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. 16 Non enim do-
ctas fabulas secuti notam fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtu-

tem, sed speculatores facti illius magnitudinis. 17 Accipiens enim a deo
patre honorem et gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a magni-
fica gloria Hic est filius meus dilectus, in quo mihi conplacui. 18 Et
hanc vocem nos audivimus de caelo allatam, cum essemus cum ipso
in monte sancto, 19 (5) et habemus firmiorem profeticum sermonem, cui
bene facitis adtendentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco, donec
lucescat *dies et lucifer oriatur in cordibus vestris, 20 hoc primum in-
tellegentes quod omnis prophetia scripturae propria interpraetatione non
fit: 21 non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed
spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.

II.

1 Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, sicut et in vobis erunt
magistri mendaces, qui inducent sectas perditionis, et eum qui emit eos
dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem, 2 et multi
sequuntur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, 3 et
*in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus iudicium iam
olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. 4 (6) Si enim deus an-
gelis peccantibus non pepercit, sed rugientibus inferni detractos in tar-
tarum tradidit in iudicium cruciandos reservari, 5 et originali mundo
non pepercit, sed octavum Noe iustitiae praeconem custodivit, diluvium
mundo impiorum inducens, 6 et civitates Sodomorum et Gomorraeorum
in cinerem redigens eversione damnavit, exemplum eorum qui impie
acturi sunt ponens, 7 et iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria
conversatione eruit: 8 aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud
eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant:
9 novit dominus pios de temptatione eripere, iniquos vero in diem iudi-
cii cruciandos reservare, 10 magis autem eos qui post carnem in con-
cupiscentia inmunditiae ambulant dominationemque contemnunt. Audaces,
sibi placentes, sectas non metuunt facere blasphemantes, 11 (7) ubi an-
geli, fortitudine et virtute cum sint maiores, non portant adversum se
execrabile iudicium: 12 hi vero velut inrationabilia pecora naturaliter in
captionem et in perniciem in his quae ignorant blasphemantes in cor-
ruptione sua et peribunt, 13 percipientes mercedem iniustitiae, voluntatem
existimantes diei dilicias, coinquinationis et maculae diliciis affluentes in
conviviis luxuriantes vobiscum, 14 oculos habentes plenos adulterio et
incessabili delicto, pellicentes animas instabiles, cor exercitatum avaritia
habentes, maledictionis filii, 15 derelinquentes rectam viam erraverunt,

secuti sunt viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit,
16 correptionem vero habuit suae vaesaniae: subiugale mutum in hominis
voce loquens prohibuit prophetae insipientiam. 17 (8) Hi sunt fontes sine
aqua et nebulae turbinibus *exagitatae, quibus caligo tenebrarum reser-
vatur. 18 Superbia enim vanitatis loquentes pellicent in desideriis carnis
luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur, 19 li-
bertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim
quis superatus est, huius et servus est. 20 Si enim refugientes coinqui-
nationis mundi in cognitione domini nostri et salvatoris Iesu Christi, his
rursus inplicati superantur, facta sunt *eis posteriora deteriora prioribus:
21 melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiae, quam post agni-
tionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.
22 Contigit eis illud veri proverbii Canis reversus ad vomitum suum, et
Sus lota in volutabro luti.

III.

1 (9) Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo epistulam, in qui-
bus excito vestram in commonitionem sinceram mentem, 2 ut memores
sitis eorum quae praedixi verborum sanctorum prophetarum et aposto-
lorum vestrorum, praeceptorum domini et salvatoris, 3 hoc primum
scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptionem inlusores
iuxta proprias concupiscentias ambulantes, 4 dicentes Ubi est *promisio
aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseve-
rant ab initio creaturae. 5 Latet enim eos hoc volentes quod caeli erant
prius et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo, 6 per quae
ille tunc mundus aqua inundatus periit, 7 caeli autem qui nunc sunt et
terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii et perdi-
tionis impiorum hominum. 8 (10) Unum vero hoc non lateat vos, caris-
simi, quia unus dies apud dominum sicut mille anni et mille anni sicut
dies unus. 9 Non tardat dominus promissis, sed patienter agit propter
vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad paenitentiam reverti. 10 Ad-
veniet autem dies domini sicut fur, in quo caeli magno impetu trans-
eunt, elementa vero calore solventur. 11 Cum haec igitur omnia dis-
solvenda sint, quales oportet esse vos in sanctis conversationibus et
pietatibus, 12 expectantes et properantes in adventu diei domini, per
quam caeli ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent.
13 (11) Novos vero caelos et novam terram et promissa ipsius expecta-
mus, in quibus iustitia habitat. 14 Propter quod, carissimi, haec ex-

pectantes satis agite inmaculati et inviolati ei inveniri in pace, 15 et do-
mini nostri longanimitatem salutem arbitramini, sicut et carissimus frater
noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, 16 sicut et
in omnibus epistulis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam dif-
ficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant sicut et ceteras
scripturas ad suam ipsorum perditionem. 17 Vos igitur, fratres, prae-
scientes custodite ne insipientium errore transducti excidatis a propria
firmitate, 18 crescite vero in gratia et in cognitione domini nostri et
salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc et in die aeternitatis, amen.

EXPLICIT EPISTULA PETRI SEC·

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Iohannis adnuntiat viam domini et veritatem.

II. Qui in luce ambulat, societatem habere Iesu: et qui dixerit peccatum se non habere, mendax est.

III. Advocatum habemus Iesum apud patrem pro peccatis nostris: et qui dicit se nosse deum, mandata eius non servans, mendax est.

IIII. Qui fratrem suum odit, in tenebris ambulat.

V. Omnes aetates instruet in verbo dei manere, et cetera.

VI. Non diligendum mundum neque *concupiscentias eius.

VII. Novissima hora, dicit, et qui negat filium dei, hic antichristus est.

VIII. Docet manere in Christo et a nullo seduci: et qui facit iustitiam, ex deo est.

IX. Caritatem diligentibus filios dicit dei.

X. Qui facit peccatum de diabolo est, et qui ex deo natus est non peccat: et diligere invicem, non sicut Cain.

XI. Cum cor nostrum erigimus ad deum, quodcumque petierimus accepimus ab eo.

XII. Si odit nos mundus, translati sumus de morte: ideo debemus pro fratribus animam ponere.

XIII. Omni spiritui non credere nisi qui confitetur Iesum Christum: et qui de mundo sunt, scit eos mundus.

XIIII. Sicut deus dilexit nos, ita et nos debemus invicem diligere.

XV. Deum nemo vidit umquam, et si dilexerimus eum, manet in nobis.

XVI. Deus caritas est: perfecta enim caritas foras mittit timorem.

XVII. Qui credit quia Iesus est Christus, ex deo natus est: et de trinitate.

XVIII. Qui credit in filium dei, habet testimonium eius.

XIX. Dilectio dei vita aeterna est: et de natura non *peccantis.

XX. Qui ex deo sunt, filium dei sciunt: et hortatur custodire nos a simulachris.

FINIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS PRIMA.

I.

1 (1) Quod fuit ab initio, quod audivimus et vidimus oculis nostris,
quod perspeximus et manus nostrae temtaverunt, de verbo vitae: 2 et
vita manifestata est, et vidimus et testamur et adnuntiamus vobis vitam
aeternam, quae erat apud patrem et apparuit nobis: 3 quod vidimus et
audivimus, et adnuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum,
et societas nostra sit cum patre et *filio eius Iesu Christo. 4 Et haec
scripsimus vobis ut gaudium nostrum sit plenum. 5 Et haec est adnun-
tiatio quam audimus ab eo et adnuntiamus vobis, quoniam deus lux
est et tenebrae in eo non sunt ullae. 6 (2) Si dixerimus quoniam socie-
tatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus, mentimur et non fa-
cimus veritatem: 7 si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce,
societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Christi filii eius mundat
nos omni peccato. 8 Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi
nos seducimus et veritas in nobis non est. 9 Si confiteamur peccata no-
stra, fidelis et iustus est, ut remittat nobis peccata nostra et emundet
nos ab omni iniquitate. 10 Si dixerimus quoniam non peccavimus, men-
dacem *faciemus eum et verbum eius in nobis non est.

II.

1 (3) Filioli mei, haec scribo vobis ut non peccetis: sed et si quis
peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum,
2 et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tan-
tum sed etiam pro totius mundi. 3 Et in hoc scimus quoniam cogno-
vimus eum, si mandata eius observemus. 4 Qui dicit se nosse eum et
mandata eius non custodit, mendax est et in eo veritas nos est: 5 qui
autem servat verbum eius, vere in eo caritas dei perfecta est: in hoc
scimus quoniam in ipso sumus. 6 Qui dicit se in ipso manere, debet

sicut ille ambulavit et ipse ambulare. [7 (4)] Carissimi, non mandatum no-
vum scribo vobis, sed mandatum vetus quod habuistis ab initio: man-
datum vetus est verbum quod audistis. [8] Iterum mandatum novum scribo
vobis, quod est verum et in ipso et in vobis, quoniam tenebrae transie-
runt et lumen verum iam lucet. [9] Qui dicit se in luce esse et fratrem
suum odit, in tenebris est usque adhuc. [10] Qui diligit fratrem suum, in
lumine manet, et scandalum in eo non est: [11] qui autem odit fratrem
suum, in tenebris est et in tenebris ambulat et nescit quo eat, quoniam
tenebrae obcaecaverunt oculos eius. [12 (5)] Scribo vobis, filioli, quoniam
remittentur vobis peccata propter nomen eius. [13] Scribo vobis, patres,
quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis, adulescentes,
quoniam vicistis malignum. [14] Scribo vobis, infantes, quia cognovistis
patrem. Scripsi vobis, iuvenes, quia fortes estis et verbum dei in vo-
bis manet et vicistis malignum. [15 (6)] Nolite diligere mundum neque ea
quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas patris in
eo: [16] quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est et
concupiscentia oculorum et superbia vitae, quae non est ex patre, sed
ex mundo est. [17] Et mundus transibit et concupiscentia eius: qui autem
facit voluntatem dei, manet in aeternum. [18 (7)] Filioli, novissima hora est,
et sicut audistis quia antichristus venit, nunc autem antichristi multi facti
sunt, unde scimus quia novissima hora est. [19] Ex nobis prodierunt, sed
non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique no-
viscum; sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. [20] Sed
vos unctionem habetis a sancto, et nostis omnia. [21] Non scribsi vobis
quasi ignorantibus veritatem sed quasi scientibus eam, et quoniam omne
mendacium ex veritate non est. [22] Quis est mendax nisi qui negat quo-
niam Iesus non est Christus? Hic est antichristus, qui negat patrem et
filium. [23] Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium,
et patrem habet. [24 (8)] Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat.
Si in vobis permanserit quod ab initio audistis, et vos in filio et patre
manebitis. [25] Et haec est promissio quam ipse pollicitus est vobis, vi-
tam aeternam. [26] Haec scripsi vobis de his qui seducunt vos. [27] Et vos
unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis: et non necesse ha-
betis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus,
et verum est et non est mendacium, et sicut docuit vos manete in eo.
[28] Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit habeamus fiduciam,
et non confundamur ab eo in adventu eius. [29] Si scitis quoniam iustus
est, scitote quoniam omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

II, 7 — 29.

III.

[1] (9) Videte qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei nominemur
et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.
[2] Carissimi, nunc filii dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Sci-
mus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum
sicuti est. [3] Et omnis qui habet spem hanc in eo sanctificat se, sicut
et ille sanctus est. [4] (10) Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit,
et peccatum est iniquitas. [5] Et scitis quoniam ille apparuit ut peccata
tolleret, et peccatum in eo non est. [6] Omnis qui in eo manet non pec-
cat, et omnis qui peccat non vidit eum nec cognovit eum. [7] Filioli,
nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus est:
[8] qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabulus peccat.
In hoc apparuit filius dei ut dissolvat opera diaboli. [9] Omnis qui natus
est ex deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et
non potest peccare, quoniam ex deo natus est. [10] In hoc manifesti sunt
filii dei et filii diabuli. Omnis qui non est iustus non est ex deo, et
qui non diligit fratrem suum; [11] quoniam haec est adnuntiatio quam au-
distis ab initio, ut diligamus alterutrum, [12] non sicut Cain ex maligno
erat et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? quoniam
opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. [13] (11) Nolite mirari,
fratres, si odit nos mundus. [14] Nos scimus quoniam translati sumus de
morte in vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in
morte. [15] Omnis qui odit fratrem suum homicida est, et scitis quoniam
omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. [16] In hoc
cognovimus caritatem dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit:
et nos debemus pro fratribus animas ponere. [17] Qui habuerit substan-
tiam mundi et viderit fratrem suum necesse habere et clauserit viscera
sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? [18] (12) Filioli, non diliga-
mus verbo nec lingua, sed opere et veritate. [19] In hoc cognoscimus
quoniam ex veritate sumus: et in conspectu eius suademus corda no-
stra, [20] quoniam si repraehenderit nos cor nostrum, maior est deus
corde nostro et novit omnia. [21] Carissimi, si cor nostrum non repre-
henderit nos, fiduciam habemus ad deum, [22] et quodcumque petierimus
accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus et ea quae sunt
placita coram eo facimus. [23] Et hoc est mandatum eius, ut credamus
in nomine filii eius Iesu Christi et diligamus alterutrum sicut dedit man-
datum nobis. [24] Et qui servat mandata eius, in illo manet et ipse in eo:
et in hoc scimus quoniam manet in nobis, de spiritu quem dedit nobis.

III, 1 — 24.

IV.

[1 (13)] Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si
ex deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. [2] In
hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Chri-
stum in carne venisse, ex deo est: [3] et omnis spiritus qui solvit Iesum
Christum, ex deo non est; et hic est antichristus, quod audistis quoniam
venit, et nunc iam in mundo est. [4] Vos ex deo estis, filioli, et vicistis
eum, quoniam maior est qui in vobis est quam qui in mundo. [5] Ipsi de
mundo sunt: ideo de mundo locuntur, et mundus eos audit. [6] Nos ex
deo sumus: qui novit deum, audit nos; qui non est ex deo, non audit
nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. [7 (14)] Ca-
rissimi, diligamus invicem, quoniam caritas ex deo est, et omnis qui di-
ligit ex deo natus est et cognoscit deum. [8] Qui non diligit, non novit
deum, quoniam deus caritas est. [9] In hoc apparuit caritas dei in nobis,
quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum, ut vivamus per
eum. [10] In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quo-
niam ipse dilexit nos et misit filium suum propitiationem pro peccatis
nostris. [11] Carissimi, si sic deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum
diligere. [12 (15)] Deum nemo vidit umquam: si diligamus invicem, deus in
nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. [13] In hoc intellegi-
mus quoniam in eo manemus et ipse in nobis, quoniam de spiritu suo
dedit nobis. [14] Et nos vidimus et testificamur quoniam pater misit filium
salvatorem mundi. [15] Quicumque confessus fuerit quoniam Iesus est filius
dei, deus in eo manet et ipse in deo. [16] Et nos cognovimus et credi-
mus caritati *dei, quam habet deus in nobis. [(16)] Deus caritas est, *et
qui manet in caritate, in deo manet et deus in eo. [17] In hoc perfecta
est nobiscum caritas, ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille
est et nos sumus in hoc mundo. [18] Timor non est in caritate, sed per-
fecta caritas foras mittit timorem; quoniam timor poenam habet, qui au-
tem timet non est perfectus in caritate. [19] Nos ergo diligamus invicem,
quoniam deus prior dilexit nos. [20] Si quis dixerit quoniam diligo deum,
et fratrem suum oderit, mendax est: qui enim non diligit fratrem suum
quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligere? [21] Et hoc
mandatum habemus a deo, ut qui diligit deum diligat et fratrem suum.

V.

[1 (17)] Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex deo natus est;
et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo.

2 In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei, cum deum diligamus
et mandata eius faciamus. 3 Haec est enim caritas dei, ut mandata eius
custodiamus: et mandata eius gravia non sunt, 4 quoniam omne quod
natum est ex deo vincit mundum: et haec est victoria quae vincit mun-
dum, fides nostra. 5 Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quo-
niam Iesus est filius dei? 6 Hic est qui venit per aquam et sanguinem,
Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine: et spiritus
est qui testificatur quoniam Christus est veritas. 7 Quia tres sunt qui
testimonium dant, 8 spiritus et aqua et sanguis, et tres unum sunt.
9 (18) Si testimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est: quo-
niam hoc est testimonium dei, quod maius est, quia testificatus est de
filio suo. 10 Qui credit in filio dei, habet testimonium dei in se: qui non
credit*, mendacem facit eum, quoniam non * credidit in testimonio quod
testificatus est deus de filio suo. 11 Et hoc est testimonium, quoniam
vitam aeternam dedit nobis deus, et haec vita in filio eius. 12 Qui ha-
bet filium, habet vitam: qui non habet filium*, vitam non habet. 13 (19) Haec
scripsi vobis ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in
nomine filii dei. 14 Et haec est fiducia quam habemus ad eum, quia
quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. 15 Et sci-
mus quoniam audit nos quicquid petierimus, scimus quoniam habemus
petitiones quas postulamus ab eo. 16 Qui scit fratrem suum peccare
peccatum non ad mortem, petit, et dabit ei vitam, peccantibus non ad
mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.
17 Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. 18 Scimus
quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat, sed generatio dei
conservat eum, et malignus non tangit eum. 19 (20) Scimus quoniam ex
deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. 20 Et scimus quo-
niam filius dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum
et simus in vero, filio eius: hic est verus et vita aeterna. 21 Filioli,
custodite vos a simulachris.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS P̄·

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Scribit seniori et filiis eius, quos diligit in veritate, Gratia misericordia pax domini nostri Iesu Christi.
II. Idem gavisus de filiis eius quod *ambularent in mandatum dei et dilectionem.
III. Qui non confitetur Iesum Christum venientem in carne, hic *antichristus est.
IIII. Qui permanet in doctrina dei, et filium et patrem habet.
V. Plura scribere vobis nolui, sperans me cito videre vos.

EXPLICIUNT CAPITULA.

DEO GRATIAS.

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS SEC·

I.

1 (1) Senior electae dominae et natis eius, quos ego diligo in veritate,
et non ego solus sed et omnes qui cognoverunt veritatem, 2 propter
veritatem quae permanet in nobis et nobiscum erit in aeternum. 3 Sit
nobiscum gratia misericordia pax a deo patre et Christo Iesu filio pa-
tris in veritate et caritate. 4 (2) Gavisus sum valde quoniam inveni de
filiis tuis ambulantes in veritate sicut mandatum accepimus a patre. 5 Et
nunc rogo te, domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed
quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. 6 Et haec est caritas,
ut ambulemus secundum mandata eius. (3) Hoc mandatum est, ut quem-
admodum audistis ab initio in eo ambuletis. 7 Quoniam multi seductores
exierunt in mundum, qui non *confitentur Iesum Christum venientem in
carne. Hic est seductor et antichristus. 8 Videte vosmet ipsos, ne per-
datis quae operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis. 9 (4) Omnis
qui *praecedit et non manet in doctrina Christi, deum non habet: qui per-
manet in doctrina, hic et filium et patrem habet. 10 Si quis venit ad
vos et hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domu nec ave
ei dixeritis: 11 qui enim dicit illi ave, communicat operibus *illius ma-
lignis. 12 (5) Plura habens vobis scribere, nolui per *cartam et atramen-
tum: spero enim me futurum apud vos et os ad os loqui, ut gaudium
vestrum sit plenum. 13 Salutant te filii sororis tuae electae.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS SECUNDA.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Senior Gaio carissimo scribit gaudens de adventu fratrum et audiens eum veritatem custodire.
II. Quod fideliter *operetur in peregrinis, et testimonium de eo reddentes.
III. Scribit de *Diotrepes, quod non reciperet doctrina eius, sed et eos qui cupiunt doctrina eius de ecclesia eicit.
IIII. Qui bene facit, ex deo est: et Demetrio testimonium redditur.
V. Nolui multa scribere tibi, sperans protinus te videre. Salutant te amici.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS TERTIA.

I.

1 (1) Senior Gaïo carissimo, quem ego diligo in veritate. 2 Carissime,
de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere, sicut pro-
spere agit anima tua. 3 Gavisus sum valde venientibus fratribus et testi-
monium perhibentibus veritati tuae, sicut tu in veritate ambulas. 4 Ma-
iorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in veritate
ambulantes. 5 (2) Carissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, et
hoc in peregrinos; 6 qui testimonium reddiderunt caritati tuae in con-
spectu ecclesiae; quos bene facies ducens digne deo. 7 Pro nomine
enim profecti sunt nihil accipientes a gentibus. 8 Nos ergo debemus su-
scipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis. 9 (3) Scripsissem for-
sitan ecclesiae: sed is qui amat primatum *gerere in eis Diotripes non
recipit nos. 10 Propter hoc, si venero, commoneam eius opera quae facit
verbis malignis garriens in nos, et quasi non ei ista sufficiant, nec ipse
suscipit fratres et eos qui cupiunt prohibet et de ecclesia eicit. 11 (4) Ca-
rissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex
deo est: qui male facit, non videt deum. 12 Demetrio testimonium red-
ditur ab omnibus et ab ipsa veritate: et nos testimonium perhibemus,
et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. 13 (5) Multa habui scri-
bere tibi, sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi: 14 spero
autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant
te amici. Saluta amicos per nomen.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS TERTIA.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Iudas scribit his *qui in caritate Christi sunt de salute communi et de quosdam negantes dominum nostrum Iesum Christum.
II. Commonens autem quod Iesus populum de terra Aegypti salvans et eos qui non crediderunt perdidit et angelos qui suum principem offenderunt sub caligine reservavit.
III. Sodomae et Gomorrae et finitimae civitatis conparat fornicatores: et *Michahel archangelus cum diabulo disputans, et cetera.
IIII. Via Cain et errore Balaam et Core perierunt qui maculae conviventes sunt.
V. Septimus post Adam prophetavit Enoch, et cetera.
VI. In novissimis diebus erunt inlusores, a quibus observare debere.
VII. Ei tantum oboedire qui potest nos conservare inmaculatos.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT EPISTULA IUDAE.

1 (1) Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his qui in deo
patre dilectis et Iesu Christo conservatis vocatis. 2 Misericordia vobis et
pax et caritas adimpleatur. 3 Carissimi, omnem sollicitudinem faciens
scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis
depraecans supercertari semel traditae sanctis fidei. 4 Subintroierunt enim
quidam homines, qui olim praescripti sunt in hoc iudicium, impii, dei
nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum dominatorem *dominum nostrum Iesum Christum negantes. 5 (2) Commonere autem vos volo,
scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Aegypti salvans
secundo eos qui non crediderunt perdidit, 6 angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei vinculis aeternis sub caligine reservavit; 7 (3) sicut Sodoma et Gomorra et finitimae civitates, simili modo exfornicatae et abeuntes post carnem alteram, factae sunt exemplum ignis aeterni poenam

sustinentes. 8 Similiter et hii carnem quidem maculant, dominationem
autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. 9 Cum *Michahel ar-
changelus cum diabulo disputans altercaretur de Mosi corpore, non est
ausus iudicium inferre blasphemiae, sed dixit Imperet tibi dominus: 10 hii
autem quaecumque quidem ignorant blasphemant, quaecumque autem
naturaliter tamquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. 11 (4) Vae
illis, quia via Cain abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt et
contradictione Core perierunt. 12 Hii sunt in aepulis suis maculae, convi-
vantes sine timore, semet ipsos pascentes, nubes sine aqua quae a ven-
tis circumferuntur, arbores autumnales infructuosae bis mortuae eradicatae,
13 fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sidera errantia; qui-
bus procella tenebrarum in aeternum servata est. 14 (5) Prophetavit autem
de his septimus ab Adam Enoch dicens Ecce venit dominus in sanctis
milibus suis, 15 facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios
de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omni-
bus duris quae locuti sunt contra eum peccatores impii. 16 Hii sunt
murmuratores querelosi, secundum desideria sua ambulantes, et os illo-
rum loquitur superbiam, mirantes personas quaestus causa. 17 (6) Vos
autem, carissimi, memores estote verborum quae praedicta sunt ab apo-
stolis domini nostri Iesu Christi, 18 qui dicebant vobis quoniam in no-
vissimo tempore venient inlusores secundum sua desideria ambulantes
impietatum. 19 Hii sunt qui segregant semet ipsos, animales spiritum non
habentes. 20 Vos autem, carissimi, superaedificantes vosmet ipsos san-
ctissimae vestrae fidei, in spiritu sancto orantes, 21 ipsos vos in dilectione
dei servate: 22 et hos quidem arguite iudicatos, 23 illos vero salvate de
igne rapientes, aliis autem miseremini in timore, odientes eam quae car-
nalis est maculatam tunicam. 24 (7) Ei autem qui potest vos conservare
sine peccato et constituere ante conspectum gloriae suae inmaculatos in
exultatione, 25 soli deo salvatori nostro per Iesum Christum dominum
nostrum, cui gloria magnificentia imperium et potestas ante omne sae-
culum et nunc et in omnia saecula, amen.

EXPLICIT EPISTULA IUDAE.

DEO GRATIAS AMEN.

FELICITER QUI LEGIS.

I.

1 Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit *illi deus, palam facere ser-
vis suis quae oportet fieri cito, et significavit mittens per angelum suum
servo suo Iohanni, 2 qui testimonium perhibuit verbo dei et testimonium
Iesu Christi, quaecumque vidit. 3 Beatus qui legit et qui audiunt verba
prophetiae huius et servant ea quae in illa scripta sunt: tempus enim
prope est. 4 Iohannis septem ecclesiis quae sunt in Asia. Gratia vobis
et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est, et a septem spi-
ritibus qui in conspectu throni eius sunt, 5 et ab Iesu Christo, qui est
testis fidelis, primogenitus mortuorum et princeps regum terrae. Qui
dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, 6 et fecit
nostrum regnum, sacerdotes deo et patri suo, ipsi gloria et imperium
in saecula saeculorum, amen. 7 Ecce venit cum nubibus, et videbit eum
omnis oculus et qui eum *pupucerunt, *et plangent se super eum omnes
tribus terrae. Etiam, amen. 8 Ego sum A et Ω, principium et finis,
dicit dominus deus, qui est et qui erat et qui venturus est, omnipotens.
9 Ego *Iohannis, frater vester et particeps in tribulatione et regno et
patientia in Iesu, fui in insula quae appellatur Pathmos, propter verbum
dei et testimonium Iesu. 10 Fui in spiritu in dominica die, et audivi post
me vocem magnam tamquam *tubae 11 dicentis Quod vides, scribe in
libro, et mitte septem ecclesiis, Ephesum et Zmyrnam et Pergamum et
Thyatiram et Sardis et Philadelphiam et Laodiciam. 12 Et conversus sum
ut viderem vocem quae loquebatur mecum: et conversus vidi septem
candelabra aurea, 13 et in medio *candelabrorum similem *filium homi-
nis, vestitum poderem et praecinctum ad mamillas zonam auream; 14 ca-
put autem *et capilli erant candidi tamquam lana alba, *tamquam nix,
et oculi eius velut flamma ignis, 15 et pedes eius similes orichalco, si-
cut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum;
16 et habebat in dextera sua stillas septem, et de ore eius gladius utra-
que parte acutus exiebat, et facies eius sicut sol lucet in virtute sua.
17 Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus: et

posuit dexteram suam super me, dicens Noli timere: ego sum primus
et novissimus, 18 et vivus et fui mortuus, et ecce sum vivens in sae-
cula saeculorum, et habeo claves mortis et inferni. 19 Scribe ergo quae
vidisti, quae sunt et quae oportet fieri post haec, 20 sacramentum septem
stillarum quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea. Septem
sigilla angeli sunt septem ecclesiarum, et candelabra septem septem ec-
clesiae sunt.

II.

1 Angelo Ephesi ecclesiae *scribae Haec *dicet qui tenet septem stel-
las in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureo-
rum. 2 Scio opera tua et laborem et patientiam, et quia non *potes
sustinere malos, et temtasti eos qui se dicunt apostolos et non sunt, et
invenisti eos mendaces, 3 et patientiam habes, et sustenuisti propter no-
men meum, et non *deficisti. 4 Sed habeo adversus te quod caritatem
tuam primam reliquisti. 5 Memor esto itaque unde excideris, et age
paenitentiam et prima opera fac: sin autem, venio tibi et movebo can-
delabrum tuum de loco suo, nisi paenitentiam egeris. 6 Sed hoc habes
quia odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi. 7 Qui habet aurem, au-
diat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei edere de ligno vitae,
quod est in paradiso dei mei. 8 Et angelo Zmyrnae *ecclesiae *scribae
Haec dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit. 9 Scio tribu-
lationem tuam et paupertatem tuam, sed dives es, et blasphemaris ab
his qui se dicunt Iudaeos esse et non sunt, sed sunt synagoga satanae.
10 Nihil eorum timeas quae passurus es. Ecce missurus est diabolus
ex vobis in carcerem, ut temtemini, et habebitis tribulationem diebus
decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae.
11 Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit, non
laedetur a morte secunda. 12 Et angelo Pergami ecclesiae scribae Haec
dicit qui habet rompheam utraque parte acutam. 13 Scio ubi habitas:
ubi sedes est satanae: et tenes nomen meum, et non negasti fidem
meam et in diebus Antipas, testis meus fidelis, qui occisus est apud vos,
ubi satanas habitat. 14 Sed habeo adversus te pauca. Habes illic tenen-
tes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis
Israhel, edere et fornicari. 15 Ita habes et tu tenentes doctrinam Nico-
laitarum similiter. 16 Paenitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito
et pugnabo cum illis in gladio oris mei. 17 Qui habet aurem, audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei manna absconditum, et

dabo illi calculum candidum et in *calculum nomen novum scriptum,
quod nemo scit nisi qui accipit. [18] Et angelo *Tyathirae ecclesiae *scri-
bae Haec dicit filius dei, qui habet *oculos tamquam flammam ignis, et
pedes eius similes oricalcho. [19] Novi opera tua et caritatem et fidem
et ministerium et patientiam tuam, et opera tua novissima plura priori-
bus. [20] Sed habeo adversus te quia *permittes mulierem Hiezabel, quae
se dicit propheten, docere et seducere servos meos fornicari et mandu-
care de idolothytis. [21] Et dedi illi tempus ut paenitentiam ageret, et
non vult paeniteri a fornicatione sua. [22] Ecce mitto eam in lectum, et
qui *moechantur cum ea in tribulationem maximam, nisi paenitentiam
egerint ab operibus suis. [23] Et filios eius interficiam in mortem, et scient
omnes ecclesiae quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo uni-
cuique vestrum secundum opera vestra. Vobis autem dico, [24] ceteris
qui Tyathirae estis, quicumque non habent doctrinam hanc, qui non
cognoverunt *altitudinis satanae, quemammodum dicunt. Non mittam su-
per vos aliud pondus: [25] tamen id quod habetis tenete donec veniam.
[26] Et qui vicerit et qui custodierit usque in finem opera mea, dabo ei
potestatem super gentes, [27] et reget illas in virga ferrea, tamquam vas
figuli confringentur, sicut et ego accepi a patre meo, [28] et dabo illi stel-
lam matutinam. [29] Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

III.

[1] Et angelo ecclesiae Sardis scribe Haec dicit qui habet septem spi-
ritus dei et septem stellas. Scio opera tua, quia nomen habes quod
vivas, et mortuus es. [2] Esto vigilans, et confirma cetera quae moritura
erant. Non enim invenio opera tua plena coram deo meo. [3] In mente
ergo habe qualiter acceperis et audieris, et serva et paenitentiam age.
Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora
veniam ad te. [4] Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinave-
runt vestimenta sua, et ambulant mecum in albis, quia digni sunt. [5] Qui
vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen eius de li-
bro vitae, et confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis
eius. [6] Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis. [7] Et an-
gelo Philadelphiae ecclesiae scribe Haec dicit sanctus et verus, qui ha-
bet clavem David; qui aperit et nemo *cludit, cludit et nemo aperit.
[8] Scio opera tua: ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest
cludere; quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum et non
negasti nomen meum. [9] Ecce dabo de synagoga satanae qui dicunt se

Iudaeos esse et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut veniant
et adorent ante pedes tuos, et scient quia ego dilexi te. 10 Quoniam
servasti verbum patientiae meae, et ego te servabo ab hora temtationis
quae ventura est in orbem universum temtare habitantes in terram.
11 Venio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 12 Qui
vicerit, faciam *illum columnam in templo dei mei, et foras non egre-
dietur amplius; et scribam super eum nomen dei mei et nomen civitatis
dei mei, novae Hierusalem, quae descendit de caelo a deo meo, et no-
men meum novum. 13 Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ec-
clesiis. 14 Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe Haec dicit Amen, testis
fidelis et verus, qui est principium creaturae dei. 15 Scio opera tua,
quia neque frigidus es neque calidus. Utinam frigidus esses aut calidus.
16 Sed quia tepidus es et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere
ex ore meo. 17 Quia *dices quod dives sum et locupletatus et nullius
egeo, et nescis quia tu es miser et *mirabilis et pauper et *cecus et
nudus, 18 suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples
fias, et vestimentis albis induaris et non appareat confusio nuditatis tuae,
et collyrio inunge oculos tuos ut videas. 19 Ego quos amo, arguo et
castigo: aemulare ergo et paenitentiam age. 20 Ecce sto ad ostium et
pulso: si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, introibo ad
illum et cenabo cum illo et ipse mecum. 21 Qui vicerit, dabo ei sedere
mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum patre meo in
throno eius. 22 Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

IV.

1 Post haec vidi, et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima
quam audivi tamquam tubae loquentis mecum, dicens Ascende huc, et
ostendam tibi quae oportet fieri post haec. 2 Statim fui in spiritu: et
ecce sedis posita erat in caelo, et super sedem sedens, 3 et qui sede-
bat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardini, et iris erat in cir-
cuitu sedis similis visionis *zmaragdinae. 4 Et in circuitu sedis sedilia
viginti quattuor, et super thronos viginti quattuor seniores sedentes, cir-
cumamictos vestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas.
5 Et de throno procedunt fulgora et voces et tonitrua. Et septem lam-
pades ardentes ante thronum, quae sunt septem spiritus dei. 6 Et in
conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo: et in medio
sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro.
7 Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et

tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile
aquilae volanti. [8] Et quattuor animalia singula eorum habebant alas se-
nas, et in circuitu et intus plena sunt oculis, et requiem non habebant
die ac nocte dicentia Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens,
qui erat et qui est et qui venturus est. [9] Et cum darent illa animalia
gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, [10] proce-
debant viginti quattuor seniores ante *sedentem in throno, et adorabant
viventem in saecula saeculorum, et mittent coronas suas ante thronum,
dicentes [11] Dignus es, domine et deus noster, accipere gloriam et ho-
norem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam
erant et creata sunt.

V.

[1] Et vidi in *dexteram sedentis super thronum librum scriptum intus
et foris signatum sigillis septem. [2] Et vidi angelum fortem et praedi-
cantem voce magna Qui est dignus aperire librum et solvere signacula
eius? [3] Et nemo poterat in caelo neque in terra neque subtus terram
aperire librum neque respicere illum. [4] Et ego flebam multum, quon-
iam nemo dignus inventus est aperire librum nec videre eum. [5] Et unus
de senioribus dixit mihi Ne fleberis: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix
David, aperire librum et septem signacula eius. [6] Et vidi, et ecce in
medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum agnum stan-
tem tamquam occisum, habentem *cornua septem et oculos septem, qui
sunt *spiritus dei missi in omnem terram. [7] Et venit, et accepit *de
dextera sedentis in throno. [8] Et cum aperuisset librum, quattuor anima-
lia et viginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli
citharas et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes
sanctorum. [9] Et cantant novum canticum dicentes Dignus es accipere
librum et aperire signacula eius, quoniam occisus es et redemisti nos
deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione, [10] et
fecisti eos deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabunt super terram.
[11] Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et
animalium et seniorum, et erat numerus eorum milia milium, [12] dicen-
tium voce magna Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem
et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et
benedictionem. [13] Et omnem creaturam quae in caelo est et super ter-
ram et sub terram, et quae sunt in mari, et quae in ea, omnes audivi
dicentes Sedenti in throno et agno benedictio et honor et gloria et

potestas in saecula saeculorum. [14] Et quattuor animalia dicebant Amen,
et seniores ceciderunt et adoraverunt.

VI.

[1] Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem signaculis, et au-
divi unum de quattuor animalibus dicentem tamquam vocem thonitrui
Veni. [2] Et vidi, et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habe-
bat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens, ut vinceret. [3] Et
cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens Veni.
[4] Et exivit alius equus rufus, et qui sedebat super illum, datum est ei
ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est
illi gladius magnus. [5] Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium
animal dicens Veni. Et vidi, et ecce equus niger, et qui sedebat super
eum habebat stateram in manu sua. [6] Et audivi tamquam vocem in
medio quattuor animalium dicentem Bilibris trittici denario, et tres bi-
libres ordei denario: et vinum et oleum nec leseris. [7] Et cum aperuisset
sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis Veni. [8] Et vidi,
et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum, nomen illi mors, et
inferus sequebatur eum, et data est illi potestas super quattuor partes
terrae, interficere gladio fame et morte et besteis terrae. [9] Et cum ape-
ruisset quintum sigillum, vidi subtus *altarem animas interfectorum pro-
pter verbum dei et propter testimonium quod habebant. [10] Et clamabant
voce magna dicentes Usque quo, domine sanctus et verus, non iudicas
et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant super terram? [11] Et
datae sunt eis singulae stolae albae, et dictum est illis ut requiescerent
tempus adhuc modicum, donec *impleantur conservi eorum et fratres
eorum qui interficiendi sunt sicut et illi. [12] Et vidi, et cum aperuisset
sigillum sextum, et terrae motus factus est magnus, et sol factus est ni-
ger tamquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, [13] et
stellae caeli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum
vento magno movetur, [14] et caelum recessit sicut liber involutus, et
omnis mons et insulae de locis suis motae sunt. [15] Et reges terrae et
principes et tribuni et divites et fortes et omnis servus et liber abscon-
derunt se in speluncis et in petris montium, [16] et dicunt montibus et
petris Cadete super nos et abscondite nos a facie sedentis super thro-
num et ab ira agni, [17] quoniam venit dies magnus irae ipsorum, et
quis poterit stare?

V, 14 — VI, 17.

VII.

1 Post haec vidi quattuor angelos stantes supra quattuor angulos
terrae, tenentes quattuor ventos terrae, ne flaret ventus super terram
neque super mare neque in ullam arborem. 2 Et vidi alterum angelum
ascendentem ab ortu solis, habentem signum dei vivi, et clamavit voce
magna quattuor angelis quibus datum est nocere terrae et mari, 3 di-
cens *Nolite nocere terrae et mari neque arboribus, quoad usque signe-
mus servos dei nostri in frontibus eorum. 4 Et audivi numerum signa-
torum, centum quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum
Israhel: 5 ex tribu Iuda duodecim milia signati, ex tribu Ruben duode-
cim milia signati, ex tribu Gad duodecim milia signati, 6 ex tribu Aser
duodecim milia signati, ex tribu Nepthalim duodecim milia signati, ex
tribu Manasse duodecim milia signati, 7 ex tribu Symeon duodecim mi-
lia signati, ex tribu Levi duodecim milia signati, ex tribu Issachar duo-
decim milia signati, 8 ex tribu Zabulon duodecim milia signati, ex tribu
Ioseph duodecim milia signati, ex tribu Beniamin duodecim milia signati.
9 Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex
omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis, stantes ante thronum
et in conspectu agni, amicti stolas albas, et palmae in manibus eorum.
10 Et clamabant voce magna dicentes Salus deo nostro, qui *sedit super
thronum, et agno. 11 Et omnes angeli stabant in circuitu throni et se-
niorum et quattuor animalium, et ceciderunt in conspectu throni in fa-
cies suas et adoraverunt deum, 12 dicentes Amen, benedictio et claritas
et sapientia et gratiarum actio et honor et virtus et fortitudo deo no-
stro in saecula saeculorum, amen. 13 Et respondit unus de senioribus
dicens mihi Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt et unde venerunt?
14 Et dixi *illi Domine mi, tu scis. Et dixit mihi Hi sunt qui venerunt
de tribulatione magna et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in
sanguine agni. 15 Ideo sunt ante thronum dei, et serviunt ei die ac
nocte in templo eius, et qui sedet in throno habitabit super illos. 16 Non
esurient neque sitient amplius, neque cadet super illos sol neque ullus
aestus, 17 quoniam agnus qui in medio throni est reget illos, et *de-
ducit eos ad vitae fontes aquarum, et absterget deus omnem lacrimam
ex oculis eorum.

VIII.

1 Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in caelo
quasi media hora. 2 Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei,

et datae sunt illis septem tubae. 3 Et alius angelus venit et stetit ante
altare habens turabulum aureum, et data sunt illi incensa multa, ut da-
ret orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante
thronum. 4 Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum *de
manu angeli coram deo. 5 Et accepit angelus turibulum, et implevit il-
lud de igni altaris et misit in terram: et facta sunt tonitrua et voces et
fulgora et terrae motus magnus. 6 Et septem angeli qui habebant septem
tubas paraverunt se ut tuba canerent. 7 Et primus angelus tuba cecinit,
et facta est grando et ignis mixta in sanguinem et missum est in ter-
ram: et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum combu-
sta est, et omne faenum viride combustum est. 8 Et secundus angelus
tuba cecinit, et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare:
et facta est tertia pars maris sanguis, 9 et mortua est tertia pars crea-
turae, quae habent animas, et tertia pars navium interiit. 10 Et tertius
angelus tuba cecinit, et cecidit de caelo stella magna ardens tamquam
facula, et cecidit in tertiam partem fluminum et in fontes aquarum. 11 Et
nomen stellae dicitur absinthius. Et facta est tertia pars aquarum in
absinthium, et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amare factae
sunt. 12 Et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tertia pars so-
lis et tertia pars lunae et tertia pars stellarum, ut obscuraretur tertia
pars eorum et diei non luceret pars tertia, et nox similiter. 13 Et vidi,
et audivi vocem unius aquilae volantis per medium caelum, dicentis voce
magna Vae vae vae habitantibus super terram de ceteris vocibus tubae
trium angelorum, qui erant tuba canituri.

IX.

1 Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam de caelo cecidisse
in terram, et data est illi clavis putei abyssi: 2 et ascendit fumus putei
sicut fumus fornacis magnae, et obscuratus est sol et aer de fumo pu-
tei. 3 Et de fumo exierunt lucustae in terram, et data est potestas illis
sicut habent potestatem scorpiones terrae. 4 Et praeceptum est illis ne
lederent faenum terrae neque *omne viride neque omnem arborem, nisi
tantum homines qui non habent signum dei in frontibus. 5 Et datum est
illis ne occiderent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque: et cru-
ciatus eorum *ut cruciatus scorpii, cum percutit hominem. 6 In diebus
illis quaerent homines mortem et non invenient eam, et desiderabunt
mori et fugiet mors ab ipsis. 7 Et *similitudines lucustarum similes equis
paratis in proelium, et super capita *earum tamquam coronae similes

auro, et facies earum sicut facies hominum, 8 et habebant capillos sicut
capillos mulierum, et dentes earum sicut leonum erant, 9 et habebant
loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox curruum
equorum multorum currentium in bellum. 10 Et habebant caudas similes
scorpionum, et aculei in caudis earum, potestas earum nocere homini-
bus mensibus quinque. 11 Et habebant super se regem *angelum abyssi,
cui nomen *ebreicae Abaddon, grece autem Apollion, et latinae habet
nomen Exterminans. 12 Vae unum abiit: ecce veniunt adhuc duo vae
post haec. 13 Et sextus angelus tuba cecinit. Et audivi vocem, unum
ex cornibus altaris aurei quod est ante oculos dei, 14 dicentem sexto
angelo qui *habebat tubam Solve quattuor angelos qui alligati sunt in
flumine magno Eufrate. 15 Et soluti sunt quattuor angeli qui parati erant
in horam et diem et mensem et annum, ut occiderent tertiam partem
hominum. 16 Et numerus equestris exercitus vicies milies dena milia:
audivi numerum eorum. 17 Et ita vidi equos in visione, et qui sedebant
super eos, habentes loricas igneas et iacinthinas et sulphoreas, et capita
equorum erant tamquam capita leonum, et de ore ipsorum procedit
ignis et fumus et sulphur. 18 Ab his tribus plagis occisa est tertia pars
hominum de igne et fumo et sulphore qui procedebat ex ore ipsorum.
19 Potestas enim equorum in ore eorum est et in caudis eorum: nam et
caudae eorum similes serpentibus, habentes capita, et in his nocent.
20 Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque paeniten-
tiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorent *daemonia
et *simulachra aurea et argentea et aerea et lapidea et lignea, quae
neque videre possunt neque audire neque ambulare, 21 et non egerunt
paenitentiam ab homicidiis suis neque a beneficiis suis neque a fornica-
tione sua neque a furtis suis.

X.

1 Et vidi alium angelum fortem descendentem de caelo, amictum
*nubae, et iris in capite eius et facies eius, erat ut sol, et pedes eius
tamquam columna ignis, 2 et habebat in manu sua libellum apertum.
Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super ter-
ram, 3 et clamavit voce magna, quemammodum cum leo rugit. Et cum
clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. 4 Et cum locuta fuis-
sent septem tonitrua, scripturus eram: et audivi vocem de caelo dicen-
tem Signa quae locuta sunt septem tonitrua, noli ea scribere. 5 Et an-
gelum quem vidi stantem supra mare et supra terram, levavit manum

suam ad caelum, 6 et iuravit per viventem in saecula saeculorum, qui
creavit caelum et ea quae in illo sunt, et terram et ea quae in ea sunt,
et mare et ea quae in eo sunt, quia tempus amplius non erit, 7 sed
in diebus vocis septimi angeli, cum coeperit tuba canere, et consum-
mabitur mysterium dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas.
8 Et vox quam audivi *dicentem de caelo iterum loquentem mecum *di-
centem Vade *accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare
et supra terram. 9 Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum.
Et dicit mihi Accipe et devora eum: et faciet amaricare ventrem tuum,
sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. 10 Et accepi librum de manu
angeli, et devoravi eum: et erat in ore meo tamquam mel dulce; et
cum devorassem eum, amaricatus est venter meus. 11 Et *dicunt mihi
Oportet te iterum prophetare populis et gentibus et linguis et regibus
multis.

XI.

1 Et datus est mihi calamus similis virgae, dicens Surge et metire
templum dei et altare et adorantes in eo. 2 Atrium autem quod est fo-
ris templum eice foras et ne metiaris eum, quoniam datum est gentibus,
et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. 3 Et dabo
duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta
amicti saccos. 4 Hi sunt duo olivae et duo candelabra in conspectu
*domini terrae stantes. 5 Et si quis eos voluerit nocere, ignis exiet de
ore ipsorum et devoravit inimicos eorum: et si quis voluerit eos ledere,
sic oportet eum occidi. 6 Hi habent potestatem cludendi caelum, ne
pluat diebus prophetiae ipsorum, et potestatem habent super aquas con-
vertendi eas in sanguinem et percutere terram omni plaga quotiens-
cumque voluerint. 7 Et cum finierint testimonium suum, *bestia quae
ascendit de abysso faciet adversus illos bellum et vincet illos et occidet
illos. 8 Et corpora eorum in plateis civitatis magnae*, quae vocatur spi-
ritaliter Sodoma et Aegyptus, ubi et dominus eorum crucifixus est. 9 Et
videbunt de populis et tribubus et linguis et gentibus corpora eorum
per tres dies et dimidium, et corpora eorum non sinunt poni in monu-
mentis. 10 Et inhabitantes terram gaudebunt super illis et iocundabun-
tur et munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetae cruciaverunt
eos qui *habitant super terram. 11 Et post dies tres et dimidium spiri-
tus vitae a deo intravit in eos, et steterunt super pedes suos, et timor
magnus cecidit super eos qui viderunt eos. 12 Et audierunt vocem ma-
gnam de caelo dicentem illis *Ascendite huc: et ascenderunt in caelum

in *nubae, et viderunt illos inimici eorum. 13 Et in illa hora factus est
terrae motus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisi sunt in
terrae *moto nomina hominum septem milia, et reliqui in timorem sunt
missi et dederunt gloriam deo caeli. 14 Vae secundum abiit: et ecce
vae tertium veniet cito. 15 Et septimus angelus tuba cecinit, et factae
sunt voces magnae in caelo dicentes Factum est regnum huius mundi
domini nostri et Christi eius, et regnavit in saecula saeculorum. 16 Et
viginti quattuor seniores, qui in conspectu dei sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies suas et adoraverunt deum 17 dicentes Gratias *tibi
agimus, domine deus omnipotens, qui es et qui eras, qui accepisti vir-
tutem tuam magnam et regnasti, 18 et iratae sunt gentes, et advenit
ira tua et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis tuis,
prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et
*exterminandi eos qui corruperunt terram. 19 Et apertum est templum
dei in caelo, et visa est arca testamenti eius in templo eius, et facta
sunt fulgora et voces et terrae motus et grando magna.

XII.

1 Et signum magnum paruit in caelo, mulier amicta sole, et luna sub
pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim, 2 et in utero
habens et clamans parturiens, et cruciatur ut pareat. 3 Et visum est
aliud signum in caelo, et ecce draco magnus rufus, habens capita se-
ptem et cornua decem, et in capitibus suis septem diademata, 4 et
cauda eius trahebat tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in ter-
ram. Et draco stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperis-
set filium eius devoraret. 5 Et peperit filium masculum, qui recturus
erit omnes *gentes in virga ferrea: et raptus est filius eius ad deum et
ad thronum eius. 6 Et mulier fugit in solitudinem, ubi habet locum pa-
ratum a deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. 7 Et
factum est proelium in caelo, Michahel et angeli eius proeliabantur cum
dracone: et draco pugnabat et angeli eius, 8 et non valuerunt, neque
locus inventus est amplius eorum in caelo. 9 Et proiectus est draco ille
magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et satanas, qui seducet
universum orbem, proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi
sunt. 10 Et audivi vocem magnam in caelo dicentem Nunc facta est sa-
lus et virtus et regnum domini nostri et potestas Christi eius, *quia pro-
iectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspe-
ctum domini nostri die ac nocte. 11 Et ipsi vicerunt illum propter

sanguinem agni et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animam suam usque ad mortem.
12 Propterea laetamini, caeli et qui habitatis in eis: vae terrae et mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.
13 Et postquam vidit draco quod proiectus est in terram, *et persecutus est mulierem quae peperit masculum.
14 Et datae sunt *mulieri duae alae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis.
15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine.
16 Et adiuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo.
17 Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere proelium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata dei et qui habent testimonium Iesu.
18 Et stetit super harenam maris.

XIII.

1 Et vidi de mare bestiam ascendentem et habentem capita septem et cornua decem, et super cornua eius decem diademata, et super capita eius nomina blasphemiae.
2 Et bestiam quam vidi, similis erat pardo, et pedes eius sicut ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam.
3 Et unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis eius curata est. Et ammirata est universa terra post bestiam,
4 et adoraverunt draconem, quia dedit potestatem bestiae, et adoraverunt bestiam dicentes Quis similis bestiae, et quis poterit pugnare cum ea?
5 Et datum est ei os loquens magna blasphemiae, et data est illi potestas facere menses XLII.
6 Et aperuit os suum in blasphemia ad deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in caelo habitant.
7 Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos, et data est ei potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem.
8 Et adorabunt eum omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae agni qui occisus est ab origine mundi.
9 Si quis habet aurem, audiat.
10 Qui in captivitatem, vadit in captivitatem: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum.
11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni et loquebatur sicut draco.
12 Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit terram et habitantes in eam adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis.
13 Et fecit signa magna, ut etiam

ignem faceret de caelo descendere in terram in conspectum hominum.
14 Et seducet habitantes terram propter signa quae data sunt illi facere
in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem
bestiae quae habet plagam gladii et vixit. 15 Et datum est illi ut daret
spiritum imagini bestiae, ut et loquatur imago bestiae, et faciat quicum-
que non adoraverit imaginem bestiae occidantur. 16 Et faciet omnes,
pusillos et magnos et divites et pauperes et liberos et servos, habere
caracter in dextra manu aut in frontibus suis, 17 et ne quis possit emere
aut vendere, nisi *quis habet caracter nomine bestiae aut numerum no-
minis eius. 18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet nu-
merum bestiae: numerus enim hominis est. Et numerus eius est se-
scenti sexaginta sex.

XIV.

1 Et vidi, et ecce agnus stabat supra montem Sion, et cum illo cen-
tum quadraginta quattuor milia habentes nomen eius et nomen patris
eius scriptum in frontibus suis. 2 Et audivi vocem de caelo tamquam
vocem aquarum multarum et tamquam vocem tonitrui magni, et vocem
quam audivi sicut citharoedorum citharizantium in citharis suis. 3 Et
cantabant quasi canticum novum ante sedem et ante quattuor animalia
et seniores: et nemo *poterat dicere canticum nisi illa centum quadra-
ginta quattuor milia, qui empti sunt de terra. 4 Hi sunt qui cum mu-
lieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi qui secuntur agnum
quocumque abierit. Hi emti sunt ex *omnibus primitiae deo et agno,
5 et in ore ipsorum non est inventum mendacium; sine macula *sunt.
6 Et vidi alterum angelum volantem per medium caelum, habentem evan-
gelium aeternum, ut evangelizaret sedentibus super terram et super
omnem gentem et tribum et linguam et populum, 7 dicentem magna
voce *Timite deum et date illi honorem, quia venit hora iudicii eius,
et adorate eum qui fecit caelum et terram et mare et fontes aquarum.
8 Et alius angelus secutus est dicens Cecidit cecidit Babylon illa magna,
quae a vino irae fornicationis suae potionavit omnes gentes. 9 Et *alius
angelus tertius secutus est illos dicens voce magna Si quis adoraverit
bestiam et imaginem eius et acceperit caracterem in fronte sua aut in
manu sua, 10 et hic bibet de vino irae dei, qui mixtus est mero in ca-
lice irae ipsius, et cruciabitur igne et *sulphurae in conspectu angelorum
sanctorum et ante conspectum agni. 11 Et fumus tormentorum eorum
in saecula saeculorum ascendit, nec habent requiem die ac nocte qui

adoraverunt bestiam et imaginem eius et si quis accepit caracterem no-
minis eius. 12 Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata dei
et fidem Iesu. 13 Et audivi vocem de caelo dicentem Scribe Beati
mortui qui in domino moriuntur a modo. Iam dicit spiritus, ut requie-
scant a laboribus suis: opera enim illorum secuntur illos. 14 Et vidi, et
ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem filio hominis,
habentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem acu-
tam. 15 Et alter angelus exivit de templo, clamans voce magna ad se-
dentem super nubem Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut
metatur, quoniam aruit *messes terrae. 16 Et misit qui sedebat super
nubem falcem suam in terram, et messa est terra. 17 Et alius angelus
exivit de templo quod est in caelo, habens et ipse falcem acutam:
18 et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra ignem, et cla-
mavit voce magna *qui *habet falcem acutam, dicens Mitte falcem tuam
acutam et vindemia botrus vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae eius.
19 Et misit angelus falcem suam in terram, et vindemiavit vineam terrae
et misit in lacum irae dei magnum. 20 Et calcatus est lacus extra civi-
tatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia
*mille sescenta.

XV.

1 Et vidi aliud signum in caelo magnum et mirabile, angelos septem
habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira
dei. 2 Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt
bestiam et imaginem illius et numerum nominis eius, stantes super mare
vitreum, habentes citharas dei 3 et cantantes canticum Moysi servi dei
et canticum agni, dicentes Magna et mirabilia opera tua, domine deus
omnipotens: iustae et verae viae tuae, rex caelorum: 4 quis non time-
bit, domine, et magnificavit nomen tuum? quia solus pius*, quoniam
omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia
tua manifestata sunt. 5 Et post haec vidi, *ecce apertum est templum
tabernaculi testimonii in caelo, 6 et exierunt septem angeli habentes
plagas de templo, vestiti lapide mundo candido et praecincti circa pe-
ctora zonis aureis. 7 Et unus ex quattuor animalibus dedit septem an-
gelis septem phialas aureas plenas iracundiae dei viventis in saecula
saeculorum. 8 Et impletum est templum fumo a maiestate dei et de
virtute eius, et nemo poterat introire in templum donec consummaren-
tur septem plagae septem angelorum.

XVI.

[1] Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis Ite
et effundite septem phialas irae dei in terram. [2] Et abiit primus et effu-
dit phialam suam in terram, et factum est vulnus saevum ac pessimum
in homines qui habebant caracterem bestiae et in eos qui adoraverunt
imaginem eius. [3] Et secundus effudit phialam suam in mare, et factus
est sanguis tamquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari.
[4] Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum,
et factus est sanguis. [5] Et audivi angelum aquarum dicentem Iustus es,
qui es et qui eras sanctus, quia haec iudicasti: [6] quia sanguinem san-
ctorum et prophetarum fuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere, ut
digni sunt. [7] Et audivi alterum dicens Etiam, domine deus omnipotens,
vera et iusta iudicia tua. [8] Et quartus effudit phialam suam in solem,
et datum est illi aestu afficere homines et igni. [9] Et aestuaverunt ho-
mines aestu magno, et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem
super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam.
[10] Et quintus effudit phialam suam super sedem bestiae, et factum est
regnum eius tenebrosum, et conmanducaverunt linguas suas prae dolore,
[11] et blasphemaverunt deum caeli prae doloribus et vulneribus suis, et
non egerunt paenitentiam ex operibus suis. [12] Et sextus effudit phialam
suam in flumen illum magnum Eufraten, et siccavit aquam eius, ut prae-
paretur via regibus ab ortu solis. [13] Et vidi de ore draconis et de ore
bestiae et de ore pseudoprophetae spiritus tres inmundos in modum
ranarum: [14] sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa, procedent
ad reges totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum
dei omnipotentis. [15] Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit
vestimenta sua, ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. [16] Et
congregavit illos in locum qui vocatur hebraicae Hermagedon. [17] Et septi-
mus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a
throno dicens Factum est. [18] Et facta sunt fulgora et voces et tonitrua,
et terrae motus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homi-
nes fuerunt super terram, talis terrae motus sic magnus. [19] Et facta est
civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt, et Babylon
magna venit in memoriam ante deum dare ei calicem vini indignationis
irae eius. [20] Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. [21] Et
grando magna sicut talentum descendit de caelo in homines: et blas-
phemaverunt homines deum propter plagam grandinis, quoniam magna
facta est vehementer.

XVI, 1 — 21.

XVII.

[1] Et venit unus de septem angelis *qui habebant septem phialas, et
locutus est mecum dicens Veni, ostendam tibi damnationem meretricis
magnae quae sedet super aquas multas, [2] cum qua fornicati sunt reges
terrae, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius.
[3] Et abstulit me in desertum in spiritu. Et vidi mulierem sedentem
super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiae, habentem ca-
pita septem et cornua decem. [4] Et mulier erat circumdata purpura et
coccino, et inaurata auro et lapide praetioso et margaritis, habens po-
culum aureum in manu sua plenum abominationum et *inmunditia for-
nicationis eius, [5] et in fronte eius nomen scriptum Mysterium, Babylon
magna, mater fornicationum et abominationum terrae. [6] Et vidi mulie-
rem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu, et
miratus sum cum vidissem illam ammiratione magna. [7] Et dixit mihi
angelus Quare miraris? ego tibi dicam sacramentum mulieris et bestiae
quae portat eam, *qui habet capita septem et cornua decem. [8] Bestiam
quam vidisti, fuit et non est, et ascensura est de abysso et in interi-
tum ibit: et mirabantur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta
nomina in libro vitae a constitutione mundi, videntes bestiam, quia erat
et non est. [9] Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem capita
septem montes sunt, super quos mulier sedet, [10] et reges septem sunt:
quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit,
oportet illum breve tempus manere. [11] Et bestia quae erat et non est,
et ipsa octava est, et de septem est, et in *interitum vadet. [12] Et de-
cem cornua quae vidisti decem reges sunt, qui regnum nondum acce-
perunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipiunt post bestiam.
[13] Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiae
tradunt. [14] Hi cum agno pugnabunt, et agnus vincet illos, quoniam do-
minus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt vocati electi
et fideles. [15] Et dixit mihi Aquas quas vidisti, ubi meretrix sedet, po-
puli sunt et gentes et linguae. [16] Et decem cornua quae vidisti et be-
stiam, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et
carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt: [17] deus enim
dedit in corda eorum ut faciant quod illi placitum est, ut dent regnum
suum bestiae, donec consummentur verba dei. [18] Et mulier quam vi-
disti est civitas magna, quae habet regnum super reges terrae.

XVII, 1 — 18.

XVIII.

[1] Et post haec vidi alium angelum descendentem de caelo, habentem
potestatem magnam, et terra inluminata est gloria eius. [2] Et exclama-
vit in forti voce dicens Cecidit cecidit Babylon magna et facta est ha-
bitatio daemoniorum et custodia omnis spiritus inmundi et custodia omnis
volucris inmundae, [3] et quia de ira fornicationis eius biberunt omnes
gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de
virtute diliciarum eius divites facti sunt. [4] Et audivi aliam vocem de
caelo dicentem Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis deli-
ctorum eius et de plagis eius non accipiatis, [5] quoniam pervenerunt
peccata eius usque ad caelum et recordatus est dominus iniquitatum
eius. [6] Reddite illi sicut et ipsa reddidit, et duplicate duplicia secun-
dum opera eius: in poculo quod miscuit miscite illi duplum. [7] Quantum
glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum.
Quia in corde suo dicit Sedeo regina et vidua non sum, et luctum non
videbo, [8] ideo in una die venient plagae eius, mors et luctus et fames,
et igni conburetur, quia fortis est deus qui iudicavit illam. [9] Et flebunt
et plangent se super illam reges terrae qui cum illa fornicati sunt et in
deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius, [10] longe stantes
propter timorem tormentorum eius, dicentes Vae vae civitas illa magna,
Babylon civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. [11] Et
negotiatores terrae flebunt et lugebunt super illam, quoniam merces
eorum nemo emet amplius, [12] mercem auri et argenti et lapidis prae-
tiosi et margariti et byssi et purpurae et serici et cocci, et omne lignum
thyinum et omnia vasa eboris, et omnia vasa de *lapide praetioso et
aeramento et ferro et marmore, [13] et cinnamomum et amomum, et odo-
ramentorum et ungenti et turis et vini et olei et similae, trittici, et iu-
mentorum et ovium et equorum et redarum et mancipiorum et animarum
hominum. [14] Et poma tua desiderii animae discessit a te, et omnia pin-
guia et clara perierunt a te, et amplius illa iam non invenient. [15] Mer-
catores horum, qui divites facti sunt ab ea, longe stabunt propter timo-
rem tormentorum eius flentes ac lugentes, [16] et dicentes Vae vae civitas
illa magna, quae amicta erat byssino et purpura et cocco, et deaurata
est auro et lapide praetioso et margaritis, quoniam una hora destitutae
sunt tantae divitiae. [17] Et omnis gubernator et omnes qui in locum na-
vigant et nautae et qui maria operantur, longe steterunt [18] et clamave-
runt videntes locum incendii eius, dicentes Quae similis civitati huic
magnae? [19] et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes

* XVIII, 1 — 19.

et lugentes et dicentes Vae vae civitas magna, in qua divites facti sunt
omnes qui habent naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora de-
solata est. [20] Exulta super eam, caelum et sancti et apostoli et prophe-
tae, quoniam iudicavit deus iudicium vestrum de illa. [21] Et sustulit unus
angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare dicens
Hoc impetu mittetur Babylon illa magna civitas, et ultra iam non inve-
nietur. [22] Et vox citharedorum et musicorum et tibia canentium et tuba
non audietur in te amplius, et omnis artifex omnis artis non invenietur
in te amplius, et vox molae non audietur in te amplius, [23] et lux lu-
cernae non lucebit tibi amplius, et vox sponsi et sponsae non audietur
adhuc in te, quia mercatores tui erant principes terrae, quia in benefi-
ciis tuis erraverunt omnes gentes, [24] et in ea sanguis prophetarum et
sanctorum inventus est et omnium qui interfecti sunt in terra.

XIX.

[1] Post haec audivi quasi vocem magnam tubarum multarum in caelo
dicentium Alleluia, laus et gloria et virtus deo nostro est, [2] quia vera
et iusta iudicia sunt eius, qui iudicavit de meretrice magna, quae corru-
pit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum
de manibus tuis. [3] Et iterum dixerunt *Alleluia, et fumus eius ascendit
in saecula saeculorum. [4] Et ceciderunt seniores viginti quattuor et quat-
tuor animalia, et adoraverunt deum sedentem super thronum dicentes
Amen, alleluia. [5] Et vox de throno exivit dicens Laudem dicite deo
nostro, omnes servi eius et qui timetis eum, pusilli et magni. [6] Et au-
divi quasi vocem tubae magnae et sicut vocem aquarum multarum et
sicut vocem *tonitruum magnorum, dicentium Alleluia, quoniam regnavit
dominus deus noster omnipotens. [7] Gaudeamus et exultemus et demus
gloriam ei, quia venerunt nuptiae agni et uxor eius praeparavit se, [8] et
datum est illi ut cooperiat se byssinum splendens candidum. Byssinum
enim iustificationes sunt sanctorum. [9] Et dicit mihi Scribe Beati qui ad
cenam nuptiarum agni vocati sunt. Et dicit mihi Haec verba vera dei
sunt. [10] Et cecidi ante pedes eius ut adorarem eum. Et dicit mihi
Vide ne feceris: conservus tuus sum et *fratrum tuorum habentium te-
stimonium Iesu: deum adora. Testimonium enim Iesu est spiritus pro-
phetiae. [11] Et vidi caelum apertum, et ecce equus albus, et qui sede-
bat super eum vocabatur fidelis et verax vocatur, et iustitia iudicat et
pugnat. [12] Oculi autem eius sicut flamma ignis, et *in capite *eius dia-
demata multa, habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse.

[13] Et vestitus erat vestem aspersam sanguine, et vocatur nomen eius
verbum dei. [14] Et exercitus qui sunt in caelo sequebantur eum in equis
albis, vestiti byssinum album mundum. [15] Et de ore ipsius procedit gla-
dius acutus, ut in ipso percutiat gentes: et ipse reget eos in virga fer-
rea, et ipse calcat torcular vini furoris irae dei omnipotentis. [16] Et ha-
bet in vestimento et in femore suo scriptum Rex regum et dominus
dominantium. [17] Et vidi unum angelum stantem in sole: et clamavit
voce magna dicens omnibus avibus quae volabant per medium caeli
Venite congregamini ad cenam magnam dei, [18] ut manducetis carnes re-
gum et carnes tribunorum et carnes fortium et carnes equorum et se-
dentium in ipsis, et carnes omnium liberorum ac servorum et pusillorum
ac magnorum. [19] Et vidi bestiam et reges terrae et exercitus eorum
congregatos ad faciendum proelium cum illo qui sedebat in equo et cum
exercitum eius. [20] Et adpraehensa est bestia, et cum illo pseudopro-
pheta qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt
caracterem bestiae, qui et adorant imaginem eius: vivi missi sunt hi
duo in stagnum ignis ardentis sulphure. [21] Et ceteri occisi sunt in gla-
dio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius, et omnes aves
saturatae sunt carnibus eorum.

XX.

[1] Et vidi angelum descendentem de caelo, habentem clavem abyssi
et catenam magnam in manu sua. [2] Et adpraehendit draconem, serpen-
tem antiquum, qui est diabolus et satanas, et ligavit eum per annos
mille, [3] et misit eum in abyssum, et clusit et signavit super illum, ut
non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni: post haec
oportet illum solvi modico tempore. [4] Et vidi sedes, et sederunt super
eas, et iudicium datum est illis, et animas decollatorum propter testimo-
nium Iesu et propter verbum dei, et qui non adoraverunt bestiam ne-
que imaginem eius nec acceperunt caracterem eius in frontibus aut in
manibus suis, et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis: [5] ce-
teri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Haec est
resurrectio prima. [6] Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione
prima: in his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdo-
tes dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. [7] Sed cum con-
summati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, [8] et exivit
et seducet gentes quae sunt super quattuor angulos terrae, Gog et Ma-
gog, et congregavit eos in proelium, quorum numerus est sicut arena

maris. 9 Et ascenderunt super latitudinem terrae, et circumierunt castra
sanctorum et civitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de caelo et
devoravit eos: 10 et diabulus qui seducebat eos missus est in stagnum
ignis et sulphoris, ubi et bestia et pseudoprophetis, et cruciabuntur die
ac nocte in saecula saeculorum. 11 Et vidi thronum magnum candidum,
et sedentem super eum, a cuius conspectu fugit terra et caelum, et lo-
cus non est inventus ab eis. 12 Et vidi mortuos magnos et pusillos
stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus
est, qui est vitae: et iudicati sunt mortui ex his quae scripta erant in
libris secundum opera ipsorum. 13 Et dedit mare mortuos qui in eo
erant, et mors et inferus dederunt mortuos qui in ipsis erant, et iudica-
tum est de singulis secundum opera ipsorum. 14 Et inferus et mors
missi sunt in stagnum ignis. Haec mors secunda est, in stagnum ignis.
15 Et qui non est inventus in libro vitae scriptus, missus est in stagnum ignis.

XXI.

1 Et vidi caelum novum et terram novam: primum enim caelum et
prima terra abiit, et mare iam non est. 2 Et civitatem sanctam Hieru-
salem novam vidi descendentem de caelo a deo, paratam sicut spon-
sam ornatam viro suo. 3 Et audivi vocem magnam de throno dicentem
Ecce tabernaculum dei cum hominibus, et habitavit cum eis, et ipsi po-
pulus eius erunt, et ipse deus cum eis erit eorum deus, 4 et absterget
deus omnem lacrimam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque
luctus neque clamor neque dolor erit ultra: quae prima, abierunt. 5 Et
dixit qui sedebat in throno Ecce nova facio omnia. Et dicit Scribe,
quia haec verba fidelissima sunt et vera. 6 Et dixit mihi Factum est.
Ego sum λ et ω, initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquae
vivae gratis. 7 *Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi deus, et ille erit
mihi filius. 8 Timidis autem et incredulis et excaecatis et homicidis et
fornicatoribus et venificis et idolatris et omnibus mendacibus pars illo-
rum erit in stagno ardenti igne et sulphore, quod est mors secunda.
9 Et venit unus de septem angelis habentibus fialas plenas septem pla-
gis novissimis, et locutus est mecum dicens Veni, ostendam tibi spon-
sam uxorem agni. 10 Et sustulit me in spiritu in montem magnum et
altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem descendentem de
caelo a deo, 11 habentem claritatem dei: lumen eius simile lapidi pre-
tioso tamquam lapidi *iaspidis sicut crystallum. 12 Et habebat murum
magnum et altum, habens portas duodecim, et in portis angulos duo-

decim, et nomina inscripta, quae sunt nomina duodecim tribuum filio-
rum Israhel. [13] Ab oriente portae tres, et ab aquilone portae tres, et
ab occasu portae tres, et ab austro portae tres. [14] Et murus civitatis
habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina apostolorum
agni. [15] Et qui loquebatur mecum habebat mensuram harundineam au-
ream, ut metiretur civitatem et portas eius et murum. [16] Et civitas in
quadro posita est, et longitudo eius tanta est quanta et latitudo. Et
mensus est civitatem de harundine per stadia duodecim milia: longitudo
et latitudo et altitudo eius aequalia sunt. [17] Et mensus est murus eius
centum quadraginta quattuor cubitorum, mensura hominis, quae est an-
geli. [18] Et erat structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa vero civitas
auro mundo, simile vitro mundo. [19] Fundamenta muri civitatis omni la-
pide *pretioso ornata: fundamentum primum iaspis, secundus saphirus,
tertius calcidonius, quartus zmaragdus, [20] quintus sardonix, sextus sar-
dinus, septimus crisolitus, octavus birillus, nonus topadius, decimus chrys-
soprassus, undecimus iacinthus, duodecimus amethystus. [21] Et duodecim
portae duodecim margaritae sunt per singulas, et singulae portae erant
ex singulis margaritis. Et platea civitatis aurum mundum tamquam vi-
trum perlucidum. [22] Et templum non vidi in ea: dominus enim deus
omnipotens templum illius est, et agnus. [23] Et civitas non eget sole ne-
que luna, ut luceant ea: nam claritas dei inluminavit eam, et lucerna
eius est agnus. [24] Et ambulabunt gentes per lumen eius, et reges terrae
afferent gloriam suam et honorem in illam, [25] et portae eius non clau-
dentur per diem: nox enim non erit illic: [26] et afferent gloriam et ho-
norem gentium in illam. [27] Nec intravit in ea aliquid coinquinatum fa-
ciens abominationem et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitae
agni.

XXII.

[1] Et ostendit mihi fluvium aquae vivae splendidum tamquam crystal-
lum, procedentem de sede dei et agni. [2] In medio plateae eius et ex
utraque parte fluminis lignum vitae afferens fructus duodecim, per men-
ses *singula *reddentia fructum suum, et folia ligni ad sanitatem gentium.
[3] Et omne maledictum non erit amplius. Et sedes dei et agni in illa
erunt, et servi eius servient illi [4] et videbunt faciem eius, et nomen
eius in frontibus eorum. [5] Et nox ultra non erit, et non egebunt lumen
lucernae neque lumen solis, quoniam dominus deus inluminat illos, et
regnabunt in saecula saeculorum. [6] Et dixit mihi Haec verba fidelissima
et vera sunt, et dominus deus omnipotens prophetarum misit angelum

suum ostendere servis suis quae oportet fieri cito. 7 Et ecce venio ve-
lociter. Beatus qui custodit verba prophetiae libri huius. 8 Ego Iohan-
nes, qui audivi et vidi haec, et postquam audissem et vidissem, cecidi
ut adorarem ante pedes angeli qui mihi haec ostendebat. 9 Et dicit
mihi Vide ne feceris: conservus tuus sum et fratrum tuorum propheta-
rum et eorum qui servant verba libri huius: deum adora. 10 Et dicit
mihi Ne signaveris verba prophetiae libri huius: tempus enim prope est.
11 Qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc, *et
iustus iustitiam faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. 12 Ecce ve-
nio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera
sua. 13 Ego A et Ω, primus et novissimus, principium et finis. 14 Beati
qui labant stolas suas, ut *sit potestas eorum in ligno vitae et portis
intrent in civitatem. 15 Foris canes et venefici et impudici et homicidae
et idolis servientes et omnis qui amat et facit mendacium. 16 Ego Iesus
misi angelum meum, *testificari vobis haec in ecclesiis. Ego sum radix
et genus David, stella splendida et matutina. 17 Et spiritus et sponsa
dicunt Veni. Et qui audit dicat Veni. Qui sitit veniat, qui vult accipiat
aquam vitae gratis. 18 Contestor ego omni audienti verba prophetiae
libri huius. Si quis apposuerit ad haec, apponit deus super illum plagas
scriptas in libro isto: 19 et si quis deminuerit de verbis prophetiae hu-
ius, auferet deus partem eius de ligno vitae et de civitate sancta et de
his quae scripta sunt in libro isto. 20 Dicit qui testimonium perhibet
istorum Etiam, venio cito. Amen, veni, domine Iesu. 21 Gratia domini
nostri Iesu Christi cum omnibus, amen.

EXPLICIT LIBER APOCALYPSIS SANCTI IOHANNIS
APOSTOLI ET EVANGELISTAE.

DEO GRATIAS.

O
PRO
A
ME.

INDEX.

Per negligentiam accidit quod nonnullis locis editio nostra scripturam Amiatini codicis deseruit. Sunt autem loci hi:

Pag. 42. Mt. 20, 4. *meum* delendum est. Pag. 49. Mt. 24, 15 pro *Danihele* scribendum erat *Danihelo*. Pag. 86. Mc. 14, 40. lege *ingravati* pro *gravati*. Pag. 112. Lc. 8, 12. *hi* a prima manu deest. Pag. 199. Act. 8, 17. lege *inponebant* pro *imponebant*. Item pag. 209. Act. 13, 46. *reppulistis*, non *repulistis*. Item pag. 216. Act. 18, 12. *Achaiae*, non *Achaei*. Pag 266. 1. Cor. 3, 12. lege *superaedificat supra* pro *supraaedificat super*. Pag. 277. I. Cor. 14, 18. dele *meo*. Pag. 287. II. Cor. 4, 4. debebat edi *quae est* pro *qui est*. Item pag. 309. Eph. 4, 25. *in invicem* pro *invicem*. Pag. 311. Eph. 6, 13. *in* secundo loco omittendum erat. Pag. 378. I. Petr. 3, 6. lege *oboedivit* pro *oboediebat*. Pag. 387. I. Ioh. 2, 4. lege *non* pro *nos*. Pag. 403. Apoc. 8, 5. dele *magnus*.

Porro in canonum numeris haec corrige. Ad Mt. 4, 21. lege 22, 2.; ad Mt. 10, 42.: 100, 6.; ad Lc. 13, 14.: 165, 2. Ad Ioh. 18, 37., ut ex litteris benevolis doctissimi del Furia filii rescivi, in codice non appositum est 180, 1. sed 180, 4. (additur Mt. 321. Mc. 201.): sed videtur in hac scriptura, in aliis etiam codicibus inventa, vitium latere, quemadmodum nec convenit tabulae canonum quam dedimus. Sectio IV. in epist. ad Hebr. (pag. 356.) in codice incipit a verbis *Propter quam causam* i. e. med. vers. 11. Denique in argumento epist. ad Rom. pag. 235. ult. vers. lege *vobis vocibus* pro *vocibus vobis*.

TISCHENDORFIANA MAXIMAM PARTEM BIBLICA CRITICA.

Codex Ephraemi Syri rescriptus sive Fragmenta utriusque Testamenti e codice graeco Parisiensi celeberrimo quinti ut videtur post Christum saeculi. Eruit atque edidit C. Tischendorf. 2 tomi. 1845. 27 Thlr. (Fragmenta Novi Testamenti 1843. 18 Thlr. Fragmenta Veteris Testamenti 1845. 9 Thlr.)

Monumenta sacra inedita sive Reliquiae antiquissimae textus Novi Testamenti graeci, ex novem plus mille annorum codicibus per Europam dispersis. Eruit atque edidit C. Tischendorf. 1846. 18 Thlr.

Evangelium Palatinum ineditum sive Reliquiae textus evangeliorum latini ante Hieronymum versi, ex codice Palatino purpureo quarti vel quinti post Christum saeculi. Nunc primum eruit atque edidit C. Tischendorf. 1847. 18 Thlr.

Codex Friderico-Augustanus sive Fragmenta Veteris Testamenti e codice graeco omnium qui in Europa supersunt facile antiquissimo. In Oriente detexit, in patriam attulit, ad modum codicis edidit C. Tischendorf. 1846. 32 Thlr.

Codex Claromontanus sive Epistulae Pauli omnes graece et latine ex codice Parisiensi celeberrimo nomine Claromontani plerumque dicto. Nunc primum edidit C. Tischendorf. 1852. 24 Thlr.

His monumentorum sacrorum ineditorum libris accessit **Codicis Amiatini** editio, quae primum prodiit 1850 et tantum non mutata nunc ipsum repetita est.

Novum Testamentum graece. Ad antiquos testes recensuit, apparatum criticum multis modis auctum et correctum apposuit, commentationem isagogicam praemisit C. Tischendorf. Ed. Lips. secunda. 2⅔ Thlr. Lipsiae, A. Winter. 1849. (Ed. Lips. I. 1841.)

Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes. Textum Vaticanum Romanum emendatius edidit, argumenta et locos Novi Testamenti parallelos notavit, omnem lectionis varietatem codicum vetustissimorum Alexandrini, Ephraemi Syri, Friderico-Augustani subjunxit, commentationem isagogicam praetexuit C. Tischendorf. 2 tomi. 1850. 4 Thlr.

Novum Testamentum graece et latine. In antiquis testibus textum versionis vulgatae latinae indagavit lectionesque variantes Stephani et Griesbachii notavit, viro s. v. Jager in consilium adhibito, C. Tischendorf. (Archiepiscopo Parisiensi dicatum.) Parisiis, 1842. 12 fr.

Novum Testamentum graece. Ad antiquos testes recensuit, lectionesque variantes Elzeviriorum, Stephani, Griesbachii notavit C. Tischendorf. Parisiis, 1842.

Novum Testamentum graece. Recensuit C. Tischendorf. 1850. 27 Ngr.

(**Reise in den Orient.** Von C. Tischendorf. 2 Bde. 1846. 3½ Thlr. (Travels in the East. Translated from the German by W. E. Shuckard. 1847. 6 sh.)

De Israelitarum per mare rubrum transitu. Scripsit C. Tischendorf. Cum tabula. 1847. 8 Ngr.)

Synopsis evangelica. Ex quatuor evangeliis ordine chronologico concinnavit, praetexto brevi commentario illustravit, apposito apparatu critico recensuit C. Tischendorf. (1851.) Editio in commodum academicum repetita. 1854. 1⅓ Thlr.

Evangelia apocrypha. Adhibitis plurimis codicibus graecis et latinis maximam partem nunc primum consultis atque ineditorum copia insignibus edidit C. Tischendorf. 1853. 3⅔ Thlr.

Acta apostolorum apocrypha. Ex triginta codicibus graecis vel nunc primum eruit vel secundum atque emendatius edidit C. Tischendorf. 1851. 2⅔ Thlr.

Propediem prodibunt:

Apocalypses apocryphae Mosis, Esdrae, Iohannis, Pauli. Accedit Mariae transitus cum aliis similibus. Ad codd. mss. recensuit ac maximam partem nunc primum edidit C. Tischendorf.

Novum Testamentum polyglottum. Graece, latine, germanice. *Graecum* textum addito lectionum variarum delectu recensuit, *latinum* Hieronymi, notata Clementina lectione, ex codicum auctoritate restituit, *Germanicum* ad pristinam Lutheranae editionis veritatem revocavit C. Tischendorf.

TIONE TUA
ET UENI IN TERRAM QUAM TIBI
MONSTRAUERO
TUNC EXIIT DE TERRA CHALDAEORU̅
ET HABITAUIT IN CHARRAM
ET INDE POST QUAM MORTUUS
EST PATER EIUS
TRANSTULIT ILLUM IN TERRAM
ISTAM IN QUA NUNC UOS HABITATIS
ET NON DEDIT ILLI HEREDITATE̅
IN EA NEC PASSUM PEDIS
SED REPROMISIT DARE ILLI EAM
IN POSSESSIONEM
ET SEMINI EIUS POST IPSUM
CUM NON HABERET FILIUM
LOCUTUS EST AUTEM D̅S
QUIA ERIT SEMEN EIUS ACCOLA
IN TERRA ALIENA
ET SERUITUTI EOS SUBICIENT
ET MALE TRACTABUNT EOS
ANNIS QUADRINGENTIS